PHRASES

SEV MODI LOQVEN

DI DIVINAE SCRIPTVRAE,
exfanctis & orthodoxis scriptoriz
bus, per eruditiss. Barptoloz
mæum Vesthemerum,
instudiosoru vsum
diligenter conz
gestæ.

Nihil hic(Lector) quod pias aures offen dat, omnia tuta, omnia catholica fidei confonancia

Scrutamini (cripturas, in quibus

A N T V E R P I AE, Inædibus Ioan, Steellij, M. D. xxxvi.

CANDIDO LECTORI.

Vandoquide nemo diuina scripture vel mediocris indagator eft, Lector candidif fime, qui non sponte sua faceatur sacraru hiterarum haud postremam intelligentia partem positam esse in ipsis Tropis & formulis loquedi cuique lingua familiaribus, aded vt his ignoratis, non possint non nebulæ eæch densissi mæ mentibus circumfundi imprudentium, vo. luimus & nos hac nostra qualicuq opera Theo. logiæ candidatos vel aliqua ex parte iuuare, quo deinde moffenflus in scripturaru abditis versan. tes, fructum vt speramus non poenitendum, mis nimóque cum tædio ferant. Scimus enim non omnium fortunasta effe iplendidas, vt fibi om. nes & priscorum & recentium Theologoru lu. cubrationes, quibus sua studia invent, emere pos fint . Quare istis vt consuleremus, laborem huc iterum atque iterum subire voluimus, ide hoc libentius, quo magis in studia pietatis promo. uenda cotis animis propendemus. Tu,

quilquis es Lector, hanc nostram
operam boni cosulas queso,
fauoreque digno nos

A prosequi ne

Vale.

DIVINAE

SCRIPTVRAE PHRA

SES, per Barpt. Vefth.ex fanctis & or. thodoxis scriptoribus, in ordinem alphabeticum congesta,

AB. Z.

Ebræis mos est, prepositionem a, quæ fignificat ab, positiuis adiunctam facere coparatiuos: nece alia comparatiuorum for ma apud eos reperitur. No eni dicerent:melior fum te, sed bo. nus præ te:minor te, fed paruus

præ te. Ex quo genere funt & illa: Quia multæ fie liæ desertæ, hoc est plures. Et illud: Bonum est co fidere, hoc est, melius est. Et alia innumera passim facra legenti obuia. 2 Adhæc inter alia fi. gnificata, que q plurima haber, aliquado ad figni ficat, vt Gen. 4. Et profectus est Lotab oriente id est, ad eam regione, que illi vinde solo uebat orientalis erat, vt fit fenfus : Profectus eft Lot à Bethel Sodomam, versus orientem.

A DOMINO PLVERE.

1 A Domino, pro cœlitus accipitur, vt Geñ.19. Et pluit Dominus super Sodomam sulphur & ignem à Domino. 2 Figura orationis confide randa hic est: Pluit Dominus à Domino. Sic ve teres loquuti sunt, Ad Consulis scilicet domum Ad Iunonis scilicet templu, Eamus ad me, id est, addomu means. Econtra, Venimus à Consule, à me, pro à domo vel Consulis vel mea. Sic à Do. mino, hoc est, colitus pluit Dominus.

AVIT A 2

DIVINAE SCRIPTVRAE A VITTA CAPITIS

ad calcei corrigiam.

r Hebræi schemate hoc intelligüt quicquid est a capite ad pedes vsch, totum scilicet a maximo ad minimű: exemplű est vbi Abrahá regi Sodomorum dicit Geñ. 14. A filo subtegminis vsch ad cor rigiam calige no accipiá ex oibus qua sunt. q.d. Nihil oino capiam, siue magnű sit siue paruű &c. Item, 2. Reg. 2. Nunquid nosti co hodie dñs tollet dominű tuum a capite tuo; pro à te vel à presentia tua. Et Geñ. 31. Caue ne loquaris cũ Iacob à bo no ad malű, pro Caue ne aliud quippiam loquaris cum eo nist quod bonum est.

A D.

Hebræi accusatiuis locone creberrime no adponunt prepositiones, ve videre licet in Prophetis, presertim in Esa. 26. Nungd gloriscatus es. Elon gasti oes terminos terræ. i. ad oes terminos terre.

Romani auté in propris & appellatiuis pau

cis tantumodo servant. Roma pervenit illius fau ma quide dicunt, sed no dicut: Omnes fines terre pervenit fama eius, sed ad omnes pervenit.

Habet & illū Hebraismū: Ad cœlū.i.in altum Geñ.u. Venite faciamus nobis ciuitate et turrim cuius culmen pertingat ad cœlum.

n

de

re

D

m

tr

al

D

4 Item pro de, Efa.5. Ad terram longinquam.

ADORARE.

1 Aduertendu est, rarissima este apud Hebreos il lam disterentia, vt alia adorari dicatur secundu la tria, alia secundu hyperduliam: na infacris literis adorare no proprie cultu significat, sed reuerentia illam, qua corpore exhibemus, quum. sincuruamus nos, ad obseruatia genus solemus etia houbus exhibere. Sic Geñ. 18. de Abraha: Et incuruatus est cora eis: dicitur enim

aut inclinor. Nam & Lot angelos adorauit, hoc est, incuruauit se ante illos. Sic & Matth. 8. habet παροσεκύν αυτώ. Ladorabat eum. Marcus habet γενοπετών αυτώ, hoc est, accedés ei ad genua. Lu cas verò πεσών έπι παρόσωπον. L. cadês in facic.

Hinc nance aperte colligitur, Accedere ad ges nua aut in faciem cadere, est incuruare.s.caput fle ctere, manti olculari, & prosternere reuerctia exe hibendæ supplicadica caussa, vti regibus princi. pibusch in orietalibus regionibus solet fieri. No ftri tantu gestu corporis vel capitis, & genibus flexis primatibus viris honore impendunt. Exis git nance Deus in principe vel rege, aut alias ex suo dono eximio hoie coli. Quare in sacris literis reges & præstantes viros adoratos, hoc est, pro. stratione corporis veneratos, & honore summis & nominatis viris exhibitum fæpe legimus, vt .Regum.20, &, 2. Reg.9. Sic & patriarcha Abras ham adorauit populum terræ,id est, gratias egit, fed cum geniculatione & gestu corporis decoro atch honesto, Genesis.23.capite.

Jinuenias tamen Adorationis vocabulu viurpatu pro cultu & tenore integrace religione dei,
id quod circustantia facillime declarabut. Sic sanè no nisi vnus deus adorari debet. Ita, i. Samue. i
deElcana Samuelis matre: Et ascedebat vir ille de
ciuitate sua statutis dieb?, vt adoraret & sacrifica
tet Dño exercituum in Silo, hoc est, vt solennem
Deo cultu exhiberet, pietate suam testaretur. Sic
mulier illa Sicharites, Ioan. 4. dicebat Christo: Pa
tres nostri in monte hoc adorauerunt: quo nihil
aliud voluit dicere, g in monte hoc patres nostri
Deus soleniter coluerut. Vnde illi Christus respo
debat; venit hora, quu veri adoratores, i, cultores

A 3 patrem

patrem in spiritu & veritate adorabunt, hoc eft. colent. Eode fignificatuscribit Lucas venisse Eu nuchu illum Aethiope Hierusalem, adoraturum,

AMEN.

1 Amen vox Hebraica est, q apud Hebreos eum habet víum, vt per eam cofirmemus quæ ante di 2 Tres eni voces quibus precătur rebus suis felicitate ac successum, Selah.i.semper, et Schalom, hoc est pax, & Amen.i. fiat. Atog he free quenter in facris literis inueniuntur, prefertim in Pfalmis, in quoru fine aliquado est Amenamen. aliquado Selah.i.semp:quo dicto optatur succes fus & adimplet io ante dictarum rerum.

Igitur Amen vox est ducta ab 1257, credi. dit firmauit, afferuit. Venit eni à 712K, quod fir mum effe ac folidu fignificat, Amen & amen ves rò, firmu ac firmu, vel fiat et fiat. Inde et makid eft, veritas, & הורנה, id eft, fides deducitur.

4 Hac voce, vt dicti est, optatur oim que dicun tur successus ac perfectio, preclarecehoc verterut Septuaginta γένοιτο γένοιτο, id eft, flat flat. Sic approbates, acclamates & cofirmantes auditum fermonem, ea voce apud Hebræos vtebantur.

5 Similiter, quum imprecatio effet lecta in mus lierem adulterij infamata, Lex cogebat ipfam res fpondere: Amen. Nume.s. 6 Item, quum recie tabatur deuotiões cotra transgressores legis dei, respondebat item populus: Amen. Deu.27. Idem respodebat. Benaiahu princeps Dauidis regis, ser monem ratu fore precas, quum ille dixisset Shlor moh filium fuum pro se regnaturum.

7 Eodem fignificatu voce hac vía est scriptura, 1. Par. 16. Nehem. 8. & Pfal. 72. &. 89. &. 41. claudit: Laudetur Dns in feculu, Amen & amen.i.fiat, & ita fiat. Sicce geminatio hec cofirmatione intedit

Apud

ANNVNCIARE.

r Respit hoc verbū Annūciare Hebraicū ingeanium. Hebrai enī annūciandi verbo creberrime vtūtur pro collaudandi ac prositendi. Deut. 26 sie legim?: Accedesce ad sacerdotē qui suerit in die bus illis, & dices ad eum: Prositeor hodie coram. Dño Deo tuo, φ ingressus sum in terrā, pro qua iurauit patribus nostris, vt daret eam nobis. Eo loci nos Prositeor, Heberi verò 721 habēt, Græci autem ἀναγέλω, quod est annūtio, in vtrace lingua. Hoc sensus Prositeor hodie corā dño Deo tuo, φ ingressus sum in terram, quā iurauit Dñs daturū patrib? Prosessio ergo ista gratiarūactio, agnitio & collaudatio pro datis benesicijs.

2 Sic Annunciandi verbo & Prophete & Apos ftoli vtūtur pro laudandi & gratias agendi. Ides frequentissimū in Psalmis. Paulus. i. Cor. ii. Mor tem Dñi καταγέλετε (est eni translatitium He breis imperatiuis vtī pro futuris, & contra)hoc est, collaudabitis, gratias agetis, agnoscetis, cosis temini, pro eo gratias & hymnos referetis, celes bretis. Sic, i. Pet. 2. Vt virtutes eius adnūcietis, q ex tenebris vocauit nos in admirabile lumē suūti idem quod cositeri, agnoscere, gratulari, lætari.

AIT DOMINUS.

t Hanc oratione pleruch ad fine aliculus sermõis vel sentetia prophete adponüt & ad sastidiu in culcăt, sed sedulitas est no oscitătia. Ait Dñs vel dixit, vt precedetibus side ab autoritate dñi mit tetis et madatis cociliet. cogruet igitur vt huius modi Epilogulos ita exponamus vel intelligamus, vt pateat propter superioru sidem positos.

A 4 Sic

Sic, inquam, loquutus est Dñs. Hec mandauit do minus. Hec præcepit, aut confimili auctario.

A O V A.

r Aqua in scripturis persequutiões & angustias mortis, denice negocia secularia significat, vt Psal mo.17. Et assumpsit me ex aquis multis. Et illic: Saluum me fac Deus, qmintrauerüt aque vsque ad animă meam. Et Psal.63. Trăsiuimus per igne & aquă, hoc est, per varia pericula mortis & pec catorum. 2 Hinc ofiutur duplices aqua. sulfocationis, de quibus Psal.23. In diluuio aquarum multaru.i.tribulationu, tentationum. Et Psal.17. &.143. Altere resectionis, vnde sitim leues ne pe

reas: quarum meminit Pfal. 22. & Efa. 8.

3 Et funt Aque salutares, nimiru verbu Dei, do Ctrina Euangelica & promissiones Christi, quis bus anima aftuates adflictace coscientia multo desiderio refrigeratur. Est eni doctrina eiusmodi quo cor hois simul a cupiditatibus seculi refrige rat, & amore Dei inflamat. Salutares dicta, quia vneiple salute prestare possunt. vnde Petrusapo stolus aiebat: Dne ad que ibimus, verba vite eter. ne habes? De quibus Efa.12. 4 Item, accipitur aligities p doctrina celesti, vr : Qui venit p aqua & fanguine lesus Christ, Lloas hic p doctrina. Sic peraqua intelligimus cœleste doctrina & sa pientiam, ide ob puritate, & o reficiat ac fluat. Veru, quemadmodif sunt queda aque Euange licæ quas dat spiritussanctus, vnde & spirit' vel spirituales vocentur: Ita sunt & Aquæturbidæ Ægypti, hoc est, secularium disciplinare et huma ne traditionis: quare mentione facit Esaias cap. 19 Et deficient aque. Prædicit enim aquas carnis vel carnales ceffaturas, imo perituras hoim doctrio nas impias, vbi auditum fuerit verbum Dei.

Aquam

quain

Aquam vero turbare, est omnia inquietare infanis bellis, Ezech. 12. Et coturbabas aquas pe dibus &c. Hec turbatio aquaru fignificat bello. 7 Estetia aqua baptismi munda rum motus. Ezech. 16. Asperga vel effunda super vos aquam munda, & mundabimini ab omnibus fordibus 8 Aquas Siloah aute vocat Efa.8.re. gnum Dauidis, secudum quod regnum Christi spirituale ac æternii adiibrauit. Nam istiusmodi aque lento cursu fluentes, optime quadrat Chris sto.quí mitis ac humilis apparuit. Matt.u. Et mã fuetus venit in carne, Zacho o Sunt & aqua furtiuz, in libr. Prouerb. Salomonis cap.o. Quz opera furtiua & abscondita adumbrant, sicut & mendaciù & fornicatio, quia quum Deus aliud proposuerit, caro hoc arripit, quicquid sibi iucu dum est, nec videt iudiciti ac voluntate Dei. Sic ait Salomon. Aquæ furtiuæ dulciores funt &c. Nonunqua Aque etia populos fignificant. Vnde Esa.2. Fluent ad ea omnes gêtes. Vbi ima ginari licet populu quali flume accedere. Sic Ela. 8.cap. Adducet aquas multas, rege Affur & om. nem gloria eius. Et Apoc.17. Aque quas vidisti, populi sunt & gentes. n Ite Aquæ pro luctu & semine. Esa. Audite me domus Jacob, qui de aquis Iuda existis.i. de semine vel stirpe Iuda. Significat & copia, & copia symbolon est agua, vtalibi: Scietia Dñi opplebit terram ficut aqua &c. , Aquaru inundationi, fiue aquis inundatibus passim scripturis sacris infortunia & premetia pericula assimilatur, que morte & metu homini intentat, cii videat fe non posse ils las euadere, ia ingruetes, examinat. 14 Graphis ce vero admodu, ea similitudo descripta legitur, ab initio Pfal.69. & Pfalm.18. vim hoftiñ Dauid. A s

qua alibi per torrentes Belial fignificat, et pericu la que interabat, aquis ampliffime inundatibus, & lua ab illis liberatione, aquan depulsioni simi le facit. Pfal. 18. Memorat se torretibus Belial fue iffe examinatu, & poltea ereptu ex aquis validis Vide et Pfal. 40.69. Act. 15 Sic Aque effusio et decurfus, quæ nihil aliud eft nisi inundatio, in sa cris literis adnihilatione, interitu & rei vilitate fonat: vt patet Iofue, 7. 2. Samue. 14. Pfal. 21. &. 57. Ad nihilu deueniet tanch aqua decurres. 16 Ite hostes per infestă aquaru vim significari, vt Pfal. 17.8.18. 17 Ité, Aquan appellatione aere et alia tenuia elemêta quoch cotineri, Gen. L. Cogrege. turaque, 18 Aque infideles, sunt deficietes, vbi eni solatio hominibo esse deberet, astu solis pres sis deficiut, Hier. 16. 19 Aquæabicodi, in scriptu ris dicunt, qui in glacie indurescut, & aque amit tunt liquiditate. lob. 48. 20 Aqua frigida lorda nis, qua Ioanes baptizare solitus est. & lege & doctrină legis fignificat: quælegis doctrina ho. mine no inflamat, nec amore cordis operat: fed Vt illa corpus, ita lex animu facit horrere, ita plas ne dilectione ac voluptate Dei, & coru que pre cipit extinguit, facitos manifeltu nobis qua pu gnet cor nostru, cu omni jure bono & honesto. Sic Ioanes baptizauit aqua, et populo indicauit cor frigidum, vt ad mandata Dei instrueret.

21 Aquæ viuæ noie spiritus sanctus in scriptura designas. 22 Aqua sellis, tribulatione & amariatudine significat, Hier. 8. Et potaust nos aqua sellis, quia peccauimus Dño. Oss potatura qua sellis, quibus Euagelij gratia non innotuit. Hinc aqua sellis & ablynthiū, Hiere. 9. suppliciū signist cat, que amaritudo nimirū in circustu coscietiæ cognoscitur, alias dicitur vermis & ignis, atter

Stante

Stante Esa. 66. ANGELVS.

άγγελΘ comune vocabulu oibus qui madata Dei perferunt, & à Deo mittunt, sue spiritus illi cœleites fint, fiue Prophetæ, aut apostoli in terra Malac,2. de officio sacerdotis scribis: Labia sacer doris custodiut scietia. & ex ore eius requirut le gê Dei, quia angelus Dñi exercituum. Et Hag. 1. Dixit Haggeus, Angelus Dni populo dixit: Ec. ce ego ero vobiscu &c. Et Luc. o. Tesus mittebat angelos ante facie sua in vicos Samaritanorum. Ita quicunos madata Dni perferiit, et verbii eius annunciates, Angeli eius funt & legati. V nde & Euagelion bonu nunciu dicit. 2 Spus quoch il. li cœlestes ideo Angeli vocant, o nuncioru Dei fupremi fint, & prestatislimi. , Ad huc modit Ioannes nuncius & legatus Dei dicif, Malach. Matth.r. 4 Vocatus est filius Dei Angelus. 5 Et in summa, Angeli noie, scriptura ministros publicos fiue nuncios illos Dei intelligit, vt pas tet 1. Cor,11. Ideo debet mulier velame habere su per caput sui, ppter angelos, 6 Act.iz.generali ter pro spiritu capitur . Et Matth. 18. Dico enim vobis &c.p spii hois bono videas sepissime va furpari hoc nome Angeli, phois deuotione, pro spiritu hois sancto. 7 Ite per Angelu Satana,2. Cor.12. (plona pre viurpata) oes aduerlitates, et ofa mala que nobis accidut D. Paulus intelligit: comune nimiru modu sequutus, quicqd aduers tatii & periculorii accidit, aut diabolii vocant. aut ex diabolo esse existimant. 8 Denice Ange. li etiam dicuntur fili Dei.iuxta Bernardu, vt die uinæ gloriæparticipes & expressiore imaginis Dei similitudine in se habetes, Job. Et erat dies veniebanto fili Dei. Ali reddunt, ministri Dei. sicut etia Prophetarum ministri dicti sunt:vt ins frala

fra latius in litera F de nomine filii patebit.

Sicch & Vigiles apud Daniele cap. a dictitur ad fignificandum quod fingula facta explorer ac. cognoscant. 10 Angelis tribuuntur facies ale ac pedes, quauis re ipsa incorporei sunt. Aton sa ciei & oculis vim cognitivă. Pedibus sedulu mi nisterium, et alacrem obedientia. Alis, in cuncta discursum velocissimum capimus, quomodo et Poëte suo Mercurio tribuunt. Vide Esa.a.

A L AE.

Ale due in Cherubim super propitiatorium sese respicientibus aduerso vultu: vel duo Chee rubim fele superne contingetibus cum alis suis. & propitiatorium operientibus, in propitiato. rium mutuis vultibus prospicietes, duo sunt tes stamenta, vel verba vtriusch testamenti. Quoru alterum est verbum legis, alterum verbum grae tiæ, que inter sese etiam aduersa videntur, dum lex peccatum auget, gratia tollit, tamen in Chris sto conveniunt. Quia quod erat impossibile legi Deus mittens filium fuum, damnauit peccatum de peccato, ve iustitia legis impleretur in nobis. Vmbra vero, fides ipía verbi Dei, caligo spiritu alis animæ, in qua tuto latet, à facie vulturii & rapientium luporum. 2 Cherubim dicti sunt quafi alate aues. Namita בדוברם Hebraice die cunt aues, vel venti:vt cognoscamus, ex ipso no mine diligentiam angelici ministerii, Psalmo.17. Alarum vero nomine, nonnungua vel eas que lub humeris latent accipit scriptura, vel pro defensione, aut propugnatione. Sic Hie. 2. vel.3. cap. Et sub alis tuis inuentus st sanguis. Hincalas extendere, pro defendere, protege re. , Similiter Pfalmo. 16. pro diuina protectio one & tutela, vt Sub ymbra alarum tuaru pro-

rege me. Sic & Christus Matthei. 22. Quoties vo lui congregare filios tuos queadmodir congres gat gallina pullos fuos fub alis fuis. 6 Ceterti fub alas Christi nos abscondimus, quando toto pectore, mente & gratia ipfius confidimus, atox inde q proxime nos syncera charitate fratribus nostrisadiungimus, vt in ipso & inter nos vnu 7 Item, Ale terræ, pro extremitate ters ministerre seu orbis, Job. 18.ca. Vt apprehendas alas terre extrema orbis. Ezech.7.ca. Finis super quatuor alas, id est, terminos terræ, hoc est, super omnem terram. Ita Efa.24.cap. Domine, ab alis terre laudes audiuimus, gloria iusto. 8 Demos & in malam partem accipitur, vt Hie. 49. Expan det alas fuas. o Alarum extensio nonnungua populum & exercitum ipsum significat. Sic Esa. 8.cap. Et erit extensio alaru eius implens latitudi ne terræ.i.exercitus regis tota terra occupabit. Ita & Ezech.17. Describitur rex peraquila alis grandibus. Et Danie.7.& sic militare vocabuli est, vein Liuiana historia sepius cernitur.

no Alaru strepitus, apud Ezech. 3. Ponaaccele

randam, simulco horrendam significant.

APPARERE.

r Apparere, hoc verbum specialiter aut de angelis aut de Deo scriptura divina tenere consue uit, vt quod non potest videri, apparere dicatur, Sic eni habes: Apparuit Deus Abrahe ad ilicem mambræ. Nam qui ante non presentatur, sed repentino videtur aspectu, apparere memoratur, Hec Augustinus Pauline de videndo Deo.

Apparere in conspectu Dei. Talibus loquen di modis infirmitati ostre consulitur, qui difficulter admodum cœlestia capimus. Hebr.9. cap.

3 Apparere denice & respodere (apud lob cap.

40.) ex turbine quid sit, variant Theologi. Alisturbinem, magnam vocem dictit, vt voce aquarum multarti, que ex turbine processerit: & turbinem tempestate dicunt, sicut tonitruum sactif est Christo, Ioann. 12. ita & Iob vocem audiuit, cap, trigessmonono.

APOSTOLI.

Apostoli noie scriptura illum intelligit, q ore negocium agit, dd in madatis accepit. & ore alis quid nuciat. No tabellione, sed legatu Greci in. telligunt, & qui rem verbis proponat & agat, latine Oratores vocamus. Idcirco Petrus in fua prima epistola ait: Apostolus sum Iesu Christi.i. in madatis habeo à Jesu Christo, vt de hoc eode Christo predice. 2 Varia aute apostolore sunt noia. Aliquado eni dicuntur Ecclesie principes. Pfal.44. Pro patribus nati funt tibi fili, Coffitue es eos principes super oem terra. Matt. Vos q fequuti estis me, & reliquistis oia, sedebitis, judi cantes duodecim tribus Ifrael. De quibus Efa.r. Et redire facia iudices tuos, sicut in principio, et coffliarios, scut in initio. , Aliquado Ecclesia Architecti, adificatelo, vt quorii doctrinadiuis na populus in fide Christi & dilectione proxis mi ædificat & crescit. Sic.r. Cor. 3. Dei ædificatio estis, vnulquisq videat quomodo superedificet 1. Cor. 10. No ofa cdificat. Et eade. 14. Qui prophe tat, hoibus loquitur ad ædificatione. 4 Et ita è regione Destructores funt, qui prauis traditio nibus corda hoim corrupunt. Esa. 60. Venerunt destructores tui, destructes & dissipates à te exi bunt, Efa. 49. 5 Nubes verò dicunt, quia pluit hymbre eloquiorum Dei, Nubes etiam ideo, co tristitia mundo annunciantes, oes per legis verbum sub peccato includunt. Sicut & de Prophes tis die

tis dicitur: Mandabo nubibus meis ne pluat de fuper. Efa. 19. in fenfu abstrufiore. Ecce Dominus equitat super nubem leuem. Clarius eiusdem.9. 6 Piscatores quoce hominum, Matth. 4. Venite post me, & faciam vos piscatores hominu. Qui bus verbis ad vaticinium Hiere is allusum est: Ecce mitto piscatores multos, & piscabuntur eos, Qua Metaphora diligens & indefessum lucrandi quamplurimos studium commendatur, ex quo Paulus omnibus omnia fiebat, vt falte aliquos lucraretur.1. Corinth.9. 7 Boues, bos uis enim nomine predicatoris labor effertur, vt L'Corinth. Non obligabis os boui trituranti, & Prouerb.14. Vbi non boues, presepe vacuum est. Nam actum est de Ecclesia Dei, quum defue. rint doctores. 8 Sal terræ, Matth.s. Vos eftis fal terræ, Quafi dicat: Elegi vos, vt vice salis sitis toti terra, id est, vniuersis hominibus, quos per annunciatum eis Euangelium reddatis vite sapi dos, id est, fide solida imbutos, qua per dilectios nem efficaci gustui Dei bonorumen omniti ade 9 Ibidem & Lux mundi adpellane tur:lucent enim in nocte, id est, in medio natio. nis prauæ ac tortuose tanqua luminaria, Philip. 2.cap. 10 Arietes gregis Dominici, quorti dis scipuli filiparietum vocantur. Psalm.28. Adferte Domino filios arietum. Licet inalio significatu principes etiam arietibus comparentur, Thren, Facti sunt principes eius veluti arietes no inues nientes pascua, & abierunt absch fortitudine an te faciem subsequentis. Verum dearietibus, gre gis Dominici ducibus exemplum est Psalmus 64. Indutisunt arietes ouium. n Custodes, vt Esaig. 42. Agricole. Vide parabolam de homine plantante vineam suam. 2 Docti, non ad mu dum.

dum, fed ad regnum coloru. Doctus feriba pros fert de thesauro suo noua & vetera, n Vox dei vt Ioannes de seipso testatur: Vox clamantis in deserto. 14 Columbe, Esa. 60. 15 Columne Ec clesta, Gal. 2. 16 Seminantes, Esa. 22, 17 Specula tores, Ezech. 18 Propheta, Corinth. 14. cap. Dispensatores mysteriorum Dei, & ministri. . Corinth. 4. 20 Dilecti multum. 21 Adiuto. res in Christo, .. Corint. 2. & L. Thess. 22 Labo rantes in Domino, Timot. 5. 23 Infignes Inter Apostolos, 24 Probati in Christo, Thessa. 25 Nuncii. 26 Clangor tubæ. 27 Ministri Eco clesia, 28 Vinitores, Corinth. 9. 29 Deuora tores apud Esaiam. 30 Legati, id est, missi Dei. Psal. s. Exod. 22. L. Corinth. 8. 31 Pedes & Euans gelizantes apud Esaiam & Paulum: apud Dauis dem n Reges, Principes populorum. Píalmo fexagesimo septimo.

Multum, Efa. 63. 34 Victores, 35 Anguli. Claui, Arcus belli, Exactores, Concordes, et Gi gantes, Tauri, Calcantes in torculari. Efa.s. Montes & Colles. 37 Ecclessastes.i, concie onator, Eccl.. Ecclesia eni cogregatio est, ideo g illi i verbo et ope præest, recte Ecclesiastes dicit 38 Presbyter, idest, senior, 1. Timot.s. Qui bene presunt presbyteri, duplici honore digni habea tur. Et iterum: Aduersus presbyterum &c. Sic. Petrus in sua prima canonica epistola dicit: See niores ergo qui in vobis funt, obsecro consenie or. Nam Grece πρεσθύτερ , seniorem latine fle gnificat, eo fignificatu, quo & fenatores appella ti funt, id est, viri qui ætate & prudentia polleat, Ad hunc er nimirum multa experti. 39 go modum Christus suos ministros, suumop see natu, quoru interest spirituale imperiu adminis

Strare.

fitze, hoc est, predicare, & Christiana Ecclesiam curare, appellatieniores. 40. Episcop?, id est, sup intendens. 1. Corinth. 3. Oportet Episcopum irre prehensibilem esse. Et ad Titum. 1. Oportet Episcopum sine crimine esse. Acto. quoq. 20, cap. Spiritus sanctus vos Episcopos posuit. 41. Apos stolius nuncius est & missus, ab a wost ma, quod mittere & legare significat, vt supra patuit. Verbiautem Dei ministros esus Apostolos esse, id est, ab eo mitti necesse est. Roma. 10. Quomodo predicabunt, niss mittantur? 42. Veruali sunt inagni Apostoli. Corinth. 2. ali minores.

21. Denic scias, idem ette Apostolatum & Epis scopatum, quum Petrus Acto.i.diceret aliquem fubrogandum in ministerium & apostolatum, de quo prevaricatus erat Iudas, adlegauit hunc Davidis locum: Et Episcopatum eius accipiat al ter. 44 Dieuntur etiam puri præcones Christi Angeli, de quo Malach: 2. Hagg: 1. Efa. 3. Marth. 11 & Mar., Quemadmodum & Prophete ac apos stoliad divulganda Dei oracula, divinitus vocas ti & milli. ayyer o enim Grece, hebraice Ma Jach, latine dicitur nuncius, non qui absentis lite ras adferat, fed qui ore, eius cuius est nuncius, ne gocium agit. 45. Angelos autem fuille etiam homines Deinuncupatos, scriptura locupletissi ma teffis est. Nam & de Ioanne script u est Mat.u Ecce mitto angelum meum. 46. Et Malachias propheta quadam gratia dictus est angelus, Mas lach, Sic loquitur Gen. 6. Videntes angeli dei fie lias hominu. Hec August de civit dei lib, 15.ca. 21,

ADVOCARE.

a Aduocare, Hebrei vtuntur interdum pro confulere, iuuare, & defendere, quemadmodum &

DIVINE SCRIPTVRÆ

Latini. Aduocandi verbum in foro, pro defens dendi, confulendi, uuandi. Efa. 59. Non est qui aduocet iulitiam.

AKCANA VERBA.

1 '2727 more Hebraico significat inessabiles & sublimes res, videlicet visiones & reuelatiões.2, Cor.12. Et scio huiuscemodi homine, siue in corpore, siue extra corpus, nescio: Quoniam raptus est in paradisum, & audiuit arcana verba, que no licet homini loqui.

ABSTRACTVM, pro concreto.

r Tropus est in sacris, quo malitia pro malo, & scelus pro scelerato, ita etiam venter pro ventri dedito, guttur pro gutturis studioso, voracitas pro vorace accipitur. Sic Paulus ad Titum impios doctores, ventres pigros adpellat, cap. Lita scelera vocantur scelerati homines, Gen. De tu pariter pereas in scelere ciuitatis. Sic abominatio, est homo abominabilis, Elaia. 41. Abominatio eliget vos.

VERBA ABSOLVTA.

abfolute ponatur, & fui nois accusatiuum abstra ctum includat, vel in nois accusatiuum abstra ctum includat, vel in nomen suum verbale resoluantur, vt Psal. 4. In tribulatione dilatasti mihi, id est, latitudinem secisti mihi. Fuisti dilatator meus, hoc est, consolatione mihi secisti, quoties inuocaui in tribulationibus meis.

AVRVM, ARGENTVM.

Argento passim in scripturis vititur diuini ho mines, pro verbo dei & fidei, doctrine synceritate. Nam sicut argentti purissimi, quod et veteres puris putum nominarunt, desecatu, probatu, & septies puriscatu est. Ita verbum Dii omnis vanitatis expers, purissima, imo ipsissima veritas corda

corda credentium probat, purificat, cosolidat, sie bich similia reddit, vt no nisi purissima quæq & quæsunt in cælis, sapiant ac desideret. Sie Psal. 8. Lex Din immaculata, couertens animas. Clarius Psal. 11. Eloquia Dini casta, argenti igne examinatum, probatu terræ, purgatu septuplum. Et Psal. 167. obscurius. Pennæ deargentate, columbe istius mystice. Et in eodem, impios moliri, ait, vt exclu dant & resciant eos qui Deo probatur argento, id est, verbo diuino. Nam argenti candor & puri tas pulchre cum diuino eloquio conuenit.

tem per Aurum & argentum, & æs & ferru tegna infinuatur, vt Danielis. 7.cap. Nam hçc me talla in magna hominu æstimatione sunt, eð scrip ptura potentiam regnorum lubentius huiusmodi næterijs comparat & adsimilat. 3 Aurum vero citra sidei nostre discrimen, in scripturis no inepte charitati comparatur, seu adsimilatur. Ipsa enim, teste Paulo in Corinthijs, omnia sussert, quemadmodum & aurum pluribus incommodis dispar est, multo magis quam cætera metalla De quo Psalmo. 67. Et scapulæ eius in pallore au ri. Illic enim portat hec columba spiritualis one ra fratrum, peccata, miserias, ignominiam, insiramitates, & quæcunque non sunt in spiritum san ctum, vt sic adimpleat legem Christi, Gajat. 6.

A Aurum etiam diuinæ sapientiæ præstantiam & æternitatem denotat. Item iustos ipsos, & fie

dei opera durantia, vt ita loquar.

Auro etiam purioris fidei homines & constans

tes notantur, vt.r. Corinth. tertio cap.

6 Quemadmodum & Argenti vocabulo pij cum corum operibus constantibus significantur. Econtra etiam impij, de quibus &c.

Argentum reprobum vocat eos.
B z Quorum

DIVINE SCRIPTVRÆ

Quorum omnium meminit Rabanus in libris de Sermonum proprietate. 8 Item Argento ali quando fignificatur gratia, Prouerb.10. Argentu electum lingua iusta. Nonnunquam pro pecus nia accipitur, vt Efa.ss. testatur. Omnes sitientes venite ad aquas, & emite abion of argeto &c. Et 2. Gratia venditi estis & non cui argento redimemini, hoc est, nulla pecunia. 9 Hinc Hebrei dicunt, plenum argentum, pro digno argento, pro precii pondere ac menfura. Gene.23. Pecunia digna, vel plenum argentum tradat mihi coram vobis in possessione sepulchri. 10 Argentum in scoriam vertere, & vino aquam admiscere, est deprauare colefte verbum, atque eos imposto. res fignificat, qui iudicij puritatem auaritiæ adfe ctuadulterant. Efaiæ. . Argentum tuum eft fco. ria factum, Caupones tui miscent vino aquam. id est adulterant verbum Dei.

ANIMA.

Sepenumero in facris literis capitur pro ipfa vita, seu anima ipsa, in quatum corpus viuificat. atque vegetat. Hiob.i. Animam eius non tane gas, id est, vitam. Gene. 7. Non interficiamus animam eius. Matthæi, 10. Animam occidere non possunt: & illud. Qui amat animam suam. pro amore vite capi debet. Et Matthæi.6. Ne fle tis anime vestre soliciti, id est, ne curetis pro vie ta vestra, quid manducetis aut bibatis. Ite: None ne anima plus est quam esca : id est, nonne anie ma corpus ipfum vegerans prestat esca ? Sic Ge nef.19. Salua animam tuam. Pfalm.40. Qui que cuntanimam meam, id eft, qui inuestigant me interficere. Et Deutero.n. Hoc solum caue ne fanguinem comedas. Sanguis enim corum pro anima eft, vbi anima vitam naturalem fignificat, quæ eft

que est insanguine, quo essur vel insecto, moritur. 2 Hinc & Anima insacris literis frequenter disitur homo viuens, edens, bibens, dormies faciens aliquid. Vnde Paulus vocat hunc animalem hominem. Item Deuter. 24. Non accipies loco pignoris inseriorem & superiorem mola, qui animam apposuit tibi, id est, vitam, hoc est, illud vnde sibi querit victum quotidianum.

a Item Anima viuens non semper pro humano spirituaccipitur, sed etia brutis attribuitur, quæ vegetantur & enutriuntur. 4 Nomine Anis mæ & Vitæ in hoc mundo, comprehenduntur omnia defideria carnis, vt funt gloria, voluptas. quies, & id genus alia. , Vnde Invenire ani. mam.est cordis desiderio satisfacere. & frui bos nis defideratis. Quod fir non acquirendo, sed ab. negando. Proinde inuenitur anima, non querens do sed perdendo. 6 Sicque Hebr. Anima, pro cupiditate aut propensione vtuntur. Quomodo Latini quoce Ingluuiem nonnunquam accipiunt pro edendi & vorandi cupiditate. Efa.s. Di larauit animam fuam infernus. 7 Item pro vo. luntate vel animo capitur. Pfalm. 105. Verfu. 12. Vt. erudiret principes suos in anima sua, id est, pro voluntate sua, & Pfalm.n. Odit anima eius, pro animi affectu, Gene.23. Si placet anima vestra. Hebraus dicit: Si placet in animabus vestris, va let ac fi diceret: Si placet vobis, fi vobis est in ani mo, si vobis cordi est. Sic Gene.27. Et benedis cat mihi anima tua,id eft, vt tibi ex animo bene dicam, quemadmodum tibi ex animo bene vos lo ac cupio, ita tibi benefaciam, Gene. 27. Vt bes nedicat mihi anima tua, id est, vt ex animo, que admodum concepisti, bona mihi impreceris. Et Gen. z. Salua facta estaja mea. Aja Hebraus pro B animo

animo legit, hoc est, iam quieto & pacato fum animo, iam oibus curis, oim metu liberatus est animus meus. Geñaz. 8 Sic Egredi animam, vel Cor exire, Schema est Hebraicum, pro concie dere, examinari, Geñ. 14. Et exift cor eorti, & ob. stupuerut. Hincest quod in sacra scriptura tribui tur animæ appetitus & nausea, iuxta illud Num. 21. Anima nostra nauseat sup cibo isto leuissimo. Et Leui 26. Abominabitur vos anima mea. Item Gen. 49. In secretum eoru non ingreditur anima mea.id est.mens mea abhorrer ab eorum cotu. Et.1, Pet.2. Pro mete religiosa & illuminata à deo 9 Interdum Anima pro pecoribus & iumentis Gen.n. Etanimas quas fecerati Hara,ideft,que adquissuerat Abram in Haram. Nam liberos ade huc non habebat. Hincanima viua, pro animali bus viuis accipitur. Et generaliter taad bestias quam ad feras arque iumenta refertur, Genesis.a. Producat terra anima viuam, quod viuit in fensi bus, vt etiam animantia, quod corporaliter viust cum tota substantia, &c. 10 Item Anima pro persona hominis Hebraico tropo, Rom. y, Omi nis anima potestatibus sit subiecta, idest, Quise quis vitam habuerit, & animam super terra, sub ditus sit potestatibus, Ezech.cap.4. Ecceanima mea non est pollura, id est, ego non sum pollurus Item pro corpore humano, haud raro in scriptus ris:vt Esaix.49.ad contemptibilem animam. Ho mo pollutus anima, id est, polluto corpore. Et pfalmo fexto: Anima mea mesta est vscg ad more tem. Anima mortua, id est, homo mortuus. Et Pialmo.7.27. &. 41. Iob.33. Extrahat animam. n Anima quoch Hebræorum more, homines vi uentes fignificabat, Gene.14. Da mihi animas,id est, homines, qui mihi captiui ducti sunt. Et Ge pe.37. Non interficiamus hominem. Nam ex ani-

Seguia

ma & corpore constat homo. Siccorpus rursum

totum appellare hominem consueuit.

se Sunt autem multa nomina anima ita conexa. quod alteru pro altero sape vsurpetur. Idenim varis nominibus, ob alios & alios respectus, so litum est nuncupari. 15 Sic Anima dicitur ab animando viuificandocs. Mens, pro ve meditas tur & recordatur, vnde & memoriam fignificas re solet. Animus à voluntate. Ratio, dum discer nit. Spiritus, a vento & spirando & spiraculo. Sensus, à sentiendo & probando.

14 In quo anima, spiritus & corpus differunt, ex plicant nonulli Theologi in hunc modum.

15 Anima fignificat vitā naturalē, naturales mos tus & vires omnes in vniuersum. 16 Rursus. Spiritus fignificat quicquid spiritu Dei vegeta tur, & spiritualibus motionibus & adfectibus 17 Hinc corpus spirituale significat. quicquid spiritu Dei vegetatur, & spiritualibus motionibus trahitur. Corpus anima vel spiris tus instrumentum, vt Rom. 6.8.8. 18 Cateru vtitur vocabulo spiritus scriptura generaliter p impetu, impulsu, ve ex circunstantes locoru fatis appareat, quado de spiritus iustitia loquatur. De his alibi dicemus. 19 Differunt item anima, vi ta & spiritus in hoc. Nã Anima fignificat ipsam fubstantialem vitam, qua corpus subsistit in reve 20 Vita vero conuersationem, seu res gestas in corpore per animam. Quemadmodum & in nostra vernacula, licet eodem vocabulo Le uen, tamen multum discreto sensu vtimur, quando de naturali vita & operibus eius loquimur: ve Psalmo septimo: Persequatur inimicus anis mam mea, id est, occidat Absolon & Achitophel anima meam, nec fit qui me faluet à perfequente. BA

Bequitur: Et comprehendat & conculcet me in terra vitam meam, id est, vniuersa quæ vixi, seu viuersdo aut vita mea gesti, conculcet in terram; id est, destruat & desiciat, coturbet, despectui habeat, vt non sim vlttaaliquid in oculis & auribeat memoria hominum. 20 Spiritus vero hominis est, qui potest separari. & a corpore & a sau guine, vt illic: In manus tuas commendo spiritus meum. 11 Item animes suas commendo spiritus meum. 12 Item animes suas commendo spiritus meum. 12 Item animes suas commendo spiritus meum. 13 Item animes suas commendo spiritus meum. 14 Item animes suas commendo spiritus meum. 15 Item animes suas commendo spiritus vero ea que supra naturam. Esta compensario en precordis meis & c. Spiritus quando en idem est quod ventus. Ioan. 3. Vide au tem latius in litera S. de Spiritus vocabulo.

22 Et quia anima hanc vită fignificat, fit, vt nonnunquam pro vita spiritus accipiatur, sed Meta

phorice, vt videre licer in Pfalmis.

Animam effundere est laxatis dolori habenis omnes fimul affectus, & omnem animi æftum, & quafi ipsum cor querendo effundere. Sicania mam fuam effundebat Hannah mater Samuelis quando oppressa ægritudine ob sterilitarem & æmule infulrationem, cum lachrymis fuam mife riam Domino quereretur, each leuari, oraret.1.8a muelis. . & Pfalm. & Hecrecordatus fum & effu di in animam meam, quod est dilatare intus cor. angustiam animi depellere, capere consolatione. &c. Et Plalm. 62. Effundite coram illo cor ve strum, hoc cst, omnem animi vestri æstum ipsi la xaris dolori habenis querimini, vnde certa cofo latio petitur. 14 Animam fuam in vano accie pere,eft apud semeripsum gloriari, & sua iustinia fidere, fees putare aliquidelle, cum nihil fit, vnde Pfalm.y. Qui non accepit in vano animam fua. 25 Animam ampliare, eft corpus amplum habes re, &

re, & abica lege, hoc eft, abica termino capax effe. Plaie.s. Ampliauit infernus animam, & aperuit os fuum abich lege. Quo tropo multitudinem indicat morientium. 16 Animas humiliare eft castigare corpus,iuxta tropum Hebraicum, Esa. .Quare ieiunauimus et non vidifri, humiliaui. mus animas nostras & no aspexisti: 8.38. Iudith 27 Animam in limum deprimere, elt morei proximam esse; similitudine mutuata ab hoiein terra prostrato, cuius veter terre sam has ret. Sicait Regius Propheta Dauid Pialm.44. Depressa estanima nostra humi, id est, morti pro xima terre affixus est venter noster. 28 Anima autem in manum ponere, Hebrailmus est, figniff cans vitam in discrimen adducere, & varia dis crimina subire, tentare multa, & omnem moues re(vraiunt)lapidem, Hiob.; Quare anima mea &c. 29 Porrò habere aut gestare animam sems perín manibus, pro continuo illam vite pericus lis esse expositam, 1. Samuelis. 28. dixit Phitonista ad Saul. Polui animam meam in manuid eft, pro pter te subij vite periculum. Et Pfalm. 18. Anima mea in manibus meis femper, id est, semper peris clitor, & vitam periculis expono, quia posuerue peccatores laqueum mihi. Sunt enim Hebraile mi, 10 Sic & Lacerare carnes dentibus, est feipe fum adfligere, dofore ingemiscere, & corde angi Iob decimo terrio. 31 Animam ex inferno ex altare, & in foueam descendere, vulgares admos dum hi modi loquendi funt in Pfalmis, vt decis mo octauo.22.23.28.86.39.canit Dauid exaltatio. nem sui, subductionem ab inferis, & viuificatio nem à descendentibus in foueam, vocat, indicas se morti fuisse vicinum, & iam inter sepeliendos quos appellat, descendêtes in foueam numeratu. Bs Anime

Anime mee dicere aute, ide eft apud David. od de anima mea. Sic Gene.n. dicebat Sara vxor Abraha. Die mihi frater meus est. id est. de me ita dic. Et eode lib.cap.26. Interrogauerunt viri Vxo ri eius.i.de vxore eius. 3 Anima odi in Euage lio, estabnegare semetipsum, diffidere de iustitia propriarenunciare omnibus, que nos reuocane regno coloru, & foli verbo Dei, & diuine mie fericordie inniti, & ferre cruce propter Euange. lion &c. Et istud est anima odisse & perdere, pie tatis caulla. 34 Anima vero mori, non semper intelligit scriptura mortalem, sed afflictioni ferè obnoxia, Ezech 18 35 Animam amare vero, est fua querere, gloria, honore, diuitias, cordis delis derio acquiescentes, crucem sugientes, ea que in mundo sunt sectantes &c. Hi perdituri sunt ani. mam fuam, damnabuntur &c. 46 Anima que rere, est insectari vitam ad perdendum, Hiere,u. Querentes animam mea dicendo, Non prophes tabis, 37 Anima inquirere, interdum est anie mam feruare, vt Pfal. 142. Alioqui inquirere ani mam, pro venari ad mortem.

ARBOR.

Parabola arboris in nouo ac veteri testamen to admodum frequens. Nam vix alia re natura & ingenium, sue bonorum, sue malorum. aque luculenter atcp perspicue exprimitur. 2 Boni squidem osbus fructuosi sunt, fructiseris igié arboribus persimiles. 3 Mali sibi tantum viutt & sua fere commoda, non nissaliorum parat incommodis: interim tamen plus alis in hoc seculo valere putantur, eoca non modo sterilibus, ve rumetiam pungentibus spinis, sepe autem grandioribus quoque, sed infrugiseris arboribus, ve quercubus atcp abietibus assimilantur. Maloris sugacem

Abyffus

fugacem, & inanem fælicitatem, que in speciem multo maxima atqu diuturna videtur, Psalmo 17 exprimit imagine arboris altç radicatç atqu fron dosæ, sed que ilico euanuerit. A Potentia ma lorum scriptura passim similitudine cedroru exprimit: maliciam vero & nocendi studium, spinarum atqu tribulorum: sterilitatem vero, vineç post diligentem cultum ferenti labruscas.

Gontra, vitis, oliuæ, & palmæ imaginibus, fanctorum fertilitatem, hoc est, benemerendi de oibus studis. & successum, morumos summă su auitate, cedroru altitudine, certam eoru felicitatem & gloriă, rosaru & lilioru, doctrină & salui sicam fame odore, depredicat. De hac parabola arboris habes Num. 24. Pfal. 22. Hiere 27. Ezech. 47. cap. În Genesi aute legimus Deum creasse lignum, non arbore, & Hebreoru consuetudo est lignum pro ipsa arbore ponere, Gen. 2. Et in eadem lingua pro fructu ponitur. Arbor vita, pro vitalis, Gen. 2.

ABYSSVS.

Abyffi nomine non solum maria, sed etiam alta flumina, atcp lacus intelligit scriptura, vt in Psal.71.dicuntur abyfsi terræ, profunditates, & Psalm.135. Item pro inferis poni solet, vt R om.16 & Ionę.2. sic legis. Ad extrema montium descendi, terre vectes concluserunt me in interitum. Abyfsus vallauit me, & pelagus operuit caput meŭ. Et Psal.17. 2 Abyfsus abyfsum inuocat, hoc est, calamitas calamitate inuitat, adducito, vt Psal.71. Ite scriptura Abyfsum appellat imme sam vastitate, teste Hilario, Tomo.2. Bassilius ma gnus cotra Manicheos. Vastissima aqua abyssus dicitur, & que tota transmitti non possit, Gen.7 Abyssi magnæ, id est, copiose aquæ.

Abyssus quoce inexhaustam felicitatem & rerum affluentia significat, vt Ezech.31. Aque nu trierunt eam, & abyssus exaltauit eam. Hæc copiosa affluentia Assyrio euenit.

AVVS.

Mos Hebreorum, qui auum etiam patre appellant, propter rectam lineam sanguinis, vt patet Gene. 29. Vocat Laban filium Nachor, quum esset filius non Nachor, sed Bathuelis, & Nachor auus erat Laban, non pater. Et apud Danielem cap. 5. vocatur Nabuchodonosor pater, quamuis suerit Balzasar: neces id rarum in scriptura.

A DEPS.

s Solet scriptura, pinguia & adipea vocare, d intelligit opima, felicia, bonis omnibus referta.

Adipem & pinguedine pro summis sed spiritualibus delicies, Psal. 63. Sic Psalm. 77. Adipem suum concluserunt, pro eo, Opes & copias suas sibi reposuerunt, inde ita superbiunt, & fastuosa contra Deum & homines loquuntur. Er Psal. 84. Peradipem frumenti, id est, medullam & delicat tissimum frumenti, atch mel è petra, omnis reru delicatarum abundatia significatur. Magnam su quidem soli felicitatem este, voi apes in petris mellisicent. Simile autem est Deuter. 31. Suggeret mel depetra, & oleum de scopulo rupis. Hyper bole est, incomparabilis secunditatis. De nomine & tropo Pinguis, in litera P infra patebit.

AMBVLARE.

r Ambulare ficut & ingredi, notum est more scripture Metaphoricos, idem esse quod viuere seu conuersari, ve Psalm. 4. Qui ingreditur sine macula, idest, qui conuersatur absepomni dolo, sue innocenter & inste viuit, Psalmo octuagesi mo tertio, Qui ambulat innoceter. Et. Psalm. 100 Ambu

Ambulans in via immaculata, hic mihi ministra bit. Romano. 8. Nihil damnationis his, qui non fecundum carnem ambulant, id est, non carnalis ter fecundum concupiscentiam, & iuxta prescrie 2 Hincest quod Viain otum carnis viuunt. scripturis dicitur, quicquid agimus, quicquid vi uimus, & quoquo modo conversamur. Denica omnia quibus studemo, siue bona, siue mala, Psale mo primo. Quoniam nouit Dominus viam iu

forum, & iter impiorum peribit.

Ambulare, agere, seu conversari coram Deo vel in conspectu eius, est velle placere ei, innocen ter viuere, ad nutum & voluntatem Dei agere. Et vt certo Dei fauore gaudere, ita vicissim flas granti eius studio teneri. Quemadmodu Enoch & Abraham ambulauerunt . Id quod solum petit Deus à nobis, Gene. 48. Deus in cuius confpe ctu ambulauerunt patres mei. Est enim idiotis mus Hebraicus, fignificans fefe diuine voluntati adtemperare. Sic Gene. 17. Ambula coram me, id eft, integer esto. Conversatio tua sit voluntati mee consona, frude vt mihi placeas. Genesis.24. Ambula coram me, & esto perfectus, id est, intes ger. Et hi soli qui ita coram Deo agunt, veram Vite lucem obtinent. 4 Idem cum Deo curs rere, est eum timere, ac syncere colere, & iuste vis uere, sicut scriptum est de Enoch, Gene.5. Ambus lauit Enoch cui Deo. Septuaginta: Placuit Enoch Deo. Et Hiob.; 4. Dixit enim: Non placebit vir Deo, etiam fi cucurrerit cum eo. Alias currere, an nunciandi Euangelij munus denotat, vt. Píalm. 141. Efa.54. Ephe. 6. Ezec. 1. Alias fidei progressum ipface opera. Sic currite, vt comprehendatis. Ve. rum de hoc tropo infra suo loco larius dicemus.

Ambulare in vetustate literæ; de quibus los

quitur Paulus Roma. 7. quorum corda spiritur sanctus non animauit amore legis. Sunt auté du plices, qui su vetustate litere versantes. Aln hypocrite nond u onus conscientie sentientes, qua lis ille Luc. 8. Aln sentientes onus conscientie, & ignorantes sidei, qui operibus & satisfaction nibus se iustificare conantur. Proinde litere sunt primum sicte panitentie. Deinde etiam dolor conscientie sine sine misericordia Dei.

Ambulare post desideria carnis, est perinde atop solet bestiæ, secundu ppriù sensum, ac libidi në viuere. Sic eni ait Petrus: Maxime vero ambulates post impura carnis desideria. Et in Epst. Iudæ. 7 Ambulare in portis inserni, est veria ri in latibulis sepulchri cum mortuis. Esa. 3.

APPONI AD PATRES.

Ire, colligi, aut apponi ad populu, ad patres. Hebraismus est perqua elegans: hoc eni schema te frequeter vtutur Hebrei, no femper pro more te corporis, aut sepultura, na hoc per mori signifi. cant. Nece credetiu corporain vnu locu semper. coportari potuerut: sed adponi ad patres vel populu, ipsis significat potissimu in fide & religion ne parentii decedere, morice in ea fiducia, qua pa tres & maiores ipsi habuerut. 2 De fide ergo & religione patrum loquitur hoc schemate, in qua anime piorii requiescunt & gaudent, in sinu Abrahe collecta, quemadmodñ Christus vocat hunclocu Lucas. 3 De hac collectione fiue ade positione Hebræorti, passim in libris Mosaicis. Regumq, vt Genas. Tuibis ad patres &c. ANTICHRISTVS.

Antichristi nomine, non homine quendă sine gulare in nouissimis teporibus, appetente die iu dicij, prodituru intelligit sacra scriptura; sed totă illam illam congregationem male docentium, ac constra verbum Dei sub pretextu Christi plebe, gres gem, exercitume Dei seducentium. Denica quis sapientie, institute, sanctificationi, doctrina, & verbo Christi resistit verbo vel opere, velut ipse Deminus Matth. n. Et Luce. n. exposuit. Nishil enimaliud est Antichristus, quamaduersari? Christi Christus omnia ad gloria patris facit et veritatem amplexatur. Antichristus sua quarit, contempta gloria Dei, mendacisse suu quarit, entempta gloria Dei, mendacisse suu mimperium statuit, pollicetur sane spiritualia, sed tantu externa docet, et ad hypocrisim facientia. Charas sterna docet, et ad hypocrisim facientia. Charas sterna docet, et ad hypocrisim facientia. Charas sterna docet, et ad hypocrisim sacientia. Charas sterna docet, et ad hypocrisim sacientia sacie

ANTICHRISTI ET FSEV.

Aliud est este: Pleudochristum, & aliud Antichristum. Antichristi multi ab initio regni Christi, vscp in hunc diem suere, nempe quotquot vn quam docuerunt, quo abduci homines ab eo po tuerint.

Pleudochristiaute proprie suerut, q seipsos pro Christo veditáriit, vt ex ludeisaliquot ved nerut, ceteri qui suerut errorum autores, rectius pseudoprophete q Pseudochristi vocantur.

Antichristu scriptura diuina multiphariam nominat:iam enim abominatione desolationis, Matth.24 iam dicitur Aper de sylua, Psalmo.79. Alienus, Ioan.10. Amans somnia, Esa.16. Aduersa rius, 2. Thess. Bestia, Apoc.13.16.17.19. Behemoth, Hiob.40. Beel, Hiere.5. Belial, 2. Cor. e. Coluber, Hiob.26. Cauda, Esaig.9. Cetus in mari, Esaiæ.27 Clibanus, Oseg.7. Gulmus inanis, Oseg.8. Cedro, Ezec.27. trigesimo primo, Canis nescies satu ritatem

ritat em, Elass. Canis mutus, Ibidem . Contente pribilis, Abdig. L. Canis, Pfal. zr. Draco, Apoc. z. Ezech.26. Decore perfectus, Ezech.28. Dux & norus proditor, Pfal. 34. Diabolus incarnatus, ex cellus Ela.z. Exactor, Hiob. p. Exprobras & ob loquens, Pfal. 43. Fur, Ioan. 10. Filius perditionis. & Abominatio, Iniquus, Homo peccati,2, The falo. Fera fingularis, Pfal. 70. Filius fapientum, Efa. 14. Paftor stultus, & Idolum, Zach. a. Fraudu lentus, Homo iniquus, & dolofus, Pfal. 42. Hero des, Acto. 8. Impudens facie, Danie. 8. Infipiens, Pfal.u. Immicus manus dei, Pfal. 16. Iniustus, Pfal. 35. Inimicus & persequens, Pfal. 43. Inimicus in fancto, Pfal. 74 Incircuncifus, Immundus, Efa. Lupus, Joan. 10. Matth. 7. Ezech. 22. Acto. 20. La tro, Ioan io. Hier. Leuiathan, Serpens tortuofus Ela. 27. Lucifer, Ela. 19. Leo rugiens, 1. Pet. s. Meres trix Babylonica, Apoc. 17.110 Hierem. J. Ezech.16. Mercenarius, Mendax, Ioanis & ... Miler, Efa.is Nesciens & indoctus, nesciens saturitatem, nesti ens latrare, Efa.57. Perdens multos in mendacio. Efa. 12. Percuffor, Efa. 14. Paftor disperges, Hier. 2. Pseudoprophera, Apoc. 16.19. Puluis, Esa. 16. Rex filiorum fuperbiz, Ibidem Superbus, Hierem. Sobaa; Efa. 21. Superbus & impius, Pfal, Specu lator cacus, Efa. s. Semen peffimum, Efaigar Si mon, Acto.m.: Virga dominantium videns va na Quarquam optime Lector, nonnulla nomi na Allegorica flut, & translatitis, aliquaetiam, & Antichristocum capite ano diabolo, et membite eius ominbus impris & iniquis fintedimmunia boni aquice confulas velim

ARCVS

Arcus idem est quod gladius, framez, idest, aterni iudicii, & aterne mortis, & seueritaris di uina

17

eft.Er

tine verbum & seitentia:vt Psal.7. Nisiconuer, si fueritis, gladium suim vibrauit, arcum suum tetendit, & parauit illum. Quibus verbis iram, vindictam, ac punitionem dei impis proxima, pulchre depingit:iuxta illud Ecclesi. Ne dixeris peccaui, & mihi accidit triste. Misericordia enim & ira ab illo cito proximant, & in peccatores respicit ira eius. Ne tardes conuerti ad dominum & ne disseras de die in diem. Subito enim venit & ira illius, & in die vindicte disperdet te. De tropo gladij alibi dicemus.

Porrò Arcus aliquando astutie & fraus, Gla dius vero aperta inuasio ac persequutio:vt Psal. n. Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum. Et Psal. 64. Intenderunt arcum suum rem amara Psal. 36. Intederunt arcum suu, id est, aperto Marte, & insidijs impetut pauperem. Enimuero qui

gladio pugnat, vi manifesta inuadit.

Est autem ista arcus & sagittaru (de quo tros po in litera S. audiemus) Allegoria creberrima, non modo in facris Biblijs , fed & quotidianis vulgi sermonibus atch sententijs, Arcum, scilicet esse linguam, oratorem, aut orandi artisscium. Sa gittas vero suggestiones, & similia. Exemplum superius adductum est ex Psal.10. Nam verbo in tendendi, parandi & dirigedi, exprimitur nimia impiorum doctorum diligentia, qua verba lua adornant, ita magnificant, instruunt, dirigunt & dilarant, vt impossibile fit, simplicem anima his non capi et persuaderi. Quod autem pro sagittis împic doctrine accipi possunt, constat ex Esaiæ 30. Sagittado & meditado a corde verba medacij Arcus pro vitibus plerunce accipi folet: vt Pfal. 10. Posuisti vtarcum æreum brachia mea. Et Pfal.41. &.45. Sic et Ezech.34. pro potentia vius

est. Et percutiam vel confringam arcum tuum; Porro eos qui languent, & degenerat à viribus maiorib', arcum prauum appellat scriptura, ceu infirmiore ce vt possit sagittas excutere, vt Psal, dicitur de ludeis. Sic Hiere. 51. 5 Item Arcus populum significat, sumus enim arcus Domini, quando incedimus pura side & verbū habemus Quando ergo per nos pugnat cotra impios, vel insideles, tunc sumus ei arcus & sagitta, Osee. 7. Facti sunt quassarcus dolosus, hoc est, prorsus abalienauit se à me populus, vt non possim eis vti cotra impios. Sed ipsi iam impi ex pis sacti, adeo vt opus esset alsis quibus pro arcu vterer.

Interdum Arcus, pro fortitudine & robore fumitur, yr apud Ofea: Arcus Ifrael. & Ionathas robur virorum belli arcum nominat: adftipulat Hierem. his verbis, ca.51. Apprehenfifunt fortes eius, elanguit eorii arcus. 7 Item Arcus dolos fus, fignificat minante iaculum, fed non torquen

tem:vt Prouerb.n. & Ofee. 7.

8 Arcus autem iridis est misericordie symbolium, vt Gen.9.

ATRAMENTVM.

Atramentum vocat Paulus 2. Corin., litera, non humanas tantū traditiones, sed legem diuis nam, planech oem doctrina, quatenus audif, cos gnoscitur, tentatur aratione sine spiritu viuiscan te. Sic eni dicit Paulus. No atrameto, sed spiritu Dei viuetis. Est igitur hec sentetia. Vos ipsi estis epistola, id est, mihi testes eritis, quod meo mini sterio non acceperitis tanta doctrina, sed & spiritum sanctū, vt iustificati sitis. Commendatio no stri vos estis, quod meum ministeriū in vobis essicax suerit, adeoch a Deo quidem suit. Et sicut comparat atramentum & spiritum, ita comparat atramentum & spiritum, ita comparat atramentum & spiritum, ita comparat tabu

rat tabulas faxeas & carneas. 1. Corinth. 3.

Tabule faxee funt humane vires, fine fpiritu Dei viuificante. Atramentum enim est quod illi. nitur faxo, cogitatio vel simulatio boni operis.

Tabule cordis carnez, sunt receptacula viua Spiritus sancti, infusi intra vires cordis, & veges tantis omnes vires humanas. Estos accepta hac collatio ex Ezech. decimo. De tropo fusfus suo loco dicemus.

AH.

Ah verbum angustiæ, qualis affectus ferme oim fanctorii eft, qui nihil de fuis viribus confie dunt, Hiere, Et dixi, Ah Domine.

ACCEDERE. Accedere, fignificat credere & sese Deo dedie çare. Sic & Paulus per metaphora accedendi ver bovtitur, ad Hebr. u. Oportet accedente ad Deu &c.pro credere. Nece enim pedibus accedimus. ad Deum, sed animo, &. 1. Petri. 2. cap. Ad quem accedentes.

AFFLIGERE.

Affligere, pro abstinere sumitur: & afflictio. pœnitentia, que maxime fit per iciuniti, Gen.36. Per sesuniu affligat anima. 2 Pertinet eni hoc verbu Hebraicu ad omnë humiliationë mentile que superbe depressione: vt nitida vestes deponantur, vt de escis dematur, vt omnes prelate ac superbe actiones deprimantur. 3 Item, Afflie ctiones frequenter vocari morbos & plagas.

AQVILO. Aquilone frigidii ventii & ficcii, & impetu quoda ac strepitu infolente, ac frugibus infestu, perspieun est malti significare. Ideo qui spiritus sanétus initia Ecclesiæ Christianæ turbulentos quosda hostes habitura indicat, qui oriete curét MIII!

oppris

opprimere Hierosolymam & montem Sion ait esse latera Aquilonis, in que videlicet ille poten ter impingat. Leguntur hec Psal. 47. Hiere. cap. 1. Ab Aquilone pandetur omne malum. Ezech. 12. Et vidi, & ecce ventus turbinis venit ab Aquilone nubes magna. Propheta indicat se terribile iudicium domini aduersus Hierusalem cognos uisse. 2. Aquilonares venti cœlum serenare, sri gusqua asperius inuehere, solent. Prophetico mos re dicit: Ecce quam turbulenta tempora aderunt. &c. Per Aquilonem captiuitate, Hiere. 2. Et sous simul de terra Aquilonis, id est, à captiuitate. As quilonares enim sunt gentium typus generalis.

ANATHEMA.

Diuus Hieronymus ait Iudeis hane vocem peculiarem effe, & extremam detefationem fige nificare. Vide Budeum in Comment. lingue gre ee. Et homines facri, quorum capita dis inferis deuomerant, dicti funt avale uara. 2 Apud He breos ab exterminio nome habet ath, quali di cas excidium & πανολετρία, aut fi malis internia tio, nostri excommunicationem, maledictione, execrationem dix êre : arcs hodie apud Hebraros In Galatis excommunicatio vocatur 373. posuit eandem vocem pro deuoto & execrabili Illud(inquit)deuotum sit & execrabile, &... Co rinth.vlt.cap.Qui non diligit Dominum Jesum: fit anathema, maranatha, execrationis vitime no 4 Huius verbi vius frequens est in Mo fe. Inuentes nanch quod dicitur contra Hiericho Et anathematizabis totam civitatem CHRI. STO Deoruo. Vocantur eni co nomine apud Hebreos, que ex aliqua maxima caussa Deorde. uouentur, neque licebat cuiquam ea contrigere. Num.

Nim. 18. Et inualuit apud nos omnis consuetus do, que in hodiernum diem durat, vt anathema dicatur, quod certo loco suspensum, & hoc ples runcp in bonum sonat, & est interdum oblatum Deo. Sic interdum qui oblatus est diabolo, nec vitra regionem salutis inhabitat, sed alienus à Christo, &c.

ACCELERARE.

Accelerandi verbo vius est propheta Pfalm.

Bedum homines perdite & extreme impietatis,

nihil cunctari ait, aut deliberare secum in turpi

proposito: sed velis remisque (quod aiunt) rues

re in malesacta. Nam hoc est quod indicare vos

luit his verbis. Multiplicate sunt infirmitates,

postea accelerauerunt.

ADVENA.

Aptissima metaphora est quæ competat in credentes verbi, aduena. Nam quum cuncta deo committunt, anime salutem, vitam, alimoniam, amictum, & omnia quibus necessario indigent: nihitest quur de patria se velint magnopère ia estitare sed magis exulare se fatentur a regno coelesti, cuius ciues sibi esse videntur, & domestici dei, vt ait apostolus Ephe. 2. De hoc tropo habes Gen. 47. Paralip. 29. Psal. 118. et. 18. r. Petri. 2.

AFFLVERE DIVITIAS.

Affluere opes dicuitur, dum preter nostram solicitudinem obueniunt, id quod serme sit here ditatum accellione, & munisicentia amicorum. Nam ad summas diuitias citra malas artes euchi quempiam, hoc non videtur verisimile D. Hier. ait enim: Omnis diues iniquus est, aut heres iniqui. Psalm. 61. Item Psalm. 143. non reprobat opes sed oris vanitatem damnat, & dextram iniquita tis, quia qui hec possident, beatos se prædicant,

DIVINAE SCRIPTVRAE non abstinent à malis artibus, que alibi probit bentur, Pfalm. 9.

A P E R.

D. Hieronymus scribes in Danielem, air Heabreos, quicquid ferocius cogitatur in bestifs, per hoc Romanos velle intelligi, bestiam nimirum omnium maxime formidolosam. Vnde est & iblud. Ne forte ventant Romani. In Psalm. igitur 79. Vbi scribitur de vinea Domini ab impis pro phananda. Quibus verbis ferocem & immirem populum significari consentaneum est, qui potentia & opibus prestat: vt olim populus ille Romanus nulli in his rebus secundus.

ARDENTES.

spiritus fanctus Pfal.7. vocat impios ardene tes, nimiru quia odio, liuore, & maleuolentia in bonoru pernicie perpetuo flagrat. Sagittas fuas (inquit) ardentibus effecit.

ANNVS.

Annus, pro tépore led certo ac destinato frequenter apud Hebréos accipitur. Sic & Hiere. 23. Annus visitationis, istud tépus constitutu significat, quo illos vicio diuina affigere statuerat;

Annus auté Dñi acceptabilis, tempus hoc, în quo vocantur ab eo hi, qui credunt ei, & accepta biles fiunt Deo, hoc est, omne ab aduentu eius té pus vse ad consummatione, in quo vt fructus eos qui saluantur acquirit. Hec Irençus aduersus Hereses Valent. & similifi lib.2. cap. 28.

3 Arqui nomine Anni breue tepus quoce fig-

nificatur, & coparatur, seu assimilatur annis mer cenari, Esa.21. Intra annis sicut annos mercenari, &c. 4 Nam Annus mercenari, est breue temporis spacii. Annus enim mercenari prolongatione non admittit, sed mox sinito anno, ei sciur

mercena

mercenarius, Ela. is Interdu pro gratie tem pore: vt Ela. i. Vt prædicarem annu placabilem Domino, id elt, gratie tempus, peccatoru remilifionem annunciarem.

Annum ad annum colligere aut addere, est observare certos annos: Sed est loquutio Hebrai ca hic consideranda, hoc schemate vius est Esaias vigesimo nono cap. Væ qui additis annum ad annum. Hebreus dicit colligitis, q. d. observatis adhuc certos annos.

ALMA.

incorruptă, seu iuuenculă partui idoneă, verum imuptă adhuc, ac velut domi abscondită, ve vir gines solent, antequă nuptu elocentur, significat; qualis Rebecca erat, cum Isaac sponsa peteretur. Ea tum alma dicebatur, Gene. 24. & ed que vio lata est în campo. Ita vocatam Mariam sororem Moss, legimus. Nam Dy significat adolescentem, & additione hadolescentulam. Sie & Esa. 7 Ecce virgo concipiet, & pariet filium. Hebraus almam vocat. Sie & Mattheus hac voce vsus est cap.. Hebrei în vno loco de corrupta exponunt. Prouerb. trigesimo cap. Vbi legitur de via viri în adolescentula.

ARCA.

n

S

i

130

a,

п

a

Arca fortitudo & gloria Dei dicebatur, propeterea, quod ex ea sua, per caliginem, nonnuqua & per responsa, virtutem & magnissicentia præssenter exhibebat. De quo Psalm., versu., & versu., Psalm., & alibi. Arca sæderis Dei no mine appellata, Regum nono. Ingredietur rex sile gloriosus. Sicarcam vocauit, eo quod Dosminus promissiste se inter Cherubim habitare, hoc est, preces orantium audire, & optas C 4 tarespõ

ta respondere. Hinc & Ela.z. eadem vocatur. Do minus vniuerse terre &c.Et.s. Reg. 16. de ea scris bitur: Cuius nomen vocatur: Nomen Domini Zebaoth, habitat inter Cherubim super eam. Num. L Cum Arca proficilcebatur dicebat Mor les: Exurge Domine & dispriantur hostes tui, su genturabs te ofores tui. Et quum reponeretur, dicebat: Reuertere Domine ad myriades millin Ifrael. Vt hic ergo Moses dominum velut Arce infidetem, cum illa exurgeret, & rurfus refideret, alloquutus fuit, ita Danid Pfal.24.quum inferen dam templo Arcam dicere vellet, ve plenius dei beneficium exprimeret, dixit ipsum dominum illud ingressurum. Erat siguidem dominus polli citus populo dignationis fue presentiam peculiariter super illa se exhibiturum. 3 Arca Noe autem designat foedus bone consciétie cum des etenim olim deus per Arcam cum Noë foedus percuffit, se illi placatum deum fore. Genes. & r.Pet., Quando expectabant dei patientia in dies bus Noe, quum fabricaretur Arca &c.

ADSERERE.

Hebrei Verbo Adserendi serè veuntur, pro possidendi, comparandi, adquirendi. Eo enim serè veuntur quum loquuntur de restitutione in libertatem, quum statum & caput desendunt su risperiti, Esa. u.

ABSCONDERE.

Abscondere, pro auferre, auelli, recedere, Hoc schemate vtuntur Hebrei, sicut Latini & Gręci, Auferri insulam aut regionem, pro, recedi ab ea; vt Gene, i. Speculetur dominus inter me & te, quum abscodetur alter ab altero, id est, postqua alter ab altero recesserit. 2 Abscodere, Hebreis que est servare, i. Pet, Emortui estis, & vita vra abscone abscondita est cum Christo in Deo, id est servata.

Jem abscondere saciem, pro non exaudire, & auserre indicia beneuolentiæ, hoc est, quum deus no exaudit nos, vel etiam orationes nostras, nec vllum beneuolentiæ signum exhibet, sed meras adslictiones & mortes ob oculos ponit. Hiob. q. Quare faciem tuam abscondis. Mich. 3. Sicut Audire & aspicere faciem, idem sunt (Psal. 3. Aspice in faciem Christitus & Num. 6.) sic Suscipere & no suscipere faciem, pro exaudire aut negare. Heabraidicunt: Tuli faciem. Gen. 19. Etiam in hoc su scepi preces tuas. Hincin sacris illa vultus sui illuminatio, qua consolamur, vbi remissa ira sentimus refrigerium, crucis sentimus exoneratione.

AVERTERE.

Les eniauertere, seducere & velut perdere cor, ve quum quis amentia fertur. Sic auersatrix Israel subinde vocatur, dd labesactato profligatore corde sit. Et Esaiæ 57: Et iuit auersus à via cordis sui. Ezech. 18. Id verbum ad cor attinet.

2 Auertere faciem, idem est quasi abscodere sue coturbare. Nam sicut non potest no lætisicare saveies Domini, dum respicit nos, Psal. 4. Signatum est lumen vultus tui super nos &c. & alibi: Illuminet vultum suum super nos. Ita rursum non potest no conturbare auersa a nobis, vt Psal. 29. Auertisti faciem tuam a me, & factus sum coturbatus. 3 Atqui auertere vultum, & sirmare aut intendere in loco, idem pollent, quum vtruque sit per indignationem. Hier.cap. 3. No enim auers tam vultum meum &c.

ASPICERE.

Aspicere, verbū est, quo declaramus fauorem, gratiam, aut beneficium, quasi indignis nobis co tigisse: Græcis est ἐπαθ εμ, aspicere, inspicere, ve Lucæ

Lucz. Sic fecit mihi Dīs in his diebus, quando me alpexit etc. Pfal. 17. Humilē alpiciet, excellum a longe cognoscet, id est, pauperū miserebitur, su perborum non item, exprimit gestum miserētis neque multum differt à vocabulo misericordia. Sic etiam promisit Dīs se vultum suum conuer surum ad Israelitas, si legis sua observantes suis sent, Leui. 26. 2 In vultu voluntatis indicium est. Vude & Latini benenolo aspicere vultu, pro fauere & approbare dicunt. Verg.

Olli subridens hominum satorates deorum, Vultu quo cœlti, tempestates esterenat, &c. Sic & Psalmon. Vultus eius aspiciunt, id est, sa uent. Cuius cotrarium est Auersari, auertere ocu los. saciem, vt supra satis declaratum est.

3 Interdum Hebræi verbo Aspiciendi vtuntur, pro fruendi & conuersandi. Esaiæ. 29. Vitra non aspiciam homines.

APERIRE.

* Aperire os, apud Ezech. cap.; est libere agere, & velut autoritaté habere. 2 Apertio orisest, diserte quod sentias dicere, nihil obticere.

Aperire os, pro petere & accipere, Píal. 81. Sicquait: Dilata (Hebreus dicit Aperi) os tuum, quod idem estac pete quiduis & accipies: nulla nance bonoru possunt inopia laborare, dediti Deo.

4 Item, pro extrema pericula minari: vt apud Hiob.is.et Pfal.21. A peruerunt os super me.

5 Aperire lacti et effodere, est innocente perdere, sanguinem effundere proximi, vt ludei Christo fecerut. de his impris Psal. 7. & Prouerb.1.

6 Aperire vuluam, membra genitalia, Rumpere ruptură, Hebraismi sunt: nam Aperire vuluam; est facere mulierem sœcundă, & parere. Sic Geone. 29. Videns autem Dominus quod despiceret Liam,

ida

um

fu

tis

ix.

ier,

Im

111

13

fai

ELL

UF.

on

re,

ft.

d'

od OB

ıd

r,

to

re

n:

ea

et

Liam, aperuit vuluam eius, id est, secst eam graundam, dedit ei liberos. 7 Rumpere ruptură, & aperire secundină. Vtūtur etiă hoc schemate, pro, primogenitu esse & nasci:vt Geñ. 38. Quare rupisti super te rupturam? quasi dicat, gratulădo Tu rupisti claustra, tu aperuisti portam prior.

8 Atqui Aperire os & linguam in gutture, los quutio meditatam, & non tumultuariam, in las brisque natam orationem fignificat. Sapientum enim est aperire os: stultorum & imprudentum os semper patulum habere: nam sine iudicio ominia nugătur & essuitunt. Iob est vsus hac loquutione capite. 31.

AEMVLARI.

Aemulari verbū, quanqua frequenter idem fit, guod imitari. Apostolus tamen familiarem eius habet víum, pro inuidere, ambire, laborare zelo. typia, cu amore, seu alicuius amore cotendere, & conniti, & est duplex. 2 Aemulatio Dei, id est d fecundu Deu elt, odium in re amata, seu amor boni, & odium mali, in re amata, secundu veritae tem. Altera hominu est, odium mali, in re amata, feu amor boni, & odium mali, in re amara, fed fee cundi speciem, Gal. 4. Aemulatur vos no bene, idest, excludere vos volut, scilicet à Christo & fl duciaeius in fiduciam legis, incarcerados, vt ipe fos æmulemini. Sic.z. Cor.u. Aemulor enim vos Deiæmulatione. Item, Aemulari pro vltiõe capitur, vlciscitur eni qui æmulatur. Num.i.Des us emulator et vlcisces dns. Noles eni suos offen di æmulatur, & offendetes vlciscitur: vltus aute est vincendo mundum. Sic Esa. 42. Sicut vir belli excitabit æmulationem,&c.

ABNEGAR E Semetipfum.

Abnegare semetipsum, est totam naturam, vitam,

vitam, energiam carnis abnegare, & emundare manus, & purificare, humiliari in cospectu Dei, Matth.is. Qui vult post me sequi, abneget semer ipsum. Nam nomine animæ seu vitæ comprehe duntur (vt supra declaratum est) omnia desideria carnis. 2 Et odisse animam seu vitam carnis est omnia que quærit caro, euacuare, into omnia in quibus est humis carnis vita, gloriam, voluptatem, & opes cotemnere, vt soan.a. 3 Item, Abinegare Christum, est suis propris operibus, & non Christi misericordiæ. & sanguini salutem su am tribuere, vt soannes ait.

ADVLTERIVM.

Adulterij & fornicationis, sine scortationis nomine solet creberrime sacra scriptura idolosatia sine cultum idolorum significare, vt est cernere, Ezech. 6. 8. 13. & Esa. 57. Dilatasti cubile tuum. NamHieremias cultu, quem dis impendebat in montibus, syluis, vallibus, agris, speluncis, & ad quercus, adulterium vocat. Sic cap. 3. Per scortationem nihil gidololatriam intelligi vult.

2 Adulterari & scortari, cui sunt fimiliora quido lorum cultui, suxuice: Deserto marito nouos con cubitus quærit adultera. Religito vero Deo, noui quærutum persidis. Coculeatis honestate acpudore omne cum omnibus libidinis genus perua dit scortum. Qui sustitiam prodiderur, per omne suxuriæ genus impudenter grassantur. Hincetiam pro omni scelere scriptura vititur, quando & Latini adulteratum dicunt, quicquid vitiatu & corruptum est.

ARGVI ET COR.

ripi differunt.

r Simul componitur hec duo verba nonunqua in facris literis; vtApoc; Ego quem amo, arguo

Irè

ei

hē

ria est

in

a h

84

fa

0

ıã

c,

n.

aď

å

O,

ő,

uri

L

3

ne

ic

0

ũ

ıã

or

& corripio, siue castigo, vt corripi sit castigare, si ue disciplinare. 2 Et quod argui sit reprehendi: corripi sit reprehensum percuti, patet Psalmo.6. Domine ne in surore tuo arguas me &c.

, Argui in furore Dei, nihil aliud est, gerubesce, re, confundi, & ream inueniri coram æterno iudi cio Dei conscientiam hominis, Psalmo eodem.

ri,intentari scilicet, mortem & infernum. Psal.z.
Tüc loquetur ad eos in ira sua, id est, arguet & re
prehendet, & in surore suo coturbabiteos, id est
corripiet. Et. 1. Regum. 2. Dominum formidabüt
Et multa similia in scripturis habemus, quibus
ista vehemens cosusio & coturbatio cordis, tam
in sanctis describitur, q super impios predicitur,
vt illi humiliati cosolentur & exaltentur, hi ver
ro humiliati alsigatur & deprimatur. Et sic vult
Deus vt omnes homines salui siant.

AEDIFICARE.

· Aedificandi verbo, pro, instaurandi conservano di,locupletandi,dilatandi verbis veuntur impen se Hebrai. Metaphora sumpta ab extructione domorum, Domus est familia, que no nifi libes ris ædificatur & instauratur & dilatatur. Sic Da uid.co.Pfalmo: Vt ædificentur muri Hierufalem. inquit, pro feruenturac fustineantur, reædificene tur:prius enim ædificata Hierusale erat. Et Gen. .Et vtædificeretiaego ex ea. : Hincædifica re domum, pro locupletare, & dilatare familiam vt Exod.1. Aedificauit Dominus obstetricibus domos. Ad eundem modum & Nathan dicebat Dauidi: Adnuciat ribi Dominus, quod sit tibi fa churus domum, id eft, ftabilem & perpetuam fa miliam, 2. Reg. 7. ; Fuit ædificans, Gen. 4. He braifmus eft, pro, edificauit. 4 : Aedificare, & no destrue

deltruere interdum est in tam absoluta dignitate prouehere, feliciteres iuuare oneratos, ne penitu do vlla laboris vnqua incidere queat, queadmo. dum fit in his a infeliciter cotingunt, vbi aadi, ficata funt displicent, & rursus destruunt. Hier.4. Aedificare in harena est in falsis spebus coniti. Matth. 1. & Ezech. 1. Ad infulfum quod cadet.ad parieté ruinosum. Vtrobice enim spectaturspei vanitas, fiue in arena edificas, fiue struis parietem fibi male coherente ac futilem. 6 Obliniri pa rietem prin eft paries infirmus & nihili, quifu molein fe fubfidet. 7 Item Aedificare, pro dos cere & prodesse, Romas. Etiam legibus verboi que Euangeln coscientias hoim extruere sine en gere:vt Mat.7.de ædificada domo fupra petrami Et Psalmo.ny. Niss Dns ædificauerit. &c.

8 Aedificare autem Hierufalem in iniquitate, ve est apud Micheam. a. cap. fignificat contemptum legis & Euangelij, ex quo fit vt Hierusale, id est. populus Dei, violentia, cadibus, & tyranide ad. ministretur. Quomodo autem Sion in sanguine edificata fuerit, habes regem Ahas. Vide. 4. Ro gum. 10. &. 2. Para. 18. o Destruere est contra do cere, Galat.2. Si enim quæ destruxi, hec reædifico. 10 Hinc destructores, qui prauis doctrinis & o pinionibus homines corrumpunt, Efa. 49. Vener runt destructores tui, destruelites te, & distipani tes à te exibunt. 11 Econtra vero, Aedificantes dicutur hi, qui bona & salutari doctrina populu informat, docent, adificantes. Sic. L. Corin.a. Det ædificatio estis, vnusquisce videat, quomodo sur perædificet, L. Corin. 14. Nam qui prophetat, hos minibus loquitur ad ædificacionem. Sic Pfal. 117. Lapide reprobauerunt ædificates: plebis doctor res, qui iudicabat hunc lapide, scilicet Christum, ad ædis

nè

tu

104

die

42

iti,

ad

oci

m

120

lua

04

0

dr

m

Vt

m

fL

do

ne

20

do

0.

0

ner

anı

cs

lū

)ri

U.

04

17.

O

m.

die

ad adificium iuutilem, &c. Et Pfal. 10. Quoniam que perfecifti, ipfi destruxerunt. 12 Aedificari super hunc lapidem, aliud no est, q ve omnes parter siduciam ac spem nostram inter nos mutuo connexam in Christum ponamus. Sic. 1. Petri. 2. Ad quem viuum lapidem, scilicet Christu, &c. Hinc Christiani viui lapides dicuntur.

13 Item Aedificium spirituale, quod scilicet fide & charitate constat, dicitur.

ASPERGERE.

A In prima Canonica epistola Petri. r.cap. aliud no est, q predicare Christu, in hoc sanguinem su um sudisse, vt pro nobis apud patre intercedat. 2 Aspergi sanguine Christi, & obedire verbo

a Aspergi sanguine Christi, & obedire verbo Dei, Christo elle subiectu, perinde est atca crede, re:Paulus viitur alia forma loquendi:Saluos nos secit, inquit, per sidem in Christum, quoniam sides est que efficit, vt Christo eius querbo simus obedientes atca subiecti.

AVDIRE.

1 Tropus freques est scripture: na audiendi vere bo vritur, pro credere, & corde suscipere: vsus est Ioan.9. pro credere: Et no audistis, idem polletac sidixisset, & no credidistis. Quid igitur vultis id iterii audire? Ecce posterius audire accipit sime pliciter, prius autem pro credere, Deut.6. Vt aus diamus & opere impleamus. Audi Israel, id est. corde suscipe, & crede omni verbo Dei, eiusque promissioni fide, Dominus Deus tuus vnus est. Et Luca.u. Maria audiebat verbu illius, hoc eft, credebat Christi verbis, & diuine eius promissis oni fi em habebat, coferens nimiru verba ipfius In corde suo. Hinc & audire à Deo, proprie est, credere vera esse eius verba. 2 Nonnunqua Au dire, pro intelligere, agnoscere, capit scriptura. Exod.

Exod. 4: Audierunt quod Dominus visitasset

lios Israel. Et Gen. n. Ne alter alterius linguam audiat, id est, licet audiat sonum vocis, no tamen intelligat mentem loquentis.; Aliquando Audire vsurpat Hebrei sicut & Latini, pro obsequi

obaudire, obtemperare, seu more gerere, acquie scere, exaudire, Gen. 22. & . ; 4. Audifu voci mez. pro eo, quod Latinus legit : Obedisti voci mez. Sic alibi scriptura: Oculi viderut, id est, intellexe runt: & aures audierut, id est, obtemperauerunt, Et vos vidistis & audistis, que dominus fect in terra Aegypti. 4 Porro Audire vocem, pleriiq idem est quod discere, id quod in Mose & prophetis vsitatissimum est. Vnde vocem Domini audire, fignificat eius voluntatem discere. Audiri iudicium è cœlo, vius est Dauid Pal. 77. Deum iudicium è cœlo audiri fecisse, hocest. plane cœlestem & diuinam referens virtute, ex hibuisse, quale vrice illud erat, quod in Senache rib & suos exercuerat, vt & quo Ammonitaru exercitum strauit, regnante Iosaphat.1. Para.20. Sic Pfalmographus ait: E cœlo fecisti audire in dicium, terra tremuit & timuit. 6 Audire erw ditione aut disciplinam, est audire increpatione, quod quum fit, cofitemur nos iusto Dei iudicio affligi:Prouerb.4. Audi fili paterna auditionem five castigationem. Et sapius in sententiis Salo monis est videre. 7 Audiendo audieris, Sciedo scies, castigas castigauit, morte morieris, & idge nus avadinhwood, idelt, coduplicationes leuter duplicationes Hebræis sunt familiares: Sed vai riam virtutem habent. Nonungua enim celerita tem, nonunqua vero diligentiam, vehemetiam, seu certitudine defignat : vt Esa. Diserte audietis. Sic & Gen.z. Morte morieris, idelt, certe certiffi mede

fir

m

en

U

Ni

æ,

æ.

(e)

nt.

IN

Q5

O.

al.

ft.

1er

rũ

U

W

ê,

10

m

do

ge

es

ai

a

п,

15.

ii de mech morieris. Et Geñ. 15. Cognoscendo cognos fces, quasi dicat Dominus: Certe scias, certillime scias id futurum, vt semen tuum peregrinum sit in terra. & hic certitudo significatur, &c.

8 Item, Audire audiendo, clare audire est, Esa.6. Audite audiendo, & ne intelligatis: & videte vi fionem, & no cognoscite. 9 Auditus apud He breos fignificat omnem rumore, fama, doctrina, prædicationem, & quamlibet auditionem pallis uam, hoc est, quum tu quid audis, pro eo eni gd Latinus diceret: Ego audiui, dicit Hebreus, ego auditionem audiui, Efa.u. Nech ad auditionem fie ue famam, &c. 10 Hinc Auditus siue auditio, Tropo linguæ proprie vtitur Spiritus pro ipfo verbo vocis, Efa. 3. Domine quis credidit audio tui nostro? id est, verbo, quod nos prædicamus audiendu. Sic Abacuc. 1. Domine audiui auditio. nem tuam,id est, verbu tuum audibile, & timui. Sic etiam Ela. 18. Que docebit scientiam, et quem intelligere faciet auditu: Sic Paulus ad Gal.a. die cit: Hoc folu à vobis volo discere, an ex operib? legis spiritu accepistis, an ex auditu fidei? Pro ipe so sermone qui auditur, vt sit auditus fidei, id ad verbu fidei auditum, Act. 10. Abdix. 1. Auditu aus diuimus à Domino. " Aurium tinnitu experiri, Prouerbialis sermo est, pro nimis terreri aut costernari. Sic Hiere.19. Aurium tinnitu experie tur, pro nimis terrebitur. 12 Auremautem ad correptione reuelare, est cognoscere ex flagellis peccara, vt sciant peccara sua, & pro illis se corre ptos, Job., Et reuelat aure ipforti ad correptio.

y Inaurem ponere, est inculcare & significare: ve Exo. 17. Pone in auribus Iehoshua. 14 Similiter & in aure loqui, Hebræis pala, Latinis clam

nem: & dicit, vt redeant ab iniquitate.

DIVINÆ SCRIPTVRÆ

vero dicere, Geñ.23. Et respondit Ephron ipsi A, braham, & cunctis (dicit Latinus) audientibus, qui ingrediebatur portam ciuitatis, &c.

15 Aurem autein perfodere, Pfal. 40.0im Hebreo rum sententia idem esse ator aures alicui aperire. & ad aufcultandu alicui adaptare. Id quum fit, totil fe homo Deo addicit, & omne corpus alio qui voluntati dei rebelle, ad obsequium eius for matur aton instituitur. Fortasse Dauid allustrad illud quod preceptum legimus de feruo Hebreo qui in anno remissionis seruitutem libertati prz tulisser. Eius enim aurem iussit Dis per herum oftio vel posti affigi, in signum seruitutis sempi ternæ, Exodi. 21. Hinc possit non inepte aurium pertusione plena addictio in seruitutem significa ri, & id quod Pfaltes dixit: Perfodifti mihi au rem, id eft, addixisti me in seruum sempiternum Nam 773 Judai hoc loco pro aperire ac reuela re accipiunt.

ACCIPERE.

Hebrai Accipiendi verbo icpiuscule vtuntur. proadferre, adducere, Geñ. 15.23. Mittet angelum fuum antete, vt accipias filio meo vxorem illine pro, adferas, adducas. 2 Accipere nonnunqua idem est quod leuare, iactare, exaltare, magnifica re. dilatare malum nomen, opprobrium, conuiti um, blasphemiam cotra proximii suum, id quod solent inimici mutuo facere, maxime illi, qui per fonati zelo Dei & amore veritatis:vt Pfal.14. Et non opprobrium accepit. Pfamo.23. Qui non acc cepit(non iactauit, leuauit) in vano anima fuam. De quo Tropo supra. , Accipere spiritu sans ctum, non eode semper modo in scripturis vsur patur. Nam spiritum sanctum accipiunt aliquo ties qui docenturita accipere spiritum sanctum, figniff.

8,

0

T

d

0

m

4

m

a,

10

η

a

r.

m

10

ıã

a

v

d

10

t

C

7.

ľ

3

7,

25

fignificat doceri. 4 Aliquoties accipiunt spirit tum sanctum, quorum corda sensu cœlestium bo norum tanguntur: ita accipere spiritum sanctum est credere. 5 Aliquoties accipiunt spiritu sanctum, quorum mentes confirmantur, placăturcum sta accipere spiritum sanctu, significat tranquillă esse conscientiam, vt in Gala. Scire cupio, an ex operibus legis spiritu acceperitis, an ex predicae tione sideie 6 Rursus accipiunt spiritu sanctum qui dona linguaru, sanationum ac virtutu suscipiuntita. Cor. 12. 7 Accipere spiritu sanctum, no significat iam primu credere, aut coscientiam assequi tranquillă, aut erudiri, sed augeri spiritu & dono linguaru præcellere & virtutes facere.

A T.

i At, Antitheleos nota est, qua Hebr. pleruca ob mittut: vt Esa... Israel nihil sentit, dicut Hebræi, Septuaginta auté dicut: At Israel nihil sentit. Ne que solum ista, veru similitudinis, etia & relationis, quemadmodu in Prophetis patet. Que mo rem, vt sermè oes alios, Paulus tenuit.

ASCENDERE.

Menalcédit.

Itemascendendi verbū, pro eua nescendi Hebreis ponitur, & id per Metalepsim nam que euanescunt, plerūque ascendendo in ascenden vertuntur, Esa.cap.s.

Ascendere cogitationes super cor, apud Ezech. cap.s. in deterior tem partem sonat. Ascendet, inquit, verba super cor tuum, & cogitabis cogitationem malam, id est, ad assignedum pios occupatam.

A sscendere vel equitare super leuem nubem, Est visitare velociter ac celeriter: scut in cœlo nu bes de regione in regionem transit, Esaiæ. 19.

D . Ecce

DIVINÆ SCRIPTVRÆ

Ecce Dominus equitat: & alibi inuenies Plal.67; Qui ascendit super occasum, Dis nomen illi.

Ascendere Dominum in excelsum, vt Psal.76 est immissam vltionem amouere. 6 Ascendere autem in ruina aut fractionem, est resistere prophetantibus ex corde suo, Ezech. 9. Non ascendis stis in irrupturas, &c.

ALIENIGENA.

· Scripturæ consuetudo est, impios ac peruersos Ifraelitas interim alienos, interim gentes appel lare. Vt Efa. 1. Pfal. 10. & . 18. alienati funt improbi. errauerut ab vtero, hoc est, simulator nati funt, vero Ifraelis semine degenerauerunt. Hinc Hie rusalem Das per Ezechielem, 16. dixit : Origo & generatio tua e terra Cenaan, pater tuus Amore rheus, & mater tua Cethea. Ad hunc ergo modu arbitror per conuitium Ifraelitas impios gentes vocatos, qui carne Ifraelita erant, gentium aute impietatem, & in amates Deum crudelitate anie mo & moribus referebat, ab Dauide in Pfalmis ture alieni, alienati, alienigene nominatur, Pfal. . Hinc fili alieni fiue alienati funt in scripturis. qui de forte & familia Dei effe debent, verti po tius mudani hoies, & ex operibus iustitiam que rentes, qui tamen fe filios & populu Dei glorian tur: De quibus Efa.i. Filios enutrius & exaltaui. ipfiaute spreuerut me, &c. Et Pfal.143. Et ex mas nu filiorum alienon, quorum os loquitirest va mitatem. Pfal. 17. Alieni mentiti funt mihi, fili alie ni inueterati funt. Efa. 85. Sicut aftus in fet, tumul tum alienorum humiliabis.

ABIRE.

Abire, ingredi, cognoscere, dorinire, sunt Hee braismi, significates apud illos rem habere. Nam verbo ingrediendi serè vbique pro concribendi vtuntur Hebrei, honestu actum coniugale circuloquetes, Geñ. 16. Ingressus est ad eam, & cocepit Simili Tropo vtutur Hebrei, cognoscere mu lierem, pro rem honeste habere, Geñ. 14. Ada cognouit vxorem suam. 3. Reg. 1. Rex no cognouit eam. Geñ. 19. Habeo duas filias, que nondum cognouerunt viru. Item, Dormire, Geñ. 19.30.39.

Abire Latinis in vsu non est, sed Hebræi pro furto Venereo vtűtur, Geñ. 57. Abisti & amplia sti lectum. 4 Abire autem ad inserorum portas sue domicilia, Periphrasis est moriendi. Esa, 38. de Ezechia regeægrotante: Ego dixi in dimi-

dio dierum meorum.

ABIES.

· Abies, buxus, pinus, Lybanus, Cypariffus. He metaphore atch fignificatioes omnino principes primatesch significant, qui Rebus publicis bene præfunt, quod non vno loco in scripturis habes tur. Quomodo in Esaia. 60, cap. Gloria Libani ad te veniet:abies & buxus & pinus simul ad adora dum locu fanctificationis mex. Item. 1. 8.1. cap. 2 Nonnunguam & impij potentes, huiusmodi Metaphoris notatur, sterilibus arboribus & infructiferis quercubo & abietibus assimilatur, vt. sepenumero videre licet in sacra scriptura, præcio pue vero in Psalmis:vt Psalmo.37. & superius in Tropo Arboris sæpe oftensum est. 3 Abireiu menta & volucres, Prouerbialis ac symbolicus fermo est:nam fignum extreme vastitatis seu des mastationis sic infinuatur. Hier. 1. Abeunt iumen. ta & volucres, in prædam scilicet abiguntur iumenta, quin & volucres abeut. quod fignum est extreme deuastationis.

ASPIS.

r Afpis diabolus dicitur, quia & actu, & aperto
D; Marte,

Marte, si permittitur, nos inuadit: propter illud dicitur Aspis, Basiliscus, vt Psal. 91. Super aspide & basiliscum ambulabis, & coculcabis teonem & dracone. Nam Draco & Catulus leonis quo que dicitur, vtalibi audiemus. 2 Aspidum si ue Basilisci oua incubare, sunt Prouerbiales orationes. Coruum incubare sue excludere, pro re insigniter malam parare, Esa. 59. Oua aspidum ruperunt. 3 Basiliscus est Grecis serpens venena tissimus, vt qui solo tactu herbas slaccescere, imo arescere & perire cogat, teste Plinio.

ANIMALIA.

Animalium noie designatur principes & pote tiores, qui & præ selicitate huius seculi incrassati dicutur, vt Psal. 21. Circundederut me vituli mul ti, tauri pingues obsederut me. Et alibi Danie. 8. Imperatores & magistratus arietibus & hircis adsimilatur. Decet enim ductores gregis, & mul tum refert quina in acie sint. Terribilius enim est agmen ceruose præeste leone, gagmen seonum, si ceruus antecedat, vt Lacedæmoniorum rex dicebat: Facile populi, sicut arietem oues, suum ducem sequuntur. At si illi per petras abeunt, no ra ro & gregem precipitant.

AENIGMA.

Aenigmata scripturis & Prophetis admodum familiaria sunt, eo φ arcana, & nulli satis perue stigata rerum scietia in his lateat. Sic Psal. 78.can taturus Asaph beneficia & miracula, que Deus Is raeli exhibuit, dicit se aperturum os suum parabolis, & eloquuturum ænigmata temporis prisci. Vocat item Dauid Psal. 49. parabolam & ænigma, eo φ cum collationibus, que Hebræis proprie dicuntur (1997), tum tectioribus, preser rim hoibus huic seculo deditis, sentêtis ytatur.

s Sic & Prouer. L. Parabolæ, enarrationes, verba sapientum & ænigmata, pro eodem accipiuntur, grauioribus scilicet sententifs, que sere & recoditi & collationis aliquid nabent, atquideo enarratione apud imperitiores requirut, Ela. 14. de casu regis Babel, eo quadétiores translationes & hy perbolas poematu more habet, hy maschal,

id est, parabola, à Vate nuncupatum est.

.

1

a

3 Aenigmata autem (apud Danie. 8.) intelligere, no parabolaru inuolucra & argutias diferte aperire, sed acute peruidere qua parte, quibusue modis ac vis incomodare alium possis: videturque prouerbialiter dictu de acutis & vasris. Illis ent temporibus mos erat cu depositione aliqua proponere anigmata & parabolas: qui autem solue bat, premium depositu recipiebat: deinde qui da mnum patiebatur à sapiente, audiebat à vicinis: En intelligentem anigmata. Vnde in adagium abit, de his qui ingenti acrimonia alios circuie niut, quod anigmata intelligant, Danielis. 8. Et intelligunt anigmata, &c.

AZYMA.

hum Euangelij est, quo sic resiciutur credentium corda, vt vires accipiant, calceati in preparationem Euangelij pacis. Sic Paulus adhortatur credentes ad agni esum.. Cor., Epulemur itaque in azymis, id est, lætemur propter diem Dñi, reuela tionemo Euagelij pacis. In azymis synceritatis veritatis, quasi diceret: Ideo gaudendū est nos bis, quoniam expulso veteri fermento, do ctrina Pharisaos & mortificata carne, cotigit noua lux quedam nobis, que hoc efficit, vt nūc synceriter exanimo, seduloce gaudeamus, no simulate, sed vere, sed ex corde & exanimo.

DIVINÆ SCRIPTVRAB ABOMINATIO.

CO

vi

a

re

V

no

ci

te

PI

0

Q

Pi

ar

fu

r

fa

n

2

ti

g

u

A

Abominatio, id est, homo abominabilis: is au tem dicitur in scriptura, qui relicto vero Deo, ad idola cofugit, & contempta veritate, prophanas doctrinas amplexatur, Esa. 14. Ecce vos estis è ni hilo, & opus vestru ex clamore, abominatio esi, get, id est, homo abominabilis. 2 Abominationes 2727, id est, molestias, per contemptum sape scriptura idola seu deos gentium appellat, vt ostendat nihil nisi calamitatem ab illis referri, quum stulti homines salutem sibi ab eis sperent, Psalmo. 106.

ACETVM.

* Acetum & fel significant maledicta, iniurias, & traditiones humanas: vt Psalmo.68. Et dederunt in escam meam fel, & in siti mea potauerunt me aceto.

ARVNDO.

uerbijs, & Germanis vsitata, Matth.u.cap. Hinc significat doctrina humana, omni vento opinio num agitatam. At Ioannes vox clamantis in deserto, vt non est vestita mollibus, ita nec arundo vacua & vento agitabilis, sed plena & solida ac ferrea. 2 Sic & bacul? Aegypti, 4. Reg. 18. Esa. 35. 3 Sed in Psal. 67. impios, Feras arundinis scriptu raappellat, nimirū quia sordibus suis gaudent, er rantes in solitudine: denica summo studio conan tur, tauris & vaccis coiuncia, id est, potentibus huius mundi, opprimere Dei ecclesiam, & prorsus extinguere. Increpa, inquit, feras arundinis, cogregatio taurorū in vaccis populorū, vt exclu dant eos qui probati sunt argento.

AER.

Acr, pro celo nonunqua accipitur, vt volucres coli,

cœli, videlicet que in aere volitat. Nam res sepe

vicinitatis nomina foreiuntur, vt Gen. t.

Aërem verberare, Prouerbiali schemate die clum est à Paulo, pro frustra & inaniter laborare: veluti pugil nihil agit, niss corpus attingat. Verum heceò tendit parabola, vt intelligamus non esse satis, quomodocunce nostro sungi ossicio, niss demus operam, vt insigniter ac preter ce teros gessisse nos videamur. Corinth. 9. Aërem verberans.

ARGVMENTVM.

r Scriptura facra nonnunquam hoc vocabulo pro signo aliquo vtitur, per quod sides sitrei alio oqui dubiæ, vt videre licet exactis Apost. cap. L. Quibus & prebuit (ait Lucas) seipsum viuum post suam passionem in multis argumentis, id est, signis: Hebraico more dixit, pro, per multa argumenta.

ABBREVIART.

t Abbreuiare idem est quod cessare. Iud. 10. Ab breuiatos dies, quos dies intelligimus, non men sura, sed numero. Sicut enim longitudinem dierum (de qua dicit propheta: Domum tuam decet sanctitas in longitudine dierum) non per logos dies intelligimus, sed multos: sic & breuiati dies non breues dies sunt intelligendi, sed pauci.

2 Abbreuiabuntur dies, vt atrocitas tribulationum breuiata compendio temperetur. Hæc

Chryfost.in cap. Matth.24. Homilia.49.

ABLACTATIO.

Ablactatio confirmationem per tropum significat. Sic Abraham ablactato filio Isaac, conui uium instruit causse testificande letitiæ, quod significando benedictionem seminis & posteritate stabilitam videret, Gen. 21. Sic & Osee filiam abs

D s lacta:

lacta: que adübrat malü fore confirmatii & dius turnü. Simile quid Esa. 66. quoch videre licet.

tu

ric

lo

or

fir

te

b

P

n

2

q

la

Q

re

de

a

ir

0

ri

fu

te

C

Ablactari vero à matre, elegans admodum autoiwoig sue similitudo est, qua vsurpat Psaltes in Psal, no. Sicut ablactari à matre sua &c. V bi va tes sibi exitin, quale ablactato puello, & mater, na iam educatione destituto q certissimum imminet, imprecatur, si diuina ope spreta arrogantius de se sentiat, immodicect sibi placeat. Quare & alios ab hac peste dehortaturus statim adicit Speret Israel in Domino, nunc & vsc in seculu. AEGYPTVS.

Aegypti noie mundū in scripturis sacris significari nemo negare potest. Prophetarū mos est vt regna mūdi opulenta per Aegyptum, Aethio piā & Lybiā, que ad meridiē & occidentē Hierosolymis sunt, designent. 2 Porrò Aegypti soliti sunt suŭ magistratū Dynastiā, prefectos au tem vocare Dynastas. Sic Candace comune novemen omnibus Aethiopū reginis, & Ptolomeus regibus. Id porrò ita habere testatur Plinius ca.6 lib.20. & Strabo lib. Geograh.17.

AVFERRE.

Verbū auferēdi siue Tollēdi non est nonu quā, vt in Esa.cap. 4. quod colligere, addere, et co sarcinare, potius id significat, g è medio tollere; adeò Hebrei propess sunt ad Metalepses, quauis erudite eis vtantur: Quū hi, qui soluturi sunt alo co aliquo, aut aliquò quid abiecturi, sarcinas primu colligat, aut ea que absecturi sunt: sit vt prio re vtantur pro posteriore, puta verbo colligendi pro verbo auferendi. Plutarchus hunc tropū in ter Synechdochas numerat.

ARANEAE OPVS.

Scita admodum Allegoria est, quam spirie tus sane

tus fanctus in araneg tela, opere nimirum labo. riolo, parumos frugifero, spectandam in multis locis scripture proponit. Arca adeo, si quis impi orum sudores, quos in congeredis opibus, & in finita vanitate alia profundunt, recte fecum co. templetur:inueniet impium veluti araneum, las bore inani diffluere, & in iplo fuo conatu totum

perire. Sic legis in Efa. cap. 59. Pfal. 38.89. Iob. 8. Ara nearum tela fiducia eius.

Araneg telam texere, est in re friuola, nulliuf. que frugis infinitum, atch anxiu capere laborem Hoc prouerbio víus est Esaias cap. 59. Aranec tes lam texunt. Notu fuit hoc adagium & Hebreis. Quum scilicet magnifici isti fibi bladintur, quas rem arduam inuenerint, ac perfecturi fint: Deine de in spongiam exeunt omnia. Siue dum friuola Arenue lectantur, &c.

> ACTIVA VERBA pro Impersonalibus.

Hebrei Actiuis verbis no infrequenter pro impersonalibus vtuntur, vt Esa.; 717 Kb No ob ligant, absolute impersonaliter ponatur, pro, No obligatur. Hoc est: tam deploratif est vulnus, vt non sit obligandii. Obligare, pro, alligari. Alliga rienim Latinis dicuntur vulnera quu etiam co. Suuntur. Hic autem negat Propheta medela mis tem(niss frustra)adponi posse.

AGNVS.

Agni nomine, mansuetudo fignatur, cui ani malculo CHRISTVS iple omniu paltor princeps, innumeris scriptura locis assimilatur. Hinc & prouerbia in facris literis nascuntur. Agnus & Lupus pascent simul apud Esaia.66. Quo dicto nihil aliud quam fummam tranquil. litare pollicetur Propheta: qua fruituri funt, qui

Deo fidunt: cum hic dum conturbari aduersitate nulla possunt, quo minus in Dño sint hilares: tū istic quo nech æstus aut labor accedunt, Lupos efferos esse, agnos auté side cicuratos. Vide Esa, 2. Agni autem pascentes iuxta ordiné suñ, Apparet prouerbialem suisse sermoné apud Hebreos, quo ius atch ordinem cuiusch seruandum fore significent, Esa, Agni pascentur iuxta ordinem vel demensum suum,

AETERNVM.

שולם Aeternum, vt vertitur, tempus longu & continuum, vice ad naturalem rei prescripta terminum, Exod, 21. Et serviet ei in æternum hoc est, absquinternallo, & citra spem libertatis vsa ad iubileum. Nam vltra proferri seruitus nullo pacto potuit, Pfal.89. Quia dixi, in aternum ber neficentia tua preparabitur, hoc est, apud mesic reputaui, quod beneficentia rua, cum Dauide par rata, stabilifce futura fit in æternu, & quod fides tua cum illo, vt coli, fit in æternum confratura. Ibiables fine fignificat, nemine refragante, vtad alterum omnino seculum referturinam state co lo, ex hac vita migrauit. Fides igitur beneficen. tie in aliud feculum translata, defuncto superest. Rabbi Moses quoch scribit, dictione hanc æternum, non perpetuo, æternitatem in facris li teris significare, sed durationem aliquam, que ta men aliquando rumpatur:permulta enim in scri pturis aterna promittuntur, que tamen breuissi ma temporum spacia obierunt. Sic promittitur Abrahæ, terram quam tum peregrinaretur,æter nam possessionem semini suo futuram:promitti tur Dauidi regium sceptrii perene in domo sua futurum, quod tamen celeriter ereptum est: nist forte mystice hec interpretari velis, Eodem moi

Car

do

eft,

Hi

po

tes

rit

8

o.n

he

ni

ar

pr

V

R

n

re

P

0

2

đ

la

S

do Gen.6.minatur se genus humanum in sempi, ternum aboliturum:quod per Noah reparatum est, qui eiusmodi minis non erat obnoxius.

AETHIOPS.

Hieremia. n. cap.licet cernere. Si mutare, inquit, potest Aethiops pelle suam, aut pardus varietas tes suas: & vos poteritis benefacere, cum di dice ritis malum. Judaicum populum pertinace cse, & peruerstatem mutare nescientem, intelligit.

APPELLATIVA PRO

proprijs ponere.

Per Synechdocen frequens est Hebr. vt Exo. 9.19. Dominus dedit voces myp, Voces, pro, to nitruis ponunt. Speciale pro generali. Cunctam herbam agri percussit grando, pro omni eo pos nitur quod crescit. Sic codem capite. Lignu pro arboribus frugiseris. Sic Gen. 45. cap. Os Ioseph pro ipso Ioseph: & sepe alias.

ADHAERER E.

Adherere hebraico tropo, est amare, diligere: vt Psal. 62. Adhesit asa mea post te. Et Paulus ad Rom.n. scribens. Odientes malu, adherentes bo no, id est, diligentes. Item Psalm. 72. Mihi adhæs rere Deo bonum est.

ARENA.

Idiotismus est non inuenustus, Hebreis sami liaristimus, quo vtuntur, quum rei alicuius copiam maximam, numerositatem & multitudine ostendere ac significare volunt, plerung: Arenz adsimulant, comparantq: vt Gen. 22. patet. Benedicam tibi, & multiplicabo seme tuum sicut stel las cœli, & velut arenam que est in littore maris Sic Esa. 10. Si suerit popul? Israel quasi arena &c. Iudicum. 7. Cameli autem sinnumerabiles erant,

ficut arena quæ iacet in littore maris. 2 Item Arena vocatur inconstatia infidelitatis: vt Mat. 26. Aedificantes super arenam: nam petra constantia fidei, recte & inconstantia infidelitatis arena vocatur, id est, Idololatria, que per varias idolo, rum culturas semper dispersa est. Aut certe super arenam, id est, carnales homines ac infideles. Are nose terre comparantur increduli.

Jtem Arene maris, in scripturis quoch grani

tate celebris.

DE ACTIONE ALI cuius rei capita tantum apud Hebreos comemoratur.

Hebreis fere hunc esse morem, vt quum de actione alicuius rei mentione faciunt, capita tan tum & precipua que in actione dicta funt, com memorent. V t quum de Diuo Baptista Euange liste scripserunt, quod predicarit: O viperarum proles, quis vobis viam ostendet, qua ventura effugiatis iram? contenti fuerunt infigne istud prophetice acerbitatis memoraffe, quo reliqua gacria & constantia fuerint, facile videatur, Pra dicauit multa multis D. Baptista, nimirum anter quam tantus ad eum fieret populi cocursus, Sed priores Euangeliste pauca in monimenta suares tulerunt. Ioannes autem paulo post vniuersam Euangelij summa ab eo predicatam esse tradidit Cicero vehementius ac solidius scripsit ora tione pro Milone q egit. Vnde nobilis ifte Mi lonis in Massiliam deportati vox, quam edidit, cum oratione potentius scriptam g dictam lege ret, extat: Si sic egisses O Tuli, non manducaret

Barbaros Massiliç pisces Milo.
APOSTR OPH AE
personarum.

Apoltro

ph

br

tis

na

he

tr

fe

It

re

te

t

ti

8

PHRASES.

Apostrophæ, idest, auersiones. Et Epistrophæ, idest, conuersiones plerungs sunt apud Hebros sine demonstrationis aut distinctionis notis. Id quod rudibus atch tenerioribus hulluccionandi magna frequens occasio est, Esa. Apprehendet enim vir fratrem suum, domesticum patris sui. Vestimentum (inquiens, potestaddi, quo sensus sit distinctior) habes, idest, autoritatem. Item familiarissime sunt Allæoses Hebreis, vt in relatiuo, quod ipsi adfixum vocant, numeru mutent, Esa. 47. Erunt, inquit, sieut stipula, quas ignis incendit and alla un sieut sincendit and un sieut si

BAPTISMVS.

APTISMA Greca vox tinction onem fignificat, quod vulgo notif.
Vt autem Christianorum fignum habetur. Est tinctio in aqua, qua in gregem CHRISTI, & ordinem innouandorum spiritu, recio

piuntur, qui tinguntur.

Adpellatur hectinctio, Signü ponitetia & mortificationis carnis ator regenerationis, Ioan.

Nifi quis renatus fuerit ex aqua, Mat.;. & Ro.s Coloff.2. 1. Corinth.15. Cū baptizamur, & Ioan. nis & Christi baptismo baptizamur, id est, mor tisicamur: et mortificatis, remittutur peccata. Ce teru Ioannis officiu proprie est predicare ponis tetia. Christi proprie est peccata remittere, Mar. ci.2. 3 Interdum Baptismus crucem siue calis cem passionis Dominica, & mortis eiusdem signat, Marci.10. Potestis baptismo, quo ego bapti zor, baptizari; id est, suppliciu mortis sufferre. Et Luc.11. Baptismo habeo baptizari, et quomo do coas

do coactor, více dum perficiam, id est, pariendu mihi est pro salute generis humani, id quod sum, me desidero, ad hoc enim in mundum veni, &

hecest patris mei voluntas.

Baptizo, mergo & tingo est, quia vero en mundantur que lauantur siue tingutur, sit ve bas prismus accipiatur pro emundatione, per Metas lepsim Hebr. 6. Nam in. 5. cap. palam est Aposto lum baptismata prorsus in hanc accepisse parte, dixisse sita velut instificationem carnis, vique ad tempus correctionis imposita.

Item lotio externorum, Marci.7. Baptilma

r

V

C

Ь

tı

n

P

V

calicum & vrceorum &c.

De Baptismo sanguine, vide Cyprianum in libello de exhortatione martyris, ad Fortunatu.

BACVLVS.

Potentiam, potestatem, tyrannidem, regnum imperiumos baculo fignificare, scripturis peros familiare est: Sic rex Aegypti baculus arundine appellatur, Efa. 39. &. 14. 2 Proinde quum alio rum baculi ita proferantur in medium, vt appar reant formidabiles : virga & baculus nostri pa storis, non modo non terrent, sed etiam consola tionem afferunt: vt Pfal.22. Vtrock igitur vtitut pastor, ouibus quidem baculo minatur, & vire ga eas nonnunquam percutit, quibus tamen no aliud vult, gvt recta eant, inch viam errabunde redeant, id quod spiritualibus ouibus Christia nis, scilicet, multum fiducie adhibet, secundum hoc legimus, Pfalm.22. Virga tua & baculo tuus ipfa me confolata funt. Sic Hiere. 17. Ego no fum turbatus, te pastorem sequens . Ita Paulus. LCo rinth.4. querit ab ipsis. Quid vultis, in virga ve niam ad vos id eft, secundum potestatem corre ctionis, & potestatem mihi concessam, austerus & rigidus, nec vlli parcens. 3 Latius quomo do Virga capiatur iuxta phrasim Bibliorum, in litera V. dicemus.

Similiter Virgam & Baculum pro virtu. te ponunt Hebrei, vt dicant: Omnis baculus pas nis cotritus est, pro nullus panis superest, Hiere. AS. Baculus fortis, virga preclara. Et Efa., Oêm fubstantiam ac robur, & omnem vim cibi & po tus. Ezech. 4. Et eccc ego confringo baculum pa nis in Hierusalem. Ideo quod panis imbecilles confirmet ac fulciat, ficut baculus innitentem ho minem:ita quuin volunt dicere: Omnis comme arus, annona, omne frumentum, omnis copia pa nis dicant: Omnis substantia robur, imô omnis baculus (vt fupra) aut virga panis: vt Ofea. 14. וב לחה בריו Cofumptus erat baculus erus. vel Confumetur virga eius, pro, abfumetur omnis vis panis eius. Per Antonomasiam enim Baculū pro vi & copia panis Esaias accipit: propterea quod alias Baculum panis vocare solet vim and none. Deinde peculiare est Hebreis, vt panis vo cabulo omnem comeatum & annonam intellio gat: Aque verò potum. Id autem fermè quoties confuncta funt panis & aqua, Alias non itidem, fed in loco.

In Baculo autem trăsire, Hebraicum est schema, Gen 32. În baculo meo transiui Iordane, aiebat Iacob. Quo intelligunt, nudum & tenuem transisile. Metaphora sumpta ab eis, qui bello capti, nudi, & inermes, post se relictis omnibus ar mis & machinis, amandantur. Tenuis enim & pauper in Mesopotamia venerat, diues & locuples in patria reuertitur. Et is locus facit ad intel ligetia huius, quod in Marco dicit Christus: Ne videlicet apostoli quid preter virga tantu in via gestaret

gestarent, quum tamen in Matthao, eis baculo Interdixisset. Vult enim Christus vtrobique, vt nudi & inermes, & expediti legationem hac obs eant, 6 Symbolum ergo paupertatis est bacu

lus, etiams quis non gestet baculum.

Porro Baculus arundineus, & Tela aranea rum comparantur fragilitati humanæ: nam for tia quece in mundo, quid aliud funt, quam bacu lus artidineus cui qui innixus fuerit, intrabit in manum eius, Esa.36.cap. Ecce confidis super ba culum arundineum, confractum istum super Ac gyptum &c. Sic Pharao rex Aegypti, omnibus qui confidunt in eo, pro vana confidentia huma ní auxili . Similiter pro fiducia humana capitur illudapud Hiob. 8. cap. Domus Aranea fiducia eius. 8 Baculus roboris, rex est in regno, Ezec, 19. Nam Nabuchodonosor populum contriuit, &in nihilum redegit, ablato rege Sedechia, qui per baculum roboris intelligitur. , Baculus vigilis apud Hierea.cap.est symbolü pænæ, He brei cum Septuaginta exponunt baculus amyge dalinus, eò quod acceleratura sit vitio sicut amy gdalus, nomen accepit à verbo Tow. Nam qua res cii cura geritur, ea acceleratur, & arbor amy gdalus ab accelerado Tow dicitur, ed quod pre alis floribus floreat.

BRACHIVM.

Brachium Domini, vel auxilium eius, Chris stus dicitur, Esa. g., cap. Excitare, induere fortitu dinem brachium Domini &c. Efa.44. Ecce Do minus in fortitudine veniet, & brachium eius dominabitur. Item cap. 31.52. Luc. 1. 2 Nonnue quam pro potentia, vi, virtute, opibus, & maie state, ac pro robore sumitur, vt Iob. 40. Si habes brachium yt Deus, si tam potens es atque Deus

iple

fple omnipotens, & in cuius manu & potestare funt omnia. Hierem. 48. Cornu confringetur, & brachium conteretur, quo tamen idem fignifica tur. Efa.s. Et brachium, id est, potentia Domini. cui reuelata est. Nece enim cognosci potest diui na potentia, judicium & misericordia, nisi reue. Jauerit pater:plura Pial. 78. 3 Generaliter pro oi re cui innitimur, Pfal. 43. Brachium eorum no fal uabit, id est, potetia carnalis, sed dextera tua, hoc est tua fortitudo, auxilium tuum, Et Psal.59.17.& 87. & Pfal 36. Brachia coru conterentur. Prouer. Roborauit brachium fuum. Pfal. 88. Secundii ma gnitudinem brachii &c. 4 Brachio extento vel excelso redimere, de quo Pfal. 77. & Moses Exodi, Significat fummam & infignem illam po tentiam et potestatem Dei, qua filios suos ex for nace ferrea, hoc est, Aegypto eduxit.

Brachij carnem deuorat, qui proximi res invadit. Sumus enim omnes vnum corpus &c.
Quin & ingrati carnem brachij comedut, Esa.9.
Vnusquisque carnem brachij comedet. Nam brachium virtute & robore suo toti corpori seruit.
& ori cibum porrigit, à quo nunc per ingratitudinem consumi dicitur.
6 Brachia denudare, significat expeditum esse, Ezech. 4, cap. Et brachium tuum denudabis, prophetabis contra. Jubetur denudare brachia, qui mos erat rem manu gerentium: Denudato brachio dextro pugnabăt

milites.

7 Brachis inniti rege, Hebraica phrasi dictit est, qua non significatur niti rege super brachia, aut manum, quasi brachiis alternis in oratione su stineatur, sed rege habere ad manum: vt omnia interim circa regem curet, prouideat, agat, & expediat negocia commissa, quarto Regum, cap.

Hoc autem solu est de quo depreceris Dim pro servo tuo, quando ingredietur dominus meus të plum Remnon, vt adoret, & illo innitente super manum meam, si adoravero in templo Renon, adorante eo in eodem loco.

BARBAM TONDERE.

Olim tondere Barbam, & abradere comam, inter luctus figna erant. Barba enim ornamentu erat viri, hodie apud nos lugentes fouent barbă, & comam negligunt, Efa.15. În omnibus capitibus caluitium, & omnis barba tonfa. Vnde quu Paulus voti fe reum fimularet, tonfus est, ex hoc costat patrium illis morem suisse in luctu caput radi, barba tonderi.

BLASPHEMARE.

Blasphemare, est vituperare & execrare alle quid, vt quum Christianum quis institutu vitu peret, & execretur, tanqua malam herefim & er. rorem. Sicea que Christus dixit, qui ipsi inuer. tunt. Sic Blasphemia, estrationibus diuina velle discutere, ita nihil commune habet humana ra tio collata diuinis. 2 Est autem Blasphemium de quo Mar. 1. quod peccatum ad mortem a Ioa ne appellatur, quado aperta Dei veritas videtur, ita vt victus sis apud temetipsum in tuo corde & conscientia quod res ita habet, & aliter esse nequit:attamen impie audes dicere, et contra co tendere, hoc non esse verum, non esse à Deo, esse peruerfum, este à diabolo, qua horrenda blasphe mia, non vereris gladiti Domini, contra te testan tis, quasi etiam impune liceat pugnare volunta. rie contra Deum. Hec ex Mar. videre licet, vbi Iudei manifestum opus Dei tribuebant contra conscientia Beelzebub. Vnde postqua Euanger hista scripsit verba Christi: Qui dixerit Blasphe

niam

miam in spiritu sanctu, non remittetur in æternum, addidit, quia dicebant: Spiritu immundu
habet. Sic Paulus ad Hebreos. 6. de his, qui gustauerint donum cœleste, accepto spiritu sancto, gu
stauerint bonum Dei verbum, ac virtutes, & essicaciam regni Dei, & tamen ab his omnibus retrolabuntur, & blasphemant gratiam tanto spiritus testimonio agnită, id quod capite decimo
ad Hebreos vocat, voluntarie peccare, post veri
tatem confessam.

BEELZEBVB.

Ditus Hieronymus indicat idem esse Beel, & Baal, & sonare Hebreis idolū 503 & zebub 5151 muscam quasi dicas, idolum muscæ, atque hoc nomine spurcissimum idolum suisse Accaronitis, qui sunt quidem in regione Iudeæ, sed impisve patet. 4. Regum. 1. Ite cosulite Beelzebub deum Accaron. Ab hoc Hebrei principe demoniorum Beelzebub appellasse videntur, Luc. 1. In Beelzebub principe demoniorum encit dæmonia: & Matth. 10.12. Mar. 3.

BAAL.

Baal & Bealim in Hebreo plerunce dif vani atce simulachra gentium dicuntur, eò quod sint domini corum qui colunt eos. Est enim Baal do minus, magister & maritus, & vt quibusdam vi detur, commune nomen Deorum gentiliù, quos scriptura passim fædis nominibus nominare co sueuit, quo magis ab illorum cultu auocet. Et Day, id est, molestas vocant Hebræi idola, per contemptum scilicet, vt ostendant nihil niss calamitate ab illis referri, quum stulti homines salutem sibi ab eis sperent, Psal. 106.

BELIAL.

Belial, dictio in scripturis frequens, Hebreis
E 3 dicitur

Belial, vide Pial. 8. Sut enim persequutiones, im petus, & exercitus demoniorum, & quotquot

iugum Christi detractant.

BENEFICI.

Celebre fuit Hebreis, duces & principes fu os Beneficos flue servatores vocare, vt in Euage listis videre licet, presertim Lucaz, reperies, vbi Christus ipse dicit eos qui in porestate sunt be neficorum nomina fortiri. Et Efa.n. Ingredietur portas beneficorum. Quales eriam Romani Pa eres patrie adpellabant, dum id virtute meruife sent. Nam duces siue principes ad hoc præsunt, ve beate ac feliciter viuat populus. Alias libera les funt, Prouerbai. Beneficus animam fuam abi lactar. Sic benefacere, pro beneficio afficere. Mar ci.3. & beneficetia, quod misericordiam ferè yer tunt. Est autem ea proprie beneficentia Dei redundans, & ve Apostolus dicere solet. Die uitiæ diuinæ bonitatis . Et Ofeæ secundo, & wt infra patebit.

BENEDICERE.

Tropus est satis elegans, Hebraicece lin gue ad

gue admodum familiaris. Aliquando autem ide eft quod beatum, felicem, ac fortunatum redde. re. Gen.n. Faciamte in gentem magnam, & bes nedicam te,id est, beatum, fortunatum te redda. Nonnunguam scripture vsu, benedicere, ide eff quod commendare, laudare, bona optare, bee ne loqui, & precari, Gene. 14. & benedixit te . Et Gen. 16. Et benedicat anima mea, id est, vt tibi ex animo benedicam, quemadmodum tibi ex anie mobene volo ac cupio, ita tibi benefaciam. Sic & Gen.14. Et imprecantes prospera sorori suz. Hebreus dicit. Et benedixerunt ea. 2 Contra benedicere per Antiphrasim, idem est quod mà ledicere. Talis enim mos loquendi apud veteres fuit. Tam inuife illis enim erant blafphemia, vt eas fuo vocabulo nominare abhorrerent, idque per contrarium nonnunquam exprimerent. Sic Job. cap. Ne benedixerint fili mei, hoc est, mae ledixerint, vel ingrati fuerint, & ad iracundiam prouocauerint, vt Chaldaus habet . Sic & nos Germani morbos, quos maxime abhorremus. honestis nominibus appellamus, vt leprofos, ta ctos parales vel apoplexia, tactos bono. Labor rantes erisipila, habentes pulchritudinem. Item eodem cap. Job. Tange omne quod habet, fino in faciem benedixerit tibi, id est, blasphemaue. rit & palam impudeteron ingratus fuerit. Adeò abominada erat vt diximo, blasphemia, vt cotra rio verbo ea fignificaret. 4 Interdu eft ide gd locupletare, foccidare, multiplicare, augmentare vim gignendi. Nam cii dicere sit Deo, ide quod facere, ficut scriptum est. Ipse dixit, & facta sunt, seguitur benedicere, esse benefacere. Sic Genesis primo & nono, Benedixit Deus Noah, & filios eius, & dixit ad eos: Crescite & multiplicamini.

E 4 Benes

Benedixit inquă.i.focundos reddidit. Erat en Noah seminariu & noui & suturi seculi. Sic Ge, nes.26. Benedixit ei Dñs, & creuit vir. Latinus di cit, & locupletatus est, Gen.28. Deus omnipotes benedicat tibi, vbi benedicere pro locupletari et ditari ponitur. Et alibi. Benedicens benedicam

tibi, & multiplicabo te.

Hinc Benedictionis nomine omnia felicia, & bona à Deo nobis concessa veniunt, vt Pfala Super populum tuti benedictio tua, hoc est, Tu Deus populum tuum, tibi fidentes, seruare soles bonifor cumulare. 6 Ad hec profectu & mul tiplicationem fonat: juxta Pialm. 106. 8.144. Im. ple omne animal benedictione, vt sit quasi elec molyna, et beneficium Dei. Est enim beneficium Dei beneficentia eius. Sic legimus quoch de Io. seph, quod Deus benedixerit illi in omnibus, id est, rem suam augmentauerit, multiplicauerit, be neficia prestiterit Joseph. 7 Item pro benefit centia et gratia, Esaic trigesimo sexto: Facite me cum benedictionem, id est, hanc apud me gratia 8 Hinz Benedictio, pro dono & mus nere aliquando ponitur, Gen.3. Super bene dicti onem quam attulitibi . Et Paulus in Corinth. ευλόγιαν, pro dono alicubi viurpat icriptura.

Benedictionis nomine filiorum procreatio flue generatio quoca venit: Dei enim donumelt no munus humana nature. Et bndica ei vel eam to Est preterea reperire, quod Bndictio in multis scripture locis passiue accipiat. Gen. 12. Erites bndictio. Sic eni Hebreus habet. Quod noster di cit: Erises benedictus. Sic Esa. 19. Israel in medio terre benedictio, cui benedixit Dominus. Et. 15. Quomodo si inueniatur granum in botro, & discontinuo di si inueniatur granum in botro di si inueniatur granum in botro, & discontinuo di si inueniatur granum in botro, & discontinuo di si inueniatur granum in botro di si inueniatur granum in botro di si inueniatur granum di si inueniatur granum

cetur, ne dissipes illud, quia benedictio est.

Item

fer

pt

hu

12

re

ce

fic

ar

pi

re

pl

tu

15

at

S

ill

m

16

C

c

n

ti

d

n

X

ac

il

17

be

Ja

morte

n Item Benedicere, pro magnificare, donare, ef. ferre positum reperimus, Gena. Benedixit diei se ptimo, idelt, magnificauit, donauit, celebraust hunc septimu diem, singulari laude extulit. 11 Insuper benedicere, pro benefacere ac honora re vsurpatū inuenimus, Geñ.u. Benedica benedi centibus te veltibi. n Benedicere etiam signi ficat mandare, o folemus abentibus & eis quos amandamus, aut extremu valedicere, optare aut precari bona prospera abentibus, Gen. 18. Ht Re. becca vocauit Isaac, &c. 14 Interim Benedices reest laudare Deum, est gratias ipsiagere. Vnde pluribus locis scripture vtruce pro eode vsurpa turid od claret ex Mar. 14.26. Mar. 4. Luc. 14. cap. Insuper Benedicendi verbu Graci, pro Ictadi atch gratulandi nonunqua accipiunt: vt Iudic.8. Si ergo recte & absc vitio egiltis cu Hieroboa & domo eius, hodie lætamini in Abimelech, & ille lætetur in vobis. Hic vbi nos habemus læta mini, Hebrei 773, Graci vero ευλογκθείκτε. 16 Postremo, Benedicere, laudare, gratulari, vel collaudare, & gratias agere fignat, Gen. 14. Mel. chisedech collaudauit Abraham (solebant enim no modoRomani, sed et reliqui populi loco gra tiarum actionis eum pro publica concione lau. dare, qui se pro publica salute obiecisset discrimi ni)&dixit: Benedictus Abraha de excelfo. Item Geñ. 47. Introduxit Ioseph patrem suum, & sta. tuit eum coram Pharaone. Iacob enim benedie xit Pharaonem, id est, collaudauit autem regem, ac gratias pro tot bnffcijs egit, Gen.27. Bndices illi, dixit: Tu es filius meus Efau. Sic. 1. Corinth. .. 17 Galix flue poculum benedictionis, hoc est, lie beralitatis & munificentie, quo benedicimus & laudamus Dei beneficetiam, quo gratulamur de

ne da

no

bi

ta

n

ta

A

ac

ne

in

n

P

q

e

P

CI

n

ip

Ь

PI

3

te

V

ri

nerali

morte Christi saluberrima, quo & gratias Deo patri per iplum agimus, vt fit calix benedictiois idem quod gratiarum actionis. Graci habent 18 Item Bene, ευλογείμ. Hebræi 773 Barach. dicere quo or idem est aliquando quod amice co pellare, & magnifica polliceri, Gen. 48. Deus ber nedixit mihi.id est.magnifica recepit, & presticit w Est & Benedictio spiritualis, qua æterna ac cœlestis dicitur, qua Deus pater Domi ni nostri IESV Christi, qui benedixit nos om ni benedictione spirituali in coelestibus in Chris sto:de qua benedictione Psalmo. 12. Quoniam da bis eum in benedictionem in feculum feculi. Sunta bona & dona coelestia, ipsace spiritus san cti varia charismata, quibus in Deo & erga pro ximum indies magis aton magis proficimus at que crescimus, nimirum fide per dilectionem le se exercente. 20 Benedictus Deus, familiaris & comunis Tropus scriptura est, idem est quod laus & gratiarum actio fit Domino: nam fic Ber nedictus Deus, sic sanctus, quia benedicit & san ctificat. Sic Paulus exorditur Epistolam ad Ephe fios. Benedictus Deus, id est, sit laus deo, gratias ago Deo. Et Psalmo. Benedicam Deum in om ni tempore, laudabo benignitatem Dei, & dulce dinem misericordia eius, & gratias agam in om ni tempore consolationis & tentationis, &c. 21 Inuenitur etiam Benedictio in malum posta: ve pro verbort suauitate noxia, & blandiloque tia ipfa, quibus corda simplicium seducuntur à via veritatis. Sic Roma, vltimo Paulus adhorta tur éos observandos, qui per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium. 32 Iam ex superioribus luce clarius est, quid sit in benedictionibus seminare, nempe simpliciter, ge

neraliter & large benefacere, eleemosynas abundanter erogare, et bona nostra vbertim fratribus nostris comunicare, vt & ipsi de benedictionidous metemus, opima præmia sidei nostre reportantes. Sic enim in contextu Pauli premittitur.

Qui parce seminat, parce & metet &c.

BALTHEVM

non aperire.

z Zonam vel Baltheum adimere militi, ignomi niosum est. Baltheum autem non aperire, strenui tatis ac roboris signum est. Vnde & Scipioni Africano (quamuis falso delato) fraudi vertebat aduersarij, quod solutus & sluxus sectaretur balonea: quod militem, & eo magis ducem semper instructum esse oporteat & accinctum. Hinc & nobis mandat Dominus, vt lumbis simus semper accinctis, ad opus Euangelij expediti, Esaiæ quinto cap. Neque soluetur vel aperit baltheum lumborum eius.

BONVS.

i τος fignificat bonum, & animo preditum demerendi quoslibet, etiam inimicos. Sic mater Samuelis: Custodit, inquit, hec pedes τος, id est, bonorum suorum. Et Psalmo. 37. Tales boni Deo cure sunt. Testatur etiam Psalmo. 4. Interpres vbice ferè ελέθ misericordiam vertit. Vt enim τος bonitatem, & animum omnibus benefaciendi studiosum. 2 Nonnunquam etiam ipsum beneficium significat, ita τος proprie bonitate huiusmodi, & animo ad benefaciendū propenso preditum significat, & c. Psal. 4.

Hos etiam bonos Dei vocat Dauid Psalmo terrio, id est, ex Deo natos: quo fignificat nemine vere bonum esse, qui non sit Dei, hoc est, ex spis ritu Dei renatus, coop quantus est Deo deditus,

&rurlus, neminem Dei elle, neminem populo eius iuste accenseri, ni si qui bonitati studeat om nium viibus fele confecrans. 4 Bonum vium tur autem Hebrei hac voce 270, quemadmodi Graciκαλομ, & Latini bonum pro pulchro, bo no, honesto & commodo, placito, optato, Gen. Non est bonu homine este folum, hoc est, Noest commodif, non decet. .. Corinth. 7. Ronu elt hoi, mulierem non tangere. Sic etiam Gen. 19. Hebrai ce. Facite eis quod bontiest in oculis vestris, id est, quæ vobis placent. Ea forma Hebræi vrum tur, quum volunt probare alicui rem, & fignifi care. , Item, Hoceltbonum, illud malumin oculis meis, pro placer, illud displicer mihi, Plat mo.4. Is Hebrailmus freques est, Gen. 16. Hebrai enim non habent verbu placet, led eius loco viu tur, bonum est, &c. Carent quoch verbo haben di, pro quo vtuntur, est mihi, est tibi. pro magnifico & pretiolo, Geñ.24. Et omne bor num Domini fui in manu eius, id est, quicquid erat pretiofum & magnificu in domo Domini. 7 Mos certe scripture elt, etiam speciosos corpo re Bonos vocare, Gen.s. Videntes filias homino quia bonæ sunt. Augustinus de Civitate Dei,li bro.15.cap.23. 8 Bonum item pro pingui víun pant Judæi, Gene 18. Vitulum tenerum & bont. Tenerum pro delicato & pingui ponit, fic etiam Nonnunguam etiam Bona Hebre is pro prouecta accipitur, vt Gen. 17. In ctate vel senectute bona, id est, prouecta. V tuntur eni hoc loco bono Hebræi, quemadmodii Latini, bona pars pro magna pars. Sic etiam.25. Mortuus est in senectute bona, prouectach atatis, & plenus dierum, &c. 10 Bonum autem primum, imò omnium bonorum perfectissimum, Deus est, se cundum

Que Mar

1 Jul gnifi cet. prec bris gnit ftiar busi tur ! & a re, e quit bon bon bon prin ue fi ud e tima nom ribu prop Eraf ma.i tate:

Tro

Diu

A B

fu.i.

as f

pai

cundum Bafilium Magnum. Pfalmo.33. &.114. Quem & folum bonti vocat CHRISTVS Marthæi.19. capite.

BONITAS.

Iuftitiz & virtutis vel fidei nomine, bonitas fi gnificatur, qua sufte & fideliter, nempe vt le de, cet, & è re est proximois, agit. Solet vero in Pfal. precipue, quanqua & in alijs diuinæ scripturæli bris TICK, idelt, veritas vel fides, ch 707, benis gnitate & comoditate coiungi. Eteni qui Chris stianum se profitetur, simul benigne agere cu qui busuis, & quos possit, iuuare pollicetur. Si igie tur verus fit & fidem colat, huic fux professioni, & aliorum de le expectationi studebit satisface. re, eog fide optima & g benigniffime agere cu quibullibet, dabit opera. Hincergo o nemo vir bonus habetur, cui no sit ante oia cordi fides, & bonitas in Deum, cuius ve incoprehensibilis est bonitas, ita non nisi ab hoie mutuatis noibus ex primi potest, transferntur. Proinde sue iustitia, A ue fides, fiue qua alia virtus Dei dicitur, nihil alie ud ea eft gipfius bonitas, qua & iufte & fide ope tıma & benignissime cu oibus rebus, vti & Dei nomenclatura pollicetur, maxime auté in creden tibus, agit. 2 Bonitas siue Benignitas animi propensio ad benemerendu de quopiam, qua(ve Erasmus ait)no inepte verteris indulgentia, Ro. ma.n. Hinc bonitas pro benignitate & humanie tate in facris literis. 3 Item Diuitia bonitatis Tropus Hebreis est, pro Abundas bonitatis. Ita Divitiæ sapientiæ, id est, abundans sapientia.

4 Bonitas & veritas obuiabunt, &c. Pfal. 85. ver fu.i. Nihil nifi veritatis, bonitatis, iustitia & pacis frequentiam & abundantiam, hac prosopo-

pocia facri Vates canere voluerunt,

BIB.

DIVINAE SCRIPTVRAE BIBERE.

nunquam significat, quantum alijs rapere, spolia re, ad se trahere. Sicut Abacuc primo cap. de Nebucadnezar ingêtem bibulum arguit & culpat vt qui omnes terras ebibat, spoliet, expilet. Eco

trario Abacuc tertio capite, & alibi.

Bibere idem significat quod aduersa pati. Etis fundere, aut propinare, tantum quantum punis, torquere, adfligere, ac nullis no plagis adsicere. Hinc Psalteri comune verbum profluit: Calis Domini. Item, Calix eoru plenus sulphure. De cuius Tropi ratione instra in litera C, disseremus Bibere sanguine hostilem, plena, & ad animi sententiam persectam victoriam scriptura sole significare, vt Nume. 23. vbi Balaam de Israelese vaticinatur: En populus sicut leo attollet se, non iacebit, donec vorârit predam & sanguinem co

forum biberit. Et Pfalmo, 110. verfu, 7

A Bibere autem summam destillationem, estos summare passionem, quum nihil relinquitur. Si cut auté Christus propter nos passus, crucifixis, quicquid predictum de eo, cosummauit, & satis pro peccatis nostris secit: ita Deus populū sum cruce hic purgat, & calicem afflictionum epotadum propinat, vt innouetur de die in diem, & posthac in perpetuum gaudeat. Cæterum quan diu nondum suerimus mortus mūdo, semper bibimus calicem iræ, intersilios iræ reputati. Et quanto magis nos premit Babylonius tyrānus, postquam subditi sumus, tanto plus bibimus. Epotamus autem quando mortus sumus mūdo, & tunc sequitur consolatio & resurrectio.

Bibere denique vinum iniuriæ, nihil aliudlo nat, quam humanum verbu: & huius verbi fru

etus

co eff bo

di

ba Sa ha no

Bo lo. bea

hor

Vic

tis fi gnifi fimo no q ropo quice a B

ab A quin pesti terra

Orb

clus, eft facere rem aliorum damno, Prouerb.4. BOS NON I No

frenandus.

Est gnome prouerbialis, qua Paulus. Corin. copiose explicat. ait enim: Boui trituranti os no esse obligandum. Locus ex Mose sumptus. Nam boui trituranti os obligare vel infrenare, est mer cedem mercenario & victum abnegare. Habes bant enim Iudei nonunqua conductitios boues Salomon quoch precipit, vt nostri gregis curam habeamus, Sic Paulus.r. Timoth.s. dicit: Legem non propter boues, fed propter nos fcriptam, vt non negemus mercenario, operarlo, & in primis victum verbi ministro, de suo ministerio. Nam Boues triturantes dicuntur ac nominatur à Paus lo. Eriam Allegorice potest significari, ne prohis beatur doctori verbum libere prædicare, quo de uorent stipulas et paleas, id est, couertant impios homines, & CHRISTO incorporent, Vide Deuteronomin.25.cap.

BABYLON.

1 Babylone Affyrion vrbem, ad ripas Euphras tis stam, quado Hebreis vox ea confusionem sie gnificat, perspicuum est coluuiem hoim perditis Amorum Allegoria scriptura indicare, & omnie no qualem Philippus ille Macedo instituit Pone ropolim, in quam perfidos omnes, periuros, & quicquid est fecis huiusmodi, relegauit.

Babylonis nomina funt hæc: Defertum ma ris, Esaiz. 21. Onus deserti maris. Sicut turbines ab Aphrico veniunt. Mons pestifer. Hieremiæ quinquagesimoprimo cap. Ecceego ad te mons pestiser, ait Dominus, qui corrumpis vniuersam terram. Orbis, Esaiæ, 13. cap. Et visstabo super Orbis mala, & cotra impios iniquitate corum.

A Plie

3 A Plinio et Pomponio Mela maxima vrbs vo catur, & Chaldaicarum gentium caput. Namita obtinuit principatu, vt propter ea reliqua pars Aisyriæ & Mesopotamiæ Babylonia sit dicta.

BARBARVS.

fi

8

hie

adi

1 (

DO

do

hini

Did

five

mitu

per

aff.

din

ign

MIS

Vocant Hebrai omnem linguam qua non est Hebraica 7577, Pfal. 114. De populo Barbaro, in telligit populu Aegyptium. Hinc oem sermone ignotum pro tempore Ecclesiæ Pauli barbarum vocabant, vt videre licet. 1. Corinth. 14. Si ego ne sciero virtute vocis, ero ei cui loquar Barbarus & qui mecum loquitur, barbarus, id est, ignotus Nam veteres barbaru appellabat, quicquid erat peregrinum: deinde vox deflexa est ad vocisat sermonis absurditatem. Offendit enim sermone regrinus imperitos, etiamfi concinnior fit noftra te. Postremo cœpit accommodari & ad mores feros atogasperos. 2 Olim Greci illi primum Hellenes dicti, cateros oes barbaros appellabat. Homerus Caras, ob peregrin & absurdum lin guæ fonum βάρδαγοφώνους appellat. Et Cuidin apud Getas agens, sic inquit:

Barbarus hic ego fum, quia non intelligor vlli. Et Plautus ait se vertisse barbare Græca fabula, quam in Latinum sermonem transtulerat.

BESTIAE.

r Bestiarum nomine, regna imperiace nonung in scripturis veniunt: vt patet Danielis.8. Et om nes bestiæ non stabant coram ipso, id est, nullare gna obstare regibus Persarum poterant.

Item Bestiæ agri, salutem interdum in literissa cris significant: vt Esa.cap.43. Glorisicabit me, in quit, bestia agri. 3 Interdum vero bestis agri comparantur siue adsimilantur tyranni & mili tes, lob.5.cap. 4 Bestiæ autem cicuratæ, gen tes esteras in Biblips signistrant, in mansuetudine verbum sidei suscipiemes, aggregantes se vnitabi Ecclesse. Bestia autem vel sere dicte generas semper meditabatur bella, sanguine es sundebat &c. Esan Ethabirabit lupus cuagno, & pardus cum hædo ambulabit, &c.

BEHEMOTH.

i Beliemoth fignificat omnes ingentes & imma nes bellias, ficut Leuiathan omnes immanes bellias pifeium, fed fub illis describit scriptura, & preserum sob. socap. potestatem & potentiam diaboli ac familia eius, curba scilicet impiorum & Antichristi.

CARO.

ARN 16 nomine no crassa hominis pars intelligitur, sed affects camie occultissimus & asturissimus, vimiru caput serpeutisantie qui, à quo nemo sibi saris caucire potest, iuxta Plalmumos Delicia

missimelligit, ab occultis meis munda me. Do huius camis prudentia, Paulus in Romanis, Sa ad Galara.

i Caro in Apolitolicis scriptis, quicquid humar notum affectuum secundum natura est, non moo doditrire & suive, sed & amare opes, gloriam de suivistio di alia, sec est, non modo partes homisti naturales vices, sui extensias, sed etta homisis naturales vices, sue suivistionales suivistionales motioes, ciera Spinimus sanctificaturilium suprificat. Genis scriptis permanenti spiritus mens in homine, quin sare attacto Nam Hebress suivis vox omno externis scriptisto, motifibile, imo ipsum opous, adeocuto figiral seguificat, estimaticaturilium suivis suivi

2

DIVINÆ SCRIPTVRÆ

Garnis fructus sunt, aut externa, qualia sunt manifesta slagitia, ve cotumelize, ce des, libidines aut interna, qualia sunt opera in speciem bona, a fiunt glorize cupidines aut quada praua animi vo luptate, qua sibi sin virtute placet & blanditur, qualis suit illa speciosa Socratis aut Catonis virtus. 4 Ideo Caro, seu Ratio humana, Exterior homo, Vetus homo, Terrenus Adam, Corpus peccasicidem sunt. Nam sub carnis & corpora vocabulo, tota humana natura tam anima in compus significatur: neque enim vila sunctio est comporis citra anima, nece concupiscit corpus cita anima: hunc hominem Paulus su est, vocab hoc est, eum qui naturalibus affectibus & motio bus obnoxius est.

eius in nobis motiones, agitationes, fiue impulsus ad opera fignificat. Sic i o a si Quod natum ell ex carne caro est. Quod natu est ex spiritus, spiritus est. Sic o a si Quod natum ell ex carne caro est. Quod natu est ex spiritus, spiritus est. Sic o & Ohristus ait: Spiritus quide prompui est, idest, spiritus est fius sunt ilta quide affectat, sed caro infirma, id est, no fert iugum spiritus. Et Go lat. Spiritus reluctatur carni. Idem abiquoriest Nouus, Spiritualis, Interior homo, Noua creatura, Corpus iustitiz dicitur. De quo postea.

10

C

E

n

ri

fu

V

Ta Si

6 Vude Caro & homo aliquado idem sunt. Si cut enim caro male audu in scripturis, ita & homo. Omnis enim homo mendax, Psal. 150. & Psal 150. Non timebo quid faciat milii homo. Homo inqua, peruersus, matus, gratia, fauore Deior barus, destitutus. Sic Paulus Rom. 8. Per carnem etiminalimelligitex ternum, a internaçia est, cor pus & anima, quicquiduno a spiritu sancto profeciseitur. 12 7. Per Antonomasiam vtuntur sana literae carne, no tantum protoominibus, verum

PHRASES.

triam pro ipsa humanitate Christi, vsus est in He bræis Apostolus, quum ait: In diebus carnis sug. Atca alicubi in Prophetis, pro vniuersa rationali creatura. 8 Item pro animante, proquiuc & quouis spirate accipi, Gene. 8. Cuncta animantia que sunt apud te ex omni carne, id est, animante, quod suit in arca. Mat. 24. Nisi decurtati suerint dies illi, no sieret salua omnis caro, id est, oes homines. Psal. 77. Recordatus est, quia caro sunt. Ioa. 17. Sicut dedisti ei potestate omnis carnis, ve det eis vita aternam. Esa. 49. Videbit ois caro sa lutare tuum, id est, ois creatura. Hier. 11. Vlsi carni 9 Caro etiam pro corpore, Num. 6. Et no facient transfire nouaculam super omnem carnem.

o Preterea id observabis in phrasi scripture, vbi cunque de carne agitur per Antithesin ad spiritui ibi sere per carnem intelligas omnia cotraria spiritui: vt ibi Roma, Prudentia carnis mors est.

Et Genesis octavo cap.

5011.3

u Vbi Caro absolute tractatur, ibi conditionem naturames corporalem fignificare scias: vt, Erunt duo in carne vna, Geñ.; Verbû caro sactum est, Ioan. Caro mea verè est cibus, Eiusdem cap. Porro Carnis gloria, vel in carne gloriari, est sidere omni quod non est Deus. De cuius Antie thess in Ioanne. Et Esaias sæpius. Est enim gloria honor Dei patris in Christo. Atq: hec est gloria, quæ Deum debet agnoscere, quit ipse solus sustus, fortis, sapiens, misericors, &c. vt inferius de nomine Dei videbimus.

n Estautem iterum Hebraismus: Duo in carne vnam, pro, Erunt vna caro, Gene. 2. Sic Matth. 19. Tam no sunt duo, sed vna caro, idest, vnsi corpus Sic Ephesijs Metaphoricos pro vxore capitur cost de ossibus, & caro de carne, vt supra.

F 2 Vxores

Vxores vero non crimifigendas, hoc est, non har bendas odio, sed amandas monent Apostoli.

14 Carnem crucifigere, est mortificare veterem hominem cum concupiscentis, abnegare sementipsum, exuere corpus peccati, &c.

15 Item, Carnis infirmitas pro adflictione, vili

tate, & infima forte conditionis ponitur.

Esse in carne, est esse in operibus carnis, Rom, y.cap. Vos autem non estis in carne. Q. d. non nu mero vos inter carnales illos, sed spirituales.

Per Carne Sarang Paulus exteriore hoiem in telligit, queadmodii ad Hebr.o. Iuftitia carnis, ex teriore iuftitiam vocat. Vide Paulu .. Cor.s.

18 Carnes fancte apud Hiere.u.pro viris pijs &

à côtagio scelerum alienis licet accipere.

19 Item, Carnis vocabulum infirmitatem fignilificat, vt Efaiæ vigefimoquarto cap. Omnis caro

fænum. Et Hebraorum fexto cap.

20 Caro & fanguis in Biblis varie accipiutur. Nonunqua pro humana doctrina, vel pro homi nibus vt ad Gal. . & .. No acquieui carni & fanguini, id est, hominibus vel humana eruditioni no obtemperaui. Nam homines nobis fanguine functos, cognatos, paretes, caterofue necessarios caro & fanguis quandoca significat. Sic Marth. a Christus ad Petrum, super consessione vere sidel Caro & Sanguis no reuelauit tibi. Perinde acsi dixister: Ex viribus tua natura non intellexisti, vel ab hominibus aut a parentibus, cosanguine is, assinibus nequaquam accepisti.

ar Interdii pro affectibus & cocupifcentifs no ftris, & maxime pro ipfa φιλαντία. Sic., Coraç Caro & fanguis regnum Dei non posside bunt, idest, qui adsectus & cocupilcentias suas seque

ti fuerint, à regno Dei excludentur.

Ad hoc

h

lo

q

27

I

ru

VI

ti

no

Adhocfpirit inscriptura proximos noftros. noamicos, interi nece fratres, vacat carne noltra. 1 Item & Os noftru, vt Reg.s. Os tuum & ca to tua fumus, Efai, s. Carne ruam ne despexeris. id est, proximum tuum ne contempseris : vt hac occasione doceat, & trahat nos ad mutuam chari

tatem spiritus ille bonus.

24 Porro Carnem premere: &, Anima in manibus gestare. Prouerbialiter verunce dictii est, de his qui vita fuam periculis obijciunt, & fibiipfis no parcunt, hocelt, qui feiplos adfligunt, ingemi scunt, & corde anguntur, Non enim sibi parcit, qui carnem suam dentibus premit aut lacerat. Deinde ganimă in manib'gestat, tanquă venale

portat, quasi eam depositurus vel abiectur, Job

n. Quare tollo vel lacero carnem.

25 Carnem hominis edere allegoricos in bont. estamare, bene sentire, & inde ad predicationem eius erumpere, Ioan.o.dum anima reficitur mundicia & dignitate carnis. Ita in malum eft cum direptione et pecuino modo discerpere, id quod in elu contigit corporali.

16 Quando igitur in bonum trasfertur efus car nis, refectionem ac faturationem cu vegetatione animæinfinuat ac comendat: quado aute in malum, immisericordia: vt Iob. 19. obtrectatoribus loquitur. Ne, inquit, immitemini crudeles illos,

qui non satiantur carnibus meis.

27 Denice Carnem edere, crudelitatis est (apud Iob. p.) auiditatem co vindicte fonat. An no dixe, runt viri tabernaculi mei, quis dabit de carne ei? vt saturemur. Hic non legitur vt de carne eius sa tiemur, ed vt de carne eius, intellige, edamus & non satiemur. Et apud eundem cap. 19, Et in cute & carne, &c. macilentiam & cutis vulneratione

flis hyperbolicis verbis intelligit spiritus sacei, 18 Carnes manducare, metaphorica loquutio est apud Ezeth 5. Propterea patres comedent filios, que loquutio crudelitatem sonat, nempe, ita dure agere patres ili filips, quasi deu oraturi essent, dum eos vel tradunt punicos, vel sudicibus of ferunt accusatos. Ad literam hec cotigiste no le gimus. Pari ratione istud dictum apud Iob, it accipiendum, ve audicu est. Psal. 13. Deu orarunt ple bem meam sicut cibum panis.

29 Alia est manducatio Carnis metaphorica, que est approbatio & apprehensio communionis.
30 Comedere carnem populi sue deuorare populum vsc ad osfa, vi Psal. 14. habet, est populu ad

Viuum arrodere & expilare.

CORPVS. · Scriptura vocabulo Corporis vritur nuc pro naturali corpore vegetatiuo: vt Esaie.co. Corpus meum dedi percutientibus. Lucg. 14. No inuene runt corpus Dni in seputchro, 2 Nnc vero pro corpore meraphorico, spirituali vel ecclesia, Ephe.4. Vnu corpus fumus, Coloil., Pro corpo re eius, quod est ecclessa.i. Cor.10. Nos qui sumus corpus Christi, puta ecclesse ipsius populus, Ca tus, Cócio, Cómunio. Corpus item alignto tum hoiem etia interntifcriptura vocat, vt fit ide qd caro, idelt, torii quod fumus fecundii anima & corpus. 4 Corpus animale, quod naturali ter vegetatur, & ad naturalibus viribus & adfe ctibus ducitur, viuit: vt, dormire, edere.

s Ecotrario, Corpus spirituale significat quicad spiritu Dei vegetatur, & spiritualibus motionis

bus & affectibus trahitur.

6 Corpus anime vel spiritus instrumetum, Roma, 6. Et supra quoce declaratum est.

Item

cx

ris pl

łu

£

-

10

CO

8

fit

da

th

te

id

di

cu

DO

PI

na

Actibus, incluía similitudine oculi & corporis externi, accepit Christus, Mat. 16. Lucerna corporis tui est oculus tuus: si oculus tuus suerit simo plex, totum corpus tuum lucidu erit. Si auté ocu sus tuus fuerit nequa, totum corpus tenebrosum erit. Et Lucan. cap. Vt oculus pro mête ponatur idem corpori vitiatus oculus est, quod toti vitae mens praua.

2 Postremo, Corpus sapissime pro ipsa rei veris tate & proiphilimo fignificatu, propter fuum co trarium & oppositum, quod est vmbra, qua alis quid rantum adumbrat, non rem ipiam exhibet. Quemadmodum Paulus loquitur Colos.2.0 in Christo inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, id est, vere, no per vmbram & figue ram. Et eodem capite. Que sunt rerum futurarti. corpus autem Christi, id est, ipsum fignificatum. &ipla rei veritas est Christi, id est, in Christum flue Christi gratia, quemadmodii ceremoniæ Iu daica ad tepus data, representarunt & figura fue runt hoc est vmbra tantum, non res ipsa. Verita tem autem per Christu habemus. Et Psalmo. 30. & Hebr. 10. Sacrificium & oblationem noluisti, idelt, ceremonias illas veteris Testamenti repus dialti, sed corpus aptasti mihi, id est, veritatem, cuius illa facrificia tantum vmbra erant, coaptasti mihi, figuram amplius noluisti, veniente tem pore in quo corpus, id est, res ipsa & veritas pro palanda erat.

COELVM.

cft, nunqua fingulare: quod vel exHebraismi pro prietate est, vel pleraque alia que in plurali declimantur, yt ana, id est, aquæ, & alia id genus;

vel certe mysterium coplectitur: non enim vni tantum cœlum innuere videntur sacre litera, sed plures vel angelos, vel quamctien aliam substantiam. At propterea factum est, ve in facris tantum libris inueniatur cœli appellatio in numero plurium: neque enim viquam in alias libriscon los reperies, sicut neque apud Gracos diseasis, ab mana de libris enim & igne ipsum costare, videtur sacra litera innuere. Quod non solum Hebreis, sed etiam sa chistimis patribus placuiste videmus.

2 Cœhum, habitaculum & magnificetia Dei dh citur, quia perpetuum est, nec corrumpitur sicut inferiora illa:vnde & in excelsis Dñs humiliare spicere perhibetur, Esa. & Respice de cœlo.

zontas nostri vocat. Sic Plalmo. 18. Egressus eins & occurfus eius à summo celo vsch ad summum eius. Vel in Hebreo: A fine colorum exitus eirs & ambitus ad finemeory, vr fummir coelorum & fummifeorum hoc Pfalmo dicatur eode Tro po.quo Christus Matth. 24. Et congregabuntut electicius à quatuor ventis, à fummis coelorum, id est, vique ad occidentem. In quo, proprieta te mira Ecclesiam vninerso orbe multiplicatam, fignificat David. 4 Item, Colinomine comi plectitur omnia quæfurfum funt, aerem, ignes, corbora coelestía omnia cum specialibus creatul ris, que funt in tolis, & fenfibus noftris capi non possunt, Gen. , Item, Calum proprie glori am Dei inuisibilem, & lucem inaccessam signisi cat qua Deus inhabitat, hoc est, spirituale firma mentum vocatur, vbi habitat sempiterna justi tia: in quorti comparatione terra dicitur anima iniqua, cui peccanti dictum elt Terraes, & in tet

ņ

13

P

n

CC

CC

pl

m

k.

ram ibis. Sed Paulus de hac inusibili gloria Dei . Timoth.c.cap.reuelatudiuing maieftacis fplen dorem, huc tam nemo potuit ascendere præter Vnigenitum Dei,quam nemo præter eum patre cognoscere, Ioana 6 Item In coelo adicribi. eft in beatorum cœlum receptum effe, cum fit ia in terram scribi, est ex beatorum numero repelli. Hieremig.ry. 7 Notum eft etiam in scripturis Colos non secundum spheras, vt Mathematici solent, sediuxta portiones terra, quemadmodif & ipfam terram, distribui. Sic Deuter. 19. En Do mini Dei tui cœlum eft, & cœlum cœlorum . Et alibi. Dabit cœlum, quod supra te est, fetreum. foilicet, ve aliud cœlum huius, & aliud cœlum alterius populi fignificet, verum hic DEVS omnium colorum, hoceft, super omnes coes Jos.omnia terre climata, in omni Horizonte regnans. Et non Iudeorum Deus tantum, sed om nium quoch gentium, Pfalm, 19. Cœlum cœlorii dedit Domino, terram autem filis hominum. 8 Item, Cœlum accipitur interdum pro reb? caleftibus & divinis, vel spiritualibus & sum. mis. 9 Atqui Cœli & terre nomine, mundus vniuerfus intelligitur. Et qui fecifti cœlu & tere ram, hocest, mundum. Augustinus de morib. Ec clefic. Item carnales Ecclefic intelligit lib. Cofef. n.ca.n. Athanassus in Quastad Antioch. princis pem, de cœlis, ita scriptum reliquit . Sicut homis num natura dici folet, vnus homo & plures, ita colorum natura, tum vnum colum, tum plures cell in scriptura sacra nominantur. Vnde & co.

plures opinati sunt, quod sanctus Paulus non in tres suerit cœlos raptus, sed in tertiu cœli. Hec il le, so Cœlum & terra συνεκθοχικώς aliquando pro cœlestibus & terrenis vsurpantur, vt ibi

Qui fecit cœlum & terram. Item Pfalm. 104.& 140. Laudate Dominum de cœlis, Laudate eum и Percælii enim omnia qua oes angeli eius. in ipfo funt nimirum spiritales atque inuisbile fublitantia, quicquid denich fenfu humano capi nequit. Per terram vero, omne id quodest terro num corporeum ac visibile intelligitur, Genera In principio creauit Deus cœlum & terram. Colorum itag nomine interdum fignifica tur firmamentum extensum illud, in quo afta funt, que Ornatus coelorum vel exercitus subio de in scripturis vocantur: vt Gene. 1.8 passim alias. Ex quo tam valto & magnifico opificio, o pificis Dei maiestatem & potentiam identidem Scriptura commendar vt lob. 19. Pfalm. 102. & pal sim sane in Psalmis tum Prophetis. Vnde & fin mamentum ipfum, cœli cœlorum vocatur, Plal 148.ed quod maxime omnium conspiciatur, fen fuice noftro expositum sit, vt: Laudate eum cali cœlorum. Item cœlum crystallinum & firmamé n Columne cochi dicuntur terraac montes, quibus iuxta puerilem opinionem in cumbere videntur, Iob.25. Columne coeli contre miscunt. 14 Coli extensio flue porrectio, flue effusio, Hebraice appellatur Rachia בקרע exten fionem, aut id quod extenditur, ac diffunditur, vt vela ac cortinæ, vt Exod, cap. 39. Extendent lamis nas aureas. Sciendum itaquelt diuinas scripturas ita loqui solitas, ve quum elementa diffusa sint, ac longissime porrecta, dicant Deum ea effudib fe,atos porrexisse,ideo Esa. 42. Quis extendit ten ram et germina, porrexit terram preter me? Go nefis.t. Septuaginta verterunt 5 Φέωμα firmamé tum, videlicet cœlum. 15 Non raro autem cœ li in scripturis, locum presentie Dei clariore, sch lice figuration loc 16 nu re,

nu ce ba

fu D fil Q iei tic Io& te

fpb tu fa so D in

ba

ra

7. 8. qi licet diuinz lucis reuelationem Metaphoricos fignificant, citra hoc tamen quod certo fenfibus

loco, vel Deus, vel dinina includantur.

Denica colum aliquoties tantum pro loco nubium accipitur, quum pluuiam mittere, tonare, fulgurare, & huiuimodi facere dicif:vt Exod. 20. & Leuit. 26. & alibi. Sic cœli lagene vel vtres nubium periphrass. Sic Iob. 40. Vel. 41. Quis rea censet nubes in sapientia, & lagenas celi quis cu bare faciet, & videlicet Vt inanes fint, & ficut va cui veres comprimantur, nullafce pluuias emite 17 Colorn apertio, de qua Marcus scris bit. Vifio fuit aperientis fe, & coram exhibentis maiestatis divine. Sicut & Ezechiel fibi apertos fuisse colos commemorat, quum vidit visiones Dei. Ita Stephanus: Ecce video celos apertos, & filium hominis stantem à dexris Dei, Acto. 7. Quidhocaliud fuit, q apertior aliqua divine ma iestatis reuelatio, & manifestior Christi apparis tio & cognitio. Sic cœlum de quo Christus ait Ioan., quid aliud est quam apertio Dei presentia & plenior diuinitatis perfruitio ? Nec aliud est tertium illud cœlum, de quo Paulus arcana verba audiuit. Vt enim cœli cunctis creaturis corpo ralibus modis omnibus prestant, ita coperunt spiritualia per ea significari, & Deo ipsisedes has beri, quacunque denique præter communem na tura ordinem diuinitus donantur, cœlitus dimif fadicuntur.

Sicq cœli fenestræ aperiuntur, quando ira Dei manifeste & copiose esfunditur, sicut quodă impetu desluunt imbres & tepore diluun, Gen. 7. Cataractas cœli dicere apertas esse possumus, & hoc dictum in prouerbium trahere, & vti eo quoties grauior super nos ira DEI inducitur.

Apoca.

me

m

Hi

cis

flo

80

qu

ca

ta

gil

75

na

qu

bil

OS

co

mi

for

bet

èbi

cer

tef

teri

nai

for

que

uät

da

ma poi

VR

Apocalus. Effunduntur phiale ire Dei. Nauma Effusa est indignatio ire . Dicuntur Cataracta καταρήγυμμι, difrumpo, discindo, vel deorsum ruo: quo nomine significantur coeli quedam fene ftræ, vt à quibusdam afferitur, qui ad Hebrei m spiciunt, sed aquarum quoquest loco eminentifi mo atcp precipiti descensus, de quibus apudhi, Storicos creberrima mentio. 10 Coelumeni dicitur & ifte aer, vbi venti & nubes, & procel Le et turbines fiunt ficut etiam scriptura dicitin multis locis. Et intonuit de cœlo Dominus. Et aues cœli & volatilia cœli:quum manifestum st aues in aere volare. Et Dominus quum de nubl bus loqueretur: Faciem, inquit, coli potestis pro bare. Et hoc non folum scripturarum consuettu dine verumetiam nos fermone communi hunt aërem,cœlum appellamus. Nam quum de fere no vel nubilo gucrimus, aliquado dicimo: Qua lis eftaer falign: Quale eft colur 10 Colum stari dicitur, quando nullu è supernis expectatur auxilium, Hier.4. 21 Cœloru & Aetheris no mina Plates pro code vius est. & Genesis, athe ra vocauit cœlos.

CALIX.

Calicis nomine intelligunt Hebrei adflictionem & flagellum, imò quicquid nobis obuenit, & d voluntate Dei offertur: eò quod sicut vino status mentis euertitur, ita vt pedes & osa mem bra suum negent officium, sic et afflictiones, que bibuntur. i. inferutur, ita concitant hominem, vt omnibus viribus destituatur. V nde impioru ca six est, laquei, ignis, sulphur, spiritus procellarum Psal. 10. Hec est sex in calice Dsi, de qua bibet om nes peccatores: vt est Psal. 74. Sodalitatem & so cietatem miseriarum quoch significat, Hier. 25. Su

おいの田山

d

in

me foguit, calicem vini furoris huius de manu mea. 2 Alias passionem fignificat, eodem cap. Hier.Sic & Christus calicem, id est, mortem cru cis deprecatur, & calix Christi, estira Dei, & pale fo eius in lege & Prophetis prefinita, prædicta & denunciata, Mich.z. Iram Domini portabo. quia peccaul ei. Sic & Plal.u. Portio calicis coru Multainscripturis hæc metaphora qua per calicem, hocelt, ad mensam vini portionem, cere ta cuivice fors, five merces tam optata, & contra fignificarur. Huius metaphore vfus eft Pfal. 16.23. 75.116.Ela.g. Hiere as & locis alijs. Ex quibus om nibus evidens eft, Calicem non effe aliud, g pos narum ire diving predictionem, denunciationes que . Hincortum est adagium , Calicem furoris bibere: que loquirio prouerbialis apud Hebres os, pro, vitionem diumam ferre, Efa.si. Eleuare, consurge Hierusalem, qua bibisti de manu Domini calicem ire eius, Víque ad fundum calicis foporis bibifti, & porasti vice ad feces. Idem ha betur Plalmo. 74. Eft autem vnicuica fuus calix ebibendus, idelt, paffio & crux fuper eum ab a terno constituta, & in scripturis expressa, fereda. Hinciam duo Calicis genera nalcuntur: al terum impiorum, de qua fupra fatis supercp: ale terum pioru, id elt, paffio definita super eos care nalis & temporanea, atquimortificatio membro fum super terram, ad peccati destructionem vie que, quo haulto, anima magis feruatur & reno. untur:licet is qui exterior est homo, ista pramalie da purgatione calicis, de die in diem magis archi magis corrumpatur, donec tandem anima à core pore & omnibus incommodis liberetur. I Re ca lix bifariam folet eporari. Primum, fide in hac Vila per quam pacem habemus ad Deum iustifi

cati. Deinde in alia vita, vbi erit plena incom

ptio. & finis omnis adflictionis.

Calixiste Pfal. 114. dicitur faluraris: Calicem fa lutaris accipiam, & nomen Domini inuocaba Salutaris inquam, id est salutis vel saluationum quasi diceret: Quicquid mihi Dominus propina uerit, accipiam, totum me ipfi permittam, eumo inuocabo. Vocat autem calicem faluationum · quia per crucem itur ad gloria, et per multas til bulationes oportet nos regnum colorum ingre di, Actorum.14. Nec aliquid est, quod non dil gentibus Deum in bonum cooperetur, Romi Deinceps viitatifimo scriptura tropo, vali doctrina, id est, verba seu eloquentia indicat Ca lix, vt quibus fenfus in animam, ficut vafe in cor pus vinum funditur. Hinc poculum aureum in manu meretricis magna, plenum abominatione & vino prostitutionis, Apo, 17. Hiere. Sume cali cem vini furoris huius de manu mea, et propin bis de illo cunctis gentibus. 6 Calicem is propinat qui dicendo seu scribendo poenas do nunciat. 7 Calixautem furoris, vel indigina tionis est humanarum doctrinarum infania qui bus dum inebriamur nulla est sanitas, donecad verum medicum Christum veniamus, Efaiz, Hinc Hebreis prouerbium natum,

Item Conuiuium fecium de pinguedinibul medullatis, est conuiuiti quod constat optimis pinguibulca ferculis, & optimo vino vinde om nes inebriabuntur. 9 Vinu copunctionis au te fignificat iram Dai, & pallione cuiulcung pl gæ:aut calix iræ aut vinu ebrietatis nominant, Sicur dicit Hieremias ad Hierufale: Inebriata et calice ire & furoris Dñi. Ela.si. Expergiscere ex pergiscere, surge Hierusale, quia potata es de ma

ou Did

TIL

be

Ьс

ne

era

ge

tra

Ьι

fc

127

n

P

h

qı

qu

tu

iU

Di

tio

hix

De

01 Pf

11 du

CI inc

bo

cên

fos

GRI

gw

din

Ipit

CHIC

mi

0.

n,

ri

li.

ula.

10

ió

12

48

mu Dni, calix æftuarionis eius, calice foporis bie bendo fumma destillationem. Deinde & vafa ta bernaculi & tepli omnia, vel libros, vel fermos nes doctrinaruadumbrant. Et in lege potissim? erat víus phiolari, ad excipiendi, fundêdii, ípar gendum sanguine: quia legis doctrinæ peccatu. tractat & reuelat, quod pleruncy fanguinis voca bulo effertur. 10 Porrò Metaphora calicis in scripturis frequentissima est in parte vtrance. In malam, Pfal. ii. Spiritus tepestatis pars calicis eo. rum, idelt, decreta ipsis vitio. Mutuata vero est & potantium veteri ritu, quo per Modiperatorem hoceft conuiun preside, sua cuique vini portio, quahauriret, statuebatur. Sic enim Deus vnicuis quelua, & que exhauriat mala, & quibus firme. turaut fruatur bonis, certa ratione definiuit. Hu ius Metaphore vius est in Pfal. 16. In bona parte Das fors partis meg et calicis mei, id est, ipse por tio & ordinata mihi hereditas est. Sie Pial ... Ca lixmeus superabundans, idest, bona que mihi Deus tanguam meam fortem contulit, redundãe Quilcuergo bibet furm portionem, velit, nolit, Pfal.75.16. Efa.5. Hiere.25. & locis alijs.

dullatorum, significat irami & indignationem, significat irami & indignationem, significat irami & indignationem, significat irami & indignationem, significat Zacha. Ecce ponam calicem trapula, hoc est, calicem ebrietatis; qui bibune hunc calicem, inflanire incipiunt, & grauati potione seips sos perdunt, dumi alios offendere volut: Ita quo que qui bibune in hoc monte conuiuum pina guium, conuiuium secium, medullatorum, id est qui ecclesiam Dei offendere student ad Israelitas sprituales, sibripsis accersunt interitum. Nam significate Christus lapis, est, offensionis, ita & posmin

pullus Christi petrascandali est, quem qui offeni dere moliuntur, scipsos offendunt: & dum deud sare volunt sicut panem, & quasi potando absen bere, perdunt semetipsos.

TO CORNV.

Cornuvulgari phrasi scriptura, pro victo ria, virtute, gloria, regno, amplitudine, potentia maieltate capitur. Vel quod quadrupedum ani malium potentia & robur cornua fintillis enim beilie pugnant & superbiunt. Vel quod regei oleo & cornu fumpto inungebantur. 1. Regum Imple cornu tuum oleo. Sic Iob ait, Se cornusti in puluerem deposuisse, hoc est, abiecisse regni honorem, & omnia quondam magnifica, capa. Et Pfal. 17. Protector meus & cornu falutisme Item Pfal.74. Delinquentibus dixi, nolite extol fere in altir cornu, nolite extollere cornu veltin Pfal.m. Cornu eius exaltabit ingloria. Pfal.48 Illuc pducă cornu Dauid i potentiă. Et Zacha Ecce quatuor cornua, regna. Et Luc. Et orenit corniufalutis ne in domo David pueri fui hell alibi: Erexiscornu populi (ui. Tren. .. Confregit in ira fua omne cornu Ifrael, ideff fortitudinani Irem codem cap. Ablecuit in exemnde centia on ne corne Frael, hoc est abstulit omnem virtue le defenditoro victoria, Amos .. Efago Vineata Voluntaliqui corneridoft, terram promiffi onis die phod terris alas Avenniamior. Seddi Hebraiculichema Seprungiata bene indicarum Vertentes in loco pingui. Ideleftergo filius ola quod locus pinguis . Alluditrad prouerbium Aualbeing negag, id eft Amalthee cornu, velo pie comu. Nimirum in loco, è quo quan como omnem pinguedinem quette depromere / Not

CO

12

gu

ge

Tie

tab

tiũ

Vis

feu

eftenim fertilitas terre promiffionis, vnde lacte & melle fluere predicatur, tametsi alicubi montofa pluniam è colo desideret, de quo alibi plura Cornu falutis, abocapud Hebreos in prouer bium vitirpatura pro fafute & infigni victoria Vruntur eriam Hebrei hac voce 170 cornu, pro radio, flamma, aut spledore. Metaphora à bouis cornuadiolis radios ac iubar, & ad flamma tra-ClarHine per errore Moles ille fupra omnes mor tales lenis tucundus, fuauis, et patiens, cornutus nobis eft factus: quum scriptura voluerit nobis graciam, fplendorem, & autoritatem, que ei collogico Domini accesserant, ita ve per omnia angultioreffe q prius, commendare. Elas pomitur pro loco aprico: quemadmodum &in Germanica lingua cornu vocamus Chere fonelumin mare aut stagnum procurrentem:aut etiam colliculum oblongum in latam planicies quales loci ferme aprici funt, & ferenda viti aci commodariffimi. , Hinc Cornu pro monte, vel precipua terra olei ferace accipitur, vt eft tere Trad fluens lacte & melle. 6 Cornu & vn gale capitintur pro predicatione verbi, que fide fit & spiritu fortitudinis Domini, Michea.4. 7 Cornu autem ventilare, idem eft quod fran gere & superare, Pfal. 43. In te inimicos nostros

gere & Iuperare, Plal. 43. In te inimicos noltros ventilabimus cornu, & in nomine tuo contemperare infurgentes nobis. Sic. 1. Macha. 4. Ventilabant eos cornibus. Quod à cornibus animana tiù pugnantin deducti videtur, que iactant ve fraistre imperare fra Englishe.

feriant impetu fuo, Ezech 42, Zach ...

COR.

Appellatione Cordis venit, tam discernendi vis que agendi industria, quia domicilium est ienfaum, & fonscogita tionum, ex quopromutur G & bona

& bona & mala. Hinc fignificat confilia, ftudia mentem, judicium, opinionem, adfectum, cogi tationem, astimationes &c. Ideo Psalm.7.prius cor dicit g renes, quod voluptas et queritur per opiniones & sequitur, & quisque his delectatur que sibi bona iudicauerit, si obtinuerit. Hinch pientia carnis inimica deo ab Rom. 8. dicitur, o querat voluptates illi aduersas, his rapiatur, & his adficiatur, que deus ipfe prohibuit. Senfusa go est: Scrutans corda & renes deus o omnes co gitationes, delectationes, defideria & volupta tes, deus folus fcrutatur, vnus ipfe nouit & exa minatac probat, Quia ipfe est spirituum ponde rator, Prouerb. 16. Corde ergo & renibus vetus ille Adam sua querit, id est, lucra, gloriam, oble ctamenta carnis, et tranquillitate vita, hinc odia inuidia ira, homicidia &c. Et alibi precatur Da uid, Vre renes meos & cor meum. Hinccor & renes pro intimis cogitationibus atch adfectib poni non infolens scripture est, vt Pfal. 7.16.26.

Recti corde sunt, qui semper & vbica bene de deo sentiunt, non curui, nec huc neca illuc in certis opinionibus inconstanter vacillates & mu tantes, Psal. 7. & 72. Quam bonus deus Israel, sis qui recto sunt corde, id est, qui neca prosperita te impiorum, neca sua ipsorum infelicitate sedu cti, male de deo sentiunt, sed placet eis quicquid & quocunca modo deus secerit, sola enim sidu cia verbi cœlestis contenti, omnia deo optimo patri luminum relinquunt siue committunt, sim plicibus poculis in voluntatem dei intendunt.

Rectus aute, teste D. Basilio Magno in Plal. 7. nominatur iustus, & rectus corde est, qui ani mum retinet vtrinca paratum : vt nec in rebus excedat, neca rursus desiciat, sed in medio virtus

tis con

t

c

6

at

C

fi

d

T

ne

hę

CL

50

tis confiftit. 4 Cor autem obliqui, nune per iaciantiam, arrogantiam che elatum, nunc per cala mitates & dolores deiectum, huc atos illuc flus Auat:vnde Ecclessastes ait: Obliquum cor no di rigetur. Hecille. 5 Mundi corde hi dicuntur. qui seruant mundiciam cordis, hoc est, simplicie tatem & integritatem, nech admittunt in animit peruerlum confilium aut affectum. Vel ne quid aliud corde volutes, aliud foris præte feras, fed ex puro simplicica corde ad gloriam dei & falus tem proximorum instituas omnia, nuiquam tua querens . Huitimodi certe deum videbunt, vti funt de germanis dei cultoribus, qui ascendunt in montem domini, aut quis stabit in loco sans & eius Innocens manibus & mundus corde. qui non in vanum attollit animam fuam &c.ac. eipiet benedictionem a domino.

6 Corergo rectum, est quod non quærit sua, necaliud in agendo aut patiendo spectat, quam

dei gloriam, & proximi commodum.

7 Corde contriti, sunt hi qui ab alijs oppressi. ato inde grauiter afflicti, animoca faucij & consternati, Psalm. 4. Prope est dominus confractis corde, contritos spiritu servabit. Et Psal. Si facri. ficia dei spiritus confractus, cor confractum & directum, ô deus non auerfaris. 8 Porrd ver bum Dirigere in scriptura celeberrimum est, in quo commedatur rectitudo seu directio cordis. Canticorum, .. Recti diligunt te. Adeò ve etiam absolute quandoca ponatur directio. Sic Pfal. 18. Tu parasti directiones, id est, tu solus fecisti res chitudines quicquid vice recti cordis est:tui mu 9 Est vero, vt ex dictis euidens est, hec Rectitudo sana opinio & sensus de Deo, eui contraria est prauitas cordis, nimirum mens cordis 17. 17. 17. G 2

cordis, superborum confilium, sapientia carnis &id genus similia 10 Cor rectum habere eft rectam opinionem habere de Deo, de eius mile ricordia et beneuoléntia. Non habet cor rectum qui non dirigit oculos in misericordiam & judi cium Dei. u Cor carneum, in bonam partem nonnunguam capitur; videlicet pro obtempera ti, docili, lequaci, Hieremie, 1.2. Corinth.2. oppor nitur enim pulchra antithesi Cordi lapideo, pro

peruicaci & contûmaci, eodem capite.

Habemus & Cor lapideum, hoceltimpin ad verbum Dei non commouibile, quod come prionem non admittit, sicut lapis Adamas non cedit percutienti. Et hoc designant lapidee tabu le Movif. vt supra auditum est. n Denice con de insatiabili esse, est donis Dei præsentibus mis nus contentum, curare tantum vt multa habeas mus, per.phas & nephas, non quidem cum Deo id est, honesto labore. Qui eiusmodi est, proxis mum in negocio circumuenit, nulli fubuenit, pe cunias & res non ex fide, fed contra confcientia vermem fine modo accipiens, id quod Salomon Prouerb. 21. latum cor vocat, eò quod istoru ocu li infatiabiles funt, nihil eft eis fatis, adeo fitis aus ritie nunquam explebitur. 14 Cordis preput tium, durities est ac cecitas, qua cor impeditut ne verum perspiciat, vt enim apud nos per bapti smum demonstratur, ac fit animi potius quam corporis expiatio: fic Hebr.i.circuncifio docebat resecandam esse cordis duriciem ac cecitatem.

m

di

di

ita

pr

tu

T

Hinc cor præputiatum, quod obefum, craf fum, affectibus terrenis oppressum. Et carne pre putiata is eft, qui prauz voluntati obsecundat, malumos animo destinarum opere perficit.

Cor vnum dicitur, quod non claudicat in vtramd virames partem, Ezech.i. Er dabo eis eor vnu. Cor nouum autem, quod verbo Domini obeditad optima, Deogs graca perpendit, vetus farem depofuit, & nouitacem vitæ meditatur. quod aliter fentit & fecus afficitur quam antea. Coraliquando pro anima accipit scriptura veibi:Omni custodia serua cor tuum.

Nonnunquam pro affectu & voluntate, at queanimo ipfo:vt Acto.4. Multitudinis creden tium erat cor ynum, id est, ipsum omnes voles bant quemadmodum amicorum est idem velle

aro nolle; ve Lelius Ciceronis attestatur.

cor pro medio nonnunquam capitur, Exo din Incortuum. Aut fi mauis , in medium tuu: Ac Cormaris.idem elt quod medium maris, mo re Hebraico. Pfalm.45. Et montes transferentur in corda mariu. Et Pial. 46. pro medio dixit . Eô enim quod terra mari ambitur, dicutur montes marifiti. Sic cor maris & Ione cap. 1. legis, vbi ip fein ventre ceti latitans, ait: De ventre inferi clamaui, & projecisti me in profundum, in cor mas ris. Sic appellamus mediti maris, cor maris: que admodum dicimus cor hominis, medium in ho mine esfe. Item rex in medio cor populi.

u Cor maris Iudea est, nimirum in medio mu dista, vr: Vidi virum ascendentem de corde mas tis. O Tyre que sita es in corde maris. Hinc mes dium omnis terre Hierusale, Hebras intelligut. Septuaginta, & Paulus Corinth.u.dicit omnis terra. 22 Atqui cor in ore habere, & econtra, itadiscernuntur. Alterum stultorum est, qui ime prudenter & inpremeditato blaterant. Alterum autem sapientum, qui prudeter & ad rem loquit turiuxta illud Eccle.zi in ore faruorum cor illo nun. Et in corde fa pientium os illorum. Pulchra

Sane & egregia sententie conversio.

Corde & corde, & duplici corde loqui, ide est, quod alibi scriptura duplices animo dicit. Sunt hi qui aliud loquumtur, aliud fentiunt aut ea affirmant, que non credunt, & de his dubitat Pfalm Labia dolofa in corde, & in corde loque 24 Adcor redire, dicunt Hebret ta funt mala. quomodo Latini. Ad bonam mentem, aut fibi restitui, Esa. 46. Considerate istud & animum res fumite, redite ad cor o prevaricatores.

Cor ponere super viam, estalacriter aggre di opus iniunctum, Hagg. L. Sic dixit dominus exercituum. Ponite cor vestrum super vias ve ffras, hocest, aggredimini opera. 16 Corera re, dotorem fignificat, & tantum, vt cor de suo lo co amoueatur, hinc inde vagans destituaturque omni solatio, vt membra omnia contremiscant, · Efaias vius eft. 27 Corde carere, qui intellectu & prudentia deftituti funt, & precipites fequun tur defideria carnis, Efaie. 48. 28 Cor furari, idem est quod celare, abscondere confilium, att agere also nesciente. Sic Iacob Genas, Clam in scio socero, videlicet Laban, volebat agere pro fectionem, & clam instituere iter. Cor meu,ith quit, furatus es, pro quo Onkelos, absconditud me & celasti à me.

Ad cor vel in cor ponere. Hebrailmus elt, pro mente tractare, reputare, perpendere. Sicait Bla. 47. Non posuisti super cor tuum, nech recon datus es nouissimi tui. V sus est & schemate, Exo di 7 Et induratum est cor Pharaonis:nec audiuit Mosen & Aaron, sicut preceperat dominus: A uertitch fe, & ingressus est domum suam, necapi posuit cor suum etiam hac vice.q.d. Necen mo uebat etiam tantum periculum, Pharaonem, qui

te

te

.0

C

tu

cis

32

an

&

fex

mo

lo,

fro

verbum & flagellum dei non curabat, neglige, bat. Sicin libris Regun, Abscholon non posuit rem in core suo, quo, scilicet Amnon, sororem su am vitiauerat. Similiter. 1. Reg. 25. dicebat Abigavilyxor Nabalebrij ad Dauidem: Ne ponat oro dominus meus rex cor suum super virum istum iniquum: quia secundum nomen suum stultus

eft. & fultitia eft cum eo.

Mortuus à corde, Pfalmoso, Dauid vtitur hoc Hebrailmo . Oblitioni fuit tanquam more ruus d'corde, id est, sicut qui mortuus est, obliuis oni datur. & perit à corde & memoria hominit. Ad vel super cor loqui, idem est quod bland da bona, dulcia loqui, & adflictum animum con fohri, quemadmodum Gene. 34. Sichem loquus tus estad cor Dinæ, quam violauerat, id est, tris stem diliniuit blandiciis, hoc est, verbis eam des mulcebat. Et Efa. 40. Confolamini confolamini popule meus &c. Loquimini ad cor Hierusale, & prædicate illi,id est, date operam, vt mœrore ex cordibus hominum eximatis, blande docentes illos, non imperiose, non frigide, sed feruene ter.vt ad intimum cordis verba penetrent . Et Oleg.2. Et loquar super cor eius, Sic & Gene. 49. Consolatus est Ioseph fratres suos, & loquutus efteis in cor eorti. perfuafit, fecuros fecit, ne mes tueret. Tam fideliter, tam amanter loquutus est eis, vt reficerentur & erigerentur corda eorum. Cor denique dilatari, idem est quod lætari, animo gaudere, consolationem capere, vt: Cor &os dilatatur huic. Latius de tropo lege Efa. fexagesimo ca. 2. Corinthiorum sexto cap. Psale mo trigefimo quarto, & hoc fit, dum ablato malo, rurlum bona, & iucunda conferunt. Nã & in fronte & vultu toto videmus, q contrahatur tri ftibus.

ftibus, & dilatetur rebus incundis. Ideo de ima pifs Pfal. 17. dicitur. Et contrahentur in angustis fuis. Vnde et Apostolus Roun. duo illa componit, Tribulationem & angustiam . maiuscihcet. & sugam mali, sic tamen vt sugi non possit.

Nonnunquam idem est Dilatari quod con distumor, superbia, audacia, arrogantia, contun macia, que omnia ex nimio rerum felici successi oriri solent. Moses aix: Ne dilatetur cor tuum.

di

gr

de

de

DI

ds

W

tra

ful

cie

He

pro

Beontra Angustiari fignificat tristari, adflin gi, vt omnes fenfus hominis contrahatur, quod ab gestibus adflictorum hominum accipitur. De hoc Schemate lege Sapien. 5, 2, Corinth 6.8 Pfal. 4. Dilatath me, id est, gaudio consolationis tui spiritus me affecisti, & consolationem mihi fecifi. Sic tribitia & afflictionem angultia voca 35 Compungi cor, est mortificare iram. quam in corde qui concepit, iratus impingitur, quum redit ad cor, fibice difplicet, quod commo tus fit, atch ita ad filentium predictum, per comi punctionis vim proxime accedie, itacp dum lo quitur cum Christo in corde suo, videt (prasen tim in cubili luo, & leorlum positus) quam stub ta fuerit commotio & impatientia irrefuz, qui fi fuiffet lequurus, cecidifiet, atch hac fui compu ctione mutatus, abstinet à tumultu, ad quent mo tus fuerat, etiam tacet, vindicte flamma non pa rum sedara. De quo Psal. 4.

CONGREGARI

Cogregari ad populti suum, Hebrais mori. Quæ phrasis frequentissima in diumis libris est. Aggregari.n.ad populti suit dicut, pro eo dd est, ad tota stirpe, suosce maiores proficisci, & ad eos coadunari, & citeis conumerari, & inter defun cos coseri, Num. 20. Pergat Aaro ad ppros suos Et Sep Be Septuaginta nihil permutarunt πεοσεθήτω Απρέρ προς τομ λακμ αυτού, id eft, Adiungatur Aaron ad populum fuum.

Hire. Item Congregationes, forminas, manas, forores & filias vocat feriptura.

CONTRITIO.

Contritionis nomine magnum malum prædicitur, Hieremiæ. 14. cap. Quía contritione magna contritione de gua contritione de gua contrita est.

CLERVS.

dectif dei popult, q adeo veluti forte obuenit, afunone facta ad divisione terræ fanctæ. Petrus deros non vocat diaconos aut presbyteros, sed gregem qui cuica sorte cotigit gubernandus.

Inter medios cleros dormire, est omnem cura rejtere in Deum, prudetiam in rebus terrenis rei linquere hominibus huius seculi: hi vero dormie unt inter medios cleros. Cleros eni fors est Græs

ds,& fignificatur hoc verbo poffessio, vel quice quid fortuna attulerit.

CONTRA

s Solent Hebræi his aduerbijs Contra & Super puplurimum adiungere faciem, dicentes: Contra faciem deferti, contra faciem firmamenti, & super faciem terræ, Genesis primo cap. Super faciem abyssi, super firmamentum: nam nech aliud Hebraice significat.

CHARITAS.

Charitatis vocabulum, quod Septuaginta ryaπεμ folent vertere, accipitur à Ioane, 1. cap. 1 pro amicitia, religione & confunctione. Sicque ponitur pro ipfo Deo diligête, ficut Herculis ros G s bur &

bur & Cesaris, pro ipso Hercule & Cesare vsur pamus. 2 Charitas, sides, spes, res eadem, nem pe siducia in Deum, vt Rom. 8. Spe salui sacti sur mus. Et Rom. 4. Fides credenti reputatur ad sur stitiam. Nec quenqua moueat, si quado aliter de spe quam side dicatur: illic eni sides no accipitur pro siducia in Deum, sed aut pro qualibet credu litate, aut pro sirmitate, aut veritate. Charitas ya to, Deus ipseest, Loan. 4

IN CIRCUITV.

In Circuitu ide significat quod prope & in for ribus, vt Psal, st. In circuitu impij ambulat, id est, ante oculos. Et Psal. 30. Audiui vituperationem multorii commoratium in circuitu. Sic Psalmo tertio: Angelus Domini in circuitu timentium Dominum, cum multis alijs locis.

COLVMBA.

.

t

ti

m

q

q

p!

Per Columbam fignificari candorem Christia num & vite innocetiam, aperte docuit Christia in Matth.cap.10, Psalmo igitur.54. Propheta op tat pennas columbe. Et Psalmo.67. describuntur columbæargento cœlestis verbi obducte. Animas sanctas columbas appellat, pennis argento obductas micantes.

CREMIVM.

r Propheta regius volens miserrima impiorum conditione ex rebus corporalibus in Psal. 101.018 dere, inter cetera hoiem quenda tabe prorsus cos sumptum, & succo omni destitutu inducit. Osla sinquit, mea sicut cremium aruerunt. Id est, quum ossa intus medulla, & soris carnis humoribus de berent esse succulenta, vtroca decedete, ligno ario do ad cremandum apto, similia euaserunt.

CORVORVM PVLLI.

In Psalmo, 146, exempli cum primis efficax ab

fert Propheta, quo doceamur Deo ex toto pecto re fidere, nempe Coruoru pullos, qui implumes, afolo Deo quem inuocant, educatur. Nam penis nigricatibus tum primum agnofcuntur a matre. Sicin Mat. cap. s. docet Seruator, vt increduli vo luctes coli contueantur, & lilia agri: quæ vtique homine funt longe inferiora, & tamen a Deo comuni parente vtrica comode de his, que in rem funt illorum, prouidetur.

ı

à

CVSTODIA NOCTIS.

Custodiam noctis siue excubias, breuissimo momento cotineri perspicuum est, veteribus in quatuor partes noctem olim diuidentibus:coticinium, intempestă noctem, gallicinium, & ante lucanum, vel matutinu. Itace spiritus sanctus vo lens breuissimu humanæ vitæ spatium indicare, excubis eam metitur Psalmo. 89. his verbis: Mille anni ante oculos tuos tance dies hesterna quæ præteris. Et custodia in nocte, que pro nihilo habentur eorum anni erunt. Et in Psalmo. 199. quu Israeli totos dies iuberet in Deum sperare: A cue stodia matutina, ait, vsque ad noctem, speret Israelin Dominum.

CVRVATVS.

r Solent anxij & queruli, fortună suam accusantes, lento quodă încessu terră cotueri. Hinc Psal. 37. în quo miseria peccatoris describitur, inducitur qui dicat: Miser sactus sum & incuruatus in sinem, tota die cotristatus sngrediebar.

CALCANEVS.

i Calcaneus, dolum et infidias, atchadeo semper malum significat: sumpta metaphora à pugilib, qui pedes suos colluctantium pedibus subnicitit quo illos precipitent, id quod Latine dicitur sup plantare, Grece πτερνίζην, quanqua idem quoch verbum

verbum calce ferire significat. Vnde in prodim est seripeuras promiscue de calcaneo loquetes in telligere. In Geñ.3.cap. Tu insidiaberis calcaneo eius, perinde est ac si diceret: Tu curabis ve illum deixias & vincas. Et Ioã.13. Psal. 40. 42. Sic Psal. 3 Ipsi calcaneum meum observabunt, significat, la sidias mihi tendent, & conabuntur me superare, ac prorsus dencere. Et alibi audiemus in verbo Leuare calcaneum.

CEDAR.

omne cossilium eo tendit, vt opprimat & extingunt credentes. Semper enim qui secundă op nem natus est, eum persequitur qui est ex spiritu. Bic Cain inuidia extimulatur erga Abel, Esauco tra Iacob. Propheta igitur Psal. 110. fastidire se at illud persequutorum contubernium, quo caren no possit, nist totum hunc mundă velit deseru, nec aquo item animo serre. Habitaui, inquit, si habitantibus Cedar, multum incola suit anima mea. Cosolatus est autem Dis credentes in Esa cap. 21. post Babylois, id est, totius impietatis rui nam, Cedar itidem cominatus exitium: Auseres, inquit, ois gloria Cedar, & reliquie numeri sagit tarioră fortium de silijs Cedar minuentur.

GERA LIQUESCENS.

In Pfalmo vigesimoprimo, Dominus in cruce-pendens, Factum est, air, cor meum tanquam cera liquescens in medio ventris mei. Atque hu iusmodi verbis destitutum se testatur vitali virtute: dissumi cera dum igni admouetur. Neque ab hac sententia abhorrent literæ Euangelicæ, Io anne perhibente, latus Dominicum serro suis se transsixum.

CICA

11

res

mi

do

20

ne

fe

q

TU

pi

ef

CO

.

ca

Bc

ta

pl

de

fei

21

la

fu

n

ele

fè

hi

h

lin

in

ep

im

l.a

In

re.

00

ri

D

ó

út

ıř

t,

n

In Pfalmo. 37. memorātur Cicatrices flue liuores, ob neglectum & incuriam languentis, maximoillius malo, oluisse simul & coputruisse: quo
docamur morbos animi haud quaquā contems
nere, sed medico illi q sanat cotritos corde, mox
agnitos prodete, ac opem exposere. Vereor aut
ne multo plurima pars mortalium in reprobum
dati sensum, non intelligat se esse peccatores, &
serius tandem vt Phryges olim sapere incipiant,
quado omnia vulnera iam foetent & coputruerunt. Accipit autem scriptura pro peccato cocua
piscentig & insidelitatis, que quum putamus ab
esse, & omnia sanata esse, suo tempore se produt,
& q maxime foetent & putrent: hoc licet ex locoadducto cernere.

CYMBALVM.

Propheta Dauid, quum in Pfalmo. 150. nihil va care voluisset a laudado Deum, inter organa mu sica cymbalorum etiam meminit, que sint argueta: & cymbalorum etiam meminit, que sint argueta: & cymbalorum in sinterem intelligunt. Et vie deur huic sententiæ subscribere Paulus. 1. Cor. 15 serie indicas, vt a charitate alienus, æs sonans siat, autcymbalu tinniens, id est, incocinnum, & quo laudari non expetat Deus.

CALIGO.

i Diuina mysteria nulli esse penetrabilia, ac pror sus excedere captum humanu, Paulus ad Romanos capite vindecimo clare edocuit, & concinit eleganter Propheta regius, dum caligine vindicas segum esse Dominum predicat: each tanta, vt sis hil in isso peruestigando aut cognoscendo valeat humanorum oculorii acies. Sicemm in Psalmo segumo, vbi maiestatem Dei omnibus formidado bilem

m

21

q

ti

n

C

fi

je

n

1

bilem describit. Caligo, inquit, est sub pedibus eius. Et Psalmo.os.

COMMVNIO.

* Korvwvia, Latine Comunio fiue Comunicatio fignificat societatem, qua in eo Apostoli institue rant, vt quiles in commune conferret, quod fan ctis Hierosolymis mitteretur. Sic Rom. cap.15.& 2. Cor. 8. Collationem hac, que per Ecclessas se bat p fanctis Hierofolymis agetibus, KOIVWIGH vocant, hoc est, societatem, quod in comune vit In qualibet societate fieri solet, contulerint, quod fauctis mitterent. Sic enim ad Romanos scribit Placuit Macedonia & Achaia Kolvavian quant dam facere in pauperes fanctos, qui funt Hierolo lymis. Hic no quadrat legere distributionem, co uenerant siguidem, vt in commune coferrent, no vt distribuerent, Hierosolymis ea distribuebane tur, in Macedonia & Achaia colligebatur. Sical Corinthios. Obsecrarunt vos, vt beneficium κοινωνίαμ ministern in fanctos susciperemus: ad Galat. fcribit Paulus, Petrum, Iacobum & Ioan nem dedisse sibi & Barnabæ dexteras κοινωνίας, focietatis. Sic & ... Ioan.i.cap.cogentibus circiv stantijs, aliud nihil est g communio, familiaritas, amicitia & societas.

CIBI.

Cibi nomine & panis, vita, et diuinis et huma nis literis colonu est, quum comeatus siue anno na pro victu capiatur, & victus a vita dictus. Re Cibi nomine & potus cotinetur, vt infra in tro po Panis audiemus. Sic Joannes pro salute capit Meus cibus est vt faciam voluntatem patris.

COMMVNE.

· Iudzi, quod fanctum purumqi no est, id Com

mune vocat, quod Latini prophanum, impuri, aut pollutu, Act. 10. Tu comune ne dixerise Nom enim omnibus indifferenter vescebantur Iudæi: quibus autem vescebantur, vt sanctis vescebantur: ergo commune κατά μεταλέψη prophanum immundumes dixere.

CAPVT.

cat, sue temporis siue loci siue operis, aliarumos rerum principia, Geñ.i. temporis inchoationem signat, patet id ex æditione Chaldaica, que loco rescith habet cadmin. Que vox Chaldæis, temporis exordium sonat, ideoca Hebræi, maiores veteres quo sappellant Cadmonin: quanquam cadem vox inueniatur pro mundi anteriore para

te posita,id est, solis ortu.

m

10

e

H

d

.

a

· Caput apud Latinos quoq scriptores summa principiumce rei fignificat, et negotium arduum accum tanto periculo coniunctum, ve vita non stintuto. Exempla sunt passim obuia. Dicam percapita. Adactus fum in capitis discrimen. Damnarus est capitis. Sic Pfalmo.19. In capite lis briscriptum est de me, id est, in summa siue argue mento, Píalmo. 17. Costituit me in caput gentiu. ideft, principem. Sic & Bibliorum capita, argumenta & scopi funt, Pfalm. Caput circumitionis eorum, labor labiorum ipiorum operiet eos, Id eft,epitome omnis belli, &c. Et Pfalm.7. Couers tatur labor eius in caput illius, id est, in suam ipsie us perniciem cedat quicquid auersi moliebatur. Et Gene. 47. pro rei summitate capitur: Ado. muit super lectuli caput.

A Item pro mente aliquoties viurpatur in diuina scriptura, pro eo quod mens principatum tenet in homine. Vnde & Dauid Deo dicebat: Tu

ontric

contriuilti capita Draconum subter aguas. Ha Ifychius in Leui.lib.ca.s. , Caput capitur eni pro poteria & tyranide. Nam diabolus elt prim ceps huius mundi, sub cuius tyranide & potela te omues tenebamur captini, donec illud benedi ctum femen ex muliere nasceretur Christus Go ne. 3. Iple coteret caput ferpetis, regnum peccani. ac mortis dominum, vtex Romanis conftat. · Ponitur etiam Caput pro homine, vt Gena & vt est etiam apud Teren. O lepidum caputid est, lepidum hominem, pro persona, sicut Gracis 7 Item, Caput, censum & numerum denotat, Numar, TRIKE WK7, hoc elt, Tolk te caput, vel fummă, vt omnium scilicet civium capita cenferentur. 8 Irem, Caputaliquando pro sene autoritate predito accipi solet, vnde mi am pro regibus & principibus & primoribus in populo non infrequenter inuenimus, vt Elay • Item, Capita dicutur etiam primores, & qual antellonani in Ecclefia Christi, quales funt Apo Stoli & doctores Euangelici. 10 Caputan tem leuare seu exaltare, iuxta vsitatum Tropum fcriptura, est ipsum hominem totum exaltare,in gloriam ac regnum collocare. Sic. 4. Regum. vh. Subleuauit rex Babylonis caput loachim regit Juda de carcere, & posuit throntieius super thro num regum, qui erant cum eo in Babylone. Eo dem more Psalmo tertio dicitur: Exaltas caput meum. Item Pfal. 109. De torrête in via bibet, pro pterea exaltabit caput, id est, super omnes rex con stituetur, Pfal. Exaltatur etiam caput per fidem. Nam caput viri est Christus, in quo si spem ha buerimus exhilarabimur, Efa.gr. Et lætitia feculi super caput eorum. u Caput quoque leuare aliquando idem est quod reminisci & recordari,

fe

ti

íc

æ

tiž

fta.

di

mi.

40 id

cis

m

im de

ti

US

2.7

afi

YOU

419

in

it.

ris

10

ut

10

Ó

m.

12/

ulí

arc

ri,

cn

telectum Septuaginta interpretu: Post tres dies leubit vel accipiet Pharao caput tuum. Quod et sic intelligi potest, pro, restituet in regnum, inque priorem statum. Habent enim & Hebrei Fo rensa sua, quemadmodu & Iurecosultis triplex capitis diminutio est: Insima, qua aliquis desungitur magistratu: Media, qua repellitur ac descitur, citia tamen civitatis amissionem: Summa, quum & statum & civitatem amittit.

n Prorecordari autem positum est Geneseos ca pieodemad Hebraicam veritatem in hec verba Fect Pharao convivium ser uis suis, & sevauit ca put pocillatoris, et caput principis pistorum in medio servorum suorum. Quod Latinus reddidit: Recordatus est inter epulas magistri pincernarum & pistorum principis. Recordari enim,

hic pro mentionem facere vsurpatur.

n Porro, in Caput, in verticem verti, couerti, capere seu descendere, Tropus scriptura familiaria est. Psalmo septimo: Convertetur dolor eius in caput eius, et in verticem ipsius iusquitas eius de scendet, Eccle. 27. Qui in altum mittit lapidem, su per caput eius cadet. Eodem Tropo &. 2. Regum primo cap. Sanguis tuus sit super caput tuu um. Omniaca ferè, cum mala, tum bona impresari solent in caput, Deuteronomi trigesimoteratio capite: Benedictio illius, qui apparuit in rusbo, veniat super caput Ioseph. Quod caput scilicet sit primum, & dignius membrum tos tius corporis.

4 Caput & caudam ignorare, est prouerbialis femo pro destitutu esse consilio quomodo ordis tris aliquid, quomodoco finias. Esaiæ,19. quum

alibi Efaiæ.9.

DIVINÆ SCRIPTVRÆ

4 Caput, pro sapiétia præstate, Cauda vero prò adulante, aut postremo propheta capitab Efaia. 16 Item Caput & Cauda, fiue iuncus & ramus, ponuntur prouerbialiter apud Esaiam capite. quod nimirum huius atatis fuit prouerbiu, Sepi tuaginta μέγαμ κολ μικρόμ verterűt,id elt ma gnum & humile, fiue paruum. Fortaffe à vitium statuminibus, & juncis & culmis, quibus vites ad eas maritatur, tractif elle prouerbit, Efa.9. Ra mus & iuncus die vna, vel caput & caudam die sperdet Israel: Per caput nobiles & potentes in telligit, per cauda vero viles & vulgares: fic per functi viles, ficut alga:p ramu, validos et firmos, 17 Simili forma dicit Efa.i. Languere omne cor, & mærere omne cor, Tropice dicit, quod et pro pheta & magistratus pessime haberet. Sunt eni caput & cor fenfus & metis arces, &c. Metapho ra tracta à corpore agrotante.

18 Item, A planta pedis víque ad verticem in to to corpore vestro, &c. Qua identidem in hacsen tentia sunt. Nam Propheta vult ostendere per omnem populum, neque in patribus nece in ple

be quicquam esse saluum, &c.

re Caude dicuntur falsi prophete ob canina adu lantiam, dum propter munuscula bene placentia principibus & plebi loquuntur: qui & alibi di cuntur canes muti, vt infra audiemus, non valen tes latrare. Dicuntur etiam cauda propter vilitatem, eò quod parasiti illi plerunque è vilissima hominum sece sunt, Esaia. 8. cap.

corum est, per malignam autem imitationem, & ludibrium & contemptu, etiam insultantium ac irridetium, Iob.16. Et mouerem super vos caput meum, Roborarem ore meo, & cosolatio labio.

re

pe

rum meoru retraheret. Annumus enim, & animi affenium capitis nutatione testamur. Hac sant causta Iudai capita mouebat, crucifixo seruarore de quo Psal. 22. Et Psal. 43. dicit per Prophetam Dñs: Possibit me comotionem capitis in populis, id est, passus es mini capitis motatione il ludi. Iactaru quoca sub Antiocho de Iudais extreme calamitatis prouerbium, vel certe parabo lam, veora sortem pro summe misera & calamitos ahoses y surparint, Psalm. 44. indicat, vbi Daudinos insignis capitis meminit, cuius videtur in hocmeminise, vt ostederet oes tanta populi del calamitate suisse singulariter desectatos.

rum splendore & magnificentia, Iob.19.cap. Glo

riam capitis mei.

2

10

S.

0

ni

0

0

27

u

ia

n

12

110

X

ac

00

m

CANTARE.

r Vlitatissimű verbű & familiare Dauidi in suis Palmis, idem est quod gratias agere, & predicarevetitaté & gloriam Dei, Psal.23. V t cantet tibi gloria mea, & non c opungar, id est, gratías agat,

& predicet veritatem tuam, &c.

Mus, Bla.26. In die illa cantabitur canticu istud in terra Iuda. Et Psal.68. Olim enim res maxime car minibus coplectebantur, vt perpetua illass serva neur memoria. Hinc prouerbium fruangelscum apud Matth. Gantausmus vobis, & no saltastis: lamentausmus, & no planxistis. Apparet autem veteres varis harmoniarū modis vsos, quos ap pellant Phrygium, Doricū, Lydium, varios mos uebāt affectus, Tybijs alacritatē incitabāt, & lee gimus αθωντου μέλος, pro lugubri cantatione. Sensus etc. Diuersis rationibus tentausmus vos tacitare, nec vilo pacto potuistis comoueri.

H 2 CAP

DIVINAL SCRIPTVRAL CAPILLI.

e Capilli capitis, Copia alicuius rei immodice, capilli verbo denotatur, vt in Pfal. 20. 88. Impio os, ait Propheta, super capillos capitis multiplio catos, id est, incredibili multitudine auctos.

2 Est quando cogitationes denotant, autore Is, chio, in Leui. libro sexto, cap. 19. propter quoddi xit Dominus: Capilli enim vestri capitis on nes numerati sunt.

CLAMARE.

precari. 2 Respondere autem & adesse, est au dire. Vnde clamor in Psalmis desideria & vou cordium afflictorum sunt, que ad Deum clamat, each exaudiuntur, sicut alibi dicitur: Desiderium papperum exaudiuit Dominus. Psal, quinto. In tellige clamorem meum: Pauperum, id est adsiictorum, qui necessitatem suam & tentatione sen tiunt. Qui sic desiderant, non cessant desiderare, donec exaudiantur. Hoc est quod Christus dicit: Oportet semper orare, & no desicere. Et Pau sus dicit sepe, se sine intermissione orare pro aliss sides quippe nunquam desinit orare. De nomini bus autem orationis consule Paulum ad Philip penses. 4. &, r. Timoth.2.

3 Porro, Clamor aliquoties pro rumore & fama, & iniquitate impudenti capitur, Genesse de cimoseptimo: Clamor Sodomorum & Gomor racorum multiplicatus est. Non intelligendum est Sodomitas ac Gomorracos ad Dominum da masse, sed rumorem ac fama peccati Sodomitid ad aures dei peruenisse. Sic eiusdem. 19. Quoniam increpuit clamor eorum coram Domino: ac si du ceret: Ipsa scelera & peccata quodammodo clav

mant, sicut sanguis Abelis clamabat.

Caple

d

Capiunt ergo Hebræi magnitudinem clamo ris, pro magnitudine ipfius sceleris. Dum enim scelera ac flagitia augescunt, augescit simul & rus mor et infamia. Dicunt hec αιθεωποπαθος, quasi fama hæcad auditum Dei sit delata, qui omnia nouit antequam fiunt.

5 Item pro oratione secreta, Exo.4. Quid clamas ad merquum tamé externa vocis nihil emissiste.

Nechidrarum, ardentiores affectus dei clamo res inferipturis vocari. Sic apud Esa. de vinea ma la. Expectaui, inquit, ve faceret iudicium: fecit autem ipiquitatem, & non iustitiam, sed clamo rem, hoc est, impudentem iniquitatem. Et plerisque alijs locis pro manisestis peccaris, qua si unt sine tempore & verecundia.

COMPITA.

ta

it,

m

ni li

en

e,

au ijs

nie

ip

fau

de

or

ım cla

id

am

dù

b

ple

copita Hebrei interim capita, interim exitus viarum vocat. Latinis a copetendo, hoc est, coue miendo dicta esse videntur, Hiere. Thren.: In co pitis omnium platearum.

CIRCVNCISIO,

Præputium.

More Pauli, Gentes preputium nuncupat, Iwdzos per Circuncifionem, eo o circuncifi effenti hoco discrimine a reliquispopuli segregati dino secrentur. Morem hunc per signa res denominadi, & aliæ linguæ habet formam. Ita equites calcarium & stapedum nomine subinde signissicant Adeundem modum & Paulus Rom. 15. Iudæos signo circuncissonem vocat, vt Gentes præputium, Galat. 2. Videbat commissum mihi Euan gelion erga circuncissonem, idest, ad Iudæos. Sic ad Ephe. 2. Scitote Gentes quod præputium vos cabamini a circuncissone. Sic Rom. 15. Dico IE 6VM. Christum ministrum suisse circuncissoners.

nis Iudæorum, hoceft, factuelle doctorem, Apo frolu, prædicatore mislum a Deo peculiariterad gentem Iudæor. Ministru Christu appellat Pau Ius more suo, quo omnes Apostolos solet voca re, Corin., Quid est Paulus: &c. quid est Apol lo: Ministri eius cui credidistis, & vnicuiques, cut Dominus dedit, &c.

CANES.

r Canis officium est in edibus domini excubias agere, nec sinere suribus patêre domu, aut larrounibus. Itaque Deus patersamilias noster exprobrat præconibus sui verbi somnolentiam, qui curia quadă passi sunt impios irruere qua no de cebat. Esaiz 36. Ideo merito Canes in scripturis sacris appellatur, qui veritate minus syncere do cent & prositentur. De his canibus Psal.21. Philip.3. Lucz.20. Rom.15. In quibus locis canes infaturabiles, auari, guttur & sepulchrum patens, de uoratores domoru, viduarum, animalia ventris, & quoru Deus venter, Pseudoapostoli, & fals prophetæ dicuntur. Canis nance symbolum obstrectatorum & calumniatorum.

2 Canum in scripturis magna vilitas est, vt hoc vilissimum animal etiam prouerbijs serujat, scu Abner: Sum ne ego ergo caput vanise Namphhil vilius potuit allegari. Et Deuteronomi, 2, capite: Non offeres mercedem meretricis, nec pracium canis. 3 Est item canis animal immundum coram Deo, eò quod seipsum sanguine oble ctet, Esaïæ. 66. Qui mactat pecus quasi qui excero bret canem. 4 Item, Canem pro extremo homine vel pecore accipiut, Exod. 11. Apud omnes autem filios Israël, no mutiet canis ab homine vel que ad pecus. 5 Nonnunquam Iudæorum caplamitatem & esuriem spiritus nimiam significat,

DQ

ad

au

ol

Sie

0

10

110

le

ris

10

hie

1ía

de

18.

alf

6

OC

ut

ni

ca

re

m

ole

re

104

es

ví

ca

at.

al.

Psalmo decimotertio: Famé patientur vt canes.

Ad hoc, Ipsorui in Christii tyrannide fortissii mamck crudelitate, Psal 20. Circundederuit me canes multi.

7 Ipsorum quock harteticose schiissmata, vtin Paulo ad Philippen. 3. Videte canes, videte malos operarios, videte concisionem.

8 Preterea in bona parte, pro syncerioribus oraculi diuini preconibus, vt quibus vox exaltada, & necessario clamandu est in ecclesia, quasi tuba, Esa. & Psalmo: Lingua canum tuon ex inimicisabipso. Et sapius in Prophetis videre licet.

9 Aliquado etiam spiritus scripture vsurpat pro gentili prophanoce, hoc est, immundo populo, que siraelite siue sudei canes, id est, pollutos spur coses ob idololatriæ, hoc est, falsi cultus deorum spurcitiem & immudiciem cognominat. Quale se mulier Gananæa ingenue prositetur, Matth.15, Nimiru alienam a Repub. Israelis, & ethnicam.
10 Quandoce hostes verbi hac vocula Canis de signantur: vt Matth.7. Nolite sanctum dare canis bus, id est, obtrectatoribus, & veritatis Euanges lice inimicis: sunt precipue autem hi, qui no mo dosua probant, sed & meliora monentes saces rant, id est, qui summe persequuntur, prudentia veliusticia adducti.

CIVITAS.

Ciuitas, more scripture, signat multitudinem sue copiam ædisiciorum, per que ædisicia intellis gimus principatus, regna, dominatione, & quie quid communionis est. Sicait Psal. 126. Niss Dominus custodierit ciuitatem, id est, communios nem, principatus, &c.

Ciuitates significăt munitiones, auxilia, arma mundi, & versutam doctrinam, & simulată susti tam, & omnia in quibus cossidunt hoies contra H 4 Domi

Dominum, Pfal.9. Et ciuitates eor ii destruxisti, id est, eor auxilia, munitiões, &c. in quibus cosido bant, cotra te Dne, destrue has munitiones, &c.,

I tem & Prophetæ dicuntur ciuitates.

Gentium, exponit Ifychius huc locum Lewitch

Ecce ciuitates desertas, lib. 7. cap. 15. CONCRETVM.

Pro abstracto in sacris literis nonnunquamentinuenire. Sic Psalmo. 7. Cosumetur nequitia pec catorum, & diriges sustum. V tiustum in neutro genere, cotra nequitiam impiorum in abstracto, pro sustita vel re susta seu causta susti accipiatur Quomodo ad Romanos. 8. Apostolus dicit; Pro susto vix quis audeat mori.

CADERE.

Latinis vtútur Hebrei, pro perire & desiderare, intersicere, perde re, Esa. 6. Ex cú intersectis cadatis, id est, desidero mini. Esaie. 16. Celeusina cecidisset, id est, perijstet, Exod. 19. Ne cadant ex eis multi.

2 Cadite super nos, Tropus est scripture sanctz, quo extrema designatur ac effertur desperatio &

miseria, Esa.22. Lucz.23.ad verbum.

cadere à latere sinistro dicutur, qui impetunt in corporalibus rebus, sed multo fortius instat dextro, in spiritualibus rebus: & in vtrisque per prospera & aduersa, siue hoc videatur esse contra Deum, siue per hypocrisim & per stultum zelu pro Deo, hoc solum agentes, vt deniciant sidem, vt amittamus sidem & Dei protectione: vt Psal mo. 90. Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis. 4 Cadere forense verbum suit apud sudos, vt cadere dicti sint, qui iudicio su perarentur aut damnarentur, Hieremiz. 8

Item

lu

i.id

ide

cc.

ung

ict:

cft

pec

to.

ro

tur

rde

et.

tz,

8

ic d

oct

tra lű

m,

lia

lit

m

Item cadendi verbum, pro transeundi habét Hebrei, accipiunt pro ad hostem vel transire vel desicere, Vt ad Chaldæos transeat Hiere, inquit capite. 24

CONFERRE.

Conferendi verbo pro comunicare vsus est paulus ad Galat. Nihil contulerunt, id est nihil comunicarunt. Contulerat cu illis Paulus suum Euangelium, illi non contulerunt vicissim suu, sed duntaxat probarunt Euagelium Pauli. Itaqu hocloco contulerunt non significat idem quod addiderunt, vt quidam arbitratur, sed illud hine consequitur. Nam quid potuerunt addere Paulo quine communicarint quide de suo Euangelio? Poterant aliquid a Paulo accipere, nihil poterate adiungere.

IN CAMINO PAVPERTATIS.

Loquutio est, pro, in summa rerum angustia. Es. 48. Ecce excoxi te, sed non quasiargentu, elegite in camino paupertatis.

COGERE.

l'Cogere aliquado no vim inferre, sed veheme trinstare significat, Gen.32. Et coëgit eum & accepit. 1 Ita Compellere quoch schematismo Hebraico, instare diligentius: tamen que intra as micitiam & humanitatem sunt, Gen.39. Compuliteos oppido, vt ad se diuertant.

CVBILE.

i Cubile latebra cordis signativt Psal.4. testat. Etin vestris cubilibus compungimini, id est, in latebris cordis vestri. Hinc sepenumero in Bioblijs solitudinem & locum secretum, ab omniobus tumultibus hominum separatum & semootum significat, sicut alida aliquis solet in cubicuo lum suum intrare, quò secum cogitet, & negocio H.

um tractet, cui ceteros ignaros esse cupit Chri

Rus Matth.s.Pfal.35.Iniquitatem &c.

Ad eundem modum vsus est Dauid hoctro po: Loquimini in cordibus vestris super cubilia vestra. Est sensus: pensate, deliberate, nosite pred pites esse, nec statim proferatis, quia ira viri in stitiam Dei non operatur.

CONFITERI.

Confiteri primum est laudare, gratias agent Domino: vt Psal. 17. Confitemini Domino quo niam bonus: & quemadmodum cecinerunt flij Israel, Pharaone merso. 2 Hinc & Confessio pro laude ponitur. Sicalibi: Confessio et pulchi tudo in conspectu eius. Quæ confessio nihil aliquid est, quam laus & gratiarum actio, & sanctificatio nominis Dei, vbica terrarum, vt omniahu mana nihil sint, sed vt magnificetur & exaltetur solus Deus. Vnde ait Psal. 67. Consiteantur tibi populi Deus. Sic pulchritudo est sustitia sidei, qua purificantur corda, Psal. 65. vt supra.

Est itace consiteri Domino, idem quod plablere nomini Domini, & quod in oratione Dominica, est sanctificare nomen Dei patris nostri, id quod est corde credere, totam siduciam in Deu reiscere, consiteri verbis. Roma. 10. Prositeri vita & conuersatione que Dei sunt, vel in conspectu regum, & totius mundi aduersantis. Psal. 7. Consitebor Domino secundum iustifia eius, & psallam nomini Domini altissimi, Esa. 2. Cossitebor tibi Domine, & c. Sic Matth. 11. & Luc. 1. Consitebor tibi Domine & C. Hebraismus est, pro eo de est gratias ago vel predico te. 4. Consessio Roma. 10. ponitur pro side expressa.

5 Deinde confiteri, est Domino fidere, eum co fiteri petram, & relugium nostrum este, vt Psal. fit

20

69

to 4. 8. r. Toan. 4. Quisquis confessus suerit quod desus Christus est filius Dei. 6 Postremo, confireri est agnoscere, quod tibi obijcitur, aut cuius accusaris. Sic qui predicatione Ioannis compun gebantur, agnoscebant, sic habere quemadmodu ille dicebat. Sic hodie confitentur peccata sua, du verbum Dei audiunt, compunguntur, vt sele agnoscant ac protinus se ad medicum recipiunt.

Theodolphus Aurelianus Episcopus adfirmat, in primis esse confitendum Deo, postea etimam sacerdoti, propterea quod confessio que sit sa cerdoti, in hoc nobis adminiculum præbeat, vt accepto salutari consilio, saluberrimis pænitētie observationibus, seu mutuis orationibus pecca

torum maculas diluamus.

hri

tro

oilia reci

114

cic

luo

fili

Tio

hri

die

if

hu

ш

bi

i,

ni

id

ta

u

a

In summa, confessio peccatorum in scriptue ratriplex commendatur, viputa, Deo facienda, vna & potissima, Proximo leso & offenso: altera, Auricularia que sit ecclesse ministro sacerdoti, tertia, CALCIAMENTVM.

Extendere calciamentum, allegoria minime obscura, significat terminos & fines impera pro tendere:eò quod calce s pedibus nostris subisci mus:ad eum modu quo de scabello dicitur, Psal. 109. In Pfalmo igitur 59. Volens Deus indicare po tentiam fuam longe latect diffusam.In Idumea. inquit, extendam calciamentum meum, hocest, terminos regni, & fines imperi mei. Sic Amos Let vendiderunt paupere pro calciamento: pol sessio agrorum potest intelligi. 2 Hucaccedit quod per calciamenti solutionem, pro veteri ae pud Iudeos more, significabatur cessio & resigo natio iuris sui, quod quis in agro aliquo posside bat, quemadmodum scribitur Ruth.4. Non igit alienum est, si calciamenta pro possessioni apud Amos

đu

20

te

b

21

ti

li

I

Amos finibus acceperis. Hiero. placet pro vilili fimis rebus, quibus auari preciofam animamho minis pauperis vendiderunt. 3 Calciamenti aute foluere humilitatis indiciti, vt Ioannes de Christo. q. d. non sum dignus seruus eius este. CALVITIV M.

s Scripture & prophetis no infreques est Caluitiu pro luctu infigni vsurpare, nam in luctuca pillum radebant Iudei, barba vero tondebant, Hiere. 47. Veniet caluitiu in Gazam. Barba ton dere & comam abradere inter luctus signa eram. Vide supra, Barbam tondere.

CVRRERE.

Currere, tropus est tam Prophetis & Aposto lis familiaris, & fignificat officium docendi, feu verbum Dei annunciandi. Sumptum a nuncijs, qui mittuntur & currunt. Sic Hiere. 12 Currebat & non mittebam eos. Et Pfal. 147. Velociter cur rit fermo eius. & multa in facris literis eiufmodi Quo fignificatur, oportere verbi Dei præcones effe promptos, & fideles nuncios, vt magis cur rant, geat. Ita & Efa. 43. Qz speciosi pedes euan gelizantium &c. Et Ezech. . Animalia fua cum pedibus suis describit. 2 Cursus hinc deduch eur, & Christi predicationem, & fidei progret fum, ipface opera fignat. Sic ad Corinth. Sic cum rite, inquit Paulus, vt comprehendatis. Et Pfal, 67.47. Velociter currit fermo eius. Vnde & Pau lus fuum officium, seu munus predicadi cursum appellat. Gala.i, Hinc verbi precones pedes Christi vocantur, quod per illos ad hominuno titiam ambulent, hoc opus, inquam, predicario nis Euangelice vocari cursus, vulgare est in Bis 4 Curru autem secundo vehi, Schema est non inelegans, & significat alterum aut secun dum . Hif.

1 ho

ntñ

de

Cal

IC

1t.

not

ant

fto

cu

78,

at

ur

es

17

20

m

6

r

1.

u

n

dum a rege, principece effe, vt Gene. 40. Et vexit eum curru fecudo. 5 Simili tropo, Stare cora re ge, hoc eft, in aula principis effe. 6 Currus, ve teres, vt autor est Homerus, ex curribus pugna bant, hinc factum eft, vt exercitus & principum potentia curruti nomine fignificetur. Sicin Pial. Hi in curribus, & hi in equis, nos autem in noie domini inuocabimus. Vbi contemnuntur, qui in militares copias magis quam in Deum fiduci am collocant. Et Pfal.67.inftruitur exercitus & triumphus Christi, in quo versantur decem mis liacurruum,idest, legiones numero & viribus incomparabiles, Currus, ait Dei decem milibus multiplex &c. 7 Nonnunquam currendi ver bo pro couerfari, viuere, ambulare, incedere vris tur scriptura:vt Currere cum Deo, est iuste viue re, seu ambulare cum Deo, vt scriptum est de E. noch, Gene.s. Et Job. 14. Nam vita credetiu quid aliud eft nisi cursus quidam, vt Paulus L. Corint. .An nescitis quod qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed vnus accipit brauium. Et Pfalm. 8. Sine iniquitate cucurri & direxi, id eft. conversatus sum cum eis hoc est vixiabso ome midolo & malitia, & recte predicaui, & nomen tuum confessus sum, non sum mihi conscius, & aliud inter eos tentarim, quam quod habet tua veritas. Et Ephe. 4. 1. Pet. 2. Galaras. Currebatis bene,id est, incedebatis, ducebatis olim bonam. ideft, Christianam vitam. 8 Quare currere est festinare, ardere, perfectum esse in fide & charita Cursus perfectorum est: ad Corinth. Currite vt comprehendatis, vt supra.

Rursum de his qui perfecti sunt, & obstina tiin malo:dicit Prouerb.r. Pedes eorum ad masu currunt & festinant, yt effundant sanguinem: &

ci,

He

rin

CO

eft

te

rai

01

3

a

8

C

fe

1

(

fi

q

V

jd

CU

idem repetit Eia, s.. cap. u Concurrere cui per ditibus, pro inferiori sorte esse, cum equitibus vero pro splendidiore, Hiere. n. Cum concurre res cum peditibus desiciebas &c. Quomodo Plautus, ab asinis ad boues ascendere dixit, pro sorte opulentiore ac honoratiore sieri.

CORONA.

s Schema est in scriptura non inelegans, Com na pro summo honore & decore, seu regia dignitate accipi. Esa, 62. Et corona glorie in manu Domini, id est, in tutela Domini. Hiere. 13. Quia com na vestre magnificentia. Similia sunt qua. 61. cas pite apud Esaiam dicuntur istis, qua Paulus de Ecclesse mundicia & puritate virginem eam su ciendo, nunc matrem familias, disserit.

Corona regni, imperijos symbolum.

Item corona gloria, aliquoties verbum De est, hoc est, id quo gloriamur & fidimus, & gloriosi reddimur aduersus regnum mundi.

4 Hinc coronare sepius accipitur pro circundare & intersicere quempiam, t.R egii. 3. In modum corone cingebant Dauid, &c. Et Psalmo, Scuto bong voluntatis tue coronasti nos. Item Psalmo. 8. Gloria & honore coronasti eum, pro circundedisti. Meraphora à corona sumpta, qua vindica perfecta est, & totum cingit.

CORAM.

Scpenumero in facris literis pro aduersus & contra ponitur, Gene. 13. Et homines Sodomi te pessimi erant, & peccatores coram Domino, vel in conspectu domini. Quemadmodum albi de Nimrod, quod esset tyrannus, & serox coram Domino, id est, non verebatur Deum, & vidente Domino, ausus est exercere tyrannidem. Sic Dauid; Tibi soli peccaui, & malum coram te forci, aduer

el, aduersus et contra, Ita in conspectu Dei loqui Hebraismo, est cora loqui, & Deo arbitro. 1. Corinth. duodecimo idem sunt in conspectu Dei, et coram Domino.

Item coram este, sapius inuenies pro eo qd est in potestate. Sic Gene. 24. Ecce Rebecca cora te est, accipe eam, id est, in potestate tua, vt sic coram este, Idem quod in potestate esse. Verum de alia significantia huius vocule Coram, in superio oribus de verbo ambulandi plura recensuimus.

Nonnunquam coram Deo, lermo iurătis est, apud Paulum. 2. Corinth. 7. Et illos & Deum co

fcium testantis &c.

Der

bus

rre

odo

pro

010

gnt

Do

oro

Car

de

far

Det

loi

in/

0/

1.51

m

ro

12

13

ni

bi

m

n/

ic

CV.

1

CLAVIS.

Clauis nomine nonnunquam autoritas fiue potestas designatur: vt apud Esaiam. 21. Et dabo clauem domus Dauid super humerŭ eius, id est, vt omnes eius mandatis pareant, et nemo sit qui contradicat aut recuset. 2 Recenset & alibi scriptura Claues, quibus regnum cœlorum aperitur & clauditur: At regnum cœlorum Ecclesa Christi est. Claues igitur iste id erunt, quo Eccles sa Christi alijs clauditur, alijs aperitur. Id autem quidalsud est, quam verbum Dei?

Ligare est quodab Ecclesia arcere, & peccata

retinere, ac obstinatam mentem deserere.

4 Soluere verò, est in Ecclesia recipere, & peccata remittere, & desperantem saluti mentem, ad terta spemerigere. Io a. 20. Quo per remiseritis & c. COGNOSCERE.

t Cognoscere, pro rem habere & concubere, vt cognoscere muliere, est consuetudinem cu ea habere: vt Gen.4. Adam cognouit vxorem sua, idest, cum ea cocubuit, remog habuit, adeò vere amda rem, verecude spiritus sanctus describit,

delinie

deliniator, Gen. 19. Habeo duas filias, que nondi cognouerunt viru. 2 Hinc cognitio Hebreis concubitus dicitur. De fimilibus tropis supra la buimus in verbo Abeundi. 3 Cognitionis vocabulum, verbum quoca fauoris est, Hiere, Priusquam formarem te in vtero, cognouite, Virginibus exclusis dicitur: Non noui vos. El Matth. 8. 8.25. 4 Cognationes, populum, re gna, capita regni, apud Hiere. significant.

6

h

q

a

e

t

a

di

fc

ü

4

g

bu

íЪ

tro

8

po

tin

qui

gna

din

CHRISTVS.

christus est pignus diuine promissionis, per quem & gratia, hoc est, fauor Des, et spiritus san ctus promissus est, qui corda illuminat, innouat

& legem implet.

christum adpellat scriptura Dominum no strum, maiestatis nomine, ne quis contemnendi putet eum. Propterea quod homo propter nos, ad formam crucis se demiserit, & est gratie com mendatio, quod Deus in quem peccauimus, est sactus pater noster, & is Dis noster, qui propte peccata nostra mortuus est.

CHRISTI NOMINA.

Messias Hebraice appellatur, quia totius pro phetice sacerdotalis & regie dignitatis eminentia diuinitus insignitus est. Nam Messias dicitus vnctus latine, vel Christus grece, Marth. 104, 4. Quod cognomen suturo regi, orbis instaura tori dederant, vt vulgo sam non aliter vocare.

Christus, vel pontificale, vel regium nomen est. Nam prius & pontifices vnguento chrisma tis consecrabantur & reges, sed illi velut morta les & corruptibiles vngebaturihic verò fancto spiritu pertictus, Christus efficitur, velut scriptura de eo dicit: Que vnxit pater spit sancto misso de coclis. Et Esa presignauerit, sudicens: Spirit Domb

di

eis ha

nis C.L

e. ,

B

TO

per

fan

130

noı

dů

1084

om

eft

ter

pro

en

tur

02

II.34

ret.

nen.

ma

rta

cto

Dtu

iffo

rit

mi

per ips

Domini super me, propter quod vnxit me. Cynianus in explanatione symboli Apostolici.

Ad hoc Christus dicitur, Dei patris vnigent tus shus æternus. Item Christus, ipse enim prætuments suis consortibus omni gratiarum plenis tudine est delibatus.

4. Iesus, Hebraice, Soter Grece, Saluator vero aut servator latine, ed st

cunctis gentibus in falutem miffus eft.

Verbum item nuncupatur, quia semper in patre & de patre, & nihil sine eo pater iussit & se cit. Virtus, quia proprie de Deo est, & ominis potestas patris in ipso cossitit. 7 Sapietra quia non aliunde q de patre veniens, credentibo arcana coelestia reserauit. 8 Dextera, quia per eum omnia opera diuina perfecta & absoluta sunt. 6 Brachium, quia in ipso omnia contine tur. 76 Margatita, vt nihil illo preciosius habe attir 77 Thesaurus, vt in ipso omnes opes & diuitie regnorum coelestium reconditæ cognos scantur. 77 Fons aque viuæ, quia ex eo sapien sum torda coelestis aque gratia irrigantur.

Gigas & heros, vt Pfal. 18. Exultauit vt gi gas ad currendam viam. Vere Gigas, fortitudi, neenim fua deuincet hoftes, mortem, peccatum, &infernum. Et apud Abacuc: Cornua in manie buseius, ibi abicondita est fortitudo, ante ipfum ibit mors. 14 Pater futuri feculi, propter refur rectionis mysteriu, pater ob singularem curam. y Lapis angularis, quia vtrosque parietes noui & veteris testamenti, imò gentile & Judaicum populu, ipfe vnus & mediator in semetipso con tinens, copulauit coniunxites. 16 Homo, ideo quia secundii carnem propter nos hoies nasci di 17 Petra, quia credentibus fortitu dine, incredulis duricie prestat. 18 Retia,quia

DIVINAE SCRIPTVRAE per ipfum & in ipfo de mari feculi, diuerfa genti um multitudo more piscium, per baptismum in fide Euangeln congregatur, vbi bonorum, malo rumon discrimen agnoscitur. 19 Aratru, qui figno crucis eius dura pectora subiguntur, et no cellario semini preparantur. 20 hoc guod ob nostram salutem immolari suffi nuit pertulitos. 21 Aquila, quia post venerali lem & letabundam resurrectionem, vt rex alini ad patris reuolat sede. 22 Leo est dictus, qui iple eft rex regum, qui mortem ac diabolum vi tutis sue potestate comunuit. 23 Viaest, qui per ipsum ad patrem accellus eft. 24 Verita quia mendacium nescit, in quo non est inuentu dolus nece fraus. 15 Vita, ideo o vitam da Gregorius Nazianzenus in libello de fide. 26 Emanuel, id est, nobiscii Deus, & quod Deus per virginem in lucem æditus, in carne adparis, nobis seipsum adsociauit, coniunxitos. 27 Verbum caro factum, quia verbu eft, in qui

t

1

A

ra

ti

11

in

m

O

cea

tu à patre in aternitate nascitur, Caro auté prot à matre in tempore prognatus eft. 28 Prinde pium, quia pater cœlestis per ipsum vniuera d 29 Os Dei, quia in iplo & per iplum Deus mundo verba facit. 30 Manus, quiape ipfum rerum vniuersitas continetur & confilit ar Antiquus dierum, Danielis septimo. Agnu ab origine mundi occifus. Deus zebaothidel exercituum dicitur. Sanctū fanctorum, Danies Vt vngatur Sanctum fanctorum. Admirabilis Efa.9. Confiliarius, eodem capite. Deus, ibidem Dauid. Hiere. 23.30. Ofee. 3. Pfal. 107. Dilectus & Dominus, Canticorum. p. Dux & preceptorgi tium, Esa. 56. Expeditus, Esaix. 8. Flos de radia Ieste, Esaiæ.n. Fortis, &. 9. Festiuus, & octaun Fund

nti

o in

nalo

quia

tne

,ob

rabi

iti

qui

VI

qui

itas.

dat

eus

res.

ענוך

nav

a co

fum

pet

filit

ung

deft

1104

ilis,

dem.

8.8

or gi

dia

aud

nd

Fundamentum fine princeps pacis, Efa.n. Virga & furculus, Efa.4. Germen delectabile, & .28. Fas cies Dei, Malachiæ. 2. Germen, Zacharie. o. Ger men Dominus, Ela.4. Germen iustitiæ, Hiere.23. Hinnulus ceruorum, Gen. : Justus, Zach . Efaie n. Terre fructus, Efaie. 4. Verbum justitiæ, Efaiæ 46.82. Leo de tribu Iuda, Apoca.s. Lapis probatus, Efa.28. Lapis fundamenti, lapis preciofus, Pfal. 18. Efa. 18. Magister, Matth. 13. Ioan. 19. Olen effusum, Cantic. Pulcher & decorus, illic. Ponti fex, Hebr.s. Predator, Elaiz.o. Rex, Hieremix. 23. Rex gentium, Ofee.14. Pfal, 110. Efa. 45. Ros. Ofer 6.Radix Dauid, Apocal. Salomon, Canticoru. Schadai, Plal.19. Signum populoru, Ela,11. Ezech. 17. Tener, ibidem. Vir pugne, Exod. 14. Primoges nitus inter multos fratres, imago & gloria Dei atch figura, Angelus magni confilii, Paltor mag. nus & eorum princeps, Ouis, Gallina, Sol, Lux mundi, Lumen, Oriens ex alto, Splendor patris, Sponfus, Propheta, Mediator, Propitiatorium, Sacerdos, Rex, Nazareus, Sanctus, Panis vita, Aries, Hoedus, Serpens, Vermis, aliaca innume. ra quibus omnibus Christus ipse in sacris lice. ris vocari confueuit. Nimirum, quia ipfe est ples mitudo legis, ideo subinde inculcatur & memos ratur, vt nihil aliud, tam in lege, quam Prophe tis, preter vnum Christum queramus, fideg co stanti obseruemus.

Omnino orationes ista, Per nomen tuït, vel innoie tuo, aut propter nomen tuum, & huius modi, eti sensum habet Hebreis, que illa nostra: Oro tuam maiestatem, gloriam, bonitatem, om nipotentia, magnissentia &c. Prestantie tue pla ceat, vt enim his nihil plus dicitur, q si diceretur: Oro te, & tibi placeat, niss q dhoc modo simul

I a hono

honorare videmur eum, cui, vel de quo ad hund loquimur, ita quum Christus dicit patri, Mani, festaui nomen tuum fratribus meis, perindeest ac si dixisset, manifestaui te. Sic quum identidem in scripturis dicitur: Libera nos propter nomed tuum, idest propter temetipsum &c.

christum induere, estiustitiam, veritatem omnemos gratiam, totius legis plenitudinem induere. Vius hoctropo Apostolus ad Roma Induamini Dominum Iesum Christum &c. Ephe. 4. Induite nouum hominem, qui secundi Deum creatus est, in iustitia & sanctitate veritatis. Et Gal. 4. Quicumo enimin Christo Iesu baptizati estis, Christum induistis.

Christum habere, est habere Servatorem at mediatorem, qui eò nos perduxit, vt Deus iam noster sit, apud quem etiam omnem nobis grati

am impetrauit.

Christum ignorare, est ignorare quur nam crucifixus sit: que vbi ignoramus, iam nihit son facinoris designam?, quippe qui quur pie, quir sobrie viuendum sit, nesciamus.r. Pet.r. Dumadi

huc ignoretis Christum &c.

Christus Dauid sepissime in scripturavoa tur, eò q à Iudeis expectabatur, Christus sessur super soli Dauid patris sui, vt corroboraret & confirmaret illud in sudicio & sustiria, no armis carnalibus, vel ad tepus, sed in sempiterni: scur predixerat Esa. Et angelus repetit Luc. Et di bit illi Dominus Deus sedem Dauid &c. Iten Ezech. 24. Osea. Psalm. 17.

CONSVMMARE.

Consummare puluerem, pro conculcatione aut cominutione, prouerbialiter ponitur. Id con stat ex ipsa sententia Ela. 16. Consummatione pul

nit M

obi mit per

qu

nur ben Fat

ficu ad I ro I

adm cumi s.Ep Cau Enn belli

tes, i

Cau

ueris &c. Tuncenim perfecte superatus eft ad. uerfarius, quum in puluere et lutum coculcatur, aut quum etiam conteritur & commolitur.

Confummari autem peccata quid fit, exponit Chryfoltomus aduerfus Iudeos, Oratione. 2. Multa,inquit, peccant, fed maloru finis tunc erit

quum Dominum fuum occiderint.

Consummare ciuitates apud Matth.io. pro obire ciuitates accipitur, & est sensus: filium hos miniscito venturum, & priusquam illi possint

peragrare omnes ciuitates Ifraeliticas.

Consummare auté oculos vidux, apud Iob acap, hunc fenfum habet, qui fruftra diu orare fie nunt pauperes, & qui oculos suos intentos ha bent in dominos, si forte aliquid ab eis accipiat. Fatetur Job autem se hoc non fecisse. Et vidua hicingenere pro paupere & desolato ponitur, ficut & pupillus. 5 Consummatio seculorum ad Hebr. 9. cap est plenitudo temporis. Alibi yes to Dies nouissimi appellantur.

CAVPONARI.

Καπηλεύομ est ad questum abuti re quapia, que. admodum ybi quis adulterat vinu, ybi quis pe cunia vendit quod gratis oportuit, quod Petrus Epift.z.ca.accomodauit ad ipfos etia homines. Cauponantes vos. Quo quidem verbo víus est Ennius in officis Ciceronis. Non cauponantes bellum, sed belligerantes. 2. Corinth. 2. Caupona tes,id est, adulterantes, & pro corrumpentes. Sie quide veteres, quicquid effet infyncerum, ac dos lo fraudece vitiatum, id κάπκλομ appellabat, ve hit Aeschylus ait κάπηλα, προφέρων τεχνήματα Cauponias proferens artes, propterea quod hoc hominum genus plerunch infyncerii eft, vtpote

questu metiens omnia. Greca vox proprie quadrat in eos qui venditant esculenta aut poculenta. Quorum precipuum est studium vitiata prospective vendere. 2 Sic cauponari verbū De est adulterare, corrumpere, vitiare. Paulus quos ad Corinth. videtur taxare de questu, & quos sua miscerent diuinis. Quod reprehendens, de Esaias dicebat. Caupones tui miscent vinum a quæ, ad doctrinam transfert. Hinc cauponatore vel caupones, Grece καπκλεύοντες.

CLAVVM FIGERE

r Claui figedi tanta fuit apud Quirites religio vt eius rei gerende gratia dictator sit aliquando dictus. Sicut L iuius testatur. Hic autem quacum que superstitionis norma tandem figeretur, cere in hoc fixus esse videtur, vt deorum immortalis auxilio, res dubie & tempora periculosa, cum le liciter caderent, tum populi R omani animi simiores manerent. Apud Esaiam. 22. Clauus sigidicitur Eliakim, quod suturum sit vt omnes ab eo pendeant. Sicop in Esaia patet, Figa eŭ claui in loco summe sidei.

COMEDERE.

videre licet, quid proprietas fermonis voc comedere, nempe fuauiter apprehendere, &in cordis stomachum transmittere, Ezech. Apri os tuum & comede, quicquid ego dedero tibl

2 Item 52K, id est, comedere, capitur prosing & large quidem, Gen., Precepit nobis Deus, comederemus, Gene., Comedit argentum of strum, id est, opus nostrum in suum vertit come dum, fruitus est nostris. Et eodem cap. ait lact ad Laban: Arietes gregis tui non comedi, idel nihil in vsum meum vindicaui, Et Gen., Vtil comederetis ex omni ligno.

Com

me

per

par

tal

noi

list

ger

CET

ran

api

ran

Dite

rur

pe

api

gun

VO

cro

tur

alle

uer

dio

ing

VI

fin

ne

hu

me

clu

rib

aut

112/

len

Dro

Dei

ion

nod

n a

Drei

ndo

cun

erte

ali

nk

fire

figi

sab

aui

ocal

C in

peri

bi,

rw,

s,ne

m

cob

Comedere vuam acerbam, Hier., Patres co. mederunt vuam acerbam, & dentes filiorum ob Aupelcut. Prouerbio isto soliti sunt vti, quoties perindignationem quererentur filios puniri, cu parres idem designantes, impuniti euaserint. Pus a, Cum in captiuitatem presentes abduceretur, non tamen foli prefentes fic Dominum irritaue. rant, fed patres eorum, vitia velut per manus ils listradiderant. Dicebant, eis tam absurda contin gere,ac fi quis diceret fili dentes ftupere & arele cere, cum non iple, led pater eius vuam immatus rammanducasset. 4 Comedere filios et filias apud Hierem.s. ita in Leuisdicuntur patres deuo rare filios; comedes fructum vetris, hoc est propter dolorem anime patru, quando in oculis eo. rum filij immolantur, & paruuli moriuntur in 5 Comedere super sanguine peccatis patrum. apud Ezech. Kimhi putat idem effe quod fans guine vesci . Quem ritum Satyris, quos 2775 vocant, sacrificantes observabant, vt peracto sacro victime sanguine, participes illius vescerens 6 Item comedere & mordere, pulchra est allegoria & frequens in facris scripturis: vt Prouerb., Generatio que habet pro dentibus gladios, & molaribus fuis commandit, yt comedat inopes de terra, & pauperes ex hominibus &c. Vius eft & Paulus hac allegoria ad Galats. Qd flinuicem vos mordetis & comeditis, videte ne ab invicem confumamini.

7 Item prouerbium est apud Hebreos, qui in hunc modum loquuntur. Qui de ouis eorum co mederit, morietur, quod siconculcauerit, excludetur vipera, & idem est quod lupum autibus tenero: aut Inter sacrum stare & saxum: aut Frustra occidi parentes liberis supersti o

I 4 tibus

ribus, & que huiusmodi sunt, candem vim cum presentibus habent: Quibus summa significatu ambiguitas. Sicenim sere vsu venit nostro hoc seculo, ve prepotentes isti audacissima consilia quum ceperint, deterreri nolint. Iam si isti qui sunt æquitatis observantiores, declinare pericus sum volent, in has angustias truduntur, ve si illus obsequantur, iam apertam tyrannidem souening si eos eliminent, mancam aut moesta Rempub reddant: de quo Esa, s. capite loquitur.

CAPREA.

que quum sit ex omni damarum genere nobilissima & pulcherrima, sit vt que isti eximia velist appellare, Caprea vocent, Esa. 4, cap. D. Hieron, transculit, Magniscentiam.

CONSILIVM INIRE.

Confilium inire, Hebrei cum Latinis vunt nonnunquam pro confilium capere, deliberare, & quod sequi velis constituere. Ad confiliuma men exire alicubi Orationum suarum dixit Ci cero, pro ea deliberatione, qua litigates cumal uocatis & patronis per secessum à tribunali con suitat. Quod ferè in rebus dubijs sieri solet. Vius est hoc tropo Esaias. 16.

CONSOLARI.

confolari, Paulus vius est pro admonere de confilium dare, Acto. 27. cap. Confolabatureos Nam illis nihil acciderat, vt egerent consolator Nam Gracis est apart, id est, hortabatur surad monebat, ne longius irent, quanquam ipsa Pauli oratio, qua mox subjicitur, satis arguit illum non consolari, sed dare confilium.

2 Item consolari, pro gaudio vsus est Paulus

ad Roma, 1. vt fimul consolari,

Censer

sulle

26

di

paí

me

den

206

fact

10

im

vid

cat

De

AL

ftol

eft,

que

tio

dra

1.1

fign

Vt

cor

rati

VQC7

pia

nic

VO

I

tion

Ela

di solent vti creberrime, quod in libris Mosaicis passim obuium est, Esa. 38. Et residium annorum meor, &c. Fit eni, vt quum recenseatur post cladem aliqua copiæ, plurimi desiderentur.

Censum autem agere, est recensere hominum

facultates.

CATHEDRA Peftilentia

Cathedra pestilentiæ, est vbi cæperis cösilium impiorum, & quicquid illis bonum & sanctum widetur docere ac desendere, & nolueris via peccatoru damnari, id est, audire legem siue verbum Dei, quod osa nostra damnat. Sic Dauid audiuit d Nathan Propheta, sicut gêtes audierut ab Apostolis. In Hebræo vocatur Cosessus irrisoru, id est, blasphematium legem siue verbum Dīsi. Id quod faciunt, dum volunt vt humanas adinuentiones pro Dei verbo suscipiamus: de qua cathedra Psalmo primo loquitur Dauid.

COMMORIENTES.

Arctissimam amicitiam apud Paulū, 2. Cor.7. signisscat. Nam apud veteres amicitie genus erat vtamico forte extincto, amicus vitro sibi morte consciscerer: quod amicitiæ genus signisscat Horatius sibi fuisse cum Mecœnate. V nde dicti συν ναποθυκονοντο. Non φ Paulus huiusmodi quip piam sentiat quale legimus olim fuisse apud Eth nicos, verum hoc modo arctissima familiaritate voluit indicare.

CONCISIO.

Latini & Hebræi Concisionem pro cominutione aut etiam imminutione accipiunt. Sic etia Esa. 18, Audiui enim, &c., concisionem venturam

di

m

an

po

iul

11

pre

ri:

del

po

int

2

fut

tar

CTa

10

inc

ftu

au

die

im

1

Ve

m

tat

de

da

ma

ge

rel

1 (

un

esse super vniuersam gentem. Hinc & Paulu impostores & cauponatores verbi quoch Gond sionem appellat, Philip.;

CAPTARE.

* Scriptura vtitur Captare pro insidifs & blade cijs venari atch decipi, assumpta & induta perfo na iustitiæ, vt capiant animā iusti atch innocētis eiusch sanguinem slue vitā condemnent, Psalaja Captabant animam iusti.

CAVSSAM SVSCIPERE.

r Caussam suscipere, Latinis id potest, quod Hebreis litem contendere, tueri, desendere, auxiliai Esaiæ.. Caussam viduæ suscipite. Et alibi: Caussam viduæ nonsuscipiunt, id est, non desendum. Et sæpenumero Cicero Caussam suscipere accipit pro patrocinando, clienti adesse. Nam apul Græcos ἀιτία significat accusationem sue cumen, Matth. 27.

CEREMONIAE.

tus facrificiorii, de dierii discrimine, de vestibus, &c. Et erant he observationes circuscripte locis, temporibus, personis, & mandate a Dño in vetri instrumento, ad tempus. Erant autem vmbra suturorum, corpus vero Christi. Has ceremonias vocat Paulus Elementa huius mundi.

2 Dicte sunt Ceremoniæ à Cerete oppido, auto

re Valerio Maximo.

3 Ceremonias, iudicium & testimonium prom dem accipit Psaltes, Psal. 81. versu. 5.

COLLES.

r Scripture facre familiare est, subditos & plete cula Colles adpellare. Sic Dauid populum Christianum colles nucupat: vt Psal. 71. Suscipiat mo tes pacem populo, & colles institiam: ac si velt dicert

dicere. Primates & doctores verbi (nam nomine montium lummates intelliguntur) suscipiat Eurangelium (quod verbum pacis est) à Domino, & populo istud proponant, vt populus per verbu instificetur, si tamen suscepent vel audierit, &c.

CRAS.

Pon infreques Idiotismus est in Biblijs facris, pro breui & futuro quocunque tempore vsurpa ri: vt Geñ.30. dicebat Iacob ad Laban: Respondebit mihi iustitia mea cras, quando placiti remporis aduenerit coram te. Et alibi: Et erit quum interrogauerit te filius tuus, cras, dicens.

Cras & Crastinus dies, vbi preterito succedit futurum, Christus Matth. 6. inquit: Nolite cogitare de crastino. Omnium temporalium vocem,

crastinum posuit.

CONIVNCTIVVS.

r Coniunctiuum modū Hebreus non habet, sed indicatiuo suturo pro eo vtitur. Hoc modo Christus Ioan. 2. dicit: Pater, gratias tibi ago, quonia audisti me, ego autem scieba quia semper me audies Sic Psalmo. 16. Hieronymo interprete. Ego inuocaui te, quia exaudies me Deus meus.

s Sunt autem in facris literis pro intelligendo, verba magis quam nomina observanda: vr Psalmonono: Ciuitates eorum destruxisti. Hic ciuitates proprie & ad literam sunt accipienda. Sed destructio non carnalis, sed spiritualis intelligendaest, Psalmo. 77. Dominabitur a mari vsque ad mare. Hic non est aliud quam corporale intelligendum. Alias autem scriptura sacra loquitur de rebus, non verbis.

CREDERE.

* Credere, est illuminari à Deo, & cognoscere de um, quo sciamus quid deus mobilen velit facere. Id qd

Id quod fir, dum audis Euangelium, CHRI STVM ese salvatorem, tum credens illumi naris, habens lucem ceu solem orientem.

. Credere in nomen vel nomine IESV, idio tismo Hebr. idem significat atque credere inle fum vel Iefu, hoc est, certu de eo esse persuasum, que habere, quis fit, quem Prophete illum, etiple quo semet este dixit, nimirum filioru Dei caput & seruatorem.

CATVLI LEONVM.

. Catuli leonum funt ministri regni tenebrari quorum caput est Satan. Leo ille rugiens, que rens quem deuoret, sub quo sunt leones & capi ta illorum qui seducuntur, vt sauiant eodem fu rore in veritatis professores. Pfal. Eripe animam meam à catulis leonum.

CACARE IN CASTRA.

. Cacare non est malu, tamen offendit proximi Ideirco tantam mundiciem requirit Deus:quod nam contra proximu est, sine dubio est & contra Deum. Cacant in castra, qui vt maxime non la ciant alioqui mala tamen scandalo sunt infirmis, & faciut vt nomen Dei & Euangelium blasphe metur. Consule Deut. p. cap.

COLAPHYM LABIIS

infringere. Faciem conspui, vel Colaphum labijs infrin gi,idem est quod deludi,cotumelia affici,cofun di, Prouerb.io. Fingens vultu dabit dolorem,& stulton labia vapulabunt, id est, hypocrisis clam minacur malum, eog ni caueas colaphum infrin get labis, idest, lædet te. 2 Non dissimilis his Tropus fuerit, Impleri faciem ignominia, Pro uerb.10. Sapiens corde accipiet præcepta, stultor rum labia cædentur, hoc est, stultus illudetur, stul ri c labi

i C mu Dei CIUS eæ fr ris t fusc

tur, Dâ fun fup lim dro trig tem

> Ior arb

> de.

1 C

3 (1 8 tur, fitie CÓN

qui eli ftri qui ficu

gu.

υį

io

lo

n,

k

u

ä

CES

ti contumelia afficientur. In Hebreo, Colaphum labis infringi.

COLERE.

i Colere, pro facrificare fumitur in scriptura. 2. Sa muelis. 13. Cultu exhibeloo. Hinc verus Cultus Dei est, timere Deum vt patre, non vt tyrannu, eusep bonitati fidere, omnemce sollicitudine vis ta huius miserrime in eum rescere, in que vt no ris te errasse, ita & no ignores, te osa ex manu ei suscipere, & te in æternum seruandum.

CEDRI.

Cedri, superbos & qui maxime poteres viden eur, significant. Id quod vides Esaiæ. 2. Quia dies Dñi exercituum super omne superbum & excel·sum; & super oem arrogatem & humiliabitur, et super omnes cedros Libani, id est, potentes, sub-simes &c. Et Psal. 29. Vox Dñi confringentis cedros, & confringet cedros Libani. Reges illos triginta vnum intelligit, qui circa Libanu monetem Syriæ habitabant, quos Iosua percussit tras Iordanem &c. vt legis Iosue. 2 Cedri altæ arbores sunt, sed in Libano altissimæ. Vnde Ece de. 24. Sicut Cedrus exaltata sum in Libano.

; Cedrus Dei, pro magnifica & procera,

CONQVIRERE.

Scriptura nonunqua Conquirendi verbo vti tur, pro disceptare, vt Marci. Quid conquiritis fiue disputatis aduersus illos?

Conquirites conquirites aduersus illos?

Conquiretes conquirite, apud Sophoniam. ap. est anxie per quirere & studiose colligere, vti paleas sin Israelinquirebant & colligebant vrgentibus magis stris operum Pharaonis, Exod. a. S. Et vt ille coquirebat et colligebat ligna sabbato, Num. 1. Ite sicut & vidua illa ad qua missus fuit Helias, a. Regu. 7. In his ei locis verbi huis proportio sit.

DIVINAE SCRIPTVRAE CESSARE.

r Hebræi cu Latinis Cellandi verbu non tapm desinendi, q pro coperendinandi, negandi, detre ctandice accipiunt, Esa.32. Quum cellatur vindo mia, & collectio no veniet, id est, negatur.

COMPARARE.

v Vtenim Romani Comparandi verbii, & proparandi querendica verbis ponut, & proassimi landi & coferendi, sic & Hebræi: vt Esa. 45. Etvo caui te nomine tuo: coparaui te, & no cognom sti me, id est, assimilaui.

CAPTIVITAS.

r Captiuitas, Idiotismus est in scriptura non in frequens, & idem quod peccatum cui captiuita debetur. Hosex.6. Etiam ô Iuda ponis tibi segutem, in eo co couertor, captiuitatem populi ne.
2 Conuertere captiuitate populi, est sanare, & in cultum verum reuocare, Hosex.7.

COLLIGERE.

verbum Colligere pro absumere passimade pitur, sicut egredi à Dno dum res conduntur, in dum intereut, quasi rursus colligi ad ipsumreste dieuntur, Zophoniæ, colligere regna, essunden super eos indignationem, &c.

2 Colligendo colligam, Hier. 8. Id verbi fignilicat perdere & ad internitionem reducere.

3 Item Colligere pro adimere, tollere, tractame talepsi vel à vindemia & messe, vbi colligunt vi domum auserat: vel ab eo, co dum quid abicet volumus, o es simul appendices colligimus, Gone. 30. Ademit Deus obprobrium meum, & vo cauit nomen eius Ioseph, dicens: Addat mihido minus filium alterum, iuxta Hebræos significat, collegit. Collegit obprobrium meum Deus, dest, abstulit. Hic prius pro posteriore ponitur.

Colli

bra

VII

Dro

, (

pro

ctu

dor

, C

cat,

tem

pite

tæ,

den

862

riol

ami

fide

1.0

cis,

ere,

lite

tire,

1 P

eft,

fun

pell

tisf

fcen

Vtre

73

4 Colligere auté rem dies in die suo, Exo.16. Hes braismus est, pro colligant quantu suffecerit pro vno die: & die sexto colligant quantu suffecerit pro duobus diebus, ne Sabbato exire cogantur.
5 Colligendi verbum, Hebræi quoca accipiunt pro includi vel recludi, aut introduci: vt, Collegus est ad patres suos: Colligetur seprosus ad domum: Collectus est Moses in castra.

CONFIDENTIA.

U

Confidentia, spem in malo nonnunqua signis, cat, interdu spem in bono. 2 Interim securitatem & oscitantiam, Esa.3. Filiæ cossidentes percipite auribus. Et eodem cap. Obstupescite opulêtæ, coturbamini considétes. Et quæ est ista considentias Ezech.30. Nunc à facie mea in Trieribus, & ad considentiam. Zophoniæ. 4. Ciuitas gloriosa habitabit in considentia. Hebræo.10. Nolite amittere considentiam. Ephe.3. Accessum in considentia per filium habemus.

CONDICERE.

cis,atch adeo Demostheni ipsi ἐπθμ fateri,annu ere,concedere ponitur, Esa.8. Coniurationem no lite condicere,iuxta Hebræos id est, nolite assentire,annuere, &c.

COMPARANDI MO.
dus apud Hebraos.

t Primo faciunt coparatu, quod à d'vatop, hoe est, impossibile, impossibilius ac difficilius, cu ip sum coparata si impossibili, sono Coparata ad pellamus: ita tū, vt tā Coparans g Coparatu no tis suis careant, vt Esaiæ, s. Cæli sicut terra liques scent, salus autem mea in sempiternum erit. Hic vtrobico omisse sunt notæ, tā Comparati, sod est Salus

Salus mea, q Comparantis, quod est, cœli. Quod autem Comparatio sit, ex ipsa antithess nota. Autem, patet quum dicit: Salus autem mea, & Sensus est: Sicut cœli no liquescut, sic multo minus no euanescet salus mea. Aut, Citius liquescut, q salus mea no duret. Possibilius est cœlo instar ceræ destucre, q q salus mea mutetur. E Christus hoc modo Coparandi vsus est: Cœlo & terra transibut, verba aute mea no transibum Pro, Quod si sieret vt cœlu transiret, aut in nishii redigeretur (id quod interim imposibile est) a tamen verba mea no transiret, aut immutaretur. Aut, Citius cœlos destruas, q verba mea. Possibilius est cœlos cocidere, q verba mea.

2 Secundo, hunc modu habent, vt Comparant notam Coparationis adponant, no etiam Coparato, vt Efaix. 57. Sicut aqua maris, que quielle nescit, sed simo & suto turbatur, non est paxim pis. Hic Coparans est, aqua maris: Coparatim vero, impij. Habent igitur ea hunc sensum vero impij. Habent igitur ea hunc sensum vero turbatur simo & suto esse sunt, sed per petuo turbatur simo & suto esse nulla est paxam quies impijs, Esa. cap. 62. Sicut maritat adoleste virginem, maritabit te & silios tuos: Pro, Quei admodum (estenim istic no Comparandinos) adulescens connubio virginem sibi iungit, scu sibi iunget Dominus &c.

Tertio, istum modu habent, vt Coparato no tam Coparationis adponant, non etiam Comparanti, vt Esa. 7. Quum enim ille (Asiyrius scilice) sagittis & arcubus eò veniet, Coparans est se notam Coparationis non habet, sed Coparationis vulta, sic vepres & spine erit vultuersa regio. Ioan 4. Spiritus vbi vult spirat, & voce eius av dis, sed nescis vnde veniat, aut quo vadat. Em

hoc to

n

ex

Q

m

rei

igi

int

eti

hã

1 (

fpi

tet,

mo &1

ftit

fide

Dai

ter

Mo

den

1 (

acci

quu

id C

C

dere

Efa.

cft, r

hoctorum Coparans est, & Coparationis notă no habet vllam. Sed quum sequitur: Sic est ois q ex spiritu nascitur: adpertă videmus notam. Sic: Quiergo sideliter volet vertere, Coparanti squ suam notă addet. Quemadmodii ventus aut aer meat quo sert impetus (etiamsi no interim carcer rem eius vnde prosectus est, aut metă quo tendit ignoremus) sic Spiritus ille ditinus, quos vult, instinguit. Nece sidei lucem quisquă intuetur, nir si quum viuisco eius adflatu nouus ho creatur, etiamsi nos interim nesciamus quur huc aut aliu illustret, illum vero & illu no dignetur: aut quur huc mature, istum vero cunctantius, &c.

CONIVNCTIO.

r Coniunctione omitti frequens est in scriptura spiritus sancti, quam tamen vertendo poni opor tet, vt Iohelis. 2. cap. A facie eius cotremuit terra, moti sunt cœli, Sol, luna obtenebrati sunt, pre sol & luna. Ita & Psalmo. 4. Singulariter in spe constituisti me, hoc est, cosidenter & solitarie, vel cosidenter & solus, vel singulariter & in spe. Ac si Dauid dicat: Verè hoc mihi præstitisti, singulariter & considenter me habitare faciendo, quod in Mose promissiti, dicendo: Israel habitabit considenter & solus.

CLYPEVS.

Clypeum pro fiducia per transnominationemi accipit scriptura sæpe, vt Psalm. 7. Clypeus enim quum à saculis tueatur, fidentem reddit & secure id Dauid à Deo expectat.

COMPENSARE.

i Compensandi verbum, Hebrei sepe pro respo dere, conciliare, implere, aut absoluere accipiunt, Esa. 6. Compensatione mea misertus sum tui, id est, reconciliatione.

DIVINÆ SCRIPTVRÆ CONSCIENTIA.

Ċ

I

25

bi

no

di

be

fur

&

ftic

no

1 I

re y

1.0

Chic

iun

anii

e Conscientiam, vita dicere Paulo moris est, we ad Timoth.cap. & alibi de vite mundicia di xisse intelligi potest. 2 Conscientia autemou teriata, de qua Paulus dicit ad Timoth. 4. Conscientiam habentes, inquit, cauteriatam & c. hor est, vi formata, & velut naturaliter male interio nis, notam huius adulterine intentionis stultoza lo impressam: sicut malesicis nota per cauterium imprimitur, industria & vi humana longecom ria forme naturali. Metaphoram hanc sumpst Paulus a malesicis, qui ferro candenti notabam stigmatis impressis cuti. 3 Conscientia diur sa quoce appellatiua in scripturis sortitur. Luce na mentis & incorruptus iudex, ac regula iudi canda de moribus nuncupatur.

4 Estitem Conscientia tortoris loco: vnde in scripturis Esa. 14. & vltimo cap. vermis actina dicitur. Insuper ignis æternus, nece alia grauso

mentibus contingit erynnis.

CONVOCARE.

chemate dicitur appropinquare in faciem domi ni: qui mos fuit conuocandi populum per face dotes ad dominum, presentece populo loquido minum Moss, Exod. 16.

CONCVBINAE.

Hebræi per Concubina intelligunt ancillan, viro in concubitum absch scripto & legitimisa remoniis additam. Et proles ex tali nata contugio no succedit patri in hereditate, sed muneral dotari pot. Et sic Hagar suit cocubina Abrahan. Ergo Concubine & pellices in scripturis no sunt meretrices seu scorta, sed vxores: veruling generent, procreentos liberos, tamen non domina do

N

00

O

Ζŧ

TI A

u

K

C

in

10

SC

ani

of

ai

nonagefima.

na domus quibus ofa funt commissa claues &c. vr Gen. s. Sara domina legitur, Agar licet & vx or Sara dominio tamen subiecia fuit. Nam tales cocubinæsiue vxores parent dominæ, vtaliæan. cille. Sic Bala fub dominio Rachel fuit, vt Ge new Ingredere ad eam, vt &c. Et hoc discrimis nisapud Iudæos fuit inter concubinas, pellices. ancillas & matresfamilias, siue dominas domus. ItaSalomon multas habuit reginas, quibus fine gulis vel aulas, vel castra dedit:cocubine illarum famula, & tamen vxores legitime fuerunt. s Augustinus de Cocubina & vxore sic scriptu reliquit: Non facile dinoscitur, quas concubinas appellat scriptura, quas vxores: quandoquidem & Agar dicta eft vxor, que postea dicitur concu bina & Cethura & ancilla quas dedernt Rachel & Liaviro suo. Niss forte ois concubina vxor. non autem omnis vxor cocubina more loquen. discripturarum adpelletur, id est, vt Sara & Rebecca & Lia & Rachel, concubing dici non pole funt. Agar vero & Cethura & Bala & Zelpha &vxores & concubinæ. Hæc Augustinus Que stionum super Genesim libro primo, quastione

CONCVLCARE.

verbum Coculcandi videmus nonunqua ab Hebrais pro conuerfandi verbo accipi.

s Et errare de pecoribus, pro versari aut habitarevsurpatur, Esa. 7. Pecudes quoch istic conculcabunt errabunt. &c.

CONIVRATIO.

1. Coniuratio apud Hieremiam cap.n. pro defectione vel perduellione accipitur, funt enim con iunctae nulli enim coiurant, ni prius perduellem animum induerint.

K : CRE

DIVINÆ SCRIPTVRÆ CREARE ET FACERE.

r Creare nance dicitur codere & ordinare, năin plerisce exeplaribus sic scripturest: Facio bom & condo mala. 2 Facere est enim, quodoino non erat. 3 Condere autem ordinare: quod vi cunque iam erat, vt melius magisce sit. Ea nance condit Deus, id est, ordinat, quum dicit:

4 Condo mala que deficiunt, id est, ad noneste tendunt, non ea quæ ad id quo tendant peruent runt. Augustinus de moribus Manich.lib.2.

s Creatura vocabulo vittur scriptura, quicquid fecit Deus, & codidit Deus pater, per vnigeniti filium in vnitate spiritus sancti. Ergo no solum corpora, sed etiam anima nostre & spiritus, crastura nomine continentur, &c.

COGITATIO.

Cogitatio, in scripturis Conceptio dicitu. Partus vero opus, Ela. 3. Gravidi eritis stramine. parietis stipula, spiritus vester ignis deuorabit vos, hoc est, in causa erit. Dis emittet angeli, q vos perdat. Coceptus cogitatio eni partus funt. 2 Cogitatio coparatur conceptui, verba & ope ra partui, & quales cogitationes, talia & opera, Esaiæ.59. Concipitur labor, & gignitur iniquia Cogitabant enim Affyrij capere civitatem Hiv rusalem, sed vana erat eorum cogitatio, & opul inane. Vnde dicuntur concipere, & grauidielk stipula, & cogitationes impias stipulas esse capa ces iræ Dei, atque nos ipfi malorum fumus auto res: de his Efa. 3. Hac Metaphora & Danie vtitur Pfalmo.7. Cogitationem conceptui,con filiorum anxiam dispositionem ac continuatio nem parturitioni, factii partui assimilat. Enpar turit prauitate, concepit molestiam, peperit fra dem. Hac translatione significare voluit, totos.

ens fi

.

fu

in

4

VI

Ve

5

illi

co

m

1

ne

gn

118.

bra

2 1

ve

mi

1 (

gn

frig

figi

que

mi

In

bo

tio

Pha

bis

Por

cio

eos fuille in excogitanda & concinnada iniuria, fraude & violentia, nece aliud versasse in animo, egiste verbis, denique facto curasse, quam verse sum sue dolo, sue vi perderent. Prauitatem, mo lestiam & mendacium pro eodem accipit, pro iniuria scilicet dolosa & violenta.

4 Hinc & Cogitationes pro malitiofis cofilis: vt Efaie primo cap. Auferte malum cogitation u

vestrarum, idest, maliciosa consilia.

s Cogitare malum in Deum, est successum rerti illi non transscribere, hoc est, omnipotentiam de eo, & q vnus gerat omnia, pernegare: Oseg. 7. In me cogitauerunt mala.

CARBONES.

r Carbones, iuxta phrasim scripturæ, increpationes & eximiam iram seu indignationem Dei signant: yt Psal.17. Carbones success sub eo. Idem 18.8.139. Cadunt super eos carbones ignis. Herbraico schemate, pro ignitis carbonibus.

Vocat Propheta etiam Carbones verba legis velut vrentes animu angustia & cofusione, & sis milibus affectibus. Id aute sepius in Psalmis.

3 Carbones nonunqua in scripturis benefacta significat, accendüt en cor dilectioe, quantulibet frigeat. 4 Carbones in thuribulo, bissicia Dei significabăt, quor in oratioe meminisse addecet, quo plenius & potetius ipsa precatio sursum sur miget, cœlüça penetret Dei gratiam eblandiens. In lege aute vetitu erat, alios que altari Disi carbones thuribulo imponere: que significat in oratione nequaqua nostra benefacta memorada: vt Pharisæus ille Luc. 4. Sed sola Dei in Christo no bis collata beneficia. 5 Prunæ, quibus thus im ponitur, gratiam actio est, & enumeratio beneficior in oratione, quod deprecando solemus.

K: Carbo

6 Carbones ignis etiam beneficia fiue benefach inimicis collata, quibus prouocătur & accendi tur flue inflammatur erga datore vel collatorem beneficion ad amandum. De his ignitis carboni bus loquitur Paulus ad Roman citat verologi ex Prouerb. Salomonis libro, cap.25. Si igitureli rit inimicus tuus, palce illum: fi fitierit, pora eum agua. Hoc eni fi feceris, prunas fiue carbones cu mulabis seu coacernabis in caput eius.

7 Ignitos autem Carbones in caput inimicia cumulare feu coacernare, quid aliud est quamio fum beneficijs ita obruere, & benefactis infum emollire, vt tandem igne beneficentia accenfas fibnpff indignetur, nostrique tanto reddam

amantior.

CIRCUMVENIRI.

Verbum Circuueniri, no folum decipere, veil in loco pro occupari & viurpari capitur. Faulus víus eft. 2. Cor.2. Vt no circumueniamur à San na, id est, ne occupemur & ysurpemur, velutab injusto possessore Sarana. Nam πλεονεκταν el occupare quod tuum non est, vt faciunt auidi & alienorum viurpatores.

CALOR.

Lumini vis quædam inest caustica, vt dicitu Pfalmo. 77. deum illuminatione ignis affuillelu deis, dum peregre ambularent in deferto. Itaque postqua Pfal. 18. Propheta descripsisset incredulo fidei predicatione fuille illuminatos, mox subio cit:cupidos quoque illos & preceptorum deia dentes euasisse. Non est, inquit, qui se abscond d calore eius. Recte igitur consequitur illumin tos à deo, toto pectore illius defiderio calere, am illud nisi appareat, nihil est quur iactemus eru tione aut summa arcanoru dei intelligentiam.

Spin

3

1

u

A

2

et

lo

DI

V

ne bi

fe

fu

Cal

: [

no

na

riu

CO

tu

in:

8

mo

hi.

Co

cijs

cati

a

mi

ci

efu

20

Im

eft

8

Spiritus fanctus linguis apparuit igneis, & Plalmons scriptum est: Ignitum eloquium tusum vehementer.

CONSTERNARI.

In vniuersum signisicat hoc verbu Constitutari, contremiscere, conturbari, commoueri, aliquado metu, nonnunquam dolore, interdum etiam indignatione. Primi exempla multa sunt Exod. 18. & Deut. 2. Item eodem lib. cap. 28. In his locis omnibus vbi consternari potest verti, scriptura habet 137. Secundi exemplum, vbi hoc verbo commotio mæroris signisicatur, habetur 2. Regum cap. 19. Tertij exemplum habetur Gene. 45. Ibi commotionem ira. 157 quoca alicubitrepidare & consternari signisicat, alicubi etia sestinare. Deut. 20. aperte metum signisicat. Rurs sus Exodi. 20. vbi de agno paschali dicitur, signisicat sestinationem. Ita & Psalmo. 48

CONFIGI SPINAM,

vel fagittas.

1 Deus, benignus ille pater beneficijs aliquando nos inuitat ad bonam frugem, nonnūquam pœnarum metu absterret a flagitijs: atque hoc poste rius si prosicit, consixam iam spinam aut sagittă, corporice inhærentem intelligamus. Recte igitur Propheta Psalmo. 31. Conuersus sum, inquit, inærumnă, dum configitur mihi spina. Vana eni & inutilis suisset spina, niss suisset sue insixe sunt mihi. Et Psalmo. 128. prece solicitat deum, vt cossigat. Consige, inquit, timore tuo carnes meas, a iudicis enim tuis timui.

CANAAN.

Exmultis locis manifestum est, Canaan mere catorem vel institorem in scripturis significare,

vt Elaiz. 2. Quis consuluit hoc super Tyranum coronatum, cuius negociatores, principes, & many 13, idest, mercatores eius gloriosi interne Osez. 1713, idest, mercator in manueius lances fraudulenta, amat destraudare. Prouerb. vlin mo: Et cingulum vendidit Cananço, idest, institutori. Sic & Soph. 2. Populum Canaan, pro populo mercatorum accipit.

CHORBAN.

r Chorban idem est Latine quod appropinquatio & oblatio, qua nos Deo appropinquamus, aut qd nos Deo appropinquare facimus, Leui, C E T E.

Cete omnes grandiores pisces vocantur, Gene sis primo cap. Creauit cete grandia.

2 Per Cete no vna eon pisciu species intelligit.

CLIBANVS.

Hunc habet scriptura morem, vt adflictionem vocet Clibanu igneum & estuantem, ac subinde vltionem & probationem, que igne fit. 1. Petri.

Dilecti, ne offendat æstus ille &c. Et Psalmo, & Et alibi.

DEVS.

EVS, nomen est non persona, sed maiestatis & magnificetia; nonunqua nomen patris adid tur, ne quis audita patris applatione (quod & maiestatis no men) trepidet coram eius maio state, quemadmodum Hebrai

ad montem Sina: fed quo potius prouocetural accedendum ad eum, quem non iam iudiceman dit, fed patrem, & patrem fuum: hoc est, creden debet illum per omnia nobis bene velle, fiue profesa.

rim vt.i hor vt pati ficie

illi apu fe e pat fere

nor bor nih ber

fruitig land

Br.

vo në eft

tis dei

ilm

rrad lanu

tri

li

PW

142

18,

14

ne

Ĺ

ú,

77

Inera flue aduería mittat. Atos hec vox pater plu rimum fiducia, ad credendum Christianis inncit vr. Pet. Laudandus est deus pater. homines variis nominibus deum adpellauerut. vrpaffim videre licet per vtrunce instrumentu: nunc dominum, nunc deum, vitam, confistentia, patrem, fontem, lucem, omnipotetem, omni ful ficientem vocantes. Quæ tamen omnia nomina illi ex interna fide imposuerunt:nempe, quod sic apud se de deo sentirent, imò quod re ipsa intra feexperti essent, deum eorum robur esse, vitam, patrem, & reliqua. Iam ex fide, qua illi acceptum ferebant robur, vitam, reliqua, ficilli postmodit nomen dederunt, fortitudini, domino, vitæ, ros bori. , Quum ergo deum nominari audim? nihil intelligimus quam fontem omnis boni:li. beralem verò ac minime fordidum, aut inexoras bilem, fed fic largum ac fui prodigum in vfum fe fruentium, vt ab omnibus auferri, teneri, posside ti gaudeat. Ac secundum ista sic semper ad opitu landum accinctum, vt vbicy fuccurrat, nufquam cuctetur. 4 Vnde Stop Greci eŭ vocarut ano befp, hor est, à currendo, quod vbice dum opus Stadeurrat, adsit, opemes ferat. , Vnde Antiquitas, nihil aliud existimabat deum, g prodesse mortalibus, vnde frugum, vini, legti autores, & quicung ad vite comoda aliquid attulissent di Vocati. 6 Tametsi ergo varia, iuxta operatios në & virtutë varia, fint nomina, res tamen vna estdeus, qui est dos, saluator, robur, vita, lux, par ter bonon oim, expositus, largus, beneuolus, gra tis distrahi cupiens. Hec oia intelligimus, quum den nominamus. Sed iam ad Hebraicarii vocu quibus se deus vocat, proprietatem accedamus. K s Primum

Primu nomen ab essendo derivatur, aut for taffe iftud verbu חיח, quod effe Hebreis fignife cat,ab hoc nomine הוה derivatur. היה enim Allis fuit fignificat. ערורה verd hoc fummum De nomen quadriliterii eft, quod hactenus propur functitatem, apud Hebreos inedicibile, hocel improlatum ac ineffabile manet, custoditurque Ex his omnibus hoc nobis discendifet ho primum ese in cognitione Dei, vt sciamus fur cognoscame eum este, qui natura est, qui ipsed & a nullo accipit vt fit, atcp perpetuo eft. Ex qu facile líquido videmus omnia à Deo, quacumo tandem videmus, non a feipfis effe & confare. Deus qui à leiplo eft, quicon nibus effe tribuit, atch ita tribuit, ve effe nullan tione, nullocs momento consistere possent, nil Deus effet, qui omnibus tum effe, tum vita el omnia sultinet, omnia regit. Quod & Esaias pu chre indicat. 40. cap. Quis mensus est, inquien, pugillo aquas et cœlos palmo poderauit Qui appendit tribus digitis molem terra: &c. Hin metus quoch Dei in pris nascitur:mortales enim qui omnes fumus, folus Deus æternus eft, non go morte abolentur peccata, sed etia postmoni pænam irrogat, qui æternus eft,æternam: quo enim fumus quu morimur, perpetuo fumus, fut peccatores, imperpetuum cruciamur, flue amid dei, perpetuo eo fruimur. Qua de caussa Mois qui Dominum interrogabat, quo nominevo caretur, dicebat ad en: Ego fum qui fum: Hebre dicit: Ero qui ero. Dei naturam exprimit, nemp quod æternus fit, & nunqua defiturus. Hincen spectat Deus hoc sermone, vt se illum esse often dat, qui semper sit, nusquam aut nunquam delle Qui non ex alio, vt cetera omnia, fed à feiploft atq coll aro Eft run den fuff

am Ger cap ide tit

te jeffe (ha bei fua giff

pri adi uo id La mi

fit.

be ap ex

m

VI

fon

Mill

min

De

pter

cft

que,

fue

d,

quo

pa

rt.

om

17

nif

atoficfit, quod nifi effet, nihil effet, atos omnia 10 Secundo nominat le 58, dd collaberentur. arobore & fortitudine apud Hebræos deducif. Estenim Deus essentia & fortitudo omnium re rum, fons omnis bonitatis. Nam quod vie detur effe compositum ex 17 & 7, sonatce qui sufficientia, ac quasi diceret : Ego fortis ille, qui fim sufficientia. eni g, que, quod: 77 sufficienti am fignificat Hebreis. Hanc vocem Septuaginta Gene. 17. cap. & in cap. 15. 8 Edg transferunt. At in capite primo libri Ruth, per ixavop reddiderut. ide proprie & fignificanter. Latinus vbick vere titomnipotens, que vox Hebraica non tamape te per omnia quadrat. The enim exprimit Dett elle tam diuitem ac opulentum, vt omnia possit (hactenulch quadrat omnipotens) sed insuper ta benignum, tam beneuolum, vt omnes diuitias fuas,omnem fue bonitatis thefaurum in nos lare giffime profundat, idque gratis, atque non nisi audωτi,id est, gratuito impendi velit aut pole fit. Hancvim Latina vox omnipotens non exprimit, sed nonnihil terroris & violentia habet adiunctumedum profertur. Poteft enim & bene uolus & tyrannus omnia posse, qui tamen alris id quod potest, impartiri nolit. Vnica ergo vox Latina energiam Hebraice dictionis vix exprimit,nifi diceres omni fufficiens, copie cornu: & vt Greci dicunt θάω Θ αγαθώρ, id eft, aceruus bonorum omnium.

n Sepes sidelit dicitur, quia sicut sepes hortum apecoribus desendit, sic Deus munit sideles suos ex omni parte, Iob. 1. cap. None sepes suisti ante illursic se Deus apud Zacharia suturti ppro suo murti ignet, & apud Esa. Flume latissimi testaé

Sic David sepenumero deum robur suum vo cat, quod omnerobur, omnem virtutem libilim peditet. 11 Item Rupes & munimentum iplo adpellatur, quod ita in fide eius tutum refu gium habuiffet, vt hi tutos fe putet, qui fein pr ruptas rupes & loca quedam aditu & pugnam difficilia receperunt, Iudicum fexto. Reg. 11.8 24. In illis capitibus cernere licet, quomodo l Dauid in abditissima loca dederitatos inhabito uerit, ne in manus Saulis incideret. meus, quod quum sepe presentibus periculise puerit, non secus aton si quis ouem è faucibush pieriperet. 14 Deus meus 58, Deum a fort tudine & virtute inuicta fignificat, vt fupra: vn de fortis meus legi possit. 15 Propugnator meus, & hoc a petre robore, in deum translati videtur: fignificat autem eum esfe suis presidium defensorem & propugnatorem, Deut. 22. Quum Moses caussam vellet ostendere, quur non vous persequeretur mille, & duo sugarent decemmil lia, iuxta dei promissionem. Quia propugnator fuum commutârunt, & Dominum reiecerunt Sic & Anna mater Samuelis. Non eft 777 vtd us noster. Et Pfal. pr. Quis deus preter dominum & quis 777 preter deum nostrum?

16 Porrò Clypeum vocat, quod iacula fibilo fitiu depulisset, qua metaphora & vius est Pfal, 17 Cornu salutis, quod confectis hostibus salute sibi peperisset, ve cornifera animalia se conibus desendunt & contra pugnantia repellus. Crebra & hec in scripturis metaphora.

18 Perfugium, flue exaltatio. Significat auten locum, in quo quis ab hostium insultibus tutus ac velut super eos exaltatus manet. Quod & jum cum in psalmis, tum in alijs scripturis iden

demle

dem !

pfalm

qui fi

cunc

la rel

गंड व्य

canil

nis h

noft

tam

qui

gent

ideo

infe

obt

22

hab

aut

ang

rati Vt i

edu

Ad

que

deu

mi

23

cxt

dio

du

per

tud

UUS

31

20

PHRASES

n vo

oi fur

m al

refu

n pre

nam

12.8

lo f

bita

ptor

Sci

slu

orti

VD

itor

arij

Um

m

ÚŞ

ıı

ori nt

io IL

Ó

dem legitur, in. 2 Jibro Regū. 19 Creberrima palmis metaphora est, deum Scutum vocare, ed qui sibi sidentes ita protegat atch desendat, vt eis cuncta hostium iacula auertat, dum efficit, vt nul la reledantur, munientur autem omnibus, et iam ijs que in malum eorum mali intendunt.

do Gloria mea, D. Kimhi mentem intelligit, que anihil sit in homine prestabilius, et id, vnde om nis hominis dignitas constat, sic & lux & vita nostradeus per Metonomiam dicitur, quod vis tam & salutem, hoc est, lucem nobis prestet.

m Exaltator capitis mei, Pfal., Caput deijciñt qui pudore suffunduntur, vel etiam grauius lugent. Erigunt qui honorantur & exhilarantur, ideo capitis sui exaltatorem Dauid vocat, cotra infestos hostes, qui dedecore atca morrore eum obtrudere, ac ita caput eius deijcere instituerant.

habetur, quippe quod vtrouis numero fingulari aut plurali, deum aut deos declaret, nonnunqua angelos, preclaros viros seu homines etia adminatione dignos. Interdum principes aut iudices, vtillic: Principi tuo non maledices. Et Exo. 21. Et educateum herus ad deos, id est, ad iudices. Et. 22 Adducatur patersamilias ad iudices magistratus que. Magni ergo sunt, & merito suspiciedi, quos deus nomine suo dignatur. Et Paulus vocat eos ministros dei, cunctos que coru imperio subdit.

n Etne diutius in his vocabulis siue vocibus explicandis (que tame in oim sacre scripture studiosori vtilitatem adductæ sunt) immoremur, dum sideles satis intelligant, quid sit illud quod pervoce significatur, nempe deus, robur ac forti tudo nostra, sons, & thesaurus omnis boni, acer uus omnium bonorum vigilantissimus. Huius

autem

autem bonitatis suc largus est, omniace sua, im se totum in sinus nostros esfundit. Nam nonso Abrahe Deus esse vult, & omni sufficientia, su & semini eius, hoc est, omnibus qui patre Aba ham referunt. Nec est laris aut scire aut creden Deum talem esse, nis scias & credas eum tibia lem esse, id est, vt Deus tuus sit. Hoc tum sit, sin vere colis, amas, si ab eo totus pendes.

Similiter nomine Dni maiestate, potenti scriptura intelligit, & ides familiarissimum Biblis. In nomine meo demonia enciet hocal Virtute & autoritate mea. Sic Efa. 22. Nomen De mini de longinguo venier, id est, maiestas & w tus. Exo.15. Omnipotens nomen eius.i. virtus. Et nomen Dei quid aliud est, of fama, lan gloria, qua cognoscitur Deus ? quod nomeia innotuit, et glorificatum fiue fanctificatumelin omni terra, predicato Christi Euagelio. Sichti qui nouerunt nomen tuu:vt Pfal.148. Exaltam est nomen eius folius. Et Pfalm. ng. Laudabilem men Domini, fignificat & ipfam predicationen preconum Dei, vt clare demonstrat Pfal.101. VI annuncient in Zion nomen Domini, & lauden eius in Hierusalem. De hoc nomine Dei, legen Philip.2. Act. 7. & o. Pfal .2.8.19.21. Ioan. 16.

Summa, Sicut enim Tetragrammaton, Hobræi ab essendo sumptum aiunt, quo videlia Deum intelligunt esse rerum omnium, Esse, que solus sit. Sic Latini & Græci per Dei nom summum numen intelligunt, quod summum se nequit, niss summa essentia sit.

27 Deus Deorum, & Dominus Dñorū, mi aliud vult his verbis spiritus sanctus, quimi silo solo confidedum esse non alia re, autaliav nostra iustitia, 28 Dñs Dominoru, vtpi feq fem run pon con Der eft c

cui

ne

nihi re q pan clin mo dei,

ing

put

imp

nas:
idei
don
&a
de,
cit |
ftis

fe,q fain vel: enir im

n fol

bn

der

die.

no

1 d

d

Do

V

IS. ZUR

iam

fin

di

w

DO

CI

Vi

F 8

R 8 8

d

Deum

eum nihil timeas, nam iple facit mirabilia folus. ne tucogites, te tuam falutem tuis operibus con fequi posse. De hoc tropo Psalmons. &. 141, et. 40 Dominorii. In pluribus locis scripture non semel occurrit hec phrasis loquedi, vt Domino. rum apud Hebreos, elegantifime pro Domini 30 Deus ignis & zelotes, & ignis consumens. Celebratur hoc dictum in Mose. Deutero.4. & in Epistola ad Hebr. p. Et dignum est quod celebretur, ad terrendos & humiliados impios. Duo funt, Ignis confumens, & deus zes lotes.Ignis vocatur, quod prorfus deuoret, & nihil reliquum faciat impis;nec sit quod resistes request irgeius. Zelotes, quod eo animo fit, vt parcere non velit, qui non potest sustinere, vt de clines ab eo. 31 Deum coli timere, Hebrao moredictum est. Cultum enim religionemque dei,timorem illi nominant, yt audiemus in lite. ra T.Ex Esaia autem liquet Hebraismus iste, vbi inquit: Timent me mandatis hominum, hoc est, putant se mihi (miserrimi homines) gratum face reetinseruire humanis suis traditionibus. Sic Io mas:Hebreus ego fum, & dominum cœli timeo, idest, colo, veneror. 2 Deum videre, & voce domini audire, vel cernere deum, est cognoscere &audire spiritu, id est, percipere vocem in core de, & viuificare per eam. In hanc fententiam die cit loans.cap. Nece vocemeius vnquam audis fis. Iudeos nec audisse deum, nec speciem vidise fe,qui spiritu non perceperint, quo solo cogno schur deus, & percipitur vox eius. Vidisse enim vel audiuisse corporaliter, non iustificat. Litera enim occidit, spiritus autem Viuificat, testimos nio Pauli,2, Corinth,2.cap.

i

Ve

tu

car

hin

2011

flon

mis

mil

De

dit

ftro

cer e

cere

Vtc

mus

fis h

Deum letari & contriftari in scripturis did mus, 34 Quando populus den sequitur, et pro pterea benefacit ei deus, dicitur lætari in populo fuo, no potest deo vel decedere, vel accedere gan 35 Quando autem populu adfligit po cantem, dicitur contriftari, vt Efa.65. Gen.6.pren uens in futurum, & tactus dolore cordis intin fecus, Ela.9. Propterca super electos suos nonhi 36 Similiter Den angustiatu ful tabitur dñs. fe, dicit Efa. 67. & Tudicum. 10. Doluit super mile 37 Deus descêdere dicitur, cualio facit in terra quod præter viltatu naturæ curlin mirabiliter factum, præsentiam quodammod eius ostendit. Nec videndo discitad tempus.au nunquam potestaliquid ignorare, sédad tempu videre & cognoscere dicitur, quod videri & a gnosci facit. Vide Augustinum de Ciuitate de libro.16.capite.s.in illud Gene.11.Descendit dom nus videre ciuitatem, quod & intelligi potelia cundum eundem, quia descenderunt angeliein in quibus habitat, vt in sequentibus adstruit, Deum in notitia non habere, dixit David

Deum in notitia non habere, dixit Daul pro eo quod est, Deum pre oculis (ficuti nos did mus) non habere, vel illius cognitionem flue m iestatem suscipere, vel nihil perpendere.

Deum exacerbare, est deo non credere, venti filis Israel faciebant, cu deus per Mosen exploratores in terram Chanaan missiset: & ipsi reum si, & terram fertilem, & populum fortem dinisent: filis Israel deo non credentes, in terram illam proficisci noluerunt. V nde dicit dominus Nite 14. Quous missis detrahet populus iste ? & & ad Hebr.; Sicut in exacerbatione & c.

40 Deus salutis & iustitiz, Tropus est scripti tæ vsitatus. Sic psalmo decimo septimo. Deus in lutis mez.i.qui saluum me facit, Et Psal.4. Deus sustititie mez.i.qui salusi me facit: Ita qui sustitia & salus piorii no humanis viribus aut meritis, sed solideo et sustitie et salutis autori referantur accepta.

DII.

Di funt & filij det, quibus dictii eft: Ego di

xi Di eftis, & fili excelfi omnes, Pfal.81.

do

10

oil

pui

CO

de

omi A fe

IU.

t,

piu.

did

e mi

velo

rplo

euen dixil

illam Nõe

CC.B

ripa

us fa

Jem judices & principes Dij nominantur, Exo. Dijs non detrahes, Pfal. 46. Principes populorum congregati funt cum deo Abraha, quo niam Dij fortes terræ vehementer eleuati funt, Pfal. 20 Deus stetit in synagoga deorii, in medio anem deos driudicat. Horum omniii Deus sum mus & maximus est vnus Deus, Pfal. 40. Deus deorum Dominus loquatus est. Deus enim ipse verus, Deus fortis & dominus. 3 Deus exercitum vel Sabaoth dicitur, ad differentiam aliom licet non vbiqu. 4 Dij alieni in scripturis volcantur quecunca alia sibi colenda, stultitia homis num singit:

DOMVS.

Intelligit scriptura pet domum, non solū mā sonis locum, sed statum simul et samiliam, in pri mis liberos & nepotes, ac dignitatem patrissamilias, domumos inhabitantis, vt Exod. patet. Deum edificasse obstetricibus domos, id est, dedit cis maritos & silos, vt non cogites illic alia structura. Et Rachel alibi dicit ad sacob, vt ædistetrexancilla, hoc est, vt prose ex illis accipia, Genely. Et omnis domus tua. Et Gene. 6. vt ædistetrexilla, more Hebræo, vt pueros habea ex ea, vt crescat & impleatur domus mea.

s Similiter Exo.12. Domus pro ipía familia do mus, non habitatione capitur. Decima die men. Is huius, accipiat v nuíquisco pecudem per do.

L mos

mos patrias, fingulis domibus fingulas pecude Et Exod. Singuli cum domibus fuis.

Domus pro genere fiue generatione, vt Do mus Leui benedicet Dominū. Et Luc. Domu Dauid, Domus Aaron, Pfal.19. 4 Item dom pro patria & habitatione, vt Matth.24.cap.8k apud Ezech.cap.n. Domus omnem comprehe dit,ætatem & conditionem. s Item domum. pro regno accipit scriptura, r. Regii.2. Fecitmin 6 Domus species, adium ornamen tum plane vxor est, vt legis Prouer.vlt. quan uera pulchritudo seu species domus sue familia eft, dum prudenter datur, à dño datur, à quo po postulanda est. Prouerbas. Coniunx igitur Chr sti ecclesia, ex Apostolorum doctrina, spolia m dentium opima in Pfal.67.narratur acceptura

pr

ua

fed

31

ally

dex

ato

dex

tibu

Anil

CIPI

21,

tere

dere

nis,

rit, I

dicie

Domus æternitatis, Hebræi exponunt po sepulchro, & plangentes pro amicis portantib funus ad sepultura. 8 Domus dei, ad literale cus corporalis est, in quo ad colendum deum de ueniebatur. Qualis fuit ille, in quo Cainet Abe obtulerunt, & verbum dei audierunt, qualiafu runt postea omnium patrum, Abrahæ, Isaac, le cob, Noë, donec ad Moss tabernacula & temps Salomonis ventum est. Et nunc in plurimas ca denice magnificas Ecclesiarii fabricas atquant facras, Sic de domo dei, vel teplo eius fapius @ nit Dauid Pfal.s.n.m. Et ita locus domus dein catur, propter populum, qui vere est templa L. Corinth. 3. 2. Cor. 6. Ephe. 12. 9 Temphant Christianorum in hoc potissimu funt extruct Vt in eis commodius ad verbum Dei audiend mysteria celebranda & ad comunes preces vi nimiter fundendas conueniretur. Alias temp Christianis est totus orbis, et nusquam non

te, & Deum colere spiritu & veritate licet, vt sch licet coli vult: quemadmodum lob orauit in ster quilino, eius dem. 2. Daniel in lacu leonum, eius dem. a Ionas in ventre Ceti, eius dem. 2. Susanna inpomerio. Manasses in vinculis serreis. Christo in loco deserto, Marc. 1. In monte, eius de. 6. Id qua & Paulus vult, t. Timoth. 2. Volo viros orare in omni loco &c.

io Item pro Ecclesia catholica, et quorumlibet piorum cordibus, ve supra &c.

DEXTERA.

Omnium ferè ynanimis est sentêtia, brachio & dextera Dei, significari potentiam & virtute Deissimpta ex hominibus allegoria, qui dextera pro membro organo ex corporis maxime opero so & potenti ac valido vititur. Hinc Esa. 3. Christum appellat brachium Domini. Et Psal. 97. Saluabit sibi dextera eius, & brachium sanctu eius,

sed de brachio superius auditum est.

Vode à dextris esse, aliquado idem est quod auxiliari, astare, adiuvare. Sic Psal. 15. Quoniam à dextris meis est, ve non commouear, id est, auxiliator meus, siue auxilio est, Psalm. 118. Qui astrict à dextris pauperis, ve saluum faceret à persequentibus animam means.

Hinc & a dextris & shifting, pro omni genere armorum, si Corinth.

4 Ceterum scriptura per sedere à dextris, prin cipibus, intelligit proxima ab eis potestate suns gi. Ideerte intelligebant silif Zebedei, cum per terent à Christo, alter à dextris, alter à sinistris sedere. Ia Christo etia hoi pater potestate ois caranis, vedet æterna vita oibus, quos ei pater dederit, Ioan. n. & no soli hoc, veru extulit eu super omnem quoca potestate angelica, Ephe. 1. Hinc dictur eum euexiste & collocasse ad dexteram

fram, vt videas idem quod æqualem esse, & eind dem potestatis, vt Christus ad dexteram patris, hoc est, patri æqualis esse per omnia, vt stadder teram Dei sedere, in eadem gloria maiestatis du uing esse, & super omnia regnare, tam late dominari glate pater dominatur. Quomodo Christiubetur sedere a dextris Dei, Psal. 109. Sede a dextris meis, id est, rex esto, vt ego, super omnia pot tens in cœlo & in terra, Matt. vlt. Psal. 8. 8.71.

Ŀ

17

A)

CO

eft

po

æf

qu

mí

me

g Est etiam per allegoriam dextera Dei vitazi terna, sicut sinistra eius propter crucem, id est, ten tationis & tribulationis, est vita presens. Sicin Canticis: Leua est sub capite meo, & dextera il lius amplexabitur me. 6 Aliâs sinistra eius, di natio est aterna, Matthas, sicut dextera, fanctori faluatio. 7 Porrò ad dexteram siue ad sinistra aliquoties certitudinem termini & locum pres xum ac constitutum exprimit. Sic enim loquen tur Hebrei, Gene. 24. Vt vadam ad dexteram su e sinistram, q. d. vt sciam quid mihi porrò st faciundum.

B Dextera virtus & robur Dei est. Sin ad dev teram, iam dextera sedes est beatitudinis. Sicini scribit August. de agone Christi, cap.25. Dextera patris, est beatitudo perpetua, que sanctis datu. Sicut sinistra eius rectissime dicit perpetua mile ria, que impijs datur &c. Hec ille.

Dextera ac finistra, pro vna & altera, Matt, Quemadmodum in alia quadam parabola, qui na talenta posuit pro plurimis dotibus, duo pro

mediocribus, vnum pro minimis.

Dextera Mosi, dicitur virga, quam Most dextra manu tenebat, Exo.a.

m Dextrum quoch in Salomonis sententiani cap.4. Vt ibi, Ne declines ad dexteram nechadi

nistram, fignificat impiam securitatem, & fiduciam tuippsus & Addere verbis Dei, id est, ea pro cultu Dei habere, que Deus non mandauit.

m Sinistrum vero desperationem, vnde relinquitur via media, Regia & recta, quæ est vera cordis in Deum fiducia. 3 Ad dexteram decli

nare, aliquando est verbis Defaddere.

n

ro

Ad finistram slectere, est verbis Dei demeste, aut ea abijcere contemnendo, que sunt prohista, Deut. 11. 15 Porrò Media & regia via gradicis solo & puro Dei verbo per animi sententi am & cordis siduciam adherere. 16 Denique tentatio duplex est, A dextris & a sinistris. A destris tentamur, quum abundant carnis selicitates, fanitas, diuitia, maiestas, & gloria. Tetamur & a sinistris, cruce, adsictione, & id genus malis dequo & paulo ante exemplum habes Iob.

ny Adhoc Matt.s. prestare eleemosynam in occulto, ve sinistra nesciat quid dextera faciat. Hyperbole cum Metaphora est, nihil aliud signisicans, quam nolle ob benesicentiam hominibus esseamirationi & ostentationi, ve spectemur,

led vni Deo velle probari & respici.

B Dextera iniquitatis, est doctrina mendaci, insidelitatis, que videntur recta ab eis facta, quæ est vanitatis, doctrina demoniorum, in hypocris siloquentium mendacium. Nam doctrina eorti contra veritatem, & dextera eorum fassitatis, id est, nihil boni faciunt, et quicquid boni facere vi dentur, est mera hypocriss, qui bonis huius tem poris, & ornati sunt, & abundant, id quod suam assimant beatitudinem. Psal. 143. Quorum os loquitum est vanitatem, & dextera eorum dextera iniquitatis. 19 Nonnunquam Dextera promeridie Hebreis accipis: vt Psal. 89. ait: Aquilos nem

nem & meridiem condidisti. Thabor & Hermo nomine tuo ouabunt. Vocat dexteram, meridis, hec enim plaga dextera mundi censerur, occiden tem verò Thabor, oriente Hermon, eò quille ad occidentem, hic ad oriente situs sit, precipui mo tes in terra Israel.

DECLINARE.

I

D

DO

ri

te

Pi

qu

Citi

Ue

20

mi

fin

Declinare à Deo, est dicere in corde sue no est Den. Iam & esse Den negat, quales sunt q quan que in re dubia impatieres divini operis dissi Deo, & ad humana presidia consugiunt.

DIES.

Dies dicitur, non tantum morula folis super terram, secundum quod altud est dies, aliudnoz fed etiam totius eius circuitus ab oriente vione ad orientem fecundum quod dicimus: Tordie transerunt, en suis enim noctibus dicunturt dies, nec extra reputantur spatia noctium. Aus lib.u. Confest.cap.23. 2 Item Diei nomine om ne tempus fignificari, lib.z.contra Manich.capa 3 Dies nouissimi die de primo cap. Gene. 4 Dies Hebrail etiam dies Apostolorum. miliariter viurpant pro hora ipia, & articuloip fo temporis, de quo fit fermo, Efa. 2. In die vitto nis pronciet homo idola &c, 5 Similiter pro iudicio Paulus vtitur. Et crebro in pphenspro pe est dies Domini. Job cap.24. Qui aurem nou runt eum ignorant dies illius, & ca.18. Superdi illius obstupescunt. 6 Ité die nonnunqua cipiunt Hebrai, pro relatione, & refumption prisci teporis. Esa.9. In die Madian. Tantumpo let, quantum fi diceres: Quemadmodum olim Madianitarii tyrannide suos adseruit Deus & Adeundem igitur modum, diem protip re iplo & constituto innumeris locis legimi

nő

iê.

len

ad

nő

die

acii

OX,

tot

uş.

P4 Ai

i fa

out die

30

on

Po Bi

164

proipio tempore acceptu, vt Gen.cap.t. In quadruncy die comederis ex eo, id est, quandocuncy, quocuncy tempore ac momento. 8 Die intereduscriptura vtitur pro vita presente, vt: Oportet me operari, donec dies est, Ioã. 9 Et quoque vitam iustorum futuram, iam enim in vm. brasumus, per speculum, & in anigmate videne tes Deum, tunc autem in claro die, & sicuti est.

Marie Aliquando fidem & cognitionem Dei, ve L'Theff. Omnes vos filij lucis & diei estis.

u Quandoch prosperitate Deich benignitate. Indie mandauit Dominus misericordiam suam Item: Deus meus clamabo per die, nec exaudies, sicut econtra per noctem, omne tribulatios nem & aduersitaté intelliges, Esa.s. Anima mea desiderauit te in nocte, B Sepenumero vita probitate spectata. Abijciamus ergo opera tenes braru, & induamur arma lucis, sicut in die hones frambulemus &c.Ro.12. 14 Dies pannis acci piunt, vt Ezech. 4. Et ergo dedi dies iniquitatis. Et ver.s.eiusde cap.iubetur incubare super dex. trum latus quadraginta diebus, pro annis qua. draginta. Et à diebus in dies Iud.n.id est, ab ane noin annu veniebant filie. 15 Dies Dni,inter rimpro fatali cuiusce hominis hora, interim p tempore vindicta, qua de nobis quotidie Deus sumit,interim auté pro vniuersalis iudici die ca pitur, ve Bla. 4. Judicium fiue diem Domini, & quotidianu & vltimu fignificat: quæ enim in eo capite dicuntur, téporibus et seculis, tum presen tibus, tum futuris, tum denice vitimo diei cons ueniunt, Hebr. 10. Et in omnibus facris scripturis generaliter omnem vindictam & vltionem Do mini fignificat, quomodocunce tandem fiat, siue Angulatim, flue generaliter, flue ante vitimum ils

DIVINAB SCRIPTVRAB

£

D

D

r

d

11

ti

q

P

re

ti

lum diem flue generali illo & vltimo die, LCo rinth. 15. Is dies Domini, & Christi dies omnino in literis fanctis dicitur, aliud non est quam die reuelationis iulti iudici, in quo cuiulge confeen tie peculiariter Christus comprobat se esse Dei judicij, iuxta Malachiam, Sic dies speculationis, Sed de die Domini vel Christi, quo plusto cis appareat vel adfulgiat, obscuriores scriptura locos perspiciemus. Quum Christus Ioan.sse Joquitur: Omnis qui cognoscit aut videt filium & credit in eum, habebit vitam æternam, et ego resuscitabo eum in nouissimo die. Hic vitimu etiam dies pro fato cuiusce accipitur. Promini enim Christus se in vita seruaturum eos qui le fidant, quacung hora hinc migrent, quemadmo dum Joan .cap.dixit: Gredentes citra omnein dicium trăfire à morte in vitam. Atquiteruqui Martha fatetur se admittere, quod Lazarus in ter eius resurrecturus esset in nouissimo die .hk nouissimus dies p vniuersali die capitur, no po cuiusce fatali . Secundæ acceptionis exemplape omne scripturam sepiuscule in prophetis occur runt. Sub qua istud quoq. 1. Cor. 3. comprehend tur: Ipía dies indicabit qdos od igne reuelaus Nam hic quoce dies pro adflictionis momento accipitur, non pro vltimo die, Efa. 13. Quonian prope est dies Domini. Significat aduentum w tionis diuina, Efa.61.non ponitur pro momento qui in nos animaduertit Deus, fed pro co, qui de holtibus nostris, & præsertim de adueran nostro diabolo vitionem capit propheta: Dien vitionis Dei nostri. Et Hiere. 46. Dies autemil Domini Dei exercituum, dies vitionis & cat Vltimæ verò acceptionis tot funt exemple yt eorum vi relique due acceptiones absorpti Et ferm

10

to

Et femè per omnem scripturam Dies Domini, provniuersali iudicio acceptus. Quæ Christus apud Euangelistas tres Mattheum, Marcum, Lucam, de die Domini, de quo discipuli percotabatus, disseruit: interim de vrbis, interim de orbis excidio res ipsa cogit intelligere. Sic quum dies Domini omne tempus diuini aduentus (vr & su prapatuit) significet, siue ad vindicandu peculiares tum populos, tum homines, siue ad iudicandum vniuersum mundum veniat. Fit vt pro servonum & sententiarum varietate eadem loquu tioaliter atque aliter accipiatur.

in Hinc in Die illa, Esa. 27. quoque varie hac los quutione Hebrei vtuntur aliquando pro eo tem pore referendo, de quo antea mentio sacta est, vt superius indicatu est. Aliquado pro quoda tempore certe quidem isto, sed indeterminato, vt cu ponitur pro vltimo die, certu quidem est eum so resed post quot anno ex curriculu, id quidem cun disignotu est, Esa. 38. In diebus illis, pro incerto desinito et tempore. Et erit in die &c. Que loquu tio certum tempus, quamuis non desinitum. He

brais in loco fignificat, Efaiz.14.

18 Porrò in Diebus illius, idem est quod regnan teillo, Esa.7. Et factú est in diebus Achas, nihil aliud est, q regnate Achazo. Ne forte nugeris cu Origenistis, qui bonis rantú viris dies tribuunt. Ecce & Achas dies habet, licet no crediderit.

Sic in Diebus vestris, apud Abacuc. 1. cap. ide est quod seculo ipsius. Nisi dicere libet more Prophetico de re sutura, certitudinis gratia, tanqua depresente loquuti, vt sit in diebus vestris idem quod vestre posteritatis ætate. Que expositio locum alicubi habet, vt Malach. 1. Accedam ad vos &c.in persona Dei iudicis dicutur, q est Christ.

L . Hæc

ti

di

00

P

R

pi

fo

E

p

r

V

D

i

1

2

Hæc in compluribus locis scripture reperies.

10 In postremitate diers, iuxta linguæ phrasim, est idem quod in postremo vel noussimo tem pore dierum, in quibusda locis scripture vocam tur, in quibus nasci & pati debebat Christus, ni mirum plenitudo illa temporis, ad Gal. 4. Eph., 21 Quoties in scriptura legis: In noussimis die bus, aduentus Christi docetur. Lex enim & Pro phete vsc ad Ioannem, Osa enim impleta sunt, & nihil reliquum, quam quod expectetur Christus in iudicium. Esaig. 2. Erit in noussimis die bus, vel in postremitate dierum.

Tota die, apud Psalmographii idem est quoi perpetuo & iugiter, Psal. 17. Tota die cotristamingrediebar. Ite: Tota die expandi manus mea, sic Die ac nocte, Tropo quoda scriptura, pro assidue, sine intermissione vsurpatur, Psalmo, Et in lege domini meditabitur die ac nocte.

14 Item Per diem, Paulus in Romanis intelligit Euangelion, quod nimiru dies ille est, quo corda 25 Contra, Per noctem & anime illustrantur. intelligenda est omnis doctrina, que non est Ew 26 Hinc Per die huc, vel per hodie, angelion. in Esaia omne tempus a primo aduentu in secun dum víque CHR IST I aduentum accipient dum est, Esaiz duodecimo cap. Dices in illadis, pro tempore redemptionis. Sic in scriptura: Het est dies quam fecit Dominus hodie, &c. Nam prima refurrectio nostra ad vitam Ade & sapien tiam mundi comparata, hoc est, & sola sapienta & tanta claritas, cui etiam fe ifte fol non aufit con ferre, Esaize vigesimoquarto cap. Proptereano strum tempus post CHRISTI resurrection nem, in scriptura vocatur tempus acceptum, dit falutis, 2. Corinth. 6. Efaiz. 49. cap. Icem

Am.

cm

cane

nia.

h

lica

Pro

int,/

hri

die

od

us

28,

10

M

W

Tem duos dies habes, Pfal. 94. diem exacerba tionis & irritationis diuine maiestatis, & obdu rationis humani cordis. Diem quoq, quado au ditur vox domini, & no obdurantur corda. Illa dies legis eft & ira, in his qui errant corde, id eft, non credunt. Quos duos dies eleganter expressit Paulus ad Hebr. 3. &. 4. cap. 28 Item Dies Vie frationis & inspectionis Dei, est cruciatus ime pioru. Nam solo suo aspectu intollerabili Deus discruciat impios, sicut Abacuc., Aspexit & dise foluit gentes, & contriti funt montes feculi. Sic Exod., respexisse legitur solu super castra Aegy. 29 Dies vnus, mille anni ante oculos tuos tanquam vna dies, Pfal. 89. 2. Petri. 3. Scriptu ndiem à vespera incipit, & mane finit, hoc est, vespera cum sequente nocte vna diei dimidie. tas estaltera, mane cum sequente die. De naturali nancy die scriptura loqui solet. 30 Et Dies reuelationis, Roma.. In die iræ & reuelatiois iusti iudici, iudicium extremum fignificat.

p Dies regis dicebatur, quo die rex inauguratus effet, is solennis habebatur, Hosex.7. Dies regis nostri, coperunt principes incalescere vino.

Indies venire, loquutio est Hebraica. Sic Geomes decimos eptimo cap. Erant ambo senes productes atatis. Hebraice ita: Abraham & Sara se mes scilicet erant, venientes in dies.

n Dies annorum, quoch schema apud Hebræos est no inelegas. Na hi q tot malis adsligunt, que admodñ Iacob Geñ. 41. numerat die ex die, sæpe vna dies annus este vider sich choc cap. Gene. Dies annose vitæ meæ seu peregrinatios. 30. centu anni, pauci & mali suerunt dies annose vite meæ.

34 Dies retributionis dictus est, in qua retribuet das vnicuics secunda opera sua, id est, iudicium.

fan

ZZ

de

43

ho

no

cap

mi

nis

fai

api

qu

ria

Vt

co

lui

Io

qu

tat

Ser

mi

ind

me

cio

CCT

ter

niz

na

8

pn

fu

du

loc

35 Diei malitia, vel dies mali, sunt vite huius in comoda & crux quotidiana, ob peccatum nobis imposita, Mat. 5. & Psal. 92. Et Eph. 5. Paulus dies malos vocat, no propter tempora que à deo co ata sunt bona, sed propter ea quæ in temporibus quibus da hominib accidut. Sic Paulus appella Tempora periculosa, 2. Timoth. 3. cap.

36 Ecotra, Dies boni, vite tranquillitas: vt Gen, Prius ducebat & habebant dies bonos.

37 Item, Dies antiqui, fignificant in scripturage nerationes seculoru, Esa.51. Consurge sicutindia bus antiquis, in generationibus seculorum.

38 Et Dies pro tempore, Esa.3. Dies temporum, 39 Item, sanctarum scripturarum intelligetia, vi in Petro: Donec dies elucescat, &c.

40 Dies & dies tertius, pro tempore logisimo accipimus, Osea.6. cap. Viuisicabit vos post du os dies, in die tertia suscitabit vos: quia ternation numerus repetitur. Indefinită vitam continuationalias quoca significat, Esaie.6. capite.

41 Dies stati ac solenes, Hebreis Dies stati ac solenes, Hebreis Dies stati ac solenes, Hebreis Dies solenes statione atquadmonitioe, a verbout id est, testatus est: quaru dierum frequetissima est mentio in sacris literis. Earum stacp Sol & Lum indices sunt: ad solis enim ac lune cursum, huit modi dies celebratur ac repetuntur Gen. 4

Az Dies festus ac solēnis domino, tempus vhio nis vocat scriptura, vt apud Ose. 8. 8. 9: Dies cap Sic nāca ait Vates: Quid facietis in diebus com in die festo domini: quo similiter cædem popul intelligit, op in eo maiestas potētiaca illius decha retur, que admodū a pio populo diebus sestis, ni tibus & vsu ceremoniam, officio se referri vo luit. Similiter Sacrificium magnū, hoim cæde significat, Sopho. 1. Hac metaphora ysa est scriptura.

racumalias tum Efa.34. Gladius domini plenus fanguine,&c.quonia facrificium domini in Bat zarah.Ad eunde fere modu legitur Hiere. 46. Ite

in bis ies re ous lat

ñ,

90

m,

deexcidio Aegypti Ofex.9. Vt superius. ADies humano in scriptura, est magni esse apud homines, alijs preferri & celebrari infigni aliquo nomine. Sic Hieremias de humano die loquitur cap.17. Humanti diem nunqua defideraui, scis dos mine.Q.d.Impingunt o noua predicem, nomis nis desiderio et celebritatis apud homines, sed tu faisfecus fe habere, & humanum diem hunc, yt apud homines conspicuus haberer, me nungua quefife, Sensu idem dicit Christus, Ioan. Glos riam ab hominibus no accepi, id est, non quaro vtme homines magni habeant & celebrent. Et eodem capite de Ioanne dicebat: Ad horam vos luillis exultare in lumine eius, id eft, quæfiuiftis Ioannis testimonio illustrari & reddi nobiles. quo breui huius vite tempore, que hore fimilis eff, apud homines aliquius nominis vel celebris tatis fuifletis habiti, id erat studium vestrum. Sentêtia Pauli idem est, quum ait: Mihi vero pro minimo estiudicari à vobis, aut humano die: per inde eftac fi dixiffet: Nullius facio, nece tantillu me mouet iudicari à vobis, hocest, vestro iudio cioalijs preferri, & primas mihi dari, haberi, lucem, famam ac nominis celebritatem. Vocat au tem hunc diem humanum, o ab hominibus ver mat & chominibus transeat, ac si dicat: Huma ma homines querut, nos Christi ministri sumus, & dispensatores ministerion Dei. Quare item probarinos oportet à deo & domino nostro les su Christo. Huius die & iudicium no moramur, a mundo nos predicari & extolli, nobis pro nihi loeft, Summa; Dies hum anus nihil aliud est, nist calcu

calculus & iudicium, imò adprobatio ipía, et fe ctatio humana. 44 Dies bona. Mos fuit ver rum, vt quum tonderent oues folene inftituent couiuium, & amicos quosce ad illud inuitarent vocabatce diem illü, diem bonü, id est, solenem 45 Dies carnis, schema est in epistola ad Hebr. Qui in diebus carnis sue. Ne putes Christum ca nem reliquisse vnqua eo quod hic sit, in diebu carnis, hoc est, quum adhuc mortalis esset & humiliter versaretur inter nos, vt sit allæosis stung preces cum supplicatione significat, instrupia y hemens & in humilitate oratio.

46 A diebus illis, Idiotismus est Hebraicus, il est quod quotannis vel per singulos annos. Ind piendo. s. à diebus illis. Et reuoluto anno, m

fus in illis diebus celebrate Passah.

47 Et Leuitici.23. Rem in die suo, pro vnuquo que sacrificium offeretis in die suo. Nam quum annus diebus costat, vtutur nimiru Hebraido bus in pluratiuo pro annis, Exo.12. patet.

48 Tribus diebus nemo mouit se de hoc local quo erat. Hebraice: Nemo surrexit de sub se, Em di. 10. Omnia per hyperbolen dictitur, nece en immoti stabat homines, sed ad opera & negou sua nemo exire poterat. Sic Exodi. 16. cap. Mana quisque sub se, id est, nemo exeat de habitations hoc est, de ciuitate aut habitations loco.

A9 Dies & hora, pro tépore nonunqua viuna Augustinus. Hesychius que de tépore secudial uentus: sic D. Ioannes hora nouissima appella, so Item per diem vnū, mille annos accipi. Vid Augustinū ad eundē, de supremo mundi die, si stola. 80. 31 Itē, Vtest dies hec, pro, vt testam dies ista, vel, ve oībus hodie notū est, Deute.

Did m

d

m

DO fer

13

quab

m

di

1

na

D

1.1

pro

3 E

pra

run

COS

pro

i D

Sic

nor

dile

pus

Et a

non

p Diel maledicentes, dicuntur quibus grauis est vita fua ita vt in maledicentiam prorumpant: vt Iob. Faciebant autem hoc & lamentatrices & Thranistre in funeribus.

DIMIDIARE DIES.

Imprietiam Nestoreos annos viuentes, dimidium annorum non attingunt. Nam quando mor tis prorsus sunt immemores, multa moliuntur, multa proponunt animo, & machinantur in boa norum virorum perniciem. Itaque mors inopinata, semper opprimit multa cogitantes, & nondum paratos: quippe multas technas etiamnum struut, que alique annose centurias desideret, quo plenius absoluantur. Hoc est quod spiritus sacer Psalamo, 4. his verbis explicat: Viri sanguinum non dimidiabunt dies suos.

DOCERE.

Docere nonunqua est in scriptura ide sed ordinare, instituere. 1. Cor. 7. V nicuique sicut vocauit Deus, ita ambulet: et sicut in oib eccles soceo.

Item quum fundametum sidei ponitur, & his predicatur, qui nihil adhuc huius nouerunt.

3 Exhortari autem vel admonere, vt. 2. Petr. 1. Est pradicare his, qui ea antea audierunt & didicerunt, vt grauiter illis incumbant: & excitare cos ne cessent, sed magis vt viriliter pergant &

proficiant.

10

tm.

114

car bus

HOL

V

nci

TW

1100

UUD

die

com

En

nin

OCI

nez

one

up!

i ad

llat. Vide

e,epi

1,

dø

DOCTRINA SANA.

i Doctrina sana est forma salutarium verborum Sic Paulus docet. I. Timoth. I. Formam habens sa norum verborum, que à me audiussi in side & dilectione, in Christo Iesu. Ad Titum. I. Episco. pus vi potens sit exhortari in doctrina sana, &c. Et alibi: Erit tempus, quum sanam doctrinam non sustinebunt. Sana ergo doctrina non est, quecun.

quæcunque non est secundum formam sanorum verbose, que nobis in sacris literis prodita est. DILECTIO.

a Dilectio in scripturis sacris no in vno loco pro amore proximi accipitur. Et illa dei admiratio & reuerentia studiumos volutatis eius, qua La tine certe charitatem erga deum, no paulo hono stius & plenius amorem vel dilectionem von ueris in scripturis, no raro sidei nomine, nonun quam timoris in Apostolicis literis, etiam cultuvel seruitutis Dei appellatione exprimuntur. Denique si germanicum scripture vsum sequili bet, haud multo aliud nobis signisscabit: Diliger deum ex toto corde, &c. quam, Credes in Deum ex toto corde.

m

.

po

å

ta

co

D

VII

DET

ecc

di

la

Der

gel

de

cog

qui Au

DIVITES.

Diuites in scripturis fignificat feroces, potent, aliena rapientes, iniusta lucra querentes, ex alion sudore viuetes, præterea sua merita iactantes de suis viribus cossidetes, ac se aligd putates, quim nihil sint: quos scriptura diuites, id est, saturos su sultitia vocat, vt Psalmo. 71. Quia liberaust pau pere à potente, hoc est, diuite. Sicut & Mariag nit: Esurientes impleuit bonis, & diuites dimissimanes, Psalmo. 33. Diuites eguerunt & esurient, Sic diuites adpellat. 2 Diues spiritu dicitur, sic diuites adpellat. 2 Diues spiritu dicitur, corde opibus no adsixus est, siue harum copiat vel inopia sit. De hoc Propheta Psalmo. 63. sicali Diuitiæ si adsluant, &c.

DERISORES.

effe aftutos & ad lædendű callidos, tum arrogates, quorumos studium sitalios infamare & seu ta reuelare, atos ita concordia labefactare, hocelabo

PHRASES.

dabolos agere, sycophantas et perperos quosda homines infignite malos, & ad lacessendu alios non minus appositos, q percupidos. De quibus palmo primo.

DECALVARE.

Decaluare est confundere, erubescere, tondere. Nam coma decorem virginibus & mulieribus addit. V nde Esa., Decaluabit dominus verticem sian Sion, & erit pro crispanti crine caluitium. Micheg. L. Decaluare & tondere super filios decienaru tuarum. Dilatat caluitium tuum, &c.

s significatur autem comis sacerdotium dei, cut sessepulæ, dies celebres comissi sunt, ad publica populi lætitiam & laudem Dei. Quid autem su

guificet Caluitium, vide supra.

大学名 田田田 日前 田田 明日 田田

DICERE. Dicendi verbo frequentiffime & varie vtitus Hebraica lingua, maxime vero Moses in Exo.s. &, & innumeris locis pro cogitare, deliberare, &flatuere:vt, Dixit vadam, hoc eft, intra fe cogio taut. Et sæpius in Genesi cap. 4. Sic dicens, id est. togitans. Possedi hominem per Deum, vel cum Deo, hoc est, Dei bonitate: nam Hebrai varie viuntur fuo ny, vel per Deum. Sic Eua quum peperiffet filium Cain, dicebat: Possideo iam eu. ècce teneo eum, ecce adest, quem mihi pollicitus di Deus inuent, nactus fum hominem per deum Inenim intellexerant Adam & Eua promissio. nem. Id quod Latinus interpres sepius in Euan geliographis, intra se dicere vertit, pro cogitare &reputare. Matt. Dicebat eni intra fe, id est, fecti cogitabat. Vñ eiulde.16. At illi cogitabat intra le. Proconfilium capere, Efa. 42. Facti funt, nec eft quidicat, id eft, cogitet, cofilium capiat. Efaiz., 6. Am ne fic temere diceris, id est, cogitatis. Esaias

Audio

DIVINÆ SCRIPTVRÆ

Audiui vocem dicentis, id est, deliberantis; 3 Item Dicere pro putare, Rom. 1 more Grecord co: Dicêtes se esse sapientes, id est, putantes.

4 Dicere autem dei, velle Dei est, operariest Green. Et dixit Deus. quasi diceret Moses: Volume tem suam deus externa operatione prodidit.

Atcp q dixit, statim sacta & dicto absolutasunt. Nam mox sequitur: Et sactu est ita. Sic etiam de Christo legimus Mat. 7. Dic tantum verbu, & habis: quibus verbis Christu dei siliu & virus solo verbo mederi valente, ingenue cosessi sunt sere, cosedere, cognoscere, credere, sidere, iuber, monere, sicut & Latini: Iubet saluere, & dicit, Cor. 4. capitur. Esa. Sic dixit Dis, id est, promist et Paulus. 1. Corinth. 12. Nemo potest dicere Do minum Iesum, id est, credere, sidere & C. Alioqui & impis nominant siue inuocant.

8

fe

ta

n

V

U

n

ti

Ín

6 Ité Dicere pro que rere aut deprecari apud He remiam: A seculo confregisti sugum meum, m

pisti vincula mea, & dixisti.

7 Et Dicendi verbu pro vulgo sentiendiacopi tur, vt Hiera. Vulgo sic dicitur, hoc est sentium

8 Item In ius dicere περιφραδικώς poniturpo imperare &primas tenere, vt innumeris locis de clarandu effet, il tempus suppeditaret.

• Porro Hec dicit Dīs, Hebreis ac Prophetish miliaris isthec particula, qua inferut Dei person Vnde & Moses crebro ait: Hæc dicit Dīs. quo Videlicet & maior fides dicti haberetur, & Prophetarum fastus minus cresceret, vt suprainin ra A quoque declaratum est.

Deinde Dicere in cordibus vestris, estiden quod prudenter dicere quod dicere vultis. Nam & hoc Tropo vius Christ, ad Iuda dixit: Quol faci

90

facis faccito, id est quod vis facere, seu etiam pro possibili facere. Ita Psal., Que dicitis, id est, q vul tis dicere in cordibus vestris dicite, que imparie tiaira stulte vultis dicere: curate, vi meditatione tordis prudenter sapienteres dicatis.

DARE.

1 Dandi verbo latis elegăter apud Hebreos vită turpro intermittere, relinquere, omittere, reddes re, facere, donare, deponere, vertere: vt Numeri. 21 Neque dedit Sihon I fraclem preterire per termis

num fuum, hoc est non permisit.

G

nta

int.

de

di

utê

mt

iiti

irt,

t,1,

ifit

0

T

r.

oro

de

thi

h

mź

HO

101

itt

i Etpromutuo vel accomodato dare. Exod. 12
j Item verbit Dandi accipitit pro verbo ponedi & ririus verbit ponendi pro dandi: quod recte Latinus interpres observatit Gen. 17. Ponamos sedus inter me & te:vt diceret pona, non dabo: sametsi queda exceplaria habeat dabo. Na dare sedus Latinis in vsu non est, sed Hebreis frequens 4. Etiam In loco dare pro dencere ponsit. Esa 4x Vtgladio suo det, id est denciat, pronciat. Suetos nius sos significatione hac vsus: Aquila (ait) corsus adterra dedit, id est projecit ad terra. Et Hiese sea Et dedit eum in neruum, id est coniecit.

pare flue redigere in aceruos, loquutio est propertio de la composition del composition de la composit

M :

7 Sed vt ad verbum Dandi reuertamur, ipsum aliquoties pro existimadi aut putadi accipit Hebraus, vt Gen. 42. Et dedit nos sicut exploratores terre. Vult ergo se exploratores terre iudicatos & habitos. 8 Preterea dare aliquado significat nuptui dare. Sic Gen. 29. ad veritatem Hebraica Non sit sicapud nos, vt detur minor ante primo genitam. Pro quo Latinus interpres: Non estin loco nostro consuetudinis, vt minores ante tradamus ad nuptias.

Sic Geñ.35. Dare & accipere connubia, & mu trimonia coniungere fignificat. Sic capite allega to: Date quæso eam filió meo in Vxorem.

no In caput dare iuramentum. Loquutio ishae apud Ezechiele cap.17. versu.19. reperitur. Sicate Propheta: Viuo ego, si non iuramentum meum quod spreuit, & socius meum quod spreuit, & socius meum quod fregit, & de bo ipsum in caput eius. Iurat Dominus persidi am in homines viturum se, tanquam in se peccutum sit. Dicit enim suum iurametum, quo sidem Babylonio obstrinxit, quia nomen suum in vanum per illud assumptum, ita yt veniat supercuput, persuri imprecatio, que nomen suum in vanum per illud assumptum, ita yt veniat supercuput, persuri imprecatio, que nomen suum si si conditionibus adsungebatur. Qui no steerit conditionibus allis, sic aut sic eueniat, scindat in frusta &c. Hieremiæ. 31. Inde prouerbium en a liss rebus: Redundare in caput, recidere male in caput autoris.

DORSVM.

s Dorsum ponere, aut in dorsum dari, fugareth, & ita propulsare hostem, vt tergum silius appareat. Psalmo.17. Inimicos meos dedisti minim dorsum. Et Psalmo.20. Pones eos dorsum.

2 Cæterum quando tergis hominum & iuma sorum imponutur farcinæ, no inepte itidem da

(un

C t C ti & h

r

m

les

res

10

cat

cži

no

in

ra

12

20

ait

m

de

di

a)

m

720

CH

Sol

cte

lat

tiž

ala

rft,

32/

is

icil

fum ad labores & molestias describendas vides sur esse accommodatu, vt Psal. 128. Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores, id est, afflixerus me. & poenis adfecerunt. Et allegorice est.

3 Dorsum incuruari, est deprimi opinione vel coscientia. Nam qui caret verbo spiritus illumianante, hi semper ex alio errore alium pariunt. Et quanturalis & aliis peccatis, est he. 4. Sic genetes ambulăt in vanitate sensus etc. Rom. Et dor sumeorum semper incurua. In Hebreo legituri Lumbos eoru fac nutare, seu trepidare: quod no estaliud, quod etiam ad Ephe. 4. dicit, suctuare sellis opinionibus. Et Psal. 68. Et dorsum eoru semper incurua, id est, no solum vt premătur om nibus malis foris inter gentes, sed etiamvt no vi deat sur sum in cesu, vt Psal. 16. ait: Oculos suos statue nunt declinare in terram.

DENTES.

Per Dentes & Linguam sermonis instrumentanoxias & pestilétes assentator delationes at que cossilia scriptura intelligit, vt Psal. Et Psal. mo. 8. quoch verba nocentia & innocêtes laceratia intelligit. Nam in multis scripture sacre locis trebris & freques est maxillo & dentium Metaphora. Scriptura auté accipit pro mordacibus calumnis, noxis conatibus, obstinatia, peruicatia, vi, serocia impiorum &c. quibus innocentes & vt a scriptura Canonica vocantur d'allo, hocest, boni viri opprimutur, iuxta Psal. Generatio que pro dentibus gladios habet, & coman dit molaribus suis, vt comedat inopes de terra, & pauperes ex homínibus. Sic Psalmo tertio: Dentes peccator contriussti, id est, fortiter comi

M₃

DIVINÆ SCRIPTVRAF

nuisti blasohemsam eorum, qui obtrectabanto ritati, qui clamabat contra me vt seductum &6 ductorem. Et Pfal. 57. Deus coteret dentes in on ipsoru, molas leonum confringer Das. Natael hec translatio ab altera, qua nocentes & pernicio si homines, canes, lupi, vrsi, leones & vnicorne dicutur, bestiæ dentibus formidabiles.

. Contrà & sponsa Christi dentes quoc habet Cantic.4. &.s. Dentes tui ficut greges tonfarum que ascendit de lauacro, id est, increpationes qui bus Ecclesia mordet & arguit peccatorem, mon fusce couertit & fibi vnit atop incorporat. Suth cut oues detofæ, hocelt, arguentes fine furiane queretes lucra & lana ouium: nece eni predicare etiam Apostoli, & simul serure mensis voluerin vt Act.7. describitur. Et de Christo Iacob paris archa in benedictionibus dicebat : Pulchriores oculi eius vino, & dentes lacte candidiores.Ch ri eni & aperti Euangelici Christi sermones sunt Super lac regale. Isychius in Leuitic.lib.7.cap.14. Hi dentes figurati funt in maxilla quam Samlon leuauit, & percussit cum ea mille viros, Iudic, Vnde & mitiore perseguutione percutit & con terit Deus dentes peccatore misericorditer, quan do per gratiam couersionis ex maledicis facit be neuolos, & ex criminatoribus ac detrectatorib istorii predicatores & laudatores. Sic S. Paulum Jupum voracissimu robustissimis dentibus pra ualidum contriuit, & Apostolum fecit deugrato rem omnium gentiumvice in hodiernamilycem Quo sensu & Esa.z. dicit: Conflabunt gladios su os in vomeres, & lanceas fuas in falces, qualidi cat: Mutabunt linguas noxias in falutares & vi trices terrenorum hominu, vt fint vomeres cop ripiendo, & falces colligendo populos ad Chri

1

d

U

10 di

tu

re 8

C lo

Q

pr Îu

di

fo

tic

tit

1

ni

die

Vii

tve

X fe

Ore

eft

icio

nes

bet

um

qui

Or

t fi

nec

are

rut

TIV

res

Ch

int

14.

on

.5.

on

ian

be

iba

UM

17

aro

em

fu

di

vl

Ori

Y

M

flum vnicum aduocatum nostrum. 3 Reperiuntur & Dentes putridi, & pedes lassi apud Sa lomonem. Hoc schemate autem notat Salomon doctores Eccleste qui no faciunt officium suum: & pedes lassi, id est, non ingredientes: quo nihil periculossus in predicatoribus Euangelij est. Pro uerb. 3. capite: Dens putridus & pes (ait) lassus, id est, non vult cernere quæ sunt sidei abscondita, sed cernit præsentia homines, qui tueane tur eum.

DISCERE.

Discere Hebraico Tropo est aliquado assuesce teve Hieren, Si mutare potest Aethiops pellem & pardus maculas suas, poteritis & vos benefacere, quum didiceritis malti, id est assues sites ma lo Esaize. Discite benefacere, id est, assuescite. Quo verbo discendi, non solum monemur ve au

Quo verbo discendi, non solum monemur ve au diamus & legamus legem Domini, sed & assues

scamus beneficentiam servantes.

» Nonunqua discere vsurpatur pro experiri, sele probare. Sie Christus Heb. dicitur ab his q pas sus est patientiam didicisse, hoc est, sele probasse, sele obedientem coram hosbus ostendisse, Phil. 2

DISPVTAKE. .

i Verbum Latinis aque Hebrais pro conferendiacratiocinandi ponitur, vt Esaias inquit: Dissputemus, inquit Dominus. Vult enim Deus rationem cum eis inire beneficiorum eius & ingratitudinis populi sui.

DEFICERE.

r Iudzi quum volunt fignificare mortem homis nis non fuisse violentă, sed naturale (vt dicimus) dicunt yyx desecit, Satur dierum. Pertesus est vitz, mortem optauit. Hoc enim omnes pij fas ciunt: Cupiunt dissolui & esse cu CHR ISTO.

M 4 Gen

Geh.3. Deficiens, mortuus est in senectute hom prouectach zetatis, & plenus dierum.

DIMITTERE.

remittere accipit: vt Luce. 6. Dimittendipm remittere accipit: vt Luce. 6. Dimittite, & dimin tetur vobis. 2 Item pro repudiare, Mat. 100 culte volebat Joseph Mariam dimittere, hocel, repudiare & diuortium cum ea facere. Idemm sensit Euangelista, idea clam, quod palam no pos set citra periculu simul & infamiam vxoris.

3 Apud Suetonium reperitur quoch: Dimissell id est, repudiata. Græcis anceps est verbum απολύσαι. Dimittimus exercitum instructum, dimittitur senatus, quum vnicuique potestas st

quò velit abeundi.

DEBITYM REDDERE

palem actum (apud Paulii... Corin.7.) fignificat, Aut debitam beneuolentiam reddere, vt rem pa rum verecundam verecunde notaret.

* Alias Debitum absolute, est subuenire dostorum necessitatibus: vt habes. 1. Corinth. 0. & Gallat. 6. & Matth. 10. & Roma. 15. cap, Et debitum

funt corum.

DORMIRE.

hortetur no modo rerum jactura ob Dei amore leuem esse, sed vitam hac parui æstimare, ea potis simum in hoc cossistit, op sine & periodum nostra no mortem, sed somnit passim solent appellare.

Hinc dormire, pro mori accipi Hebreis no im frequens est, idos propter corpus quod oliment citandum est. Sic Paulus mortuos Dormientes vocat, t. Thess. 4. Et Deus eos qui obdormientes sic mortui dormientes dicutur, seculdum Augustinum

Ap voi res run

neg bol exi

vid run Mi of, qu

un cie vi foi

P Q . 8

na

fan bo pro Di at,

hal

finmad Honoratum Epistola. 12. propter futuram resurrectionem velut euigilatione. Hinc Apostolus dicit: De dormientibus autem nolo vos ignorare fratres. Et alio loco: Ex quibus plu resmanent vsq. adhuc, quidam autem dormienunt vnde & in secularibus literis multa reperies, vbi mors somno comparatur.

Item, Dormire idem est quod nonnunqua

hom

pro

min

LOO

ceft

min

pol

ad

um

um.

s fit

iju

cat,

pa

to

C

12

ní

10

Ú

negligere & ignorare Dominum. Sicut in Parabola euangelica habetur, Matt. 11. Id quod sequis exinebriatione, quam intelligere licer, curas & solicitudines, diustias, volupettes huius vitz, ve vides Luce. Paulus. 1. Thess. Contra vero ho num vocat euigilare & sobrios esse. Timoth. 1. Matth. 13. & 14. Hinc dormientes operum studio of, & sidei negligentes, qui hactenus dormiunt, quod non sentiunt quid ipsis destr.

4 Mortui auté dicuntur hi, qui nullu fensum legis habent, ac libenter absque timore male vioumt. 5 Bic etiam Deu dormire & auertere sa ciem dicimus, dum adeo permittit suos impis, vispe Psalmi habent. Econtra, Euigilare & respicere dicitur, dum impis prostratis suos seruat Psalm. 44. Euigila, quare obdormis Domine?

Quare faciem tuam auertis?

parato tranquillitas, & summa securitas designatur, non vno in loco scriptura vsus est spirit sanctus; vt Psal., Dormiam & requiescam. Interbona que populo Israeli, si legem seruasset, Das promiserat, & hoc legimus, Dabo pacem inquie Das, & ad quietem iacebitis, nec est qui exterre at, Ezech. 4. De outbus sub pastore suo Davide habitabunt in deserto secure, & dormient in sal, tibus, Et Osea. Arcum & gladium & bellum M 5 conteram

contera de terra, & dormire faciam fiducialita. 7 Item. Dormire pro eo quod est coire ponitu Leuitae. Si quis dormierit cum nuru.

DECEM MILIA.

Mugiog, quod aliquoties decem milia fignifica Dicuntenim decem milia vel duodecim milia ingentem numerum, more Hebrao, fignat; pm quo Latini abutuntur Sexcentis . Hinc & Pau lus dixit Duodecim vel decem milia pedagogo run, pro quamlibet multis. 1. Corinth. 4. Etin Apocalypfi dicitur, Duodecim milia fignati.Ni Historia victorie Dauid plura milia habet.

Item, pro tota multitudine Ifrael, Num. z.

Idiotifmus est apud Hebraos, vtuntur hu prepositione De, sepiuscule, pro à vobis: vt Et. s.cap. Quis querit hoc de manibus vestris, prod 2 Item pro iuxta, cum dicimus, delan re te stipabo, pro, iuxta latus tuum protega, Hie remig. 48. Sie non vno in loco scripture repent hanc prepositionem.

DIGITVS DEL.

1 Constat fatis ex Euangelio, Digitii Dei von ri spirita sanctu. Cuenim vnus Euangelistadi xisset.In digito Dei encio demonia: alius hocide dixit.In spiritu Dei encio demonia, Siue auteip se spiritus sanctus propter diversitate donorum, de quibus...Corinth.u.in numero multitudinit dicantur digiti, sue ipsa dona, nihil refert

2 Item Manu, brachiu, & digitu Dei, pro pote tia & virtute Dei accipi, frequens est in sacris li teris:vt Exo.8. Digitus Dei hic est. Elegans auti est Synecdocha, qua Hebrei virtute Dei nonek uant, sed amplificant potius.q.d. Tam potensell Deus, vt solo digito omnium potentiam huim

mW

1 1

falla

fu₄

(crip

oper

TIS C

diat

adm

rum

arge

net? dete

in F

foir

Pla

No 80

qua

pti

di

fim

Pi

Pe

lua

tec

dit

nu

Leg

liter, mine

ificat

miliz

: pro

Paw

Ogo

et in

i.Ni

ī,

hae

Ff2

ro.

lan

rice

C

di idê

ip

m,

êı

j

ć

le

mundipotentium facile superet, &.3. Reg.n. DOLVS.

Dolus, versutus, peruersus, confilium fallacia, calumnia est, Pfal.10. vers. 1. & Pfal.17. ver fut Hinc Scpenumero inimicus Dei dolus apud frioturam taxatur, Pfal.n. Item dolus in corde operantium mala . Omne nance melius in peio. riscommixtione, dolum contineri & adulterari didur, vt: Vinum dolum fultinet, dum eo peius admiscetur, vt si aqua illi addatur. 2 Item, au rum detrimentum patitur, ac dolum, dum cum argento & are coit. Sic & veritas dolum fustis nerac damnum facit, quando fuis verbis falla et dereriora connexa fentit. Hæc Basilius Magnus Hinc propheta dolum vocat in Pfalm. 14. foiritus non rationis, mundi aut carnis, dicens Pals. In cirius spiritu non est inventus dolus. Nonenim per hunc, ied spiritus per eum fallitur & dedpitur, vt no nifi fide queat percipi, nequa mam fentiri, aut ratione cognosci.

4 Summa. Dolus est deceptio in rebus, deceptio in fraude, & adulteratioe in verbo Dei, que althypocriss, & sermentum Phariseorum, Psal. Let non desect de plateis eius vsura &c.

polus in spu & ore, ide sunt: est per hypocrism, seu simulatam sanctitatem se sultum putare, Palis Beatus vir cui non imputauit Dominus peratum, nec est in spiritu eius dolus.

Et Plalmo.14. Qui no egit dolum in lingua la idelt neminem fictis verbis decepit.

7 Dolosa manus dicitur, quæ malis artibus technis dolosis seu imposturis rem augere, & ditescere studet, vt Prouerb, decimo. Dolosa manus parat ægestatem, sed tantum abest, vt illa sequantur, vt pereant etiami vt sicut in Iacob &

Laban

Laban cernitur, & alibi ægestatem operan d manus subdola.

8 Doloiç lances, est fine teste occulte, & fine vi lo conscio fallere, vt apud Osçam. n. Chanaan in manu eius stathera dolosa, calumniam dilexit,

DECERNERE.

Terbo Decernedi nonunqua D. Paulus oblo ctatur, intelligit aute decretis & costitutionibu hominum duci, veluti subiectos, & hoc voca soyuari (ξεω). Dogma enim Græce decretüel, quod Paulus serè in mala parte accipit, pro legibus que non Dei, sed homini arbitrio presenbitur, quemadmodum & alibi.

DIABOLVS.

Diabolus Hebraice pollet Satan, fignificatat tem vtrunce aduersarium & calumniatorem Indicebat Dauid. 2. Regum. 19. Quid mihi & vobis fili Zerula, cur efficiamini mihi hodie in Sutan, id est, pro aduersaris s'Suadebant enimocci dere Semei, atque ita funestum reddere Dauidis reditum volebant. 2 Ita reuocanti à cruce Petro Christus dicebat, Vade retro Satana, Mat., aduersabatur enim Domino, & a mandato reus care patris, laborabat.

At quia veterator ille spiritus nusquam non aduersatur nobis, ac pessima vbicg suadet, tum ad vltionem postulat, peculiariter coepit Satan vocari. Vnde. 2. Regum vigesimo primo. Com surrexit autem Satan contra Israel, & incitauit Dauid, vt numeraret Israel. Sed Iob primo & secundo. Studia eius plenius descributur, qui to tus in eo est, vt nobis aduersetur & noceat. Vm de Petrus ipsum vltimo Epistole sue prioris, rugienti leoni obambulanti & querenti quem de tioret, similem sacit.

DIA

qu

tel

dí,

tar

8

qu

per

7

in

40

qı

qi k

G

de

1

ata d

fine v

aanin

xit,

oble

nibu

Vocat

ueft.

legi

cribii

atan

nJu

. Vo

n Sa

ocai

uidis

e Per

2t.16,

reue

HOD

tum

atan

on

auit

8

to

In

שו

de

A

lationes.

Deus huius feculi Satan eft.2, Corinth.4. In quibus deus huius feculi excecauit mentes &c. Princeps potestatis, aëris, Eph.z. 3 Potestas tenebrarum, Coloff... 4 Princeps huius mun di.loan.17. 5 Leuiathan appellatur, id est, addi ramentum, propter augmentum potestatis fuz, & fignificat serpentem illum magnum & antiguum, qui erat in paradiso, Gene. 3. 6 Itemser pens tortuolus, ppter varietate fraudii, Apoc.n. Catus, quia regnat in mari huius mudi , ages impioru corda, quo voluerit, de quo legis Iob 40. 8 Calumniator, Pfalmo.71. Et humiliabie calumniatorem, ideft, mendacem, accusatorem, qui nos accusat, & conscientiam in his cofundit que recte gessimus, & Deo placent, tum que ma kegimus, supra modum magnificat, vtrobique onerofssimus & importunissimus, qui dicitur , Serpens, propter aftutias, Gen. Diabolus. » Draco propter crudelitatem, Efaix. 27. Nam Greis draco dicitur. 11 Aspis & Bassliscus nu supatur, vt supra oftensum est Psal.o. Super aspis dem & Basiliscu ambulabis. n Neguissimus Ephea. Extinguite ignea tela nequissimi spirit?.

n Item Powers, Malignus, Malus, Malum, Pra wus. 4 Leorugiens. 15 Catuli leonis.

M Tentator, Matth. 6. vocatur, & loa.2. Eph. 6 mgalis multis locis.

DEVOTIO.

i Deuotione Latini colectratione vocăt. Esteni anceps vox colectratio, vt que in bono & malo, sed in loco ponatur: & sde serme est que votum. Hacvoce Lucas in Actis.23. in mală parte vsus est, 2 Deuouerut, ait, se dicetes, nece măducatu

TOS,

ros nece bibituros, donec occiderent Pauli & Et dixerunt : Deuotione deuouimus, nos nihi guitaturos, donec occidamus Paulum &c.

Alias non in vno loco scripture in parte bo

nam accipiunt Hebrei.

A Barbare viurpant quidam pro pietate, qui admodum & inepte quoch dicunt deuotus, pm eo quod est pius, religiosus.

DIVITIAE.

Diuitiarii vocabulo delectatus est Paulus vi hocargumeto, quod eo frequentius viitur, quo ties ingente rei cuiuspia vim & copia vultind ligi, vt Diuitias bonitatis, & diuitias plenitudi nis, Collossa. Roma.z. Porro bonitatis non di αγαθοσύνης, quod ea fignificat bonitate quan ponitur πονηρία, id est, maliciæ: fed χουσότητο que benignitas latine dicitur. 2 Ea ita finiunt philosophi. Benignitas est virtus sua spoteadh nefaciendii exposita, vnde Greca vox ab vilini te dicta est. Quanqua eadê accipit pro comodin te fuauitatece moru, qua nos faciles ad vitecon suetudine prestamus. Siquide vsum pro familia ritate fiue cosuetudine dicunt & Latini. Et Gro ci vehemeter comes ad cogressum ac bladiord 2015020789 appellant: nec multi abelt bonia à benignitate. Etenî cũ Deo bonos vocat, bend cos intelligi volunt. De hoc tropo fupra,

DENARII MYSTERIVM.

Denarius, sicut Septenarius, plenitudinis m merus est perfectă tetrade cu fuis inclusis numo ris cotines. Refultat eni Denarius ex vnitate, de nario, ternario, & quaternario &c. Id saperepo rire licet in facris. Et solet scriptura multitudini sic annuciare, Num.14. Tetauerut me ia per det VICE

vice

15 tran ide dis

pof 81 ver Pro

ratt apu ri,a late fect

bo

Pe

13 di

fu 45 fir At pt

nç

PO efi

1080

s nihi

tê ba

e,quê

s, pm

s, ve

,quo

inte

itudi

on ef

æ op

NTO

niunt ad he

ilitz

odin

COD

nilia

Grø

ores

nitas

end

מח פ

me

de

epo

iné

lecé ces. vices. Iab. 19. En quur decies me confunditis?

DILATARE.

Dilatare, in Pfalmis ad confolationis gaudiū trasfemitur, Pfal. 4. In tribulatione dilatafti me. sdeleaudio confolationis tui spiritus me adfer did Et Gen. 16. Dilatauit nos Dominus id eft. posttot labores & angustias Deus nobis letitia & pacem dedit. Nam lætitia cor dilatat, triftitia veroac mœror constringit & contrahit . Vide Proverbas. Item quid sit dilatari cor, supra declas ratum est in litera C. 2 Dilatari quoque cor, apud Hebreos significat interdum audacia effere narrogantem, aut tumidum effici, Deut.s. Ne di latetur cor tuum. Dilatatio greffuum, rerti kundationem, siue prosperitatem significat, & bochequens est in literis facris cernere. Pfal. 18. Perdilatationem greffuum fub fe, hocelt, inofe fenfum & expeditum.

DUNTAXAT.

ra M. Que vox Hebraica perinde est ac dunta ra Latinis, nunnunquam confirmationis nota est, quomodo Fabius alicubi vtitur. Nec iniuria Que enim duntaxat quid sunt, & certe sirmiter suntidiquod sunt. Esaias vsus hac voce bis in ca, suprosecto enim Deus tecti, preter que nullus: vbibec vox habetur, vel duntaxat tecum. Et in sincapitis eiusdem prophete Esaie: In Domino staest mihi sustitia & fortítudo. Hic iterum produntaxat, id est, omnino, ponitur. Vt sit sens sus, omnino mihi: vel, duntaxat mihi in Domis no, inquiet sustitia & robur.

DIFFICILE.

In Scripturis nonnunquam Difficile pro impossibile accipitur, vt ad Hebraos: Impossibile estidifficile eni eos, a semel illuminati. Et Leu.

scap.

DIVINAE SCRIPTVRAE 5.cap.Vide Isychium in Leuit Jib.i.cap.5. DECIMAE.

Becimarum nomine vocârunt veteres, quo cunqui honorifica dona, vt Gen. 14. patet. Et Abn ham Melchifedech altiffimi Dei facerdoti ded mas dedit ex omnibus, id est, eximias & honorifica dona ex spolijs ei obtulit.

 Decima Decimæ, Num.29. Hebraícus loque di modus est, ve dicatur Decimam decima, idel

quelibet decima, cuilibet agno.

DESERTVM.

Apud Iudeos deferta non funt loca, quodni hil ibi fit rerum, vel hominum, quum in scripto ris multe vrbes in deferto fite fcribatur, fed funt loca syluestria, pascua, seu campestria, ve sapein scripturis, vt ficut Moses abegit oues lethrifon ri sui in interius desertum. Hier.n. Super omna colles in deserto venerunt vastatores. Item Ma. cap.3. Et Lucas: Et venit in omnem regionem & nitimam Iordani. 2 Ergo desertum illud non fuit omnino valtu, in quo nemo, led in quo ipa fim homines & rari habitabat, ficut in Hercint fylua, Vogefo, & fimilibus incultis locis viden est. Vnde Josua. 15. Sorti tribus Juda, in deserto. ciuitates, que & fuas villas habuerut affignata, legimus, Ex Hebreo vertunt Araba, quod pro prie fignificat planiciem, vbi fine fyluis & mon tibus late patent campi. Sunt & quædamaspen & montofa, Exo. 14. Et egreffi in desertum Hw. Defertum interdum pro via getium, vt Pal 67. Iter facite, qui pergit per deserta gentiti, apud quas ante gratia non crat, Efa.35. Lætabuntur de ferta &c. 4 Sunt quoqu deserta mentes creden tium, quorii vita abscondita est in Deo cu Chi sto, in quibus mortificatis, graditur Dei spiritu & ducit

d

p

& ducit quo vult, vt nesciant interim ipsi, quo vadant, scientes tamen, quod Deum sequantur, quemadmodum Abraha. Sic & olim Deus per deserum precessit filis Israel in columna ignis ber noctem: Dominus, inquit, est nomen illi, ne

quid dubitetis de eius protectione &c.

f Item desertum nonnunquam pro plaga meridionali vsurpatur, sicut anides, id est, mare, pro occidentali, propterea quod mare Iudeis sit ab occidente, Psal. 75. Nec enim est exaltatio, nisi a solo Deo, non ab ortu solis, non ab occasu, necp a deferto, hoc est meridie, illa potest peti.

6 Defertum magnum à meridie Iudee est, ideo

pro meridionali plaga ponitur.

qua

Abn

deci

nork

oquê

id di

dn be

iptu

funt

pein

i foce

mne

Mar.

em f

non E

foat

rainin

iden

sto.

natas,

pro

mon

afpert.

Hur.

r Pfal

apud

ur de

reden

Chri

iritu

duct

7 Item pro toto mundo, Efa. 40.

B Desertum populorii, apud Ezech. 20. est care nis vastitas, & eius mortificatio. Ezechiel ino quit: Et introducă vos in desertii populorii &c. Nam per desertum Aegypti ducebantur ad promissant terram Canaan.

DONEC.

i Donec, iuxta proprietatem idiomatis, vltra euentirei se protedit, Esa. Donec ponat ciuitates, ita vt sint absque habitatore. Quomodo & Euangeliste aliquando vsurpant, vt sit idem od nunqua. Na scriptura id quod perpetuo durare debet, huiusmodi verbis eloquitur. Sic Matth. s. Non exibis illinc, donec persolueris extremum quadrante. i. nuqua exibis. Sic Matt. t. de Ioseph scribitur, o no cognouerit Maria, donec peperis set silius un primogenitu, vbi non sequif, Ioseph posthac vnqua Maria cognouisse, cuius virgini tat perpetua in Deo, & credim? & veneramur. Et Plal. 109. & Mar. 12. Ad eunde modum legis de como emisso, Gen. 3. qui egrediebat, & no reuer tebatur

tebatur, donec siccarétur aquæ super terra, quum fignificet auc nuqua suisse reuersam. Et in Gene, de fratribus Ioseph legimus, Donec cessauerint bibere, pro, donec satis biberint.

DIACONIA.

fianovia, no femper fignificat ministerium, que alteri seruimus, sed et bnficiu quo afficimur:itaq suppeditatione sive subministratione dicere pol fumus, Act. 6. 8. 1. Cor. Ccteru de subministrati one quide. Hinc λιάκονοι ministri funt, qui inte bus ad victu pertinetibo Ecclesie ministrat, hor est. pauperu viduaruq: curatores, et eleemolyna ru dispesatores. Talis Stephanus, minister mense fuit. vt Acto. 4. &. 6. teltatur , Christianis initio Hierofolymis of fuiffe comunia scribens distri buisse aute Apostolos vnicuica secundu quodil li opus erat. Ibi accidit, vt in his rebus fieri sole, quod Grecoru viduis no ita, vt Hebreoru pro spiceretur, vnde murmuris aliquid exortumsu rat. Quod vt Apostoli animaduerternt, se viit muneri, dispesando verbo Dei, & simul victui corporis, haud polle fatis elle, isto pacto futuri, vt ab oratione & predicatione impediretur, ais bant: Mensis non seruiamus, disponite ex vobi viros probatos, quos huic muneri preficiamu, ipfi functioni predicandi verbi Dei & precatio nibus vacaturi, Hac occasione electus suit Sw phanus, cum Tex alifs, atck ifti muneri prefectus Hinc natum est ministerium hoc & nomen: Di coni enim, id est, ministri coperunt dici &c.

DETRAHERE.

Detrahere verbo Dei, vel addere sermonib eius, est aliter sentire de Dei volütate, qui psetral dit in verbo, Detrahunt igitur qui no timet qui tum debent, seu qui non credunt quantii debente DAEMONIVM MERIDIANVM.

Demonium méridianum, est subitus splédor side sanctitatis, qui vschade à splendet, & in tantum oculos reuerberat, vt ei contradici non possitabillis, qui verbum Dei siue scutum veritatis non habent, quin pro sanctitate & cultu habeat.

Hic est angel? Satana, trassiguratus in angelti lucis, speciem pietatis pretendens, abser eius vir tute, hoc est, Demonium quidem, sed est meridia num, id est, lucidissima specie amictum atop contectum ne deprehendatur.

Scriptura appellat incursum hunc Dæmonis metidiani, ægritudinem deuastantem in meridie Plattio nonagesimo. Ab incursu et demonio me ridiano. Ali as vocatur ebrietas, laquei, angelus lucis, mensa in laqueum versa, vt Rom, 13, Plal. 60

&s, Timotha,

um

ene.

rint

quo

tage

pol

n re

, hoc

(yna

renle

nitio

distri

10dil

folet,

prov

m fue

vtrid

zictui

ituri,

ir, aid

vobi

amus,

ecatio

it Sto

fectus n: Di

nonib

fe trad

nét qui

tut

DRACO.

Dracones quandoquide in proptu habet ve nenti quo noceant, firce istud animatis genus inwilum hominibus, recte hoc verbo coueniet ime piosintelligi, qui tum demu fuo fe functos vitæ officio arbitrantur, vbi leferint viros bonos:ve luti Pharao ille populu Dei opprimens: tande et iple oppressus in mari diuina potentia, vt legis Pal.73. Tu confregisti capita draconis, dedisti en elam populis Aethiopu.i. submersisti exercitu Aegyptioru in sinu Arabico, ita vt Aethiopes Viciniexuuias detraxerint, mire ditati funt . Sic Pal. o. Vbi auxiliu Dei credenti contra impios promittitur: Super afpide & baffliscum ambulae bis, & conculcabis leonem & draconem. Efaias quor cap. 27. Pharaone & Leuiathan & dracos neappellat, 2 Item מוברבר idest, dracones maris

maris, pisces maximi. Eode verò nomine draco nes terrestres atch marini vocantur. Necheni Ce te & maximi pisces aliud in aquis sunt, g draco nes ac serpentes in terra. Quanqua igitur nomi Hebraicum draconem sonet, tamé pisces quien dem forma, ac magnitudine sint, significat,

Inuenimus & alibi ingentes pisces dracone vocari, vt Pfal.147. חומרות לכל חתבינים וכל חתבינים וכל est, Dracones, & omnes abyssi: p abyssos aqua copiosissimas intelliges:per dracones maximo 4 Item per draconem magnum videl cet aquatilem, apud Ezech.ca.29.rex Aegyptin telligitur, ficut per alios pisces fignantur reliqui Acgypti principes &c. , Hinc Draconum& Struthionum luctus feu ferpentum planctus, co lebris est in scriptura in deserto horribiliter ein Jantium. Et vbicunce in scriptura mentio estil lorum, ibi vastatio, horror & luctuosa miserial gnificatur, Micha. Facia planctu ficut dracones, & luctum ficut fili Struthionum, vel filic Syru num. Nam hoc fignificatur Deum non vltrami seraturum: vt Oseg.s. Non adda vltra misereri do mui Ifrael. Struthio enim statim induratur ergi pullos, ac finon fint fui, Iob.39. & Efa.43. Vbiru sum promittitur salus. Glorificabit me, inqui, Bestia agri, Dracones & Struthiones, quiaded Item, Draconum locu in deferto aguas. 6 nonnunquam in scriptura seruitutem inter au deles gentes defignat, qua feritate draconumi miles fint, de quibus Pfal. 14 4. canit. Eandem vo cat vmbram mortis, morte etiam durius expoli tum ese per omnia libidini impiorum, & audi re continuo blasphemare nomen Dei, damnan omnem pietatem & justitiam &c.

DEI ESSE.

lo

(0)

CO

me

a

nes

hid

uas

nos

dell i in

iqui

n&

S,CE

ciw A ib

iaf

nes.

VIC

mi

ri do

crga

iru

quit,

dedi

CTW

mf

pol

ipdi

nart

brd

egregia, Psal. Iustitia tua scut montes Dei. Et in alio Psal. Sicut Cedros Dei. Gen. 13. Sicut Paradia sus domini, optimus situs illius terre Chananeze horus Dei dicitur. Sic Arbores Dei, Viros Dei, & quecunch significare volunt magna eximia et ingentia esse. Sic Dominus castigat pios virga et plagahumana, non qua scriptura Dei vocare so let, qua impios exterminat, quæ visitatio Dei dicitur, id est, magna & ingens. Nam a suis miseria cordiam suam nequaquam auseret, vti Dauidis posteritati, hoc est, Christianis, & omnibus vere Dei filis. 2. Regum primo, Psalmo. 89. promiss sum legitur.

DETESTARI.

Nonnunqua verbo Detestandi & id non raro Hebrei vtuntur pro negligere, aut posthaberevt Gen. 47. Quia detestatur Aegypti ocs pastores ouium i. posthabent & negligunt nullius existimationis sunt apud eos.

DOCTRINA LITERAE.

1 Doctrina literæ, est puram legem, eiusch opera docere, absch diuine gratie cognitione.

Doctrina autem Spiritus, est gratie diuine per Christistem agnitio.

DENOMINATIO

pro denominato.

Infacta lingua, hoc est, Hebraica, frequetissimu est, vt denominationes pro rebus denominatis ponătur. Itaci no dicit in ea lingua, id esse falsum sed alstrate: nece veru, sed veritate, atcu id genus innumera, et supra quocu metione fecimus. Qua loquatione et nos quocu vtimur, vt Comici, cu sceleratum adpellant scelus. Est aute idem & denominatio & denominatum, scut idea, & id q'd

ideæ particeps est, sed hoc differunt, quod deno minatio totam rem simplice amplectitur, ac do nominatum tanquam pars est, ideo nescio quid vehementius est, aliquem scelus adpellare, quam sceleratum: & bonitatem, quam bonum, quasito tam rem amplectaris.

DESPICERE SV.

per inimicos.

redentes qui iam abiecti sunt & contempti ab impis:post tenebras huius vitæ, in luce ætema, coram Deo sint conspicui: Non modo erepti ab oppressione: sed etiam in sublimi supra impios ita collocati, vt despicere illos ex arduo videatur Psal. 33. Quoniam ex omni tribulatione eripuisti me, & super inimicos meos despexit oculus me us. Hucaccedit Sapien. 5. Vox impiorum de cre dentibus. Ecce quomodo computati sunt inter silios Dei.

DONVM DEI.

Spiritus fanctus donu Dei in facris dicitu, que Deus in corda credetiù effundit, Ioan.20. Infuffauit, & dixit: Accipite spiritu fanctu &c. Bad Roma. 8. Accepistis spiritum adoptionis &c. Porrò spiritus fancti opera in sanctorum cordibus sunt, sides, pax, gaudium &c. Sic dona spiritus sancti dicuntur: vt spiritus sapientia, spiritus consisti &c. id est, donum, Esaia. 11. Paulus differt donum a gratia, Rom. 5.

DIFFLVERE.

Scriptura diffluxu, interitum & extinctione populi fignificare solet, Psal. 46. vers. 5. Inde describitur Iosue. 7. de populo metu consternato: Linquesactum est cor populi, & factum est vraqua.

DELICTVM.

Delicti

· Delictii iuxta Canone scripture interdu fignie ficattotă anteactă vită, qua in infidelitate viximus ignorantes veritatis, du non folu crassa vie tiaadmisimus, sed etia in iniustitus nostris ame bulanimus. Delictu (inquit Hisychius in Leuit. librea. in scripturis pro decumano aliquo cri mine accipitur. Delictii, inquit, proprie à Legis latore dicitur peccatum quod in Deum commit titur. Ego Dominus &c. Oftendes, quia delictu idestimpieras in Deum, incompetens fanctorit perceptio dicitur. Delictum adpellare: nunc quie dem peccatum quod ad scientia peruenit, & nes quaquam iam ignotum est peccanti, niic autem guod in Deum iplo commissum est, veluti jure. iurando.aut etiam in fanctis:non fine caussa hoc vocat delictum. Hecilla

DENVDATIO.

Pudenda Hebreis Denudatio vocatur, qua semper Hieronymus turpitudine adpellat, cuius vocis creberrima in libris Mosaicis mentio fit, Genea. ערות Verenda patris fui . Septuaginta vertunt yunvoor, hocest nuditate. 2 Denuda rebrachium quid fignificet, ante dictum.

EVANGELIVM.

ANGELIA Gracis dicebatur sacrificium & sup plicationes pro jucundo & optato nuncio suscepta.

Item fausti nuncii præ mia. Nam vetusti premium τα έναγελια vocarunt, åd dabat fausta nuciati. Sic

Cicero ad Atticu. O suaues epsas qbus euagelio deberi fateor, Lege G. Bud.in annotatioe Pade.

ctarum N 4

liffert

eno

c de

biun

uâm

fito

re vt

ti ab

erna,

ti ab

Dios

eatur

uisti

me

cre

inter

citur.

o.In

c. Et

84c.

ordi fpiri

iritus

tione : Li

aquz. clicui

ctarum, in titulum, De officio prefecti pretorio, Autore autem Helychio, etiam iple renuncia tiones & preconia.i, μκνύματα και κκεύγματα 4 In qua significatione, nostri scrie fignificant. ptores hac voce Euangelij vfi, exprimere volue runt, quod Hebreis dicitur, TYN & fignificat ferè publicam multum expectate rei renunciais onem, ac ceu preconium, deductum nome, à ve bo Jus, quo Prophetas ferè vios legimus, quo ties de gratie predicatione per Christum euulgi da funt vaticinati. Id Septuaginta interprete, semper per Eug WEZigap reddiderunt. Vt Elas Quam pulchri funt fuper montes pedes predici tis, annunciantis pacem, predicantis bonu. Vbi nos predicantis, Hebrea habent, 7432 Septu aginta ευαγελιζομένων, nam per pluralem nu merum id efferunt . Sic.6.apud eundem Vatem, Spiritus dominatoris Domini super me, pro pterea vnxit Dominus me, ad predicandum hu milibus misit me. Hic vbi nos, ad predicandum, Hebreus לבשור, Lucas & post Septuagina ευαγελίζε & legunt. Ita Plalmo quadragelimo Annunciaui iustitiam tuam in Ecclesia magna, Pfalmo sexagesimo septimo. Dominus dabitse monem annunciantium, Pfalmo sexagesimo. Bo nedicite Domino, benedicite nomini cius, anni ciate de die in diem salutem eius. His omnibus locis, vbi nos annunciare Hebrai habent 703 Græca æditio Eua WEDia J.

Discimus hinc ergo, noui Testamenti scriptores Euangelij vocem, pro publica gratigacre demptionis per Christum partæ, renunciation ac predicatione, de qua să memorata, ac aliajum mera scripture oracula, predixerunt, y surpasse Scripto

etorio.

nuncia

YMATA

ri fcri

volue

mificat

nciati

e, a ver

IS, QUO

euulgi

pretes,

Elag.

redica

i. Vbi

em nu

atem,

e pro

ım hu

ndum,

aginta

gesimo

nagna

abirle

no.Be

nibus

בשך

i scrip

e acre

iation

iainm

passe

cripm

Scriptura iamdudum cœpit in Legem & Eus angelion distingui, & Euangelion pro qualibet promissione gratiæ Dei vsurpari. Prius sane so. lidum eft, vt scriptura in legem & promissione fecetur: nam quicquid in ea legimus, aut requirit aliquid à nobis, & legis nomine celetur: aut pole licetur aliquid, & Dei recte vocatur promissio. 7 Sacri scriptores autem, promissiones \$παγε. λίας, non εναγελία vocant: & per Euangelion vbic Christi et pacis, gratig, qua nobis restituit predicationem publicam illam, & omni creatus ra comunicandă intelligut: id quod quiuis agno scat.excutiens ea noui Testameti loca, in quibus hæc yox legitur. 8 In fumma, Euangelizare estlætum, iucundu, suaue, bonu et acceptum ver bum nunciare. Id quod maxime conuenit condo nationi noxæ, per Christum consequutæ.

Ita scriptura vtitur verbo (), dd proprie estenunciare rem nouam, quæca plurimum affi ciat: presertim Esaias eo vtitur, vbi de prædicatione Euangelis loquitur, vbi supra. Quanquam & de infausta renunciatione alicubi in scriptura vsurpetur. Vnde ille qui cædem Israelis et filione Eli nunciabat, nihilominus () vocatur, 1. Régum. 4. 10 Tantum ferè sibi Paulus in epis stolis suis describendum desumpsit, vnde preteri tis miraculis penè omnibus, atque couerfatione Christi, que in quatuor illis Euangelis ad longu naratur, ista edisserit, satis nihilominus atce abu de Euangelion coplexus, maxime in Romanis.

EVANGELII NOMINA.

Consueuit vero Euangelion in scriptura diuis mamultiphariam appellari, videlicet: Virga dire ctionis, & Sceptrū regni, Psal. 44. Lux magna, Esas & Matth. 4. Virga oris Domini, & spiris N ctus oris

eus oris labiorum, Efaiæ. 11. &. 2. Theff. 2. Com Salutis, Luc.z. Virtus Dei, Rom.i. Administra tio spiritus & iustitie,2. Cor.3. V terus & vulm Efa. 46. Panis vita, Ioan. 6 Dies virtutis, & vir rus aurora, Pfal.109. Estenim dies virtutis Chris fti quo fili nascimur atch concipimur, velutros nempe citra operam hominu de celo folo, gratia Spiritus fancti. Virga virtutis, Pfal. 109. Huim virga fastigium adorauit Iacob in manu Iosenh Gen. 49. Virga ferrea, Pfal. 2. Farina pro Euan, gelio ponitur Mat. n. Ifychius lib. 1. Leuit. cap. 1. Sciffura petran, Cauerna faxon, Efa.7 Com ferreum, Vngule zerez, Mich. 4. Clypeus ignit Prouerb.30.et ad Heb.9. Benedictio, pretextua ius aliquado predicatur maledictio, Mala. Fos aque viux, Joan. 4. Granti frumeti cadens inter ram, eiulde cap. n. o & Christus iple est fermen tum nouum, Mat. 13 Azyma fynceritatis, 1. Cor. Menfa, Pfal. 68 Manna, vt Christus ipfe, Ioan. Carbo viuus, Carbuculus vel Calculus. Elac. 6. Aqua falutaris, vt fupra.

ECCLESIA.

Ecclesiæ nomen Græcis à couocando derivati esse, nemo est quem sugiat. Vnde & Latinis rece ptum vocabulu, nunc pro cetu, nuc pro cocione pro certa multitudine, pro populo, tum secundu carnem, tum secundum spiritum in sacris literis

promiscue accipitur.

Nam videre est in veteri testamēto, o vbi He braica veritas habet אחף עפו האיף, ibi Septum ginta transtulerunt συνασωγήν, aut ἐκκλκσίαμ: Latini vero cœτῦ, congregationē, multitudinē, vniuersum populum Israel, aut idipsum Ecclest nomen posuerunt. Sed id manifestῦ ex his locis quos ostendemus, siet. Exod, 12. Loquere ad om

nem

PHRASES.

nem multitudinem filiorū Israel. Hichabet Heebreus pro multitudine אַרָר, Gręci סטימנשץאֹף, Leuit. 8 Omnem cœtū filiose Israel. Hichabent Hebrei הערול הערול הערול, hocest, omnem cœtum Ecclesse, quod & Græci סטימנשץאֹף צאאאסומג, Nume. 10. Ecclessam Domini. Hichabet Hebrei

החל Graci συναπωγίω.

Corm

vulu

& vie

Chris

eor H

gratia

luius

ofeph

uan

ap. 1,

ornu

gnie

tucu

Fos

n ter

men

or.s

11.9

a,ca,

ratu

rece

one

ndū

eris

He

Ha

U:

nē,

esiç

cis

m

m

Hacautem omnia huc folü tendunt, & Eccles sianomine totü populi Israelitici cætü, congres gationem, cocionem, exercitü, multitudinem intelligi videamus. 4 Ecclesiam Christi Paulus Ephe, describit, sic inquies: Viri, diligite vxores vestras, quemadmodu Christus dilexit Ecclesia, & tradidit seipsum pro ea, vt ipsam sanctissicaret quam aqua sauacro per verbum mundauit, vt eam sibi copularet, quò preclara esset Ecclesia, no habens vel rugam vel maculam.

, Ecclefia Christi no est aliud q spiritualis collectio aut congregatio hominu sidelium, in eande sidem, spem & charitatem spiritus, vbicuos terrarum suerit. Hac Ecclesia, inqua, est cosensus sindei, consensus animorum, cosensus vnius baptis smais, vnius Dei. Ad Ephe. 4. Vna sides, vnum baptisma, vnus Deus. Vnde Christiani cociues adpellantur, ad Ephe. 2. Esa. 70. Tu autem vocabe ris questra ciuitas: & sicut ciuitas Ecclesia Dei est

ficciuitas est confensus ciuium.

Leclesa ergo Dei ipsissima, cœtus est in vnum Deum & CHRISTVM eius credentium. Quæ(vt Cypriani verbis. 24. Quæstio. 1. Canos ne repetitis, vtar) Ecclesia, inquam, Domini lus ce persusa, per totum orbem radios porrigit. Vnum tamen est quod vbique dissunditur, nec vnitas corporis separatur, ramos suos

per yní

per vniuersum orbem copia vbertatis extendit De qua & diuus Hieronymus ad Eugenium en scopum, distinctione. 93. Legimus, &c. 7 Vnde Ecclessa magna in Dauide, Ecclessa gen

7 Vnde Ecclessa magna in Dauide, Ecclessa gentium est per sidem in Christo collecta, id est, om nium timentium Deum ex gentibus, per toum orbem, secundu illud Ioëlis. 2. Et erit, omnis qui cunqui inuocauerit nomen Domini, saluus erit. Siquidem parua erat Ecclessa, quado verbu Dei, Deus ipse tantum erat inter Iudæos notum, Roma. 10. et Psalmo vigesimoprimo: Ad te laus main Ecclessa magna, consitebor tibi, Act. 9. Psalmo 34. Consitebor tibi in Ecclessa multa, id est, magna, videlicet gentium.

E Č C L E S I AE

Nomina. · Sunt hæc: Columba, Cantic. s. &. 6. Infula, que vndique procellis alluitur, & solo Deo adiutore contra tot tempestates secura consistit, Esaiza Mons Sion, quia à portis inferorum & dæmoni bus omnibus tuta est, & a peccato, morte & in ferno, Ela.u. Species siue pulchritudo domus: vi Pfal.67. Rex virtutu, dilecti speciei domus, dini dere spolia. Specula, no solum & Deum & celo stia per fidem (id est, à longe) speculatur, sapiens que furfum funt, no que fuper terram : fed etiam o in ipfa funt veri speculatores & vigiles inspl ritu, quoru est populi subiecti curam habere,& insidias hostium & peccatorii observare, g Gra ce Episcopi vel speculatores vocatur. Mons do mus Domini in vertice montium, & eleuabitur super omnes colles, Esaiæ. 2. Domus spiritualis, Sacerdotium sanctii, Genus electii, Gens sancta, Populus qui in lucrii accessit, Populus dei, Viui lapides, Sancti, quia Dominus fanctus est, Pets Cerua

Ce Sio fun fti, rob Efa

mo Ho ma Suz cor Pfa

mo

lun ence & fan que que gre

ar

In MAR

na ter tri, ndit.

o epi

gen

om

tum

qui

it. Dai

Ra

nea

mo

ma

ore

21

inc in

VI

ui

le

ns

m

8

a) lo

ur

αí

Cem vel Caprea, Prouerbiorum.s. adpellatur. Generatio, quam possedit Deus ab infrio, Pfal. 72 Sion Pfal. 47. Domestici Dei superstructi super fundament II Apostolon, Ephe.z. Corpus Chri fti. Conciues, Populus fortis, Ciuitas gentium robustaru, Esa.16. &. 25. Vrbs fortitudinis Sion. Efa. Ablactata à lacte, Efa. 8. Auulfa ab vbere Efast Deferta, Efa.35. Docti à dño, eiusdem. 54. Omne semen verum, Vinea electa, Hier. 2. Fore mofa. Speciofa, Cantic.2. Sponfa, Amica, Soror. Horrus conclusus, Fons signatus, Cantic.4. Im. maculata, Sine macula, Cant.s. Sine ruga, Eph.s Suauis, Decora, Perfecta, Electa, Beatiffima, And cora Luna Sol, Cantic.e. Concilium iustorum Palmo, no. Participatio timentium deum, Pfale mo.18. Hierusalem, Psal.121. &.124. Tabernacus lum, Tota pulchra, Pfal. 4. Hierufale noua Pfal. mo.64. Efa. Interdum Sion. A Sion exibit lex. & verbum Domini à Hierusalem, Esa.z. Mons fanctitatis, vbi læti orabūt in spiritu, spiritualia quedona offerent in altari, id est, super Christum quiest aduocatus & altare nostru, Esa.56. Et congregabo eos ad montem Sanctuarii mei. & exhilarabo eos in domo orationis mez, oblatiões eo rumetiam grate erut super altari meo. Dicitur & Ecclessa regia, q verbo Dei construitur, Esa.54 Itemper Metaphora, Ciuitas regis magni, Dos mus & templum Dei, Esa.2. In domu Dei Iacob Multitudo credentium, Act.4. Semen Abrahæ Act, Vinea domini Zebaoth, Pfal. 79. Efaix.5. Regina, Vinea electa, Pfal. 44. Vinea domini ex ercituum, Germen dele Ctabile, Esaig. 5. Fili Dei natiex Deo, Joan.s. Filifilucis, Lucæ. 6. Fideles terra, Pfal. 86. Ciuitas Dei, Pfal. 100. Lapides vi wi, Petris. Promissionis filis, Galat.3, Ecclesia fancto

fanctore, Pfal. 88 Domus dei, Atrium dei, Pfal. Solium Dauid & regnueius, Efa.o. Populush bitator Sion, Efa.10. Peculium ac hereditas Di Regnum, Lux ipfa in Domino. Theff. Ephu Templu spiritus sancti, Terra sanctuarn, Hom um, Candelabru, Juda & Hierusalem, Regnin Dei, Regnu Christi, Cœlum: vt Pfal. 88. Et eriti stis fidelis in colo, id est, in Ecclesia sanctorum, His plura edocebit pius vius facroru Biblioni q nobis ante omnia vel ad verbu nota esse vul D. Augnstinus de doct. Christ. lib. 2. cap. 9. in he verba: Erit diuinaru literaru solertissimus indu gator, qui primo totas legerit notasce habueil & si nondu intellectas, iam tamen lectionedin xat eas que adpellatur Canonica. Nam catera fecurius leget fide veritatis instructus, ne praw cupent imbecillem animu, & periculosis mendi cis atos phantasmatibus eludentes praiudica aliquid cotra sanam intelligentiam. Hecille. Que quia ad lectionis sacre studium non parum faciunt, in rem studiosorii describenda duximu vt ad verbum edifcantur.

ELOQVIA DEI.

vel Domini.

· Scriptura facra non intelligit tanti ea que inli bris scripta sunt, sed multo maxime q vocepro feruntur(quum vox sit anima verbi)& que Do minus in nobis loquitur.

ECCE.

Multum semper momenti est in hocaduerbie Ecce & in pronominibus. Esaix. n. Ecce Deush lutis meæ. Salutemenim fuam tanguam mirat Jum celebrat.Q.d. Deum effe saluatorem meum, hoc omne miraculum superat. De pronomini bus suo loco dicemus.

Ecct

fu

ip D

de

an

Sei

ho

qu

VI

ah

ne

in

D

CI

n

te

i

al.

is h

Di

she

one

núa

ritte

ım,

oru

Vult

hec

nda

erif

lina

teras

æ00

enda

icent

arum

mu

ink

pro

Do

rbio

eus fa

iract

eum,

nini

Ecct

e.

Lece, vox est obedientiæ, & eorum qui presto suntac parati in obsequium Domini. Vox est se ipsum dedentis atca offeretis in plenu obsequium Deo, Hebr. 10. Similiter En me tibi, seipsum dedentis ac offerentis apud Hebræos sunt: vt Ecce ancilla Domini, id est, en me totam Domini obsequio offero ac dedo. Esa. 6

EPIPHONEMATA
apud Hebraos.

t Vtűtur frequetiorib? epiphonematis Hebrei, gvel Gręci vel Latini: atque hoc π5000π όσεσι, hocest, in causse redditiõibus: quum scilicet eius quod dictū est continua propria caussa subditur vt Esa. 2. Quum extorsistet quo omnes sciamus ab hosestomachante abhorrere, mox addit ratio nem, φ η s per amentiam in quem que citra deleciū irmat. Et in multis locis.

DIK, ENOS.

n Autore Eusebio. n. Præparat. Euangelicæ. 4. & D. Hieronymus in quest. Hebraicis. Quod Enos proprie hominem significet secundum animam, Adam secundum corpus: & hoc recte. 723 kenim Hebraice terra significat, de qua corpus for matum estryt sit Adam dictus ab originis & matumis suæ vocabulo, velut terrenus seu terrestris Adquod allussis perspicue cernitur Apostolus in prima epistola ad Corinthios. 15. cap. vbi dicit Primus homo de terra terrenus.

s Enos autem Etymologia sua, Eusebio signio sicat obliuiscentem. Nam homo secundum and mam suam oblitus est Dei sui per peccatum, no vulgari quidem obliuione, sed in spiritu & verio tate, cui Deus sam non est Deus, nec pater, nec benignus, sed sudex tremendus, terribilis,

cuiule

cujulmodi erat Adam, quum in paradiso sugem à facie Domini, Geña. 3 Enos, autore Rechlie no, ab afflictione, dolore, mœrore dictus, quol homo juxta anima Juam oblitus fit Dei Jui &c. Hic Enos est miser, mæstus, pauidus, desperant & plane inconsolabilis, &c. Psalmo.8. Quidel Enos, vel filius Adam, quoniam memores eits, 4 Hinc scriptura Tropum hunc servat, vt filion hominum pro hominibus frequentissime diaz. Quo Tropo scripturæadmodu frequenti Chri stus se filium hominis identidem adpellat, et fert quum fefe dencit fuamos humilitatem predicat Estautem omnino id quod Paulus ait: In simili tudine hominum factus, id est, perinde ac quilo è vulgo hominu: verus nimiru homo, & nihilo plus, apud mundum quidem, g quisquam exinf , Hebræis DIK 12, id ett, filius Av dam vel hominis, nihil aliud fonat g homo. 6 Hominem autem vocari in scriptura, humili tatis, imô contumeliæ est, o omnis homo men dacium sit & vanitas. Sic Paulus quum vereco de & modeste humana vanitatem depingit, con fueuit dicere: Secundum hominem dico, ad Ro ma.z. Et secundu hominem ambuletis. Sicetiam z. Corin.3. None carnales, none homines estistiv modestissime quidem, sed tamen significatissime & apertiffime tangat humanæ naturæ mileriam, quoties nos hominis vocabulo scriptura censer. Psalm.9. Quoniam homines sunt, insigni affectu fignificat g fit homo res nihili & miserrima.Q.d. Agant quanta possint, simulent, ostentent, valea & si quid aliud magnificum de eis dici potesta men homines funt, id est, miseriam & prauitate

Vniuerforu exprimetes, Enos, miferabiles. Fod despectu loquitur, Esa.p. Aegyptus homo, & no

Deus,

Christ fie

citt

hli

tod

Cc.

atte

deft

ine.

lios

icat.

hri

ferè

at

nhe

ifa

hilo

infi

A

nili

ens

ectiv

COTY

Ro

iam

rvt

am,

ilet.

2.d.

leát La

taté odé

eus,

morta

Dets: & equi corum caro, & no spiritus. Sic in Toan.s. Sciebat enim iple quid effet in homine. In & Pfalmo. y. Dominus de cœlo prospexit su berflios hominti &c. Et Gen. n. Descendit Do minus ve videret turrim qua ædificabant filn ho minum. Nam hoc vocabulo hominu licet tenui & exiguo in speciem, reuera tamen vniuersa mis kria & malitia mortalium est coprehensa, vt ora toraliquis pro hoc diceret: Qua ædificabant im. pillimi, potetillimi & sceleratissimi hominum. Nonnunguam Christus se filium hominis sie ne Ada adpellat, hoc est, vere homine & plebeis um homine predicat, p ex eius posteris progna Christoff msellet, ex o prodissent & cæteri mortales vnis lius hois. perfi. Item in hoc mire fuam nobis iuxta & hus militatem & bonitatem comendat, qui nostre sa luis gratia cò vích demiferit fele, vt nihil nisi hō haberetur, ac ho infimo gos inferior esse voluerit 8 Porrò Fili homini in scripturis opponitur filis Dei: quia enim filius Adæ, id est peccatoris hocnomine censetur, voluit nos Deus alia adpel htione dignari, vt vocemur fili Dei, Ioan. Pfal mo.g. In illis natura dominatur, in his gratia. Plal-4. Fili hominum, víquequo graui corde, vt quid diligitis vanitate & queritis mendacium? Filios item Dei scriptura aliquado eos nomis nat, qui Deum metuebant, reuerebatur atquama bant, qui à parentibus suis in religione ac cultu vnius veri Dei erant educati: qui Deum pro suo Deo habebant: qui ex linea illa erant ac gente, ex qua futurit erat semen promissum & benedictu Genefis.s. Videntes filn Dei filias hominum. De Contra, Filios hominum eos dicir, qui de pa rente d Cain erat geniti, fili quoch Adam. Gen.it hancemphasim haber, Quasi dicerer; Miserii hoc

DIVINÆ SCRIPTVRÆ

İn

Ín

QI

te

le

4

æ

01

da

CU

ek

lo

a

ci

te

h

PI

na

id

8

in

mortalium genus, generatio illa carnalis, homines illi è terra, facti è luto, de quo initio huius, ma Atqui Hebreis, q̃ Grecis vfitata funthec, Pli Ifraelis, p Ifraelitis. Sicut greci frequêter dicut la τρωρ παῖδες, i whωρ παῖδες, id est, medicorum filip: Indos filip, ipsos medicos, ipsos Indos in telligêtes, no eose filios, filip Achiuoru pipsis Achiuis. Sic & Hebrei hac phrasim et ad loca accomodant: appellat enim filios orientis eos, qui ad ortum habitant, filium pacis, timoris, mendaci, &c. vt in litera F latius patebit. Et in hac peri phrass, Filip Heth pro Hetheis, Gen. 21, que admodum & superius, filip hominum pro hominibus peste la trautem filius natura, filius cura, filius ado ptione.

n Elt & filius doctrina Sic Joannes, cum non fit verus & naturalis filius Mariç Deipare filius,

cura & obedientia filius ipfius erit.

EREMVS.

Eremo scriptura pro locis saltuosis, căpestribus ac irriguis, vbi nonihil succi est, vtitur, Esa. 41. Dabo in eremo, vel solitudine Cedru et Myrtum. Myrtus enim & Olea, non viuunt inlocis nimium siticulosis, sed in ea relegauit abietem, vi mum ac platanum diuina prouidentia.

EXCELSA INHABITARE.

Est considenter viuere, et quasi in turribusal tis, Sicca animo securum este, ab igne deuorante, Esa.33. Ille excelsa inhabitabit. Vere in excelsis habitat Christus, qui surrexit à mortuis, consedit ad dexteram patris in cœlestibus, et cui mors vi tra non dominabitur, Rom. 6.

EPHRAIM.

Ephraim licet terra vnius tribus sit, Josep tamen decem tribus ita adpellari, ex Hoseas deinceps deliceps notissimum est. Vnde alibi in Psalmo, peropprobrium, oës Iudei audiunt: Filh Ephrasimintendentes & mittentes arcum. Et rursum: Et repulit tabernaculum Ioseph, & tribū Ephrasimnon elegit. Rachel nanch mater Benjamin, & ausasuit Ephraim & Manasse duarum potentis smarum tribuum. Vnde pro ipia cogregatione ysurpatur, & pro populo Israelitico, Hiere.31.

Hietiam dicebantur regnum Ifrael : licet no

omnes Iudei essent ex Israel, siue Iacob.

Relique autem tribus funt regnum Iuda, & temeorum proprie Iudea. Vnde Ioan 7. No vo

lebat in Iudeam ambulare &c.

mi

.

u

ım

in

Ã,

cõ

ad

ή

Tie

10

us

0

n

S,

2.

is

d

iť

4. Etytsemel dicam, dicebantur Ephraim liectnon omnes essent ex Ephraim. Sicut Judei omnes dicuntur, & si no omnes sint ex tribu !us da. Illi propter sanctificationem & cultum Dei, & regnum quod prius habebant. Hi ob esseme cultum & fanctificationem regnum, illica Deo electum. Erat enim in Hierusalem electus a Deo locus; Deut. n. de Juda, Ephraim, Psal. 59. Et Josue cap. 4. vocat Ephraim robur capitis, hoc est prin cipatus sui:quia potentior alijs, & numerosior tubus extitit, quare & regnum post desectione Roboam, penes illam fuit.

s: Item Ephraim ego feci equitare, Hofeç.10.ca. hoceli, lublimaui te in regnii, & permili vt et le

hudaiuxta te aratoris teneret officium.

ET.

Apud Hebreos varie vritur, Vofiā rationali proacculatiuo, pro caussali, vt caussaliter exposiatur. Sic Esa. 64. Ecce tu iratus es, & peccauim, idest, quia nos peccauimus, ideo tu iratus suisti. Sicin salutatione angelica, Luce... Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus vētris tui,

DIVINÆ SCRIPTVRÆ

id est, quia fructus ipse benedictus, ideo & tube nedicta es: nimiru non per te, sed à fructu quem gestas in vtero tuo, per que & benedicentur gen tes, vt sit ipse & benedictus & benedicens, sicut sanctus & sanctificans.

e Geñ.3. Et emisit eum Dominus Deus, id est, Et Inec suit caussa, vt mandaret eum Dominus.

3 Geñ. 4. Hebreus sic legit: Et cocepit & peperit Cain, et dixit. Hic, Et, caussalis coiunctio: & dixit, pro, nam dixit, hoc est, intra se cogitauit. Et Exod. 10. 4 Item pro dum ponitur, vt Geñ. 16 Et diluusum aquaru suit vel venit, id est, dum ve nit, quando venit. 5 Item pro tunc, Geñ. 16 dixit ad Saram vxorem suam, id est tunc, & hoc cossilium inist cu vxore. Mox sequitur: Et set, se enim habent Hebraica ad verbum.

o Iam Et pro igitur vel ergo ponitur, ac sidian Noui te esse venustă, siet igitur quum Aegyptite viderint &c. Deinde mox: Et dicent, iteru Et, pro tunc. Tunc dicent, forma scilicet tua visa Et me intersscient, hic copulat. 7 Et quoque con iunctio, obedientia promptitudinem significat, Danie. Et ad sinem dieru, quos rex dixit vt su troduceret: et introduxit illos &c. Sic & i. 10. va su eodem cap. Et comperiebat &c.

8 Item Et pro ideo, Geñ. 26. Abimelech dicebat:
Potentior nobis factus es, recede à nobis. Etile
discessit, id est, ideo. 9 Porrò Et pro vt, quod
Hebræis freques est, Geñ. 20. Orabit pro te & vi
ues, id est vt viuas. Et Geñ. 23. in Hebreo legium.
Et dabit mihi spelunca duplicem. Pro quo Lati
nus interpres: Vt det mihi spelunca, &c.

Et, interim pro nam vel enim ponitur Hebris; & hoc fepius. Cuius exemplu habes Gefin, u Itempro relatione ponitur 7472, Efa, Erf

outgrex quem colligit. Hebræus: Et ficut grex. &nemo,ideft, quem nemo colligit.

Nonunce Et consunctio omittitur, vt Exo.17 Projecvirgam cora Pharaone, erit in colubrum a Atqui inter innumeras acceptiões istam dos. viceleritate & accinctu fignificet, vt.i.Reg.17

Item Et copulativa. Id fepe fit inter duo fub. fantiua: Et quodciiq verbum sapientia. Apud

Hebræos: Omne verbum &c.

IÌ

M Sepenumero enim duo Et, in duobus mebris vim habent, quemadmodii cum & tunc, aut, pro tinusenim: vt in Genefi cernere licet.

ELEEMOSYNA.

1 Elemofyna, iuxta vocabuli ratione, eft benefientia que mileris potissimi exhibetur. Nam à verbo ¡λεκιρ, quod misereri significat, diducitur Hinceft of fcriptura omne officium fubleuando proximo impensum, misericordia vocet & elee molynam, Hole. 6. & Matth. 6. cap, ait: Elcemoly nampræstanda proximo esse,id est,ei quem Dos minus tibi obtulerit, beneficio tuo fouendum. Monet vt g maxime fratribus profimus, iden ad gloriam dei: qd qui spectarit, eum facile docebit piritus, quibus maxime sit eleemosyna prestare. Paulus Eleemofyna munificentia, benedictio. nem & comunionem vocat, ed queleemofyna ce datin vtilitate tam dantis gaccipientis, Rom.is.

EXPECTARE.

Expectare Deum, est tempus miserendi Deo no prescribere, sed patienter ferre, mora certi de auxilio ferre: quandoquidem futuro pro verbo apevritur scriptura. Pfal.28. Expecta dam, viris liter age, & cofortetur cortuum, et sustine dom. sultinere eodem Tropo sumitur, est sperare in Deum, & no frangi aduersitatibus, Esaix. 3. cap.

Domine miserere nostri te enim sustinuimus ve expectauimus.

EXATIARI.

Exatiari, nonnunquam est voluptate ob pro mimi incommodum adfici, Iob. 6. Simul super me exatiati sunt. Hinc exatiantur mali, si pij addi gantur. Exaturabütur rursus omnes creatura in iudicio Domini, propter impiorum perditioni, vt Elaias ait: Erunt ad satietatem visionis omni carni.

EXECRATIO.

Execratio aliquado in facra philosophiapro iuramento ponitur, Gen. 24. Innocês erisabem cratione vel maledictione: vbi execrationem vo cat, quod alibi iuramentum vocauerat.

EBRIETAS.

Ebrij in Prophetis aliquoties funt mundik pientes, vt qui proprio sensu innituntur, imòin fatuantur, Esa. 19. Inebriamini. Sic Esaias ebrica tem vocat, secularem sapientiam, & carnispru dentiam, nimirum quod velut ebria iudiciopa rum valeat, sordidaca sit, ac ideo abominabili, id quod Propheta per vomitum designat, Esa,

Ebrietatis nomine in facra scripturano vbi que de temulentia dictum est, sed & satietaem interdum significat. Audi Dauid dicentem: sou briabuntur ab vbertate domus tuz, hoces, inv

plebuntur.

EXCIDER E.

r Excidere Latinis significat obliuisci, neglige re, cessare, aut omittere, i. Cor. 13. Charitas nuqui excidit. ERVMPERE.

Erumpendi verbo impense vtuntur Hebri pro augendi & subolescendi, vt in libris Mosai cis sepissime legitur, Esa.54. Longos facsunitu los tuos SVE

Pro

per

dfli

e in

one.

mni

Dro

X

Vo

16

in

to

U

00

18.

bi

m

10/

'n

los mos, & claues tuos consolida. Ad dexteram

EXVLTARE.

Hoc verbo Theologi volunt significari vocalem letitiam, siue cantando, siue loquendo id statisicut gaudentes solemus iucunde loqui, aut etiam canere, garrire, laudare, iactare, prædicare eum in quo gaudemus, Psal. 50. Exultabit lingua meaiustitiam tuam, idest, cum gaudio prædicabit. sta Psal. 5. In æternum exultabunt: quasi dice ett. Erunt predicatores & euagelizatores, id sid proxime huius verbi alludit significatio, vt sus prain verbo Euangelizare visum est.

pehoc ita scriptum reliquit Basilius Magno in Psalma. Exultate iusti in Domino. Consueta quide ac samiliaris est sacris voluminibus Exultationis vox, clarissimum quendam ac iucundi in reclisanimabus statū ostendens. Exultate itaqueiusti in Domino. Non aute quando rem prosperam domi habetis: Non ite quando rem prosperam domi habetis: Non ite quando rem prosperam tomi penis refertus erit: sed quod Dom habetis, talem habetem pulchritudine, talem bonitatem, tale idenique sapientiam Hacille.

EXALTARE.

e Exaltandi verbum pro adparandi, vel cospie cuum fiendi interdum ponitur, Esa. 40. Et ponã omnes montes meos in viam, & semitç meç exaltabutur. Interdu pro laudibus vehere, vt Exo. 15. Deus patris mei, & exaltabo eum.

Interdu Extollere siue exaltare vtuntur Heebreiper Metalepsim, pro interficere, quem.n.co terere volumus, extollimus. Sic Christus Ioa.12. Ego sexaltatus suero a terra. Ite. 3. Exaltari opos

tet filium hominis, pro mori.

fcu

bit

div

aur

nan

Za

cett

tiur

pro

us.

CUI

an

den

ubi

COL

ade Pac

qui

per

lun

bet

fuo

fuo

Z

21

me

POI

Hinc familiare est Hebreis, vt crucis supplicationem vocent, quomodo et Christus voce vsus est, Esa. 53. Sic habent Hebrea: Et cum din hoc est, diuitibus exaltatio eius.

EGREDI.

s Egrediendi verbo Hebræi vtūtur pro habitan di & cõuerfandi. Omnes, inquit, qui ex ea vrbe egrediuntur, pro omnes qui in ea vrbe viuum, Efaix.55. Quia in lætitia egrediemini.

2 Egredi quoque vocabulu militare. Sie Pial, n. Non egredieris Deus in virtutibus. Et. 2. Reg. 4

Egredere, egredere vir sanguinum.

3 Hinc Egredi deti ante populu suum, est ipsum pro illo suam exercere virtute. Psal.60 memora sanctore querela, Deum no egredi in exercitibus suis. 4 Item Egredi de ore, loquutio est qua statuere aut παροαιες είρα significat, Hiere.44. Sel faciemus quicquid egredietur de ore nostro.

s Egrediuntur præ pinguedine (vt patet Plaly, versu.7.) oculi impiorum, liquet allegoriamelle & voluisse Vatem tumentis ob pinguedinems militudine, fastum & tumorem ob nimiam opt lentiam & rerum successum significari.

6 Egredi oculos quoco Vates pro eo dixit, quol est euanescere, vti accidit ijs quibus nimium gu næ intumescut, eodem Psalmo. Et Geñ. 42. Egres sum est cor illorum. Idiotismus est, pro desimi viribus, scut & Germani dicut: Elapsum est cor illi, quum quis in magno discrimine, desperate est corde.

EXIRE.

Exire, nomen belli et vocabulu militare quos est, Efa. 41. Dominus sicut Gigas exibit. Zacha

 Interdû pro ire aut proficilci, velut procofula prefides, pretores, prefecti in prouincias profici (cuntum) icii

Vo

dire

tan

rbe

mt,

5%

24

raé

w

Ü

d

fcuntur, vt ius dicant, Esa.2. De Zion enim exibitles de Hierusalem &c. 3 Item pro desiciéd diverbo videmus accipi, Esa.36. 4 Item no nunquam mundum se servare significat ab inqui mamento cum quibus habitat, vt.2. Corin.6.et.7 Exire Dominum à Hierusalem, vt est apud Zach.26 exceçcari gentem sudeorum, vt ædisio cetur coles lis Hierusale, vt intret plenitudo gentium. 6 Exire animam, schemate Hebraico, pro mori.

ERVERE.

Leure, est recte docere & patrocinari aduera sussentiram mūdi, Prouerb. 24. Erue eos qui dus cunturad mortem. 2 Eruere oculos, vel abridam oculum non est oculos cultro externo efforden, sed cordis concupiscentiam per fidem mor tiscare, qua mortificata, erutus est etiam oculus corporalis, ne aspectu mulierum non scadalizet, adeog hoc est pactum facere cum oculis, Iob. 31. Pactum pepigi cum oculis meis, vt ne cogitare quidem de virgine, malum cordis fermentum persidem expugnare. Nam & lex adultere no so lum opus, verumetiam concupiscentiam prohibet, Matth. 5.

EXVRGERE, EVIGILARE.

Exurgere, euigilare Deum, est vitionem de supopulo sumere. Sic Dauid orat pro populo successiva Deus, & dissipentur inimici eius, Zoph.cap...

ltem Exurgere Dominum, est effectu auxilij Kaluris ostendere. V nde: Exurge Dñe, saluum mesac Deus meus. Sic etiam Psal. u. Exurgam &

ponam in salutem &c.

Euigilare apud Paulum Roman, est oculos Ementem recipere, viitur enim symbolico siue O allegorico

DIVINAE SCRIPTVRAE allegorico fermone Paulus.

EXPERGEFIERI.

me

qui

mil

im

mi

ipft

fit fi

qua

cau

firm

200

D.

nis

fit

00

wi

1

R

tu

ti

Expergesieri seu Vigilare, est seruerespirin seut apparet ex parabola Euangelica, Matthu, Moram saciet Dominus venire. Et., Thesa, Ne dormiamus seut ceteri, sed vigilemus & lobri simus. 2 Itacp somnus est carnalis saut tas, nec timere Deum, nec credere es. Et Psalmu ait: Expergiscere qui dormis. 3 Econtra, vigilare, est timere & sidere, seruente spiritu. Sicuta Thessa. apparet, de lorica sidei, & galea spei. Co tinth. 15. Expergiscimini suste, & ne peccetis.

EXCOMMUNICATIO.

non admitti ad Ecclesie consuetudinem velcon mertium externum. Sicut. 1. Corinth. 5. Cumillo ne cibum capiatis &c. Ita scortator traditur & tanæ, & in Thessa. Resistentes verbo Dei in Buangelio, Ciuitates aspernantes verbum Di, Matthæi decimo cap. Excutite puluerem & & plerisce alijs locis excommunicantur, vtilk faber ærarius Alexander. Item, Hymenæus, Timoth. 1. & 2. Timo. 4.

ELECTIO, VOCATIO.

I Electio atch aterna Dei predestinatioper k satis sirma est, vt opus non sit sirmam eam sacm Ita & Vocatio efficax satis, atch stabilis. No qui Euangelium audit, credit, atch baptizatur, is vtice vocatus est, & salutem assequetur, tamque habet. Quandoquidem 1gitur ad hec vocatisum mus, operam debenus tantum impendere. Po

rri...vt vocatio nostra, atch electio etiam apud nos firma sit atch stabilis, non solum apud Den Hic modus loquendi scripture est, quo & Paul ad Eph.z. vsus est, dicens: Extranei eratis a tella menti oirin

tha

Ilale

86

aturi

lmu

Vigi

uta

L.Co

. 1

cena,

com

ille

Sa

B

Dei,

84

ille

Ti

k

Ni

ue

W

b

ű

mentis promissionum, nullam spem habentes, qui sine Deo eratis in mundo. Quanquam enim mullus sit homo bonus, aut malus, cui Deus non imperet, cum eius sint vniuerse, creatura, nihilominus, inquit Paulus, eum sine Deo esse, qui no ipsum agnoscit, amat, eoqs sidit, licet in se Deus sit super omnia. Eodem modo apud Petru, quan quam per se vocatio & electio Dei, qua nos vocauit, elegites sirma satis existit, tibi tamen non sima est & stabilis, quam diu incertus es, ad te eam quoca pertinere, & ob hanc caussam, inquit D. Petrus, atq hortatur, vt vocatione nostra bonis operibus, certam & stabilem reddamus.

EFFICATIA

potentiarum.

Efficatia potentiarum dicitur, cum aliquid fitpotenter, vt viuificare & occidere, vt Petrus ocidit Ananiam. Elymam excecat Paulus. Breduter huiufmodi est, quod ait: Si dixeritis monti bushinc tollere &c.

EVRVS.

t Eurus, orientalis ventus, cui fumma in scripturis vehementia tribuitur, qui confringere so lenaues maximas, quibus magnum mare nauigatur, Psal. 48. hac similitudine vsus Hier. cap. 10. vbiinducit Dominum sic minari: Vento 2770 dipergam eos coram hostibus.

EVACVARE.

1 Euacuare est abolere, obliterare, irrita reddere, antiquare, abrogare, quo verbo frequeter vti tur D. Paulus Rom. 3. Interpres sæpenumero ver tit, destruere αργόρ ociosum . Inde καταργκοῦ ociosum & superuacaneum.

EXL

DIVINAE SCRIPTVRAE EXISTENDI VERBA

apud Hebreos.

dict

fui a

pre

ftia

fun

tiệ

la la

DO

A

å

t

Hebreis Existendi siue essendi verba accioi tur perinde atos Grecis, pro fiendi verbis . Itm verba fiendi & existendi, pro alns quoce verbi ponuntur, Efa.o. Et erit imperium fuper humai eius, dicit Hebreus. Hieronymus transtulic Erh ctus est principatus &c. Erit, in factus est vente Efa. Sic verba hec, pro multis verbis vtunur. nemo tamen familiarius g Ezechiel, Germed mini. Sic Efa. 66.non tantum effe, fed etiam fini. Sic alibi, facta eft, pro extitit, pro copit effe, fit orta est aut extitit, Romas. Ante me factus el Ioan,2. Quod genus est & illud. Qui post meye nit ante me factus est, hoc est, qui me sequebatur capit elle prior, & preceffit me. Is enim quin quam cœpit esse Deus, homo tamen esse cœpit, factum pro natum factum ex muliere, Galata Qui factus est nobis, sapietia esse capit, Cora

s Similiter Vocandi verbo pro existendis constituendi verbis viuntur, virtute metalepso os. Existendi, quia que talia existunt, talia voca tur, Vt filius altissimi vocabitur, hoc est, erit, la ce.n. Quod nascetur sanctum vocabitur, pro est Constituendi, quia qui vrbes aliasce res constituent, nomen quoce imponunt, vt: vocat Orio na, hoc est, condiditator in ordinem suum constitut, Esai 2.41. Vocans generationes à principio

prius pro posteriore: prius est enim, vi vocetu quis:posterius, vi veniat, Sic dicimus, is vocat est, id est, veniet.

ESVRIENTES

Elurientes, qui lectidum carnem infelices, & quorum res accilç & adflicte iudicio midi lim dicum

ccipii

tem

erbin

mai

Er6

vertit

nter.

nêdo

fieri.

fine

s of

neve

oatur

du in

epit,

at.4

OFA

diet

ple

ocan

Lu

etit

uffi

rio

ifino

pia,

inc.

ctur

catt

unt

uni

dicunturshadere enim Christus volute Matth., sui abnegationem, carnis mortiscationem, vt.s., presentibus liberet valedicere, & ab ipso cœleostasuscipere. 2 Esurientes autem iustiriam, suit qui egent iusticia: sue intelligas illam iustiris indigentiam, pro eo quod à nemine possunt quod iustum et aquum est obtinere: sue pro des siderio proprie innocentia, quo scilicet, discrutio anturqui iam peccata sua agnôrunt.

EVNVCHI.

Emuchi funt lectorum custodes & cubicus mi viri potentes apud reges, no spadones, qua uis Barbari reges, id muneris hisce molliculis fe rimingere foliti funt, vnde & Eunuchi spados midici coperunt: Danie.z. Hinc apud Hebracos Binuchi pro ministris principum accipi rarum north nominis transitu facto, quod Eunuchis Aparentur primo principum vxores, deinde & ipliprincipes, fed vxorij, hoceft, muliebres facti Hire. Sic hec vox, Act. 8. non fexus aut impo titis denotatio est, sed officii. Nam veteribus mi nifriaule per Catachresin dicebantur Eunuchi. Alleremie trigesimo octavo. Et audiuit Ebede melech Aethiops vir Eunuchus de familia regis deVir Eunuchus, hoc est, secundum Ionachan, virprincipalis. Sunt autem adfirmatibus prifcis Harris crudeles.

ELEMENTA.

Lingue Apostolice assuescendum est. Eleme tamin non illa quatuor, terram, aquam, aerem, igumintelligit, que etiam nusquam in scriptum algis elementa adpellara. Ab Aethnicis hanc adpellationem accepimus, quam si velis inserre sapellationem quam periculose sis impactuman quam periculose sis impactuman elementorum nomine, literas ipsas & scriptam

tia

di

pti

fiu

di

fu

un

jul

juc

cai

Vi

1

op

fu

ris

pe

m

m

Si

TO

all

fu

Vo

let

qu

fai

res

Fil

scriptam lege intelligas, que velut preludia fun & prima fancte eruditionis rudimenta. Grecia quidem & Latini literas, elementa vocant, in Apostolus primordia religionis, nunc legemin fam literis, hoc est, elementis comprehensam vo cat, vnde Hebr. Juxta rationem temporis debe atis iam preceptores ese. Nuc habetis opus, run sus elementa primordi sermonum Dei erudiri. Vide, prima rudimenta cognitionis verbi Di elementa vocat, ad Coloss. Videte ne quis vo bis imponat, per philosophiam, & inanem dete ptionem, per doctrinam hominum, & element huius mundi, Galat. 4. Quomodo conuertimini rurfus ad infirma & egena elementa mundi,qui bus iterum de integro vultis servire, Dies obse uatis & menses &c. Legem hic quasi per conti ptum, eleméta, id est, literas vocat, addit infirma & egena, cum quod nequeat, quain exigit pra stare iustitiam, tum quod homines vere egenos & infirmos reddat. V bi enim instat cor animu que pietati deditum exigere, id vero naturano queat prestare, plane efficit, vt homo suam ino piam fentiat, atch infirmitatem agnoscens, jurel fe requiri, quod non folum no habeat, sed ne pol st guidem habere. , Huc pertinet, quod Paw Jus.z. Corinth. .. scriptum reliquit: Litera occidit spiritus autem viuificat. Has externas institutio nes & pedagogias, ceremonias & lac,1. Corinta adpellat. Porrò vocat Paulus ea elemera mundi, quod in rebus mundi omnis illa legis observan tia, quam nodum spiritu renouati homines pro stant, fit ita. Nimirum in locis, temporibus, veft bus, personis, vasis, & id genus alis. At fides out la re mundi, sed sola Dei gratia, verbo ac mileti cordia nititur, nece per rem aliquam, fed folaga riadd

funt

çcil

, ita

mip

n vo

debe

THE

diri.

Dei

SVO

deco

enta

mini

qui,

obla

onter

firma

prav

imű

ane

ino

ure à

e pol

Paw

cidit

HOLL

rinta

ındi,

Ham

pro

velti

s pul

icri

a de

tia Dei inuisibili ac æterna, hominem iustum red dit, saluum, scelicemca. Quare iuxta Phrasim scripture per elementa mundi intelligo externas res sue ordinationes ciuiles, institutiones, manuductiones, & humanas constitutiones, quæ non suntin spiritu, hoc est, que simul cum carne pere unt, & vsu consummuntur, non viuisicant, non iustiscant, non conseruant, non tuentur aduersus iudicium Dei, etiam opera legis diuine secundur carnem. i exteriorem sucum intellecta, vt aperte vides in allegatis supra &c.

EXACTOR.

Exactores in scriptura hi dicuntur, qui per opinalegis iustificari volunt, hoc est, doctores suntlegis. De quibus Esa.9. lugum enim oneris tius, & virgam humeri eius, & sceptrum exactor seius superasti, & Zach.9. Et non transibit superes vitra exactor legis, non amplius tibi do minabitur.

EVANESCERE.

Phrasi Paulinæ assuescendum est, nam ad Romanos. Euanescendi verbo pro frustrari veteur Sirait Euanuerunt in cogitationibus suis εκμα ταιδωσω, id est, vani, superuacanei sacti sunt, authustrati sunt, μάτημη. n. frustra, inde μάταιος superuacaneus & nullius vsus, Vulgo vanum vocant gloriosum & superbum. Qui Latine cal lent, vanum dicunt, aut quod verum non est, aut quod friuosum est, & inane, nihil habens solidi.

Ceteru euanescere dicitur, quod cu prius sala simagine offerret oculis, deinde desinit apparer re veluti sumus. At Paulus sentit illos frustratos suis successivaments.

quam putabăt:id quod declarăt que mox fequent, Dicêtes se esse sapietes, stulti sacti sunt. Ide est frustrari, quũ summă sapientiam tibi spera in summă incidere stultită: & quũ clarissimă cem somniaris, in altissimas demergi teneba et quũ rară quandă gloriam apud mortales de proposueris, in adeò probrosas prolabi cupidi tes, vt ab ijs & brutorū animantiŭ natura abbreat. Est autê διαλογισμός no simplex cogimi sed cogitatio ratiocinantis & expendentis at iudicantis, quod alienissimu est à side Christiquam illos vocat Paulus. Taxat etim obiter lecticas philosophorum argutias, quibus stulteti, sapientiam absolutam & sibi vendicaba & alis pollicitabantur.

EQVVS ET EQVES.

rogantiam fibi immodice placentem, iuxam mantis naturam fignificat, quam cum alibi o bro, tum verò potifimum in impis inumial cebit. Nihil enim Deo committunt rerumfor fed ex propris viribus toti pendent. Sicin Pis. Ridetur impiorum nimia de viribus propripes & prefumptio. Hi in curribus, ait, & die equis & c. Et Pfal. 9. Fallax equis ad falutem eft, caballus frustra promittit equiti falutem. Pfalmo centesimo quadragesimo sexto. Nou fortitudine equi voluntate habebit, id est, Di minime gratas habebit equi vires.

Equitare super leue nube, Idiotismus latite gans, & ide est quod celeriter ac repente casis re, visitare, sicut in coelo nubes de regione in onem transit, Blaic, s. Vaticinatur aute Vate Aegypto, & ait: Ecce Dis vehitur super nube leuem, & venit ad Aegyptum, & nutarui il

Dh

illo

cet

STEEN .

Scat!

Aegy

17;

Aegypti a conspectu eius, & cor Aegypti in me diocius colliquescet. Nam de celerrima & inopi mata hostium irruptione in Aegyptu, quos Dñs adduxit, Propheta vaticinatur. Et hanc ob caus sam, dicit Dām vectum leui nube, Aegyptis su pruenisse, & alibi, ac in compluribus locis reperiur hec deuastatio Deorti, ve Soph. 2. ca. Disper deussudem omnes Deos orbis & c.

EXTERMINATIO.

Exterminatio, eradicatio, seu excisio est secun dum Hebreos, qua quis moritur ante legitimu tempus, hoc est, ante quinquage simum aut sexagessimum annum, alias Hebrei ates Latini præmuram mortem, que homini accidit, appellat. Hinc Exterminatio et exterminari, pro nominis & posteritatis deletione Hebrei accipiunt.

Exterminari animam incircuncifi, est ferre iu dicti infidelitatis, Gen. 17. Hec loquutio freques

effin libris Mosaicis.

cou

. Id

eran

mah

esti

pidin abhu

gitali

9 aci

riftia

iterd

fruit

aba

ama

xta an

bi at

m fuzi

in Pi

room

& hi

tremi

Nou

i, Da

atist

castu

e in m

nub

ut id

Aegy

EFFVNDERE.

doindignationis & feruentis ira Dei nonnung intelligitur, vt Hiere. 6 Effundendo paruulum in plata Sic Plaltes vbi interdum omne genus ma loum imprecatur. Lucas autem Acto. 2 vius est estudendi verbo, ad significandam muneris largiatem, Et Ioëlisa. 2 Effundere atqui anima videsupra in litera A. Similiter apud Psalmographi Pal. quadragesimo secundo. Effundite cora illocor vestri, hoc est, omnem animi vestri astuipsalastis habenis quarimini, vnde certa scilio ceconsolario petitur.

EXINANIRE.

Vaftare, confumere, & e medio collere, fignio fatur in Pfalmis verbo Exinanire. Vr Pfal. 196.

Holtium populi Dei vox refertur. Qui dicun, inquit, exinanite, exinanite víça ad fundament in ea, id est, vastate vrbem, & subuertite víça a solum. Et Psalmo septuagesimo quarto. Verun tamen sex esus non est exinanita, id est, adhucio perest sex, quam bibant peccatores.

ERVCTARE.

Amplitudo & ingens copia mysteriorumd uinorum non explicatur verbis, sed serme pam te meatu eructatur, vt. 44. Psalmo, Prophetabe nignitatem Dei, qua nos absumpta carne dignitus est inussere, & ecclessam ducere consugem raturus: Eructauit, ait, cor meum verbum bom Et Psal. 18. Dies dies eructat verbum. Item Phono. 118. & ETHNICVS.

Ethnicum & publicanum este, est deletica talogo ecclesiastico, & recenseri, habericainum cinorolos, quibus nihil nece officii, neces syncetuto committasive nos solemus mochos ψ πορώς deprehensos honore & trabea committasive nos solemus mochos ψ πορώς με το
publice dedecorare, vt.1. Corinth.1.

EXPELLERE.

Expellere aliquando in hereditatem fire, & aliquando per contrarium pelli ab hend tate, Num.;;

EIICERE OSSA ET

a Scriptura inter lummas ignominias ponto dattera & offa enci è rumulis, que apud Hittl tanquam fupplich pars predicitur.

EBVRNEAE DOMVS.

In epithalamio Prophete quod Pialm 44
Christi spons & ecclesse illius sponse praconi
instituit, eleganter admodum delitias describi

PHRASES

dubus sponsus sese oblectet, nimirum silias rebum, in eburneis ædibus educatas. ¿ Ceteru quando ebur autores boni, negant sentire carie: consentaneum est, Dauidis elogio plurimum a

MA

fed

confentaneum est, Dauidis elogio plurimum a Christo servatore adamari, & in deliciis haberi animas regias, que carnem domantes integritade teillius, se sponso commendarunt.

FIDES.

cunt,

nenu

G al

CTUN

uc fo

md

oaten

abe

ign

Pe

riea

terfi

ncer

4

totur

trail

to

cital

on bi

IDEI nomen, Hebrieft 733/28 deductum a verbo 7/28, quod cer tificatum est, significat, vinde & γ2/28η, idest, credidit, aut certe persuasus est, venit: Græci πίσιμ

hanc virtute vocatinomine a verbo πέπφσμαι, Welt perfualus fum, deducto, quo & 7372K. interdum reddunt, vt.1. Samue, 26, dicente Dauid ad Saul; Reddat Dominus vtrice pro fua lustitia &fide, vbi nos fide legimus, Hebrei habent fun HMAR. Greci misip, idep locis multis alijs, vt Paly Hieres, 7. Habactic. 1. &c. 1 Romaniati tegutino haberet ita ve Graci, comodi verbo medendi respodens nome, appellarut hac virtue tem fide. Tametfi Latinis fides aliud fignificet, nepeautore Cice.lib.de Officijs primo, dictorit tonuetoriice constantia & veritate, que iustitia (quaci proximis recte viuitur) fundamentum eltitiappellata, vt eide videt, quia fiat quod die dudt. Vnde bona fide agere eti dicimo, qui citra villi figmetti, vere atch diligeter agit, quod agen dississivite pie. Publicus auté sacra tractatium vius obtinuit, vt fidei nomine intelligant certu oraculorum Dei assensum atque persuasionem, quam Graci πίσιρ ἀπέπεσμαι, id eft , per funfus fum , Hebraci 71372K appellant,

fedeodem nomine, & eam fidem , quam Cirm definiuit, vt paulo ante auditum est.

Proinde quam Theologi fidem nominant Laurentius Valla ille, non Latine modo lingue fed & omnis recte iudicii admirandus inflam tor, tum & incomparabile Galliarum decus 6 Budeus, persuasionem latine vocari censent que de re lege Annotationes Budai in le pri dela corrupt.ver.Quod air pretor.

Est aute ista virtus vere diuina, que Hebre האומבא, Grecis misig, nobis perfuafio, vulgo des dicitur. Constans, firmace animi per spini fanctum de Dei bonitate atque promifis perin flo qua ve verbis eius certam fidem habet, ind de eius erga se bonitate omnia sibi indubian pollicetur, tum demerendo quoslibet, tam in gratificari, quâm referre impelifime ftudet.Hr confirmat epift. Heb. in Spes enim noltre innon tionis atos totius falutis, eò nititur, quod perio fifumus Deum nos in hoc delegifie, vt fandi cet et glorificet, nece alia indicatura tantamian Dei erga nos dignationem, aliace fiue pratenti siue futura eius beneficia conspicimus.

Recte igitur rerum sperandarum fundame tum, & non apparentium indicem Fidem Ap

Stolus dixit.

Infundi divinitus hac virtutem, ned hum nis posse viribus comparari, nemo orthodom non confitetur. Jixixos fiquidem homo, nonn test que Dei sunt capere. Et captu itach & all fum horum, ipse Deus afpirer, necesse est.

Proinde Fidem in Deum recte definieme si dicamus indubitatam esse persuasionem; Di effe,vt omnium rerum autore bonorumain

PHRASES.

Citem

minant

lingu

nftaura

cus G

nt: ou

. delt.

lebra

ulgol

ipinti

perim

t, itad

ubitan

am in

et.Ha

innois

perlip

andili

m han

efenti

dame

m Ap

hom

odex

nonn

iemu

T; Di

de la

ten

: IIE temita & nostrum conditorem, seruatorem, at que zternum beatorem. Sic fidem Christi, Cer. rampersuafionem, eum nostrum esse redemptos remat instauratorem. Ad hunc certe modu scrie bitur Exo.19. & Mofifuo, populum Ifrael credie difemm nihil aliud eo intelligitur, g quod vie Astot portentis Dei fidem illi habuerint, perfuz samiplum à Deo missum, ve dux liberandis ip freffet, Eundem sensum habet, quod eode cap. legitur Dnm Mosi dixisse: En veniam ego ad te indefanube, vt audiat populus verba mea, quæ treum faciam, & credant etiam in te perpetuô.i. nunquam de tua legatione dubitent, sed semper, vemeum ad se interpretem te audiant.

Exeo ergo, quod fidem scriptura pro indu bizzapersuafione accipit, hec tanta ei tribuit, lu fum ea viuere, quod Paulus ex Habac. 1.ad Ro. & Galatas adduxit, nos ea iustificari, faluari, æter namo vitam possidere, quod identidem et serva

toriple non in vno loco adfirmat &c.

Vel secundum alios: Fides nihil aliud est. d Ama, constans, & perseuerans, procul ab omni

dubitatione, & vacillatione, fiducia.

Aut vtali describunt: Fides est affentiri om niverbo Dei, cum minis, tum promissionibus quarumcunce rerum. Minis crediderunt Niniui z lone : Sic de fide cuiuscunce verbi Dei loqui turantor epistole ad Hebreos. II. Et Ioan. 14. No aedicquia ego in patre, & pater in me est ? De Ricconfule Bafilium Magnum in Pfal.us.

Fidei vocabulu in scriptura varie accipitur. Primi pro credulitate & religione. V tobediat fdeive quum nos dicimus Judaica, vel Christia mandes. Deinde pro firmitudine. Tertio, pro fie duciterra & indubitata in Deum, r. Cor. 13. · quill

Pi Item

n Item, Fidem nonnuquam pro impeu file miracula efficiente accipitur, id quod faris adm ret. 1. Corinth. 12.

FIDEI NOMENCLATVRA

k

Diuing litere Fidem, iam Lumen vultus Di adpellant, quod fit illuminatio mentis noftre fpiritus nostri divinitus inspirata, & radius mi dam divinitatis, cordi credentis infulus, quodi rigitur & observatur, quicung feruatur vel uatur, Pfal. u. Intellectum tibi dabo, & infirme te, in via hac, qua ambulabis, firmabo superto culos meos. Et Pfalmo. 41. Non enim in gladia &c. Dominus illuminatio mea, & falus meali Pfal.82. Domine in lumine vultus tui ambuh bunt, Pfal.4. Signatum est super nos lumen yul . Hoc figuratum est inco tus tui Domine. lumna ignis et nube, quibus fili Ifrael perdet tum ducebantur, quemadmodu & sola sident itinera ignora, & omni humano auxilio dellim ta hoc est, passiones & tribulationes agimur& dirigimur in patriam coeleftem, fides, inquily quia est lumen, quod presentem & vultiipin A Dei oftendit, omne nimirum bonum oftendit, quod Deus est, dum ipsum format, vt in.4.Ph fupra adducto. ; Fides item in nouo telam to, est limes vel funiculus hereditatis: ipfaenin terminat fidelium numert, extra qua quicqui fuerit termini, sunt populori, & termini impio tatis adpellantur. 4 Adhoc Fides nominatu Cingula lumbora, Cinctoria rena, Efa. Con fummatio abbreuiata, eiufdem. 10. Verbuabbn miatum, Rom.o. Iustitia Dei.13.10. Pupilla ocu Pfal.16. Lucerna corporis oculus tuus, Luci Vmbra, Pfal.17. Vestis etia nuptialis. Oculust Plal.31. Dextera, Brachiù Dei vel Dii, Plalma Illus

Phominatio vultus Dei, vt supra. Item opus Dei Roans. Conservatio mandatorum Dei, Eccle. , Coparatur erià fides grano synapis, Mar. 4. Luc. , & 1. Quandor Regno colorum. Funis seu suniculi, Psal. 77. 6 Fides item funiculus & perpendiculu est, 2 qua qui aberrarint, ad adi sicium Dei no pertinet, Esa. 28. Et ponam iudicio um & suniculum, sed supra satis declaratum.

s Di

tre &

s qui

odd

el fa

TUZE

rte

adio

2.16

buk

VI

n co

defe

e per

m&

he

fun idit, Pal

pio

atu

bro

d

2

y Item nonnuquam Fides idem est quod bo nitas Dei, vt Psalm. 89. 88. 95. Fidem & bonitatë procodem accipit, de quo & supra ostensum est innomine Bonitatis. 2727 185, hoc est, sidi, side les, veraces, sidei servantes, quice veritatis studi ossumt, qui ex side bona, synceriter & candide omnia dicunt & faciunt. His bonis Dauid inter dum sideles adiungit: vt Psal. 3. Nulli supersunt boni, sideles desecerunt esse inter mortales. Nes mo enim bonus, hoc est, ad benemerendu quos libet propensus suerit, qui non & sidem ex anis mo colat.

FIDELIVM APPELLATIVA.

scriptura vocat Sanctos, hoc est, credetes & si deles, & exquiretes Dam, cu contra impius no sequirat, yt Psal. 11, Filios vocat spiritus Dei, Sie cut Iob. habetur. Volentes vita, quia rege

num mortis, quo premuntur, oderunt.

gentia peccati, vt habeant gaudiù in spiritu san scio, pace illa qua supergreditur omne mente, se cut in Prouer dicitur. Secura mens quasi suge co mini. 4 Infantes, quia credetes infantes sunt mudi, gloriosi Deo, Psal. 8. Et la ctates sunt nde, quinshil cibi preter dei verbu norut. 5 Anima lia Dei, Psal. 67. Animalia tua habitabunt in ea.i. oues pascue tua, que pascuntur verbo tuo.

P 4 Peculiu

ho

Peculium Dei dicuntur, & cibus Dei, Gre Dei, Reliquiæ, Gal. I Ifrael, Solitudo apud Bai. Iulti no fua iultitia, sed iustitia Dei iustificati pla ra supra reperies in nomenclatura Ecclesia. Fiducialiter agere in Dño, Luce Euangeliste proprii est, nimirum siduciam prædicandi verbum De commendare, vt adpareat ipsum Psalmi vuded mi versum velut prouerbio habuisse, Act. 914, Sicci Lucas per siducialiter agere, aliud no vuk intelligi, querbum diumum cum siducia, & si spiritu sortitudinis predicare. Sed Fideliterago re, Prouerb. 11. est veracem esse.

FACIES.

Facies seu vultus, non in vno loco presenta Dei in Biblis significat, vt Psal. Peribunt si cie tua, hoc est, propter presentiam adiutorisul Bic Psal. 7. Non est pax offibus meis à facie pro catorum meorum. Putruerunt & corrupte sun cicatrices meæ à facie insipientiæ meæ, hoc sis, presentia & instancia peccatorum meorum. Na quauis & antea aderant & præsto erant, ipsen men no agnoscebat, iam vero reuelata lege de, iudicium ipsiussentit, & re ipsa exprimitur pro-

Facies etiam omne quod externe adparet, de splendorem habet, hoc est, quod in manifesto est contrarium abscondito, vt illic, Homo vide at, ac iudicet, hic Deus, Ioan. 6. Nolite iudicares cundum faciem. Sic Mar. 12. Non enim faciem so minis, &c. Et. 1. Reg. 16. Ne respicias in vultuem

Facies, similitudo vel species, & facies Del eodem accipiuntur, nempe pro reuelatiore De cognitione in qua est omnis beatitudo sta.

4 Facies vero Dei sepius in sacris Biblis, maxime in Dauidicis Psalmis, ανθεωποπάθο, au fauore, aut gratiam, aut beneplacitum significat

117 ve Oculi Domini fuper iuftos. 5 Hinc Deus aliquem relpicere dicitur, dum eius miferetur.ile lice opem fert, & auxiliatur, Exo. 2. Respexit Do minus filios Ifrael, & liberauit eos. Et Judith.6. Repicead humilitatem nostram, id est, iuua nos Detur etiam respicere que sibi placent, & non refolere que displicent, Gene. 4. Respexit Dis ad Abel, & ad munera eius, ad Cain aurem non Sic Hiere. s. Dne oculi tui respiciunt fidem . Ite Plalant Respexit in orationem humiliu. Et Plal. Allumina, vel atrolle super nos faciem, vel lue. men vultus tui, hoc est, benigne respice nos, faue nobis, exere tuam in nos bonitate. Quibus eni huemus, illos fuauiter respicimus, & vultu ani. mi beneuolentiam testante intuemur. Is aspect velut quadam optata lucis irradiatio est, vnde perlucem aspectus divini, nihil niff Dei fauore. &beneuolentie declarationem declarat.

Interdum Facies fine vultus in multis locis Indignationem, iram, vindictam, displicentiam Ignificat, que in facie, nariumos interiore flatu, maxime se prodit, vnde Hebr. & faciei, & naris nomine fignificare folet, 715, & THE, Pfalmo.it. Pone eos ve clibanum in tempore vultus tui,& alibi: Vultus domini super facientes mala. Item Auerte faciem tuam à peccatis meis. Pinguis fas cies, nates obefe symbola robusti funt. Job. 15. Le Wit. 10. capitur facies in Hebraismo pro Dy fiv rore. Ponam ego, inquit, faciem meam contra vi

rum illum.

Gre

Efait

tti:pli . Fidu

oprij

- Da ded

14.4

Vuk & in

220

Titra

16

tul

pec

fc,

N

ta

dei,

enè

eft

de

6

ho

w

d

7 Sic Ambulare coram Deo, hocelt, ante facit eius,idem est quod studere, vt Deo placeamus, & conversatio noitra ad voluntate st. Hoc Gree didicunt Evapeskons, Nam & Evbesevay, eft op. time agere, & ita vt oportet, egregie fungi offi

Ps

cio. & recte agere, &c. 8 Porrò, Faciem dein spicitit, quotquot carnaliter iudicant de sapien & iulticia eius, feu propter sapietiam & iulti mendaciter Deum excusant. Nam in lege prais pitur, vt in iudicio non respiciamus person hoc est ne persona judicio proposita, judiceme fuxta potentiam, eloquentiam, prudentia, dium as amicitia inimicitiam benefacta & malefact eius impertinentia, fed iuxta caussam, vndent Deus personarum respector est, nec in election, nec in judicij exequutione, Job. n. Nuquid den Indiget vestro mendacio, vt pro illo logiamini dolos! Nunquid facic eius accipitis, & pro Do fudicare nitimini. o Interdum Deus facien fuam abicondit, quado homines ita excecat, y eum nece noscant, nece inveniant, quantumus quarant & iactitent, qua fignificatio notaella eius contrario. Ostende nobis faciem tuam, & falui erimus. Vide Deutero. p. cap. Itemaliani one facie fuă abscondit, quum nec exaudit oni ones nostras, de quo tropo supra in verbo Ab scondere diximus. Facies Dei, etiainich IO pturis non caro, sed diuina cognitio intelligitu, ea ratione, qua per faciem conspectam quilqu gnoscii, vt de homine noto dicimus, Facie qui dem hominem noui. Ita orando Deum dicitur. Oftende nobis faciem tua, id est, da nobis cogni tione & intelligentiam tui. 11 Sic & vefti gia Dei dicuntur, quod iam nunc Deus infide,# per speculum cognoscitur, r. Corinth. n.

eodem, Pfal. 17. & alibi accipiuntur, pro reuch tione fcilicet Dei cognitione, in qua estois bes titudo sita. Et supra: In lumine vultus Dei. De Fide, vide superius, n Cæterū Facies Mol

cognitio

ti

d

E

Sapier

Juftin

Drag

rion

cemu

dinin

lefach

den

tion,

den

min

De

ciem

it, VI

mul

fer

1,8

rani

rati

Ab

G

tu,

2 00

W

UC.

in a

Facies Christi, intelligentia est veritatis Euange

Sicèregione Facie ad faciem, vbi in scriptu risde Deo dicitur, fignificat manifestam, peripis anmator certifima ipfius cognitione, & oltens florem, vt Deu.s. Facie ad facie loquutus est noe bis in monte, id est. Deus nobis vigsadeo euiden tia verba fecit, & figna exhibuit, que coram vis dimus & audiuimus, vt inficias ire nequeat, qn Deus reuera fuerit. Ita & Iacob adfirmat fe vi diffe Dominti facie ad faciem, Gene.22. Cum tas men verum fit, Deum nemo vidit vnquam. Nã umetsi & de se dicat Deus, Nume.n. Palam, & nonper ænigmata & figuras deum videt. Tamé idem Moses cupit videre gloriam Dei, & facie eins, & audit. Non videbit me homo, & viuet, Estaute Videre den, ipsum cors Exod.u. de & animo fequi, quocuncy ducat, tefte Nyffes noin vita Mole, Vbi hoc, Non videbit homo fa ciemmeam, & viuet, ita exponit. Non quod faties illa, que est facies vite, caussa mortis fuit vi dentibus. Sed quoniam tameti viuificet natura, proprium eius eft:vt omnem cognitione trans cendet. In hoc Deus videtur, vt nunqua respices readeum definas. Et iterum : Ob faciem Deum homo non vidit, sed in posterioribus, ve quisqs vult venire posteum, sequatur eum, et sequendo non faciem, fed tergum aspiciat, Sic & Propheta dicuntur Deum vidisse, id est, gloriam Domini aliqua. Similiter in Exodo legitur. Et descendit Dis in monte Sinai, hocest, gloria domini. Ite euidentissime Ioannes testatur capite. n. dicens: Hzcdixit Efa.6. Et vidi ipsum Dominum, quan do vidit gloriam eius, & loquutus eft de co.

Vbi ma

DIVINAB SCRIPTVRAB

OT

des

Sen

irio

64

ve

fte

D

N

ti

V

in

C

Vbi manifelte dicit, visam gloriam Christia

Efaia vate Euangelico.

Enimuero posteriora Dei videre, dicuntifi quibus aliqua forma aliquado Deus adpanti Nam Hebraica vox ha hoc eleganter expirit, Vt dum nos ab archetypo aliquid depins mus, dicitur post factum, id est, ab alio factum Philosophi vocant cognitione, quia est, non facent, Gen. 6. Vidi posteriora, hoc est, non facent videntis me.

Porrò videre filium Dei in veteri infrumi to quomodo intelligatur, Gregorius Naziana nus hisce verbis enarrat, de fide scribens: Filim Dei ita visum a patribus adprobamus &c.

Preterea faciem Domini videre, perhibeble tur facerdotes legis, eò quod præsentes stentos ram arca Dei. Nam hoc dicebant videre satur

Dei, qui alioqui est inuisibilis.

De plebe auté dicitur, quod calcet atrià De Bic Efa.i. Quum veneritis ad videndum faden meant, & calcadum atria mea. Ita & Pialtet du héc fei ûgit: Qui ftatis in domo Domini, in ann domus Dei nostri.

nus, quo populi conuentre possunt, abaditis & ratearibus, ac sacerdotum choro discretus & sep

ratus, vt in scripturis paret.

Paciem suscipere, aut non suscipere, Hebral mus est pro exaudire, aut repellere, & negare, Generale. Etia in hoc suscept preces tuas. Generale situan suscipiet faciem meam, pro, propidabita mihi, vel reuerebitur me. Hebrei dicunt, Suscipiaut tuli faciem tuam. Graci legunt 2000 miratus sum, id est, suscept te, exosculor to suscipio.

Facles flammarum, dicuntur erubescentes, pruboris nota flammas imptentur. Sic Esa n. Facies flammarum facies eorum, hoc est, aspicietes semutuo, omnes videbant consulos. Significat indignatione, & illú fremirú indignatis ammi, pracies atqui animi, conscientia adpellatur, velcor eius videlicet spiritualis anima, ficut o flendit Propheta dicens; Tibi dixit cor meum, Dominum requiram: & exquisiuit te facies mea Nonenim facies carnea Deum querit, sed coscieta stem quomodo facies conscientia adpelletur stem quom quom fui flet successivo de facies conscientia adpelletur stem quom quom fui flet successivo de facies conscientia adpelletur stem quom quom fui flet successivo de facies conscientia adpelletur stem quom quom fui flet successivo de facies con ficientia de facies con ficientia de facies de facies con ficientia adpelletur stem quom quom fui flet successivo de facies con ficientia de facies
inform, lu faciem idé est, quod contra ipsum, inform, aduersus eum. Deut. 7. Qui odit Deum inforem suam, id est, contra ipsum reflectitur

tius scelus atop odium.

cunte

paruit, expri

Ding

dun

ongl cien

umi

anze

him

chi

100

ice

Du

ich

out

rit

Û

å

p

or

È

Faciem accipere in lege, Hebraifmus est, p

acopere perfonam in caussis legis.

Propheta volens oftendere, § foodum sit eorum exemplum, qui coertionem habent in alsos. & camén interea summa impunitate peccant. V squanti indicatis iniquitatem, & facies peccato rum sumitates? Quo loco facies peccatorum serè figniscat perperam same sue consulere.

Faciem obsismare vel ponere, Ezech. Fishihominis, pone vel obsisma faciem tua versus Themam. Innuit preceptum prophetizandi, ve istimue dicat, id quod est obsismare faciem constantialem. Et cap. 6. Pone facie, hoc est, aspis

reconfidencer, ita ve nonretro species.

in faciem & in nares, Hebreis idem est, Genesis, verunce enim nomen Hebraicum signisti cat in

cat in nares, quod in his respiratio sit possio, inde halitus hauriatur, & eò diuina penema afflatio.

FESTINARE.

Frequens est Hebræis, vt Festinandi vent vtantur virtute Metalepsis, pro errandi, aut o dendi verbo. Qui enim festinant, sermè pracipi tes concidunt, aut imprudentes errant.

FILIAE.

Todorismus est Hebræis, quo vrbes & cinitum inhabitatores, arq pagos adiacentes, arm nicipia, forminaru aut filiaru periphrasi appella Quemadmodu Poëtæ, tum Græci, tum Latin vrbes, nymphas, shunios, reges aut deos enamtes, heroes, aut beluas ex robustissimis istis satant, Esaiæ. Derelinquetur filia Zion, sicut & Sic Zach. Filia Babel, id est, populus. Et poste Lætare filia Zion. Similiter Iacob Gene. 4. de Ephraim.

2 Non raru est in literis sacris, de minor et infirmior pars totu populum significa vt in Zach. Dicite silię Zion, Ecce rex totas & id est, toti populo Israelitico: quasi dicertistis bu Ephraim erit magna multitudo populi.

Item nonnung pro neptibus, Gen 46 Inthe uit Iacob in Aegyptum, & omne semeneius, liæ, & filiæ filiærum eius cu eo: quum constetumen, non nist vnam filiæm habuisse, Dinam. Marciptura congregationes, fœminas, marci, marciptura congregationes, fœminas, marci, marciptura congregationes, fæminas, marciptura congregationes.

rores, & filias vocat, Ezech.13.
FER VOR.

Feruorem folis, pro meridie nonnungaciji unt Hebræi, & rurfus meridie pro feruoreldi viurpant, Exod.is. Cumo incaluistet fol, liqui

ebar panis ille.

FACE

20

inl

cit

br

rc.

Q

80

01

A

t

G

r

ti

a

9917

ficz, &

etrari

Verb

tut o

zain

ciuin

ac m

atini

201

fact

&c

ofte

u.de

VI

ifice

35

not

19

ntra

15,6

tw

N

,6

日の日

Facere, quam Latini, tam Hebrei, pro operare in locoponunt, Esa. 19. Erubescent qui linum faciunt & sericum. 2 I tem pro sacrificare Heibreis, vt Exod. 10. Vt faciamus dño deo nostro. 3 Sumitur in eodem libro seruire pro sacrificas re. Sic & Poeta:

Quum facia vitulum, pro frugibus ipfe venito. Item pro exigere, Lucz., Quam constitutu Atvobis faciatis, id est, exigatis. 5 Item Facere etam pro verbis perdendi, atch in nihilum redie endinung non vtuntur, Efa.26. 6 proconfilio & opere, quod ex eo confilio fegure tum eft, Bla.26. 8. 29. & Michea. 2. Qui facitis, & Interim pro conari, & cogicaris vanum, ordirirem, Exod. 18. Fecerunt fic incantatores in canationibus, & est Hysteron & Protheron, po ferius pro priore, vt Exod. 8. Quomodo dicuntur fecifie, quod non potuerunt? 8 Pro pas me & coquere aliquoties vtuntur Hebrai. Sie Gen. Vitulum tenerum & bonum, dedice ve festinaret & faceret eum, pro quo non improbe reddidit Latinus: Et coxit eum.

s Caterum Facere domum, idem est quod La tinidicunt rem sacere, pro locupletare, augere, surare, ampliare rem domesticam, Gen.30. Et locupletauit te Dominus ad pedes meos. Et nunc quando saciam etiam ego domum meam. Nam quim sacob sam a Deo esset locupletatus, ita ve tes domestica aucta esset, nimirum operapreciú videturei, ve sua samilia curam non negligat.

Werum, Facere misericordiam autem & veriatem, Gen. 4. Si facitis misericordiam & veriatem. Hebraice: Si beneficium & fidem in do minum meum facere volueritis.

Facere

facere, ve nihul justitie & æquitatis, nihil mode stie & bonitatis desideretur, Zoph.2.

E Facere iuititiam, idem est quod studereinst tiæ, deditum esse actibus iustis, vnde et Deogneria, & proximis vtilitas proueniat, pluradicum de nomine Iusti.

Factus est sermo, vel factum est verbis Do mini, Idiotismus Hebraicus est, quo ferè sem vtuntur, pro, loquutus est Dis, aut dixit Den Sic Gen. 15. Factus est sermo Domini ad Abass 1. Dis dixit ad seipsum, eige verba fecit.

Faciam transfire, Hieremiæ decimo quinto, figurata loquutio: Transferam, inquit, te interior

hostilem, ignotam tibi.

FRVMENTVM.

Per Frumentum, Vinum, & Oleum, feripus re diuine tropo, exprimitur temporalium abust dantia, Gen. 17. Frumento & vino, & oleo stabiliui eti. Sic Psal. 4. A fructu frumenti, vini, et ole sui multiplicati sunt, id est, à copia & ybenar, frumenti, vini, & olei sui, hoc est, rerum & bons rum temporalium abundantia, & supersum ditati, aucti, incrassati, dilatati.

FVRARI.

Furari verbum, est prava interpretationea fuam sententiam adcommodare, quod conquettur Dominus, Hiere.23.

FURES

FORMA DEL

Forma Dei, est quum quis se gerit, vi Deu, Deum se exhibet, diumitatem pre se seres, & monstrans, id nemo apud se solum faciet. Exhibet profeed ne

bt

in fe fe fe fera

ten cati

1 5

me

wili

Ven qua hun mer biou tum

tefta tet, con cat, lum

mei cide moi

bereenim le ac gerere, & vitæ actibus aliquid prafe ferre, erga alios fit, qui id videre & agnos fereposiunt, quod ille præse fert, vitæch ratios neexhibet atque demonstrat.

Vnde Este in forma Dei, interpretabitur geres refearque exhibere Deum, diuinitate præfe fere re, hoc eff, sta loqui atque agere ve Deum deceat atg vt Deum representet. Sichis recte dicetur informa ferui elle, aut ferui formam geltare, qui feferuum vitæ ratione exhibet, talemone ftrat. Ex his clarum est, Paulum Philip.z.non lo qui de substătia Dei & serui, led magis de exhibie tione ac externa in vita et moribus, diuine & let uilis nature vel fubstantic representatione. Vel Forma Dei est sapictia, iustitia, gloria, po-

tentia &c. 4 Forma aute serui his diuersa, pece catum.f.ftultitia, ignominia & infirmitas, &c.

FOEDVS.

solet vulgo, vbi fcriptura habet 7772, teftas mentureddi, forte o voce החום Greci לומחונות Verterut, quo nomine illis & teltamentu dicitur quanqua & Fædus sicappellent. Sed cofirmauit hunc vium Epistola ad Hebreos, que cap.9.argu mento inferuiens, iuxta hac fignificantia de Dice bingidest, foedere, verba fecit, dicens testamene tum morte cofirmari, nec firmu este nisi mortuo testatore, quum tamen ibi de foedere nouo dispui tet, quod demuinter nos per mediatore Christis confirmatu est. Et oino enim pactu illud signise cat, quo nos Deus in fide fuam recepit, & nos ils lumin Deum, Pfal 89. Incidi fœdus cum electis meis. Olimenim federu leges in faxo vel are un cidebătur, quo firmius seruaretur perpetuæ mes moria consecrate. De quo Psal. 50. Fordus'

DIVINÆ SCRIPTVRÆ

ri, Efa. 14. Quia trasgressi funt legem, mutaurit ius, dissipation, di

pl

TH

pic

fli

tiff

fis:

for

refl

uer

im

VE

hor

ro.

nap

foli

Don

tis.

ria f

1 F

Lau

Ifyo

Lat

enin

vide to.S

Feri

. Fr

Porrô Fæderis leges, vel Fædus Dominiet Vt fleut ipfe nos fuum populum agnofeit inne eum Deum nostrum agnoscamus & colamuin prescriptis eius in omni studio viuentes. Sich nefis.17. Exod.24. Efaic.14. & Hiere aufcedenin tio descripta legitur. Quale enim fœdus interm pulum fe principis fidei committentem, julisa eius obedientiam promittentem, & principen principis munus vicifim populo pollicenten, atce in fuam fidem illum recipietem, percutiu, talis est & foederis ratio, quod dicitur Deumin ter & fanctos. Hi totffe illius fidei committent victurosq: feillius legibus recipiunt:contralle promittit, se non humani principis, sed Deimu nus prestiturum, hocest, autorem & largitom omnis boni, seruatorem & beatorem cumon poris tum animi exhibiturum.

4 Fædus vel pactum habere cum lapidibud non offendi a lapidibus, Job quinto cap. 8d

cum lapidibus campi, &c.

FOETER E.

I Gene 14. Et fætere me fecilis coram habitato ribus. Tropica est loquutio. A uertimur enim, a abhorremus ab his que fætet ac fordescu. Quilem & abominabilem me fecilis coram Chinanæis. Quippe constat odorem ex antithes per contrarium, quod dicut, figurato sermont

man fignificare, 2. Corinth. 2. Nos bonus odor CHRISTI fumus. Vnde & vsu vulgari discinus & iubemus odorare aut olfacere, dum explorare aut inquirere famam, existimationem & rumorem alicuius volumus. Sic è regione importi doctores ac discipuli no sunt bonus Christiodor, sed sector Satanæ & sulphur graueolene tissimum, quod pluente in ira sua Domino, in ipsabundat. Sic obtinuit in Ecclesia, vt non sit persori infamia, & nomen pestilentius quo conicte has ressac persidiæ, eich multum cu vi sulphuris comunit. Sed custodiat nos gratia spiritus sancti ab impis & prauis dogmatibus, ne vnquam à via veritatis aberremus.

FOLIVM.

sifructus arboris mysticæ, hoc est, spiritualis hominis sunt opera fidei in beato illo & pio vis ro, no dubium quin folium sit verbum et doctri mpietatis & fidei, suxta primum Psalmum: Et solium eius no defluet. De arbore, folio & flore noninepte scribit Rabanus libro. 19. V niuersitas tis. Flos enim campi Christus est, flos sœni glos riasculi, flores autem initia fidei.

Folium quoch legis literam adpellat Moses, Leuitia.cap. Terrebit eos sonitus foli volatis.

Ifychius in cap. 16. Leuit. lib. 7

FERIA SECVNDA, &c.

Feria tertia, Feria quarta, &c. He loquutiones Latinis à comertio Hebreorii irrepferiit. Quum enim diceret. Prima sabbati, secuida sabbati, &c. Viderunt Latini nihil aliud dici, g primo à sabbato. Sabbati in seriam transtulerunt, ac dixerunt: Feria secunda, quinta, sexta, &c.

FRAVS.

Fraus in facrofancta scriptura non semper pro Q: dolo,

DIVINÆ SCRIPTVRÆ

dolo, sed interdum pro damno ponitur, a. Com thio. s. Fraudem parimini, id est, damno afficiant ni, aut fraudamini.

cer

TEC

mo

no

mo

ros

bra

CON

gen

mu

bro

Put

VO

eft: Pa

pel

4

Na

face

nia

rep

Rtia

Vt

des

Ha

adi

for

M

gla

rali

dia

FATVVS.

* Vocula hec apud Mattheum quinto, omning neris conuitia comprehendit, puta maledică, vi tuperationem, clandestinas proscriptiones, & m hil non improperiorum.

FRATER.

r Fratris vocabulo Hebrai vicinos, nepotes, do fobrinos, proximum quença & oem Iudeumin telligunt, iuxta verbum legis Mosaica, quomo do & Christus Iudais frater factus est secudum carnem, Iob.19. Fratres omnes mei a meelonga uerunt, Rom.9. Sicuti predictum erat ipsis, ver eorum fratribus olim suscitaretur Prophen & seruator. Sicut Moses de ipso vaticinatur, Deuter.18. Et de Emanuele ex domo Dauidis, Esaa 7. & 9. Quod literatores quida nescientes, neso quid mouent de fratribus I E S V, imò toam gentem, vt Geñ.19. Coram cunctis fratribus sus obje, id est, tora gente & familia.

2 Sic vides sanguine iunctos apud Hebreos states ac sorores vocari, hoc est, eos qui sunt vnim prosapiæ, familiæ, generis & cognationis, etam si gradu sanguinis differant, vt alter sit in superiore, alter in inferiore: & ex hoc maxime liquet, de legimus Geñ. 14. Et audiuit Abram quaptus set Loth frater eius. Et eodê libro ad Loth, qui fratres nos sumus: nam patruus erat Abram, Gene. 20. cap. Vere, inquit, soror mea est, ex patre so licet, hoc est, ex sanguine paterno, verum interes sit ex alieno sanguine mater, Geñ. 31. Qui adsum ptis fratribus suis, prosequutus est eum.

3 Pro proximo, Geñ. 29, et. 8. De manu frattieds

Fraterergo hoc loco proximum fonat. Irace die cendum: De manu vniuscuiusque proximi eius tequiram. Et. Joan. 3. fratres vocat Hebreorum more, quos nos vocamus focios, ciues, Christia. nos. Geñ. 19. Fratres vnde estis, Quemadmodum mosestmilitibus stipendiarijs, quos Doryphos ros adpellamus. Sic & Paulus hunc morem He braorum observauit, fratres vocat, non quibus communes essent parentes, sed quibus stirps ac genus esset commune. Qua de re doctissime ste mul & copiosissime differuit Hieronymus in lie broaduersus Heluidium, Actorus septimo cap. Purabat enim intelligere fratres suos. Ibi fratres yocat fuz gentis homines, quod poft translatu estad Christianos. Sic discipulos fratres vocat Paulus, non adignitate, sed charitate hoc eos ade pellans nomine.

4 Porrò sunt fratres Christis pirituales, quicp fie deles ex corde: vocat en fratres suos, Psalmo.21, Narrabo nomen tuum fratribus meis: simò reges sacrdotes & coheredes cum ipso sunt. Quæ om nia eò pertinent, vt sciamus certo ad nos pertine

re promissionem patris.

FERRVM.

a Ferro frequentiflime fignificatur ingens mole sta & cruciatus, ingentes dolores ac animi curç, vt Pfal.103. de Ioseph: Adflixert in compede pes des eius, serru penetrauit anima eius. Et Pfal.103. Habitates intenebris & vmbra mortis, vinctos adflictione & ferro. Et Deuter.4. Eduxi vos de fornate serrea Aegypti. Sic Simeon Luce.2. dicit Maria: Quin & tuam ipsius animam penetrauit gladius. Hoc nequaquam dictum suit de corpos rali, verum voluit his verbis Simeon Mariae pre dicere suturum, vt mortis tormenta animo pate

23 retur,

retur, etsi corpore no esset cruciatus passura. Quo modo autem id euenerit, nemini potest esse igno tum. Tropus lingue est Hebrez, vti & nos nos stros habemus, qui ingentes dolores ac animicuras vocamus confractionem cordis.

Num adfligit Ferrum ferrum? Prouerbiumh tis antiquum. Nam ferrum & 25 videtur pone re pro ferreo hoste & ferreo Propheta, q vieng sit insuperabilis. Liquet ex Hiere.cap. 15. Defendo te, inquit, cur ergo Babylonicu hostem metua; quem ferrum atq; impenetrabilem in Iudamin tam, at quod in te poterit qui æque ferreus es? Aut quid poterit hostilis contumacia in me, que minus te saluem quem semper servo?

Atqui Fornax ferrea, Prouerbialis fermo, quo Hebræi quoque frequentifilme vituntur. Dicitur enim eis fornax ferrea, ficut Græcis & Latinin ferrea necessitas, hoc est, angustia summa, de qua tamen exire siceat, Hiere. 12 intelligitur Aegyptia

ca feruitus.

FRANGERE.

rrangere, Hebrçis estatterere, vastare & occidere, sicut & destruere. Dixit enim Dominus:De struite templum hoc, & in triduo reædisicaboil lud: id enim valet loquutio perinde, ac si dixiste Occidetis hoc corpus, &c. Et per fractionem ni hil intelligit Actorum. 20. cap. q ipsa (quod & Be da sentit) Christianoru mysteria, distributionem corporis & sanguinis Christi.

2 Item, 7219 proprie fractionem fignificat feu contritionem. ; Quandoquidem ergo in contractu venditiois fit distractio, ponitur Genan 7219 pro venditione. Audiuit Iacob quiticu ventidetur in Aegypto. Et deinde venditio prote vendita, Nam in comutatione fragitur, quod

mim

Salice

se, ad

Ariby

churic

Fran

ı Fu

Hans Pialn

micu

bunt

victi

mini

bus

Teft

1 Q

pher

miru

tem

ticin folar

urre

nus

eun

&

tur.

CTU

pre

pop

cum est meum: & od meum est, tuum sit, pars soliet. 720 ergo pro vendere, emere, comuta, r, adducto capite vtitur Moses 720 pro re disse sala & vendita. 4 Frangere panem, est disse suite panem tuum. Item Trenorum. 4. Act. 2 Frangentes circa domos panes.

FVTVRORVM ET

preteritorum permixtio.

1 Futuris mixtim & preteritis verbis vti, consilans mos est ferè oim Prophetarum, prefertim Palmographose, vt Pfalmo.

1. In couertendo ini micum meum retrorium, infirmabūtur & perisbunta facie tua. Quum reuera & res ita ageretur abinitio, quod Ecclesia inimici & vincuntur & vici sunt & vincetur, ates ita stet, q verbū Domini manet in æternum, omnium pe seculorū hoi bus conueniat. semper idem operans, sed in noui

Telamenti exordio abundantius.

Quodaute preterita cu futuris mixta, in Prophetis passim reperiutur, vtruch significatur. Nis mirum o ea que prophetatur ventura, secudum tempus ventura sunt: secundu scientiam vero va ticinatium, pro iam factis habenda. Etiam ad co. folationem & exhortatione nostra. Sic Pfal. . Exe urrexi, quoniam Das suscepit me. Quod Domis mus no folum fuscepit caput nostrum (vt nostra versiohabet) sed vt in Hebrço legitur, suscipiet euminoibus membris fuis, ve fic in persona fua & oim nostrum pro se & nobis loqui intelliga. tur. Atq hac ratione quibusda non mediocriter eruditis videtur ita variare Propheta, ve iam in preterito dicat: Voce mea clamaui ad Dnm, & exaudiuit me. Iam in futuro: Non timebo milia populi, Jam in presenti: Exurge die, faluu me fac

Ac rurlum i preterito: Quonia tu perculiili on aduerlantes mini: ve in persona Christi parienti quide hec dicat, simul tamen hoc Christi exept facta & facienda nobis esse eadem. &c.

3 Breuiter huic Tropo assuescendu est, qui pro phetis & in Psalmis simul multa dicuntur, velu pro eodem tempore, que tamen gerutur et simul alio & alio. Queda item pro posteriore tempor que priori gesta & facta sunt, vt Psal.; iu peso na Christi: Exurge Dñe, saluum me fac, specta tempus ante passionem. Islud vero quod preso dit: Voce mea ad Dñm clamaui, ad tempusem cte passionis pertinet. Ceterú pro membrissio intelligutur ex sactabudo & tentationes sutum animo suo expectante corde dicta, siducia dius virtutis sese armante & exhortante.

4. Tamen de Tropo iuxta tepora, imò quiado modum in Prophetas incidimus, que ipsis mul me familiaria sunt, porrò videamus. In primi addendum est iam dictis, tam sirma tamquem esse promissa Dei & diusnas pollicitationes, vi scriptura per præterita essera ac eloquatur, que sunt sutura. Nimirum que Deus ipsissima ventus fallere nec mentiri potess. Sic ergo posterius propriore ponitur, Geñ. 32. Et hanc terra quam del Abraham & Isaac, tibi dabo, & semini tuo post te. Dedi terra, hoc est, promissi hanc terram pambus tuís daturum, idque prestabo, statuam & cou sirmabo quod pollicitus sum, Esaiæ sexto capita Hic ego suscipiebam, pro suscipiam.

Mox quoque Hebræis familiaris est, que a mores & habitum pertinent suturis verbisesse re, vt in Psal. Exibit homo ad opus suum, vbin ibit pro exit ponitur. Describitur enim ysus &

mos hominum, Efaiæ. 31,

Item

s li

breon

CUITET

7 &

uis pr

uis VI

foleti

nefis.

Nonc

habeb

caber

1 Ir

predic

. V

& ecc

rabit

isfrec

dicit

lirach

puli h

OCCUI

ma I

Venbi

mas p

& confi

faind

tes,d

hoce

de m

lum

Hec

Jum,

eftye

Imfuturu pro omnibus modis (apud Herbres) temporibus: Vt Ela. Cuius caulla per

cureremini, virra adderetis &c.

7 Solent quoch Hebræi promiscue imperation uis pro suturis, & contra, futuris pro imperation uis vri, Esaie, 3. Cauebitis pro cauetis, vel cauere soletis, Gen. 3. Sub viri potestate eris. i. sis, & Geonesse. 4. Sub te erit appetitus eius. i. sit. Et alibi: Non concupisces. i. non vel ne concupiscas. Non habebis deos alienos, Non occides, Non forni caberis, Exo. 20. & c.

Imperative dicutur Hebreis multa, que per

predictionem debent intelligi.

Vnde & vicissim imperatiuis, pro futuris, & exontra, vtiitur, Gene. 20. Propheta est, & exonbit prote, et viue, hoc est viues, id quod Iude is frequens est, Esa. 6. Precepit ergo, hoc est, prædict Deus fore, vt monitore Propheta populus linelities peruicatior stat. Sic ait: Exceça cor populi huius, et aures eius aggraua. In Esaia crebro

occurrent, & in omni scriptura.

Familiare quoch prophetis fuit, non solum wabis, sed & factis & signis quibusdam contentariquiddam ardui. Iam etiam propheta Anamas tulit cathenam de collo Hieremie prophete & confregit eam, dicens: Hec dicit dominus: Sic confringam sugum Nabugodonosor. Et aliâs, scindens pallium suum nouum in duodecim par tet, dixit Hieroboam: Tolle tibi decem scissuras hocenim dicit Dominus: Ecce scindam regnum de manu Salomonis & c. Agabus tollens cingui lum Pauli, alligabat illius pedes ac manus, dicēs Hec dicit spiritus sanctus: Virū, cuius est cingui lum, alligabunt Hierosolymis Judei. Manifestus est verbailla, frangendi, scindendi, ligādi, primtī Q symbo

Tymbolis couenire. Sed nihil prohibet, quint gna cum energia fignificato conueniat. Quint omnibus iudicium Spiritus, et scripturarumod fationem adhibere opereprecium est.

Prophetæ, inanimantis tanquam animantis vo ba facere consueuerunt. Sic Moses Deut. Edite Audite cœli que loquor, audita terra verba om mei. Ita Esa. Audi cœlum, & ausculta terra. The gica quadam exclamatione ad audiendum toi conuocans mundum, exorditur: O cœlum, ôto ra. Quoniam tanta est hominum impietas, vial verba Dei obsurdescat, loquar cœlo & terra Quum, quamuis sit remotissimum, audiet: Tem, quanquam lapidosa & crassa, auscultabit. Sur sunt vnius hominis aures.

Verum, scut Prophetarii enarratoribus no cessaria est vel fidelis interpretatio, vel lingui cognitlo, ita & opus fuerit, probe tenere memo ria, historias temporum, quibus vaticinati. Ni misi illas pro fundamento recte projecerint, qui quid superstruxerint, corruet. Quemadmodum & fi iufte illas tractarint, feliciter etiam Allego riarum mysteria poterint colligere, quas cauen vel in vniuerfum contempleris, vel intempeli ue protuleris . Vtruce enim maiestate scriptur Tanctiffimæindignum : verum vt dexteriushi vtare, scias Vates ita de futuris predixisse, nesu interim tepora negligat. Hincest quod Propho te miscent historie suc Christi mysterium. Sica fuetudo Esaig est, qui post historia sui seculi, im jungere solet pphetia de Christo vel regnocis Efa.7. Propterea dabit vobis &c.

FIRMARE.

Firmare, tropo Hebreo fignificat flatuere,in

pler dici Roi Pro mod mea

me in tur F Hier

1

fpiri

ri,ind

deliti
aqua
ineo
terlo
Pial.
bant
46.lo
dinin
pred
inuat
mini

hon, ment hoce popu Deo dem

pulo:

plere, seruare, quomodo Apostolus Romanis. 4. dicit, Legé per sidem non destrui, sed statui, qua Rom, dicit, Insirmari per carnem. Et iteru m. 4. Promissionem, inquit, sirmari per sidem. Eodem modo & Psal. 17. Et non sunt insirmata vestigia meai. robustissime sirmata & stabilita. Negatione menim sepe vehementior est adsirmatiua, maxio me in sacris Biblijs.

Firmare autem vultum, in malam partê vtû tur Hebrzi. Ego enim firmaui vultum meum,

Hieremizas.

FONTES.

Auxilia Dei, consolationes, & fœcundu Dei spiritum, per fontes, fluuios, & riuulos significas ri,indicant multa scripture loca, Psal.39. Flumine delitiarum tuarum potabis eos. Efa. 12. Haurietis aquas de fontibus falutiferis. Item cap. 3. &. 44. ineodem Vate. Populum autem dici flume, preterlocum Efaie adductum & cap. 66. Apocal 17. Palseiusdem Vatis ac alia loca non pauca probant, vc. Flumina & riuuli (de quibus & Pfalm, 46 loquitur) civitatem Dei letificantes, vel varie dininiauxilij rationes funt, vel fancti spiritus dei prediti homines, à quibus vera scilicet Ecclessa imatur & exhilaratur. Sic ait Dauid Pfal. 46. Flu minis riuuli letificant ciuitatem Dei Sacrarium. &c.Riudos fluminis, vtica pretenuis, nepe Gio hon, quod Hierusalem interfluit, opposuit free mentibus, & littora horrede pulsancibus vndis, hoceft,cololationem,auxiliumq Dei in exiguo populo Hierusalem, nempe ciuitatis credentium Deoingenti, maximech terrifice vi holtium. Eas demallegoria vius est Esa.8. Propterea quod pos puloisti aquæ Siloë fluentes modice despicatæ funt &c. Exiguam enim potentiam Ezechia, &coru

& eorum qui & Domino pendebant, permot cas Siloë aquas, Vates ille intellexit, vt voi mox sequenti, per validu flumen vim Allyno Ceterum hostes & per intestam aquae vin

Regierum holtes & per inteltam aquar vin fignificari, & ex Pfal. 17. & .18. & Pfal. 40. & alli Jiquet. 3 Item Fons Ifraël, vt Pfal. 68. verfa, De fonte Ifrael. Hebrzi dictum putant prom quod est, qui è semine Ifrael estis.

Item Fontes inundationes & effusiones in nificant, Plal. 17. Et apparuerunt fontes aquarun Significat enim terră perfractam vlos adinima aquas. Namaquas esse sub terris, & terram su datam supra aquas scriptura clare dicit.

reperimus, videlicet fontes ruptos, abyllosmo gnas, & cataractas cœli apertas, quæ nihilalind lignificant, que non natural modo, sed preter natura vissimo natura. Fons Israël, est populus Dei & gnetia Christi, qui natus est ex Israël, cuius Israëli reliquie ex fonte inundauerunt gratia Euangelica, super vniuersum orbem, Esaie, n. Haunetisa quas in gaudio, de fontibus faluatoris. Et Pla 67. In Concionibus benedicite Deo domino, fontibus Israel. Et Ioan. 4. Piet in eo fonsaque viux, salientis in vitam æternam.

7 Denicis Fontis nomine Hebræi intelligui rei originem, vetimor Domini fons vitæ, fapis tia est fons vitæ; hic nomen fontis traducitur al significandum rei principium, Psal. 68. ver. 17.

8 De fonte Israel. Hebræi dictum putantpu eo quod est, qui è semine Israel estis prognati.

• Alias pro vapore, Gen... Fons ascendeba. FLVMINA.

Superiori tropo non diversus est & ille,im

fatis n violer ferunt bilem vfuse vocati fluent,

bialis i re,Hier poriae

Im

lum D ritus il homir maalk

> ria fide Impet phetis 2 Po nem fe

> , Fe

tioner quibi Sic Pa gelio

tu De

dibus

, Fe

fatis notafluminum in scriptura translatio, qua violentiora flumina et subite inundationes trasseruntur, ad fignificandum vim hostium ineuitabilemacinopinantes opprimentium, Psal. 28. ea viusel fusus. 8. & Psal. 123. Alias Hiere. Thren. 1. vocat frequetiam populi viam fluminis. Ad eŭ fluent, inquit &c.

Iumaquarum flumina deducere, est prouer bialis lermo, pro certo ac infallibili itinere duce

re.Hieremie.j.,cap.

E 6 8

ķ

n

D

k

Humina eleuauerunt, apud Píalmístam Alles goraest, qua signissicatur hostium contra popus lum Dei serocitas, Píal. 93. Fluminis impetus spis situs illius coelestis gratía, quando subito adorié hominem, ac vi sua rapit quo mauult, elegantissi mallegoria impetu sluminis indicatur.

FERVOR SPIRITVS.

r Peruor spiritus, est ardor quidam, ac vehemē tiasduciz in Deum agendi omnia, que sunt Dei Impetus quidam, quale in omnibus sanctis prophets scriptura vbice describit.

Porto vbi non fuerit spiritus, necesse est care

nemieruere, Rom. 1. Spiritu feruentes,

FLATVS.

Platus, maledictiones in scriptura, & execra tiones, excommunicationes horrendas significat quibus Deus prosternit sibi aduersantes, Psal. S. Sic Paulus spiritu oris sui, id est, slatu, vel Euangelio die predicato, interficit hoc regnum in coro dibus multorum.

tu Dei perierunt. Greci aiunt, imperio vel iusu.

FERMENTVM.

Fermentum est temperatura aque & farinz, quidhabens & faring simile, quid habes cosperationis.

flonis. Sic humana doctrina aliquando nonni ex literis facris fibi aspergit, sed corrupte ette re:non raro & doctrinæ fuæ speciem præ lefe fed fapore & discretione spiritus dinoscif. Ide facra scriptura vocat Pharisgorum doctrinasin mentum, amarum & vetus, ita Pharifeorum ctrina mordet animas, ac existit amara.

Fermentum fepenumero pro regno caloni

accipitur.

Item fermentum terre Apostoli dicuntur. FORNICARI.

In Prophetis frequentissima est mentio For nicationis, quia populum Ifrael pollutum, com minatum, commaculatum, corruptum, profito tum, adulterum arguunt.

Rurfum Virginem vocant populum fynn re fidei, vt castitas & maculatio carnis ferè pros gura pietatis, & impietatis habeantur. Sicenim Holeg. 1. & . Lumit metaphoram ab vxore &vi

ro. Dominus inter se & Synagogam.

Siceodem tropo & in plurali Virgines aco pias, no semper de corporis virginitate, sedque feruat verbum Dei purum & impermixti, qui folam respicit Deus virginitatem, scut Hieren as dixit: Domine oculi tui fidem respicint. Am fic interpretatur Paulus, quum Corinth.scribit Despondi vos omnes vni viro, virginemali exhibere Christo, & excidunt à simplicitate, qu eft in Christo Jesu.

A simplicitate excidimus, du à fide et simpl ci doctrina Christi, ad fiducia operii & traditio nes humanas deficimus. Nam Paulus eo locod tra pseudoapostolos agit, filie, virgines regum

tinent ad sponsam, ad Christum.

Fornicationis nomine, folet scriptura no in

uit Hi pid pro Efa efti

fix I tifu di,p incr con defe nes,

que,

offic

1 1 nela dect las logi prec Quo clar nis p nitri

ptio & to te.Si teret Catio

pelt

frequenteridololatrie impietatem, ac cordis pra uitatem defignare, id quod est videre, Esaiæ. 1,576 Hiere. Ezech. 16.23. Oseg. 4. Judic. 8. et pro ipsa cu pidnate stupri. 6 Item Fornicari aliquando pro negociari accipitur in Mose & Prophetis, Esa. 3. & in pleris qua aliquando stensum estin nomine, Adulterij.

FRAMEAE.

Scriptura vocat ipías perfequutiones Eccles la Frameas, quibus eam sciderunt, persequutifunt, & vastauerunt principes huius mundi, preservin Iudei, que penitus cessauerunt, voi increpatis gentibus impis perierunt, & nomen eorum deletum est in æternum, Psalm.9. Inimica descerunt frameæ, id est, desertæs unt vastationes, hoc est, inimicus dessit deuastare. Arma nanque, scilicet, gladius, arcus &c. diuinæs seueritatis officia, teste Hilario.

FLVMINA.

Legimus subinde Det, qui presentius et reuelatius hominibus fuž voluit potetižatos vim dedarare, tonuisse, fulgurafie, et terra concuffife Infane fecit, qui Lege daturus populo primit loqueretur, vti fcriptu eft Exo. 19. Item quum ad preces Samuelis declararet se populo offensum, quodrege postulaffet, Samuelis. 2. Sic quii prze claramab Affyris liberationem Hierofolymita mis promitteret per Efaiam, Inuiferis, ait, cum to miruo, commotione, voce grandi, turbine & te. pefare,& flamma ignis vorantis. Ita orbis rede ptionem, morte fili partam, folis obscuratione & tenzmotu testatus fuit, illo in cruce expirans te. Sic quum fpirirum fanctu fuis Servator mite teret, tonuit, Actorum primo, & cum postea pre cationem corum le audisse testaretur, terram commos

De

hic

hiv

nis (

bene

liaris

rosf

flis o

ndi

lique

fuic

rabo

cum j

res ve

tus eft

hoc Be

Chris

veller

minea

lus vo

1...

et Deo

tius &

portio

il Sé

WHO 13

commouit, Act. 4. Certe tonitru, vel aliqua qui piam infigni rerum immutatione Deum tellai fuam beneuolentiam.

Jes louem fingunt supplicantibus magis in magis annuisse, simul fingant tonuisse, & sulminia sus suam voluntatem esse testatum.

res maximas delegerat, beneuolentiam suam in statum Deum aliquando suisse, et auxis promissonem confirmasse, concusta terra, missis sulmi nibus, sulgetris, grandine & nimbis, id seped in Psalmis.

Atqui fulmina fagittis assimilari, alienumi scripturis non est, Psal. 17. Et misit sagittassua, & dissipauit eos, sulgura multiplicauit & com baust eos.i.sagittas, & Psal, 76. &. 143.

Fulgura autem in pluuiam facere, fignificite ideo fulguribus territare mundñ, vt politaplu at, ficut ferè fit ipío facto, indicans legem & Eugelium, dum territat, & beneficia prellative Palmo. 14. Fulgura in pluuiam fecit.

FILII DEL

Vt paterna beneuolentia omnium prolidisma est, ita quibus ampliter Deus benefacit & peculiari dignatione bonis suis præ aliqs cumula, filios Dei scriptura vocat, tum ab ipso genius, quum primum suam illustriorem illam charistem erga eos prodidit. Sic Israelite filis Dei, Dei, 4. & alias dicti sunt, quod pre omnibus mund populis, beneficijs diuinis ornati essent. Eos ve to sibi tum in filios genuisse dicit, quum sedu cum eis in monte Sinai percussit, vt ipseislom Deus, & illi ipsus populi essent. Ad hancem peculiarem eos cooptationem respexit Mos

Demen cerinit: Nunquid ipfe pater tuus, numbus tuus, iple fecit te & perfecit? No enim hicde prima creatione loquitur, vt Dauid Kim hi vere censet, ea enim omnium gentium comus nis el, fed de noua, & ipfis peculiariter exhibita heneficentia, qua eos fibi Deus regenuit, & pecu liaris indulgêtie nutricatione, tanqua vnice cha ros filios educauit, hocest, fecit & perfecit id od Ilisopprobrat, Esaig. 1. Ad eunde modu quu Da idi Deus de filio eius Salomone prediceret, ile lo cimia multa promitteret, primti omniti po fuic Egoero illi in patrem, & ipfe erit mihi in fie Idenim etfi in Seruatore completum fit, in domone tamen, vi týpo eius etiam verum ex Nam ilico fequitur, Qui fi peccauerit, caftis aborti castigatione humaniore. Ex cade caussa cum plus g paterna beneuolentia post retielarii fium filium, complexus est, largiore fane q vete resvilampliore fue bonitatis cognitione digna tu el feruator nos docuit, patris ipfum nomine mocare. Id ramen nulli vere possunt, nisi quos haddacie erigit spiritus ille adoptionis, spirit? Christi, qui cordibus nostris persuadet, Deum releios filiorum loco habere, atque ità excitat, vellant patris en loco habemus, fic & patris no mineadpellemus, quo cum perraro prisci sancti inocarone. Timoris fiquidem spiritus, non ille Ibrioris, ac filialis fiducia, que adoptionis Pau lus vocat, eis contigerat.

FILIVS, FILII.

FILIVS, FILII.

infligit Deorg. Filios enim Dei
et Deos scriptura vocat, quicunce Deum presen
tits dinfignius referunt, ampliore diuinitatis
portione donati. Vnde no solu angelos, immore
til debeta vita virtutege incoparabili Deum
R preclas

preclare representantes, sed & principes, poud tech qua Deum referunt, pollentes, filios Dei, & Deos adpellat, vti ex Gen. 7. & Psalm. 81. versu &. 2. liquet 5778 25. id est, filios Deora w fortium, nempe spiritus supernates, &c. & Psal

Filif fortium, vel virtute infignes, ficit fi viri, idem valet quod viri, de quo Pfal. & Fii hominum, idem quod homines, de quo Pfal, Greci reddider unt filios arietum vel fortes ifa vel virtute infignes, A. Ezra aftra intelligit po prerea quod hec & Hiob. 28. Filif Deorum, del Dif dicuntur, & fupra mentionem fecimus.

pu

gn hia

ti l

L

His

ttr

Bi

loc

tun

cog

tri

15

200

cap

Pos !

Albia.

Jem scriptura id filium cuius rei vocață ab eafactum est, aut seruatur vllave rationeal lum attinet. Sic Esa., locum vberem vocasiii olei. Et., vocat Babel filium area sua, quoin vt frumentum in area eam vellet coterere, Pal

So. verfu.16.

A Similiter Filius alienigenæ, pro peregina, aut πομο homine, aduena aut couena, que Grant, aut προσήλυτομ vocant, Efaiæ. 36. Hic ne dicatilius alienigenæ, et supra diximus in litera A. de Filipalienigenis, Alienis siue Alienatis &c.

Filius vacca, Idiotismus Hebraicus el, qui folent 102 13 Filius vacca, dicere per periper

fin, pro, Ex boum armento, Efa.s.

Filius aree idem est quod tritura, frument scilicet & stipula, que triturantur. Tropus le breis est, apud quos valde comune y filius in & inanimantis tribuunt nonnunquam & and bus, vt supra filius vaccæ, filius olei, procedit tilitatem & virtutes & c. Iuuencus filius bui pro paruo. 7 Denica Filius dextræ, felica spicio quopiam scut Iacob ait. Tamets monte est mater nihilo vilior erit apud me filius.

preciolus erit & in summis habebitur, hoc est, a destris estenam a selici auspicio vocabat eum si lium destera. Sic & silius Dei dicitur sedere ad destera patris, hoc est, patri aqualis esse per ominia stem Matrh. 20. Duo silij Zebedaei postulabant, vi vinus ad dexteram, alius ad sinistrom see deret. De quo tropo superius sussus dictum.

bem extreme note, & vilifimos quotos de populo, quos alias scriptura YNKA DY, Hiere. 27. projecit cadauer eius ad sepulchra filioru vulgi.

Fili Belial &c. verbum Belial, est res praua, נכלר רעל enim dici putant, quali בלרעל ideff,mhili prodeft, vnde nihil impiffimi, malie gnipellimi & perditi homines dicutur viri Ber Sial. Ita dicitur Deut. 15. Si egreffi ex te fuerint vi ri Helial, &c. Sic vocati funt & illi, qui vxorem Leuite necarunt concubitu, Iudicu.19. 8c.20. Ite lin Elifili Belfal. Regum. Cunqu Anna mar ter Samuelis le 4 temulentia excusaret sacerdoti Binegabat le filiam Behal. Ex his & fimilibus locis colligitur, Belial lignificare scelestem, perdi tum, flagitiofum. Sic iam verbum Belial, scelus, fagitifi, res praua dicitur, ve ex versu terero Psal. uliquet, sed ex.15. Deut. vbi verbum Belial, pro inquo & peruerío confilio accipitur, quo quis cogitans anirum remissionis propeesse, nolit fra mpaperi adesse dando mutuo. Filios Belial, et Palaverfu.s.pro maliciofis & sceleratis dixit. Filififrael pro omni populo accipiutur He breis 22

Filippro virtutibus, vide Hilychium lib.

lum, Idioma in noie Filius. Na vt Hebreus les vocas fracres g funt de eade psapia. Sic silsos R a Oui nati

20

ris

pr

In

tit

6

seu

Dro

vio

Mi

bo

cor

lori

im

Vt

Ma

281

fect

12

tis

cie,

du

pui

Ge

nis

qui

tiç

flat

Qui nati funt de eadem posteritate.

Filios adpellat scriptura nonnunquam, son discipuli et auditores à preceptoribus se solona vocari. Sic Salomon Prouerbis identidem dia Fili mi, cum ad quelibet doctrina sacra capat, sermonem dirigit. Ita filij prophetarum, disqui li eorum dicti sunt.

FINIRE.

Finiendi verbū, pro verbis absoluendi, pri ciendi, consumedi & consummadi veuni, Elas Finitus est puluis vel populus, cosummanud miser, defecit qui conculcabit terram.

FINIS TERRAE

Fines terræ non raro in scripturis pro angulis & plagis orbis apud Hebrços sumuntur.

Aliquando vero pro remotissima region, Esa.5. Ad longinquam terram, Psalm.66. Asia bus terræ &c.

3 Sic adpellatur & fluuiorum fines, quibuin mare defluunt oftia, Hiere. 15. Ad fines terrz.

A Similiter & gentes idem quod fines tara, Pfal.2.per Sinonymiam vel congeriem.

FVNDARE.

verbum Fundandi frequens in sacris libit pro firmandi accipiunt Hebrei, Esa. 4. Zionto tem fundabit, & in ipso sperabunt pauperes po

puli eius, id est, firmabit.

2 Item Fundare pro consultare & conspirat accipitur, vt Psal.2, versu.2. Fundarunt vessunt ti sunt, pro consultarunt, cospirate unt ti sunt, pro consultarunt, cospirate unt consilium, vt ait D. Kimhi, rei gerenda consultamentum & initium est, eiusdem sentental & A. Ezra.

FORTITUDO.

Fortitudo sepenumero potentia ac potela

administrati gubernadies significat, vt innumes ris locisanimaduertere licet in Biblis fanctis, preciput vero in Psalmis Dauidicis: vt Psalm.st. In Deosalutare meum, gloria mea, & rupes fors titudinis mez &c.

FOR TIS.

Fortis & robustus nunnunquă în bonă pars tem accipimus, vt Iosue. LSis fortis & robustus pro age constater & incosternato animo perge.

Nonntiqua vero in mala parté sumitur pro violento, Esaiz. 19. Et rex fortis dominabitur, Et Mich. 1. Fortes vim faciunt fortibus. 1. violenti, bonos viros recte monentes conficiunt, bonis eoro direptis & subhastatis, propterea quod il loro impia facta non iustificant, dum obsistunt impietati principo: vt fecit Amazias. 3. Parali. 25; vt Achab vinea Nabath rapuit. 3. Reg. 21. Habes Manasten regem. 4. Reg. 21. Hi Fortes fuerunt a servideret hosem magno corpore, dicerét: iam in sequis preteritis fuerunt robustiores gigantes.

p Fortis facie apud Daniele. 8. Et stabit rex for tis facie, Greci ἀναιδ ές προσώπω, impudens facie, hocest, mire audax, ad quoduis malum patra dum, ita vt nullo pudore, metuve a malis coco

pus retraheretur.

íè

4 Sané Deutero. 18. idem modus loquendi est, Genem sortem facie, que non elevabit facié se nis. Vbi certe de bellat oribus loquitur, à longin quo venientibus, omnis humanitatis & clemen tie expértibus, nihiles minus quam vllam hone statis speciem pre se serentibus.

FRONS AENEA.

Inscriptura in malo accipitur nonunqua, ve apud Ela. 48 pro intractabili, contumace ac per-R; duelle

duelle, Sic enimait: Sciui quia durus es tu, & les reus ceruix rua, et frons tua ænea, id est, cotume &c. Apud Ezech, vero pro constanti et insuper bili, In bono.

FALLERS.

Aut mentiri ponunt Hebrei pro non esse inueniri. Sic Hieremias Threno.4.

INDEFINITI.

t Et Imperionales, per voces formininas efformatur, nam hoc familiare Hebræis vt indefinitos & prefertim imperionales oratione pervoces formininas efferant. Quam queo menium &c.pro, Quam quilos meniuram dederit, reits turei. Sic Efa.27. Quam queo menium minit

Funes seu funiculi, vsu scripture dicuturmi sure diussiones seu limites, quibus diuduturmi teditates terra, Psal. 103. Deutero. 22. Hincsgnissi cant ipsam hereditatem: vt Psal. 15. Funes ceido runt mihi in optimis meis. Metaphora à recon porea ad spiritum. Qua dicit Christus, sibi pra claram contigisse hereditatem. Funibus seu sun culis videlicet sorte missa olim metieban agra vt quisce suam acquireret partem, scut Psal. 73. Sorte diussit eis terram, in suniculo distributionis. De quo supra sussus.

Hinc Sortem mittere & Funiculos, sepent tradere possessionem scriptura vsurpat. Debat schemate vide Psal. 15. & Psal. 19. vers. 55.

Funes peccatorum, sunt mala & blasphemis in verbum Dei, sub specie sapientia & pietati hypocrisi, vt Psal. 118. Funes peccatorum circum plexi sunt me, id est, multa mala mihi intulerum multorum corda auerterunt à me,

FOR

11.0

8

tur

qui

di.

1000 1000

pen gni apu mit lon

fm.

De

ide

giun

Tit

di viuntur pro neutro Hebrei.

Om Latini neutro genere citra mopriù vos cabulum adpellat, ipfi Hebrei forminino effertit &hoceis familiarillimum eft ve quum dicim?. Indounciauit mihi amicus:loquuntur ipfi,lfta mhi &c.Sic Efa.44. Quanam re mihi compare. in & accommodet eam mihi. Eam scilicet rem.

quaillum mihi fimilem putant.

12

ıŝ

10

Qi

Similiter per Fæminum, plurale elt, contine ontes Latini dicerent contingentia, vbi nos di down hoc & hec, ipfi dicit, hec & has, vt in Ger nellas cernere licet: & alibi: Quid Deus hanc fe cinobis ? Sic infra: Duras loquutus est nobis Tale eft in Plal. Vnam pern a Domino linerequiram, pro, V num petri quod requiram Im Michee quarto capite: Claudicante & elos mam: kribuntur in fæminino genere, vt fit fen luquodest claudum, abiectum, & elongarum. FREMITVS.

Non raro per Fremitum, frementem & stres penem hominum multitudinem in scriptura fly

mificamus, Pfal. 46.

Infremitu & fastu Jordanis, prouerbium est and Hiere.cap, 13. Intelligunt autem Hierosoly miani leiplos, Anathot riuulum faciunt, le aute lodanem:nam alias familiare est Hebreis aqua num flumina pro hostium tumultu accipere, vt alibidiximus.

PRVOTVS VENTRIS.

Fructus ventris, fili funt, & polteri, Plal.nt. Defructu ventris tui ponam super sedem tuam idelex posteritate tua prorogabitur tibi imper dum aternu, quippe ex Christo servatore, cuius thingo.

R 4 regnum

regnum nescit finem. Sic Psal. 106. Fili mettes for crus ventris. i. hereditas & merces Domini info lijs constituitur, qui fructus sunt ventris.

FINGERE, FORMA

re, Creare.

Fingere item & Formare, ad corpus special Creare autem ad animum. Observaru quogra de D. Basilio, Qui dixerint, formauit Deus, de este de corpore, creauit verò de anima: & son non abest à vero. Vbi enim dicitur Deus crast hominem ad imaginem suam, creandi verbun vsurpatum est. Vbi autem de sigméto corpor habetur mentio, verbo singendi id signification est. Sic Psalmista: Manus tue crearunt & singuit me. Creauit enim interiorem homine, singuit pem exteriorem. Nam sicto luto couenit, creativerò adimaginem Dei pertinet, quare caroqui dem sormata, animus autem creatus.

FVMVS.

Fumus quum stres vana, plurimum tames insestat oculos, & vi sua intercludit spiritum, vi etiam præsocet. Ita impij, quanquam nishism homines & vilissimi: facessunt tamé negocium credentibus, & exagitant res iniuris. Ceterum, breui durabit hec molestia, quum alibi a spiritudiuino somnio similes esse prodantur, alibi vimbræ, alibi pulueri qui estante faciem venti. Di hac loquutione habes Psal.36.67. Sicut desicitum mus desiciant.

FOENVM TECTORVM.

Di fi

PCZ

Gramen illud quod tectis innascitur, quim ex humoris desectu non possit radices agere, ad learescit, non expectat manti scenisecæ, qui seu illud cum vicinorti gratulationibus recodatu horrea. Que ratio pulchre cum impiorti operio etim etian in speciem bonis cogruit. Nam quum no se paris colestis plantatio, non perueniet ad fru gen lace Psal. 128. Propheta hoc predicens: Fiat inquit scut scenum tectorum quod prius quam cuelaur exaruit. De quo non impleuit &c. Sic & Ela. 40.

FORTIFICARI.

Fortificari, pro propagari, multiplicari, & in numero augescere: sic enim plerunce viurpat He brassmus verbum fortificare, vt. Fortificata est plago, pro, inualuit: fortificauerunt torcularia viunum, pro redundauerunt, Gen. 38. Et tu propaga bris: Hebræus, fortificaberis vique ad mare oridentale.

FERRE.

Perre carnem meam dentibus, Iob.n. Prouer balter dictum, de eo qui vitam suam periculis abidi, & fibi non parcit, ficut is sibi non parcit, qui amem fuam dentibus premit. Sic qui anis man in manibus gestat, portat eam quas moz deposturus.

FOVEA.

Dţ

25 (3)

Poueam fodere, prouerbium est, pro insidias is Palmo decimo octavo. In soueam autem castidir quam fecit: & in rete quod absconderunt apus est pes eorum. Hac Allegoria paræmialis viinir, dum qui eo perit, quo alium perdere instituit. Mutuata est similitudo a venatibus seras, quibus soueas sodiunt, & quod seras illiciat, in soueas ille insiliunt, capiuntur, non potentes instrustus emergere: lupi precipue hoc modo caspilolent. Metaphora retis, ab aucupibus sums paest.

R; GLO

GLORIA 133

fm

m

iu

pt De

ac

tel

tu

DU

eft

51

P

te

8

io

D

L

Loria, vox est vtilissima.

Hebraa, nihil in sacris Biblio

vsitatius hac vocula. Signil

cat autem maiestatemaum

gnificentiam, honore, gran

tatem, splendorem et quan

claritatem sama. Nam sca

principe ac viro aliquo en

mio loqui folemus: Omni cu maiestate perfect habuit magnifice fe: vbi grauiter, gloriofe & pr cipua cum dignitate ac iplendide aliquid gelli, Vnde hoc colligo, The dofap, quod gloriant maiestatem dixeris, no folum late sparsam lam figuificare & nominis celebritatem, sed etiana Vnde illa fama spargitur, & quorum caullaqui ita celebratur, vr funt apud cos quos gloriolis mundus admiratur, superbæ ædes, pretiosa val magnifice veftes plendide epule, magne familia rum cateruz, ac cetera huiufmodi. Sic Chrifti Marth.s. de Salomone loquutus eft, vbi aicha: Confiderate lilia agri quomodo crescunt; and dico vobis, Salomon in omni gloria fua no fui ita ornatus vt vnu ex his. Hic indubie glorian pro maiestare & splendore vel magnificetia ciu poluit. Eode modo dicitur Hester. Aluerus pu rau't grande couivium, ve oftetaret divitias glo riæ regni sui. Sic Ioan, L Vidimus gloriam eiu, perinde ac fi dixiffet, vidimus maiestate eius & id eft, diuinitatem, omnipotentiam. Sic & Ela &.4. Et alibi, quod Panlus vius eft, o Chrift fit fplendor gloria, quod Hebreis 723, Great δόξα dicitur. Sic gloria domus pro dignitate, VI 10b.4. & Plal.48.Quum multiplicata fuerit do mus gloria. Sic, memēto folij glorie tuz, Hebrate fmusell pro memineris, non noftri, fed foli tui magnifici & honorari, hoc est, maiestatis tuzicu jus fymbolit eft folium, & fymbolicus fermo.

Hecduo, scilicet Gloriam & Verstatem, scrie prumsépe coiungit. Gloria significat oia Christi Deograta & accepta effe: Veritas, cuncta folida acperfecta, abicy omni fuco fallaco (pecie, vt intelligas nihil oino esse in Christo, quod non gra num parri & verum existat. Joan., predicat ples num gratia & veritate Christii esle. Cotrarium eftin hominibus, nempe nihil nifi indignatio & fillias, omnia corti ingrata Deo atch fucata exis funt, fuxta illud Pfal. ng. Omnis homo mendax.

EtPlalas. Omnis homo vanitas.

Videelt op gloriæ vocabulum claritatem feu lumen fignificat, quemadmodum Moses veitur. Sickia. Corinth. 3. Gloriam vultus Moff, id eft, felendere feu lumen dixit Paulus. Ad quem mos dum & Joan. 13. caput intelligi vult. Ego, ait, glos nam dedi eis, id est, lumen: quo illuminati conce perunt lucem Dei, hoc est, sapientiam & iustitia, quam deus impertit, qua condit in cordibus no fris Quemadmodu.z. Corin.z. loquitur Apolto lus: Nos reuelata facie gloriam Domini speculan tes, transformamur tanquam a Domini spiritu, id dt, vt fiamus spiritus, qualis & ipse spiritus di,inquem transformamut, vbi & gloria, & po tentiam & efficatiam vtriusque legis Mosaica & Buangelicæ exprimit, sed Euangelij longe ma iorem, maxime quum potentia legis fit gloria Dei extra cor nostrum, Euangelium vero po tentia spiritus Dei in corde nostro. Legis gloria hec est, potentia occidendi. Summa Euangelij gloria hec est, potentia viuisicandi.

Fulgor

Fulgor Legis, iudiciñ est & ira, ideo facit, ve fu giamus Dei cofpectum, iuxta illud: Sileat a face Domini omnis caro. Fulgor Euageli, gratiadi & mifericordia,ideo efficit, vt confiftamus con Deo, 4 Hincest, quod Prophete Gloriam Do mini vocant, iustitiam reuelandam per Euanen lion quasi ante gloriam Domini non fuiffet La ge reuelata, no iustificabit nos coram Deo. Nie per Euangelion coram Deo iustificamur atque adeô & glorificamur, Ela.so. Gloria Dominifu per te exorta est. Et. 40. Et reuelabitur gloria Do 5 Reuelari autem gloriam Domini, ni hil aliud eft, quam reuelari iuftitiam Dei, &exhi beri iustificatem nos, sicut ad Romanos Paului ait:Omnes funt vacui gloria'Dei. No potelia tem iuftitia Dei reuelari, nifi prius iuftitia & on ni gloria carnis confufa.

Glorificandi verbum, pro fidendi & iatan di poni folent Hebrei, Hiere. ... Non glorieturia piens. Gloriatur igitur in Deo, qui certò fcit De um fibi esse fauentem & dignantem respectube neuolo, vt placeant coram eo que facit, & tolet tur ac condonentur que non facit. Hec estenim gloria fidelium in Deo, quam qui non habet, po

rius confunduntur coram Deo.

y Glorificari quoque est innotescere, sed severedatur gloria, Ioan. 15. In hoc glorificatus est pater meus, id est, gloria patris innotescit vobis, se

licet quum vos vbertim fructificatis.

8 Sic Prouerb. 25. Gloria Dei est, calare verbi, id est, gloria Dei est eius sapientia, iustitia, & po tentie cognitio, de qua & superius, vt sit gloria Dei celare verbum, id est, ideo cognoscitur De, quia eius est alia sapientia, alia potentia, alia iustia mundo ignota.

Denig

qu

Ù

no

112

fili

glo

10

tua

ne

tiz

A

tu

ha

fe

di

ori Do

20

W.

Ŵ

m

0

MI Denich glorificatur pater per filium, feilicet, quumagnoscitur, quod filit dederit, ve nos sere uaret. 10 Glorificatur pater, quando ei gloria tribuiur,non nobis, hoc est, quando agnoscim nosnonnostra sapientia, non nostra iustitia sale miled misericordie eius fidimus: fiquide dedie flium pro peccatis nostris, atos hanc gloriam cas nit Euangelium, iuxta Pfalmum, Coeli enarrant gloriam Dei.

Deus, inquam, glorificatur, quando tribuun turei que debentur. Sic debebatur patri obedien tia flindebebatur item fapientia, fortitudo &c. neiple le filius glorificaret, vindicans fua fapiene tiaaut potentia gloriam, fed expectaret glorifie cari apatre. Ad eundem modum canunt Pfalmi: Adferte gloriam Deo, Esaiz. a. Dominum exerci tuum fanctificate. Ad Rom. 4. ait Paulus, Abras hamgloriam dedisse Deo, id est, quia Deus pros milerat Abrahæ, fe daturum effe femen &c. cres debat fide gloria veritatis Deo tribuens, vt ves ndlimo & fideliffimo.

Et ve paucis concludam: Gloria Dei nome tiueft guod non est alteri per naturam commu nicum, q filio, qui non excluditur in eo quod dicit, Gloriam meam non dabo alteri, sed idola & kulptilia. Vnde & honorac vera adoratio. aulipteterquam Deo est tribuenda. Quicquid vadcolitur & veneratur, flue magno, flue paruo honore, non nifin Deo, et propter Deum eft ho nomndum, ita ve omnis honor & gloria Dei fit. Etyt colamus & amemus Deum in creaturis, noncreaturam ipfam, atquideo nec nos quidem plos.Idem est ergo Ela. 42. Gloriam meam non aboalteri.i.laudē, honorē, nominis celebritatē, maiestate divina &c. quu no st nist yous Deus, & pater

& pater omnium. 3 Gloria, nonnungian potentia & diuitijs accipitur: vt Ela, 6. Intribu annis &c. auferetur gloria Moab . Et Haggen ait.2.cap. Et implebo domum illam gloria idel facultatibus & potentia.

14 Interdum pro ignominia & contemptual tur, Efa. 17. Et ceffabit ab Ephraim, &c.ficutglo ria filiorum Ifrael. Gloriam enim dicit conten ptum ex paupertate, quod tanto magis morde quanto potentiores olim fuerunt, & in majori

gloria propter diuitias.

15 Gloriatio, est certa fiducia, adeocs & gaudiun cordis de quopiam eiusmodi, vt propter ide quo gloriamur, nihil dubitemus deberi premit Vt fi glorietur de viribus & robore Goliath, de fidit nec dubitat, quin his viribus sit victurus, Sic hypocrita de justitia sua nihil dubitat, qui illa fua iustitia mereatur laudem, id est, premium cora Deo & hoibus. Sic Cicero de sua eloquena 16 Gloria est opinio de Deo vel alio bona Phil Tu autem Dne susceptor meus, gloria meaide oprime cogitare, constater confidere, & in hacil uma fui opinione gloriari. Vide PaulumRom, Habeo igitur quod glorier.

17. Gloriatio autem fit in conscientia, & estiph fuperbia & fiducia de gloria fua. 1. Corinth. 4 de pite: Quam vt gloriationem meamaliquis in

nem reddat.

18 Gloria Deo tribuere, est promissionibus dus no diffidere, sed verace eum in illis credere, etian contra meritu & conscientiam nostram.

19 Gloriari in carne, vocat Paulus in externis operibus legis senescere, ac inflitiam externa magnificare, CHKISTVM ignorare, vtal Philippenses scribit.

GRA

pho

foi

Pe

do

00

tib

tia

proquo in Grecis est Xágis, interdű significans benesicium vel donum & ipsam participatione spiritussancti, que gratuito cofertur, ve Rom. L. Perquemaccepimus gratiam, quod aliq verterüt donum, scilicet ad Apostolatum pertinens. Sunt emin varia dona & charismata, 2. Cor. 12.

Sie & alibi pro beneficentia, 2. Corinth. 3. Et columnaret in vobis etiam gratiam istam. quo nomine frequenter est vsus Cicero, cũ alias, tum libro primo Offic. Et.1. Corinth. 3. Et in hac graditabundetis, pro beneficio & eleemosyna accidius, vt supra Rom. 1. loquitur enim de adiuuan

disliberalitate fanctis.

4

api gio em ice,

II,

ia,

di

RANG

Gratiampreterea id beneficif adpellat, quia in digium videretur eleemofyna dicere, quæ essee infanctos postea eroganda.

Progaudio. 2. Corinth. 1. vt fecundi gratiam.

Nam χάριρ positum, pro χαράρ.

Breatinis gratiam habere dicuntur, que deledant. Bic.i. Corinth.is. quoch rem ipfam adpella, loc est, liberalitatem & munificentiam, vt ar guateos rem grandem factitare, non animo iniquo, vel vlla coactos necessitate. Hac quippe didigratia debet, que v ltro offeratur.

Gratia reperitur sepissime accipi pro miserio tordia d verbo Hebraico 717, id est, misertus est liag & Septuaginta hoc intelligentes, gratiam

Vetterunt ile , id eft, misericordiam.

7 Net inuenies apud Hebreos gratia pro venu lateac decore accipi, vt fit apud Grecos ac Lati nos, led beneficio, charitate, milericordiacp (vt fu pra declaratimo) et animi erga alten, propessore, sue

Sue illi benefaciendi fit, fiue illius delictis fitte redum:quod certe eriam benefici preclariffini genus eft, tamos liberalis habendus eft, qui inin riam condonauit, quam qui fuas large profudit facultates. Hoc itack nomine, sepe in divinis lie ris Deus vocatur 1727 hoc est, misericors, pro

pter verunce benefici genus.

Nonnungua fauore Dei fignificat, vt Rom. 4. Gratia vobis & pax. Que duo vbio impres tur Paulus. Est ergo gratia, fauor, quo nobisbo ne vult Deus. Vnde ille, qui deo gratus accepul que est, sue qui illi placet, & quem amat, dicina esse in gratia Dei. Sicque eruditis & pis plant Luc. Lita versam esse Angeli salutationem: Au gratiofa. Sic ad Galat. L& alifs multis locis Exa Invenisti gratiam coram me, Paulus Romadi Stinguit à gratia donum. Si vnius delictomult mortui funt, multo magis gratia Dei, & donum in gratia, ea que est vnius hominis Ielu Chifi. &c. Gratiam, misericordiam & fauorem adpel lat, quo ille Christu complexus est. Deinde,qui fauet, non potest Deus non effundere dona in ijs quoru milertus eft, ficut homines, quibush uent, eorum res adiquant, is fua impartiunt, De dono Dei, in litera D. diximus.

Item, Gratiam isto nomine scriptura adpo lat, qua faluamur & iuftificamur ex fide Chrift, de hac scriptum est Galat.s.s. Non irritam facio

gratiam Dei.

Restatiam nunc vocabulum Pacis, queali ud nihil eft, g tranquillitas conscientie nolitien ga Deum, qua omnes querunt, foli diuinis pro missionibus credentes inveniunt. De hac Romi Iustificati igitur fide, pacem habemus ad Dem Vel à Deo, Hec est illa beara tranquilliers, qued

qt

te

P

n

cet

qu

mo

tor

Illa

rem

Ch

eft

citt

.

bor

prç

Na

tent

pot

tim

gra

4 (

do

gra

ter.

apt ftri,

exu

14

red

80

tien

oès

tem

D.P

qualingecoululum. De hac pace est semper in telligenda scriptura, toties eius mentione facies.

Palmonono. 71.114. Ioan, 15.

in Hecduo ita inter fe differut, co hec gratia feili ceth Deo, vtiple nobis faueat ac bene velit, per qua Deus nobis remittit peccatum per Christu, modocredamus hoc. Sic Paulus gratiam pecca torum remissionem & animi puritate nominat. Illaautem in nobis est, vt fecuri & certi simus de temissis erratis & benignitate diuina, propter Christom. Habemus tamen ista à Deo patre, q eft Deus spei & totius consolationis, Roma, des cimoquinto cap.2. Corinth.1.

n Deinde Gratia quandocs idem est quod ver borum suauitas & loquele dulcedo, sicut Paulus precipit sermone semper in gratia sale condiri. Nam ne increpationes quide piorum gratia cas rent secunda, Sic & Salomon Prouerbiorum. 10 pollulat vt jultorum fermo gratiofus fit: Argen thirelectum, dicens, lingua iulta. V bi argento

gratia fignificatur.

D IN

y Grana deinceps in fententis Salomonis qua dog coronam fignificat, Prouerb.10. Vt addatur gratia capiti tuo, id est, corona qua promittit pa ter. Estaure in scripturis non raro vsurpatum, vt apad Hiere.s. Threno. Cecidit corona capitis no fti. Et Efa. ,8. Erit Dis corona gloriæ, & fertum

exiltationis residuo populo.

4 Gratiam invenire, Hebr. phrasi, fauore inveni re&reperire, & gratia valere apud rege, Pfal. 45. &contienit gratiam cui fauetur ab aliquo, vt: In ueniamapud te gratia.i.sis mihi amicus, erga te oesabsint discordia, &c. 15 Gratiariactio au tem, est vera fanctificatio & benedictio, autore D.Patilo, qui ita ad Tim. scribit: Quicquid crea uit De

DIVINÆ SCRIPTVRÆ

uit Deus, bont est, & nihil renciendu sicum gratiaru actione sumatur. Sanctificatur enim per sim monem Dei & precatione. Ecce verbu Dei pro catio & gratiaru actio. Iam vide quibus rebumultiplicetur aut benedicatur panis. Nam panis è sua natura non habet vt cibet, sed è verbo Dii, Deu. 8. Hinc nonunqua Deus pani cibandienen giam subtrahit, Leui. 26. Comedetis, & no satura bimini. Vbicuc; Euangeliste memorat Dimpanem in man's sumpsisse, gratias egisse simul dicit Quo docemur, quoties Dei būsicis vtimur, par esse, vt bonitatis eius cū saude recordemur.

16 Item gratiarum actio est, quum Dei benesicia recensentur: quo sides in Deum roboratur, tanto considentius expectandi, & id quod desideratur,

& quod predicatur.

per nos de plenitudine Christi, sed quo meno vel studio? Pro gratia, inquit, scilicet Christique admodum & D. Paulus dicit Rom. 5. Gratiade & donum in gratia vnius hominis Iesu Christi, Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia, idest, vt diligitur stadiligi mur et nos qui in filio sumus per sidem: itaq he gratia siue sauor Dei non aliter atca filium diligit & acceptat nos, & nostra omnia.

GIGANTES.

r Gigantes vocat scriptura, non inustrati hom genus, aut insolitam formă, sed Heroas & vitor fortes ac bellicosos. Hec Chrysostomus. Ioann Damascenus de his sic scribit: Gigantes eos so ne. 6. adpellare scriptură existimo, qui robusti mo essent corpore. Vtillud: No saluabitur giga in multitudine virtutis sux.

Rephaim Hebraice in Biblijs adpellantur, in

fen

ore

bu

inis Oni.

lets

ura I pa

cut

par

cia

nto

ut,

am

Dé

dd

fti,

å

gi

08

handoscilicet, op proceres illi & heroes, terræ ac hang patres & faluatores dici voluerint.

Emim, ab Ema, od terrorem significat. Terribi les & metucidi dicuni, op vi & armis grassentur. 4 Horim, nobiles, illustres, candidi, optimates, a candore: vel quod in oricte principes alba veste vebantur, sicui Latini trabea & purpura, vel op

przalńs spectabiles sint.

, Sammesumim, à Sam, quod scelus aut slagitiū significat, videlicet op suerint insignes latrones,

predones & pro libidine omnia audentes.
6 Enakim, à torque gestando, quasi torquati.

7 Niplim, à cadendo, quod irruant, dericiat vio

GENITIVVM SVBSTANTIVVM

Epitheto Hebræfaddunt. Hiccolor fermonis peculiaris est Hebrais, qui Epitheto addut grm substatiuum, vt filius perdi tionis.i.filius perditus: Deus pacis, Deus pacifie tus:Lex mortis, lex mortifera: Filij obedientiæ, Filijinobedientiæ. Alioqui quid est filius perdi. tionis, nisi que peperit perditio. Mammo iniqui ans, proinique divitia. Fili corrupentium, pro corruptissimis: Semen malicioson, pro seme ma liciofum. Quo forfan & filius hois Christus dici tur pro filius home, vt vna loquutione & Dei ff him & hoiem cofiteamur. Populus indignatio nis, pro populus qui mihi indignatur, Efa.19.113 active ponitur, sed passiue capitur. Populus eni cui ego irascor. Et erus de cap. Cosummatio decre ti,pro consummatu aut absolutu eft decretu, vbi Latini dicunt: Stat sententia.

GENITIVI PRO ADIECTI

uis positi.

Nullus enim Idiotismus eis frequentiorest, q

DIVINÆ SCRIPTVRÆ

hulusmodi Genitiuos pro Adiectiuis politori, Viri misericordiais, pro viri misericordes, Esa, cap. Vultus slammaru, noc est, vultus insamat, Esa. 49. capite: Terra desolationu, vastationu, per ditionum, pro terra desolata, vastata. Viri boni tatis, pro viri boni.

runt vti pro vniuersalibus, vt: Qui credit in me, pro, omnis qui credit in me. Sic Esaiç. 20. capite, Vt auferat spolia & diripiat predă, idest, vt om

nia diripiat, Hebreus diceret.

GENVS PRO NVMERO.

numero poni, vt Gen... Reptile animę viučiis.
Ponitur enim anima pro omni animali viucu
te. Et Gen.30. Accepit fibi Iacob populeasvirga
& decorticauit decorticationes albas: quum au
men cortices albe non funt, sed id quod sub cort
ce latet. Quum ergo cortice detrahebat, secitado
parere album. Et Gen.1. Faciamus hominem.
Nam in vno homine cœpit totum genus hum
num. Que loquendi forma, doctoru testimonio,
per Synecdochen Hebreis familiaris est.

GLADIVS.

I Gladif nomine, ira, pallio & crux Christi, indignatio eterni iudicif, aterne mortis et seueritatis diuma verbū & sententia, ater hostilis potentia venit, qualiscune illa sit, Esa. I. Gladio deuorabis mini, id est, hostes deuorabūt vos. Et Psal. 7, gladium Dei, iudicium Dei intelligit. Et Psal. 7, list conuersi fueritis, gladium suum vibrauit, arcum suum tetendit & parauit illum. Quibus verbis iram, vindictă ac punitionem Dei, impis prorb mam, pulchre depingit pro verbo aterni iudiți de quo Hebr. 4. Viuus est sermo Dei &c. Itema ledicii

lediciinignem aternum. Nam gladn vocabu. lum scindendi & interficiendi opus cofignificar. quum ad id acui & vibrari dicitur, vt in addu-

cto Pfalmo patet.

an

ati.

per

ni

uc

ne.

ite:

m

10

S.

en,

a

ta

rtí de

mi 0.

di

15

13

10

12

ß

is

· Hinc Gladius & pro bello in Biblis accipif. Zach.14. Gładio excitare, id est, graue certamen. bellum. Ita enim & passio Domini vocatur: Per

cute pastore, & dispergentur oues.

Ite Gladius pro verbo Dei fumitur, vt Fph. 4 Gladius acutus idem quod verbū Christi, vt ex multis scripture locis perspicuum est, vt Fsaiæ quadragesimonono capite. Posuit os meum sicut

gladium acutum, id est, verbum Dei.

A Idem est, Gladios ancipites in manu haberes hocelt verbu & doctrina spiritus predicare. Nie mirum quibus pij iudicant mundi potentiam, sa pientiam & iustitiam, vt cadat Satanicu regnu. Nam gladius ille procedit ex ore Christi, vtrinquescindens, que Paulus spiritu oris Christi die xit. Vnde Pfal.us, Gladij ancipites in manibus eo rum, ideft, quisco habet verbu Dei in sua manu &potestate, vt per illud efficaciter agat virtute Spiritus fancti. De quo Ephe. 6. & Hebr. 4. manie festa scripture testimonia.

Gladios autem conflare in vomeres, est pone refastum, inuidiam & animum homicidum, suc currerealiorti inopiæ, omne bellandi studium in

pacem vertere.

6 Similiter Gladi nomine fignat scriptura inter dum manifestas insidias, autore Chrysostomo, Homilia in Priscillam & Aquilam, de colendis 7 Itemque pro tribulatione, fie cut ferrum, vt de Maria dictum: Et gladius pero transibit. Augustinus ad Paulinum de varijs scri pture locis explicandis Epift. ,8.

Gladn

ui

CX

P

B

m

7 ti

lu

fil

q

P

Cd

i

n

8 Gladij os, mos est scripture vtaciem gladij vo cet 5όμα, os. Nam os gladij vocat parte scindentem, acuta scilicet, a mordendo nimirum. Sic Græci δύ5ομου gladium vocant, cp duo oraha beat, id est, vtrinca secet, Geñ. 34. Emor quoce & Sichem filium eius occiderunt in ore gladi, Eta, Luce. 21. Apoc. 1 9 Item Gladium imbui, apud Esaiam. 34. capite est iustitiam exeri.

perante & accelerantem interitu. Sic dicit Diss Dic gladius gladius exacutus & etia politus est habet vim repetiti nominis. It Eadem significatione reperitur gladius acutus, quo celerius acutus feriat. Ideo cogeminat voce, gladius gladius gladius feriat. Ideo cogeminat voce, gladius gladius gladius feriat.

dius, quod est grauiter dolentium.

nz Et Ezech. s. quoque celerrimum interitum & gnificat, Allegorice verbum Domini denorms, predicens varia mala.

GENERATIO.

riam texit, no generationes. Hæ funt generationes Esau. Et Geñ. 11. He sunt generationes Sichem nata.

3 Nonnunquă pro seculo siue tepestate. Sic Nor Geñ. s. sultus & perfectus predicatur in sua gene ratione, idem est quod suo seculo, sua tempestate. Sic &.15. Quarta generatione reuertentur hucid est, quarto seculo. 4 Generatio susta, sunt om nes illi, qui per sidem facti sunt siln Dei, sultissa pi scilicet in side per sultitiam Christi.

5 Ecotra, Generatio praua, peruería & adulter, qui noi

minon credunt verbo dei & Christo eius.Mar

thain.16.17. Marci.8. Luca.17.

livo

fain

. Sic

a ha

\$ &

Lifa

pud

pro

)ñs:

eft

nifi

sac

(L

ns,

e

es

id

6 Verum de triplici generatione Christi, vna die uinitatis ab eterno, altera fecundi humanitatem exmatre sine humano semine, tertia adoptionis pergratiam in toto corpore Christi, quæ est Ec. defacuius mentionem iam fecimus &c. Præter Bafilium Magnum, Cyprianu martyrem, & D. Augustinum in pluribus locis cosulantur, L.Fir

mianus Inftitu.libro quarto.

· Porrò ista iustorii, hoc est, credentium genera tio, alio noie populus nouus appellatur, ac popu lus Dei nimirum dilecti Dei & noui hoies, id est fli Dei in Christo per spiritum sanctum renati, quos & Deus ipse æterna hereditate possidet vt peculium suum. Sicut è regione Populus vetus dicitur iultitiarij, qui specie sanctitatis falsi, Ada miticuingenium nec deprehendut, nec iuftitiam 8 Alias autem Populus Dei Christi eluriunt. dicuntur pauperes, viduæ, pupilli, oes denige hue ius mundi solatio destituti, vt sunt aduenæ, peregrini, orphani, Matth.s. Luca. 6. Pupilli. Matth. 8 Palmo nono, 67.71.103. Leuit. 16. Prouerb. 17.23. & pluribus alijs locis.

, Heciustorum, inqua, generatio hereditas Dei vel Domini dicitur, Pfal. 3. Populus quem elegit Inhereditatem fibi. Premittitur enim: Beata ges cuius Dominus Deus eius. Pfal. 46. Elegit nobis inhereditatem suam &c. Item Psalmo secundo: Dabotibi gentes in hereditatem. Vnde Pfalmus quintus inscribitur pro hereditatibus. Exodi.19

Estis mihi in peculium.

10 Econtra, Hæreditas filiorum Dei est, Deum per fidem poilidere, ac in ea omnia habere, Ros ma, octavo capite

DIVINÆ SCRIPTVRAE GENTES.

Ifra

ins

ftes

pu

tic

fe

fic

DO

fir

ta

p

Gentes. In facris Biblis hoc vocabulum fro quentillime viurpatur contra Ifraelitas & lude os iplos, vt Ecclefia gentium & Paulus Gentin apoltolus contra Judaica Ecclesiam celebriauto ritate & viu frequeti dicitur. Sicetiam Pfalmo, Populi meditati funt inania, vbi gens & popul lus euidenter discernuntur. Et Pfal. 116. Laudan Dominu omnes gentes, laudate eum oes populi Et quod citatur Roma. 15. Sic quod gentes, im pios & incredulos: Populi verò, pios & fideles designent. Quemadmodu & Plalmo nono gen tes vocat quot quot no credunt Deo, verbi Dei persequutores, vt: Conuertantur peccatoresin infernum, omnes gentes que oblivifcutur Dei, Sed & figentium & populoru adpellatio in foi pturis frequens sit, tamen non credunt Hebraice linguæ docti constantem elle per omnia hacdil ferentiam. Nam Pfalmo. 18. Dauid more scriptu rægentes vocat, qui funt alieni à Deo, fiuehilu dæi secundum carnem, aut natione gentiles sint, víqueadeò Deus persona non respicit humana, vt ibi: Omnes qui operatur iniquitatem, scilice perdes, nimirum vtarbores malas.

Item per couitium Ifraelite interdu vocantu Gentes, qui carne Ifraelite erant & inamates De um, crudelitate animo & moribus referebat: ab Dauide igitur sepe iure gentes nominati sunt,

Pfal.10. Ezechielis cap.15. Pfal.58.

3 Est autem, Gentes de terra perire, loquutionis genus, quo Moses Iudæis sæpissime prædixito essent cito perituri de terra quam ingrederentu, si mandata Dei non custodirent, vt superius Palmo. o. visum est. Et gentes de terra illius peribut, quasi dicerent: Vos qui populus Dei & electus Israd

Ifraelesse debuistis, nuc summo dedecore vestro ingentes degenerati, ac iam non populus, sed ho

ftes Dei peribitis.

in free

Intin

uto

no.

DDW

date

puli

im, eles

gen, Dei

sin

ei.

fcri

aice

dif

UTO

Ιψ

int,

nã,

tes

TUT

De

ab

ıt,

115

ir,

Sicetiam Christiani, qui specie Christii co. frentur, factis autem negant, reuera gentes funt, imogentibus peius vapulandi, Dominus adau. gen nobis fidem, vt per alccionem efficax fit, & de die in die crescat in laude patris per Chris fum. Gentes due in vtero vno, & duo por puliex ventre eodem, Gene.22. Tropica loquus no est. Nam quomodo duo populi poruisient es kexvetre Rebecce: Synechdoche ergo est, quas Adiceret, patres, capita, fontes, ac initia duorum 6 Denich Getes funt manifestil populorum. îmipeccatores in scripturis, vt qui sciut se scor. mores, meretrices, publicanos, alife; obnoxios 7 Nomine verò ludxorum veniut n quos iustitiarios vocamus, à iustitris carnis, qui olim Iudei & hypocrite dicebantur. Hi,in. quam, nolunt dici aut esse peccatores, quanqua omnibus peccatis referti. Vide epistolam ad Ro manos. . & a. D. Hieronymum lib. Commenta. norum in epistola ad Galatas.2.cap.

GENTIVM NOMINA.

Commotio & Multitudo maris dicuntur

apud Prophetas, & Populus Dei.

Messis magna à Christo, Ethnici, Gétes, Gétes, Getes, 3 D. Paulus nominat Preputium, Incir uncisos, Alienatos à Repub. Extraneos.

4 Spolia Apostolorum apud Esa.2.

Itê, Efferas feras, & Cicuratas beltias adpelant Prophete. Et Efa. Lupum cum agno.

6 Item Greci dicuntur.

7 Dauid, filios alienos fiue alienatos absolute adpellat. 8 Insule, Esa. 41. Viderunt Insule &

DIVINAE SCRIPTVRAE timuerūt. Itē. 42. Et legē eius insule expectabit GEHENNA.

8

tu

b

п

C

Ie

E

ft

Va

cx

1

q

g

in

ft

2

V

1

Per Gehennam, id est, cruciatum ignis, supre mam atch dirissimam Dei Vitionem intelligim de qua Esa. vit. Et ignis eorum non extingueur Quod & Dominus Marci. 9. adduxit, visi de go henna loquitur, eoch quodammodo quid per gehennam significet, ipse exposuit. Ita enim bisat Bonum est tibi, vt claudus vel luscus introess in regnum Dei, potius quos oculos vel pedes heas, & mittaris in gehennam, in ignem inextinguibilem, vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

Et si quando gehena sine additione ignispo nitur, accipitur nihilominus pro hac omnis ma xima & dirissima addictione, cruciatuca, quies ab atterno isto vermi, atque igni inextinguibili, quo cruciabuntur quotquot non suerint confo

quuti Christum propitiatorem.

Matth.s.dicit, eum qui fratri suo dixisse, set quod Matth.s.dicit, eum qui fratri suo dixisse, seum, obnoxium gehenne ignis, perinde eritatos siduxisset Latine, obnoxius erit cruciatui ignis. Cyprianus libro de laude martyrij ad Moysen, & Maximum conscripto: Sæuiens locus, gehenna cui nomen est &c.

GERMEN.

Peculiaris est quidam huius vocabuli vius apud Hebræos, quo prorsus liberos siue filios germen solent nuncupare: quemadmodum hen bas, frutices & arbores crescentes adpellamus, cet hoc nobis Romanis durum videtur, tamen Iudeis non infrequens est. Sic loquitur Domin Esa. 14. de regno Babylonico potentissimo, dui simo que dicit Dominus exercituum; Etpm

abou

Supre

gim

uetur

e ge

er ge sair

asia

es ha

adx.

&ig

S DO

ma

rieft

bili

níe

iod

rue.

di

na

us

OS

T

11

dam Babylonis nomen, & reliquias & germen & progeniem. Nam pueri à parentibus nascune tur, quemadmodum germina & ramusculi è are boribus proueniut. Qua de caussa Naturales hominem, inuersam arborem adpellant. Sic ait Esa. cap. n. Egredietur virga de radice vel germine Iesle, & slos de radice eius ascendet & c. Hiere. 23; Eccedies veniunt, suscitabo Dauid germen ius stum. Que verba proprie de CHRISTO vaticinata sunt, de prosapia et sanguine Dauidis exorituro, & c.

GVSTARE MORTEM.

1 Gustare mortem, Tropo scripturæ est mori quidem, sed non absorberi à morte, id est, no tan gitormento mortis, Sapien. 34. quod credentib? in Christum sit, Ioan. 5. Amen dico vobis, no gu sabit mortem &c.

2 Gustare verbum Dei, Petrus ait: Siquidem gustastis \(\tilde{g} \) bonus sit D\(\tilde{n} \)s, quia hoc verb\(\tilde{u} \) tot\(\tilde{u} \) hominem refocillat, Hebr\(\tilde{e} \). Gustarint\(\tilde{g} \) bon\(\tilde{u} \) verbum Dei, ac virtutes futuri seculi \(\tilde{e} \)c.

GRAECVS.

Inliteris Apostoloru aliquoties Grecu vsur patscriptura pro gente, aliquoties pro Ethnico vsurpatum reperimus, Acto. 17. capite, Rom. 1.2.3 Galat... GRAMEN.

rit,presertim in Psalmis. Sic eni Dauid Psalm. 37
Versu. 2. improbos similes facit gramini, ad ilico
rescatur, & herbæ, que quauis egregie nuc vire.
at & vernet, mox tā marcescit, ac slaccescēs decidit. Et Psalm. 129. orat sanctus, populi Dei hostes
gramini tectorum, quod priusqua euellatur, aredit, similes reddicui & Esaias Asyrios similes
fore predicabat. 4. Reg. 19.

Honor

HONOR.

ON OR quod Hebreis fonat, mirum quam varie &in constanter sit positu, nuncom decore, nunc pro honore, nunc pro pulchritudine, nuc pro iplendo re, nunc pro dignitate, Pfal.in

Confessionem & decorem industri, Pfal. 104. Co fessio & pulchritudo. Que duo Psal. 44. sicrel duntur: Specie tua et pulchritudine tua. Plal.44 Magnificentiam gloriæ fanctitatis tuz, Pfal. in splendoribus sanctorum, Prouerb. 4. In mul titudine populi dignitas regis. Hec omnialog habent idem nomen Hadar, que ab eodem ver bo veniunt 777, quod fignificat, decorauit, ho

norauit, glorificauit.

Item honor secundum phrasim Hebraicise monis fignificat subsidium & benefacta collan ergaaliquem. Sic D. Paulus scribit.i. Timoth, Viduas honora, id est, eas bonis prouide, qua omni auxilio deltitutas vides. Et eodem capite Duplici honore digni funt presbyteri, videlia Vt ex ecclesia bonis eis puideatur, de necessaris. Sic Matth. 16. Honorem habe, hoc est, non solum verbis aut gestu, sed rebus ipsis. Nam precipit enim Deus id quod Gentilium quoq legibus cautum est, vt liberi parentibus, vel xtate defer ctis, vel inopia laborantibus, vel alioquin affin ctis, opitulentur, & vt Greci loquuntur, avtm λαργωσι, id hodie quidam non intelligentes, pu rentes fuos tantum non adorant, eumos honore parentes à liberis exigut, atquita totum pietatit officium abunde perfolutum arbitrantur.

gratia

apud

ties it

do, fi

penie dere tellig

rony

ining

vene

EtL

tatu

nua

tian

mu

it

E

is Th

e&in

nc pro

nunc

rom

endo

al.in

4.Co

c red

1.44

11.100

mul

loa

Ver

ho

iler

lata

h,

uas

ite:

icet

ns.

Im

III

us

e

h

T

Quin & apud Latinos, honor pro præmio gratacy viurpatur, quod pro merito refertur. Et apud Grecos τιμικό τίω est deductu, quod quo tis inbonam accipitur partem, significat depen do, sue períoluo. Rom. 13. Honore inuicem prævienientes. Non vulgarem istum honorem deceder pro via, aut aperire caput, shectere genu, intelligit, quemadmodum non in vno loco D. Hie ronymus annotauit.

4 Siquidem in alijs eleemofyna dicitur, ceterti inis quos ætas aut dignitas, aut alioqui mentti vmerandos reddit, adpellatur prefititum officiti. Et latini munus honorarium vocant.

Item pro abstinentia à coitu. 1. Pet.3. interpre aur D. Hieronymus, non vt flectantur illis geoma, & gemmis auroca onerentur, sed abstinentim de la coitu: sic enim honorem haberi vasculo muliebri, si non inquinetur libidine. Idea indicat quod sequitur, vt non interrump atur orationes suprecationes vestra.

HOMICIDA.

Homicide nomine ventunt inuidi, auari, im-

s Suntite Homicidæ, qui se saluis, omnia etia

i lace Deus sicut inopiam sidei, scortationem impenuriam charitatis homicidium vocat: gradius adcusais iniuriam fratribus g sibi sactum, Ear, Ft nunc homicidæ.

4 Christus quoca Diabolum homicidam ab initio vocat, Ioan. 8. Et., Ioan. 3. Qui odit fratre imm, homicida est. Item Esa. 59.

s Hincenim est, quod synceriores Theologi per languinem volunt intelligi omnem rancore & inuidia vt homicide & sanguinarij sint, quiqu

iracundi

fracundi & inuidi, Matth.5. Qui irascitur fran fuo, reus erit iudicii. Sic & Dauid vir sanguim rius, ab ædisscando Dei templo prohibitus sux

porrò alia fignificantia huius dictionis san guis, qua concupiscentia carnis, & peccata ipta exprimutur, videre licebit Deo propitio, inlino ra S. ne feriem alphabetica omnino confundam Jam vero ad homicidiu redeuntes, sciamu illud duplex esse, voluntariu, & huic diuersum, hoc est, no voluntariu. Potest eni aliquando, qui manu occidit, adhuc cora Deo esse no homicide E regione qui irascitur & odit, licet manuno con gui rascitur & odit, licet manu

quia male vult fratri. Vide Deute.19. HORA.

cidat, tamé cora Deo no potest no esse homicid

r-Hora nonunqua pro tepore iplo ponitur, Sie in Roma. 13. Hora est iam nos de somno surgere, respicit en hoc: Ecce nunc tepus acceptabile.

Aliquoties pro vltima ætate seculi velnous simis diebus. Sic.i. Ioan. 2. Filioli, nouissimahon est.i.postremū seculū, suxta illud Apostolia. Co rinth. 10. In quos sines seculorū deuenerunt.

Nam omne tempus ab aduentu Christi primo vscp ad secundum, nouissima horaest, & vindecima, qua quidam in vineam &c. Vindeet ple nitudo temporis, et apud Prophetas, tempus gni Christi, per nouissimos dies signatur, Esa. & Mich. 4. Preterea & Christus clamat: Cosum mata omnia. Et Paulus. L. Corinth. L. Expectantes reuelationem Dñi Iesu Christi. Insuper. Lorg Tempus contractum est, vt qui vtūtur hoc mudo, sint tanquam non vtantur, videlicet eum no diligendo.

Sancti olim in tanto timore vixerunt,qui ipso die ducendi essent ad iudice, & omne dem

pro no

Re

in

Íc

q

PHRASES.

144

pro nouissimo habuerut, sequuti cossiliu sapietis: Recordare nouissima, & in æternu non peccabis Item consummatio seculorum appellatur.

HAER ESIS.

Heresis odiosum vocabulu D. Paulus Act. 26
inbonam partem (dum se dixit Pharisaicæ suisse
secta) vsurpat: quemadmodu & Cicero in procamio Paradox. de Catone loquens. In ea est (inquit) heresi, que nullu sequitur storem orationis.

Est & secte vocabulum Latinis medium.

Heresis autem dicitur cosummata de aliquo dogmate opinio. Et sententia Hieronymi, lib.3. Comment.in Galatas, Grece ab electione dicié, quod scilicet e a sibi vinusquisco eligat disci, qua

puratelle meliorem.

r fran

guina

s fuit

is San

a iph

in lite

1dam

amu

rfum.

o,qui

nicida

nõoc

icida

. Sic

gere,

ouil

Co

pri

vn. ple

22

m

tes

r.7

nő

afi '

M

e.

4 Vnde August. lib. de credendi vtilitate dicit Hereticus, qui alicuius temporis commodi, & maxime vane gloriæ, principatuse sui gratia, sal sacnouas opiniones, vel gignit, vel sequitur. Etotra Manicheos. Qui in ecclesia Christi mor bidum aliquid prauumes quid sapiunt, si correctiaut sanum, rectumes fapiunt, resistunt contumater, suaque pestifera, & mortisera dogmata emendare nolunt, sed desensare persistunt, hæres ticisunt.

s Item Cyprianus ad Jubainum, de hæreticis baptizan.ita scribit: Si autem quid Apostoli de hrencis senserint &c. Ide de simplicitate Prelae

tori, Tractatu. Gratulandüest &c.

de Tertullianus, de prescriptionibus Hereticos multiparticos fundamentos este venturos sub pelhibus ouium rapaces lupos. Quana ista sunt pelles ouium, nisi nominis Christiani extrinseco superficies? Quid lupi rapaces, nisi sensus subdoli, ad infestandum gregem Christi intrinse

intrinsecus delitescentes? Qui pseudoprophete qui pseudoapostoli, nisi adulteri Euangelizato res? Qui Antichristi interim et semper, nisi Christi rebelles? Plura ibidem & in libello de harossibus ipsis, imò etiam & in Decreti canonibus multis.

HOSIANNA.

Fausta precantium acclamatio, quemadmo dum ineuntibus magistratum aliquem, solemus bene precari & optare prosperti successium. Eo dem modo populus sur animatus erga Christi Matth. 21. putabat auspicaturum iam corporale regnum, ideo bene ei ominabantur & precabantur salutem. Nam Hoslanna significat obsecro, su ussica, vel da salutē. Salua Deus, aut fortuna huc omnia. Peculiaris suit eius gētis acclamatio: que admodum apud Romanos Ió triumphe.

HINNIRE.

Hebrei vtuntur impente Hinniendi verbo, pro ingenti, gestientica setitia, Esa. n. Hinni, vel exulta, & lauda. Et. 14. Quum glorificatus suent Dominus, hinniet de mari.

HODIE.

Hodie absolute in Biblis positum, processo tempore de quo sermo sit, ponitur, etiam sinon addatur 777 Esa. 8. Non seiunatis hodie, vt in sublimi exaudiatur vox vestra, id est, Nonplace re Domino, qui quod in sublimi sedet.

Item non pro crattino, sed diuturno, sue ab initio mundi & ad Hebreos. 13. Et Ela.30. cap. Si quidem Christus heri, hodie & sempiternumdi citur, Hebr.13. Christus ab initio mundi vsq in finem idem perdurat per quem omnes iuxta sal uantur.

3. Item de presenti seculo vsurpatur, & proprie de tempore, quod postaduetum Dii

BARPHRASES

A.D. Paulus ad Hebr. Hodie fivocem eius audi

ritis. Hyfichius in Leuit. lib.z.cap.z.

Quadoca divinitatis aternitas intelligitur, plala. Ego hodie genui te.i. ab aterno vel aternaliter. Apud Deum enim hec heri, cras, sed sem pitentum & perpetuum hodie est, vt Theophy lastus in epist. ad Hebr. sentit.

nonnunquam Hodie totum vite hoftre të pusfignificat, testimonio Basilij magni in Episto la ad Chilonem discipulum de vita solitaria, cue lus initium. Salutaris tibi rei, vbi illud Apostoli adducti Inuicem adhortamini & in idipsum editare, vsequo hodie dicitis. Hec ille.

sic Di Chryfostomus, Hodie pro semper do meconstat mundus, ad Hebraos., Homilia.

accipit.

hete

Chri

arre

ibus

mo

mus

Eo.

rittū

orale

ban

o,fal

huic

que:

rbo.

, vel

uerit

erto

non

rt in

place

eab

. Si

mdi

h in

fale

tur,

Dãi

D.

Sepe quoch obtiam funt loquitiones huiuf modi. Vice in hodiernum diem, vice in prefente diem. Que in hunc fenfum accipiende funt, quo modonos dicimus, Relegatus est in perpetuum talium: cum tamen nemo possit exulare vitra id quod viuit. Et proprie de his rebus dicitur qua nonita constitute sunt, vt postea mutarentur ab tisatil constituerunt.

Porrô Hodie & cras, plures dies significat. Quemadmodum & nos samiliari sermone construinus dicere, Hodie & cras siet hoc:non ombino intra sam breti temporis interuallum rem sirumscribentes, sed statim sieri significantes:ita mam Christus dicens: Sanitates persicio hodie & cras, & tertio die consummor. Non omnino significare voluit sid tertio die necessario sit consummandus, sed breui mortem suam stutura des claraties veclario siat. Oportet me (Luce. 11. cm.) hodie & cras, deinde tertio proficisi in Hierusa.

lem & catera, quo modo numerantes sepe du consucuimus dicere. Ego Dominico secundo, a tertio die egredior: non quod sim Dominico de & secundo egressurus, sed solum duos dies illo enumeramus, yt manifestemus diem tertii in sanè & Dominus hoc loco non quod tribus die bus vitam suam circumscribat, sed pluribus qui dem diebus: veruntamen non valde longo tipo re se mansurum significat. Theophilactus hacia Lucam. n. cap.

hacterus & antea ponitur, Exoda. Obiecro Do mine non fum eloques, ab heri & nudiufterin al. hacterus, & pro antea, vt Gera: Animalum tit quoq facie Laban, quod no estet erga se son

heri & nudiustertius,id est, antea.

Hodie genui te. Iudçorum Tropus etami D. Paulo agnoscitur. Dicitur enim illis gigu, quando gloria cuiulpiam reuelatur. Ita Daudi dicunt Genitum, quando vinctus est. Nos ven tetam Christum recte genitum dicimus, quado gloriscatus est.

HABITARE.

Habitandi verbii dix AD Grecis paulo fignificantius effe q Latinis, pro nupriali cohabitatione, Et Joanes pro verfari intelligit, ait namquet bitauit in nobis.i.verfatus eff internos, infimit tudine hominum factus, vt D. Paulus loquini, & figura repertus vt homo. 2 Habitarecon denter, eff liberum & pacata confcientia effept ditum, Hieris, In diebus illis faluebitur luda, Ifrael habitabit confidenter, Hofeels. Spolabor mihi in fide, & facia eos dormire fiducialitaticuros & forti spiritu aduersus omnem inimi pecar

e din

ndo.

codie

s illo

U:m

us die

as qui

tepe

acin

às d

ate,p

Da

CTCIUS

duen

ficut

fami

igni,

midé

Vero

uždo

0110

figni

tativ ine,

the

mili

tur. onf

pr 28

OR

er.i

mi at

peccati. Ft Efa. 12. & Hiere. 23. Ifrael habitabit co fidenter,id eft, fecure.

Inhabitare excelfa, supra declaratum est.

Habitare autem terram, est permanere in ter myrinfuo loco dicemus, Vel est regnare possio dereomnia in Christo, Pfal. 76. Credo videre bo. na Domini, id est, bona spiritualia, in terra viuen numidelt videbo tum quum fuero viuificatus tum semper durabit vita. Hinc Rom. 4. heredita temadpellar. Christus illius neres, sic & oes cree dentes. Illud est supra peccatu & morte, et Dam oimin terra.i.regnu possidebunt, quod promise fumelt Abrahe & semini eius. Et Luc. 12. Qui, n. corderecti funt, habitabut in terra et Prouzet.

HABITACVLVM.

Habitaculum, pro eo fumitur quod vbique abernaculum vocatur, aut intelligi potest, que admodum exponit Rabbi Salomon, eade enim mdicit adpellari, Numeri.9. habitaculum Dei. vitentorium fiue tabernaculum testimonij pro edem & vocari habitaculum Dei, quia Deus Viproprium locum eum delegerit:tetorium au tem, vt effet locus vbi tabule testimonn reponer rentur.

HEV.

Heurdolentis vel vocantis non condemnan tis vocula est: vt Esaiæ primo. Heu, gens pece arix,& capite decimo. Heu Affür virga furo. tismei, Elaias. Heu solatium & pænam de inis micis, Qua vox omnino diuinæ clementiæ bor nitatem exprimit, cui dolet quod vitionem fue mere iulticia cogitur,

HAHA. Hala vox est gaudij & cograrulatiois, Ezech. 25.Ed T 2 WI GITT

DIVINAE SCRIPTVRAE 25.Eò quod dixisti tu haha, contra sanctuarium H E A H.

Heah vox gartulantis & infultantis, Ezech, is. Fili hominis eò q dixit Tyrus contra Hieru falem heah. Ita alioru lachrymis & morte paldi inuidia fuo malo.

HAEREDITAS.

Hereditas Dei vel Domini, populus Christianus est, quorum corda spiritu sancto inhabitat & possidet, atch sceptro diumi verbi suiregit, ocundum voluntatem, & iuxta beneplacitum sui Nam hæreditas eius non est res corporalis, vel externa bona, sed spiritualis in conscientis creditium & piorum. De illa spirituali & internalmoreditate, multa loquitur scriptura, & praciput Dauid veitur hoc vocabulo, Psal. 12, 14, 16, 16, 15, 16, 16, 16.

Hereditas Christi, est in animarum accessione: regnum enim accepit à patre, non in prasis aut beluas, sed in animas verbo illius credents, Psal. 2. & Psal. 13. Tu es qui restitues hereditatem mihi, Item, Hereditas mea preclara est mihi &

Hæreditas possessio præcipuum retum et hereditate est, ideo scriptura hereditariam possessionem pro plenissimo dominio, ac præcipue w tendi iure ponit, Psal, 15. Quasi dicat Dauid. Posteri dies terræ Domini erunt, omnia in posses te sua habitaturi.

4 Denice Hæreditas vel Subiectio Gention vel Iudeorum, non significat mundanum (vica nales Iudæi somniant) regimen, vel dominim super gentes venturum, verum est illa spinimalis promissio & benedictio, quam Deus Abais promissi, patrē eu suturu esse multaru genti, sillud in semine suo, hoc est, per sidem in Christo, vios

vromnes generationes terre benediceretur, hoc eft per predicationem Euangelij, ad fidem benes dictifilij Dei perueniret. De illo tropo lege Pials mos.mo.

HIERVSALEM.

Hierusalem, Visso pacis interpretatur, autore D.Hieronymo, quia in patria sutura nihil erit quod nos perturbare, vel quod nos mœrore assi empoterit, Abstersurus omnem lachrymam ab

oculis corum.

rium

zech

lierty

paidi

hrifti

abitat

gitle

m fuñ

is,vd

crede

aha

cipu

14.78

effice

rzdiz

entes.

ratem

i &4

ma

poffd

ue Vi

. Po

uch

rciani

VT CH

nium

tuzli

rahz

ind

rifto,

ter.

Hierusalē, Ciuitas Dei regisch eximii adpeldaur. Mons, Pulchrum clima. Elegans locus, qui omnem terram exhilarat. Propterea quod Deus vebo & spiritusuo in ea potius \(\tilde{q} \) in toto orbe pum regnauerit, indech doctrinam saluisicam, in omnem terram sparserit, iuxta vaticinis. E Ziō prodibit lex, & oraculum, Esa. 2. Solium gloria, si Hierusalem & templum que dicuntur gloria solium. Latus aquilonis, Psalmo. 48. a parte sui vocat, in aquilonari enim vrbis parte Zion erat via Esa. 4. notatur, Sacrarium, Habitaculum Dei, Psalmo. 46. Et sanctum tabernaculorum Dei, In ca vrbe primarius colendi Dei locus suit & c.

Medium terræ, Hierusalem est. Situs enim tare Cananee in meditullio orbis est, ad cultum Dispeculiariter, delectum est medium terræ, ve indenomen Dei, quod notum in Iudea.

Econtra, Ciuitas sanguinti adpellatur apud Ezech. 22. Spelunca latronum. Sodoma & Aegy

prus Ela. 1. 8.11.

HVMILITAS.

Humilitatem vocamus vulgo, qua D.Paul?

πωταπονοργωσύνω, Latini adfectum vilitatis

πωτεπωτομημη humilium rerum adpellant, hoc eft,

Τ volunta

voluntarem & animum exigua & foreta.

Nihilominus veri humiles non declinanth mina ad ea que humilitatem confequentur, tete rum simplici corde ad deflexa respiciunt, imove ra humilitas fe nunquam humilem esse nouit.

Econtra, simulata humilitas nunguam nouit

fe superbum effe.

Item, Humilitas non semper obscuritatem & abjectionem, fed interdum virtutem mentil fignificat. Sic Gen. 29. V ocauit nome eius Rube dices: Vidir Dominus humilitarem meam. Har humflitate Virgo Maria predita fuit, videet Lu ce primo cantt, Deum respexisse humilitatema cille fue &c.

Verum vr humilitatis dictionem fuffuscol ligamus, Eft scripture vsus, vt Humiliare vote abricere, deprimere, ince nihilum redigere, quo modo & mulieris humiliatio ad libellum repu di pertinet, Deutero, u. Quare & Christiani in plerifc feripture locis pauperes, adfucti, humilly ati vocafituri vt Superius in vocula Generallo nis vifum eft.Plal. ng. Humiliarus fum nimis.

6 Humilitas ergo nihifaliud eft, gcontempt nullius respectus, depressa, abiectace res velcon ditio, quod genus funt inopes, languidi, elunen tes, sitientes, carceribus mancipati, tribulationi bus obnoxif morietela homines, qualis & Hi obus erat in fua adflictione, David in fua propul fatione & eiectione e regno, & Christus civa uerfo Christianorum cœru'in fuis angultis.

Bafilius Magnus in huc verfum Pfal, Pro pe est Das as qui tribulato funt corde, & humi les spiritu, scribens, inquit: Qui nihil habetal nihil in rebus superbic aut cupiditatis &cet. B in hunc verlum Plal, p. Et is qui sperant in mile

Is

pti

D

a

là

pt

in E

8

PARHRASESANT

Hordizelus, dicit, humilitatem deferibit. Quos modojinquit, aligs in eius mifericordia fperat da levidelicet, qui no propris virtutibus, aur pros melartindini confidit, neque item ex propria intitia fernari existimat, sed tantum in eius mile nordia spemicollocans, illud propheticum tes merin Ecce Dis, & merces eius parata reddere wick fecundum opera eius. Vide ipfum Bafilin linus. 8 Item, Humiliare, elenonunqua in ferie nuraidem quod deuirginare, comprimere, vim inferre Gene, 34. De Dina filia Iacob patriarchai. Ervidit eam Sichem Emor Heuei princeps regis onis, & accepit eam.i.rapuit, & dormiuit cu eal &humiliauit cam, hoc eft, virginea zonam, & virginalem pudorem foluit. Hinc omnis coitus violentus, vocatur oppressio seu humiliatio: fici honesto vocabulo vtuntur Hebrat, cum stuprus oblatum puellæ, aut venerem fignificare volunt, wilolent Verbo humiliandi, Hierem. Threno.

mi Homo duples eft, vetus & nouus, feu carna

line spiritualis.

ant li

r,ceto

move

uit.

nouit

tatem

nentis

Bdu S

et Lu

em an

scol

Vocet

quo

repu

mi in

mili

200

5.

npu

con

rien

oniv

H

opul

Va

Pro

mi aft E into, sed natúra citra spiritus fanctus spiritus fancto, ed natúra citra spiritus fanctus, q dicié & aro, & corpus peccato obnoxim, vel homo externus, animalis, terrenus. De quo supra in litera C.

Notus homo est, quatenus homo imbutus estgratia spiritus sancti. V nde & noua creatura,

ampinterior homo vel spiritus dicitur.

Proindeidem homo secundu natură, est ve us liomo, & quatenus inuitatur & inducitur d spitiu sancto, est noius homo, Coloss. Expoliatus vetere hoiem cum suis operibus, & induc tes noius hominem qui renouatur in agnitione

Dei, le cundum imaginem eius qui creauic ima Ephe. 4. Deponite le cundum prilita con unte onem vetere homine, qui corrupitur, fecundum desideria carnis. Ren ouamini autem spiritumen tis vestre, & induite nouum hominem, qui seu dum Deu creatus est, in iustitia & sanctitatevo ritatis, Gal. vlc. In Christo Iesu, nece circunctio aliquid valet, nece preputiu, sed noua creatura

Ad hoc est homo primus & secundus. Ad est primus, Christus alter. Primus terrenus, secundus coelestis. Sic de hoc supra copiosius in minibus Enos & Ada. Nam de collatione Christi & Ade legimus Rom. 5.8. ac. .. Corinth.,

finquam ad peccandum, Legis cognitione end perata & incitata. Vir plane turpis, & quitupli fimos partus procreat, opera carnis, yndepril lum dicitur fructificare morti.

7. Vir autem secundus dicitur Christus, loss Qui habet sponsam, sponsus est, Mattheis, Non possunt sin sponsi lugere, Hoseg. 2. Vocat mevin meus. 1. Corin. 2. Adiunxi vos vni viro. Exslo viro habemus nobilissimos fructus, nempe, su ctus spiritus & iustituz. Plura in Romanis.

8 Porrò Homo & homo, vel vir et vir, Hebrismus est, pro vnulquisco. Queadmodă Ezedi. Homo homo de domo Israel, hoc est, quian que ex Israelitis quisquis tandem suerit. Et Pal. 87. Homo & homo natus est in ea.

sed vt his que supra de gemuina fignification ne huius vocabuli, homo vel Adam adduximus paucula subriciamus, animaduertendu, Cu Latinus diceret: Homo est carnalis vel spiritualis libraus ait: Homo est caro vel spiritus. Donadi est enim hoc, siçut & multa alia lingua sanca, que pe

cun

ndun

u men

merio

tura

Adi s. fecile

in no

Chri

ome

turpil

peril

ložu

Non

evin

xillo

e fru

chra

sech:

icun

Pal

zio/

nut

ati

.He nda

Ĉz,

p¢

miper Epithasin hominem vocat carnem, quadiplam carnalitate, qui nihil aliud sapiat, quadiplam carnalitate, qui nihil aliud sapiat, quadimis & terre sunt, soan. 1. Corinth. 2. Et spiritum, qui nihil nisse a que spiritus sunt, sapiat, quadra et sa vide nomen Carnis.

Mappendicis soco notandum, quod in summa spiritus in sacris plerunce pro vi diuina in hose: Anima, pro vita naturali: Corpus, pro instrume novirius accipitur, 1. Thessa. Hec sacist etiam adintellectum eoru, quad de anima vocabulo in

in A Superius adducta.

HOMINIS

adpellationes.

i Homo dicitur quasi caro, quia natus est de mue lien, & est similis nature substătia, necin eo quie quamest. Sic Pilatus Christum adpellat, Ecce ho movidelicet per contemptum & contumestam quandam, vt supra patuit.

i Bios, ab addictione & obliviscentia & dolos minerore dictus, quod homo suxta animam samoblitus sit Dei sui per peccatum.

Filius Adam, hoc est, Enos, miser, mæstus, panidus, desperatus, & plane inconsolabilis &c. Pals. Quid est Enos vel filius Adam, quoniam memor es eius? 4 Filius hominis vel hominim, signat vilissimu in homine. Nam nihil vin lius die potest, quantum libet oim nouis simulus communis est, quantum libet oim nouis simulus en eo quicquam adpareat, nist quest muside muliere, similis nature substantia, sic & Christus vocatur filius hominis. De quo copios similus vocatur filius hominis. De quo copios similus que est polluto corpore, apud Haggeum. 2. Puluis & Terra, Cinis, Pollutus anima, id est, polluto corpore, apud Haggeum. 2. Por Colles, mõtes, fornum, caro, flos. Caro & Canguis

Chi

biE

mo.

libr

bon

tion

D

Tr

Sa

fanguis. Pfalmographus vanitate adpellar, ph mo. 58. Veruntamen vanitas omnis homo. Co pus peccati, &c.

HIC, ISTE, ILLE

am fignificant. Tropo nance tali paucitare electorum infinuans, vt Efa. 4.4. Iste dicet Domini, & hic vocabit in nomine Iacob: & ille scribet minu sua, Domini &c. Per hoc quod dicunt: Domini sumus, & per scripturam manus comendamiconsessionis sides. Dicens autem: Vocabit in nomine Iacob, & cognominabitur in nomine Isad, charitatem proximi commendat, vt nemo quod suum est quærat, sed quod Iacob, id est, Eccles & fratrum &c.

AB HOMINIBUS.

ab hominibus este, in scripturis diciturquot ab hominibus inuentu & cogitarum est, vt Mar thæizi. Baptismus Ioannis vnde erat, è celo, ur ex hominibus? Actorum sexto Si est ex hominibus? confilium hoc potest distolui; &c.

2 Per hominem vero est, quod licet à Deost, as men medio hoie, ve quado discipuli Apostolog ab ipsis Apostolis mittébantur. D. Paulus igitui illud negat ad Galat. de se, contra doctrinas hus manias, & contra illos qui mentiuntur se Apostolos, & non missi sunt al Deo, yel ab illis quibus Deus commissi. Ab homine vsc ad pecus, Hebraei veuntur hoc schemate bisariam. Primi, vt excludat, id est, nec homo nec pecus. Secundo vt includar cam hominem, quam pecus. Lota complurima reperiuntur vbique locorum in Biblijs sacris.

HYSSOPVS.

Hystopi nomine fides intelligitur, qua torta

PHRASES

at Pa

O) Con

C Pippel

17,000

d Efai

electo

ini. &

et mai

Domi

ndanir

Homi

I frad

quod

cleft

11110

dnog

Mac

o, an

bus

cheul

Ltar

HON

icur

hu

ofte

bos

US,

nii.

do

102

B

d

childianoru purificantur, Act. 5. & qua Deus fibi Ettlesiam suam dispensat, Hosea. Hinc Psalmo, Asperges me Domine hyllopo, & mundator, idelt, infunde mihi veram sidem, qua corpulicetur, Hebr. 9. Et hyssopo Euangelion significat, Psal. 60. clare testatur. Nam sanguis Christi illoaspergitur cordibus electoru. Sic Hysschius libro quarto in Leuit. cap. 14. diffinit: Hyssopus boil odoris, gratia spiritus cooperatrix emunda nonis nostrae est. Vinde Dauid Psalmo quinqua ramo primo: Asperges me &c.

140

HOSTIA SANCTA.

iD. Paulus vas electionis, Rom.n. vius est hoc Impo, vocat hostiam fanctă vel viuentem, qua sabvibus prophanis destinată ad vius Dei. Si mperoris antequă hostia siebat, erat prophani viu Quum st hostia fanctum quiddam, sit & se meatim à comuni viu. Sic & homo antequă sistiis esset, erat obnoxius prophanis viibus, licest cupiditatibus. Nuc quum sanctus est, no obeseruire niss Domino viui.

HABERE

Habere pro posse, Lucæ.14. Non habent tribue repronon possunt retribuere. Nam ita frequen raccipitur εχω, quum adhæret verbis infinier. Corinth. 8. Secundum id quod habet, propositiore Grecorum. Et Ioan. 7. capite pro possibilis est.

HOLOCAVSTVM.

iffolocausta hostia erant, que totre adolebantur d'offorébantur fere ad merendum Dei sauorem & beneuolentiam, in rebus serns ac periculosis. Dehis Leuiti. 2.6. Hinc est quod Psalies Psal mozolibamenti & hosocausti simul meminerit, docueritos orare, vt Dominus illius memor sit, hocoin

hoc pinguescat, id est, pingue gratumos habem Gratiores erat holtiæ, que religiossore animo de ex synceriore Dei studio osferebatur. His veros erant prediti, selectiores & pinguiores soleban hostias immolare. Inde est, quod pinguesca vel haberi potius hostiam, pro haberi acceptan Vates posuerit.

HEBDOMADAE.

qua (pqnLt

Hebdomade bifariam apud Hebreos dicum aut de dieru spacio, vt à Pascha ad Penthecosin septem hebdomadæ, Leuit. Numerabitis igi turab altero die Sabbati, in quo obtulistis mai pulu primitiaru, septe hebdomadas plenas, vsq ad altera diem expletiois hebdomadæ septima id est, quinquaginta dies. 2 Aut Hebdomada annoru, pro septem hebdomadas annoru, qua faciunt annos. 99. Et Dan. 9. Hebdomado 76. pros se sunt quia no additur: consequens est quod sint hebdomade annora, faciunt autem supputate hebdomade ille annos quadringentos & nonaginta.

3 Item Hebdomada plenus numerus est, dimi diata hebdomada abbreuiati temporis symboli

eft. Danielis.12.

HEBRAEORVM MOS.

Hebreisæternus mos est, rei qua scripturi sun titulu aut summa proponere, ac mox ad ordinerei gestæ, quibus cossins, & vt gesta stredire. Exemplu damus: Si Hebreus tradere velit quo modo vrbs Roma sit à Gallis liberata, sicremor dietur: Camillus Romanos liberauit ab ipsoaverculo, quum aurum dependeretur irruens, acho stem vrbe pellens. Hoc proponeret vice Titulaut propositionis. Deinde ad sontes rediret, sur per partes dirigeret, ex quibus tanta clades vri emana.

bean

imod

Verda

oleban

ue fieri

eptan

icum

ecolien

tis igi

s mani

as, vio

ptimz,

omade

i, que

6.pred

ierum,

hebdo

adoma

200 196

dimi

mboli

...13,78

ri fune

ordine

ire

it quo

remor

ofo av

acho

Titul

et, five

s vibi

manal

151

maffet, & ad ipfius Camilli incunabula quo me Sic Gene. M ofes facit, describit enim quo modoin principio creaucrit Deus colii & terra Omdeftvice Tituli, fiue propositionis à Mose pofiumest, fimiliter.iz.cap. Atch Gene. ji. Vides quepoltremo facta funt, primi: Ecotra, que prio madafunt loco, posteriore recensentur. Sicut de Laban scribit Moses, primu ingressum fuisse in untorium Iacob Liz. Deinde in ancillarii tento. in quo ergo dicit eum è tentorio Lia, tentorie mRachelis effe ingreffum? Debuit potius die me Egreffus est tentorio ancillarii, ingreffus est mioriu Rachelis. Est igitur duplex ordo, actio &dignitatis. Si actionis ordine species, non Miztentorio, fed de ancillarum ingreditur ad Rand. . Tritum prorfus est & hoc, & Pros des familiarissimu, sub involucro rerum core milium ea fignificare, que intus funt in anima. Owmodo in Ezech. 26. cap. fub figura nauis & mmentorum eius, ornatus Tyri exprimitur. Epropter aquarum abundantiam, rex Aegypti abellatur draco. Hierusalem, propter idololatri mlipanar. Idem mysterium habent mutatio Worm, transmigrationes apud Ezech. Mulier Mens Super plumbo, in Zach. apud Amos vnci momon. & trulla cementarn: apud Hier. vir. avigilans, fractio laguncule in domo figuli. Multa, quum palam pre le ferant rem fordida Empem, ad allegoriam aliquam referuntur: vt mm Ofex iuberur accipere vxore fornicariam Madultera. Et Ezechieli precipitur, vt comedat mem conspersum stercore hominis, & dormis there vno latere diebus.190. & in altero latere ebus.40 4 Quedam iam facta fuisse intelligunur, & per recapitulationem postmodum co memo

73

Y

fu

ni

2

33

10

Se

12

li b

memorantur. Sicut est illud Geñ. 21. Q Abrand citur iuralle circa puteum iuramenti, qui ficoi pore nondu sic dicebatur, sed postmodu ab Abrand sic nuncupatus est, quum inifset sedus de Phicol et Abimelech. Qui igitur libru Genesa seripsit, longe postqua acta sunt hac, ex nomi putei coniurationis vocauit Bersaba, idest sica pellabatur puteus, quum liber scriberetur, nomi tenens antiquum quod Abraham imposurationera dictu est hoc Num. 4. Venerut vigin vallem Botri. No quia iam vocabatur noiequi do transserut, sed quum scriberetur hic liber, am se vocabatur. Et item illud Iudic. 15. cap, Idcino appellatu est nomen loci illius, Fons invocanto de maxilla: & plura huiusmodi.

s Quædam dicit se primu cognoscere Deugque tamen haud dubie antea & abæterno cognouiquod wt quum dicit Geñ. 22. cap. Nunc cognouiquod am tutimes. Quod perinde est ac si dicat; Nuce feci cognoscere, vt significetur per esticientem quod esticitur. Quemadmodum frigus pigum

vocamus, ed op pigrum facit,

o Item in Numeris hoc fic se habet, vtantesem per minore, postea maiorem numerum suppum enumeret pseriptura. Verbi gratia: Nos improprietatem linguæ latine dicimus: Abrahavi xitannos centu septuagintaquinqus cripturaed uerso dicit; Vixit Abraham annis. 75. & centum Similiter: Natus erat sexcentos annos, Hebrai mos soquendi serè est perpetuus. Erat siius se centorum annoru. Hoc Hebrai exprimut pend ctionem 12, que vox silium significat ante natus dicunt: Natus est tot annos. Et natus la nis significat, que admodu Hebrasiu um 12, Gen. Et Noë natus erat. 600, annos.

Illud

pHebreorum poetæ, hoc est, diuini Prophetæ, vinuessam enim poesim etiä in prosa oratione sibipermittit:nam osa sublimia, que scilicet aduer sus Drum sese exerint. Hoc enim cedris Liban signiculius Basan, montibus excesss, collibus edits, altis turribus, muris munitis & nauibus statis vi Synecdoches Prophete significant: ve vides licet passim in scripturis, presertim in Esa jantoumerat has Metaphoras.

Frequenter vbi de corde incidit sermo, anima intelligitur, vt Esa. 46. Audite me duro corde, qd sepuaginta verterunt: Audite me qui perdidisiscor, id est, mentem. Et Paulò ante: Redite

pravaricatores ad cor.

ramd

i con

Abn

usci

refeat

min

ficad

nomi

rat.

foin

qua

r,iam

circo

antis

s, que

Ouit.

luoni

Ucte

eth id

nurg

fem

putet

iuxu-

āvi

acco

tum.

OFE

slew

er di

nami

Lad

120

Perpetuum est hoc Hebreis, vt interim mitio npro vehemērioribus, interim vero vehemens non pro mitioribus accipiāt, Hiere. 4. Animam pretrabit, apud Hebreos est: Tanget animā. Sic commune hoc habent cum oibus linguis, vt cre brovātur vehementiori pro mitiori. Et contra vesas. Mittendi verbo pro Abijciendi.

Multa quoca funt in scripturis que incredibi lavidentur, & tamen vera funt: multa indissolu bila, ad q magis expedit couenire, q hærere diu & scripturis curiose, maxime quia scriptu est. Liter nordit, spiritus viuisicat. Quemadmodum est bode Mathusalem, qui vixit. 34. annis post dilu mim, & tamen no est ingressus arca Noe. Et alia multa, de quibus mihi videtur Apostolus Paulus pracepisse, vt missas faciamus curiosas quæs sinces, que ad contentione deserviunt magis, q adruditionem & pietate. Et tamen in curiosis illisscrutandis & excludendis, interdu maiorem opera ludimus et negotium nobis facimus, q in his, in quibus rerum summa consistit.

Illud etiam operapretium eft noffe, quin que funt de vna tribu, de vno stemmate frame vocari: patres verô non folum carnales illossed & preceptores, tutores & nutritios. Sic intellige quod in Euangelistis est de fratribus Dilite film Ifrael & Mole & Aaron, &c. de quo fupra 2 Prophetæ quod perplexis fententis parinl bi coherentibus scripserunt, mirisch anigman bus arch Meandris, nunc huc, nunc illuc viden rorquere fefe, ideo factum putemus oporte, iel ordinem conferuet scriptura, non fit iam vaidi mium, fed pura narratio quod dicitur. Estdehoc Origenis memoratu digna fententia, Comme tarifs in Ezechielem. Semper, inquit, facrament Dei, propter paruulos auditores, velaminibus quibulda operuntur: quia Legis & Propheni Deus abscondit myfteria non diligetibusit, fel timentibus, vt ait Propheta: Quam magnamul titudo dulcedinis tuæ Domine, qua abicondili timentibus te. Paruuli quippe funt, nec poffunt cum emolumento fuo discere quod amenitana tre, ne dissoluantur, ne despiciant bonitatem De Hec Origenes. n Hebræorii consuerudo el, fummam tantu fubindicare, vbi ad alia propera vt Gene.i4. Egreffus eft ren Sodomortinocor fum eius, quum à cæde reuerteretur, &cc. cann enim tacet, que in occurlum facta funtaitiel folent. Que prudens quifcy fatis intelligit,qui pompa huiulmodi occurlationes fieri folimi 14 Item Hebræi coguntur plura g aliælingu. verbis, rem non persona significantibus, eloqui tametsi de persona potius g de re loquantino autem hac necessitate, & Gerundiuis caren, & magna participiorti parte, que sempereamvin habent, vt ex æquo persona atq rem fignifican.

a v d th ci m

A by ali fun tet tran

bra run liga fund fuas fam fact

tis.

peri neni qua stare inde

plor multi 17 Iv tiam di lo

oratio

Vt, Superandus æque significat eum qui superabitur (quod nos adpellamus personam significat re) atq ipsam victoriam (quam nos rem quæ de silo reportatur, vocamus) Quum ergo Hebreus volet de eo loqui qui superandus est, non potest dicere Amorrheus superadus, sed victoria Amorrhæi cogetur dicere: vbi tum victoria passiue accipitur, pro eo de quo triumphatur. Sic Esa. 2. Timor Domini passiue ponitur, pro timendo Domino. dicios potest: A facie tremendi iudicis, pro

A facie timoris Domini, &c.

Nonnunguam solent Iudæi dum prepropere aliquid fieri aut factum esse scribere volunt, idipe sum verborti paucitate significare, vt in Esaia pa tet: Quur vos vitra corrigerem? Adderetis præs varicationem. Videmus id oino esse de vi verbo rum, vt fic intelligas, Quo citius denuo deficeres tis. Non enim habent aliam celeritatis nota He. bræi g 3. Ea vt de industria obmissa, vt verbo. rum curfu, propenso ac celeritas malorum intel ligatur. Et in Genefinonnunquam y litera fub. functiva nota est. ve Esaias: Et docebit nos vias suas, idest, ve doceat. 16 Hoc quoque Hebrael familiare habent, vt quum certa persona expresa faeft, iam vel impersonaliter, vel etiam mutatis personis, reliqua que ad eandem personam pertis nent efferant. Quomodo Latini quoque nonun quam faciunt, Tu vero quide Ego protinus in flare, orare, implorare. En certa persona, ego. Des indeimpersonales infinitiuos, instare, orare, implorare, &c. De personis auté mutatis exemplu muliti occurrit, nifi quantti foloccifmis excufatur. 7 Magnificus & splendidus, pro ad magnificen tiam & ad splendorem, propterea op illi huiusmo di loquutionibus ytantur, pro finitis & difertis

DIVINÆ SCRIPTVRÆ

orationibus, vt Esaix. 4. Et ipse fructus terrem gnificus & splendidus erit. Sicut cap. vsus de Propheta: Et dabo te in combustione, pro Comburam te. Et Hiere. 51. Et dabo te in montem de bustionis, pro, combura te à Babylone: eameni montem vocat isthic loci.

P

L

23

di

for

In

bi

Vt

co

La

pti

loc

Vn

me

lice

tis:

me

iuf

tur

La

bra

27

bra

per

tige

quo

neur

f ma

18 Multe funt loquutiones Synecdochicains cris scripturis, vbi potior & precipua parsalicu ius recenfetur tacitis cæteris, que in fummainte liguntur, Sic Gene. vbi catalogus filiorii lacob recensetur, no meminit niff solius Dinæ, quani mirum censa no effet, si no Moses singulare quid dam de ea postea fuisset dicturus. Nam in nume rum no recensent mulieres & filias Hebrai, qui tamen inter eos & mulieres & filiæfint. Sic el Synecdoche, quum D.Paulus, 1. Corin,10. parres mare transfisse dicit. None & mulieres & puer quoch transierant ? Quare ergo mulieres nonte censet? sed in potiore parte intelligit. Sic Mata Omnes venerunt ad Iordanem vt baptizaretu, Synecdoche est. Sic Geñ. 3. Moses filias quoque recenset, quum tamen prius non dictum sitdel liabus, niss de sola Dina. Sic Deus solos mares circuncidere iubet, fæminas à Testameto &por pulo Dei nequaquam excludens.

19 Hebreis peculiare est verbū ad personārdes re ad quā loquuntur, vt Geñ. 12. Quā ob causam dixisti este sororē tuam sipsi legūt ergo sic Qua dixisti, soror mea est, vel soror mea ipsa, sest 20 Mos quoque Hebreorum, vt vnum aliquod ex genere aliquo pro toto genere accipiaut, vth

tis, pro omni egestatis genere ponitur, Hiere.

21 Sic diuitem pro sceleratis ponunt, &c. Ethe ciem pro genere, vt alibi dictum,

Habent & hoc Hebræi priuilegium, vt fl vel infinitiuo vel tertiæ personæ prima pluralis iungatur, iam tertia persona, vel quod sine persona est, in primacti eo quod primæ persone est, transeat. Qua formula Hiere, 51. simpense vtitur, & in Psalmis frequens est, vt Hiere, 51. Derelinquunt eam, & abibimus: esset ad verbū, sed hoc sensus

Derelinguemus eam, & abibimus. 13 Hebreis no infolens est quoch, vt vnu verbu duabus particulis respodeat. Est hic verò solida scripture eclypsis. Gratia exempli: Seculi & vsg. subaudiendum enim seculu, quasi Pfal.zi.dixistet Infeculu & více in feculum. Quibus tamen vers bis nihil niff longæuam vitam fignificat 2577. vtait: Ab Ezra tempus duarum generationum complectitur, hoc est, centuannos: quod tempus Latinis seculu dicitur. Pfal. 21, auté passim in scrie pturis pro longo tepore vsurpari folet, vt in suo loco audiemus, 14 Hebraice lingua mos elt. vnarem nominare plurali numero:vt Cœli no. men plurali numero ab Hebreis vocari, vt Coe licœlorum. 25 Hebrai adiectiuis in res muta. tis in genitiuo cum subiecto positis vintur, Ger men iustitiz, Idiotismus eorum est, pro germen 26 Item Hebræi fæmininis ferè vtue tureo loco, quo Latini neutris. Vt dum diceret Latinus, qui efficit ipsum.s.quod loquitur, He. bræus dicit, faciens vel efficiens ipfam.

at Et in Genesi capite quadragesimosecudo He brai per semininu genus efferunt, que Latinus per neutrum. The semininum plurale est, contigentes: Latinus diceret, contigentia. Superius quoque auditum de hoc Tropo. Nam Hebrai neutro carent, qui nequealia norunt nomina niceret.

Emasculina ac forminina.

DIVINÆ SCRIPTVRÆ

18 Habent & hoc familiare Hebrai, vt indefinitas & preservim impersonales orationes, pervoces semininas efferut. Qua quaca mensura & pro, Qua quisca mensuram dederit, reddeturel, Hebrais denica vt alijs gentibus pleraga no mina a verbis coprehendutur, vt inquit Ab. Extra. Ita Psal. 13. Dormiam, somnu in se coprehendit Ne dormiam morte, Eclypsis est. nam dicendum erat: Ne dormiam somnum mortis.

IVDICIVM.

Vdicium Hebræi no infrequenter tum pro iure, tum pro æquitate capiunt. Sic & pro officio ipfo. Vnde liber Iudicu i iudicibus feu rectoribus infcribitur Pfal. 1. No refurgent impiiniu dicio. Pfal. 122. Quia illic fedesin

iudicio. 2 Et vt clarius intelligatur Iudicino men, apud Hebræos est ברכן, quod proprie caul se actionem coram iudice significat. Secundum sententiæ promulgationem אָרָל, Vnde Daniud care dicitur populus.

nem & sentêtiæ promulgationem. Atquitainit dicio Dei nihil relinquitur inexpensum.

4 17112 non semper autem officium iudicissis gnificat, sed quodlibet officium aut ritum acmo rem, consuetudine, Geñ. 40. Et dabis cratera Pla raoni in manum sum secundu iudicium prius. Sic Matth.3. du excusat se Ioannes dixit ad eum Christus: Sine, sic nos oportet implere oém iustiam, id est, oportet omnia agere iuxta decorm & officium, aut iuxta constitutum.

Iudidm

ca

iu

P

iu

Qu Di

fcri

cau

ftit

De

ten

tio

Vt

7 1

fluit

glo

5.15.

8 I

rc.V

ficar

Ita!

pop

&i

ctai

quil

9 [

thiu

· Iudicium & iustitia, pro quibus tamen Latini aquitate & iustitia vtuntur. Quid enim æquitas eft quidicium? amat fummti ius, ne fumma injuria flat, summo iudicio expendi: quod Aequili brium, Latini aquitatem, Hebrai iudicium vos cant. Efa. 8. Vt regnum cofirmet & corroboret in iudicio flue aquitate & iustitia. Et.30.cap. Deus iudici Dominus, ideft, æquus eft Dominus. Et Pfalaz. Hos dirigit in judicio fuo, id est, vt recto iudicio viuant, nempe, vt recte & ordine. Nisi quis velit ad iudicium Dei referre, vt sit sensus: Dirigiteos pro suo iudicio.i.ea æquitate. Sic enī Expeiudicium in scripturis, quum deo tribuitur. 6 Sic inter Iudicium & iustitiam quog hoc die scriminis ponitur, vt iudicium ad cognitionem causse & pronuciationem sententiæ spectet. lu. stitia autem ad exequutionem, Job.8. Nunquid Deus peruertet iudicium, & nunquid omnipo. tens peruertet iustitiam? Sic capite. g. pro oratione qua inter disceptandum in iudicio vtitur: Vtinam taceretis. &c.

7 Porrò Iustitiam facere idem est quod studere iustitia, deditum esse actibus iustis, vnde et Deo gloria & proximis vtilitas proueniat. Vide Psal.

su de hac iustitia & alibi in scriptura.

8 Iudicium & iustitiam autem facere vel dilige re. Vbicunce sanè he duæ voces iunguntur, signi scant recte & ordine quid fieri, vel administrari. Ita Dauid faciebat iudicium & iustitiam omni populo, id est, regebat populum ex vero iudicio & iustitia, nempe curans verecte ac ordine cun stain populo gererentur, vece iuste & decenter quisque cum altero viueret, Psal. 33.

ludicium in amaritudine, & iustitia in ablynathium vertere, est sontes absoluere, insontes opa

primere, adeoca omnia tyrannice administrate, Amos. 6. Quoniam couertistis iudicium, &c., to Iudicium elogari, & iustitiam deseri, hoc mo do discernutur: Iudicium à nobis elongatum est dum nos no agnoscimus peccatores, & quid de beamus proximo. Iustitia desideratur, si quod sa ciendum cognoscimus, intermittimus, Esaia, Propterea elongatum est iudicium à nobis, et no

apprehendit nos iustitia. it Item ayo,id est iudicium,nonnunguamsai ptura accipit pro ratione, iudicio, sententia, intel lectu, licet & gultum fignificet, forte quod ratio id fit menti quod gustus corpori, Pfal.18.0ctom rio,טוב טעם ורעת לפרגר,ט,ideft,bonoiw dicio & scientia adfuefac, vel bonu iudicium & scietiam doce me. Et Prouerb. 11. Monile aureum in nare porci, est mulier pulchra & deseres 500 id est, rectum iudicium. Item Prouerb. 26, Piger in oculis fuis fapiens est plusqua septem respondentes Dyo,ideft,iudicium vel fentetiam. Ad huc modu & Ione . , vfus eft hac voce, & Pfal,4 Quum Saul percussisset mille, Dauid auté decem millia. Inde maximo terrore costernatus, ve veri fimile eft, imutauit 500 fuum,id eft,intellecti ratione, infanti le simulans. 12 Iudicia capiun tur in Biblis pro memorabilibus factis, Exods Iudicijs magnis, hocest, vindictis, pænis.

n Differetias Hebræi faciút inter leges, precepta &c. Leges funt certe & perpetuæ, de que Exo di. 2. habes. Precepta pro re nata mutatur auttol luntur, huiusmodi scriptura referta est. Iusta, mo res sunt, ritus, cosuetudines, &c. Ceremonia, externa que da signa sunt, que Christii adumbrant. Iudicia sunt, que iudicibus prescribütur, vt sed dum ea caussas discutiantae iudicent.

IVDL

m

K,

DO

Ha

gul

: It

pati

dica

Et F

iude

pere

terre

3 Vi

ter e

tune

meu

iudic

quos

de qu

pes f

thei.

4 De

frequ

gentê

dicab

Vocer

cet,id tur eff

&idg

1 De

. Judicare celeberrimum verbum in facris volu minibus, & idem eft nonnuquam preeffe, regnas eimperare vel gubernare, atch inde tam pro de fendere bonos, quam puniri malos accipi foliti. ponnuquam etiam pro caussarum discussione. Hac enim propria iudicantis, hoc est, regentis et

gubernantis officia funt.

· Iudicare ergo aliquado pro preesse, regere vsur patum reperimus, Geñ.29. Dan iudicabit vel vin dicabit popula fuum, ficut vna tribuum Ifrael. EtPfalmo.109. Iudicabit in nationibus, id est, erit iudex & rex gentium. Et Pfal.71. Iudicabit paus peres populi.i.reget eos. Psal.105. Iudicabit orbe terre in aquitate, & populos in veritate sua.

Vnde Iudicare inter hoies, est officio verbi inter eos agere, arguere, increpare, observare oppor tune, importune, Geñ.s. Non iudicabit spiritus meus in hoie, &c. Hinc est & Apostoli principes iudices & quasi rectores Ecclesiæ nominatur, ve quos Christus nobis reliquit no contemnendos de quibus David Pfal. 44. Constitues eos princi pes super omnem terram. Et Christus ipse Mats thei.19. atque Esaie primo: Redire faciam iudices · tuos, ficut in principio.

4 Deinde, Iudicare etiam pro vindicare, vlcisci, frequenter vtuntur Hebrei, Gen. 15. Veruntamen gente, cui seruituri sunt, ego iudicabo, idest, vine dicabo, rependam. Et Geñ.30. Iudicauit mihi dos minus, id eft, vindicauit & exaudiuit Dominus vocem meam. Et, Dominus inter me & te iudis cet,id est, vindicet. Quomodo Deus sæpius dici tur esse iudex pupillor, pauperum, orphanorum

&idgenus, ideft, vltor & vindex.

5 Deinde, Iudicare aliquando pro probare in facris

factis voluminibus accipitur, vt ibi: Iudicami Domine, id est, tenta & proba me.

6 Item Iudicandi verbo, pro testificandi vim

est D. Paulus, L. Corinth.s.

7 Quandocs pro condemnare, vt in D. Paulo. 8 nosipios iudicaremus, no iudicaremur viig. El Ioan. 3. No veni in mundti vt iudicem, Si eni (w verbis Basilii Magni in Píal. 7. vtar) proprias co scientias perscrutaremur, codemnationi no subi ceremur. Rursus dicit: Iudicabit Dos oem came hoc est, vt idem Basilius pie enarrat, in exquirêd ratione eoru qui vixerunt se iudice cuilibet osti det, cuius iudici no raro meminerut sacratisima Biblia. Est & alia significatio ex hac voce iudica re, vt ait Dominus: Regina austri exurget, & codemnabit generationem hanc.

8 Iudicare, nonunqua est aliena dicta velfacta. no vt emendes fed vt notes, denigrators proxie mo, tibi vel probitatis aut scientiæ opinionem, vel etiam praui animi oblectatione concilies eu plorare & censere. Oritur vero ex praua quadam curiositate, & inuidentia aton animi peruersitate, ex alienis lapfibus & peccatis voluptate percipi entes comites semp habet:id od & Euagelicet Apostolice litere vetat, vt Mat. 7. Ro.14. LCOT.4 o Iudicari apud D. Paulii, . Cor. 4. in bona parte accipitur, vt fignificet bene de aliquo fentireat loqui: quum vulgo iudicari pro danari viurpet, In oi iudicio alioqui duo fiunt, vnus absolutur, alius damnatur: Vnus laude refert, alius ignomis niam: V nus lucru, alius damnu accipit: id quod & in privatis iudiciis viu venire folet. Vtiq Pla rifæus ille, qui in iudicado feipfum predicabat, l mul publicanuvituperabat:eode modo se habet in quibet iudicio, vt femp pro vna parte iudici COULTS

contra ipie pa ra erar bant.a id eft, dicit(r inde ac mouet alis pr contig datus. quod p probar peltiue eft, g ne laudet: probar

t Iuft fittam, mines it fua tribucula, & che & più bemus a cet. Que eadem & Roma, nem oper omnibut munerat

. Vel

patent,

PHRASES.

contra aliam. Huc respexit Paulus in his verbis. ipie pars vna erat in iudicio Corinthioru: Altes merant reliqui Apostoli, quibus ipsum preferes bantalij autem Petrum, alij Apollo iudicabant, ideflextollebant, et ali pluris habebant:eog: 9 dict(mihi pro minimo elta vobis iudicari) perinde ac fi dixiffet, nullius facio, nece tantillu me mouet iudicari à vobis, hoc est, vestro iudicio alis preferri & dari primas mihi. Si à Domino contigerit iudicari, hoc est, probari, ero verè lau 10 Porrò Iudicari idem hoc loco esse. quod probari, alijica preferri atch commendari, probant Apostoli verba in fine. Proinde inteme pestive ne judicetis, donec &c. Quid hoc aliud eft, ne laudate ante tempus, finite yt Dominus laudet! Ipfius est, qui nouit omnia, nos iudicare probare, coronare, nobis quatum videmus, que patent id non potest competere,

IVSTITIA.

Iustitia absolute posita, plerunce significat iu stitam, non Dei, meam aut tua, sed qua inter hos mines suite viuimus, nulli nocentes, sed omnia suatribuetes. Sic Psal. 14. Qui ingreditur sine ma cula, & operatur iustitiam. Et Tit. 2. Sobrie & su ste & pie viuamus in hoc seculo. Quid auté des bemus aliss s'illud quoce Christus Matth. 6. dos cet. Quecunce vultis vt faciant vobis homines, cadem & vos facite illis. Et iuxta D. Paulum ad Roma. 19. Nulli quicquam debeamus, niss vt inui cem diligamus. Licet hec com iustitia sidei penè per omnia conueniant. Fides enim per dilectios nem operans, reddit vnicuice que sua sunt, & de omnibus bene mereri studet, vel citra omne resmunerationem vnius Dei gratia.

Vel Iustice nomine, scriptura vitam per oia

legi Dei respondentem, & omni virtutum mi mero absolutam, intelligit, Pfal. L. &.n. Deduct me in lemitis iultitic, hoc est, ita format, itarezi vt iustitiæ totus studeam, omnis vita meacum veritate conjuncta fit, & Pfal. L

Hinc Iusticia, pro bonitate ponitur, vt Pal 50. Annunciate coeli iustitiam eius, significare vo luit iustitiam, id est, bonitatem Dei, vbick inul gandam. Que nance cœli annunciant, omnibu nota fiunt quum illi ab omnibus conspicianur. & luce sua cuncta detegant. Hinc quoch iultin & judicia Dei in scripturis eadem sunt, &iden que eius bonitas & fides vel veritas, de quibu Plal.36, canit.

Alia quogs ratione Indicia Dei vel Domi ni, eloquia dicuntur, nimirum quod nihiliniqui tatis habet, sed quicquid ipse facit, iusto & refle iudicio facit nulli iniuriam faciens. Pfalmologi

mo, decimo octavo &. 118.

Sicce Iusticia pro innocentia poni scriptura facre contrarium non est, vt David Pfal. 4. Justi tiam fuam vocat innocentiam, & animudeom nibus benemerendi, quo eximio fanè præditu, nece iniuria cuiulquam regnum inualerat, quo falle & impie ei Semei filius Gera improper bata. Regit. 16. neck, excepto scelere Vriz, vlim cum iniuria hactenus administrauerat. Hanciu Stitiam in gloriam Dei, atch vt fanctos ad pialin dia prouocet, non in vno Pfalmo celebrat, copio flus verò Píal.17.26. &. 101. Et facra historia den memorat.2. Reg. 8. 4 fecerat iudiciti & iustitian omni populo. Adeudem modu, quii per Kor, Dathan, et Abiron, contra Mosen seditio com estet,ad Dnm, vt iustitie sue vnicu iudice, virdi cofugiebat. Ne respicias, orabat, ad munera ifto

rum. N queini erat,cu Fan

uerfo I mihi co bouem terad C Paulus Euange les epil faudibu fuam iu cam, qui catores, in fe, & nabatur fe predic riam, acc Qued fa Deum 8 populun regem of aliud qu in Chris ergo mo in Pfalmi 54. Sicce i

aduenerit Item I niarum | acm justi

flue fide ca

fuum La

mihi cras

rum. Neaffnti quide à quoqua illorti abstuli, ne queiniuria quenqua ex eis affeci. Et hec iustitia erat cui defensionem contra seditiosos querebat Fandem iustitiam & Samuel de se coram vni verso Israële testatur: En, inquiebat, respondete milicora Domino & vncto eius, cuius vnqua bouem accepi cuius asinum &c. Non dissimili terad Corinthios atox Thessalonicenses & D. Paulus de sua innocentia, synceritate, & fide in Euangelio predicat. In priore ad Thessalonicens sesepistola, totum ferè secundum caput in suis laudibus confumit. Item Ezechias rex extollit suam iustitiam. Econtra Phariseus ille apud Lu. cam, qui gratias agebat, o no effet, vt ccteri pec. atores, ideo condemnatus fuit, quia confidebat infe. & animum tollebat, cotra verò alios aspermabatur: non sic autem sancti, dum dona Dei in fepredicant, eo enim femper Dei, non fuam glo. riam, atch hominum falutem promouere studet. Quod sanè Samuel de continentia & justitia sua Deum & populum testabatur, indubie fecit, vt populum moneret suæ ingratitudinis, & nour regem offici. Ita D. Paulus suis laudibus nihil aliud quam Euangelio fidem, & innocentic fuz in Christianis æmulationem questiuit. Ad hunc ergo modum intelligi debet, quod de sua iustitia in Palmis copluribus Dauid iactat. Sic & Efa. 4. Sicq iustitia pro beneficentia & integritate fuelde capitur, qua vius est Iacob erga focerum fum Laban, Gene. trigesimo. Respondebit que mihi cras iustitia mea, quando placitum tempus

aduenerit coram te. Item Iustitia pro impletione legis & ceremo niarum DEI accipitur Matthai tertio. Ome

nem justiciam &c.

Item iustitia & benedictio Dei nonnungi funt idem, scilicet ipsa misericordia et granali nobis collata in Christo.

Item pro gratia & amicitia, Efa.4. Heche ditas feruorum Domini, & iustitia eorumand me:hoc fenfu:Hanc meis innocentiam dabole gratia profequar, huius amicitie foedera cumei 8 Denice iustitia capitur pro iplant natione ciuili, vel qui recta & iusta iudicat Pro uer. 7. Malum est, Principem percutere proper o Item pro sceleribus per Antiohn fim Iusticia capitur, vt Ela.57. Quin potiusiuli 10 Estautem, vt reman am tuam prodam. teneas, Iustitia duplex: vna Mosaica, altera Chi stiana: vna externa, altera interna: vna carnisale ra spiritus:vna humana, politica, ciuilis:altend uina, cœlestis & spiritualis: vna Pharisaica alm Vera: vna vetus, altera noua: vna immunda alw ra munda: vna hypocritica & vana, altera vez vna teporalis, altera costans: vna operu, alunh dei: vna Legis, altera Euageln: vna meritor, alt ra gratiæ:illa pręcipit & nihil implet:illaveidi hil precipit, & tamen omnia implet, quia Chi Rum haber, qui est legis impletio, quiq spini fuum donat, per quem remissionem peccatori consequimur, ad quoduis bonum faciendumi lares & spontanei, qui facit, ne imputetur pero tum. Nam perpetuo luctatur cum carne & fa guine.Hæ due iustitie ex diametro pugnate,in uicem colluctatur, donec caro & fanguis mant Nam prudentia carnis iustitiam spiritus nono pit, nec fuam argui patitur. Contra prudetali ritus iustitiam carnis laudari non fert, sed vim fidel & gratie iustitiam predicat. Sicq fit, vtpo petuo bello conterantur hi duo paruuli, lacobe Eb

Elauin

telligin legem to nati, atque ta tantun ideo impomine ita vocat tum, eò e olim &c iuxta illu Hino

te,pio,file confident credente ce...Eran j Item infus &

4 Iten
tarum no
ti tolletu
5 Deni
ges dicta

habita hu fecundum rum exig tini æqui

o Sepe probus, f bus exilt que Deo

Elauinviero Rebecca.

Infus, qui iustitia præditus est, & scriptura propre & Latini Iustos vocant, quos iure ine telligimus eos, qui proximos vere diligüt, eoge legentotam seruant, omni virtutum genere ore natiang spiritu Dei donati: indece germani silip Dei, santia & boni. Hec verò, quum hic inchoase natuum & impersecta omnia sanctis adsint, ideo impersecte quoce iusti sunt, quicunce hoc nomine in presenti vita censentur. Veruntamen itavocantur, quibuscunce & iustitie sundamens tum, eò quod in quibuscunce hoc fuerit, ij plenã olim & consummatam iustitiam percepturi sint taxaillud: Quos predestinauit Deus & c. Ro. 8.

Hincscriptura Iustum ferè vbice pro crede te, pio, fideli, & in Deum per Christum ex corde confidente accipit, Psal. 7. Diriges iustum, id est, credentem. Matth. 27. Iusti in Vitam æternā. Lu

ce. Erant ambo iusti.

Item pro verace accipitur. Sic Deus fidelis, iufus & verax eft in omnibus fermonibus fuis.

4 Item, lustum accipi pro robusto, scripturæ ramm non est, Esa. 49 Equidem captivitas a for

titolletur, id est, iusto.

s Denicy Iustum aliquoties idem est quod Le ges distant. Aequum, quum illud ipsum iustum habita humanitatis ratione, nonnihil temperat secundum personarum & aliarum circunstantia rum exigentiam. Id Greci πο επιθικές vocant, La tiniaquii vel moderatione, aut clementia iuris.

Sepe quum Deus dicitur iustus, id est, solide probus, se accipere convenit, no quod in se probus existat, sed quod probos nos efficiat. Nam que Deo & Christo servatori nostro scriptura tribuit

tribuit, omnia ad nos referenda funt, eò qua quid Deus in se, sed q d nobis esse sole soleat, illappi dicet. Propterea illa verba Zach. 9. Rex tuus ve nit tibi iustus, sic accipienda sunt, venit ve tein stificet sola sua gratia per seipsum. Hoc sensuve tur isto vocabulo D. Paulus Rom. 3. ve ipse stiin stus & iustificans.

INIVSTITIA.

Iniustitia, de qua D. Paulus Rom. I. loquim, genus est iniquitatum, que erga proximu, que ossendimus, vel in diuttis, & hec sit per auanti vel in honore, & hec sit per versutiam, vel inci iuge vel silia, & hec sit per fornicationem, veli membris corporis, & hec sit occidendi crudeli tate: sic nanque ait D. Paulus, repletos esse omi iniustitia &c.

IVSTITIA DEL

Lingue facrofancte affuescedum est, quidin stitia Dei dicatur, vtiq, bonitas eius. Vt manque Latini iustitie nomine omnem virtutem, in thebrei summam morum rectitudinem, tabi

lutambonitatem 774 vocant.

Vel, Iustitia Dei est, qua nos iustificat, nor qua iudicat, ve idem pollere intelligas, quod gra. Vltricem enim illam iustitiam scriptura iudicium adpellat. Psal. 22. Venient & annunciaburi iustitiam eius etc. hoc est, benignitatem mirita prestitit, redimens eos à seruitute Satanz, & do nans beata libertate regni cœlestis. Sic & alib Dauid iustitiam accipit pro summa virtute Di ex qua viri boni vocantur, ve Psalm. 31. In iustitia tua eripe me. Ro. 3. Et Psal. 71. In iustitia tua libera & eripe me. Valet aute pro tua æquitate, pro tua bonitate, non pro meo merito, aut digniza Psal. 5. Deducito me Dñe in sustitia tua. Itê Psal. 5. Deducito me Dñe in sustitia tua.

winiuf ma bon hanc er fecundu iuftitia, & yere a deen le iuftus 4 Ali ea,quan haciusti fupra. pi in diu ritate D ganos, quod po qued pr 10h ha liter pro gelimo o dottop rum vt f

I Iuftifi
abfoluen
mitteren
di. Hinc
vel iuftifi
eft,filiort
non habe
viuenten
men Chr
blädaen,

inflificat

dentiffin

Item

Miniulitia tua vindica me. Hic iustitia pro sum mabonitate, gratia, misericordia accipit, secuidur hancergo se orat hic sanctrus iudicari, nequaqua secundum seueritatem eius, hac sua bonitate siue iustia, qua suos resingit, deducit, saluos reddit, &vreabsolutum sese illi prestat.

, Item Iustitia Dei etiam pro ea qua Deus ipe feintus, hocest, summe bonus est, Plal. 71.

4 Alio modo potestiustitia Dei accipi, pro aquamnos decet, et in nobis probat Deus. De taciustita plura diximus in nomine Bonitatis supa. , Sicca constat multoties iustitiam accipindiuinis voluminibus, pro misericordia, ve mate Dei, gratia, fauore, & beneficentia Dei erganos, hac ratione, co Deus iustus est, & prestat, quod pollicetur. Pollicitatio ex misericordia est quod prestat, iustitia est, Gen. 20. Hebrei legunt pon hanc misericordiam facies mecum. Similitarpro eleemos yna in side facta, Esaie quinqua gomo octavo. Ibit ante te iustitia tua. Quomo doctopera iustitie Deus remunerare solet, nimi rum vt fructus spiritus, vere ac vnica sidei euio denissima argumenta & iudicia.

IVSTIFICARE.

I Iustificandi verbum accipiunt Hebræi, pro absoluendi, quomodo Impiandi (si sic loqui peramiterent Latini) & Conscelerandi, pro damna di Hinc in Euangelio iustificari, ait Christus, voliustificatam esse sapientiam à filis suis, hoc estissiorum suorum iudicio absolutam, quum non habeant qua parte adcusent. Nam si duriter viuentem requirant, habeant Baptistam, qui tamen Christo suffragatus sit: si verò suauem, ac bladam, Christum seipsum, Esa, so, Iuxta est qui iustificat me, id est, absolutat.

te Iustificare sepenumero vsurpatur inschipturis sacris, quod idem sit se iustum & probum existimare, & gloriari & ostentare, & proiuso censere & laudare. Quemadmodum legimus de Phariseo, Luce. 10. Ille autem volens iustificarse splum &c. Et Lu. 16. Ait illis Iesus: Vos estis qui iustificaris vos coram hominibus &c.i.existima

tis vos probos, iustos.

Justificationes Dei aute, sunt verba promitionum eius, quibus dum credimus, a Deoiustificamur, quemadmodum mendacijs creditisdam namur, Psal. ng. Vtinā dirigantur viz mezad cu stodiendas iustificationes tuas. i. vtinam recain cedant vie meze, hoc est, adsectus cordis mei, & conuersatio mea, & non seducatur aliena dosmina, alienis mandatis, alienis iustificationibus. Et Psal. 104. Vt custodiant iustificationes eius, legi requirant. i. vt credant verbo eius, qui veitati sui verbi in omnibus declarauit.

D

Vi

int Ki

dei

cal

inn

pro

crat

cob

&v

tad

Noi

Dof

hild

צים

ris c

Quo

Taco

4 F

ave

4 Item iultificationes D. Paulus ad Hebron Vocat ea, que declarant iultificationem inspecie, etiams eam non prestent, ve sunt sacrificia, puil cationes, vota. Et sustificationes legis, Roma,

Iusta, & conditiones foederis.

INCEDERE IN IVSTITIIS

Incedere in iusticis, ea loquutione milalide volunt Hebrei, q quum latine dicitur. Quirett viuit. Sic, qui recta loquitur, perinde valet and, qui vera loquitur. Sic ait Pialmographus: Qui incedit in iusticis.

INNOCENTIA.

Basilius Magnus Innocetie voculam inha verba explicat, dicens: Aliquando Dauid simpli citatem inexperientiamor, ac ignorationem or tum qua necessaria sunt cognitu, innocentia hominat scut in Prouerbijs dicitur, innoces om ni verbo credere. Et Psalmo septimo: Quoniam nos homines in plurimis ob inconsiderantia & inspentiam erramus, Deum rogat super innocentia veniam. Hec ille in Psalmum, Domine de us meus.

Hinc Innocentes proprie hi sunt, quos cma & studium tenet oraculorum Dei, ac ideo nihil iniquitatis admittunt, vtpote, qui in vijs Dei gradiantur, eam viuendi rationem amplexi, quam ille prescribit. De quibus Psal.119.can nit Beatos enim pronuciat innocetes vita, qua viam suo more vocat, additos tales esse, qui iuxe ta Dei legem vituunt.

INTEGER.

Hebraica vox Din, mentis & fidei inter gritatem fignificat. Sed hanc vocem anan, alfi integrum alij immaculatum vertunt, sed vt D. Kimhi recie tradit, fignificat eum, qui missa prus dentia filiorum huius feculi, hoc eft, versutia & calliditate fibtipfi prospiciendi, & sua querendi, innocuam & simplicem vitam degat, a cura & prospectione Dei in omnibus pendens. Qualis erat lacob, de quo habet scriptura, Gen.25. Et las cob vir an, i.innocuus, simplex, minime vafer, & verfuture, habitans in tabernaculis. Septuagin tadicut an Aus O, in quo nihil'eft fictum. Sic & Noë nam &ille erat vir Thamim Latine dicere pollemus integer. Nam perfectum dicunt cui ni hil deeft absolutum. Sic vocantur fideles & pri D'an qui abstinent à magnis flagitifs. In cetes ris communibus vitis: & quotidianis delictis, quotidie poenitent & dolet coram Deo, Gen. 23. facob autem fimplex, vt fupra dictum eft.

Hebrei duas habent voces pray & on vel

iuftus eft, at publicis no fungitur officis. Thom vero (quem Latinus vbiq fere perfectum red dit)fignificat eum qui corrumpi nequaquam po test dui vhice suo officio satisfacit. Vir integer. qui nusquam cedit.

IVRAMENTVM.

Iuramentă în scriptura solene est: quia Deus fons vitæ eft, & in manu eius eft, vt viuificet& occidat.

Iuramentum, est quo quid pollicemur, cum nihil sit quam voluntatis inuocato Deo attesta tio, perpendendum in re qualibet erit, quidvir bonus queat & debeat velle. Jam is nihil volt vnquam, quod displiceat Deo, nihiligiturale vel iniuratus vel iuratus facturu fe recipiet. Sit Jusiurandum siue juramentu omnis cotrouesta inter homines finis (vt Paulus dicitad Hebress 6.) nempe, quod per eum iuratur, qui mentirino potest: atch homo, qui homini non credit, Deo (qui diurante in testem vocatur)credere cogitur

Iurabant veteres illi manu fub fæmore atq genitali(fœmur nance totam genitalem partem amplectitur)parte posita, quod inde posteritas effet futura, atch adeo veluti res facra habereur, vel, ve Rab. Salomo fentit, quod illic effet figni fæderis, nempe, circuncifio : vel quod hociudi cio dabatur intelligi potestas superioris, & pro prius inferioris oblequendi animus, vt Aben Ezra autumat: dicitos hunc modum adhuc obs feruari in terra India.

IVRANDI. DE FORMVLA

Habet queuis natio arch gens iusurandi lus formulas. Nos pacti aut stipulationis formula ferme vtimur, vt hec feruaturus fum,fic me De feruer, fi hec premaricer, Dei & religionis hoffi indict

ſę

Vt

fe i

de

V

DI

Q

ne

abo

mo

uif

me

alci

irre

idq

nific

ado

pitu

min

reill

cim

tiam

fural

ma;ce

comi

fudicer. Hebrei vero conditionem quide expris munt sed stipulatii indicant hoc modo. Abraha finon multiplicauero femen tuli pro numero fve defi.Heceftconditio, sed ftipulatif sue cosequu tio obmittitur, puta, quidnam luiturus fit Deus. finon faciat. Vnde in Regu volumine stipulatio sepeadubratur. Hec.n.iusiuradi forma est Hebr. vi p coditione ponat: quid facere, aut no facere ferecipiant, nec addant, quid fibi imprecetur fi fie dem fallant. Hec faciat mihi Deus, & hec addat. Vbinondum produntur quenam fibi iurans im precatur, aut quibus se malis ac diris deuoueat. Quod ego religiose fleri arbitror. Caueri enim nedira deuotio vulgaris facta, in contemptum abeat. Videmus enim prohdolor, Juffurandu no modo vilipendi ac preteriri, fed pro quauis les uissima re interponi, imò in quotidianis fabulamentis, in friuolis commentationibus temere et ascisci mendaciter, & si non mendaciter asciscas irreligiose violari.

IVRARE DOMINO ET per Dominum.

Aliud est iurare Domino, aliud per Dominut idquod Hebrei מרחרה dicunt. Prius enim significat Deo se dedere ac vota nuncupare, quod adorantes solent, Vnde Psal. p. pro eodem accipituriurare Domino, et vouere. Qui iurauit Domino, vouit Deo Iacob.

2 Hinc Iurare in Domino, est perpetuo tenos reilliper sidem adherere: & quod alijs verbis di cimus in verba illius iurare. In hanc igitur sente tiam dicitur Psaltes. 62. Laudabuntur omnes qui furant ineo. Id est, quicunque illi dederint nomi na ceu milites sacramento astricti: euehetur presento. Posterius vero est. DEVM in testem

X 2 acvin

ac vindicem inuocare. Sic Sopho. .. ait: Et fuppl cantes jurantelice Domino. Nam per regemina bant, hoc est, Deum alienum, quem cum Deum fibi elegerant, regem fuum conftituerant, ficute Dominus subinde regem Israelis in Prophetis vocat iam non vnum Dominum Deum fuñ & supremum numen agnoscebat. Nece infreque eft in fanctis scripturis, vt quem quick Deum ha beant, dicatur Rex corum. Iurabant & perfalw tem regis, vt.2. Regu. e. Quod salua cupiant vi tam regis, pro qua & mori non recufabant. In & fanctum monumentum Dei, Viuit Domin, quasi dicas, moriar potius, g vt aliquid vitz& glorie Dei decedar Hoc simplicius dicitur q Vi uit Dominus, testis Dominus mihieft Hieres Quid autem fit luramentum in caput dare, fuperius explicatum est in verbo Dare. Iuraren his verbis eft, que adfectionem passiuam habit, fed activam fignificationem:quomodo & Lat ni dicunt, Iuratus fum, pro iuraui, vel Adactu

furatus fit, pro, Quid iurauerit.
INFERNVS.

Inferni nomine simplicissime intelliged el perditio aut condemnatio: Et propriesignisati hoc nomine און, quod per infernum reddi, status mortuorum, tam bonorum quam malo rū. Nam hac voce און און. Hebrei perinde vum tur atcp Latini inferorum.

Juffurandu prestiti. Tullius in Rhetoricis, Quid

2 Sunt autem inferi Latinis, interim omnes hac vita defuncti funt: interim hi qui supplici

addicti cruciantur.

Et ad Infernum descendere, nihilaliudeli perire, pessum ire, quod idiomate nostratedis tur in fundum labi. Est enim fundus vnius cui

que relinimum aut infernti . Sic fimpliciter ade modum lacob dicebat, Gen. trigesimo septimo. Descendam lugens 75 KW, id est, in infernum ad filium meum, hoc est, lugens moriar. Quasi di cret scio quod is casus me fouex, id est, morti. tradet. Nam Iacob putabat Ioseph discerptum effetbeltia. Et vbi timebat Beiamin alteri filio ex Rachel, dicebat aligs filigs fuis, qui abducere il lum in Aegyptum volebant eò, fi illi aliquid ace ciderit canos suos cum dolore ad inferos depulfuros. Similiter de seditiosis Kore & conjuratis eius feribitur, quod viui descenderint 7580, idelt in infernum. Numeri decimo fexto, hoc est subitanea morte perierunt. Sic Ezech. trigesimo fecundo vius est hac voce, Tyranni descendunt ininfernum, id est, pereunt. Esaig decimo octavo Quia non infernus, i. fossa, cofitebitur tibi, vel se pulchrum seu souea, hoc est, defuncti hac vita, non memorabunt veritatem tuam, descendetes infouram,id eft, demiffi in fepulchrum. Siue igiturperditionem, mortem, flue infernum adpellaueris,idem dixeris, Pfal.15. Act.2.

Adinfernum descendere, est corpus sub terrarcondi, vnde quum Christus descendisse ad
instros, adsertur in symbolo, vere mortuus &
sepultus este dicitur. Vnde Petrus Act. secundo
et Paulus probaturi Dominum à mortuis resur
rexiste. Adducunt illud P. alm. 15. Non relinques
animam meă in inferno, nec sines, vt sanctus tuus videat corruption e. Vbi pro eodem ponitur
animă non relinqui in inferno, & sanctu tuu no
videresoueă corruptionis, nepe pro eo quod est
mon relinqui in morte, & vt corruperetur autor
vite, scut sepulti alij. Hinc etiam subinde in Psal
mis gloriantur sancti, se ereptos ex inferno, exal

tatos

DIVINAE SCRIPTVRAB tatosab inferno, vt Plal. 30.49. & alijs.

5 Efa.s. Infernus dilatauit animam:damnatorii locum intelligit, & est Prosopopæia,

Item Infernus & perdirio loca infimadicun tur, in quibus Deus operatur, hinc enim metalla eruuntur, ve Iob. a.

7 Deduci ad inferos & reduci, nonnunquaelt humiliare, deprimere, & curfum exaltare,

8 Denice portainferi seu mortis, introitus els mortis, seu mors instans & vrgens, qua nistvi ctrice gratia DE I superetur, nihil distert ab atterna morte, imò vere ipsius initifiest, aliqui vix dormitio & somnus, seu requies sanctorum vocatur,

 Foueam vel infernum videre, Hebrailmus eft, & huic Ioan, fimilis: Videre regnum Dei, pro ingredi.

Abiread inferorum portas, sue domicilia,

periphrafis est moriendi.

Porte inferorum Hebreis vocantur foura

vocant eodem vocabulo 5780.

ftrorum post hanc vitam, perparum memoreur in veteri instrumento, desunt & nomina. Vigi tur Latini, ab eo quod terra reconduntur mon tui, & ita infra nos ponuntur, inferos dixerum, ita & scriptura, à sepulchro mutato nomine, eo rundem conditionem

INFERNI NOMINA

Fouea adpellatur, vt Efa.18. Liberare animi meam à fouea, hoc est, ne corpus putrescat, & in sepulchro. Ideo & sepulchrum ab eo quoqudis tur, vt auditum est.

Lacus

b

a

Lacus mortis, Pfal. 87. Aestimatus sum cum descendentibus in lacum, Esa. 14. Veruntame ad infernum detraheris in profundum lacum.

7 Terra obliuionis, eò o mortuorum memo riabreui intereat, Pialm.87. Iusticia tua in terra obliuiouis. V nde Iob.10. Nunquid no paucitas dierum meorum finietur breui &c.

4 Puteus interitus, Pfal. 54. Tu vero Deus des

duces eos in puteum interitus.

s. Abyilus etiam pro inferis poni solet, vt Ro. 10. Et Ionç. 1. sic legis; Ad extrema motium desce di, terre vectes concluser ut me in interit u. Abyi sus vallauit me, & pelagus operuit caput me u. Deventre inferi clamaui, vocat in illo capite ve tre Inferi, Pelagus, Abystum, Gurgites, Vectes

terra, & insuper Cor maris, mystice.

Wmbra mortis nuncupatur, Efa.9. Populus qui sedebat in vmbra mortis, vidit luce magnă. Et Pfal.22. Si ambulauero in medio vmbre mortis. 7 Barathrum, Iudic.5. Quasi preceps in barathrum se discrimini dedit. 8 Inspectio Dei quote dicitur, sola enim discrutiatus impiorum est sie Exod.3. Respexisse, legitur, solu supra in litera D.

Gehenna, ita Dominus ait Matthæi quinto, um qui fratri suo dixisset satue, obnoxiù gehen

neignis:de quo tropo supra.

Vermis coscientie, ignis est inextinguibilis & rodens coscientia. Sicut Esa. 4, Subter te strattinea, & operimenta tua, vermis i.eris vermis bustinearun esca. Et sicut corpus ab illis deuo raturita & mens malç coscientie vermibus cruciabitur. Cogitationes enim ista accusantes & defendentes, tanqua queda animo inscripte manifelta erunt, & tanquam erynnis cruciabunt.

X 4 St

Buntautem ille & ignis animam puniens. Ver mes quide propter adempta quiete. Ignis ant propter cruciatti grauissimu. Hi sunt thesauridi uitti & potentisi, qui alios in hac vita opprimu. Sic Marci s. Bonum est tibi susumi re in regni Dei, q duos oculos habentem, mitti in gehenni ignis. V bi vermis eorum no moritur, necigni extinguitur.

IEIVNIVM.

Omnino per ieiunium omnis corporis calli gatio, & velut moderatio nobis commendation Ita D.Paulus de se scribit, Castigo corpus mei, atos ita in feruitutem redigo, ne alijs prædicans, iple euadam reprobus. Ad ide & D. Petrus hor tatur. 1. Pet.a. Offerte hoftias fpirituales, no vig oues aut vitulos, vti preceptum fuit in lege Mo fi, led vestra propria corpora, & vosmetiplos p carnis mortificationem, corporifor castigatione Id autem nemo nifi credens potest prestare, qua re opera hona oportere fidem fequi. Noftraidu nia, & relique carnis castigatioes, arma lucissis quibus tenebraru opera deuincătur, modocor pus non extinguatur. Enimuero ielunandumel vigilandum eft, laborandum eft, viles vellesgo stande funt ac cetera omnia que modesta frugali tas exigit, agenda. Sed cum corporis ratio polla lauerit, non certis diebus aut locis, fed quocing tempore & loco vrile fuerit. Ea propter iciuni um, quo Dominus populo Israeliticoin diene conciliationis preceperat, non feiunium, fedant mi adflictio vel humiliatio vocatur. Itaenilii bit tertio Moff. In decimo Menfis feptimimi mas vestras adfligitis.

Leiunin nanch ve ciborn abstinentia dum kat significat, pars hulus ieiuni est, quod Indi

tis h

tis fuit indictum, id eft, humiliationis & caftiga tionis atquadflictionis anima, hoceft, vita core poralis vel hominis externi:id enim hic anima fi guificat, de quo & fupra hoc vel ex illo Efaix. Q. Quare iciunauimus, & no vidisti: quare adflixio mus animas noftras, & non cognouifti?) ita hae bere cognoscitur. Quis enim non videat, ieiuna mmus & adfliximus animas nostras, pro eodem pofitum? I leiunij ergo nomine aliæ quoque discipline castigationes corporis, vepote de ve Abus perigrinationibus, duritia cubilium, & id genus corporales exercitationes apudEfaiam ins telligutur. Ad hec, que iciunia scriptura celebrat ob infignem calamitatem vel acceptă vel immimentem, aut certe ex fingulari peccatore peeniten tia per diem vnu, raro plures, publica cora Deo humiliatio acceu supplicatio queda fuit, nequa. quam autem cibi tantii abstinentia, quemadmos dum colligitur ex Judicum. 20. 1. Samuelis. 7. 1. samuelis.i. 1. Reg. 21. Ezre. 8. Nehemiæ. 19. Hiere miz.s. Danie.g. Ioëlis. 1. &. 2. Iong. 3. Zach. 7. &. 8 Hinchaud quaquam diffimile fuiffe fynceriores Theologi arbitrantur, quod observatum postea & ab Apostolis alijsce noui Testamenti sanctis legimus, ve o prophete & doctores Antiochize supplicates deo ieiunarunt, Act.n. Item o diuus Paulus & Barnabas ieiunauerūt, quando pro Ec delijs Antiochiæ, Pisidiæ, Iconij & Lystris colle dis, quibus seniores ordinarunt, precati sunt, Act, Hocenim frequentabant discipuli Ioan. nis, Matth.9. Ad hoc laudatur Anna illa fancta et religiola vidua, Luce.2. Huius monetç ieiunium haud infrequens fuille fanctis in prima Ecclesia, velillud, 1. Corinth. 6. probat: Ne fraudetis vos inuicem,nifi quid ex coleniu pro tempore, vt v2 X cetis

1 1

eetis ielunio & precationi. Item illud, 2. Corina In vigilija & ieiunija. Quanqua & penuriam vi ctus, quam D. Paulus terra mariq; fæpius perpeffus est, ista iudicent. De hoc deniq; ieiunio Dis Mat. 17. dixit quodda genus dæmonios; non nifi ieiunio & oratione expelli, id est, oratione fant intentissima, que viiq; non nisi ieiunio & aboi, bus delitijs auocato corpore sieri potest.

4. In fumma, leiunium in scripturis est semeloes abdicare delitias, & luctu quenda ac iustam comporis castigationem at candictionem exercere. Vnde & sic ieiunare videretur Pharisei hypocritæ. Observabant sacies suas, & lugentibus at adfligentibus sele similes exhibebant: cui simulationi contrarium erat lauari & inungi, vt exvaris scripturæ sacre locis patet.

ri

fc

INVENIRE.

v Verbum Inueniendi pro adquirere, metere, red dere, accipere vtitur Moles 26. Seminauitaute la ac, & inuenit &c. Quasi diceret: Seminauetate omnigenis seminib⁹, & cetupla recepit, et deme suit. Quæda aute terra vigesimu, quædam serage simum, quedam centesimum reddit. Vndepara bola sumpsit Christus Luce octauo: Apudeos solet serre decuplum. Nihil aliud autem ostendit Moses quam fertilis suerit terra, & quanta vima labori suo responderit.

2 Item pro fidendi & adheredi verbis, Chriftus vius est Ioan.6. Et Eaias.45. Oes gentes adeum venient. Item pro reperire, deprehendere, mat,

Inuenta est in vtero habens, &c.

J Item pro habere, parare, quo ferè Latini, Elan Quali verò mea virtute inuenerim. i. parauenim 4 Item, Inuentum: vocat enim Hebrai id quol coram versatur Nayn, id est, inuentum. Filia ď

is ifi

me presentes, Hebreus textus habet: Filias tuas intentas, Gen. 19. 3 In manu inuenire. Hoc sche mare ventur Hebrei, pro conuictum & noxium effe. Manus enim fymbol ű eft admiffi criminis. Exponitur manus pro facto. Inuenitur in manu eius idest manus eius noxiae sunt. Nam quomo doalioqui in manu eius inueniretur & vendidife fer. Exod. 21. Qui furatus fuerit hoiem & vendide nteum, conuictus noxe, morte moriatur. Hebre uslezit: Et inuentus fuerit in manu eius. Quo schemate &c.& eodem capite vsus est Moses: Si inventum fuerit in manu eius furtum, loquutio Momnino Hebraica.

· Inuenire gratiam, Hebraicus idiotismus est in kripturis freques. Significat fauore & gratia has bre.Sic Gent.9. Noë inuenit gratia cora dño. Ita. Gen.p. Ioleph inuenit gratia in oculis dii.i. dis cum fauore & gratia prosequutus est. Latinus dicissi mihi per gratiam tuam licet, si hanc mihi gratiam faceret: familiaris loquutio est apud scri puram. Sicetiam Lucæ primo cap. Angelus ad Mariam: Inuenisti gratiam apud Deum, id est, na ches fauorem Dei. 7 Porrò Inuenire aliquo the idem est quod agnoscere. Sic Prouerb. 18. Qui intenit mulierem, inuenit bonum. Inuenire mus lierem, estagnoscere voluntatis Dei esse, habere am cui cotigit. Nam offerri diuinitus vxores, idem Salomo adfirmat in hec verba, cap. fequeti Domus & diuitiæ hæreditas parentii, folus autē Dominus offert mulierem prudentem.

8 Invenire des Hebreis Ky pro DDD profuffi. cere,iuxta Hebraici sermonis proprietate, Judat Vide inuenitur. Si non inuenerit manus tua qd offeras, Nume.u. 9 Item verbum inueniendi proverboexistendi, habendi pontit Hebræi, vt: ecution

DIVINAB SCRIPTVRAB

Quicquid venerit in manus, dicunt: pro, Quio quid potes, habes, aut facere manus tua contral fu potes, fine mora age, Iudicum nono capites Inuenerit manus.

INSVLAE.

Infulis varie vtűtur Hebræi. Aut procentoali quo tractu aut regione, vt in Elaia. 20. Aethiopa & Aegyptus, infule vocantur.

2 Aut sumittur pro incredulis, pro vitimisquo que gentibus, Esa. 41. Videte insulæ, hoc est gentes. Et vt fusius tractemus hunc Tropum,

Scriptura per infulas gentium, non infulano foli, fed & peninfulanos atop continentis inhabi tatores maritimos, prophete intelligunt. Vade Cilices, Cyprios, Rhodios, Grecos & Italos, at maris quoque mediterranei incolas, Ofexa per gentium infulas fignificatos recte accipiemus, Hee fic habere, confectură suppeditat illud Blaje ALCAD. Viderut infulæ & timuerunt, extremate re obstupuerunt, Item. 40. Attendite populilon ginqui. Br.so. Quoniam infulg expectabut me, Ex his & fimilibus locis, in quibus infulanicum longe d'Iudea habitantibus atos maritimis con iunguntur, facile estanimaduertenti scripturan Synonymis continuo vti, concere per Infulanos quolo longinquos versus occidentem, & vein mari vel ad mare fedes fuas habentes, intelligen dos. Etenim quas gentes nominatim propheta recensent, dum in ea flue vitionem Dei fluebeni gnitatem predicut, ferè omnes funt, quarumali quam populus notitiam habebat. Nam harum vtraque fortuna prædicta plus vel terrorisino tiebat vel spei ferebat. Reliquas verò incognità populo gentes, generali hoc gentium nominet terminorum orbis ferè fignificant, vt Pfalmon gentium

PHRASES.

167

gentium hereditatem, & possessione finium tere

Christo ceffuram cecinit.

A Porro de conversione Infularum ad Dominu. prefertim quæ facta fub regno Chrifti eft Efaiz adductis locis, &. n. atque. 66. Et venient & vide bunt gloriam meam. Et mittam ex eis qui falua. difuerint ad infulas longe, Pfal. 27.97. luculentiffie me varicinati funt .

INVOCARE.

I Inuocandi verbu ponitur in facris literis pro religione Dei, hoc est, colere, celebrare, predicare. HincInuocare nomen Dei CWD K7D, Pial.109

izpeviurpatur pro colere, &c.

Û

'n

Inuocare Deum, est prorsus dei curam habere, mhilnoab ipio expectare, nihil no petere. Nam Delcognitio efficit vt Deum identidem homo nominet, virtute eius prædicet, atch in omni nes effitate eum inuocet, eiusch opem imploret.

Hincinuocare Deum vel nomen domini, pro cultu & adoratione Dei in scripturis accipitur. Vnde quum Genesis. 4. scribitur, nato Enoh cœ ptuminuocari nomen Dei, idem valet atque coe pruseft Dei cultus. Ita quum subinde de Abraham scribitur extruxisse aras et inuocasse nomen Domini, nihil aliud dicitur ginstituisse eum los a colendi Dei, & ibi eum coluiffe, nomen eius predicasse, ad timorem eius inuitasse, tum ibi lis tale & fidem fuam effe testatum. Idiotismus free quens estin Plalmis, Plal. 18. Laudans inuocabo Deum. Nece enim inuocari potest, de quo salute no expectes : de quo vero eam speras, eum haud poteria citra laudis præfatione quicquid orare.

4 Ideo non inuocare Deum, est nullars, prorsus curam, desiderium, sollicitudinem Dei habere, ni bilabipio expectare nihil petere, Dauid Pialas. asquis)

81

per

tes

cat

10

a

dicit, & Deum no inuocent, hoc est, ois religibili inanes metuce dei vacuos esse, atque scelerat & quamlibet perdite viuerent. Chaldaus reddidin

Nomen Dei non prædicarunt.

Inuocare nomen. Modus loquendi Hebraco pro eo quod adpellationem ab aliquo fortirum esse: quem modif Daniel.9.cap.observauir: Qui nomen tuum inuocatii est. quasi dicat: Templi & ciuitas, ac populus, que nomine tuo adpellan tur, populus & ciuitas Dei vocabutur. Sic Efa.4 de viris dicut mulieres: Tantu nomen tuumin uocetur super nos, hoc est, inuocari nomeneim fuper eis, vt vocetur oes septem mariti nomine, Idiotismus autem Hebraicus no inelegas, nepu temus mariti nomen vocari ab vxoribus, debo re aliquo pacto intelligi. Est autem ea Enallage peculiaris Hebræis, vt dicant vocari nomenali cuius super aliquem, pro, Vocari aliquem alique ius nomine, vt ex adducto Esaia quarto capite loco patet,

ILLVSORES.

Illusores sunt, qui sub specie sane doctrinave nenum erronei dogmatis propinant. Neuenim pestilentia in corporibus tam contagiosa, q im pietatis doctrina in mentibus. Sermo eorum(in quit Apostolus. 2. Timoth. 2) vt cancer serpit. Da uid in suis Psalmis dolos & dolosam lingusad pellat, vt Psal. 5. Virti sanguinti & dolosumado minabitur, & linguam dolosam, &c.

INTEGRVM.

Pecus in Mose est, quod no est maculosum, la biosum, cæcum, claudum. Sic integrum dicimus, qui habet sanam & rectam opinionem de Deo, vt vere credat & vere timeat deum, nimirum s semper ad recta speciat; etiams quadoque cadit, semper

168

semper tamen in Deum tendit: quomodo & pij &fideles persecti dicutur, ratione integritatis & persectionis Christi, cuius in fide vera compotesessetis semperature de verò planè impersecti et pec catores existentes. 2 Unde integritas sana & recaopinio de Deo est, Prouerb. 11. Integritas re comm docet eos. Et.22. Iustus ambulat in integritate sua. Sed de corde recto & prauo plura in litra C, de voce cordis.

INTRARE, IRE.

I Innare aut ire in Ecclessa, est aliquo officio seu publico magistratu sungi, Deuteronomi, 23. cap. Non intrabit eunuchns Ecclessam Domini. Deuteronomi trigesimo primo cap. Non possum vl traingredi & egredi, id est, magistratu gerere & officio publico præesse, quia vir centum vingin tiannoru sum. Sícut & ipse Christus Ioannis. 10. Non intrantes ouile per ostium, supos & adulte, antes ministros vocat.

Porrò, Ire ad patres aut ad populu, schema Hesbrais frequentissimum: quo non solum mortem corporis significat, sed relegari in locum sidelis am, & in sinum scilicet Abrahæ, &c. Plura in lite

a Adiximus.

8

ic

ii2

lã

ın

IMBER.

Ilmber temporaneus sue matutinus sue seroti nus, iuxta frequentissimu sermonem in Prophe, tis, significat verbum Dei salutare, quod germi, nare facit iustitiam & iudicium. Psalmo.84. Do, minus dabit benignitatem, & terra dabit fructu sum. Eccle.30. capite: Tanquam imbres mittet eloquia. Esaiz vigesimoquinto capite, Hebrzo, rum sexto, Hosez sexto cap.

Econtra, quando que humana inuenta, vel cara nis adiectus inuentiones ce designat, ve Cantia.

Imber

Imber abijt & recessit, haud secus atque dicenti Ablata sunt que præpediebant, nempe adsectus & inuenta carnis frigidissima, desperatio quog ac incredulitas. 3 Alias significantias ex super riore vocabulo, Aqua, ipse colligere poteris. Hinc est etiam, & idem ipsum Dei verbum & a cratissimu Euangelium, ipsa videlicet Lexspiritus & vitæ, nouum Testamentu, vocatur plunia voluntaria Psalmo.67. id est, gratia ex Dei volun tate, ideo quod voluntarios, spontaneos & libo ros reddat sideles ad persicienda mandata Dei. Vnde & Psalmo.109, nominantur Christianipo puli spontanei.

IGNIS.

Ignis adpellatione sepius tentatiões, persegui tiones, passiones mortis & peccatorum pericula defignantur, vt in illo Pfalmo. 16. Igne me erami nafti, & Pfalmo. 65. Traffuimus per ignem. Hint & Moles Aegyptiacam seruitute fornacem ser ream vocat. Sic D. Paulus ignem nominat pro battonem auri, argenti, L. Cor. 3. B. Petrus quoq prima eiusdem primo & in quarto capite, feruor rem dicit, in quo no fit peregrinadum. Vnded, op ignis deugrans apud Efaram. B.non folumes ercitum Affyrioru fignificat, fed & noftras adut fitates, que propter Christu & Euangeliumein à diabolo & mundo ferende funt. Ignisenime uorans est & quasi sempiternum incendium, ab omnibus contemni, irrideri, conspui, adfligi, spo liari, occidi, &c. Nec minus adfligitur mens no ftra quoties cogitat fuam infelicitatem, & feon fulam coram Deo. Vere enim fempiterni focivi dentur, vt fatis constat ex dictis paulo ante. B Hiere. Et factu eft quaffignis ardens & aftens Preterea ignem pro ira Dei & plaga fine inti ciox

ciò accipi, testantur plures loci sacroru Biblioru Daudis maxime, vt Psalmo. 38. V squequo Dñe exardescet sicut ignis ira tuar Et Psalmo. 32. Sicut Ignis coburit syluam, ita persequeris illos in tem pestate tua, & in ira tua turbabis illos. Sic & carbones ignis aliquoties magnam iram Dei expribinunt, Psalmo decimoseptimo, de quibus supra. Et ad Hebraos capite decimo vocat ignis veherimentiam, iudicium, qui deuoraturus est aduersarios & impios, Psalmo. 36. Luc. 3. Psal. 10. Hinc iudicii symbolum ignis denotat.

porrò Ignis vocabulo quadoch verbum diulinum venit, nimirum qui in alijs ardore falutis, in nonnullis verò incendium æterne condemnationis excitat, Hieremiæ. 5. 8.13. Verba mea qualignis Igni celeritas in ventis & operadi efficacia tribuuntur. 4. Aliquado ignis zelum Dei depingit, vè ibi: Deus noster ignis consumens.

Aliquoties spiritum sanctum, qui in linguis ignes Apostolis insedit.

Item charitate, vt ibi: Ignem veni mittere in tena, & quid volo nii vt ardeat! desiderat enim energiam spiritus atquisdei efficaciam nullo obstante periculo, vel etia sanguinis vinculo, vt. s. Deum præ oibus diligamus & magnisaciamus. Igne absumptos dicit interdu scriptura, quu omnimodam quorudam deletionem signisicare vult, vt que igni exuruntur prorsus abolentur: Aut amocitatem pænæ, vt de Ammonitis sume

pfit quos in calcis fornace concremauit.

3 Similiter Sodomorum euerfio pro qualibet di nore feuioreque Dei vitione ponitur. Hanc vitionem minatus est, Esaiz decimotertio cap. Babylonis, Hieremiz. 49. Idumzis, Amos. 4. Israeli

ds, Zophonia, 2. Moabitis.

0

10

ıci

de

ab

po

0

vb

ns. die

DIVINÆ SCRIPTVRÆ

Fix his fatis superce manisestu arbitror, saus scriptoribus huc morem suisse solemnem, ve per Antonomassam quanda siue Allegoriam, sodo morum euersione quambibet duriore Dei ylio nem significarent. Sic & Psalmographus Psalm quum vellet plusqua diram vitionem sumenda de suis persequutoribus predicere, Sodomorum euersionem eis imminere cecinit, eamo proput Dinosim per partes suas explicuit. Sic vides in innumeris scripture locis, subinde tremor dei vitio, constagratio ignis, per hyperbolen & allusto nem ad incendium Sodomiticu, vocari.

Prophete iudicium Dei in peccatores, ficut Micheau. Indignationem Dei duabus fimilitudinibus. Prima a cera fumitur, q ignis vim fette non potest. Ignis est æstus coscientiæ a spirituire Del accensus, Esa. 4. Cera peccatores. Sicut & assorbus similitudine ducit spiritus, Esa. 40. Secunda ab aquis decurrentibus sumitur, vbi subitacon demnatio & consummata ira Dei proponitus Propheta: nam vt nihil obstat aque delabenidi motu, ita nihil remoratur iram dei in peccatore Abac. 2. Veniens veniet, et no tardabit. Quadoq ardore libidinis & auaritiæ & ambitionis. Hat tria enim testimonio Ioanis, mundu insamma, & ad pessima quæque prouocant.

b

3

C

ín

n Ignis generaliter oem calamitatem fignifica, Amos a Mitta ignem in domu Afahel, Hiere, Ignis fuccesus est in furore meo, & supervosati debit. Est et diuini iudicii increpatio eius quous fulmine intolerabilior. Dicit enim: Ite in ignem æternum, &c. Eritos sententia ad Hebræos quas to capite, Viuus est sermo Dei, &c. Certe Dominus vel sola præsentia sua mirabiliter illos adili

get, qui & vno verbo milites in horto le captus

IN IDIPSVM.

i Hecticio idem quod aduerbium simul signisicat, vice cordiam ponat. Sic Psal. 12. Ecce q bonum & q iucundū, habitare fratres in vnū, id est
simul seu in idipsum. Item Psal. 4. In pace in idipstum, dormiam & requiescam, videlicet quod cū
patribus suis, vt iam dictum est, simul dormiturum se pronuntiat. Vnde in libro Regū frequenter dicitur: Dormiuit cū patribus suis. Et in Mose: Congregar in populum meum. Et appositus
estad populum suum. Et ad Mosen: Et ibis ad
populum tuum. Et, Aaron vadat ad populum.
Hac in litera A explicata sunt.

IVD AEVS.

r Iudaus, quia dei confidente ac confessore signi scat, duplex est: verus, spiritualis & internus, qui habet promissione Abrahe, & admissus est in nu meru sidelium, is no probatur a circucissone vel alio cultuexterno, sed side sola. Abraha eni quia

credidit, iuftificatus est, Geñ.is.

Et Iudzus personatus, externus & carnalis: q d'Aristo negatur este filius Abrahæ, si fidem versam que præcipua est inter opera Abrahæ, nó habeat. De his duobus generibus Iudeose D. Pau lus Rom. 1. in hec verba: Nó eni is qui in manifer stoludeus est, sed qui in occulto Iudeus est, &c. 1 Ita & Israel, videns Deum vel visor & côtem plator Dei, aliquando populñ Israeliticum carna lem, aliquado verò omnes esectos Dei, vt sepius in Prophetis, scut Osex. 14. Nonnuquam etiam Christu ipsum designat, Esa. 149. Osex. 11. De que supra in vocabulo Ephraim.

Similiter Iuda nomen habet à collaudatione

DIVINÆ SCRIPTVRÆ

& gratiarumactione, que Hebrais nonunquam cofessio vocatur: veluti quum libera fronte & fa temur & gratias agimus (vt dictum eft) Deo.o omnia que habemus à se habeamus. Talium ju dæoru rex est lefus,id est, cofitentium fe, laudan tium, predicantium Christum omni tempore. Hoc etiam titulus in cruce voluit, super hance mum Juda, id eft, super cofftentes nomen sum. & laudantes et in oibus colummat testamenti. Hebr. 8. Super domum Ifrael & Iuda.

· Iudzi aute primi dicti funtab Heber Hebral Deinde Ifraëlitæ ab Ifraele, id eft, Iacob: tandem a Iuda, vno ex duodecim fratribus, Iudzidici funt: sonat auté confitetes seu cofessores. Dicum filiz Sion populus Iuda, progenies Iacob, fili li rael, ftirps & semen Abrahæ, familia Ioseph:quo nomine quoc totu Ifraelis regnum fignificatur Amos.6. Vinea Domini, Exercitus Del, acftella Danie. 8. His enim noibus olim Iudzi credente in futurum Messiam, nominabantur.

ri

V

m

ne

VI

V

eff bi

tis

rec

du

Op

7 Iudzi quoch foccidi ac coiugati fenfuallego rico dicutur, quia ipfor eftadoptio. & gloria & testamentu, & legis costitutio, & cultus, & prov missiones: quoru funt patres & n ex quibus el Christus secundum carnem, Rom. g. Gentes sten les dicebatur orbe aut deserta, plegem no acce pissent nec promissiones Dei. Erant fine Christo abalienati & Repub. Ifraelis, & extranei & testame to promissionis, spem no habentes, Deogram tes in mundo, Ephe.2.

> IN QVO.

In quo, vel in eo, Idiotismus Hebraicus eft, ve Plal. 17. Mos in quo beneplacitu est Deo, habita re in eo. Sic Pfal. 17. in Hebreo: Deus vel Dei im polluta, Geñ. 2, De ligno quod est in medio para

diff. Noncomedas ex eo. 2 Super quo autem, Hebraico schemate ide valet quod cuius caussa, velquur, vt Esaias: Super quo, vel, In quo percuriam vos:

IDOLVM.

1 Idolumest, quicquid Deo pretuleris vel æqua ueris, vel in quo spem collocaueris, Esa.17. Ad altaria operis manuti, id est, idolose: quæ opus ma-

num hominum in scriptura dicuntur.

Idolorū cultus & adulterium, fornicatio, auaritia, Efa. 14.57. Cōcalefacti in quercubus, fub oi ligno frondofo, immolătes pueros in torrētibus; Idololatria, est formam fingere, no fecundum verbum eius, fed fecundum carnale iudicium, & ponere fiduciă in aliud, in tua opera, in tuum cultum Dei; quod est alium querere maritu, & formicari à Deo, quemadmodū loquitur scriptura.

Nomina Idolorum sunt: Insidelitas, abomina do, mendacium, auaritia, fornicatio, adulterium, Propheta: truncus ligni, stercus setidu, cadauer, mileria, dolor, immunditia, vanitas, pascentia cinterem. Sicut Ofea duodecimo cap. Ephraim dicitur pascere ventum. Mendacium in dextera habentid est, idolum.

INTELLIGENS.

Intelligens is dicitur, qui prudes & cautus est, virecte in his incedat & nulla fallacia seducatur. Velquia animaduertit facta & verbum Dei, id est, spientia abest à cotemptoribus Dei, Prouer biorum decimoquarto capite: In corde intelligés tis, & observans verbum & volutatem Dei, iste recteingreditur, hocest, qui sidt quibus est siden dum, & damnat ea que sunt damnanda, & recta opinionem de Deo habet. Prouerb. Vir intellis gens dirigit.

Intelligentia no est, de qua Philosophi opinar rur, sed sides ipsa, que in rebus prosperis & aduer sis potens est ea videre que non videntur. Ideo Psal. 2. dicit: Intelligite, id est, facte vt sitis creduli Ille intellectus ex side venit, iuxta illud: Nissare dideritis, no intelligetis. Proinde verbu intelligite in Hebræo sonat Ascilu, quod absoluto status gnisicat intelligentes, facite scilicet, vosmetipsos vel alios (vt D. Hierony. exponit) hocest, sangite, hoc cotendite, vt sitis intelligentes, & spirita lia siue coelestia sapiatis. Simili sentetia, qua Psi mo. 31. Nolite sieri sicut equus & mulus, in quibi non est intellectus.

3 Intellectus humanus in folidu ignorans Dei, & voluntaris diuinæ, tum potentiam ignorare, tum milericordiam & iram, etiamfi perpetuodo ceatur, tamen intellectus nunqua credet elfe De um milericordem aut iuftum. Sic & voluntami hil affectat preter carnalia. Intellige hecoradedi

uinarum rerum cognitione.

INFANTES.

VE ADA P SATA

pi

* Infantee dictitur stupidi, crassi & homines sim plices, & qui sua opera pro nihilo ductit, sue su pientize nihil tribuunt, ex sespsis nihil quicquam faciunt, sed vnum Deum sapientem & prudentem esse arbitrătur. Quocirca sustinent illi & sele quanti sunt Deo subniciunt, à quo se tandem do ceri permittunt. Porrò alis nimis prudetes sunt, & à deo nihil discere volunt, adeoque ip sissiin doctrinam & operam Dei censură arrogant, tad Corinthios. t. & 2. cap.

INFIRMARE.

r Infirmare est no impleri, vulgari Paus & Pro phetarii Tropo, vt Rom.8. Lex erat infirma, su imbecillis, id est, no implebatur. Et cap., Legen stabili Abilimus, quod est implere: na legem stabilire vel flamere, eft implere. Sic ait Christus in Euas gelio. No veni foluere legem, fed implere. Ita & Paulus ait, Legem non tolli, fed impleri fide. Legemirritam facere, & Tolli legem aut Abros

gare legem, idem funt.

1 514

Infirmitas, Tropus est Paulinus, quo exprimit coditionis vilitate. Infirmitas enim imbecillitas eft qua Apostoli quum essent pauperes, coteme pri, yaris deinde persequutionibus subiecti, & vead Corinth, dicit: Nouissimi oim secundum carnem, & coram hoibus oino impotentes, & ni hilihabebatur, Nihilo tamen minus fub hac infirmitate operabatur virtutes, & erant potentes inverbo & opere, g totus mundus, vt alibi. Et virtus in infirmitate perficitur, 2, Corin, 12, capite Et quum infirmor, potens fum.

Infirmare fratre, est scandalo afficere, offendere. Infirmus Rom. is dicitur, qui ob fidei imbe. cillitate facile offenditur, fi alius robore fidei fuf. fultus libertate fua vtatur. Infirmitas no ad core pus, sed ad animi superstitionem referenda.

Infirmitatis vocabulu in hunc modii Chryfo. flomus ad Corintha.cap.q. Homila8.exponit. Tria inquit, fignificata habet. Nam & corporale infirmitate fignificat, vt de Lazaro Christus die cebat:Infirmitas hec no est ad morte. Et de Epas phra Paulus. Dicitur item infirmitas, no effe for lidatum in fide finipliciter nece perfectif elle. Et hocfignificas, dicebat: Infirmu aute in fide fufcie pite, Eft & aliud tertium fignificatii infirmitatis Quale hoc? perfequutiones, infidia, &c. Et hoc manifestat Paulus: Sufficit tibi gratia mea: virt? enim mea in infirmitate perficitur, hoc est, in per fiquentibus, in periculis, in mortibus. Hec ille. INTER.

DIVINÆ SCRIPTVRAB INTERROGATIONES

ri

fa

foi

lis.

ter

I

fed

ha

bu

8

tio

8

fuff

nè

fect

fap

tri.

der

ing

inq

Sed

rati

* Interrogationes Prophetarum duo docent

Alterum non posse inania esse verba Prophe tan, presertim spiritu vbica sibi cosciente. Quod enim Micheas, Osee & Amos in Israel, idem En ias in Iuda prophetabat.

3 Alterum, nullum malti fleri nist a Domino, & qui reuelat illud suturum suis Prophetis, tum yr pij resipiscat, tri vt impij exerceatur. Sic Noerce lauit suturu diluuium. Sic Abraham suturum in cendium Sodoma, &c. Thren. 3. Quis est iste qui

dixit, vt fleret Domino non iubente?

4. Sic Hebrei pleriics solent à certo assirmat, sub interrogatione proserre: vehemetius eni mouer επιφωνώματα, ὰ ανδ' ερμ πλάσμα, hoc est, simi plex forma, Geñ. 13. Num non terra tota coramte est? Num no hec scripta sunt in libro dierum re gum Iuda? Pro eo quod dicimus: Reliqua scripta sunt in libro gestorum regum Iuda, Ezecha Et tu sili hominis num no iudicas ciuitatem sanguinum, & ostendes eis omnes abominatione suas? Has interrogationes reperies in complur ribus locis.

IDEM SAPERE.

r Idem sapere sic accipitur, vt vnusquisq alens suum iudicium suamon sententiam cedat, & probari sinat quod probatur alteri: sententia nang diuersa animi sons est omnium schismatu, sectarum, discordiarum atop hæresis. Hoc est, vnicuiq sua sentetia placet, que caussa est vt satuis plenus sit orbis. Sic D. Paulus inquit: Det vobis idem sapere apud vos inuicem, Rom. 15, Hoc nang loco conatur D. Paulus propriam cuiusus sentetiam tollere, qua nihil vticp cui intolerabilius tum no centius esse potest Ecclesia & sidei Christi.

Pealbi ait: Nolite altum fapere.i.ne fuperbi. netibiplaceas, ne efferaris animo, fiquidem hic fapervocat affici animo, Rom, n.

Sic & Idem fentire, elt eundem fenfum habe reveduliber id de suo opere sentiat, quod de al teritis. Pet. 3. Sitis omnes animo eodem prediti.

INVETERARE.

Inueterare iuxta phrasim facra scriptura ide eft quod in vetustate carnis manere, et qui nolut foiritu innouari. Significat autem proprie in mas lis obstinatum este, vt Psalm. 17. Fili alieni inue IMPVTARI. terati funt.

Imputari dicitur quod re persolutum no est fedtamen ex imputantis benignitate profoluto habetur. Eodem pacto & Deus in promissioni. bus suls se veracem exhibet credentibus, fident imputat ad iustitiam, Rom.4.

IVGVM.

עולל M. עולל.
Vtenim per עולל, quod iugum fignificat,ita &per myoya,id eft, vincula, imperiti transla tione fignificatur, Hiere 2.8.5. Huiulmodi trans latio & in Pfal. 17. verfu. 12. & in verfu. 16. Pfal. 116. & Plal. Iugum, seruitutem, vincula, imperium, fufa. . Iugum ducere cum incredulis, est plas neid quod Paulus dicit Rom. 12. Coffrmari huic feculo:quod eft ea sapere & querere, que mundo fapit & querit. Et Petrus multo clarius ait. L. Pes tri. Non configurati prioribus ignorantie defidenis. Et Matth. o. Christus . Hec omnia gentes inquirunt, Vetat ergo Diuus Paulus que gentes inquirunt, agunt, probant, agi, queri seu probari. Sed vt Petrus, inquit, Sumus filif obedietia, i. pa rati in omnes voluntates Dei.

INGREDI, IRE.

Tropus ille scripture familiaris, Ire, ingredi Y

fine macula, quod viuere in fide, et immaculatus qui credit. Et via, iter, greffus, veftigia & fimilia, pro conuerfari, imò & pro credere & diligere ac eipi videmus. Nam Deo non appropinquabunt (vt August. dicit) loco, sed adsectu & amore, di est cordis & animi pedibus ambulare. Vnde & conuerfationem nostram in cœlis esse dicit, dum sapimus ea, quæ sursum sunt, vbi Christusess, Galat. quinto cap.

Alias verbo ingrediendi, ferè vbick pro con cumbendi vtuntur Hebrei: honeste actum coiu galem circumloquentes, Gene. 16. Sic ingrediad mulierem, ipsi vsurpant pro rem habere, Gen. 14. Da mihi vxorem meam, vt ingrediar ad ea. Cu ius verbi & supra meminimus, in verbo Cop

noscere, in litera C.

3 Item per ire & stare vnd, vitæ conjunctione & morum conspirationem significari, satis Plal.

1.8.26. probant.

4 Ire de virtute in virtutem, Est de potenta spiritus in potentiam spiritus pergere. Pergunt enim credentes, & semper spiritu fiuntex verbo Dei robustiores, id quod & D. Paulus dicit Roma. primo cap. Ex fide in fidem, & 1. Corinth, A charitate in charitatem, agloria in gloriam. Item Ephe quarto cap. Donec occurramus om nes in virum persectum.

INAEBRIARI.

Hijebrij sunt, qui spiritu erroris aguntur, & proprio sensui innituntur, qui & nutant, ac per plexi perpetuo sunt no vino vel sycera, Elaizas Ingbriamini & non vino: fluctuate & nonsycora, videlicet, illa ebrietas æterna erit.

2 Hinc Ebrietas etiā significat seculare sapientiam, Ela,19. vide supra in nomine Ebrietatis.

Item

Vi

V

VI

dec

inc

Ca

eft,

fan

czp

qua

incl

auc

tua

qui

OCU

tiffi

cere

Dei

: I

fuur

Die

trac

Dei

dan

talis

dep

DE Por

& infe

Iteminebriari, est faturari & repleri, Pfal. 4. Viftafi terram, & inebriasti eam.

INCLINARE.

Indinandi enim verbo 703 vehementius vuntur q Latini, puta pro peruertere, seducere, vtiepe est videre in prophetis. Caussam viduæ declinant, i. peruertunt, deprauant, Efa. 44. Sic & indicare pro adserere, defendere, vindicare, vt, Caussam vidue & pupillorum non judicant, id eknon defendunt. 2 Inclinaaurem, Tropus familiaris Pfalterio, que tamen humilitas oratis exprimitur, & exaudientis maiestatis altitudo quarespicit humilia in cœlo & in terra, hoc est, inclinat aurem ad preces humilium, fine dubio auertens faciem à superbis, Psal.16. Inclina aurem nam & exaudi verba mea. Humano more los quimur ad Deum, quod inclinet aurem, aperiat oculos, illustret faciem, cum Deo omnia prestans tillima fint, Danie.9.

INDVRARE.

r Efterectos animos, superbos atch securos sa cre, vt omnia presumant, nece fram atch sudiciti

Deimetuant, Exo.14. Deut.2.

Item Dauid deprecatur, ne Deus inclinet cor fuumad rem noxiam, Psal. 14. quod eo sensu accipiendum, quo illud: Indurauit cor Pharaonis: Et tradiditeos in sensum reprobū. Habet vasa iræ Deus, que destinauit vt suam gloriam illustrent, dando pænas impietatis suæ. Talis Pharao suit, talis Beon rex, & alimulti, hanc sortem Dauid deprecatur, petitque esse vas gratiæ, in quo se DEI gloria benesicis, non vitionibus exerat. Porò tum DE VS inclinat corad res noxias, & cogitationes impias, indurat, traditque insensum reprobum, cum illud Satanæ permit tit im-

pre

rip

per tis

Vit

2000

tian

min

grat

mè

orna

(pol

Lat

(leg

cius

re te

nas

det

vt.

Den

fati

ln e

Ita

MJ.

cit impellendum ad ea, quibus iusta vitio prous catur. Quod, Si consilium Dei, tam mira ratione suam gloriam illustrantis, non potes assequi, ex clama cum Paulo, O altitudo diuitiarum sapien tig & scientiç &c.

IVVENES.

· Vulgare & familiarissimum omnibus dininis prophetis, vt iuuenes pro exercitu ponar, vt Elazu. Et Iuuenes eius vectigales erant.

IRA.

s Solet scriptura iram siue indignationem multoties pro vindicta, mulcta, supplicio, damnatione, pœna, quam Deus iusto iudicio insligitacio pere, vt. Matt., Rom., Ioan., Ira Dei manchis super incredulum. Et D. Paulus ad conuersose gentibus dixit. Eratis ire filis natura vt reliqui Aliter ad Phariseos & scribas genimina vipera rum, quis ostendit vobis sugere a ventura ira.

Item pro zelo fumitur, vt.3.cap. Leuit.lav Moles confregit tabulas. Irg enim memorian

renibus residere medici adfirmant.

Denice Ira Dei, spiritus Dei aliquandodice Zach. Et secerunt quiescere spiritum meumin terra Aquilonis, id est, iram Dei.

A Ira & furor different: Furor Αυμός dicitu, Prima commotio animi etiam adhuc latens, la autem αςγά aliquo indicio erumpens, vt effin Pfal.6. Domine ne in furore tuo arguas me, negin ira tua corripias me. Vnde maior eff furor quam ira.

s Itê in Esa. 63. Ira & furor in bono, pro animi fortitudine capi, nemo est qui non videat.

6 Porrò, ira Dei, furor Dei, iudicium Dei figni ficat horrendum, quod nemo euadit, nifiqui hic preca precau misericordiam, vt Psal.s. Argus & corripinira, in surore Dei &c. supra mentione sections in litera A.

y Cum Deus iralcitur, non eius fignificatur penurbatio, qualis est in animo hominis irascen tissedex humanis motibus translato vocabulo Vindicta eius, quæ non nisi iusta est, iræ nomen accepit.

INCOLATVS DEL.

i Significat presentem Dei sauorem ac presentiamato incolatum. Qua phrasi pollicetur se do minus in medio terre habitaturum. Verum progratia sauore, misericordia, ac bonitate Dei, sero meaccipiù t litere Apostolice. Inde enim anima omamentum & decus constat, quo peccatrix de sposianda venit, Hosee.2.

IMPERSONALIBVS

IMPERATIVUS MODVS

pro Indicatiuo.

Modus loquendi Propheticus est, secundum Bassium Magnum de institutis Monachorum, vi Imperatiuum modum, pro Indicatiuo vsurpent, que verbi figura in scripturis Propheticis satisfrequenter inuenitur. Sicut est illud: Fiant fi li eius orphani, & diabolus stet à dextris eius. Itanon videtur preceptum esse, quod dicitur:

Nunc qui habet sacculum tollat, similiter & ram fed porius prophetia predicentis Domini quia futurum erat, ve Apostoli obliti gratieDo mini, & legis eius, illa adfumerent. Hecille Sie & Exod.19. Hebreus, videte quod malumcori vobis, videte, pro videtis, dicit: quod & Gredi frequens eft, at cum interrogatione quadă, 0.4 Pharao. In hoc video vos mali aliquid molini fed hac loquutiõe refertissima est sacrascriptura. Similiter Imperatious pro Praterito imper fecto virtute Futuri vtuntur. Vicaria funtenim apud Hebreos, Futura & Imperativa, Hieren Clama, pro, clamabas. INCREPARE Increpare verbum fatis venustum est. Hebre us nanque non in vno loco, pro imperare mandare, sicut Jubere pro Imperare vittir, Sic in Euangelio, Obiurgauit, vel increpauit ma ri, Esa.50. Ecce in increpatione mea desertuin fa ciam re. Placet autem fusius disserere de hoc ver bo.Quemadmodum phrasi Hebrææ linguz isti affuelcendum est qua scriptura testatur Deiron nia per verbum (uum, tum facere, creare, flcutro gius Propheta Dauid adfirmat: Et dixit, & facta funt. Nam Dei dicere idem est quod facere, cra re, operari, quum ipfe benedicit (hoc est, quiip

lium. Sic Malacha. Ego maledicam vestris bent

dictionibus, hoceft, ego disperdam, interirela

gius Propheta Dauid adfirmat: Et dixit, & facta funt. Nam Dei dicere idem est quod facere, crea re, operari, quum ipse benedicit (hoc est, qui pse se nobis bene vult & fauet) multiplicat, augmo tat, locupletat omnia nobis, sicuti in veteri in strumento omnia bona temporalia benedicio Dei adpellatur. Econtra quando maledicit, tunt deuastat, in nihilum redigit omnia bonorumiti poralium. Hinc maledictio Dei est perditio, de uastatio, comminutio omnium rerum tempora

ma,

ho

PO

Co

rel

æ

Inc

Pía

us,

tan

cor

de

4

tur

run

fin Nu

br

ple

in c

4

po

CZ

eri Ois

ciam, deuastabo, comminuam omnia veltabo

ma que acquistuistis per meam benedictionem, hoc eff multiplicationem, flue beneficentia mes

possidetis, habetis.

Sc& huic loquutioni Dei increpare affues scendum, quod idem pollet, valetos quod satane reffere, reum facere, absterrere ab instituto suo. &divina potentia non permittête à fuis cœptis defiltere. Sic Zach. Et dixit Dominus sd Satan: Increpet Dominus in te, qui elegit Hierusale.Ita Plalmo primo. Increpasti gentes, & perit impi us. & nomen eorum.

De eadem increpatione ad hunc modum & D.Paulus disserit, Deus auté pacis conterat Sa tanam sub pedibus vestris, licet respiciat cui hoc conterere ad confimiles locos scripture qui euns

dem habent fenfum.

Sic & secundu Aben Ezra, Increpatio capi turpro continuo terrore superuenientium male tum,vt nunquam bono possis esse animo.

IMPLERE.

Implendi verbo fignificatur nonnunqua ine finita potentia, virtus & essentia, vt Hierem.s.

Num non cœlum & terram ego impleo?

Hoc Latini vocant infinitum effe, quod He brei, omnia implere. Quamuis impletionem aut plenitudinem alias in loco accipiant, pro ijs que into continentur, cuius plenitudo dicuntur. Vt, Terra & plenitudo eius, terra est, & quicquid in acontinetur.

Impleriauté faciem ignominia, Vide in tro-

po Colaphum labis infringi.

4 Ite Implere Hebraice 717 ide eft quod cole trare et initiari, vt in eo quod professus qs fuerit ten confirmetur: quod fiebat oblatione et imple tioe pugillon, Vnde impletio manun Aaronis,

eft dedie

eft dedicatio illius infacerdotium, Ezech 4; Et implebunt manus illius, Exod. 18. Implebit manus corum.

s Sie & consecratio Iudgorum, Impletiom

nuum dicitur.

6 Aries repletionis dicitur, quo repletur & 6 fecratur facerdos, ficut exponit Rabbi Salomon,

8 Implere denig Ephraim, idem eft quod da

re arcum & iacula in manus.

IMAGO.

I Imaginis vocabulum multipliciter licet reperire in facratifiimis scripturis: interdum pro similitudine, interdu pro re inanimata accipim, sicut alibi in scripturis: Vir non debet velatula bere caput, imago & gloria Dei quu st. Et Propheta: Veruntamen in imagine pertransit homo

Hæc D. Chryso.

Item, Ne insolentius in huius vitæ mileria felicitatem nostrā aut vires extollamus, placuit Spiritui sancto, totum hoc vnde nobis placem, non res ipsas, sed rerum quandam imaginemap pellare. Sic Psal., 8 legis: Veruntamen in imagine pertransit homo. &c. Et Psal., 72. de impietatis mi serando exitu loquens, velut somnium surgentium Domine, inquit, in ciuitate tua imaginemip sorum ad nihilum rediges.

I E C V R.

leur, concupiscentiarum fine delectationu

fedem effe adfirmant medici omnes.

Effundi iecur, Symbolicum fermonem fiue adagium apud Iudaicam gentem fuiffe, testatur Propheta Hieremias Threnorum.2. Iecur enim fons eft fanguinis, fanguine vita & animus con fant. Effundi ergo iecur dixit Hierem. pro exant mari.Effundebatur terræ,inquit,iecur meum.

INVISERÉ.

Inuilere & rationem habere, quod tam in malam partem quam in bonam partem in Bis blis accipitur. Vt benefactis declarat se Deus rationem habere suorum in bonum, ita vltione manifestum facit, se rationem habere roproboru in malum. Pfal. 8.

IMPELLERE.

Hæc Metaphora impulsionis diuinæ admos dum frequens est, & ideo probe consideranda arque pertimescenda. Nam quos DEVS impellit, necesse est decidere in gehennam, omni speresurgendi sublata. Hoc verbo vsus est Das uid Psalmo quinto: Impelle eos &c. Præcipita tio enimest, qua in totum, quos impellit, come minuuntur .

INARESCERE 537.

& inarescere & siccari fignificat, & tras ferturad homines, dum velut vitali fuccu, atque Inde viribus exhauriuntur & deficiunt. Vnde di cebat lethro ad Mosen, Exhauriendo exhauris, vel deficiendo deficis, & tu & populus &c. Sic & Esaias quum desecisse populu significari vult Tanqua foliu, inquit, exiccati fumus.

Eade ratione, & ad fignificanda morum core ruptelă, ingenifor depravatione, você hac traslas ta existimo, corruptis enim ingenijs, perditis ho

minibus

minibus, fuccus rectiç valetudinis velut exaruit, IVBILARE.

I Iubilare quasistrepere, letari, ac vociferanila quod Grecis est ἀλαλάζαμ. Verum etiam Lati, ni vsi hac voce sunt, videlicet subilo, a quo & existdem vocis verbum, sed non significature oil la letitia, quam innuit hoc verbum ecclesiassica. Dicat enim D. Augustinus subilare propriebal tissimarum esse gentium, & gaudis divinis per fusarum. Itaqs proprie in cœlo subilare inuenire. Hæc August. Capitur nonnuquam subilare proclamore terrere. Hiere, quinquagesimo cap. Jubi late super eam.

Annotauit Io. Capnion Iobel Hebreis fignt ficare cornuarietinum, quod quoto quinquage fimo anno ionabat lummus facerdos, vindeis an nus dictus est Iubileus, & verbum Iubilare,

IN.

Præpositio In, apud Hebræos inuenituretta sepenumero significare, cum, maxime quado in strumentum & το μικχανικόν denotamus, vtest illud: In hasta mea percussi ett. Et:Preualuit Da uid contra Philisteum in funda & lapide, ides, cum funda & lapide. Et illud: Visitabo in virga peccata eorum. Et Deutero.cap. 18. Lapidabatis eos in lapidibus. Gene. 32. cap. In baculo translul &c.id est, cum baculo.

Aliquando prepositio In, pro propter capitur: In valida manu, Exo. s. id est, propter plagas

magnas & validas.

INDVERE.

ra, vt dicat indui pro vestimento, quo qui abun dat, Sic vocat ignominia amicti, qui illi prosa deditu

deditus, eaceu veste ornatur. Ad hunc modu ere go canit Psaltes Psal. 93. ver. 7. Deu amichu cessitu dine & robore, quod omnibus superemineat, ni hil scilicet non potens &c.

Induere Christum, & Induere faccos. De his

alibi dictumeft.

INCOLA.

r Credentibus & pijs parū conuenit cum hoc mundo, atch ea ratio facit, vt ex Apostoli sententiaad Hebr. 13. ciues se no velint haberi, sed incolas i, hospites, & breui hic moraturos, Plalm. 118. Incola ego sum in terra. Et. 11. Multū incola suit anima mea. Et in eodem: Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est.

INIQVITAS.

Iniquitatis vocabulu capitur interdu p po

na,vt Leuit. s. Portabit iniquitatem.

Atqui ארן און,id eft,iniquitatem opera. tes vel committetes ferè vbice impis, malignis fraudulentis, viris sanguinum, & huiulmodico. ponuntur, vt non possit constanter verti, moles stia, omnino enim significat praue, inique & mai leuole agentes, Ex Pfal. 28. 36.02. & . 101. (Vbi identi demalis verbis eadem sententia reperitur)abiis de patet, eosdem loci operantes iniquitatem, qui impij & iniquitatem cum impietate, fraude & malicia certe cognationem habere, eandemch ani mi prauitate per eam fignificari, qua scilicet bos ni lanique nihil agere liber, & nostra tantum cu iniuria aliorum quærimus , quam κακοκθείαμ Gracis, nobis vocabulum iniquitatis fatis exa primit, IMPIVS, PIVS.

Quod Apostolus ad Titum., Græce dixit,

Z : Impieta

Impietatem folemus reddere, quanquam nehot nech illud fignificantiam huius vocis exprimat, which enim proprie fignificat peccatū, quo Deū colere impij dedignantur, hoc eft, Deo non credunt, non fidunt, non metuunt, non cedunt glovriam, ei se non committunt, ipsius voluntati & potestati nihil deserunt.i.non agnoscunt Deum, Vnde vin impius.i.gratia vacuus, fideiac Dei expers dicitur, vt sit impius quisquis sine spirint Dei suerit, nimirum ignorans Dei, & Deum no requirens. Breuiter, quicunco non sola Dei cum bonitate, tum gratia sidunt, impij sunt.

Hincrectifime apud fanctum Hilarium is dicitur, qui male de Deo sentit. Impietas enim proprie vitium incredulitatis est. Et vt Basilius Magnus in Psal, i disserit: Impietas proprie dicit in Deum peccatum & insidelitas, hoc est, perut sa opinio de Deo, diuinisse verbis & openbus.

Jam alius est manifeste impius, qui & conte nit Deum, & talis ab hominibus videri noneru bescit. 4. Alius vero impius est quidem, sed hypocrisi hanc ipsam impietatem non solum ho minibus, sed etiam sibijosi occultat, vtiustitia vi deatur, id quod est mera hypocrisis & impietas. Nam licet huic peccato alte hereat crassi illi peo catores, ex slagitijs contaminati, multo tameal, tius sapientes illi, qui, vt iam dictumest, & mun do & sibi iusti videntur.

Paulus Ephe. 4. contemptores vocat, et Aba cuc cap. 1. qui videlicet non folum contemnunt verbum Dei, sed etiam negligunt, securi, temera rii homines, audaces cp. Quemadmodum legim de Dionysio tyranno Iouis templum spoliant. Quemadmodum autem impietas vita esti

6 Quemadmodum autem impietas vitaelib ne Deo, gratia & fidei expers, ita pietas conti viraeftcum Deo, gratie diuine ac fidei compos. que fira eft in duobus, vt Deum & timeamus et ipio fidamus, iuxta id quod Pial. 31. 82.146.

Timoraute est, vt credamus omnia nostra meram impietatem esfe, quo & Dominum mes tuamus, & toto pectore optem?, ex vita nostra impia eripi, ac toti in hoc incumbamus, vt nihil omnino deinceps cum impietate nobis commu nefit. 8 Fiducia autem est, qua non dubitam? Dominum velle gratiam nobis omnium come missori facere, planece esse propitium, ac ex im. pis nobis expertibus gratie, pios & gratie com potes reddere. Hi pi, hoc est, Dei & gratiæ coms potes, qui non ratione & nature ductu, sed per solam Dei saluisicam gratiam viuunt & conuer. fantur, perpetuo fidentes ac timentes etiam funt, ne quando ab hac gratia excidant, & propriam rationem, arbitrium aut existimationem sequan • Verum de nominibus piorum ac impi orum plura superius in nomenclatura Christi et Antichristi. Sunt enim corpus et membra ambo rum,quanquam diueríalonge, & ex diametro in ter se pugnantia, eò quod nulla est conuenientia luci cum tenebris,2. Corinth.7.

LEX.

EX à delectu, vt Ciceroni libro pris mo de Legibus placuit, nominara est. Iubet siquidem que eligenda facienda. que sunt, & prohibet cotraria. Omnis stagnatio recte & pie viuendi lex & institutio Dei iure vocatur, siue ea animo solum inscripta fit, flue etiam literis excepta.

Item Legemaccipiunt Hebrei, non tantum

pro decretis & fanctionibus, fed pro omnibut diuinis oraculis, carminibus, & rebusingente Sua gestis, que nos Canonicos veteris Testamen ti libros vocamus. Que omnia quid aliud funt, quam cœlestis disciplina? Esa.2. Lex de Zion exi bit. Hecautem quando aliâs, quâm quum Chris stus per orbem predicaretur, publica getis facta est. Et perinde estac si aliquis se iactitaret. Relie gio nostra, leges, mores, & constitutiones, apud exteras quoch gentes colentur. De haclege, de qua Esaias.2. loquitur, progratia & amicitia Sy nechdochice capitur, quam Deus erga genus hu manum gerit, quam tamen præcipue genti Ho braicæ, atque ante omnes alias, impartituseft, ac tandem misso filio suo in omnes gentes pro pagauit.

Varijs autē nominibus regius propheta Da uid Legis vocabulum Pfal 9. &. 119. celebrat.

הזוח, hocest, Legem vel doctrinam vocat Dauid Pfal.19. quod viuendi rectect agendirati onem prescribar, & à docendo dicta, pro totale ge & institutione Domini accipitur.

hoc est, testimonium vel oraculum, quia de voluntate Dei nobis testatur, D.Kimhi putat hoc nomine peculiariter dici pracepa, quibus aliqua diuine beneficentie memoria pre cipitur, vt pręceptum Sabbati, festorum alioru, fignorum legis, que debebant habere in veltime tis & precationu, Veru & huius vocis fignifica tum generalius est.

חודרם,id eft, mandata, quod cotineat,que nobis Deus observanda mandavit, Pakudimvo lunt Iudei esse precepta iuris natura, que insci pta funt omnit cordibus, fed & ipfum fignil cat Dei mandata quelibet, que scilicet comilia

a

tu

ue

m

211

Cr

cis 8

tus tio

&

ea p

da

nobis funt, ve ea feruemus.

Mynhoc eft, precepta, quod in fe habeat, & que exigit à nobis Deus, & que vetat.

ארקאת אין, hoc est, timorem Domini, siue reauentiam potius Dni, quod timere Deum dos

cat & veram religionem.

7 DODUD, id est, iudicia, vel edicta potius & iudicata, quod recto iudicio agere omnia instituat, accipiuntur aute, vt alias, ita & Psal. 119. bisa nam, pro, decretis, edictis, & legibus Dei, iuxta que cum proximis viuendum est, vt in adducto Psalmo, versu. 12. 20. & similibus. Item Deute. Et pro. insignioribus Dñi factis, quibus suos admit, & hostes eorum reprimit, ac ita se iudice omnino declarat. Sic accipit iudicia Dei, In eode Psalmo, versu. 7.

ירון אָשירון, nonnunqua pro dictis & iuf

propromissis, vt versu.25.38. & alibi.

no 774 777, hoc est, Dorec, quod viam signissi caproagendi ratione, vitæque instituto sumie tur. Inde Halac, quod ambulare signissicat, pro vi uere vsurpatur. Zedec, id est, iustitia, absolutam bonitatem signissicat: de qua copiosissime dixie musin litera I.

n Dioth, Alif statuta, alif ceremonie. Dicutur autem Hukim prescripta Dei queuis, quod non ex Psal. 100. sed etia ex Deux. 6. ac alifs scripture los cis siquet. Et latini per ceremonias, ritus certos, & leges significant, etiamaliarum rerum, q cultus Deorum. Vnde Cicero pro Sex. Roscio, legationes ceremoniam polluisse, pro violasse ritu & legem legationis, dixit. D. Kimhi scribite a praccepta Legis dici Hukim, quorum tes cha se ratio, vt sunt ceremoniae tabernaculi.

ZA

Porrà.

Porrò fatentur & Iudei, in Pfalm. 110. legem, cone monias, precepta, mandata, & oracula, pro lege & institutione accipi, qua vita gloria Dei & la Iutis proximorum studiose prescribitur.

Hebreorum quidam, ita hæc inter se distingunt my eain scripturis vocant, quibus cer ta agendi Lex prescribitur, vt sunt leges sacish candi, purificationum & huiusmodi. my que sunt sæderis inter Deum & populu velut testes vt tabernaculum erat, Sabbatum, & huius gene ris reliqua. The que sunt legis natura, vt honor parentum & similia. Ea enim ratione om nium hominum commendata sunt. The idest, precepta, que Deus exigit ab homine. Timo rem Dei, precepta negatiua que vocant, hocelt, que cunque vetat Deus. Judicia, quibus leges vivuendi cum proximo explicantur.

n Equidem vero videmus subinde voceshas his significatibus accipi:nonnuquam autempro tota lege,idest,omni eo quod scriptura Deicon tinet, vsurpari, & D. Kimhi adsirmat, vt Plal, p.

vt supra enarrauimus.

Theologi quidam Legem et Euangelion(vi infra audiemus) sic distinguunt, vt hoc promissiones tantum, illa precepta sola cotineat, quibus Deus aliquid exigit & vetat. Sed non solum in scripturis Prophetarum, veru nec in apostolicis quide, ad hunc modum ista vocabula sempera o cipiuntur. A D. Paulo quidem Lex, nonnunqui pro preceptis accipitur, at non semper. Sed neg Euangelion illi promissio est, sed promisse poti us redemptionis per Christum enunciatio.

14. In summa, Lex, sentetia qua recta precipium mala vetant, verbu illud Dei, quo docet acregui rit que observada, quave omitteda nobis sum.

Euange

n

0

V

cla

tz

Ve

nes

DO

1 L

lati ri.S

M

Hie

Exc

Ag

lat

Brangelium verò est, q contractissime dicas, namatio de Christo, explicans ipsum esse filium Dipronobis verò hominem factum, mortem openifie, inde refurrexisse, ac demum dominu funer vniuer fa constitutum. Imò breuius in hec veba: Euangelion proprie est expectate diu, tans dem exhibite per Christu falutis, renuciatio, præ conjumes publicum. Hoc est, Euangelion nihil aliudeft. g diuine beneficentiæ & gratiæ manifes fatioac pignus, que et patribus (tametsi no adeo dare & late) facta est. In nouo verò Testamento per Christi gratia manifeste exhibita & in orbe difua. De his oibus sit judicium penes sedentes. 16 Duzin vniuersum scripture sunt partes, Lex & Euangelion. Lex peccatum oftendit, Euanges liongratiam. Lex morbii indicat, Euangelion re medium, Lex mortis ministra est, Euangelion vi ta&pacis. Lex virtus peccatiest, vt diui Pauli verbis ytamur, Euangelion virtus falutis omni tredenti. Sparle porrò funt promissiones in ome nes libros veteris ac noui Testamenti. Rursum leges etiam sparsæ sunt in omnia cu veteris tum noui instrumenti volumina.

LEGIS NOMENCLA, TVRA.

Lexdiuina à facrosancta scriptura varijs adpele lationibus ornatur: Iugum oneris, Virga hume, nisceptru exactoris, Esa.9. Vincula colli, Esa.52. Malleus conterens, Hiere.23. Iugum ferreum, Hiereas. Deut.28. Lapideæ siue saxeæ tabulæ stod.24. Sic & Deut.6. Ignis maximus, Deu.18 Agnitio & virtus peccati, Rom.3. &.r. Cor.15. Elementa mundi, Coloss. & ad Hebreos.5. Gaslat 4. Importabile onus & iugum, Acto.15. Occaso peccati, Rom.7. Administratio mortis Z 5 & cons

& codemnationis, 2. Cor.3. Sepis noie legent at pellare consueuit scriptura, que per Mosen dan, qua ficut maceriam et sepem quandainter Ethnicos & Iudeos posuit. Deus. Atramentu, 2. Cor.3. Superius de his tabulis susus diximus.

Scriptura tota sepe Lex dei dicitur, vt Ioan. None scriptum est in lege vestra, id est, scriptura mini quod tamen no tam legem q doctrina gnificat. Iam scriptura vbica docet, recte igitut tota Hebreis Thorath, quod nos legem interpre tamur, dicitur. De quo Scsupra patuit.

Legis quoch noie & Prophetæ cotinentur, ve in lege scriptum no est, sed quo vetere scripturi Vniuersam, Prophetas, historias, legem vocat,

4 Simili modo liber coditi mundi, hoc eft Ges nesis, legis nomine continetur, vt D. Paulus Galat. 4. Dicite mihi, qui sub-lege vultis este, legen no auditis d'Quod alias crebro facit vetus Testa mentum, vt dictum est, sic adpellans.

5 Item, Lex quomodo dicatur esse peccati pote tia & peccatum augere, vide Chrysostomumin Epistola ad Corinthios secunda, cap. 15.

LEX LITERAE

I Ideo Lex litere vocatur, o in literis maneat, nec subeat pectus, nec opera etiam sequantur, no si hypocritica plane & coacta. Vnde populus quo si litera manet & caro.

Lex spiritualis, que no penna vel atramento scribitur nece ore enuntiatur, perinde atca Moles lapideis tabulis rem agebat, sed nihilaliudes, præterqua ipse spiritus sanctus, aut quod in con de perficit opus.

LITERA.

s Significat eni Litera, no tm fenfum literale let historicu, vt Origenes putat, sed & omne opus, omnem omnem doctrina: nempe quicquid fcribitur,&c quod non viuit in corde per fpiritum.

Itemois cogitatio & oia opera, fiue Mosi siue Christi, que non viuunt per spiritus sanctum.

, Item, Lex litera est, Euangelion, Cognitio les

gis, Simulatio Euangelri, litera funt.

4 Item, Socratica virtus, &c. 5 Circuncifio cordis, circucifio est que spiritu costat, non litera, Rom.2. vbi circuncissonem literam vocat picta: Circuncissonem carne extrinsecus. Et Rom.7. In

nouitate spiritus, no in vetustate litera.

6 Breuiter, omne opus externu quantumuis spe ciosum in speciem, litera est. Adeoque quicquid non viuit in corde per spiritum & gratiam, lite. 7 Spiritus est, quod spiritu gratie in cor de viuit, & quicquid in nobis fit per spiritu sans chum. Spiritus est amor Dei & proximi, verax &viuens in corde, quæ est lex digito Dei in core deinscripta, non in tabulis lapideis. Spiritus est fides, qua vere & ex corde creditur Euangelio. Sic vsurpat illa vocabula diuus Paulus, tum ad Romanos secundo capite, tum alias, quum ait: Circuncifio cordis, circuncifio est que spiritu co. flat, & non litera. Vbi fatis clare cordis circun. cisionem affectum faciende legis, literam extere num opus vocat. Sic ad Romanos septimo cae piteait, Legem spiritualem esfe.

Lex spiritualis non ideo dicitur, quod Alles goricas in se contineat sententias, sed quia spiris tum exigit, & vult vt omnia faciamus, sicut

fpirituales.

8 Legem implere, est facere ea quæ lex man, dat, corde hilari, & erecto, & alacri, id est, sponte & vitro DEO viuere, & bene operari, etiamsi nulla esser lex.

Talis

Talis verò alacritas, hilaritas & propenía volm tas ac ardens adfectus non cotingit cordibus, no fi per spiritum viuificatorem & viuum eius im pulsum ac agitationem in corde, sicut cap., dicit. Hic spiritus cor nouat, exhilarat & excitat & in flammat, vt spote faciat ea que vult lex. Actum demum ex side, sicin corde efficaciter agere & viu uente sponte, suunt opera vere bona. Hoc vult D. Paulus ad Romanos tertio cap.

 Legem stabilire vel statuere, est implere. Sit ait Christus in Euangelio Matth.s. & Roma, Non veni soluere legem, sed implere.

Legem soluere, est eam transgredi, sicut mat,, ait: Nam Christus non venerat transgredilegem sed stabilire et persicere. Et eode cap, Qui solueit vnű ex minimis, &c.i.transgressus suerit, &c.

n Legem infirmare, est no implere, vt Roma. Lex erat infirma seu imbecillis.i.no implebatu, n Legem irritam facere, est tolli & abrogatelu gem. Ita & D. Paulus ait, legem non tolli, sedim pleri. De his tropis & supra, &c.

Et dabo leges meas in cordibus eorum. Et Pal mo.119. Legem pone mihi Domine. Et Palmo vigesimoquarto: Legem ponet ei in via.

Lex Domini vocatur verbū Domini, quod nobis diuino spiritu proditū est, & quicqd spiritu agnoscimus placere Deo. Psal. Et in legedii meditabitur die ac nocte.i. assidue, iugiter.

15 Lex metonomicos opus legis vocatur.

nia ista, mandatum, iustificationes, precepta, telli monia, iudicia, Lex adpellantur. Specialiterau tem, pars aliqua ex ijs qin lege scripta sunt, Origenes super Nume, 18. cap.

Legem

Legem porrò adpellat D. Paulus in membris suis, onus ipsum mortalitatis, in quo ingemiscio mus grauati. De quo sus Augustinus ad Simplicianum libro primo.

SVB LEGE ESSE.

Paulino fermoni est afluescendu, vt certo scia mus quis sub lege, vel quis no sub lege sit. Quot quotideo bona opera operantur, quod ita lege cautum est, adducti vel formidine poena, vel ipe pramij, ij sub lege sunt: & vt bona faciant probis que fint, coguntur, no huc fua voluntate ferutur. Ideo lex ipfis dominatur, cuius ferui funt & cae ptini. Huiulmodi verôlunt homines vniuerli, nondu per Christum renati, quod quilibet expe rientia apud se facile poterit perdiscere, iudicate id ynicuics fua ipfius cofcientia. Sic prorfus ome nes coparatos nos deprehendimus, o fi nulla lex vrgeret, acabesset tam pona metus g spes præ mi, effetq plane nobis liberti agere quiduis,om nino q pessima sunt faceremus & omitteremus, prasertim vel impellente tentatione, vel prouos cante occasione. Iam autem lex minis ac promis fisíuis obstat, à malis subinde nobis téperamus, ac bonis studemus: nequaqua aute id boni amo. reaut odio mali, sed duntaxat pænæ formidine, premij respectu: quare omnino nobis relicti sera ui legis sumus, nech aliter ipsam atch seruuli diffi cilemac fauum dominum audimus.

summa, Esse sub lege, est eam no implere, vel estesse obnoxium maledictioni legis, adeoca no posse legem implere: quia lex ideo maledicit, qa no impletur, Gala.3. Vide Augustinu ad Hierony, de Petro reprehenso à Paulo, Epist. 19.

At qui no funt sub lege, hoc est, non ita cuiuis imperio inuiti constringutur, hi sua spote bonis

ftudent,

ftudent, malis abstinent, no vel minis legis tenti, vel illecti promissis, sed plane quia vitro hore sti amore tenetur amare, ac inhonesti odio & a a io Dei lege delectatur, adeò vt si etia nulla este lata, tamen non aliter cuperent, gi lex iubet, viuo re, que mala sunt vitare, honestis os studis incum bere. Qui huius modi sunt, sil si funt, quales haud quaqua natura, sed vnu benedictu illud Abraha semen reddere poterit Christus, sua gratia, suo spiritu credentium sibi corda renouans.

4. Sub pædagogo effe, ide eft quod sub legeeste, Sine lege peccare, est cum ignoratia legis Mo, saice peccare: nam alioqui nulli deest lex natura, maior tamen codemnatio est in lege peccare. Va de Moses est qui codemnat Judæos, Rom., Qui

cuncy enim fine lege peccaucrunt &c.

6 Sibiipsi legem eise, est habere legem naturale,
7 Liberari à lege mortis, est ab onere legissen
tyrannide legis liberari, & accipere spiritumper
quem legem facere possimus. Est & liberariper
legem, & inseri Christo, vt quatenus etiam non
sit lex, tri no imputetur, vt Galat. 3.4. Rom. 6et.,
8 Legi viuere, est este sub lege & dominioeius,
Rom., Lex in hose dominatur quato tépore vi
uit, sicut seruus quadiu non redimitur, domino
suo viuit per legem seruitutis & ius gentium.

Ita & nos dum extra sidem sumus, regnante co
cupiscetia, legi seruimus coacti eius operasaciu
tes, ac per hoc legem non implêtes, qua dilectio
ne sidei tantum impletur.

9 Legi mori, est liberu fieri à lege, sicut debitor quispiam quum mortuus, liber ab exactore suc. Ita dum per fidei gratiam homo vetus incipit occidi, & destrui peccatu quod per legemabum dauit, morimur hac sancta morte, id est, viuisia ne

m

uď

12

g

0

eu

cr

ď

m

S

10

mur adiulitiam. Sicut copiole Roma. 6. & . 8. dis sputateodem verborū Tropo: Mortuos peccas to, Viuos iusticiae. Quare Legi viuere, est legem non implere. Legi mori, est legem implere. Hoc per side Christi sit, illud per opera legis. Sic Rosma. 4. Arbitramur enim hominē iustisicari per sidem: quā & legē sidei dicit Rom. 8. Lex spiritus vita, hoc est sidei, liberauit me à lege mortis & peccati, id est, lege qua mortem & peccatī opes raur & auget, vt est omnis lex, siue diuinitus sis ur humanitus data.

LIBERTAS.

christiana libertas no in hoc versatur, vt por rono indigeamus operari bonum, sed eiusmodi queda est libertas, qua no lex sed homo immuta tur. D.Paulo conuerso & illuminato, immutata Dei præcepta illi manserūt, ac porrò seruanda restica iunt, ipso verò in aliam formato creaturam. Nam hæceadem lex Dei, que illi amara & cotras riaante couersonem videbatur, ipso tamen side purgato, & charitate per spiritū sanctum in core dedisfusa, amica illi arridebat lex, vt nunc spons telaciat, que prius tædiose secit.

Neiactes eiusmodi voces: Liber per side sum, quenihil non absoluit, quid porrò meis opus est operibus? oia per Christum absolute acta sunt. Longe latech aberras, absit vt eiusmodi voce im pium nequitia operculu pretexamus. No himoi, vtnulla deinde operu actione indigeas, sed Christiana libertas est, que no coacta sed libere, nullo rum meritore respectu bona opa, velut seipsum vincere studes, operetur. Ad hunc modu D. Pau lus: Lex, inquit, iusto no est posita. Lex por i di illum nihil suris, in his habet quod incuset, spote cui & spiritu Dei que lex postulat, exequitur.

Et vt

. Et yt concludam, Libertas iftac propriente renda estad coscientia pacem ac gaudium. Idan tem prestat sola fides, Hiere.23, Hoc loco Christia nus liber est per fidem; sic per fidem, vt quanqui habeat peccatum, tamen non damnetur, & ha beat spiritu faciendæ legis, ita op no simulateam fui amore. 4 Sed quia verò adhuc in carne vi uit Christianus, & inter homines serviendueft necessitati, comedendu, bibendu, &c. Ita & fre nanda caro, & serviendi proximi necessitatibus. Ideo spiritus ipse sua sponte, ac cui gaudio & vo Juptate suscipit negocium frenanda carnis & fer uiendi fraternis necessitatibus, in hunc modude bitores fumus, Sic D. Paulus, 1. Corin.9, Rom.6 &. 7. & Galat. 5. Vos in libertate vocati estis fra tres, tantum ne libertatem detis in occasionem, fed vt per charitatem spiritus seruiatis inuicem. Ergo non fequitur, liberi fumus à lege, ergo lice quicquid facere.

LOQVI

dia quada vel susurrium potius. Ad huc modur verbo hoc vsus videtur Vates, Psal. 61. & .77. In omni opere tuo loquar, & quasi susurrabo. Nec alioacceptu significatu videtur hoc verbu et Esa ja: Vbi in hunc modu illi precipitur: Nec rece dat volumen legis huius ab ore tuo, loqueris vel

meditaberis in ore tuo die ac nocte.

ar

ftia

lua ha

am

Vi

eft

fre

us.

701

fer

de

1.6,

12

m,

m.

cet

Ž,

· Vsurpat & D. Paulus loqui pro meditari vel cogitare, Hebraico more. 1. Corinth.1. Omnes Idem loquamini, & non fint in vobis schismata, &cideft, vnum fentiatis, fapiatis ac cogitetis, vivnanimes sitis. Sic Hebræi meditari, Psalmo 14 versu quarto, & loqui pro eodem accipiunt, qualid lingua mea loquutus fum, idem fit atop in meditatione mea. 3 Loquitur languis Chri stimelius q Abeli, quia & nuc sanguis hic loqui tur: nam fama apud oes, & nomine celebratur. Sed Dñi sanguis vocem clariore emittit et maio tis fignificatiæ, quum ipfis ex rebus vniuerfis ins clamet le fanctitatem largiri. Vel etiam vt none nullis videcur, Abel fanguis in germanu obclas mitabat, Christi verô pro nobis patrem adfatur. Hec Vulgarius in Epittolam ad Hebreos.

Loqui Deum & in ira sua, idem est quod des structe, disperdere ac extirpare. Hieremiæ. 18. cap. Repente loquar aduersus gentem & in regnum, viciadicem & destruam & disperdam illud, nismirum mandato & verbo Dei omnia siunt. Psal mosecundo: Tunc loquetur ad eos in ira sua, hoc est, quod Iudæis contigit, qui dixerunt: Ne forte venant Romani, &c. Has inanes meditationes irrist Dominus, dum id quod impius timuit (vestin Pronerbijs Salomonis) venite i, & per Rosmanos eradicauit, destruxit & disperdidit eos. Ita itaque & suror Dei suit impetus Romanos

DIVINÆ SCRIPTVRÆ

rum. Sic Esaias dicit: Væ Assur virga &c. Los quetur (in adducto Psalmo) absolute accipiendi, id est, verbo suo statuet, mandabit, ordinabit, sed quod sit contra eos, non pro eis.

Porro Deum loqui, est cordibus manifestare, aperire ac reuelare. Iuxta illud Dauidis Pfal. 84. Audiam quid loquatur in me Deus, hocest, quid

menti mez indicet ipfe, animaduertam.

o Vel Loqui Deum, est inuisibiliter absq. sono vocis in mentibus sanctorum volutatem suam atque rectum intellectum inspirare, seu sutura se cut sanctis Prophetis reuelare, vt apud Job, &

Hebrçorum capite primo.

7 Loqui stultitiam, est de rebus terrenis velo ducis nugari, vel etiam sacris, & id sine spiritu & intellectu. Esaiz capite nono: Et toto ore loque ris stultitiam. 8 Ad hoc, Loqui in pluribus Bl bliorum locis satis constat pro docere vsurpari, Sic Psalmo. 18. Loquebar in testimonis tuis, Psalmo. Deus loquitus est in sancto suo.

y Vnde est Loqui mendacis, pro divulgareum ditiunculas hominii vanas, vt Psalmo quintor, Perdes eos qui loquuntur mendacium, quodes, doctrina iniquitatis. Et loqui stuttitametam, vel nostras inventiones iactare, vel sacrapunt

spiritum enarrare.

leu Prophetas, feu legem Dei, seu preces, alia amp alia proniiciari, 1. Corinth. 15. Sectemini charia

tem &c. elegantissimum caput.

n Item Loqui mente, apud Paulu. Corinthu est interpretari. Lingua autē loqui, recensere, vi solent qui volubili lingua Psalmos obstrepero percurrunt murmure.

Loqui de bono ad malum, Hebræum schem

eft Sic Geninad veritatem Hebraica: Caue ne lo quaris cum Iacob de bono ad malum. Quo Hes brzibifariam ytuntur. Primo pro nece bonum neg malum, hoc est, omnino nihil, vt alibi sæpe. Secundo, ve tantum valeat ac si dicas: Nihil mali loquaris cum eo, sed tantum bonum, seu, Præter bonum nihil loquaris cu eo. Vtrunce hic in Ges nefiper Synecdochen exprimitur.

n Loqui veritate in corde fuo, nihil aliud eft, & ganimo veritaté loqui, hoc est, fide optima oia cum proximis agere, promissis nunquam deesse, negaliud fimulare verbis, aliud spectare animo. Ouz veritas, fides Latinis dicitur: & diffinitur & Cicerone Officiorum primo, dictoru conuento mincy esse constantia, qua veritatem iustitie fune damentum iure vocat. Vnde & scriptura ipsam vbique ferè cii iustitia coniungit, & vbicunque coddiffeillam queritur, & huius fimul cafum de plorat, Pfalmo.12. & alijs multis.

4 Loquiad cor, quale schema sit, superius fatis expolumus in litera C. Et loqui in cubilibo quo 15 Loqui loquelam, Idiotismo Hes bree hor fignificatur confilium certo destinatu, coltituta de re quapiam obeunda voluntas, affire matioq animi ad aliquid obeundu incomutabie lis. Sic Efa. 8. Capelcite cofilium & ide euanescet, loquamini loquela, & ea no subsistet. Hosea.so

Loquetifunt loquelas deierando, &c.

MINO

I Inaliquem loqui, est detrahere & illum vitus perare. Sic Maria (vt Hebraa habent) in Mosen & Aaronem loquitur, Nume. 12. quum in illos co uitiaiactat. Et Ezechielis.14. Fili populi tui col loquuti funt inte prope parietes, hoc est, susur, ros inflituerunt clancularios contra Prophetam Domini.

DIVINÆ SCRIPTVRÆ LACVS. PVTEVS

1 Quollibet lacus Hebrai maria vocant, Sicoli fces maris quoflibet intelligut, o piscium inma ri & in lacubus major foleat effe copia, Zopho.

Aufero volucres cœli & pisces maris.

2 L'acum Hebrei ponere solet pro ergasculo car cere, & reoru detentione aut neruo, Efa. 24. Etco gregabiitur in cogregatione vnius fascis in lacii Hoc de impris, tum angelis, tum hominibusac cipiendum, Hieremia.37. Ingressus est in domi laci & in ergasculum. Sic in Exodo dicitur: A pri mogenito Pharaonis víque ad primogenitura priux, que erit in lacu. Hic lacus nominatur Sub terraneus fossæ custodiæ captiuorum apta, &in multis quidem modis, Sic & Hieremiaminla cum iniecerut. Plura apud Basilium in Psalmo. Exaltabo te Domine.

3 Videmus quoch nomen Lacus apud scriptura in malam partem pleruck reperiri, sicut et puteus in bonam. Lacus enim est, in quo Ioseph afrant bus deiectus fuit. Et in Psalmis: Deputatus sum cum descendentibus in lacum. Et in Hieremiz Effoderunt sibi lacus pertusos, qui non poterant aquam cotinere. Et in Daniele lacus leon ficibi

tur, in quem ipse coniectus est.

4 Puteum autem effoder ut Abraham & filij Ifa ac. Et ad puteum exies, requieuit Moses, & mans datum à Salomone accepimus, aquam potare es fontibus puteoru nostrorum. Denique servater noster ad puteum cu Samaritana de diuinis my sterns est loquutus. Hæc ex Basilio Magnoin Psalmum septimu: Domine Deus meus.

s Item de lacubus falfis in congressione quarts diei tertij, hæc memoriæ prodidit. Lacus qui par tim in Septentrionis plagis, partim in Greciare gionis

cionibus funt, partim Macedonia, Bithinia Pa reffinzor tractus occupant, omnes aquarum cos

gregationes effe conftat.

Lacum Rabanus existimat, iam pro inferno & morte ipla viurpari. Poluerut me in lacum in. feriorem, intenebras & in vmbram mortis. In languine testamenti tui eduxit vinctos tuos de la cuin quo non est aqua, Esaiæ.14.

, Iam Lacus verò pro sepultura: Existimatus

fum cum descendentibus in lacum.

1 Item pro lapfu & discrimine mortis: Laque os parauerunt pedibus meis.

LATITVDO.

1 In Prophetis Hebrailmus est, Metaphora vel Metonymia scripture propria, qua nos fine figus acosolationem dicimus. Sicut econtra angustio am tristitiam & adflictione dicimus. Sicut enim cor & omnes sensus contrahuntur, dum sugiunt &horrent triftia: ita dilatantur & diftenduntur. dumablato malo rurium bona & jucunda confe runtur. Et fanè quam proprie eo verbo exprimie tur natura tristitize & lætitiæ. Nam & in fronte &vultu toto videmus, g contrahatur tristibus, & dilatentur rebus iucudis. Ideo de impiis Pfale mo decimoseptimo dicitur: Et contrahentur in angustijs suis. Pius autē Dauid dicit Psalmo.117. Inuocaui dominii, & exaudiuit me in latitudine Dominus. Vnde & Apostolus Roma. 2. duo illacomponit, tribulationem & angustiam, malii scilicet & fugam mali. De quo Tropo & supra inlitera D. Item Pfalmo.ng. Ambulabam in las titudine, id est, conversabar in latitudine, hoc est, spiritus libertate & libera coscientia siue mente, disceptatione. Sic & Psal. 17. Et eduxit me in latis tudine, hoc est, in latu campum, & liberu ex ans gultris

DIVINÆ SCRIPTVRAB

guftis & manibus aduersarion. Sicut latitudine campi gaudent cerui, ex angustis locis vbi impo tebătur liberati, & sugiut ad altiora loca, vbi cir

cunspicere possunt & cauere insidias.

2 Porrò laritudo, longitudo, profunditas & cell rudo, qua Apostolus optat Ephesios coprehendere, indubie bonitatis dei est in oia sese estunderent, otto quo cunque animi & oculos intenderent, omnia vt sui gratia condita, ita sua saluti seruire agnoscerent, dicerect possent cii Psalmographo; Benignitate Dñi plena est terra. Item, Dñe benignitas tua in cœlis, & sides tua vse ad nubes. Estrursus: Magna vse ad cœlos benignitas tua, & vse ad nubes sides tua, & similia. Animus nano de Deo per side recte sentiens, obuiam habetbo nitatem eius, quo cunco se vertat.

LABIVM.

t Labium nonnunquam pro lingua, loquela diomate ponitur, Genesis vndecimo capite: Et eratomnis terra labium vnum, & vox vnaom nibus: labium vnū, sermonem dicit, & idipsum iterum pet vocem, significās omnes vsos eadem voce & lingua. Et eodem capite: Cosundamus illic labium illorū, id est, loquelā, ne alter alterius linguam audiat, id est, intelligat. Et alibi: Venum aspidū sub labijs eorum. Nam sepe enime que sunt sensum, ad animū transferimus, vtvi dere pro intelligere. Est enim videre oculorum. Ruesus que sunt animi, sensibus tribuimus, etid frequens est in literis sacris.

2 Labium pollutű vel impurum, eft dum quilg quod fuæ carni probatur, loquitur. V nde Elaiz, fe & populű fuum polluti labij effe cőfeffus fui, q non vt Seraphim Dominű collaudaffent, fan

ctumos celebrassent, Zopho.;

Purum

purum & purgatum atque electum labium est, quod ingiter celebrat bonitate Dei, Zoph.;. Ve omnes inuocent nomen Domini.

4 Virum labiorum, Iob vndecimo capite Rhestorem vocat. Ita incircuncifis labijs fe ait Mofes, minus fe idoneum ad loquendum fignificans. Et in Plalmis gloriantur impij & arrogates: Labia noftrad nobis funt &c.

Labiaaliquado pro occulto verbo, non unqua vero pro manifesto viurpatur. Pro occulto, ve estillud Salomonis Prouerb. Labia iusti consi derant placita. Pro manifesto aute, Prouer. 8. Aperientur labia mea, verecta predicent.

Labía osculi siue blanda, iucunda, que ad rem respondent, hoc est, recte iudicant & docent. In rebuseni humanis amplectimur eos, qui apre re spondent: alios, qui inepte, resscimus.

Sicin rebus spiritualibus illa labia nobis blandi untur, que apte respondent coscientis nostris, ve quim dicitur: Crede in Christi, is est pontisex, accedamus cu fiducia ad eum. Quid eni suctidius posset esse coscientie hoc labio, ve Prouer. 14. La bia osculi, que respondent apposite.

7 Labia dolosa, in scriptura dolosum, falsum & excogitatu cor, quod os aliud loquitur, g homo cordesentit. Sic Dauid corde orat, no in labis do loss, id est, tu scis quod ex corde loquor. Hypochiz labis doloss orant. De quibus dicitur Mat that, 7.No omnis qui dicit mihi, Dñe Dñe, &c. Et Esa. 29. Populus iste ore me honorat, cor auté longe 4 me est. Vel fraudulent u cor significat, qd per meras deceptiones & adulationem loquitur Hac labia dolosa, hoc est, dolos homines, contra ipsos conscientias loquuntur, quos homines libenter audiunt, qui non volunt damnari sua,

SCRIPTVRAE DIVINÆ

V

tu

m

B

rů

fec

fes

000

nia

ne

dn

rer

qu

hu

res.

Vel

hu

mi

gni

& fauent linguis dolofis, & labijs & linguatra gniloque, hoc eft, fe magnificanti & pradicanti 8 Labia venenata, lingua qua in illa tantum. censa est. Prouerb. 26. Ita labia venenata cum ma lo corde congruunt, id est, Dignum (vt in Ada gio est) patella operculum. Spurcu os improbo peccatore. Similes habeant labra factucas, conue nit cum illa sententia Christi: Exabundantia cor dis os loquitur. Venenatii os prodit & probat malitiam cordis, scut in Pharifeis, quando dicir CHRISTVM habere dæmonium, quod eft fumma contumelia & blasphemia, id attribuere Deo, quod elt Satanæ. Proinde ve argenti fco ria est, que vas fictile cingit, italabia venenara cum prauo corde conueniunt.

9 Porrò Labium veritatis, veritas est & corfim plex, vt per Antithefin, labia mendacij, omnishy

pocrisis, Prouerb. decimo cap.

10 Colaphum labris infringi, idem est quod de ludi, contumelia adfici, confundi, &c. vt fit: Stul torum labia cædantur. Prouerbiorum decimo a pite, id est, stultis illudetur, stulti cotumelia adfi cientur. Supra in litera C fusius declaratum,

LING VA.

Lingua vocabulo Hebraei nationes ac popu los intelligunt.

¿ Efaiæ capite vndecimo: Et defolabit dominu linguam maris Aegyptij, idelt, oram.

3 Item Lingua pro loquela. Sic Act. 2. Loqueba tur varis linguis. Vnde & linguis loquiest.

4 Item Lingua est doctrina, vel recta vel pram, Vt in Salomõe: Lingua prauoru peribit, Proun, 5 Atqui per flagellum Lingua, lob capis.nonul li putant intelligi horrenda de hostibus venturis famam, aut strepitum quadrigarum bellicarum,

Vt enim

Vienim flagellum corpus, ita fama hostium aut nimultus curruum bellicorum,impium cor exti mulat, vt tantum non metu emoriatur, Hiere. 50. Eccepopulus venit ab Aquilone, vox eorfi qua Amare sonabit. Audiuit rex Babylonis fama eo. ni & diffolute funt manus eius, angustia appræ henditeum, dolor quasi parturientis.

6 Item pro flamma non in vno loco ponitur. Nam & Latini flamme tribuunt, quod linguæ esputalambere. Hinc Metalepticos lingua pro

flammis. Vide Efa.s. cap.

na.

00

IC

or at

> Inlingua percutere, est calumniari, accusare apud regem vt nioriatur Propheta, & nulla exa aufationem recipere, quicquid dixerit, quicquid feerit, moriendum illi eit, apud Hieremiam.18. loquutio hec reperitur.

LIGNVM.

Lignum, more Hebrgorum pro arbore, &li gna pro ipsis arboribus capitur, vt Genea. Pro duxit dominus omne lignum: quasi diceret: Mo les dixit Deum creasse varia arborum genera. Et edem capite: Ex omni ligno edite, id est, ex ome niarboru genere. Et prohibuit nobis Dominus, necomederemus de ligno boni & mali.

Ligna aquarum, Ezech.cap.31.hos nominat. qui vearbores in altum faltigiati funt ob copia rerum secundarum, que sunt amplissimo regno. quodaqua radicibus admota. Attollunt enim in humectis locis in altum robora plerunce arbos res,& quum pro voto cuncta fuccedunt regna,

vehementer accessionem accipiunt.

Item Ligna pro hominibus, Ezech. 17. Ego humiliaui lignum sublime, & exaltaui lignu hu. mile,& siccaui lignum viride, & frondere feci lis goumaridum, cap. u.ad idem: Omni a ligna agri concusta

bot

duc

De

den

lite

3

8

bo.

tau

maj

Da

Do

pro

ptu

bur

ling

me

ora

mu

the

qui

run

hæ

tico

concussa sunt. Et cap. 20. Ecce ego succendamin te ignem, & comburam in te omne lignum vin

de, & omne lignum aridum.

4 Lignum in panem mittere, nihil est aliud, q cruce vitam interrumpere aut preripere. Name alias dens & gula offenduntur, si quid in paneli gnosum occurrerit. Prouerbium istud plane est, vt Hieremię cap. st. Corrumpamus lignopani eius. Patet eius sensus ex sequenti ephexeges, quum dicit: Exterminemus eum de terra: namli gno crucem intelligunt Hebrei, primum enim apud eos supplicium erat cruce discerpi.

LEVIATHAN.

Leuiathan draco maximus est, Hiob. F. Ex trahes ne Leufathan ? Vnde & Grecus venit δράκοντα qui non capitur hamo, nec funeligati potest, nec vncino adprehendi, nec à furoresuo compesci. 2 Nam circulum feu vncinum in naribus ponere, est furorem compescere, & dow natu retrahere. 4. Reg. 19. Ponam circulum in min bus tuis, & chamum in labijs tuis, & reducate in via tua per quam venisti &c. Metaphoradu Éta à bubalis, qui circulo naribus iniecto ducuni Iam yt iste marinus Draco nullis retibus cu pi, & nullo fune ligari potest, ita nec Satan vllis humanis viribus, aftutijs, aut confilijs prehendi tur, nec compescitur, ne pro libidine sua domine tur. A solo autê Domino Jesu Christo vincipos telt, & per eum ab omnibus credentibus. Hinc est quod sub eius nomine Satan intelligif, Hiob

cap.17. predicto, atch etiam Esaie.27. De quotto, po & supra in litera D.

LAC.

octrina, Lac dicitur, quoniam sicut lac finela

rin

m

et li

di

mê

f,

im

T,

u

Βĺ

10

in

rí

V

bore, & fine opere dentium manducatur, & mão ducantem suautate sua delectat: sic & mirabilia Dei nullum laborem videntibus ponunt, sed videntibus admiratione delectant, & ad sidē mola literinuitant, panis autem perfectioris doctrină inhitic significat. Hec D. Chrysostomus.

D.Paulus vocat humilem sermonem Lac, & leminimis disserentem. Solidum verò cibū, superfectiora & altiora sunt, dicit Hebr. 4. Et lactiestis opus habentes lacte, & non solido cio lo. Lacte vos potaui, non esca. V bi & hoc anno nuit Vulgarius in Hebreis, scilicet verba diuio mproveris & certioribus nutrimentis esse pis Daboenim, inquit, his samem audiendi verbū Domini. Hec ille.

Item Lac & mel fignificant omnem affluentiam & abundantiam rerum. Sic Chanaan terra promifionis lacte & melle fluere no raro in scripturis dicitur, & regio Sodomorum hortus vo luptaris erat.

Lactantes sunt si, qui nihil præter Dei verbum norunt. De quo in Canticis: Mel & lac sub lingua tua. Sugunt enim duo vbera, id est, Testamenta Dei, de quibus rursum in Canticis: Meliorasunt vbera tua vino. Ideireo docti non ad mundum, sed ad regnum cælorum, proferunt de thesauro suo & noua & vetera. Sic & infantes, qui parquili mundo videntur.

LVTVM.

- Lutum nonnunquam est Rabano peccato, rum glutinum. Eripe me de luto, ve non inshaream.
- 2 Aliquando deceptrix adulatio, siue falsa here ticorum delinitio.
- ltem Lutu, pro cœlestis medicinæ remediu vt in Eua

fune

los,

Pfal

der

ego

fup

4 Et

can

pri

Pn

fpi

egi

tra

alti

fid

VO

cei

1 I

cel

3

ne

ad

C

1

C

fe

m

4

qı

h

lu

So

vtin Eurangelio. 4 In Lutum deduci, & in puluere redigi, idem est quod aboleri. Sic Hind m. In lutum ceruices vestre denicietur, idest, am gantia & superbia vestra peribit, Eadem loque tio est, Psal.7. Coculcet in terram viram meam, & gloriam mea in puluere deducat.

y Item pro opibus & auri copia male para, vius est Abacuc cap. 2. Væ ei qui multiplicatos sua, vicequo & aggrauat contra se densum lutiv. Num quid non repente consurgent qui morde ant te? 6 Lutum platearum, Pfal. 17. Sicut pro pheta vndice impris horrendum exitium pradicit, alibi fore indicans vt somnio surgentium su miles reddantur: alibi sumo: alibi pulueri qui sante faciem venti: imagini vmbræ: ets quam alia vanior esse videtur: Ita in Psal. 17. Vt lutum platearum, ait, delebo eos.

LVMEN.

Videre lumen splendens, & lunamlucenten Hiob.3LEst gloriari felicitate, & ea prosualibi dine non tam vti \(\frac{1}{2} \) frui. Siquidem lume comuni phrass huius libri pro felicitate sumitur.

E regione mos scripturæ est, per obscurationem solis & lunæ, stellarumch & similia, summer vitionis diuinę tempestates significare. Sic Ela 13. & 24. Hiere. 15. & 23. Ioel. 2. & Amos. 8. Mich., & locis alijs legimus, Dei vitionem nunclude is, nunc alijs getibus predictam. Eteniminsum ma angustia constitutis videtur totus mundus perturbari, sol obscurari, luna esse saguinea, sel lucem suam retrahere, terra tremere, maresmere, & cunctaruinam minari, non quod ita nipsa accidat, seu quod adeò homines angusticus ac si illa acciderent.

3 Lumen oculortinon est mecu, ide est adon

fundi. Nam hi enim quos pudet, demittunt ocus los & triftitiam in vultu ferunt. Sic ait Pfaltes. Pfalmo. 7. Et lumen oculorum meorum, scilicet dereliquit me, hoc est, alacritas vultus illa, id est, ego confundor. De lumine autem vultus divini. Suprain litera F. de vocabulo fidei.

& in

Tiob

arro

qup

eam.

arta

it no

uti!

rde

pro

adi

nß

idi

Ires

um

CIR

bi

uni

10

h

14

US

A Quomodo aute intelligendu fit illud Gen. Etvidit Deus lucem esse bonam, conatur explie care Bafilius Magnus in cogressione secuda diei primi. . In lumine lumen videre:nimiru hoc Propheta Pfalm 35. indicans, quod ad ingenn per fpicacitatem attinet, multos videri industrios, et egregie oculatos: qui tamen in media luce cacus tiant acdensa premantur caligine: Non tam ob aliam caussam, quam ob Christi certece in illum fidei neglectum. Sic Pfal.126. Vanum eft, inquit, vobis ante lucem surgere, Et Psal. 42. Emitte lue cen tuam & veritatem tuam.

LVX.

Lucis nomine no tam pietas & iustitia, g suce cessus ac felicitas, prosperitas & gaudiu venit.

s Item per luce aspectus divini, dei fauor, et be neuolentie declaratio recte intelligitur. Sicut & adflictio & miseria Tenebrarum nomine fignifi catur, Pfal. 36. Efa. 60. Non erit tibi/vitra fol.

tem Lux consolationem, exhilarationemos conscientie in scripturis significat, Mich.7. Cum sedero intenebris, Dominus lux mihi. Educet

meadlucem.

4 Item Hebrei pro vita, quomodo & Latini, quom dicunt. Tu mihi hac luce charior es.

Item pro doctrina ac sapientia, Hiob. 18. Et ia lux impiorum. Sic Hiob cap. 31. Si vidi lucem qd luxit,& lunam preciose incedentem. Felicibus follucere, & luna preciofius ac iucundius incede re,quo

ob

à

h

Id

N

q

m

re, quodammodo prouerbio dicitur.

Aliquando Deum ipsum, id est, totam trinit tatem. Aliquando Dei filium. Iam vero pios vi ros. Iam sacras literas. Nonnunquam Euangeli promulgationem. Alias san ctam Ecclesia osten dit. De Deo legitur: Deus lux, & tenebre inco nullæ sunt. De Christo autem: Ego sum lux min di. Item: Erat lux vera. De sanctis: Vos estis su mundi. Item: Fuistis aliquando tenebre, nuncat tem lux in Domino. De scriptura sacra: Lucer na pedibus meis verbum tuum, & sumen semi tis meis. Item. Qui benefacitis, attendentes vo luti lucerne succenti.

7 Estetiam Lumen illuminatio fidei, veldo num spiritus sancti. Signatum est supernoeli

men vultus tui Domine.

8 Item: Lux, iusticia est sidei. Qui diligit più mum, in lumine est.

Itê lucerna Euagelij predicationê fignificat.

Lucerna, verbum Dei dicitur, partimoqui hoc verbum fequitur in errorem impingention possitic. Vnde Pfal. 119. Lucerna pedibus meli vo bum tuum, & lumen femitarum tuarum.

Lucerna Ifraëlis, Periphrafis Ifrael eft. Idan tem propter aternos ignes, qui de Mossinhin to jugiter alebantur purifimo oleo, Esa, u. Ent

autem lucerna Ifrael ignis.

Lucernam incendere, estidem quodannund are siue predicare, nam ideo lucerna accendium, hoc est, predicatur, vt omnib⁹ qui suntin domo hoc est, in Ecclesia Dei, ad Hebr.; Lucerna possi super candelabrum, est in propatulo. Non possi enim occultari lucerna verbi operibus bonis, prodati, ob qui

obiquidenim aliud verbum Dei in Ecclesia prodictur, tiss vertegantur ex multis cordibus co gitationes, Luc. 2. Marc. 4.

LEPRA.

Clarum est ex.13. cap. Leuit. quod Moses om non sabiem, diuersum colorem, siue pustulă in out, scianguiste ortam, lepram vocet, vnde con diripossie morbus ille immedicabilis.

i Depratute designat proprie doctrină huma manque ve cancerserpit. Et ve paucis perstrine gimomne contagium impietatis, ideo diligene terquendum ex iudicio, & ministerio Leuitae nun, Modicum enim sermetum, totam massam

conumpit.

tink

S Vi

gelij

n co

mū

shr

cau

ICOV.

vinc

VO

do

e his

OH

CAL

qui

non

di

itu

ni

nd

el in

LAPIS.

Monnunquam Hebrei Lapide pro eo plum bilo, quod in virga Geometria perpendet, accipiun, bic fieri potest, vt & Esa. 34. Et pondere minationis expendet: de perpendiculi lapillo los quiur. Altas tamen ponderum lapides absolute Lapides vocant.

Lapis angularis siue angulus, Christus est,

fidei, piritus, & pacis coniungens.

i liem lapidis nomine veniune Apostoli & vi

4 Adhoc Iudeorum populus lapis.

s Similiter Lapides duriciam cordis genitam entimunt. Potens est Deus de lapidibus istis sudiare silos Abrahæ.

Item duriciam cacademonis, & Antichrifti mentem excecatam & induratam, Cor eius ind durabiliter tanquam lapis. Sic cor Nabal emora numeius intrinsecus, & factus est quasi lapis.

7 Sic Lapides et puluis Zion, fignificat hoies Vnde

Vnde constituenda est Zion siue Ecclesaerolus lapidibus, vt Apoca 21. & Psal. 101. Quoniam placuerunt scruis tuis lapides eius, hoc est, ango lis, prophetis, doctoribus. Et addit: Et puluerem eius miserebuntur, hoc est, omnes miseratione commouebuntur, super puluere, contritione & vastatione Zion. Cuius lapides, principes & psaltatione Zion. Cuius lapides, principes & stores iudicio tuo abiecti sunt, & puluis reliqui populi conculcătur a gentibus, ab impis principibus mendacibus & lupis, qui se pastorumper sona venditant.

8. Nampuluis nonnung pro terra sumit, mon Hebraico, vt 10b.20. Ferru de puluere sumin.

yellapis tonsus vel rasus quoca dicitur, Exo. Non vteris illis politis, vel rasis vel tons pro ædificio. Et cultrum vsurpat scriptura pro quo cunca instrumento.

LEO.

Leonem interdum scriptura pro regio accipit fastu. Dormisti, inquit Propheta, vt Leo & catulus leonis, qui excitabit eum?

Interdum pro rapina, ve Leo, inquit & rapi

ens,& rugiens.

animantium perniciem viuens, quandoquiden naturam habet Christianis moribus plurimum distimilem:non absurde efferata hominummo stra nobis referet, qui in hoc solu sapiunt, vique rant que sua sunt non que sesu Christiania.

Leo Christi regis inuictissimi typumgent Eccevicit Leo de tribu Iuda, radix Daud Nimi rum Christus est leo malis, qui suis estagnis.

Leones, Ecclesse presects intelliguntur. Vis de in templo Domini, leones cum bobis est in bi in bafibus templi fieri mandantur.

6 Item pro diabolo vsurpatur. Sic Petrus: Adourlarius vester diabolus tanquam Leo rugiens circust, querens quem deuoret.

Antichriftum quoch adumbrat. Sedet in infl

dis in occultis ficut Leo in cubili fuo.

8 Item Leones sunt potestates mudanæ. Grex dispersus populus meus, Leones eiecerunt eos.

Ité & pro principibus, Ezech.19. Quare mas tertua leçna, inter leones cubauit, in medio leun cularum enutriuit catulos suos.

cularum enutriuit catulos luos.

Leonis imagine, predam corripientis & dia laniantis ferociam & ardorem, se perdendi hosti um, Plal. 7. & alibi scriptura exprimit.

u Catuli leonum, maligni funt demones, pravulnomines, & ministri Antichristi: Catuli leo

num rugientes vt rapiant.

wi

d

ď

ite

ra,

20.

ro

01

di

api

nū

em

um nov

IK.

mi

0

10

en pa

u Item Iacob catulus leonis dicitur in vaticionio, Elaiz vigelimo primo. Et clamauit Leo. De qua loquutione supra.

LVMBI.

Lumbi carnis libidinem exprimunt aliquan do, adfectus enim is in lumbis fitus est, vt Gene. 46de lacob. Vnde cum Hebrei lübos aut femora dicunt, ad promissi feminis generationem & tesamentum alludunt, Gen. 35. Reges de lumbis tus egredientur, vt sit in lübis symbolü generationis.

ltem per lumbos aliquando animi fortitudi nem & virtutem accipit scriptura. Vide Hysichi um libro primo in Leuit.cap.3.

3 Pracingere, succingere, accingere lumbos, est morustare voluptates, corpus Deo offerre.

4 Precinctum lumbum esse, est fortem esse, quod D. Paulus dixit, Stare in pacis Euangelio,

id est, gloriari in persequutionibus, Rom, Est, Sic corporaliter Succingere lubos, aliudnon est quam castitas. Sicut Esa, n. Iustitia cingulum lumborum eius, & sides cinctorium renumeius De hac spirituali cinctura Petrus loquiturinpi ma epist, ... cap. Succincti lumbis mentis vestra, Et Luc. n. precincti lumbis.

6 Et Accingere lumbos, est quoch agere om nia strenue, & virili animo assiduece esse in nego

cijs domi & foris agendis.

7 Econtra Lumbos dissoluere regum, estent uare, vt nihil dextre agatur.

8 Lumbos impleri defectione, est instrmume

imbecillem effe.

Sicut econtra Succingere lumbos, firenuita tem fignificat.

so Sic alibi, Aperire lumbos inimicori, idel imbecilles & infirmos facere, ita vt repugnate nequeant, & lunt effœminati.

Proinde in scripturis Euangelicis, Accingi

lumbos strenuitatis symbolum est,

Lumbis denice impingere, signumest dolo ris ingrauescetis, cum lumbis manus impingut parturientes. Sic Hiere. 30. Cum summam comb netur mæstitiam ciuibus suis, dicit se iam vidure, vt parturientium ritu doleant, hoc enim vo lut symbolo dolorem circunscribit.

LASCIVIA.

Lasciusam D. Petrus vocat. r. Petri. 4. quado procacibus verbis ac gestibus animi libido pro ditur, etiam si opus non sequatur, & loquendo tantum atque audiendo intemperanter tegeras. Vnde mox & praua desideria succenduntur, & ad factum nonnunquam progreditur. Inde nasi solet idololatria, Ambulantes in lasciuis, ait Perrus, su

trus copiditatibus & violentis.

non

ius pri

172

m

ego

ener

met

nita

dell

nate

ingi

dolo

ngũt

omi

ride

VO

nádo

pro

endo

eras.

r, &

nald

t Per

IS,CU

Lasciure vel stertere in cubilibus, est corporis voluptati studere, tum stertendo vltra modu tum impudicis alijs gestibus, atq operibus, que alaturis & bene potis, atq; ociosis ac pigris ven riculis in cubilibus solent admitti, tam die q no ste, tam solitarijs quam in congressu & conuctu aliorum, que omnia etia naturales tenebras, atq; loca occultiora requirunt, que sunt a D. Paulo per cubilia atq; lasciuias designata, Rom. 13.

Nam commessari & inebriari, est supra mos dum corporis necessarium, vel bibere vel edere.

LAQVEI.

Laquei sunt scripturæ, doctrinæ, siue ex divis nisdepravatæ, siue ex humanis consictæ. Que no modo opinionem, sed conscientiam quog lædunt. Sicut. 2. Timoth. 2. Respissant à diaboli laqueis, à quo captiui tenetur. Precipue pluraliter, yt diversi generis errores accipiamus, quibus ta men sic capitur, yt nihil quam laquei videantur, ia sulgente specie veritatis & pietatis.

Quidaliud est verbum Dei peruertere, & o. phionibus hominum cotaminare, quam laque, os animabus ponere, vbi veritatis Dei obtuitu

efforem fequitur.

Sicapud Job.22. Laquei sunt pericula, Tenebreanxietatem, Aquarum vis aceruum maloru, wiressit nequeat, significat.

LIBER.

Liberidem est quod relictus siue derelictus, & libertas derelictio, vt Psalmo. 87. Aestimatus sum cum descendentibus in lacum, Factus sum sicut homo sine adiutorio inter mortuos liber.

b 2 Sicut

Sicut & Paulus Rom.6.cum inquit: Serui esfeis peccati, liberi eratis iustitia.i.derelicti.

Liber inter mortuos, quicuncy hanc vitale auram captamus, morti sum? obnoxi; atchaded gehenne. Nec quisquam est qui ita sit soluendo vt seipsum etiam queat redimere: tantum abes, vt fratrem, aut alium que malit. Sic enim docer Propheta Psalm. 48. Frater non redimet: redimer homo? & dabit Deo vnde placetur? Cum vido rit sapientes morientes: simul insipiés & stultus peribunt. Itach Psal. 87. V nus atchaded solus de scribitur Christus Dominus, qui inter mortuos habeas liber, ac facile possit redimere debitores, modo se illi side syncera commodent.

Liber vitæ, in quo electi scripti sunt, quibus Christus dicit, Gaudete & nomina vestra scripta sunt in cœlis. Impsi delentur ex eo, vt Psal. 6, De leantur ex libro viuentium, & cum istis nonscribantur, quomodo delentur è libro, qui nunqui in eo scripti sunt. Respondeo. Ipse se exponit, di cens: Cum electis non scribantur, vt hocstidelo ri è libro vitæ, quod cum iustis non scribi.

4. In summa Deleri de libro viuêtiu, nihilaliud est, să declarari non esse adscriptos, id dd in Psal. 69. subiscitur. Ceterum libri, in quo electi inscribuntur, meminit & Moses, Exo. 32. Id nihilaliud quâm æterna Dei electio & predestinatio, quam indubitata vocatio & iustificatio sequitur, Roma. 8. Sic ait Psalmographus: Dele eos delibro viuentium, hoc est, extingue ex eorum numero, quos ad vitam delegisti. Nam qui semel adscriptus suerit, hoc est, inter electos numeratus, expungi potest nunquam. Datus est filio seruadus, qui neminem eoru quos pater donauit, abiscit, neces rapere quisquam illos potest de manueius. Vade

tis

alè

led

do

eft,

cet

net

de

RUT

der

108

res,

Sus

pta

De

(cri

Juž

die

clo

bui

fal.

criv

ind

am

10

oro

ro,

CTV

CI/

us.

dt.

US.

nde

194

Vnde & vir Dei Moles, quum expungi peteret estea petitio tanquam absurda à Deo reiecta, Sie milisimprecatio est in Psalmo. 109.

LECTVLVS.

Idquo fidimus, in quo conquiescit animus, defignat. Prouerb. 26. Sicut fores in cardine suo voluuntur, sic voluitur piger in lecto.

LABORARE.

Laborare significat nonnunquam anxium et in magna difficultate esse. Ita enim Esa. 52. accipit pro eo quod laborauit anima eius. i.vehemene teranxia suit, sicut ait: Tristis est anima mea vsep ad mortem, & Dauid Psal. 6. Laboraui in gemie tumeo & significat anxium, & in magna difficultate sese suisse. Hic, inquam labor cogit, vt ta ardua & grandia sit promptus, tum facere, tum pati, Beati qui lugent.

Latini quoq eleganter quidem, Laborat bonæ litera. Sic & Hebrei nonnunquam, vt Exodi. 7. hocverbo [17] víus est Moses: Aegypti carebantaquis. Et laborabunt Aegyptij ad bibendū

aquam de flumine, dicit Hebreus.

Preter alias significantias, dicitur Deus & fatigari loquutione Metaphorica, cum diu per patientiam & longanimitatem eos tulerit, qui me ritipunas pro peccatis, & vitra tales ferre non vult. Vide Malachiam.

4 Laborates & oneratos vocat Christus, qui iampeccata sua sentiunt, & pauperes spiritu exissum, quod non alij, quid Christus sit, agnoscere queant. Satisfactio enim est pro peccatis, mediator & intercessor eorum, qui iratum DEV M timent.

Lugentes funt hi, qui pressi magna calamita b 3 te plane

te plangunt & lamentantur, qui tamen, simulate que Christo sidem habuerint, gratia patris promittenti, non possunt non magnifice consolari.

LABOR ET DÖLOR.

Dux ille Hebree voces, Auen & Amalouas possumus adflictionem & laborem vertere, fa pius maxime in Prophetis conjunctim ponutur opusce est vt nobis familiariores faciamus, ger minum enim víum complectuntur. Alterquo nauleam & grauamen fignificant. Hoc opushic labor est. Ita & Psalmo. 80. de senio confectis ait. Quod si diu vixerint ad. 80. annos perueniut, dd Supra est. Auen & Amal, est adflictio & mileria, vellabor eft, eo quod fenum difficilis & infalix res vitace fit. Alter, quod iniquitarem, nephaset maliciam fignificent, quo modo prophetisin W fu est, vbi in impios inuecti, pellimam illoruvi tam addictionem et laborem nominant, vt Plal. 9. de Antichristo ait: Sub labris suis adflictio& Jahor, Idos eam ob caussam. Pseudodidascilien imprice homines, sua malicia, & mendacidostri na, multum alijs damni dant, quippe quos degla bunt, detrahunt aliquid rei, premunt, seducunt, Quemadmodum & nos verbo infortuni gemi na via vrimur. Primu, quod simpliciter finilitu euentum accidenscy damnum significat, quod fi ne peccato fit . Secundo, quod etiam scelus & κακοτεχνίαν denotet, vt fi verbo quispiamalis quid mali decernat secum dicere solemus. Illein fortunium instituit, id est scelestum facinus, per quod alijs,dein & ipsi malum obuiaturum st. Huiusmodi autem differentia & vsus, ex opop tunitate linguarum et historiar uaccipienda funt Scriptura interdum iniustitiam nominat. Hint in Prophetis iultitie hominum, labor & dolor appel

rulac.

pro.

lari.

quas

e, fa

, ger

quo

is hic

s ait,

t, gd

eria,

œlix

as et

D V

i viv Pfal.

0&

ieni

ctri

eglų

unt.

emi Ibrů

df

s &

in

pet

lit.

100

int

inc

lor

och

aliv

appellantur. Quia in his iustitijs sine charitate multumest operis & laboris, & nullus fructus. Et Plalm. 19. Labor labiorum ipforum operier: eos. Et Pfalmo septimo. Ecce parturiet iniustitia concepit dolorem, & peperit iniquitatem, id est Aven, hocest, laborem parturit, dolorem, anxia fudiadepingit. Metaphora sumpta à mulierib? parturientibus, Notat autem Pfalmus ingeniū &prudentiam calumniatorum, qui dum inno. centia sestinant opprimere, impatientissimi sunt morz, magiles in hoc intenti, vt prius expleant animi sui maliciam, quam prudenter consultent, prius incipiant, quam deliberent. Non enim rae tione & confilio, led impetu & temeritate ferun turideo factum malunt, quam consultum. Exe pletoautem flagitio, dum demum ineunt confle liaquibus recte factum queant tueri. Sic Abso. lomaiebar: Inite cossilium, quid facere debeamus Sicludei Christum prius comprehenderunt, po staquerebant falsa testimonia. Sic Ecclesiast.10. Laborstultorum adfliget eos, & sæpius eodem libro: Vanitas & adflictio: Ita etiam predixerat Dominus Most, populum Israel se esse traditurit inmanus hostium, ve ibi seruirent dis alienis, q nondarent eis requiem, nec die nec nocte, & Da mid Pfal.g. Contritionem & infelicitatem. Et ali biscriptura vocat vastitatem & inquietudinem Viedifficiles, Sapien.5.

LIBANI.

Libani significant principes, qui rebus Reia publoptime præsunt, quod non in vno loco in scripturis habetur, vt Esa. secundo, decimo, & ... cap. Nam scriptura solet non in vno loco princi pes Abietibus, Buxis, Libanis, Cyparissis, adsie milari, vt in litera A patet.

b 4 LEVA

DIVINAE SCRIPTVRAE LEVARE.

verbo leuadi Hebrei vittur, quomodo La tini eleuandi. Eleuari autoritatem alicuius qui dicunt, intelligunt contemni, susce dece haben.

Item Hebrei vtuntur pro excindendi & spo liandi verbo, vt Hier. 4. Nam pro remittedi ver bo Moses vsus est, Gene. 8. An remisse aque, Esa. 9. Primo tempore alleuiata est terra.

Leuare manum significat preualere & poten tem esse in opere, seu ostendere & exercere viru tem, vt Esa. 49. Ecce leuabo ad gentes manu má Et Psal. 73. Leuo manus in superbias eorum.

Leuare manum ad Dominum, est gestus onto tium, vt Psal. 27. Leuat Moses manus.

A Aliâs leuare manum, idem est quod iurare, vt infra dicemus.

y Item leuare manum vel sustollere in colum quocp non iurantis habitum indicat, sed potesti tis indicium est, vt Ioannes in sua Apocal.ap.m Leuauit manum suam ad cœlum. Vides illicid iuret per semetipsum, qui manibus extremacou Iorum conjungit, pedibus terra & mari superior. sese illorum omnium dominum indicat. Et Daniel.12.eodem modo loquitur cap.20. Leuauim num meam ad semen domus Iacob. Quia idiu rantium est, pro iurare accipitur.

cat velocem esse in via, vt Gen.29. Vbi nos habe mus: Profectus ergo Iacob. Hebreus dicit. Et lo

uauit pedes suos Jacob.

Leuare auté peccatif dicunt Hebrei, propar cere ac dimittere, Gene. 4. Maior est inigras mea &c. Et cap. 18. Et non parces loco propter quinquaginta.i.non tolles 252, tum leuare significat, tum parcere.

Leuare

OLA

s qui

ben,

k ipo

Ver

aque,

Oten

virtu

rany

rare,

lum

cella

D.10

cåd

cou

rior.

Da

1013

iw

rifie

abe

le

Dat

nea in/

ife

Remre caput, vsu scriptura regnum & potestatem signisicat, vt Psalmo. 109. Exaltabit caput, idest eleuabitur super omnes. Et Psalmo. 3. Exaltans caput meum, id est, eleuauit me & in sublimiconstituit me. Iuxta illud. 3. Reg. vltimo: Subleuauit Rex Babylonis caput Ioachim Regis Iu dz, &c. Hic patet clare of Subleuare caput sit ipsum hominem exaltare, & in regnum ac gloriam collocare. 9 Igitur Leuare caput, pro restituereintegrum inog priorem statum. Et leuauit caput pocillatoris. In Genesi & supra tractauimus hunc Tropum in litera C.

10 Leuare signa, nonunquam Hebræi de quouis signoaut symbolo dando ad aliquid designandu autannuendum. 11 Interim verò pro, signum militare proferre ac proponere, vt milites dent

nomina, accipiunt Esaiæ, capite.

n Leuare vel magnificare plantă vel calcaneum Scriptura p magnificare supplantatione, oppres fonemintelligit. Quem enim calcaneo truseris & supplantaueris, prorsus habes prostratum, Ioannis. 1, Quid autem sit Supplantare, suo locotractabimus. Et Psalmo. 41. Magnificauit contra me calcaneum suum. 14 Item Leuare gemitum, est valde lugere, Hiere. 9.

LAVARE MANVS.

I Manibus opera, ac oem externam vita attribui mus. Sic enim ait Dauid Psalmo. 62. Lauabo inno centia manus meas, intelligit vita suam pura exhibituru se, dum manus loturum se dicit. Allust Dauid verò hoc dicto ad frequentia veteris populi baptismata. Pieri quoca potest, vt ad ritum precantium respexerit. Solent eni serio precantes manus ad cœlu tendere. Nihil ergo hic nisi vitæ puritatem & innocentiam prosessus est.

b 5 Lauare

Lauare pedes. Nequaqua scriptura pedum tau tum lotionem exigit, sed vere dilectionis officia quæuis. Synecdocha enim est, vt ex eo quod ser uilissimu videtur, omnia officia intelligas, vt lo an. p. Qui nance eò se dimiserit, vt ex synceradile ctione etiam hosti, nedu fratri lauet pedes, quid ille ministeris, quid officis detrahet. Abigail ille dicebat nuntis Dauidis: Ecce me samulam tuam quæsiui in ancilla tuam, vt lauem seruis domini mei pedes, significauit vsqueadeò morigera sor se Dauidi, vt ne quidem lauare pedes seruulori eius detrectatura esset. Sic & D. Paulus accipita uare pedes, quum viduam requirit, quælaurit pedes sanctorum, id est, quolibet ministerioillis inseruierit, t. Timoth. s.

LONGANIMIS.

E Μακρόθυμ dicitur, qui fuum furorem cope fcit, & in long ŭ protrahit fero puniens, cuius luror no ilico efferuet, sed maxima interponitinte ualla, ve detur peccantibus resipiscendi locus.

2 Longanimitatem D. Paulus à toleratia diffin guit, vt Rom. 2. Divitias bonitatis illius & tole rantiæ & longanimitatis contenis e Est verò hoc nomen ex lingua Hebrea mutuatu, ea eni in Pial

mis & alijs locis scripturæ.

3 Deus identidem predicatur lentus ad iram, vi intelligas no tantu tolerante, qui malu ferat: led qui etiam differat vitione, atep ita se gerat, vi qui malit noxam codonare que penas de peccatoribus sumere, quamlibet meritas, qualibet etiam adid prouocetur. Atep ita intelligimus longanimiate lat ius patere que tolerantiam.

4 Tolerantia est, quum iniuriam quis fert: Low ganimitas, quum no fert modo, sed etiam italen vt de vitione ne cogitet quidem, ne male cuiqua

in vin

in vindiciam precatur. Inuenias nance qui mula ta ferantato tolerantes maneant, sed cogitant ta men, erit tempus vt istis rependatur, ido quodă modo optant tempus appetere: at Longanimes etiamoptant, ne aliquado talionem qui ipsos læ duntaccipiant, sed magis vt resipiscant & consequantur salutem. De qua longanimitate D. Paus lus ad Colossenses primo cap.

LVPVS.

1 Lupus raro in bonă, sæpius aute in malam par, temaccipitur. Nam aut diabolu notat aut pseudoprophetas & impios doctores. Lupus rapit & dispergit oues. Item hypocritas & doloios. Intrinsecus sunt supi rapaces. Item Ecclesse per seguutor supus est.

1 In bonum de diuo Paulo acceptum legimus:

Beiamin lupus rapax.

officia

od fer

VIIo

a dile

quid

ul illa

tuam

mini

fore

lori

Dit la

Ucrio

illis

õpe

nter

ine

ole

100

fal

Vt

ed

u

us

id

té

Lupi vespertini. Lupus natura rapax, prædæ inhians ac fanguinolentus: Vespere tamen longe mpacior est, quum totu diem cucurrerit, et ita ad velpera famelicus sit, vt idem sint velpertini lupi quod famelici, qui diu cibii non gustarint, vt & Zoph., ait de falsis doctoribus vel principibus: Pastores illoru sunt lupi vespertini, qui nihil resie duum ad mane sinunt. Sic & Abacuc primo ca. pite: Equi eius velociores funt pardis, & feltina. tiores lupis vespertinis. Alioqui lupos ex deser to transferunt: nam vtrunque ex Hebræa voce intelligi potest. Vult autem Abacuc quod pardi & lupi celeres sint, non quod natura velocios ris fint cursus præ cæteris animantibus, cæterum o festinent, & auide ad præda inhient, dum fame diuexatur, & minore misericordia laceret & præ dentur. Assimilat itaca Babylones pardis ac fame licis lupis, o festinet & vrgeant ad prædandam & per

& perdendam terram Iuda, & id agit vt haco paratione terreat, & ad emendationem sui populum illectet & alliciat.

LINGERE TERRAM.

Psalmo. 72. amplitudinem egni Salomonis de scribit & canit, Incuruandos Zijm, & inimicos eius terram lincturos, hoc est, prosternendos, vi ore terram cotingant, ad testanda subiectionem. Mos enim Orientalium hodie est, quum regem adeunt, vt aliquoties terra coram eo deosculetur Quod autem Solomon adusca promisse terreter minos regnu obtinuit, Christi typum gesticui pater subiecit totum orbem, imo & colos.

2 Sic & Micheæ.7. Lingent puluerem, idelt,pu uebunt, terrore agitabuntur.

LVGERE TERRA.

Lugere terra dicitur, quando omnino destitus ta cultoribus suis, in squalorem & solitudinem redigitur, Esaiæ. 3. & Hoseæ quarto cap. Propuns ea lugebit terra.

LAETARI.

r Verbum Lætandi ad voluptatem impione co ceptam ex piorū perfequutione pertinet, Mich., Ne læteris inimica mea fuper me quecidi, colur gam: quum federo in tenebris, Dominus lux mi hi. Pfalmo. 88. Exaltafti dexteram deprimentum eum, & lætificafti omnes inimicos eius. Et Pfalmo. 36. Memēto filiorum Edom in die adflictionis nostræ, qui dicunt: Exinanite, hoc eft, nostris malis gaudent.

LVNA.

Luna in scripturis pro mutabilitate huius mor talitatis ponitur, hoc est, mortalitate carnis hui?, propter augmenta & detrimenta, propter transtoriam accou

popu

e.Sic

s de

licos

s, Vt

nem.

gem

êtur e ter

t, cui

,pa

itue

cm

111

có

1.7

Ut/

ni

m

ale

0

15

toriam speciem, August.in Psalmum. 88
Luna, Ecclesia est, sententia Rabani. Item mar tyrum passio. Item huius seculi vicissitudo. Aliquando mentis humane incostantia. Stultus viluna mutatur, quia vir duplici animo est in os bus vissuis. Hacille.

LVDERE.

Ludere dicutur magne beluz marinz, quando valtis corporibus fuis ingêtes faciunt maris comotiones, deuorat minora animantia, & euert ut naues cum hominibus, Pfalmo, 105.

MANVS.

Anus Hebræis varie fignificat, nūc locum rei alicui adiacentem, nūc rie pam. Ita & mare dicitur ipatioium manib?, hoc est, littoribus ac ripis. Nunc pro parte, ora & latere, Esa. 28

&decimo cap. Et baculus ipse mittendus in los cumeorum, sue in manus eius, aut in manibus

corum,idest, Ifraelitarum.

e Sic Manus scriptura pro qualibet sunctione et negotio, qbus vtimur, videlicet ad susteradă vi tănostră, accipit. Hinc D. Paulus iubet viros ma nus suas puras ad cœlū sustellere ad Timothe, um, idest, quisque gerat functione suam, vt Deo placeat. Itē Esaias dicit: Vestra holocaustomata nolo, quia manus vestre sanguine plene sunt, hoc est, vestra omnia negotia, vestre sunctiones et cū quibuscrīque rem & negotium habetis, hunc des fraudatis. Hinc D. Paulus iubet vt quisque mas nu sua laboret, non solum externos illos labores intelligit, sed potius vt quisce serviat sue functio ni, suam negociationem administret, suum officium

cium exequatur. 3 Aliquando potestate fight ficat, vt est illud Psalmographi: In manibus tun tempora. Et Iacob dicit ad Iudam: Manus tuain ceruicibus inimicorum tuorum. Hinc Hebrais simus Hebraicus ille.

4 In manus elle dicunt, qui nos in potestate au facultate elle, aut denicpcopiam esse dicimus, Ela ia., Ruina hec in manu tua.

s Item pro tutela, vt Efaig. 60. In manu Domini,

hocest, in tutela Domini.

6 Quid sit in manu inuenire, in litera I habuimu in verbo Inueniendi.

7 Interdum pro bona operatione, vt Deumer quisiui manibus meis, id est, operibus & sactis, Vnde manus peccatore & impioru sunt specios sa opera siue sacta, quibus sacile quis seducirur. Christus vocat operarios iniquitatis. Et D. Paw lus ad Philip.3. Cauete malos operarios. Mala. Vestra manus facit hec. i. opera q prosicisuntur ab incredulitate. Nam cossiciendi negoti absolutam ratione manibus serè tribumus, vt Pala, Et manib' operamur vt videre licet. Sic & Palmo. 194. Adorauerut opera manuum suarum.

8 Item Manus nonunqua ponitur in scripturis pro violentia & oppressione & plaga, vt Exo.4 Liberauit Israelem de manu Aegyptiorum, hoc est, de tyrannide & violentia & seruitute.

Manus per Metonomiam sæpe significat stu

dia & facta, Psalmo.7. Vt patuit.

Manus & brachium Domini & dextera for titudinem, auxilium & robur in scripturis significat, Nume.ii. Nunquid manus Domini inulio da est? Manus Domini abbreuiata no est. Et Lu cæprimo capite: Manus Domini erat cumillo, hoc est, fortitudo &c.

Atqui

ē figni

us this

tuain

ebrai

ite ani

is,Efa

mini.

imus

may

tis.

ecio

tur.

Pau

alar

ntur

laz.

Pfal

uris

hoc

(true

oti

niv

الله الم

u

100

* Atqui Dauidi familiare videtur, Manum Dei pro vindicta & graui plaga eius accipere, vtPfal mo nono: Tradas cas in manus tuas. Et Pfalmo vigefime. Inueniatur manus tua in inimicis tuis Item Pfalmo, 8. A fortitudine manus tuz Domi ne propter id dd Exodi dicitur: Viderut Aegy ptios mortuos super littus maris, & manum ma gnam, quam exercuerat contra eos. Et Deuter. Siacuero ve fulgur gladium meum, et arripuerit iudicium manus mea, reddam virione hostibus meis, & his qui me oderunt retribuam, Elaiæ.9. In his omnibus non est auerfus furor eius, fed ad huemanus eius extenta. Quia manus Domini te tigitme. Vnde & ad Hebræos decimo capite: Horrendum estincidere in manus Dei viuentis: Sicvidemus sepe inPsalmis pro plaga, correptio ne & surore castigationecs, vt Psal. 18. Nam lagite muzin me torte funt, & vrget me manus tua. Hic lagittas & manu, plagam Dei vocat.

n Cater Manus Dei extenta, ira Dei estad per cutiendü parata, Esa.14. Manus eius extêta, & 98 retrahete Eiusde.31. Dis extendit manü suam, & smul oes impi deficient. De qua loquutione & supra in litera D, Esa. 5. Sed vltra extendit manü suam. Periphrasis estirati & minantis Dei, quand

diumores nostri non mutantur.

n Permanû excellam, Num.15. capitur in Hebrai imo 773, idest, per manû, sæpe loco præpositióis per, vt Loquutus est per manû Prophetæ, Fecit per manum Moss. Sic Numeri decimoquinto cap. Per manû superbă, idest, per superbiam, per temeritate aut per imprudentiam.

4 Manus custodire, est esse innocente, & nemionemadscere iniuria, vt Esa., 6. Et custodiens mao

num fuam, ne faciat omne malum.

Manum

frandis iuramentis leuare manus, absoluteidem est quod iuramentum prestare, sue iurare. Et su cut manuum eleuatione iuramentu Hebrei intel ligunt, ita etiamnum apud nos sieri solet, vt qui iurent manus ad cœlos leuent, Geñ. 14. Leuo mum meam ad Dominu. Q.d. Moses: Testem in uoco Deum illum magnum & excelsum, posei sorem cœli & terræ, cui ego sido, qui ni la capiam ex omnibus que tua sunt, Exod. 6. Inducam vos in terra qua leuaui manu meam, id est, qua iurami vel pro qua iuramentum prestiti, qua possicitus sum. Et illud: Eleuauit dextera suam ac sinistra in cœlum. Sic Dris Exod. 17. per thronu suum, nimi rum rem sempiternam, immutabilem.

36 Alias Leuare manti, pro præualere. Superius

in litera L dictum eft.

Manus supra caput collidere vel copular. En symbolicus sermo, quo significatur summamo. Ititia. Hiere. Et manus tuas supra caput tuum copulabis, pro, in summa angustia & morored se. Antiquitus enim mulierum animo maleaso Carum mos erat, super caput manus virasqueo seree, quemadmodum Thamar ab Amonvita

ta fecit, Regum decimotertio cap.

18 Manum ponere super os, est obmutescere, obstupesieri siue obsurdescere ad subită iram Domini. Quales Philistim facti sunt in exitu linavis ex Aegypto, Exod. 15. Et qualis ille qui sineve ste nupriali, Matth. 22. adcubuit in nupris Dini. Habes hanc loquendi sigură Iob. 39. Mich. 7. Vi debunt gentes & confundentur ab omnipotentia, ponent manum super os, aures eoru obsurdescent. Que est poena impietatis ad gloriam Domini reuelata, obruens impios. Veterum etiam Prouto

prouerbia habent: Harpocratem, qui digito pres

mat labellum, flentium imperare.

pre

dem

Et fu intel

qui

o ma n in

ofiel

VOS

ıravi

citus

rain

imi

erius

e.Eft

mæ

uum

ore d

affe

uecó

vitia

re,ob

lmol

Ifrae

ne ve

Oni.

oten

furde

Do

tiam

ouct

m Manus extensio & colligantia significat impia as confederationes, & (vt vocant) practicas in ordinandis & creandis magistratibus. Manuum em vel digitoru extensione olim suffragia popua lus dabat, qua impietate fraudes maxime contin gunt, Esa. 58. Si amoueris de medio, qui sugui protendendo digitu, & loquedo insquitate. Septuaginta interpretes dicut; Si abstuleris à te colligan tiam & extensionem manus.

le Item Agitare manum, est minitari, Esaix.19.

11 Atqui Mittere manum, non semper de auxilio, sedetia de vindicta & percussione exponitur, vt exap. 1 lob & multis alijs locis patet. Et lob.30. Vertramê no in tumultu îmmittes manu, id est

no fæuies in mortuos, sed placaberis.

m Manus in manu. Prouerb. n. videtur conspirationem impioru inter se significare, adeoc; vehe mentem conatu, vt sit sententia: Impi parant sibi vires quibus se tueantur, inter se conspirant ne re gnum amittant. Sicut Psalmo decimosexto inquit: Adipem suam concluserunt, hoc est, vires suas coniunxerunt.

is Manum in finti immitti, est captare ociosum &iucundti genus vite, sugere cruce, quemadmo dumilli descripti funt Amos sexto capite: Doro mitis in lectis eburneis, & lasciuitis in stratis. Sic & Frigus significat sugam laboris & crucis,

Prouerbiorum. 20. capite.

4 Manibus macula adherere. Hac loquutione vius lob. 11. Idem est quod alicui aliquid rapere, autpervim, aut per fraude. Sic inquit: Si declina uitgessus meus a via, & post oculos meos iuit tor meum, & in manibus meis macula adhæsit.

DIVINÆ SCRIPTVRÆ

Et Græcus acceptatione, imò contrectationen munerum, maculam interpretatur.

25 Manus pro prophetia vsurpatur. vt. Manus Domini terigit me, eò co est prophetia gramor,

quæ & onus ab alijs dicitur.

26 A facie manus.i.propter prophetiam que ma nus dicitur, Hier.is. A facie manus tux folus fedi. Et Ezechiel.i. &.3. cap. Manum Domini prophe tiam vocat, ob vehementiam qua manus organum est agendi faciendique res nouas arte prox bitratu hominis, simulque vim humani ingeni velut explicandi. Et alibi: Ad hos non mist Dous manum suam, sicut ad Mosen.

27 In manu seruorū suorum. Hec loquutionon transit in linguam Latinā, que tamen frequês el Hebræis, & in nullo ferme Prophetarūnoninue nitur. Verbū quod loquutus est per manūseno rum suose Prophetarū. Dominus alloquutus et eos ministerio Prophetarū suorum: aut consmilis aliqua, promissis Prophetis loquutus est Dominus &c. In manu seruorum suorum.

28 Breuiter, In manu Efaiæ, Haggæi, &c. fignificat ministerium Prophetæ. Nanque organasuns spiritus sancti, & dispensatores mysteriorū Dei, quæ quasi per manū expendenda receperunt, vel vt si quis dispensaret pecuniam vel thesaurū, pra alium diceretur facere in manu illius. vt. In manu Esaiæ, id est, per Esaiam, tanqua organum & dispensatorem mysteriorū suorum. Sic in manu Malachiæ, In manu Haggæi, ministerio Haggæi, quia spiritus sanctus Haggæo illo, tanqua organo diuino vsus est, per ed verbū suum, scut qui pecuniam per manū serui dispensare soletus landiam.

Manus in loco non habet formă pluralis numei meri apud Hebreos, sed affixum pluralis numei

fingl

onem

ianus

mior,

e ma

s fedi.

rophe

orga

proar

ngeni lit Do

o non jës eft

ninue

feruo

tuseft

nfimie

t Dos

agnifi.

a funt

n Dei.

it, vel

u, per

n mai

um &

manu

ggzi,

orga

it quis

lis nu

umeri

fingu

fingularem formam ad se trahit, tanqua dignior numerus inseriorem. Plurali enim isti honoris lo covuntur. Hinc Deos plurali numero, non ali ter q Graci & Latini Deum vnū, multo sapius q singulariter adpellant. Sic Esaiæ. 10. capite: In manibus sui, vel in manu sui.

Manum adhærere ori, quod superstitios reue rentiæ indicium Aegyptis non rarum, lob decimotertio capite: Et seduxit se in abscondito cor

meum, & adhæsit manus mea ori meo.

Atqui Impositio manuum fuit Hebreis admo dum familiaris, vbi aliquid commendabatur vel offerebatur Deo. Sic Iacob imponit manus duo bus filis lofeph, Gen. 48. Sic manus fuper caput hostizimmolande ponitur, Leuitic. sic Chrie fusimposuit manus super paruulos, & de crede tibus dicit:Super ægros manus imponent, & be nehabebunt. Extremum fignum est, vel omitti potest, vel aliter fieri. Electionis tantusignum erat, eratque tempore Apostolorum ordinatio presbyteron, & vocatio per impositionem mas nuum super caput vocati, quo ceu signo agnosce batur vocatus & susceptus, 1. Timoth.4. 2. Tie moth. primo capite. Ergo impositio manuum lymbolum est futuri diuini auxilij. Nam manu porrigere, auxiliari est.

Manus fœmori infligere, pænftetium ac mæ

rentium est, Hiere. 3. Percuti formur, &c.

Manus confortare, Lubrica genua corrobora re. Ha loquutiones apud Iob quarto capite reperiuntur. Sic nanque ait: Ecce correxisti multos, & manus molles apprehendisti. Et labentem ex offendiculo statuerunt verba tua, & genua tua la bantia corroborasti.

* Quid autem sit manus molles, hoc est, solutas

DIVINÆ SCRIPTVRÆ

& remissa apprehendere, legimus etiam apud Esaiam.35.capite, & ad Hebræos.12. Remissam nus erigite, & genua debilia roborate, & gressu

t

1,

n

V

7

q

ti

П

lo

in

C

ni

ía

q

in

u

te

pe

rectos facite pedibus &c.

per dexteram & sinistra manum in scriptum quid significatur, explicat Chrysostomus Homi lia. 45. ex cap. 5. Matth. Nesciat sinistra tua quida ciat dextera tua. Sed non hic Dominus de huma ni corporis manibus, quibus nec videndi nes lo quendi yllus est sensus, sed in manu dextera auth nistra homines significantur. Deniq scriptulo gimus in lib. Regum, manŭ homines significare, quum dicitur: Nonne dece mihi manus sunton tra homines id est, decem tribus in Israel? Vnde no dubium est, in dextera manu hoses significari iustos, in sinistra vero peccatores intelligi, secun dum quod Salomon retulit: Partes dextrenouit D\u00eds. Peruerse sunt que sunt a sinistris.

Manus sæpenumero sumitur pro audacia, sor titudine, arrogantia. 37 Peccare in manuexed sa, estrotis viribus adhibitis & cu audacia atque arrogatia, et quasi per cotemptu peccare, Numa, 38 Manum inuenire. V bique hæc loquutio He braica signissicat facultatem, vires, copiam. Inue nire enim manum aliquid dicitur, hoc est, attingere posse vel suppetere, vel habere vndealiquid erogare possit. Nam & manus in ea lingua accipitur pro facultate, potentia, vt dictumest, acvitute, Num. 6. Exceptis his q inuenerit manus est. 39 Manum Dei non abbreusari, esteius vires nu quam desicere, vt nullo tepore minores sint, quan nunquam sunt maiores.

MVLTI.

Multi, Hebræis perindeac Græcis, pro oibus accipiuntur, quo multi funt vocati, id est, omno quidem quidem vocati sunt, per predicationis Apostolica verbiscilicet. Nam in Romanis aliter accipio tur vocatio. Quos vocauit, hos & sustificauit. Et "Cor.10. Vnus panis & vnū corpus multi, hoc est, vniuersi qui Christo sidimus, sumus. Sic promultis sunditur sanguis Christi, pro osbus et pro vniuersa multitudine. Nonunqua interpres vertit plutes, nunc multi Gracis eadem est dictio momo, qua Origenes positam putat pro osbus, quo magis respondeat vnus, vt & illic: Qui pro vobis & pro multis. Sic & in Esa.24, multi dies tanti pollent, atque omnes dies.

Multum Hebræi pro immani, inusitato & im menso, magno, ingenti, eximio ac præcellenti in loco accipiunt, & in Esra videre licet. Esa. 8. Sicut impetus aquarum multarum abundantium. Sic Multum esse, Hebræi pro satis esse. Exodi nono apitedicebat Pharao: Multum est de tonitruis Dei, satis est. Sic & Hebræi: Ora vt desinant toonitrua Dei, vt finem faciant, vt cessent tonitrua

fatis fuperque.

na

17

a

12

Ov

ei

e,

n

ij

MARAN ATHA.

I Maran atha (teste D. Hierony.in epistola quaddam ad Marcella) magis Syrum est que Hebreum. Tamets ex confinio vtrarumque linguarum aliquid & Hebræum sonat, & interpretatur KTK 1872, Dominus noster venit: vt sit sensus. Conint. 16. capite: Si quis non amat Dominum I E. SVM, anathema sit. Et illo completo, deinceps interatur: Dominus noster venit. Quod supersuum ste odis pertinacibus aduersus eum velle contendere, que venisse iam costet. D. Hieronymus hac. Nec his distimilia scripsit S. Augustinus. Sic per anathema D. Paulus, 2. Corinth. 16. capite, so let extremum exitium significare, quod Hebræi

DIVINÆ SCRIPTVRAE vocant 777. Quid autem sit Anathema, in lite ra A satis est expositum.

MVNDVS

mundi & promiscua hoim vniuerstate, sue pro toto prorsus genere hoim, vt Ioan. Mudus per ipsum factus est, pro vniuerstate hominum.

2 Aliquando autem tantum pro ns, qui nondi renati funt, & facti coelestes.

3 Et D. Paulus mundu ad Hebr. 11. pro multitudine hoim, aut ipsa creatura, aut verung.

4 Et capite vndecimo, non machinamillamin mensam, sed mundanos homines intelligit.

s Sic, 1. Corinth. 5. accipitur pro infidelibus. Et apud Ioanne peculiaris est huius vocabuli vsus, vt: Mundus me odit. Item: Non rogo promudo. Et quum Dominus ait ad discipulos: Ego elegi vos de mundo, & mundus me odio habet, de impris & reprobis disserit. Pro impiahoim turba, pro peccatoribus siue hominibus mundunis, pro ijs videlicet Deo pertinaciter repugnantibus, Mundus me non cognouit, & Lad Cointhios sexto capite: An nescitis ep mundus, hoc est, mali & vitiosi homines. Et quis mundus dicatur, Vide Cyrillum libro decimo capites cundo, in Euangelion Ioannis.

6 Secus est quod Ioannes dixit: Sic dilexit Deus mundu, vt filium fuŭ dederit, Ioan. 6. Et dat vita mundo, id est, oibus electis vbicuce gentivaga. Iam mundus sanctos & fideles notat, vt mūdus credat. Et alibi: Vt cognoscat mundus. Vbi mun dum noiat Christus eos qui credituri erant, vel etiamnu in Christu Dei filium, & generis huma ni seruatorē credebant. Hinc & Christus mundi saluator predicatur, hoc est, Ecclesia catholica.

Item,

7 11

a

8

to

dı

ti

in

m Si

fu

ho

N

all

m

OF

qı

qı

m

N

DI

ole

01

C

lă

10

Ŋ

y Item, Cacodamon & spiritus malignus diciour esse princeps mundi, impiorit scilicet & pecoatorum, non creaturarum Dei.

8 Quotiescuque eni Mundi figura in mala figni ficatione ponitur, nihil aliud quundi illius amatores, & non Dei, defignat. Totus itaque mundus suo seruit creatori, non deceptori: redemptori, inquam, non interemptori. Rabanus de seramonum proprietate.

, Aliquando etiam ipsa terrenaru rerum ambitio Mundi nomine censetur. Nolite diligere mü
dum, negrea quæ in mundo sunt, quia omne sid
in mundo est, &c. Id est, omnes qui mente ipsa
mundum inhabitant, & cordis amore incolunt.
Sicut in cœlo esse perhibentur, quorum cor sursum est, quamuis carne ipsa in terra agant. Omne
staque quod in mundo est, id est, mundi studioss
nonhabent niss cocupiscentiam carnis, & cetera
hoc est, libidinem, auaritiam & superbiam.
Nam per hæc tria cupiditas mundani hominis
allicitur & exercetur.

m Mundus presentis vite bona, id est, gloriam, opes & delitias, ad Galatas vit.cap.denotat.Per que mundus mihi crucifixus, mundu hicadpelatnon colu nech terra, sed res temporales, laúde exhominibus, famulitium, gloriam, &c.

u Item consueuere sacræ literæ iniqua opera, & qui hæc operantur mundu dicere, vt illud: Non estis de hoc mundo, hoc est, ex ordine eoru, qui mundana pertractant. 12 Mundi spiritus, human sapientia. D. Paulus, 1. Corinth 2. capite: Nosautem non spiritu huius mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est. 13 Porrò D. Paulus, 2. Cor. 8. mundu hunc Græciam intelligit, ac præcipue Corinthum libidine corruptissimam.

DIVINÆ SCRIPTVRAE

Ad eum modum interpretatur Chrysostomin 14 Adhoc; Mundus aliquando est cumulus re rum simul repositaru, vude mundu muliebrem dicimus. Vide Iacob.a.cap.

15 Atqui Elementa mundi, de quibus & superi us in litera E habumus, funt Iudxorum ceremo niæ atque hominu institutiones, vt patetex Ga latis & Collossensibus D.Pauli. Estautem Lati na vox elementi anceps, quemadmodum & soc χείου apud Græcos: quæ declarat interim initii & primordium rei nascetis, interim iplas literas Nam & Aristoteles in Phyficis, intereavndeco gnitio rerif nascitur, recenset son x sia, idelitele menta, subficiens hec principis & caussis. Ethu stinianus libros Institutionum elemeta iurisate pellar, veluti rudimenta. Nec ab his diversim est quod scribitur ad Hebræos: Et quum debere tis eile magistri, propter tempus rursum necese habetis, vt doceamini que fint elementapfindi pri sermonum Dei. Et eodem verbo vsus ettis Epistola ad Collossena, cap. Videte ne quis vos decipiat per philosophiam inanem, fecundi ma ditionem hoim, que sunt elementa mundi, no le cundu Christum. Verobice de ceremonis Juda orum agit, vt hominu institutionibus, que velut exordia data funt hominibus rudibus adhuc, & nondum capacibus Euangelice doctrinz, Con fule textum Græcum.

MAMMON.

Hebræa vox est, divitias significat, neg simpliciter divitias, sed exuberantes opes & hu pramodumingentes. Christus Luca.is.cap.in iustii mammona adpellat, quod indies in viust iniultitiæ, ficuti dici folet; Diuitiæ addut animi,

quin

qui

VO

rad

rit.

fan

ini

rat

bus

mo

DU

fe n

dat etfi

in c

adi

Cau

At

pri

qu

lib

Sic

211 tia

ner

pti

Cat

vf

n

U

į

ũ

quinet Ethnici scriptores irritamenta malorum vocârunt. Sed & D. Paulus. 1. Timoth. 6. Omniŭ radicem esse malorum cupiditatem habendi, asse rit. Inde nance contentio, arrogantia, bellum, & sanguinis essus onascitur. Ea propter & Christ iniustum mammon adpellat, quod in tam sceles rato vsu versetur, inagnamce ad malum mortali bus ansam prebeat. Sic D. Paulus eodem idiotis moad Ephesios ait: Redimite tempus, nam tem pus malum ess, non quod tempora aut dies in se semali sint, verum quod plurimum in illis accis dat mali. Sic Roman. 2. Dies ire & miseriæ, tame esse sin se bona sit: quia verò ira & calamitas ineast, nomenclaturam inde sustinere quoque adigitur.

MILITES.

i Milites eos vocat scriptura, qui vel principi bus, vel vrbibus publice tranquillitatis tuendæ austa, pro constituto stipendio locant operam. Aus milites quorum consilio & manu vtuntur principes, hoc potissimum nomine mala audiūt quodsus stipendis non contenti, falso deferendo, vim faciendo in bona aliorum inhiant. Concustio en publica vis, est sycophantia, fraus, &c.

Militaria vocabula in scriptura sepissione meocurrunt, voi pigna spiritualis describitur liberter vittur huiusmodi verbis militaribus. Sicvides Hebr. 9. Et Psal. 17. Vides precinctum amorum, agilem cursum, expeditas manus, sortiabrachia, scutum, campum latum, persequutio nem, comprehensionem, conculcationem, intereptionem. Similiter Psal. 46. Delens bella, vsq. ad extremum telræ arcum conteret, & dormitabit lanceam, plaustra comburet igne. Tropus quo vss sunt vates, destructione armorum, belli exe

tinctionem altissimam pacem significantes, & apud Esaiam secundo & Michee, 4. cap.legitur, Contundet gladios &c. Id vero in regno Christi, vere demum completur &c.

MILITIA COELI.

Hebrei militiam non tantum fydera & fel las vocant, sed omnem exercitum, omnem ango lorum multitudinem, copias, vim, virtutem, de mum quicquid est in coelo & terra. Sicexercitus colorum, non angeli ipfi, fed Itelle &c. vocantur Sic Deute. 17. Cuncy repertifuerint, quiadorent folem & luna, & omne militiam cœli. 4. Regar Adorauer ut vniuer sam militiam coli, Hieren Sacrificauerunt of militie coeli, Amos: Efa.40. cap. Leuate in excellum oculos vestros, & vido te, quis fecit hec ? Qui educit in numero milità eorum, & omnes ex nomine vocat, quemadmo dum Pfal. 146. Qui enumerat multitudinem ftel larum &c. Moses ornatii adpellat, Gen.seciido. Cum omni ornatu eorum. Hoc in loco xixu Septuaginta dixerunt, od creatura ornamsím mundi. Alibi duva up ponunt. Et sepissimerepe tunt & vtuntur hoc verbo Propheta: Milita cœlorum, pro que in cœlo funt. Sic militiaten, militiam aquarum dicimus: Militia coli profid lis: Militia terræ, que ex terra crescunt.

Hinc Dominus Zabaoth vocatur Deus po puli illius, id est, Dominus militie vel exercitus & cum sepissime Hebrei dicunt, Dominus Deus Zabaoth, seu exercituum. Greci dicunt. Dominus Deus virtutum, seu potentiarum: nimin quod virtus & potentia regis consistit in exercitus fui su populi, & Israelis populus exercitus De,

non raro in scripturis vocatur.

Porrò

vt

tai

mi

pu ple

Da

pu

ide

di

ftri

qui

cat

ter

lite

rin

nat

Th

tan

Re

film

bus

litia

. 1

Dei

fiffic eft, r ur,

IT

el

go

tus

tur

ent

17

.19.

de

tiá

no

ch

0,

mt

tia

00 uū

e

0

rū

rai

ci,

rò

porronomen Zabaoth quo & nos in facris vimur, fide confirmat. Significat enim exercitus tam corporales quam spirituales, qui nos impurgant, & quos vno momento ille delere potest. Vel quod omnes exercitus ei seruiunt, tam cor lestes quam terreni, quos in subsidium suorum mittere potest. Esa. 37.

MILITIA.

Item Iudeis quibusdam militia videtur tem pus statutum significare & coetum, Esdr. 4. Com pletaest militia eius: vhi de tempore mentio fit, Danie.10. Militia legitur. Sed Hebrei dicunt tem pus prefinitum longum . Sic enim illud Iob. 7. intelligunt. Militia est vita hominis super terra, ideft, tempus eft ei definitum. Sed simpliciter die amilitiam placet nonnullis, vt Efa. 40. Vbi no. fricodices vitiofe habent militia, intelligas los quidecursu & labore populi sub Lege, velut in sadio militantie. Sic enim D. Paulus, tam predis atores quam auditores verbi, militibus liben. ter comparat, Vt dum Timotheum bonum mis litem. & bonam militiam certare jubet. Et Co. rinthios in stadio currere facit. Item nemo coros natur, nisi qui legitime certauerit, Ephesios & Theffalonicenses armis instruit. Et se bonu cers tamen certasse gloriatur, & similia aliâs. Sic &.1. Regum fecundo cap. scribitur in Hebreo. Quod flif Elidormiebant cum mulieribus militantis busin oftio tabernaculi fœderis, de quarum mis lina & Moses in Exodo meminit.

MORI.

I Mori in scripturis pprie fignificat à cospectu Deiconfundi, & in nihilū redigi, illa cosfusio ip filmamors est, Genesis.2. Morte morieris, id th, mortalis eris, vel mortis reus. Illa confusio ipsissima

ipsissima mors est, hanc sensit Adam. Sic in Ioan, ait Christus: Qui credunt in me, non morientur, Apud Esa. Omnis qui inuocauerit eum, non con fundetur. Vide Gen. 2. Rom. 7.8. Et sic accipitur mors pro adslicta coscietia pre turbatione mon tisæternæ. Adeogs mors non solum carnis obit tum, sed etiam anime interitum, damnationeg exprimit, Morte moriemini.

Ad hoc Mors omnia terrena funt, iuxtaillul Salomo.; Semita vite furfum est, nimirum vede clinemus a morte, hoc est, ab omnibus que sun

(vt Apostolus dicit) super terram.

Mortis laquei, sunt insidiæ Satanæ, quas prife caro non cauet imò obtemperat Satanæ, mundi principi. 4 Mortui aliquando in bons ao cipiuntur. Beati mortui qui in Domino morso tur. Preciosa sanctorum mors. Et Esaias; Mornimei viuent.

5 In malum, infideles & peccatores funt Sinite mortuos sepelire mortuos suos. Et Ioann. 8 Nifi credideritis quod ego sum, moriemini in pecatis. Audiunt igitur & credunt mortui, idelt, peccatores. Matth. 8. Surge qui dormis, & exurgei mortuis, hoc est, infideles, & in anima mortui. Augustinus ad Euodiū, de Euangelio predicato

6 Porro mortuum Hebrei ponunt pro funere Gene 23. In electis sepulchris nostris, sepelimon

tuum tuum.

7 Denice mors omnium viuentium domus est, vnicuica decreta: viuendi enim principium, moriendi initium est, et (vt dicitur) in primapul te mortem deuoramus.

8 Mortem videre, Hebraismus est vulgarisin scriptura. Sicut videre corruptionem, procomi pi. Sic & videre mortem, pro mori, non videre

morten

Toa

nar

aut

mo

an

at:

וטמ

bu

cat

nar

Ide

tur

cut

bla

fun

At

tus

nia

DO

1

10.5

a

B

CUI

4

qu

tita

Cen

mi

207

mortem, pro non mori, vt est apud Lucam. 2. & Joan. 2. quo scriptura vtitur, ad indicandam diui nam virtutem, cui omnia viuunt, & nihil perit, autorrumpitur, sed nobis perimus, & nobis morimur, ac corrumpimur.

9 Mortuos solet etiam scriptura interdum vo areeos qui sunt in captiuitate. Sicut & Esa, dis atsurgent mortui, & excitabuntur, qui in mos

numentis funt.

oan

ntur.

on con

Ditur

mon

neg

illud

et de

funt

per

עמטר

1 20

nin

rtui

nite

Vifi

ca

000

ni.

ni.

ato

ere

110

LIS

m.

ui

'n

TĈ

m Morté gustare qd sit, superius in litera G. has buinus. It In morte & in inferno esse, significatobliuionem Dei, & blasphemiam sempitere mm, Hicenim cura & amor suipsius regnat. Ideomisericordiam Dei non potestante oculos habere. Querit enim essugium, & non inuenit, mucmox inuoluitur odium Dei ardentissimu, opiens primo alium, deinde se non esse. Ac sic blasphemat summam maiestatem, quam optat summo nisu non esse: & si posset, non esse, saceret Angita suga & inimicitia æterna est. Tucillud Pallimpletur: Impius sicut puluis vento agitas muscalicet, sugiens, & non essugies. Psal. 6. Quos mam non est in morte, qui memor sit tui, in inser noautem quis consitebitur tibi?

Mortuus acorde, est obliuioni dari & perinicorde & memoria hominii, Sic Dauid Psal. pai: Obliuioni sui taqua mortuus acorde, i. si-

atqui mortuus est, obliuioni datur &c.

Mori peccato, est non obsequi desiderijs &

apiditatibus peccati, Rom.s.

Morte mori, Vita viuere, Hebraismi sunt, quaverborum replicatione vehementia & certindos significatur, Gen.2. Morte morieris, id est, conssime citissimecon morieris. De illis Hebrais missupra tractauimus.

Ccteru

Ceterum scriptura mortem identidem som num adpellat, id deflexione quadam, fiue mollio re metaphora, ficut duce natura, in omnibus line guis videas,ea que vel nimium fordent, vel hop rori funt, Periphrasi autem alio, non suo nomine adpellari. Sic & sepe in scriptura, siue vt rem tri ftem melioribus verbis, per asko uop eloquanu flue vt fpem refurrectionis indicet, mortem que rumlibet, non bonorum tantum fomnium (que reuera somnus quidam est, quum ad vitamili refurgant) & dormitionem vocare folet scriptu ra, sed etiam impiorum qui vt resurgunt quide. refurgunt ad judicium, non ad vitam. Aequemi de impis regibus scriptum legimus: Obdorni uit cum patribus, atch de pijs.

MORS CHRISTL

Mors Christi satisfactio est pro peccatis no stris. Christus solus satisfecit, quia solus redemit Crucem quam patimur in terris, non pro pecca tis satisfacit, sed mortificatio veteris ac camalis hominisest, vt operatione & virtute baptilmi conformis imagini Christi sui capitis, flat Chris stianus, & in Christo noua creatura, et moriant & refurgat. Hominem rurfus aqua & spiriture nasci oportet, qui saltem spiret ad astra. Crucem tolerare, & carnem vna cum concupilcetis luis cruci adfigere, qui este Christi gaudeat, neceste est. Breuiter, nemine dignabitur suo regno Chri stus, qui in terris auersatus est adflictiones,

MORTIFICATIO.

Mortificatio non tantum humana quadam cohercendi diligentia, aut externi cruciarus, fel quando verus metus Dei absterret nos i peccio do, ita vevere phorrescat cor, metu diuini iudici quum ad peccandum solicitatur. Sic perculsum

COL.

cor

im

di.

pu

re.

mo 8

in

ren m

Vt

201,

un

cap

th

P

te

E

N

gr

VC

ap

fai

de

re

m

qu

fig

m

m

cor,infirmitatem suam agnoscit, & opem à Deo implorat. Talis mortificatio opus est spirits saru di, Rom. 8. & Galat. 5.

MONTES.

OM

lio

ine

Oh

ine

Ti

tur

uo

lli

W

ni

ú

i

Montes, vrbes, regiones, regna, & turbas po pulorum vocari costat ex pluribus locis scriptu te. Ita mons Samaria, pro ipsa Samaria poniture mons Amorrei, pro regione Amorreorum. Sed & Babylon, mons opulentus dicitur, Esa. 13. quu in plano sta suisse constat. Sic & Babylone Hieremias capite vltimo, montem nominat. Et Psal mo secundo, nomine montis & tota, & partes, vr & sepe in scripturis sit, complectuntur. Cana an, quia montuosa est terra montem sanctum su um vocat, Esaie secundo cap. & Danielis secudo

cap.mons pro regno intelligitur.

Item quelibet Ecclesia dicitur mons, sicut ca tholica Ecclesia dicitur mons Domini sanctus, Pfalmo decimo quarto. Quis requiescet in mon tesancto ? Item Psalmo quadragesimo septimo. Efa,fectido et vndecimo cap, Mons Dei pinguis Nimirum Christus cum tota sua Ecclesia, omni gratia abundans. 3 Similiter montis quoque vocabulo populus Dei manifeste intelligitur, id apparet Hebr.n. Accessistis ad montem Zion, &ad ciuitatem Dei. Ex secundo Psalmo 4 fatis apparet, per fidem Deum in cordibus cres dentium regnare, ac regnu illud quonia in solis rebus coelestibus est, & longe vitra hæc terrena fabilitu, monte appellari. , Aliquando aute mons dicitur Sion, vtin code Pfalm. &. 124. Ex quibus verbis no obscuru est fide per mote Sio fignificari. 6 Nõnữquã fides ipla simpliciter p montem facrum non adiecto aliquo nomine de monstratur, Ferè enim fit, yt quibus per fide in pericu

periculis à Deo succurritur:ad eum modum fat, vt confilis humanis vix aut nunquam possites

prehendi, vt Pfal.,

7 Mons Zion Ecclesiam proculdubio signis, cat, vt sepe vides in scripturis. Erat enim habita tio populi Dei. Ergo vbi populu Dei, idest, cat, dentes, pios, & sideles inueneris, illic monte Do mini este non dubitato, cum sanctificatione & iustificatione eius, de quo Michee. 4. Psalmon, Induxit eos in montem sanctificationis sue que acquissuit dextera eius. Hunc montem piorum acquissuit Deus pater per sanguine silis sui Christi Iesu medratoris.

Ad hoc Montes Dei aliquado nihil aliudin telligutur, q altiflimi montes, Pfal.35. Iuftitiana id est, bonitas, sicut montes Dei. L. Para. n. Gradis numerus quasi exercitus dei. Hebrei enim quod eximium, magnum, aut prestans est, Dei estevo cant, vt vrbs Dei, Cedri Dei, de quo & supra.

d

te

fe

di

CO

be

14

lu

ft

m

fei

m

&

ba

20,

fan

Montes vero coagulati, ideo quod vnuquil que donum proprium habet, alius quidenic, alius verò fic, vt fignificentur varia Ecclefecta, rifmata & donationes multifugæ, et ideo plute

montes vel colles.

ro Preterea Montes nonnunquam calos norminat scriptura, vt Psal. 75. 49. 120. Græci verða ternos dixerūt, de quibus: Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi. Auxilium meum à Domino, qui secit cælum & terram. Et Psal. 75. Illustras mirabiliter à montibus atenis. Quis non videt montes illic dici cælos, in quibus Dominus habitat. Contra hos montes sepe Gigantes insurrexerunt, sed nemo triumphant vnquam. 11 Montes sirmissimi securitatis ac tutele symbolum habentur: sed noctis seu caliginis ap

nisappellatio, est calamitatum & ærumnæ, Hier remie decimo tertio cap. Et priusquam impine

gant pedes vestri in montes noctis.

Montes tangere, modus loquendi eft, quem admodum in Pfal. 17.103. &. 143. Tange montes & fumigabunt. Quando enim montes diuino nutu & tremenda Dei potentia contremiscunt, Dicuntur à Deo tangi: hinc mons contactus ad Porro Montes & colles mit 13 Hebræos.12. di in Prophetis significant potentes, sapientes, di wites, & guicquid in mundo eminet, & impios luis operibus intumescentes. Sic Abacuc.3. Aspe xit, dissoluit gentes, & contriti funt montes secu li,incuruati funt colles mundi ab itineribus æter nitatis, Esaig quadragesimo cap. Omnis mons & collis humiliabitur: seu clarius: Incuruabitur omnis sublimitas hominum. & humiliabitur al titudo virorum, et eleuabitur Dominus folus in dieilla. Et Psalmo centesimo quarto. Tange mo. tes & fumigabunt, hoc est, tange eos, vt fumum se esse videant, qui oculos excecet, qui se aliorum lumen iactitabant, vt territi fulgore tuo, ô Deus diffugiant non adjuti amplius, ad contendendir contra Dei verbum, & tacti tuis fagittis, contur bentur & cedant ab impia fiducia, Pfal.6.

14 Hinc est quod Fundameta montium absolute posita, siducia sunt potestaris, sapientiæ, sur sute, & quarucunca reru, potissimu aute sundamenta montiu intelligenda sunt, siducie operum seu opera Legis, vel Lex et doctrine, quibus ho mines considunt iustificari, Psal. 7. Cômota est & contremuit terra, sundamenta montiu côtura batasunt & cômota, quonia iratus est eis, Exo. 19 20. tale suit signu, qualis res ipsa. Sunt etia môtes sancti, de quibus Psalm. 86. Fundamenta eius in

montibus fanctis. 15 Montes transfert Deus Tob. montam terrenosillos & petrofos, quam arrogantes & fublimes tyrannos, fublimia fecu ti regna. Pharao mons feculi fuit, fed vno mome to, nihil tale expectans, translatus est in mare ru brum. Nebucadnezar mons feculi fuit, fed de lo co suo dimotus est. Regnum Babylonicii mons feculi fuit, quid autem de illo superest nissinane nomen ? 15 Montis fignificantie Rabano ipfi congeste sunt. 17 Motes Ecclesia significant. Et erit in nouiffimis diebus præparatus mons do mus Domini, ibunt ad e m gentes, quodali de Christo enarrant. 18 Ité Hereticos iplos vellu deorum scribas. Antequam offendant pedes ver ftriad montes caliginosos. 19 Diabolum ipi fum, in Apocalypfi Mons magnus in stagnum ignis legitur miffus. 10 Montes potestates feculi funt, & mundi fastus tumidus, Montes fi cut cera fluxerunt a facie Domini.

Montes quoch hereticorum dogmata praveta indicant. 22 Libri diuini montes sunt.

0

fit

q

A

P

ta

for

ph

Wit

loc

Vul

of it

Prophete montes excels ceruis. Sancti virl. Hec ille. Sed omnia cum iudicio Christiano expende Lector.

MESSIS.

r Conversionem hominum per Euangelion demessionem vocat scriptura sancta, quoditad sent animi hosm Euagelio preparatiates maturi vt minimo negocio sepe ad vna duntaxat anniu ciatione plurimi illud reciperent, quod cii alia, tum in Samaritanis, Ioan. 4. apparuit.

MERIDIES.

Meridies nontiqua pro grauissimo estu per sequutionis inscriptura accipitur & viurpatur, vt Psal,120, Per die sol non vret te, neces luna per noctem

noctem. Similiter Esaiæ. 16. In medio meridiei, id est, in grauissimo æstu persequutionis. Sic etiam meridiem pro seruore solis, & econuerso seruor promeridie, vt supra. Et Gen. 1. Dominus ad aus rampost meridiem deambulans, quum sam sera uor deserat & imminuerat sese.

MVLIER.

1 D. Augustinus ad Honoratum de gratia noui Testamenti. Mulier proprietate Hebraice lingue omnis semina nucupatur, sue viro intacta,

flue non, iuxta Galatas cap. quinto.

est porrò & ætatis istud vocabulum ad nubendum eius, scilicet, qua sœminino sexui de annis pubertatis exceditur, & ad id tempus, quo habilis viro videatur esse transitus. Sicut ecotrario Vir adpellatur, qui adolescentiæ tempus excesserit, etiams vxorem nondum habeat, cuius vir esse dicatur. Origenes super Leuiticum duodecimo & decimo tertio.

3 Hebrei no in vno loco muliere, pulchritudine finespecie & corona domus vocat, et reuera est, quiprudes dat à Dño. 4 Ite & spiriti adpel lat scriptura, Malach. Custodite ergo spiritu ve. , Mulier circudabit viru, Hier.ca.31. Prouerbiu esse hoc nemo negat. Sumitur aute peo dd eft, fumma fiet, atch arctiffima coiuctio, Ifraelis.f.veri, qui erit fœmina, & viri, hoc est, mariti Dei:quasi diceret Hier.Quid mul ta de reconciliatione dicam flicut vxor maritum suum tenet, sic tenebit Israel Dominum Deum fuum. 8 Mulieres in scriptura sacra in come pluribus locis Prophetan, vrbes & opuletas cie witates fignificat. Et hebreis mulieres et filig funt locaminora, vt castella, ville: na latinis non tam Vulgare vrbes, nymphas, puellas aut matronas d 2 appella

dem capite:sed supra tractauimus.

Mulieris nomine anima in scripturis india ri eam que non tam proferre semen verbi, quam suscipere potest, sepe dicitur. Hee D. Augustinus suscipere potest, sepe dicitur. Hee D. Augustinus suscipere potest, sepe dicitur. Hee D. Augustinus suscipere potest, sepe dicitur. Unde cuntur, qui virtutum opera non faciunt. Vnde Patriarche filios masculos gignunt, Esa. 30. In die illa erit Aegyptus quasi mulieres, & studebunt, & timebunt à facie commotionis manus Do

METVS.

mini exercituum.

Metus & timor, Hebreis pro religione accipiuntur, vt quum Iacob iurat per metum, idelt, religionem patris sui. Timor per Antonomassa pro Dei timore: sicut Latinis prouidetta, Fabio teste, pro diuina prouidentia, Esa. 31. ca. Coraute eius Dei timore delectabatur. Et supra latius, MANDARE.

VI

hu

to

qu

lug

Tu

fere

ob

dita

Vir

eft,

pue

aut

logi

Ver

precipere ponant Hebrei, sed pro commendare quoch et significare ac mittere, Esa. 10. Contrapo pulum furoris mei mandabo illi. Sic Geneus clare patet. Mandârunt ei &c. Nech enim states ipsi Ioseph precipiebăt, sed per alios significabăt Dicuntur ipsi facere, quod per alios saciunt. Mât dârunt, id est, nunciârunt, significârunt Ioseph.

Item, Manda, remanda, expecta, reexpecta, in la liud est, quam non credere nec timere, id au tem est hypocrisis. Est enim un un un gi, id est, imia tio impiorum qui odio legis & contemptu di cunt, manda, remanda, & per diffidentiam dicin expecta, reexpecta, Esaiç vigesimo octavo cap. Mandu

Mandatum & mandata vocat promissiones Dei regius Propheta, Psalmo centessmo quarto. Memor suit in seculum testamenti sui verbi, qd mandauit &c. Et Psalmo centessmo decimo. Ma dauit in eternum testametum suum &c. Promissiones nancy Dei hoc mandatum includunt, hoc est, sidem, vt credas, quod est omnium mandatorum summum, sine quo omnia alia nihil sunt, Psal. 104. Memor suit verbi sancti tui. Quibus si credis, etiam reliqua que vetat & precipit, non tibi displicebunt, & ferè preceptum vocabulum il sud sequitur mandatum vel mandata. Ideo promissio & suramentum Dei, vocatur preceptum.

4 Veritas, testamentum, mandatum vel mandata, preceptum, idem sunt, De quibus suo loco

fusus disteremus.

אבה, MEDITARI.

Meditari eft secum reputare, Sed Hebrei hoc verbum in bonam & malam partem accipiunt. Pro lugendi ac plangendi in loco accipiunt, qd huius significantie nonnihil secum adserat, medi tor, Esaie decimo sexto cap. Meditabitur nequaquam ad pedem coctilis muri, id est, queretur ac lugebit. Nam qui lugent, aut meditatur, aut que-

runtur, Hieremiæ quarto capite.

ltem, Meditari idem interdum est quod disserere, disputare, & omnino verbis exercere & oblecari, vt Psalm. trigesimo sexto. Os iusti meditabitur sapientiam. Et Psalmo primo. Beatus vir & cin legeeius die ac nocte meditabitur, id est, iugiter, assidue meditabitur. Quamuis precipue significet conari et meditari, sed cum gaudio aut cum tristicia. Meditatio enim significat loqui, disserere, garrire, & omnino negocium verbi aut cantus. Sic tamen ve meditate siat, vis

d'3 de freque

de frequenter cum corde confungitur, vt Pfalm, 18. Et meditatio cordis mei in conspectutuo, Supra in verbo Loqui.

MEL.

Mellis nomine omnis rerum delicataru abu dantia significatur. Psal. 81. Cibaret eos Deus mo dulla tritici, & melle è petris satiarem te. Maginam siquidem oportet eius soli selicitatem este, vbi apes in petris mellisicant. Simile est Deuta Suggere mel de petra, et oleum de scopulo rupis Hiperbole est, incomparabilis seccuditatis adeò vt in saxis proueniant, que ali sa vix in miti solo prouenire solent. Ceterum melle abundasse regionem Israelis, quare & melle manasse dicta est, id sanè indicat, quod Ionathan Saul silius in salu mel reperisse legitur. 1. Reg. 14.

MANSVETI.

Masueti sunt pauperes illi spiritus, quos De minus beatos, & eorum este regnum colorum pronunciauit. 2 Item quibus Euangelionani nunciandum per Esaiam prophetam predictum est, hi inquam, quibus sua mala displicent, &iv stitie sitim habent, seseco abnegarunt, et crucisib iecerunt. Hi illi peccatores sunt, propter quos faluandos Christus venit. Et vt paucis absolua, qui abnegârunt leiplos, & manui Dei le penitus commiserunt, hi in Euangelio πράθο vocantur, quibus Dominus hereditatem terra pollicetu. Idem funt timentes Deum, & verum femen Jacob. De his Dauid Pfalm. 22. & 23. Diriget, in quit, mansuetos in Iudicio, hoc est, efficiet, vto dine & recte ingrediantur & viuant, Vel: Din get eos, pro sua æquitate. Sic enim sepe iudicim in scripturis accipitur. MAN

איני און איניין אייין איניין איניין איניין איניין איניין איניין איניין איניין אינייין איניין איניין איניין איניין איניין איניין אייין אייין אייין אייין איניין איניין אייין איניין איייין איייין איייין איייין אייי

Hebrei nubes interpretantur, que & poppa quod item robustos significat dicuntur.

Alificibum angelorum legunt, quod tamen non ita intelligendu est, quasi eo cibo angeli ver scantur, sed quod è cœlis, angelorum domicilio, descenderit. Dum enim nihil possumus animo concipere, cui non locum aliquem tribuamus, superna interim Deo & beatis mentibus, sedes assignamus, qui tamen loco haud quaquam cirotunscribuntur, corporum expertes.

MERCES.

Peculiare est Hebræis 727, id est, mercedin nomen, pro opere pretio, & oprata, opereque quæsita vtilitate, atque fructu vsurpare etiam vbi nihil loci est, vel conditioni, vel mercedis & operis interse adæquationi, Gene. decimo quinto cap. legitur, ne metuas Abram, ego clypeus tibi, & merces tua magna admodum. Id nihil aliud est, quam ego ero tibi desensor, & turum lucrum, tue opes, tua selicitas.

Mercedis noie scriptura etia donu intelligit

Nam השלי in facris literis etiam liberum donă non folum meritam mercedem fignificat, Pfalm, decimo octavo, & Pfalmo centefimo feptimo, dicit fructum ventris esse mercedem, vtique ab liberalitate Domini collocatam.

Breuiter, Merces est que Deus donat imme ritis, mercedem scriptura vocat, quod laborem & opus alíquod sequatur. Sic in omni scriptura mercedis nomine intelligendum est quod opus sequitur, non quod opere existit promeritum.

Let Christus Matth. Vigesimo quinto cap, vsus est hoc Tropo, & vulgaris modus loquen discripturæ, mercedem non dare pro opere, sed pro Dei promissione, & datur pro bono opere, non debetur. Merces labori tuo erit, apud Hieremiam cap. trigesimo primo. Adparet pro uerbialem suisse sermonem, pro leta reddentur pro tristibus: qui enim operantur, spe mercedis leniunt onus.

en

m

im

pr

qu

tec LC

tan

dic

dic

lare

ma

1 P

escu

corp

10

MINISTER.

Omnes predicatores & Apoltolos mini stros D. Paulus suo more solet vocare. Sic., Co rinth.quinto cap. Quid est Paulus? Quid Apole lo?ministri sunt, per quos estis fidem affequuti. Sic Roma. decimo quinto cap. Christum minis strum adpellat, &.r. Corinth quarto cap. Sic nos existimet homo, ve ministros Christi, & dispen fatores mysteriorum Dei. 2 Ministerium au tem significat functionem seu administratione. De hoc peculiari aut ministerio, gd fitu in aliqua functione est, D. Paulus Ro. u, loquit. Ministeria men glorifico gentiu apoltolus existes: vbi offi ciñ & functione fua d'i axoviap, hoc est, ministeri um adpellat. 3 Vocat & D. Paulus Roma. 11. officium Diaconorum ministeriu. Sic enim alt Siuc

Siue ministerium ministrando. Illi enim erant przecti Ecclesia, rebus dispensandis, vt Acta Apostolorum indicant.

MYSTERIVM DEL

Bignificat autem To MUSHPION fecretu aliquid. quod remotu est ab oculis atch absconditu, preci pueverô in verbis, vt quu aliquid dicitur quod abfarri est & intellectu difficile, folemus dicere Hocmysterium est, subest his verbis tectum alie quid & abstrusum. Hanc significantia vocabu hi hoc TO MUSHOION, mysterium habet. Quare enim Dei mysteria, quorti sunt Apostoli acono. mino alia fint q fides & Euangelion de Christo imo Christus ipse? Quæcuca enim Euangelion predicat, à sensibus & ratione sunt remota à deo. vitotus orbis terran ea nequeat capere, neque à quopiam niss fide, re mirum in modum carni ab. strula percipi possint. Attestante Christo: Confi teor tibi pater Domine coli &c. Et D.Paulus "Corinth. Predicamus sapientiam Dei, recodio tamin mysterio, qua nemo principii huius mun dicognouit. . Hinc Mysterium, teste Chry. fostomo Homilia.7.in, 1. Corinth. 2. cap. pro præ dicationis excellentia. Sic enim consueuit adpels hrescriptura, que præter speciem & præter hus manam flunt opinione: Ecce mysterium vobis dico, omnes quidem refurgemus, &c.

MACELLVM.

1 Per Macellű o m vitá intelligit D. Pau. in quo esculera vendűtur. Romæ en i macellű dici tandé copit forű, in quo o es cupediæ venderentur.

MATER.

Ois populus Israel comuniter agens in Aegy, d, pto,

pto, antequa in duo regna divisus estet, dictuel vna mater: vbi aute sub Roboam in duo regna divisus, dictæ sunt duæ mulieres, id est, congrega tiones. Ita mater Hierusalem, filia Sion, filiæ Tyri, mater ecclesia metropolis. 2 Item scriptura interdu matre accipit pro matrice & vtero.

3 Aliquando pro Ecclesia pioru in side militan

tium: Matrem filiorum lætantem.

4 Nonnungua pro cœletti Hierusale a sursum est, quæ est mater oim nostrum. 5 Etiampro Judæorum synagoga: In sceleribus vestris dimis matre vestram. 6 Item pro Babylonia, vestar nali generatione: Pater meus & mater dereliquo runt me. 7 Demű pro doctore verbi: Per Ewangelion genui vos, 1. Timoth. 4: Et ad Galaas ait: Filioli mei, quos iterű parturio, donec Christus in vobis sormetur. Verű hæc conceptio & natiuitas est oino spiritualis, & sit in corde perse men verbi diuini cooperante spiritus lancto.

8 Item Mater, Ecclefia & cocio populi est, Ho feæ. 2. Contendite aduersus matre vestram.

Mater adolescenti, est turma magnarobuston adolescentum, Hieremix, 16.capite.

Matrix seu vterus autem more Hebrao, pro fratribus vterinis, seu pro cognatione quamex eadem matrice fratres vterini inter sele contra hunt, Amos primo capite.

é

d

tı

n

8

MERETRICARI.

Meretricandi enim verbo & Scortandi impen fissime delectantur Prophetæ vti, pro sidem alien nandi. Et Micheæ. 1. capite: De mercede meretricis cis congregata sunt, & vsque ad meretricis mencedem reuertentur: Meretricis mercedem vocat, id est, animæ fornicantis à verbo. Hoseæ. 1. & Quam mercedem à Domino fastidiri spiritus ten statur. flatur. Et Esaiæ. t. Quomodo facta es meretrix infidelis ciuitas plena iudicio. Hiere. 2. capite: Sub omni ligno tu prosternebaris meretrix. Hoseæ. t. cap. Fornicabitur terra à Domino. Fornicabuntur sliæ vestæ, Hoseæ. 4. capite.

MARE.

I Hebræi generali nomine omnes aquarum con gregationes maria vocant, & placus specimen quodda maris præ se ferunt, Sic lacu Asphaltiten sidem mare desertü vel salis vocatur. Sicut enim slumen Nilus in septe ostia diuiditur, vocatur mare, nunc sluuius, nüc slumina, nunc riuus, nüc siui, ac varis nominibus adpellatur. Sic pro lacu mam lacus & stagnum mare simpliciter: mare ip sum vocatü est mare magnum. Sic Genezareth

adiacet lacui, Matthæi quarto capite.

Alicubi robur significat et ciuitate forte. Esa.22 Erubesce Sydon, ga dixit mare.i. fortitudo maris Multitudo maris vocatur prophetis multitudo populoru occidentalium & maritimoru. Mare enim Hebrei mediterraneum mare vocant & oc cidentem, in cuius littoribus multi populi funt, Esaix.60.capite: Quum conuersa fuerit ad te mul titudo maris, potentia gentium venerit tibi:vbi & occidentales & maritimi comprehenduntur. Irrumpit enim ab occasu, & ad sinistram habet Hispaniam, Galliam, Italiam, Græciam, Maces doniam, Asiam: ad dexteram verò Mauritani. am, Aphricam, Cyrenaicam, Aegyptum víque ad Palæstinam: & in medio multas insulas, Cy. prum, Cretam, Rhodum & alias. Hanc multi. tudinem maris vocat Esaias multitudinem pos pulorum maris. Et econtra orientale intelligunt mortuum, siue Sodomiticu, Ezechielis quadra. gesimoseptimo capite.

Capis

CO

fu

q

ni

de

d

m

21

m

4

C

I

tt

A

1

re pro mundo. Hoc mare magnü est (vt ait Psal mista) & spatiosum. 4 Ité ex Iona capite se mista) & spatiosum. 5 Ité ex Iona capite se gnisicare. Et Dauid alibi, no esse metuendo, qui do turbatur terra & montes in cor maris transse runtur, id est, quando terreni homines, qui solis caducis rebus inhiant, terrentur: & potentes qui alios sastu suo premunt, a Deo in malorum pela gus denciuntur. 5 Mare tumultuari, signisicat turbă impiorum & quicquid eis adharet, Psal mo. 65. Moueatur mare, &c.

6 Item Iudæi occidente mare vocant, Elaiz.44.
Laus eius à termino terræ descendentes in mare & plenitudo eius insulæ & incolæ earū. V biper plenitudine maris intellige ciuitates maritimas, que populosiores sunt. 7 Mare turbidum, & aquæ procellis agitatæ, in scripturis ad impios et peccatores pertinent, iuxta Psalmū.45. Turbatæ sunt aque eor. Et Esaiæ.57. Impi quasi mare seu uens. Ad pios autem slumina illa Spiritus sancti, Ioan.7. que vadunt cū silentio. Esa.8. Psal.45. Fluminis impetus lætisicat ciuitate Dei, hoces, pax, silentium, securitas, gaudium per spiritūsanctū, q adsluit et inebriat credētes, id est, in ecclesa sanctore, q est ciuitas Dei, qua ipse inhabitat.

Porro Mare salis & mortuñ idem esse, se ness. 4. cap. clarñ est, vbi dicitur: Omnes hi coue nerunt in vallem syluestre, que nuc est mare salis, id est, vbi nunc est mare salsum. Namest caricos sum seu carectosum, quod ad intelligentiam Nu merorñ & Deuteronomi facit. Non enimhic de Erithreo mari, id est, rubro mari, id & no Suph, hoc est, arundinosum est.

9 Mare rubrii Hebreis dicitur non rubrum, fed

caricolum leu papyrolum, eô quad eius littora copiofillima funt carecta & papyriones. Multa Superhoc scribit Auen Esdra. Rubrū a Gracis appellatuelt, Plinio tette, o harena eius rubra fie & aque quafi rubere videantur, ficut omnes pro 10 Cor maris, medium eius elt, de ouo & supra adnotauimus. Sic transferetur mo tes in cormaris. u Item Cor maris Iudça eft. nimiruin medio mundi fita. Vidi virum afcens denté de corde maris. O Tyre, que sita es in cor. n Mare nouissimi, mare magnum Hebrais, Deuter. u. Víque ad mare occidentale. Hebr. Víque ad mare nouissimu. Quod alio no. mineappellatur magnii mare, scilicet Cyprium, Aegyptium. Quodab Aegypto tota Allyriam B Dicitur autem mare nouissimu & magnu, quia ed vice terre fancte fines excurreret 4 Magnum aute, quia omnis aquarti collectio mare vocatur Hebraice, Ideo aute mare magnit appellant, vt differat ab his q minora maria funt flagna scilicet & lacus, vt est mare Cineret, quod corrupte Genefaret vocamus. Est eni lacus, que Iordanis in media ferè liraelitica terra efficit. y Solet etiam scriptura Mare magnii vocare in

terdum absolute, mare vti oceanum, sinum ver à

Arabicu vocat mare Junci.

MACERIA.

1 Maceria, vel Maceries, aut sepes, Angelorum custodiam exprimit, qua plebs Dei, quæ vinea Domini appellatur, circumuallabatur inuenieba turque. Auferam sepem eius, diruam maceriam eius, & erit in direptionem. In Euangelio quoque:Homo quidam plantauit vineam, & sepem circundedit ei. Sic etiam in Psalmo: Destruxisti omnes macerias cius.

DIVINAE SCRIPTVRAE MVRVS.

1

bo

hb

125

.

fta

M

m

mi

da

DO

ma

fice

66

3.

no

qu

11

ide

tef

fes

cel

rii

ces

ilh

bi

QU

un

Pf

Va

1

me

. Murus aliquando fides firma est in Deum dini na protectio, Angelica custodia sanctorii, oimo 2 Muri funt munimenta facta piorti vnitas. scripturæ, que ad nos consolandos estædita, Hec Rabanus de Universo.

MOVERI

Moueri, in Prophetis Hebraicus Idiotismus est, vt Pfal.14. Qui facit hec, non comouebiturin æternű. Et Pfal.123. Qui cofidit in Dño, non como uebitur in æternii. Subindicatur eni pauor ille fu gace coscientia, de qua Esa. 88. Qui crediderit, no festinabit, seu no confundetur, no perturbabitur, Et Pfal. . Non fic impij, non fic: fed tanqua puluis que projeit ventus. Sic etia temerario aufudicit îpius: No mouebor a generatioe in generatione. 2 Mouere apud Hebræos familiarissimű verbű est, agitatione significans, sicut qui liberatuselt graui periculo, caput mouere folet, Efa. 8. Quid autem sit Comotio capitis, supra declarauimus,

MODICVM.

. Modicum in facris Biblis pleruck protempo re præsenti vsurpatur. Nam hoc reuera modi cum est, respectu æternitatis. Sic, .. Pet., Modicii si oportet cotristari. 2. Pet.vlt. Deus auté modicii passus, ipse confirmabit. Et D. Paulus, 2.ad Con rinthios quarto cap. Id quodin præsenti est,moi mentaneum & leue tribulationis nostra, &c. In qua sententiam D. Paulus ad Romanos octavo capite quoque dicit: Existimo quod non sunto dignæ passiones huius temporis ad futuram glo riam, quæ reuelabitur in nobis.

Verum & Ioan. 16. modicii pro pufillo posuit, fuo more facit, quum Latinis modicu dicai mo deratu à modo, hic ad tempus refertur MINPOP.

MAG

Magnificare Hebræi vtittur pro educandi ver bo, quod & ipfum Latinis familiarius quum de liberorum educatione loquuntur. Ad quam Efaias acapite alludit magis q ad enutriendi verbu: Filios educaui, magnificaui habent Hebræi.

Ilem Magnificare 322, qua voce Euangelio flatimpensius sunt vsi. Sic Lucæs septimo capite Magnificabant Dominum, dicentes: Propheta magnus surrexit in nobis, hocest, laudibus sumo mis vehebant Deum, mirabantur, nec satis laudare poterant diuinam beneficentiam, &c. Sic nobis præcepit Exodi vigesimo capite Deus, vt magnifaciamus parentes nostros, hoc est, magnifice de eis sentiamus, vt pretiosi nobis sint, etiam siste vilissimi & pauperrimi.

3 Magnificentia autem pro gloria, maiestate, ho nore, grauitate, splendore, smò pro omnipotetía, quum Deo tribuitur, accipitur.

MENTIRI.

i Mentiri in scripturis nonnunquam significat iden quod subici, vt Psalmus decimus octauus testatur, et Deuteronomi, 33. capite de Israele Mosesdicit: Et mentientur inimici tui, & super excelsa eorum calcabis. In his verbis liquet menti rimimicos Israeli, idem esse, quod sieri ei supplisces & penitus potentia illius subici. Quod vel illud abunde declarat: Et super excelsa eoru calca bis: quod Rabbi Salomon significare scribit, at que sidixisset: Super colla eoru pones pedem tus um. Id quod vicip extreme subiectionis est. Sic Pal. 8. Osores Domini mentiti ei sussent, &c. valetidem quod penitus subisci.

Etsorian inde Mentiri pro trepidare, & maxime seruli subjectione scriptura vsurpare solet,

o qui ita subiecti sunt, multa soleant timoreni mio adacti ijs mentiri quibus feruiunt, & quo rum potentiam maxime formidant. Sic fures la tini pro seruis dicebant, o serui oes furarisoles propter nimia.f. erga eos heroum parfimoniam. Item Mentiri pro fallere, 4. Reg. 4. Mulierin quie ad Helisau: Noli queso domine mi vir Dei. noli mentiri ancille tuæ, &c. Et Abacuc. Men tietur opus oliuæ, & arua non afferent cibii. Go nesis. 47. Tertium quoque peperit, que adpella uit Sela: quo nato, parere vitro cessauit. Hebrai fic legunt: Et rursus peperit filium, & vocauitno men eius Schela: nam fuit in fallendo, duipfapa reret eum, id est, parti abfuisset vt partus fefellis fet, aut periclitata effet mater. Id eft, non confue tudinis more venit, sed oblique: quod valdepel culosum est. 4 Item impietas, quandoquide aut opibus terrenis, aut fuis opibus oiatribuit, nihil Deo, recte nil aliud dicitur agere prater nu gari. Sic Psalmo.65. & Hiere.7.cap.

y Hinc Mentiri spiritui sancto, vt Apoc., patet qui sicte simulat & mutatur, quod cateri instinctu spiritus sancti faciunt. Nam mentitur noso Ium qui falsum dicit, verti qui simulat; vt sacen

Creufæ, & æs mentitur aurum.

6 Mendax dicitur quisquis diuinis promission bus distidit, quum Deus nihil nõ prestat promissum, ex Psal. 115. Non potest nõ mentiri homo, di de rebus salutis loqui vult sine spiritu Dei, qui concipitur ex credito Dei verbo. Natura menda ces sumus, solu autem verbu Domini siue Euan gelion veraces sacit. Psalmo. 4. vocat srustranta eoru contra se consilia & conatus irritos, menda cium & inane. Sic mendax arcus & sicus inscriptura dicuntur, op sallant & eludant spem & concesta

pectationem, que de eis habetur. 7 Mendacie um,oem falfam coffdentiam fignificat, vt Ofee, 12 fodus initum cu Aflyrijs, mendacium vocat.

g Item Dauid Mendacium inane vocat, Pialmo quarto, frustranea impiorti contra se cossilia & co manus irritos: fefellerunt eni illos. Sicut ficus men dax &c. Ita frustrarunt hostes Dauidis sua cossilia dumid minime præstiterunt, quod de se pollices bantur, nempe Dauidis extinctionem.

Nonnunqua scriptura no crassa illa solu, quæ judicio humano patet, vocat mendacia, fed multomagis & proprie quo seducuntur homines à Dei veritate, Pfal.s. Nam quum Deus fit ipfa vee ritas, quicquid contra eius doctrină dicti fuerit. vel seeius doctrine equare voluerit, mendacium streceile est, vt Sapien. L. Os quod mentitur, occi dit animam. 10 Mendacia applicare, est mene daces doctrinas obtrudere, vt Pfal. 119. Multiplica taeft. Hebræus dicit: Applicuerunt.

u Mendacium loqui, paulo ante in litera L trai

cauimus. MENSA.

· Vocabulu Menfæscripturg vstratuest, & pro cibo, pane, refectione aqua, sapientia & verbo Dei, siue ipsa predicatione verbi vsurpatur.

1 Item pro ipsalege & Prophetis, in quibus sie cut in mensa panis, ita proponitur manna cœle ste verbi Dei, quod animã refocillat & côfortat, Deut. 8. Marth. 4. & Pfal. 22. Parasti in conspectu meo mensam, id est, ô Domine, verbu tuum scrie prum in lege Mosi & Prophetis, vel libris Prophetan, vt fit mihi cofolationi quum perlequar. Mensam Domini Malachias primo capite, Al tare vocat. Sicut Ezech. 41. Hec est mensa coram domino, & strues eius hoc quod super altare po nitur ex lignis, cibus yerò holocauftum.

DIVINÆ SCRIPTVRÆ

4 Item Mensa facierum, aut præsentiarum, sur Mensa propositionis (apud Mosen Num. 4.cap.) Ea est, quæ proponitur coram Deo: sicut & panes propositionis, panes facierum vocantur, qui

coram Deo proponerentur.

Mensam verti in laqueum, est scriptură impți fieri in laqueum, quo primu irretiantur & imper diantur. No est eni sensus scripturæ nisiapudspi rituale, vt qui spiritualis no est, is varie distralatur huc & illuc, multiplicibus sententis scripturæ, & nihil certi cosequatur, donec tandem pronsus insederit fassa opinio. Et illud Distrahi, estil laqueari & irretiri & capi, occupari fassa opinio ne. Sicut, 2. Timoth. Respissa à diaboli laqueis, à quo captiui tenentur. Et Dauid Psalmo. pre catur: Fiat mensa eoru coram ipsis in laqueum, & retributionem & scandalum.

6 Prophete alias ebrietate, alias damoniu menidanum, alias laqueos, alia alias nominibus.

7 Mensacotra tribulantes. in Psalmo.n. sunctio pastoris illius boni, qua ones curet suas, pulche describitur. Et interalia, mensam este parata grugi, aduersus eos qui sunt molesti. Quibus verbis fallor si aliud indicatur, qua pabulum vite aterna, nempe Dei verbu, quod solu in tanta impiorum frequentia qui ad desectionem sollicitant, immetos in officio retinet credentes.

MENS.

Mens naturæ sensus est, quo hoc aut illud complectimur aut odiose auersamur. Lucæ.10. Extorta mente. Mentem auté cingere, est sortier persistere & sirmiter adhærere, neque permittere vt quisquam inde nos diuellere queat, verum se liciter stare.1. Petri.1. Denique Mentem, spiritum & rationem vocari constat, vt de Libero Arbirtio

trio, libro primo, capite septimo, Augustinus, Mentem Christi tenere, est videre & iudicare spiritualiter, & que sit volutas Dei, tum miseren tis, tum irati in Christo: adeoca Christus est ima go illius volutatis, & qui hanc imaginem agnos scunt vel cognoscunt spiritualiter iudicant. Roman, Renouamini nouitate sensus vestri, vt probetis que sit volutas, &c. Ad hac sententiam sunt referendi loci, a Corintha. Nobis reuelauit Deus perspiritum sanctu, hoc est, secit nos credere Eugangelio. Et inde rursus: Nos non spiritu mundi accepimus, sed spiritum qui est ex Deo, vt sciamus quanta sit Dei misericordia erga nos, qui pro pec catis nostris Christum tradidit.

4 Mens reproba, est deprauati iudicium, dum que bonu malum, & malum bonum iudicat, ho nestum turpe, & econtrario. De qua Esa. 5. Væ qui dicitis bonti malum, & malum bonum, &c.

Roma. In reprobam mentem, &c.

MANE.

r Mane vsurpatur pro consolatione & prosperio tate, & habet nomen illud Misericordia plerunque adiunctum: quia fidelis omnia beneficia misericordia diuina adscribit, vt Psalmo.91. Ad anonuntiandum mane misericordiam tuam, & veri tatem tuam per nocte, hoc est, prosperis siue consolatione seu prosperitate accepta, quando predicanda est nobis Dei misericordia, & nihil nostris adscribendum meritis. Sic Psalmo.143. & quinto: Mane exaudies vocem meam, Mane astabo tibi. Nam mane est tempus gratia illucescentis in cordibus credetium, 2. ad Corinthios quarto, ad Romanos decimotertio cap. In Canticis: Done aspiret dies ille, inclinet vmbra.

DIVINÆ SCRIPTVRÆ

Sic Mane tempus matutinu est, aptu oration & doctrinæ, quando coueniebant ad orationem & ad audiendum verbū Dei, ad tabernaculū flue ad templu Dei. 3 Item in scriptura Mane(yn de matutinu tempus)non folu alacritas infinia tur, sed etiam oportunius orationis tempus eliel tur. Mane enim fobrioru mens adhuc minus ur bata & viuida ad queuis facienda expeditiorest Ecclesiast.39. Tustus tradit cor suum dilucuload vigilandu ad Dominu, &c. Et Pfal. Mane orabo & astabo, Deus meus ad te diluculo vigilo. Quod adhuc ex primitiue Ecclesia instituto, que antelucanos hymnos Christo psallebat, servatur, 4 Item Mane vtuntur Hebrei pro valde tempe ftiue, celeriter, confestim atque similium, sicutin Hieremia.z.capite: Missad vos seruos meos Pro phetas mane confurgens, hocest, tempestive mo nens. Et.2. Paralipomenon.36. capite: Mittebat autem Dominus patru suorum ad illos perma num nuntiorum suorum de nocte consurgens, & quoridie commonens, ed quod parceret por pulo & habitaculo suo. At illi subsannabant nuntios Dei, &c.

MATVTINVM.

Matutinum plertics in Pfalmis respiscentium ab errore est verbum, vt Pfalmo quinto & 26 & 200.129. A custodia matutina vsque ad noctemid

est tota die speret Israel in Domino.

2 Non tamen absurde item licebit iuxta sententia cogruentiam, matutinu intelligere hoctepus q'd potestati tenebrase husus seculi, cui? servator ipse meminit, Lucæ.22. succedet Matutinu vide licet illud vite æterne quod vesperu non habet. Sic Psalmo.29. Ad vesperum demorabitur sletus, & ad matutinum lætitia.

Hebrais sepe hac vox idem est quod tristris, se uerus. Sicenim Hebrei Geñ. 40. loquûtur. Quare yultus vestri hodie mali, id est, tristes, seueri?

Hinc Malitia pro ærumna & tristitia atq miseriadsictioneq perpetua ponüt, vt quii Chri stus dicit: Sufficit diei malitia sua, pro, adserret labore suum, ærumna, tristitiam, adslictione, miseriam secti dies. Et alibi: Si est malitia in ciuitate quam Dūs no secit. No pro malignitate, nec hic suaritia aut rapinas significat, nec quicqua aliud ono, sed eas prosecto plagas que diuinitus inseruntur. Et: Qui facio pacem, & creo mala.

Item Malum pro miseria & calamitate poni.

tur, Esaiz. 45. capite: Produco malum.

4 Malüesse in óculis, Hebraismus est. Significat auté aio displicere. Vidit & Esau & hoc (& vxores Chananças duxerat) malüesset in oculis Isaac idest, & displiceret, Geñ. 28. &. 38. Nequam in ocu lis Domini & Nimrod.

MALITIA.

t Malitiam Hebrei nonunqua accipiunt pro im maturitate & acerbitate, Hiere. 24. Præ austerita te. Hebraica habent: Præ malitia. Sic malitia acci piur apud Hiere. capite. 11. pro adslictione: Non

aluabunt eos in tempore malitiæ.

Malitia autem est impietas cordis, externa illa praue facta, opera sunt tantū fructus interne maditia: est autē op no sidis Deo, no times, no amas Deum, of tua sunt, no que alion: profunda est ista radix, & non satis ne à pris quidem intellecta, vt Psalmo, s. , Vel malus affectus, quo quis pro pensus est ad malefacien dum alris, Gracce nanco dia affectum significat malevel sinistre interpre tandialiena, que foris suspicio.

e 3 Porro

DIVINÆ SCRIPTVRAB

A Porrò Malignus est ille, qui sua consilia sua studia sequutus. Impietatem, id est, Dei ignoran tiam, pro Dei veritate desendit. Inde & insusti & proprie iuxta Hebræos, insipientes, hocest fatui & præstracti, non audientes verbum Dei, de prehedere tandem per Christum veritatem, Palmo quinto: Non habitabit iuxta te malignus, ne que insusti ante oculos tuos.

Maledictio atqui est quicquid docetur contra Dei yerbum, vr Psalmo nono: Quorum os male dictione plenum, hoc est, quicquid docent & di

cunt maledictiones & blafphemiæfunt.

6 Maledictio interior peccatum & iniquitas, vi. Psalmo. 119. & Matth. 25. Hieremia, 18.

7 Maledictio exterior est penuria, yt Malach, Sic Christus maledixit ficum.

MEDIVM.

r Medio Hebrei vtütur pro parte, vt est apud Za chariam videre. Qui mediam partem montis oli uarum in Orientem, mediam in Occasum, media am in Aquilonem, mediam in Notum deijcit. Idem apud Esaiam. 44. Parte igni calemus, parte coquimus, parte idolum fabricamus.

m

di

œ

q

VI

tis

Vt

2 Åtqui in medio esse, Hebræi hac loquitione interim παςαπληςωματικώς, hoc est, impletiue ac obiter vtuntur. Interim cũ Emphasi, sed rarius vt. Ego Deus vester ero. Certos enim facit se tan quam vnum de cœtu inter eos fore. Et alibi: Promittit Deus: Et ego in medio eorum, ero Deus eorum, ducem se fore, imò familiarem quoque gregario cuique similem pollicetur.

3 Ponitur ea loquutio quoque quæ est frequent apud Hebræos, nonunqua pro præesse, ducemest se ipsorum, principem, præsectum scilicet & do minum esse. 4 In medio esse, pro, exillis esse, sllorum

220

illorumefle, Exodi octauo capite: Scias quego do minus in medio terræ. Sic & in conspectu esse, Esizapite quinto. Obiter implet.

, leminloco ponitur familiarem quoce esse, id quodpre omnibus principis est munus. Sic & in Elaia.7. legimus de Emmanuel, id est, nobiscu Deus in medio erit.

6 Szpe capitur in medio, pro, simul cum alijs, vel interalios. Hebraismus est. Geñ. 42. Venerüt filij sirelad emendű in medio venientium, hoc est, simul cum alijs qui venerant ad emenda alimenta & ipsi venerunt. Sic sunt hi Hebraismi: In corde maris, in corde terræ, sicut rex in medio populi corest. 7 In summa, de medio, ad medium, & sin medio, & similes, interdű loquutiones sunt, in terdum verò significant quoca quod sonant.

MITES.

i Mites in scripturis canonicis hi dicutur, qui ex corde mansueti sunt & vindictam no situunt, sed Deo vitionem sui relinquunt, placide erga minimum segerunt, condonant iniuriam illatam, hi possidebunt hæreditate terram, hoc est, permanebunt. Non quod terræ Domini suturi sunt, perdurabunt, Matthæi quinto capite, & Psalmo trigesmoseptimo: Et mites hæreditabunt terram, hoc est, mansueti omnia cedentes & serentes, recepto Christo, centuplu accipiunt pro omni eo, quod illis ablatum surit, & vere terram posside buntid est, rebus omnibus, quantum eis satis & vnde surit, abunde perfruentur. Et Moses ille mi tis & mansuetissimus omn mortalium predicatur vtvidere licet in Deuteronomio.

MISERICORDIA.

Milericordia est omnis illa beneficentia, qua ex

DIVINÆ SCRIPTVRAB

tra publicam collationem proximoru necessimi Succurritur. Sic enim D. Paulus Hebraica phraft vtitur: Qui miseretur in hilaritate. quibusverbis misericordiam, ac oino effusam quanda bonitati ftudium ce benemerendi fignificat. Greci Exemu σύνκη vocant. Sic Christus quoch hac beneficen tiam extulit Matth. 6. Quum facis eleemofynam id eft quum impendis beneficium. Hecillamie fericordia quoce est, de qua Propheta ait: Mileri cordiam volo, & no facrificium. Et quale Sama ritanus impenderat ei, qui à latronibus etat vul neratus. His omnibus locis misericordia idem quod beneficium fignificat. Sicut & Matthe Item Misericordia frequeter pro eo accipiur, quod deus ex fua mifericordia nobis prestat, pro beneficctia. s. beneficio dei, Gen. 32. Minor sum cunctis miserationibus tuis: & hoc significaredi citur Hebræis 707 Hafed, Latinis mileratione. Grecus d'inaioguvlu trafeulit, vbi videmusiufti tiam in scripturis sepe pro misericordia accipi, Hanc Misericordiam Hebrai legunt 707, be neficium, fauore, gratiam: Septuaginta verterunt Sixaiodurle, justiciam. Fauor enim & milericor dia Dei erga nos, vocatur in scripturis sacris iu stitia, hac ratione, o Deus iustus est & prastat q pollicetur. Pollicitatio ex misericordia est quod prestat, iustitia est. Vnde qui raro & egregiobo neficio vel amicitia se adfectu à Domino velho mine voluit significare, eum memorat scriptura dicere solitu(ve nostra quidem versio reddere so let) Fecit mecti misericordiam: quod tamen per inde est atque Adfecit me singulari beneficio, ma gnifice fuam erga me beneuolentiam declarauit,

egregie iuuit. Sic Genesis, 20, capite patet,

ft

it

C

fu

ta

C

Mileri

Misericordia Hebraico Tropo pro benefi. do vel quod vulgo dicuntamicitia. Hanc mile ricordia facias mecu, hoc mihi beneficii praftes. Sicmifericordia Dei est, quando Deus infundit nobis gratiam, ac benefacit, & misericors donti feimifericordie donum est, quum ipse nobis ig , Misericordes ergo Latine renoscit.donat. debonos, benignos, beneuolos, propenfos ad benefaciendum, singularice studio ad copiose de merendum vocaueris, qui in hoc potissimum, vequamplurimos demereantur, imô omnibus frugi fint, incumbunt. Sic Luce, s. cap. in Greco, wired Course Moves. Estote misericordes. Et in Mattheo: Eritis vos perfecti dilectione atca mis fericordes, idem funt. Et Pfal. 11. atcg Pfal. 97. Cu stoditanimas benignorum suorum. Et Prouer. 10. Misericordia & veritas custodiunt regem. Et Prouerb. 16. Benignitate & veritate redimitur iniquitas. Sic & Moses Exod. 5. pro beneficentia apit:Duxisti me in misericordia tua.

s Similiter (2)213, id est, miserationes, inde invocate sunt, quod (2)3 vterum significat, vt emisericordia, charitas, & beneuosetia hoc ver boexprimatur, qua solet mater affici silio vteri sustenon deserent. Misericordia significat benesi centiam, vt auditum est. Veritas sidelitatem, seu sidelem animum erga alium. Hac sigura verboru sepevtuntur, Psal. 31. Misericordia tua & veritas masemper susceperunt me. Et. 84. Misericordia & veritas obuiauerunt sibi. 8 De qua loquutione supra in litera B. Et Psal. 88. Et veritas mea & misericordia mea cum spso. Ecce aute graussis mam promissionem pollicetur pater sis, qui requirunt misericordiam & selicitatem suam.

e, MVNE,

DIVINAE SCRIPTVRAE MVNERA.

Nomine Munerum veneunt omnia, quibus tua queris, non que Dei, vt tui commodi respectuagas, & dicas rectum, contra conscientiam, non habito respectu vel commodi, vel incommodi proximi, vel pietatis, & est contra Moss institutionem, Exo. 17. Et contra lege Dei. Deut. 16. Exod. 23. Prohibet & Dauid non vnoin loco accipere munera.

ti

a

D

D

io

pe

U

QU

lo

m

山

m

DO

Ob

DCI

pur

int

Vn

pus

MITTERE.

Mittere, pro abijcere. vtuntur Hebrei. Nam hoc commune cum omnibus linguis habet Hobrei, vt crebro vtantur vehementiori, & contra Sic Efa. 6. cap. Mittendi verbum, pro abijciendi verbo funt vsi. Et fructus suos mittunt, idest, abijciunt. 2 Item Mitti in sacris literis, precipue Paulinis scriptis, est, non quæsta occasione, imb potius inuitum, vel consensu Ecclestæ, vel vocatione numinis ad ministerium verbi seligi, Romanorum decimo cap.

MOSES LEGITVR.

Tropus est, & ide est quod lex legis, quaper Mosen data est. 2. Corinth. 3. Ite eode cap quidicitad Dominum conuers, per Antonomasam Christum intelligit.

MVSIČA CHRISTIA

Omnia que in Psalterio legimus de musici instrumentis, & ceremonis, significant mentis letitiam, & spiritum, qua lætitia gratus animus Deo in spiritu afficitur, & predicat alis quoque iam expertus Dei benignitate, & vt D. Paulus iubet, Christianos in nouo instrumeto hymnis canticis spualibus canere, ac psallere in cordibus eorti, gratias semp Deo agentes. Siquide illain strumen

fruméta musica totum sibi volut hoiem, qui in es cecinerit &c.De his lege Psal.p.148. &. 149.

MAIOR, MINOR.

0

Magnumautem & paruum, seu minorem, Hebrei vocant, non à conditione, sed à natiuita m. Maior vocatur eis primogenitus, feu na 3 Item interdum Major & minor mmaior. nonsemperadætatem proprie referuntur, sed ad vires & precellentiam, Rom . Maior feruiet mi nori. 4 Minor, iuniorem, seu natu minorem Agnificat. Et hoc quoch facit ad intellectum loci Enangelici, vbi Christus dicit: Qui maior est inpr vos, fat ficut minor, fiue iunior &c. Gene 27. Vocat ergo Esau filium maiorem, Gene.25. Mas 5 Maior no ad corpus sem lorseruiet minori. per,nec vires refertur, sed ad multitudinem . Nã vor Hebraica 37 naturaliter multum fignificat, transmitur tamen ad magnitudinem nonnun quam. Et Gene. vigefimo nono cap. Non eft in loco nostro cosuetudinis, vt minores ante trada musad nuprias. Minorem accipit hic, scilicet, na tunon corpore.

MOLAM TOLLERE.

Molam tollere, est extremam servitutem servit. Captivi enim olim cogebantur in carceribus moleresarinam, Esa. 47.

MINHA.

Minha, vox Hebraica, Latini propriū nome non habent, ideo plerunce Hebraicū viurpatur, Oblatio leu holocaustū, vocabatur iuge illud & papetuū sacrisciū apud Hebreos אַבְּרָבָּוּ , quod putant deriuari a verbo אַבְּרָבָּ adduxit: siebatce invespera, hoc est, quum sol inciperet declinare. Vnde vsus apud Hebreos obtinuit, vt sepe tem pus vespertinum vocent Minha.

Et licet

DU

gi

ti

pi

tel

m

bis

lic

mi

Pi

no

pn

pri

P

m

qu

tu

Et licet scriptura quoch vocet suge illud is crificium, quod mane fiebat, Minha, tamen peu liariter adaptatur tempori vespertino & eius sacrificio.

MNA.

Mna, vox Hebraica, quamuis eam & Grad & Latini vt sua vsurpant. Ea qui centi dradu marum summa est, tum partem aut numerii qui libet sepe significat, Gene. 3. numerii signat dece (vt Moses) mnas decem vicibus.

MAGIS.

Magis aduerbium corrigentis, non lemper augentis, vt.z. Pet.i. Magis satagite, id est, dateo peram, siue studete: quasi diceret: potius satagite. Mar.7. aute pro potius accipit: Tato magis &c.

MILLIA.

Frequens autem is scripturarum moselt, ve numero millenario pro qualibet maxima multi tudine vtantur, vt Num. 1. pro omni ea copiolis fima multitudine est sumendum, non pro nume ro multum determinato. 2 Mille autemanni &c.apud Ezech. Est omne tempus, millenarius ille, quod à reuelato Christo, vsc ad consumma tionem feculi intercedit, a primo, vt loquuntu, vice ad fecundum aduentum. Mille autem anni dicuntur propter numerum perfectissimu in se replicatum, decies decem centum constitu unt, & rurfus decies cetti mille. Et apud Ezech 38. Extremum dierum aut annorum nominat te pora restituti Ifraelis, ex parte saltem per regem Messiah. Ioannes vocat nouissimam horam,qui nunc effe dicit XIXI go a illam, qua de in Apocaly pfi, horulam vocat. 4 De millibus Ifraet, pro de tota multitudine Israel, Numeri trigesmopt mo capite. 5 Decem millia autem, qualis tros pus fit

pus fit, vide in litera D.

a

ine

ue

0

te.

Vt

ne

mí

H

2

ľ,

ŭ

MOECHARI.

Quemadmodum Furti nomine, omnis illes gitima autilicita rei alienç contractio ac viurpa tio intelligitur, (Nam iub furto, etiam fœnus, ra pina comnis circumuentio proximi compres henditur) ita iub nomine Mœchiæ, omnis illicis tus vius membrorum naturalium intelligitur.

Adulteri igitur nomine, etia fcortatione instellige, & quicquid obscenius est. Exo. 20. Non machaberis, non fureris.

NOX.

OCTIS & tenebrarum nomini bus aduersitatem, tribulationem, silue aduersum, lucis & diei prosperum tempus scriptura significare so let, Esa. 26. Anima mea desiderauit tinnocte. Sic Zach. 1, Vidi noctem.

Etilla vox tentationem fignificat, quado no bisquasi in inferno esse videmur, & à Deo deres licti, debemus annuciare veritate, id est, dei promissione, ve certi de verbo eius non desperemus Pal, & no. Nece luna per noctem.

Item pro vesperi vel initio noctis capitur, Genas. Qui introierunt ad te nocte, id est, initio noctis. 4 Nonnuquam solenne illud sanctis precationis tempus respicit. Nam matutinu cu vesperino tempore, in lege sua Deus sacrificio, precibus & hymnis, deputauerat, Nume. 15. & 1. Paralip. 13. Hec tempora, precipue autem matuti num, sancti & priuatim precaturi, obseruabant, quodeo ad precadum essentanimis aptioribus, tum quod ita se publico dei instituto accommo dare, gaudebant & 6. Sic Psal. 88. & 159. 92.

Item

Item D.Paulus per noctem intelligit omi doctrinam, que non est Euagelion, prater quel nulla omnino potest esse faluifica. 6 Etflor dies fignificat illuminationem per Euangelion fiue iplum Euangelium. Sic Nox cacitatem & ignorantiam Euangelij. 7 Porro multis foru prure locis, leta, fausta, & viuisica Euangelispre dicatio, aurore folifch exortui affimilatur, tumf gurate, tum apertis verbis, vt D. Paulus Roma Euangelion citra figuram exorientem diem ad pellat. Item Pfal. 109. Populi tui spontanei erunt in die virtutis tuz, quæ ex vtero aurore nascetur ros filiorum tuorum. 8 Sic nox & tenebrz ignoratio verbi Dei est, Luc. . Illuminare is qui in vinbra mortis fedent. Sic nemo poteffnocte operari:nam vbi verbum Dei deeft,ibi non pol fumus opera Dei operari. 9 Similiter Elaiza Vmbra mortis, loquutio est Hebraica pro nocentissima nocte, qua premuntur dame ti, hoc est, qui extra fidem hinc migrauerunt. 10 Porrò hec nostra prima resurrectio ad nouls fimam collata, vix vinbra est & nox, & tamen nox est liberationis, precedente columna ignis, Comparata vero ad vitam Adæ et sapientiami di, lux est & sola sapientia, adeocp ranta claritas, cui etiam fol iste se conferre minus aust, Elas. Propterea nostrum tempus à resurgéte Christo in scriptura nominatur acceptabile, diescpialutis Efa. 49. In Pfalmis: Hæc eft dies quamfecit Do minus, exultemus & letemurinea.

m Ceterum quid sit prima illa dies & nor in creatione mundi, satis diligenter memoria prodidit Basilius Magnus in congressione die primi. 12 Sicut autem sideles sunt lux coram Domino & in Deo, ita sunt nox coram & in mudo

mò

im

fu

fu

ho

pru

ne,

Vit

fect

ten

tate

tuo

wide

Hin

Dem

adei

Dro.

film

Di

mo

IN

len's

apo

quo

rics

tis.

tant

time

Q.

I

4

ď

of

5

Niuis

imo din oculis suis nihil, & tenebræ, quia sibio ipsi displicent. E regione impis ac insideles, vt sum sux in mundo & oculis suis, nimirum sibisp splacetes, ita & in spiritu & cospectu Dei nox sund tenebræ. Vnde & Apostolus: Eratis alio quando tenebræ, nunc autem sux in Dño.

n SicPfal.18. Nox,id est, Apostoli fideles, no. diinfideli, id eft, mundo, secundum interiorem hominem tenebroso, indicant scientiam, hoc est prudentes spiritu, indicant prudentibus care ne, scientiam & cognitionem. 14 Peccatorii viaeftnox. Qui dormiunt, nocte dormiunt. Et 15 Nox, vita presens, respequiebri funt &c. dufuturz, in qua Den clare videbimus. 16 Ite kulum impiorum futuru, veniet nox, quando nemo poterit operari. 17 Item nox infidelita. tem notat, ficut dies fidei lucem, & iustitie æquis mem, de quo, No fumus noctis fili &c. In qua morenim excubias vel vigilias apud Iudeos di uidebatur nox, quod & Euangelistæ indicant. Hincdicit David Pfal. 77. tantam fuisse ægritudi nem,vt fomnum penitus excluferit, vt loquel a ademerit. Tenuisti custodias oculorum meoru, proarcuifti somnum ab oculis meis, per noctis custodias.i.partes. 18 Media auté nox occultir Difindiciu fignificat, vt ibi : Media nocte clas mor factus eft. Vide Rabanum. NIX. Nix aliquado candor iustitie est per Hyperbos kn, Super niue dealbabor. i. super candore niue u apeccaris purgatus euadă. 2 Dealbabiitur ali quoties in malii vsurpatur, Percutiet te Deus pa ries dealbate. Similes estis monumentis dealbas tis. 3 Niues quoch baptismi puritatem denos tant. 4 Item instantem tribulationem : Qui timet pruinam, irruet super eum nix.

Niuis frigore & duritia grandinis, vitapris uorum & dura impiorti ceruix exprimitur, Saus lus quippe nix & grando contra aduerfariorum pectora factus est vel candore iustitia, vel distri cti eloqui correptione.

NATVM.

Etiam dicitur id, quod quocuncy modo con pit esse. Sic natu pro conceptu esse positu, satur & indicat D. August. lib. 1. Quest. in Genesim. Et Tertullianus lib. de carne Christi.

NON ESSE.

Dicuntur Hebreis contempta. Sic Corintha vocat ea que non funt tanquam fint. Non effein telligens, que fint contemptissima, sue perditissima. Vnde nihili hominem dicimus, nullius procip hominem. Sic & Roma. 4. Tanquam ea que funt. 2 In summa, non entia dicuntur côtepta

NESCIRE LITERAS.

Idem est, quod verbum diuinum non caper, Esa. 39. scriptum est de nesciente literas, hoces, de eo qui non intelligit verbum Dei.

NATVRAE.

Naturę vocabulum proprie & per translationem in hunc modum diffinit D. Auguldelike ro Arbitrio lib.3.cap.19. Naturam aliter dicimus cum proprie loquimur natura hominis, in qua, primum in suo genere inculpabilis factus est, aliter istam, in qua ex illius damnati poena, & montales & ignari, & carni subditi nascimur. Iuxa quem modum dicit Apostolus: Fuimus enime nos naturaliter fili ira, sicut & ceteri.

Natura humana in facris literis dicitur prodentia carnis, Roma. 3. Adfectus carnis vel caro ipfa. Galat. 5. Oculus nequam, Matth. 6. Sol, Efaiz 60. Ratio, Collossen. 2. Peccatum, iniquitas, culpa

genialis

n

t

genialis. Et id genus reliqua.

pra Sau

rum

ftri

cou

etur

.Et

h.

in

illi

ore

uz

DIA

re,

Interdum non ad nativitatem, fed generatios nemidest seculum; vel multiplicationem prolis &genus fignificat, ficut generationem prauam &adulteram Dominus vocat, Efa.53. Et nomen corum delestiin æternum et in leculum leculi. Id eft.gloriam & æstimationem omnem abstulisti: & famam quam illi maxime ambiebant. Nam hocferme est quod Pfal. 48. dicitur: Vocauerunt nomina sua in terris suis, idest, terris sua indides runt nomina divites impn : quo longius famam protenderent ad posteritatem. 2 Dei nomine inkriptura ipfum Deum vel potius maiestatem & gloriam eius designari constat, Pfal.8. Sic no. men Dei Jacob numen & virtutem Dei fignifi. cat. Pal. 20. Deus Ifraëlis. 3 Deus Iacob nomis reficut Israelis, populum intelligas. Sic Pfal,14. & multis alijs locis nomine Iacob Pfaltes vtif. 4 Item nomen scriptura interdum vocat celes bremgloriam & infignem nobilitatem, quêad. modum scilicet in lib. Prouerb. traditur, Eligibi lius nomen bonum, quâm multe divitiæ. Sic & in Euangelio, In nomine patris. 5 Nomine autem partis totum fignificari, Tropus icriptus mestvstatistimus, Psalmo.2. Adfriterunt reges tenz, vbi Pilatus cum Herode rex vocatur. Sic Ifrael vocatur filius primogenitus, quum tamé multimereos effent idololatre Rurfum omnes arguuntur, vbi pauci meruerunt, stavnus rex, Palmo secundo vtrunca regem facit.

Nomen Dei polluere, iuxta Ezech, é. Polluerunt nomen sanctum meum, cum diceretur de eis: Populus Domini iste est &c. nihil aliud est, nomen Dei in gentibus blasphemari. Nimi-

SCRIPTVRAE DIVINAE

rum quando speciem pietatis preteximus, et pia docemus:nihilominus tamen impie viuentes.et scelera que vel lege nature este iudicari possum. committentes & perpetrantes. 7 Narrareno men Dei, Est vere predicare Euangelium, ideft, remissionem peccatorum, & liberatione amore te, & inferis, donationemes vira aterna, gratis per Jesum Christum, Pfal. 21, Narrabo nomen tu um fratribus meis, id est, cum liberaueris me, no ero ingratus, sed prædicabo gloria nominis tui. Narrare mirabilia Dei, Est gratias agere de omnibus beneficijs & liberationibus, in quibus expertum est genus humanum misericordia & benignitatem patris, vt ex preteritis, velex no Aris tetationibus superatis, discamus fortius con 9 In nomine Dei benedicere, Deute.ic. Hebreus dicit benedicere nomen eius. Constru ctio Hebraica est, apud eos enim vocandi & ber nedicendi verbum iungitur nomini cum prepo sitione In, dicuntos benedicere in faciemillius, pro eo quod est illius faciem benedicere. Nomen alicuius super aliquo inuocari, vt

Efa.4.cap.dicunt mulieres ille adflicta. Tantum modo invocetur nomen tuum super nos, aufera tur opprobrium nostrum, quod nihil aliudes, quam si dicatur, vir illorum, & ita sterilitatis & viduitatis maledictio tollatur. Hinc discis quod locus ille, Gene. 49. vbi dicit Iacob: Inuocetur fu per illis nomen meum, nomina quoque patrum meorum, Abraham & Isaac, nihil alfud vult, \$ quod dicendi essent filij Ifrael, filij Abrahe & Ifa ac. De hoc Idiotismo in litera I, fusissime dixime. Et nomen inuocari Hebreis loquutioeft, p

nomen imponi, Hier. 17. Nomen tuu inuocatum hoc est, impositum est nobis.

Nomi

CC

C

tit

ha

no

q1

Ca

tu

Nomine Dei Iacob. Hebrei intelligunt to tum Dei populum, testatur vitimus versus Pfal. 14.840. Et Efa. quadragefimo quarto cap. aliace loca quamplurima. Sic nomine Juda populum n Nomeamittere Deus Israeliticu Sopho.i. perEfa.14.cap. Hiere quinto cap. dicit se Babylo nis, regumos fuorum nomina penitus deleturu. Dicisautem, an non adhuc nomina Babylonis &regum Babylonie falua celebrantur. Sed quo. rum gloria periffet, qui misericordiam non adse quentur, etiam nomen amissse dicuntur, cuius Deus recordetur. 14 Nominum impositione mos scripture est, res celebres demonstrare, Mas lach, Et vocabuntur. Sopho. dicitur ciuitas, ve ritas. Etapud Efaiam, Hierusalem ciuitas iustitie vocabitur voluntas mea. Et iterum, Vocabunt cos populus lancius. 15 Porrò Iudeis solenne erat, vt infanti nomenclaturam in circuncifione inderent, quod fignificat, quum per fidem iustifi. amur, tum demum nomen acquirimus, prius et fide & nomine caruimus. Quamprimu enim [pi titualiter circuncidimur, et fidem obtinemus, no mine infigumur: & fic a nomine, quod ab Adam habebamus, scilicet fili Adæ vocati, ad nouum nomen quod filij Dei appellamur, peruenimus, quemadmodum priorem natiuitatem Adamiti cam amittimus. Huc tum apposite quadrat illud Prophete: Inuocatum est nome tuum super nos, hocest secundum nomen tuum vocati sumus. 16 Nomina ab euentu aut occasione aliqua su is indere seu imponere soliti Hebrai, vt & Gras cifuere, quibus velaliquis euentus fignificare. tur, aut inesset aliqua ad virtutem admonitio.

tur, aut inesset aliqua ad virtutem admonitio.

Sic Sophonias speculatorem D E I signisse.

Et sieri potest, quando omnia certa diulo
f 2 ne pro-

ne prouidentie dispositione eueniunt, vt Deus puero hoc nomen dari voluerit, o fuo in eo ope ri velut preluderet, ostenderetce ad id quod eum fibi destinaffet, nimirum vt suus speculatoresset Id quod & in S. Ioanne Baptista & Dominofa ctum legimus.Similiter & Gene.4. Nominauit Eua filium suum Cain, possedi homine per Deti Gen. 25. Jaacob, nam Hebraice significat calce aut calcar. Item Apollinarius & Chrysoftomus in dicant, quod potestatis ac doming indicium ft, quando feruis noua nomina induntur. Et licet hocaliquoties in scripturis cernere. Adamenim appellas fuis nominibus animalia, dominum le illoru à Deo coditum declarauit. Infigniuit etià Christus nouis nominibus, quos suo ministerio adscripsit. Ita ex Simone factus Petrus, ex filis Zebedei fili tonitrui, ex Saulo Paulus, & olim ex Iacob Ifrael, & ex Abram Abraha, pater muli tarum gentium. Sic Daniel.i. Et imposuit illis princeps cubiculariorum nomina, Beati nimiru quos Deus inter fuos recenfens, nouis vocabu lis nominat. 17 Nomen abolere, Hyperbolis ca loquutio in scripturis qua significare vult om nimodam impiorum internitionem, vt nulla lu perfit caussa quur nominarentur.

Aut per Nominis abolitione, intelligitlei ptura sublatam nominis impiorum celebritate, vide Pfalm.4. Sic per nomen 770, prodigiofam magnitudinem fignare, vt montes, flumina Del.

Hecalibi expoluimus.

VARIATIO. NVMERI

Hebreus more suo sugit singulare nomination uum plurali tertie persone. Sic Esa.3. Iustus studi oru fructus comedent, per dd discas, iustos ome nes comedere, vt iustus collectiui nominis vim.

habeat

b

habest. Siceodé tropo, singulare verbü, plurali nominiadditur, Esa. Populü meum exactores eius acemat, quo vnum oim in hoc consensum videas, quasti vnus agat. Plura de numeris D. Au gult.in libris Ciuit. diuinę. Nam vt ipse testatur rationumeri non est cotenenda, quæ in multis saraüliteraru locis obuia sit legeti, lib.n.cap.30 Numerus certus, pro incerto, Esa. 90. In die illa erüt quince ciuitates in terra Mizra. Per quince ciuitates, intellige aliquot. Sic duodecim milliain titulo, Psal.59. more Hebreo, ingentem numerum significat.

NEGOCIVM PERAM.

· Est denci in peccata & blasphemias. Dencie batur enim Dauid (ab illa peste Satana perambu late in tenebris) ram robustus miles, in adulteriu homicidit, nec tamé per tatti tempus resipiscere potuit, quauis no ignorauit maluelle & homis cidiu. & adulteriu. In tenebris enim ambulabat ista pestis, & istud negociū, donec venit vox & Legis & Euangeln, ex ore Nathan Prophetæ, et corripientis, & cofolantis &c. None quoch hoc negociù perambulabat, vel maxime in tenebris, duminnocente & sanctu viru Hiob, post tanta patientia perpulit in tam horreda blasphemia? vtlegis Hiob.3. Necabsimile puto quod legitur Hiere, Sed Dño loquete, Hiob ponitentia egit & diaboli negociù confunditur, dum peccatum agnoscenti,& credenti in eum, qui iustificat im. pium, non imputatur.

NON. KS

Que negatio & Latinis nonuquă interroga zio est. Esa, Mo intelligăt qui ligneum simula chru extollut? Non ego te vidi Damonis pessis f me capru

me capru? 2 No fic, 13 Kh loquutio estapud Hebreos, pro non queadmodu oportebat, Hier, 23. Habent Hebraica sic, Et robur eorum non sic

NVMERVS SINGVLA ris pro plurali.

liter exponunt & intelliguntur, vt Pfal.104. Div xit & venit locusta, & brucus cuius non erat nu merus. Iohel.1. Residuum bruci comedit locusta. Pfal.77. Attendite popule meus. Exod.9. Omne masculinum adaperiens vuluă &c. Zacha. Ocu lus hominis. i. hoim, &. 7. Num slebo în menset tanquă de vno loquens. Et perinde est, ac simulti orent & dicant: Exaudi Deus orationem meă id est, orationes nostre multitudinis, id quodin Psalmis crebro occurrit.

2. Item singulari numero sentețiose loqui, vulgare est Hebreis: Hincest quod Christus dicit: Qui amat animă suăpo tius dixerit, g.: Qui vită suă plus g me amat &c.

Econtra, que pluraliter enunciantur, singula riter intelliguntur. Exo. 12. de vitulo aureo: Fecerunt sibi Deos aureos. Item: Illi sunt Di tui, qui eduxerunt te de terra Aegypti. Sic de latronibus dicitur, Matth. 27. quod Domino insultauerin,

quum tamen vnus folus id fecerit.

Item Numerus dualis frequens in facris lite ris, quum scilicet pluralis ponitur, nullo addito numero, qui crebro occurrit. Item, Mutatio lice numeri estapud Prophetas familiaris & frequens Tropus, quo subito à plurali transfeur ad singularem, & contra, vt Psalm. 7. de inimicis & nequitia peccatorii et dicit in eode Psalmo. Ecce parturit iniustitia & concepit dolore, & peperit iniquitate. Et Psal. Dum couertetur inimicus meus retro insirmabuntur à facie. Sic Esa. 7. de

Maeldicit. Veniet dies, & radices mittet Tacob. Aorebit, & fructum afferet, et implebunt faciem orbis Afferet, dixerat, & subiungit, implebut. Et in Prophetis frequens est, quando multitudo fle mificatur, vt Efa. 15. 6 Numerus infinitus, D finito.vt Exo.m.cap. Erit vobis in legitimi fem niternum. Exod. 21. cap. Seruiet ei in sempiternu. vbinon intelligitur æternitas illa, fecundu quod nobis aterna promittutur, nece enim feruus ifte 7 Numerus finitus vinere in æternti potuit. proinfinito, Prouerb. 24. Septies in die cadit ius fus.Matth. 18. Non dico tibi víqu septies, sed se. puagefies septies. Summa, Vt enim nos numes rum infinitum v furpamus pro finito, totu pro parte, partem pro toto, genus pro specie, specie pro genere. Ita & Hebrei.

NEGATIONES DVAE.

Non raru estapud Hebreos, vt mox sele con sequatur, & tamen non efficiant vna affirmationem, Exod. 14. Nunquid quia non erat sepulchra in Aegypto? &c.

NIDVS.

Illudenim peculiare Hebrææ linguæ, vt habitationes aut domos, nidos vocet, quos aues precipue maiores, vt funt accipiter, ardea, aquila, inalto extruere folent, vt immunes pullos suos generare, souere, & educare que at. Idem divites, magnica hero es faciunt, perinde ator Abdias de Esau att. Quod si vel inter sydera nidulaueris, adi huctamen dencer e te, dicit Dris. Nam etiasi diviadiscet & laboretur, nihil amplius quidus est, quicquid in terra possidemus, etiamsi vniuersi mundi substantia foret, in quo gignimus, nutrimus & seruamus foetus nostros. Iuxta hec animanti quoddam interdu ingruit, vel demoni, quod

quod nidum vna cum pullis diruit, vel aliant dus cum pullis totus aboletur. Ea est vite rerion nostrarum conditio, temporarie sunt, & yt onte sic intereunt. Sic Abacuc., de Babylonico rese loquitur. Ve auide auaro, ad damnu domus ina vt ponat in altum nidum fuum, vt euadet mani infortuni. 2 Nidum struere, sed ouanoneu cludere, eit non potiri vel frui bonis, que aliquis congesserit, quod in divites optime quadratique enim illis fatis est, quo contenti auere opes defin nant? Contra quid metuis fanam (no dicaenim beatam) faltem vitam, potest prestare quam divi tie? Reponunt ergo auari, sed quum plurimum congesserunt, minime fruuntur, hincenim ocife sime cogutur deserere. V sus Hiere, cap, 17. Nidu congerit, sed non excludit oua

NAVIS.

de opes potissimum crescunt: lumma malimate ries, placuit spiritui sancto pecuniæ studium, & perpetuos illos impietatis sudores nauigatione appellare, vt Psalmo centesimo sexto. Qui desce dunt mare in nauibus, sacientes operationem in aquis multis &c. Sic Psalmo quadragesimose primo. In spiritu vehemēti coteres naues, Tharsis, idest, Franges opulentoru contra bonos potentiam & impietatem.

NOSSE DOMINI.

r Deus quum sit optimus, ipsace bonitas, cos duntaxat noscit, qui iustitia, qua est ex side, illi probantur, cum alies nihil illi conuenit. Sic Luce decimo tertio ad impios dixit Domino: Nescio vinde sitis. Et Pfal. t. Nouit Dominus via iustori Item Matth. 25. ad virgines imprudentes: Amen dico vobis, nescio vos. Dicunt Hebrei verbuillud, vivilla lud, vivilla di l

lud, v maier fcitur difced

r Sun

in also tudin quan pij or refur ta app agen tur. F

> figni figni rinti que Nul mod & n

> > Sic late

run

gna ctri nea bar lud, videlicet Noui, magnam præ se ferre diusnæ maiestatis dignationem, id quod & hoc dicto di scitur: Noui te ex nomine. Et alibi: No noui vos, disedite a me.

NOVACVLA VELVTI

acuta nocere.

r Sunt qui simulent amicitiam & pietate, quo se inaliena consortia ingerant, & inter ipsa necessii udinis officia per occassonem lædunt, maxime quando de reagitur pecuniaria. Nam in illa impiomnes, quum cœ lestia omnino negligut, min rumt oculati. Hos igitur impostores Prophenaptissime acutæ coparat nouaculæ, quæ inter agendu tam vulnerat leuiter, vt etiam no sentia tur, Psal, y. Sicut nouacula acutæ secisti dolum.

NVBERE.

r Gracis ambiguum est verbū γαμίσαι, quod signistat & nubere viro et ducere vxorem, i. Co ninst. 7. capite. Nam hec sententia Pauli ad vtros que pertinet viros & mulieres. Et Matthæi. 24. Nubentes pro nuptui tradentes, hic quoquaccomodauit viris. Dicere poterat: Ducentes vxores & nuptum dantes, vt alterū ad viros pertineat, seu magis ad vtrosque sponsum ac sponsam: alterum ad soceros & socrus.

NVBES.

r. Nubes pro cœlo accipere consueuit scriptura. Sic Psal. 46. Nubes & cœlos pro eodē, vt & boni tatem & fidem, accipit. 2 Et Psal. 47. versu. n. Nubes, pluuia, imber, predicationē Dei, eloquisum, Euangeliumcp, verbum non incongrue designant; quia mos est scriptura, spiritus sancti doctrinam nubē imbremcp nuncupare. V nde & vi neam Iudæorū sicut infructuosam auserens, dice hac Mandabo nubibus. 3 Item, dominicam f. carnem.

HOU

Pau

Do

mi

idel

Pfale

us.E

rum

lum

1 V

cite

que

enir

intu

&p

rect

clen

fa an

ftos.

tem

terra

carnem, vide Hysichium libro.5. cap.16. in Leuk.

4. Hinc nubes dicuntur Prophetz & Apostoli:
quia sicut nubes baiulant pluuiam, & essundum
eam super terram, sic & Prophetę & Apostoliz
cipiunt verba à Deo, & essundunt super ration
bilem terram.

5. Item D. Paulus apud Hebra
os cap.12. per Nubem densstatem, frequetiamses
multitudinem testium intelligit (non obscuriazi
seu refrigerationem, sicut ali as frequens estin soi
pturis nubis translatio) id quod etiam satis indi
cat verbum περικεί μεροφ.

6 Apud Ezech.cap.i. Nubes & caligo triftitiam fignificant. 7 Item Nubibus vehi & ingredi deu scriptura dicit, propter operñ eius celeniañ.
8 Item Nubes aquæ dicutur, Psal.29. Vox Dñilu per aquis, hoc est, in nubibus. Et Psal.18. versun tenebras aquarú, id est, tenebrosas vel obscura aquas vocauit. 9 Nubes siquidem, desinitore Aristotele lib. de Mūdo, & interprete Budzo, est crassamentú exhalationú conuolutú, vimhabis aque gignende. Quia igitur nubes aquas gignút, & ex humidis exhalationibus gignútur, per Motonomyam aque à Vate vocantur.

NOVABITIS.

e Vobis nouale. Prouerbialiter apud Hiere, capite. 4. dicti est hoc pro eo quodest, In patria & do mi manebitis cu rebus & substantis siue facultatibus vestris. Sequitur: 2 Et non seminabitis in spinas. Itidem prouerbiale est, pro, Noerism straneus aut alienus labor vester, qualis est captiuorum ac seruose, qui colendo agrum ipsi nihilm portant, cunctis ad herum redeuntibus.

NOVISSIMVM TEMPVS.

r Vltíma ætas est à Christo vsca ad cosummationem seculi, Prophetæ innumeris locis vocânus nouilli-

li:

ınt

a

en Lie nouissimu tempus, Ioannes horă nouissimă, D. Paulus alibi Tempus cotractum, Reuelationem Domini, Nouissimi dies appellantur, alij alijs noi minibus, de quo Tropo & supra.

OCVLVS. Ty.

Culum pro toto aspectu alicuius rei, specie & facie scriptura sepe vsurpat, sicut nos
Os pro tota facie dicimus.
Psalm.6. testatur & illud Mo
si Exodi.8. Et ranæ & locustæ
operuerūt oculum terræ, hoc
est, aspectū, faciem terræ. Ita

& Plalmo.6. Turbatus est à surore oculus meus, ides, toto habitu immutor, desormisch reddor. Palmo.6. Caligauit præ amaritudine oculus me. 18. Et Zachariæ quinto capite: Hæc est oculus eo minin yniuersa terra, pro specie, facie et adspectu externo. Nam Hebræis eadem dictio 77, & ocu

lum & speciem significat.

Vnde Oculi Domini & vultus eius, Allegoria estexhominibus sumpta, presertim magnatibus quori est potissimum oculor, nutu agere, quos mim sauore dignantur, clementer apertis oculis inmentur: quos verò abominatur, claussis oculis espessis palpebris aut truculenter in altum sur rectis auersantur. Ita palpebræ Dei super pios dementer apertæ sunt, sed super impios aut claus sa autruces surrectæ. Quæ duo Psalmo trigesis motertio ita efferuntur: Oculi Domini super ius stos, & aures eius ad preces eorum. Vultus aus tem Domini super sacientes mala, vt perdat de terra memoriam eorum,

3 Sic vides Oculum Hebræis idem signissar, quod supercisium Romanis. Que vox semperis malam partē Latinis capitur. Nam Hebræis, super oculos, perinde ac Latinis, Super altum, salti elationem ac superstitionē signiscat. Comittim autē sigura que vocatur Metalepsis, hocest, transumptio ab spsa corporis costitutione & habim Super enim oculos ac supercisia attollūt, & pro frontis vicinia (que & mentis excubitorac proditor est, ac mirabilis ad simulandum ac dissimulandum artifex) velint nosint etiam maiestatem, amplitudinē, autoritatē ipso intuitues sulminā, atca vt Homerico vtar verbo παπρωδοί, hocest, ampliter ac celeriter circus piciendo, multitudinis animū & ambiunt & experiuntur.

4 Hinc Oculi sublimes, de quibus Efa. . loqui tur. Oculi sublimes hois humiliati sunt. Et Prouerb.6. Siue oculi superbi. Psal. 130. Dominenon est exaltatu cor meum, nece elati sunt oculimet. Et. 17. Oculi superbi. Crebrius apud Prophera Sublimes oculi & in alijs libris taxantur. Quiph ne improbi funt, solent esse impudenti facie & afpectu, quo testantur se nemine vereri, ac pra k Sic & Oculus superbus cunctos despicere. est, qui putat sealiquid esse quum nihil sit, qui su perbit suis operibus, sua patietia, iustitia. Pial.m Superbo oculo & infatiabili corde, cumhocnon edebă: Elatos oculis eos vocat, quos nos elatos 6 Ita elatum cor profiv supercilis dicimus. perbo, tumēte & fastuoso posuit, Prouer, n. vien que loquendi modus habetur. Et vt paucisdiá, Sublimes oculi crebrius apud ppheras et in alis 7 Oculis parcere fignificat fa libris taxătur. risfacere oculis, Gene. 45. Hebreus legit: Nepar cat oculus vester supellectili vestra, quonia om

Paro lús i cio, v Et lo me v voca Sum vider , Ito rum, Iobe

ne b

bont eft, no callid has b & ad nas c cerna hoc e nihil

lizat

ment

id pr id pr id pr titur conf ctus diue

Pro: De l qua

fe m

IR.

10

No.

fi

W

in,

10

01

c

V

n

ne bonum Aegypti erit vobis. Dicimus Latine: Parcere ina, parcere genio. 8 Nonunqua Ocu his in fingulari numero fepe accipitur pro iudio cio.vtEzech.jo. Pepercit ocul' meus, ne occidere Et Job. 10. Vtinam confumptus effem, ne oculus me videret. Ita & Zach.s. Hic est oculus corum. vocas Modium, oculu. Nempe seuerius iudiciu. Sumpta similitudine à sagittario, qui vno oculo videre folet, vt certius feriat vel scopii rangat.

· Imm cognitione & doctrina facrarum litera. rum,imô ipíum doctoré fignificat, vt Luce.ir.& Jobar Oculus fui caco. Et si oculus tuus scanda lizatte. Hi funt quos scriptura dolosos, illusores mentium ca deceptores vocat. 10 Ité. Oculus bonusvel simplex diciturqui no cupidus oculus elinon nequa oculus, vt qui no insectatur artes, alliditate & auaritiam, Prouerb.22. Bonus ocus lus benedicetur. u Oculus simplex, est mens &adfectus qui recta tendit ad Deum, ad humas ms cupiditates declinans minime, Matth.s. I.u. amacorporis est oculus, fi oculus fimplex fuerit hocest,fimens simplex & gloriz Dei studioia,ac nihilaliud spectans, &c. n Lucas accipit ocu lum pro mente: nam oculoru vice illa nobis est, id probat of simplicem & pium facit.

3 Oculus nequa, qui no simpliciter agit, sed nis titur callide alterum defraudare, vt que eius funt, consequatur, 14 Vel, Oculus maliciosus affer dus finister est, qui no recta ad Deum tendit, sed divertit, declinat ad creaturas: qui adfectus proprienature humane est. Impossibile est eni, qui semaxime diligat homo, vr Deum no diligat. Proinde & oculus simplex Deum tantii quærit. Dehis oculis vide Mat. 5. & . 6. Si oculus tuus ne quam fuerit,id est, si animus malus fuerit, &c.

mente

res val

i Ora

rum,le

loguit

Dain

tus de

1 Jub

ni ten

eog ef

docur

m&0

qua di

Iter

Domi Defid

Derun

nes re

ftus o

fzpiu

quin

4 It

inter

· V

fus [

com

cont

fout

quu

ditt

is Interdum Oculus fiue pupilla eius in factish teris plerunce fides est: quam quia facillimeeth di, diligentissime est custodienda. Sicutenime tincta pupilla oculi, homo cacus in tenebrisan bulat, ita fine fide homo totus in tenebrisest. Iudicium penes Lectorem st.

57 Sic in oculis Dei malum esse, Hebraismusest, Geñ. 38. capite: Fuit Her primogenitus Iudano quam in oculis Domini, id est, malus coram Do

mino, vt superius auditum est.

18 Porrò Oculos leuare, apud Hebræos adeò fre quens est idiotismus, vt etiam in is vtantur, vbl minime fit. Declarat autem impetum quenda& quafi inceptionem . 19 Similiter hec loquitio Hebraica: Subleuare oculos, qua sæpe vissum En angelistæ, nam Latinus non sic loquitur: Quum subleuasset oculos lesus, sed quum respectaret. Exodi.14. Nam quum in periculis sumus, attolis mus oculos, deinde respectamus & circumspici mus omnia. Adoor frequens hec formaeft He bræis, vt in multis vtatur, in quibus no fit quod dicitur: Leuauit oculos Iacob in somnis,&c. 20 Item, Oculos leuare, Zacharix primo capite Et leuaui oculos meos, &c.ne intelligas de corpo ralibus oculis, sed spiritualibo illis, propter quo Prophetæ videntes dicuntur: Leuaui, inquit, od løs, nimirii ad sublimia & cœlestia conteplanda, auocatis à terrenaix reru admiratione oculis.

21 Per Oculos, idiotismo Hebraus perpetuo, menten

mentemeteor intelligit, Geñ. 21. Et displicuit hec m valdein oculis Abrahæ.

ORATIO.

'n

05

ď

m

Ù

1 Oratio vera, no solu est quodibet pietatis vor rum, sed serium & efficax animi velut cu Deo col loquium, & grauis perpensio eorum quæ gloriæ Deinnobis Desunt, cum ardenti ad ipsum spirie rus deprecatione, vt ea in nobis sartiat.

s lubet porrò D. Paulus in Epheliis, orare ome ni tempore & spiritu. Tempus autem hic nate of etidest, tempus oportunu. Vult enim quan doung omnino liceat, orationes habeant Ephe si & deprecationes, quibus scilicet armatura, de

quadixit fibi, à Domino comparent.

I hem desideria adsiictorum cordium clamat ad Dominum, each exaudiuntur, sicut alibi dicitur: Desiderium pauperum exaudiuit Dominus: pauperum dicit, id est, adslictorum, qui suas tentationes reura sentiunt: qui sic desiderant, non cessant desiderare donec exaudiatur. Hoc est quod Christus dicit Lucæ decimo octauo capite: Oportet semper orare, & non desicere. Et D. Paulus dicit sepius, se sine intermissione pro alijs orare. Sicut qui in carcere est, sub inde liberari cupit, etia quan doedit, bibit, im de & quando dormit.

4 ltem Oratio verba illa funt vel fermo, quo ve intendum aliquid petitur, ita etiam alia narratur,

vtestoratio Dominica & Pfalmi.

y Vetus orandi mos, ad sidera tollere palmas ver sus Deum, quo & ardes desiderium & humilitas commendantur, vt à Deo petatur auxilium, non contra illum murmuretur, neque contra illum disputetur, sob.u. capite. 6 Deprecatio autem quum petitio per aliquid vrgetur & velut inten diur, vt quum quempiam propter patrem eius, autaliud

ti

m

P

P

İŋ

in

1

br

nu

80

211

m

bố

ful

D

di

Oê

cu ful

pa

m

ill

th

VIE

a

aut aliud quippiam ei charti & eximium, vtout Deum oramus per misericordia suam, per flium fuum, per promissione suam, per nomen suum. per sanctos suos. Vt Solomon, 13. Pfal. Memen to Domine Dauid, & ois mansuetudinis eius. Et Rom. 12. Hortor vos per misericordiam Dei. Et, 2. Corinth.10. Hortor vos per mansuetudine & æquitaté Christi. 7 Obsecratio est, quum petitionem vrgeo, aut admiratione quapiamin fto, nimiru aliquid obiectans cuius nomine per ram, vt fi dica: Peto abs te respectu Dei, quemad modu hoc D. Paulo frequens est, presertim verò ad Rom. 12. Harum voculare interstitium scriptu ra euidenter habet. 8 Petitio est, quumidid defideratur & pro quo oratur & deprecatur, no minamus, vt in prece Dominica. Totus ille ver borum cotextus, oratio dicitur. Septem aute illa pro quibus oratur, vt fanctificetur nomentum adueniat regnii tuum, &c. petitiones funt. Juxa illud Matth.17. Petite & accipietis, querite & in uenietis, pulsate & aperietur vobis. Namquipe tit, accipit: qui quærit, inuenit: ei qui pullat, apo 9 Gratiarii actio est, quum Dei benefi cia recensentur, quo fides in deum roboratur, tan to cofidentius expectadi & id quod desideratur, ac pro quo oratur. Hoc itaque pacto roboratur oratio & vrget per deprecationem. Fitaute dul cis & grata per gratiarii actione, ac ita perrobu hoc atcp dulcedine superat, atcp impetrat quicqd petierit. Hanc precandi rationem in viu Ecde fiæ & fanctorti patrum veteris testamentivido mus, qui semper in orationibus suis cu depreca tione & gratiarii actione petere fuerut foliti. Id & in oratione Dominica videmus, que cum gra tiarum actione & laude incipit, du Deumabinis tio pa

un

mi

m.

n,

8.

ci.

iné

ım

in

ver

ad

TÓ

tt

101

eti lla

m

'n

cı

f

an

ľ,

eı

tio parem confitemur, ad que penetrat pius aniemus per paterna & filialem dilectionem: cui des precationi nihil potest conferri, quare & optima & prastantissima est oratio omnium quæ haberi possunt. Hos etiam D. Paulus conjungit ad Philip. 4. Sed in omni negocio cui oratione & deprescatione atque gratiarii actione, petitiones vestræ innotescant apud Deum.

ODOR.

r Odorem costat figurato sermone fama & celebritate nominis significare, 2. Corinth. 2. Nos booms odor Christi sumus. Vnde & vsu dicimus & subemus odorari aut olsacere, dum explorare autinquirere fama & rumorem alicuius præcipiomus. Sic econtra impioru doctores & discipuli nosunt bonus odor Christi, sed sætor Satanæ & sulphur graueolentissimu, quod pluente in ira sua Domino, in eis abundat. De quibus Psalmo de simoloquitur. Nam videtur sulgura, tonitrua & oëm illam tempestatis vim allegorice tractare. Si tutin Aegypto & Sodoma factii legimus. Nam sulphur propter grauem sætorem, non male sacri patres malam samam esse arbitrati sunt.

odor suauitatis in thymiamate, orationem hu milem pioru significat, ita oratione interpretatur illein Apoca. 8. Stetit angelus ante altare, habens thuribulu aureum, & data sunt illi incensa multa vtdaret de orationibus sanctoru omnium, &c. Et ascendit sumus incensoru de orationibus sanctorum de manu angelorum coram Deo, &c. Hacoratio opponitur surori Domini, queadmo

dum exemplum sepe præstitit Moses ipse.

Item, Euangelium bonti odorem vocat D. Paulus, 2. Corinth. 2. Et odore notitiæ suæ manisestat per nos in omni loco, hoc est, bonam samá, celes

DIVINÆ SCRIPTVRÆ

brationem seu glorificationem nominis Delvel domini, quia predicant bonitate Dei, gratiam & pacem. Et Ezech. 20. In odorem suauitatis suscipi am vos, id est, vos Christiani eritis mihi odorsu uitatis, id est, costemini & celebratis nomen mo um, creditis verbo & Fuagelio meo, gratias ago tis & laudabitis pro misericordia, &c.

4 Item Odor suauitatis, Geñ. 8. Et odoraus est Dñs odorem suauitatis, quod Anthropopathos Deo tribuit, sigurata autem loquutio est. Quem admodū enim nos epularū nitore ac suaueolētia delectamur ac reficimur, ita cordis pietate ac de uotione Deus gaudet. Et quasi dicere velit: Animi gratitudo & alacritas sidei ipsius Noë veho menter placuit Deo. Sic vestium odor vite & sa mæ bone fragrantiam significat in Christianis, vt exponit Paulus, 2. Corinth. 2.

OBLIVISCI.

s Oblinisci, pro consolari aut dolorem adimere, Genesis quadragesimoprimo capite: Vocauit no men primogenitum Manasse. Nam obliniscime fecit Deus omnium laborum meorum, & omnis domus patriæ. Est & Antichesis: Quasidiceres Orbatus sui patre meo, calamitosus sui in hacter ra, & ecce Deus sam pro calamitate quietem, pro patre dat liberos.

ORIENS.

r Oriens nonnunqua substantiuum est, & deum ipsum significat. Sic Psal. 67. Psallite Dño ascendenti super cœlū cœli ad orientē, idest, ad illum qui oriens est, & princeps mundi. Hoc est, qui de us ascendit ad Deum. Vbi oriens est substantiuum, sicut & in cantico Zachariæ, Lucæ primo capite: In quibus visitauit nos oriens ex alto.

OPPRO

riz

alı

no

12

un

1

tui

ftra

car

rec

bra

ma

de

pri

nu

in

eg

tis Pa

1

lic

fig

OS CC ď

ua

10

è

ft

Of

10

12

e,

Ė

Ĉ

i Opprobrium pro ærumna, calamitate & miles ria, conteptu & vilitate accipitur, quo in Psalmis algoglocis capitur. Esaic. 4. Tollasce opprobriu nostrum, Geñ. 30. capite: Kahel, quum filium enis xaeste, sic prophetabat: Abitulit Deus opprobri um meum, hoc est, contemptu & vilitatem.

1 Item Paulus vocat Opprobrium simul peccas rum & sententiam iræ Dei Sic enim Christus no strapeccata sua secit, & in se transtulit, ve plane eandem maledictione pertulerit, qua oportet fer redamnatos omnes. Píalm. 64. Opprobria expro brantium, hoc est, peccata peccantiti, tibi blasphe mantium, maledicentium tibi inciderunt in me, idelt, ego poltulor pro peccatis alienis, ficut eo. dem Psalmo dicit: Quæ non rapui, exoluebam. Erquadam peculiari fignificantia dictum est:Op probria ceciderunt super me, id est, mihi impos nunturaliena peccata, & quicquid alij peccabant inte, & quicquid blasphemabant, ego dolebam. egoferebam, ita pro eis mortem, infernu & iram Deipatior, atos fi mea ipfius effent fic cogebar fa tis facere, quia eram fideiusfor factus pro oibus. Paulus ad Roma, s. capite.

OPVS.

I MUYA, pro confilio & opere quod ex confiliolequitu est, accipi Hebræis non infreques est Elaiz. 16. capite: Domine omnia opera nostra operatuses, Elaiz. 16. 2 Item conatum interdum fignificat, Ela. 19. Qui opera sua, id est, conatus su os. Ita & conatus vocabulum tam late patet, vt confilium quoch comprehendat.

3 Item Opus no tantum ipsam operationem & elaborationem significat, verumetiam id quod operando essectum est, vt.1. Corinth.3. & .9. capite

DIVINÆ SCRIPTVRÆ

pro factura & ædificio vsurpat D. Paulus. Ela, a. Et erit merces vel opus iustitiæ, pax:merces, pro fine aut opere operato, id est, esfecto.

4 Opus pro eximio & pręcipuo opere capitu, Esa.60. Opus manuum mearu quo glorier.

OPERA.

r Opera bona scriptura vocat officia charitati proximo exhibita, quæ flutit ex vno operequod est oim operum summu, nempe opus Dei, quod est sides in Christum, Ioan. 6. Que opera cadutin vtilitate proximi. Habes exempli egregiumin Epittola D. Pauli ad Philemonem pro Onessmo. Fides nance quæ viuebat in pectore D. Pauli, no potuit talia no producere in externo opere, visu as sidem vera sine operibus bonis nonesse.

2 Opus tuum abiq; manibus eft, Efa. 45. Prouer bialis fermo eft, id eft, Et operi tuo nullæ funtma nus. vel, Operi tuo nullus eft vius, nequemanus habet, neque pedes, hoc eft, friuolum eft, mancū

& inutile, imomonstrum.

3 Operarijiniquitatis, non solum sunt crassissis peccatores, vt sunt adulteri, auari & his similes, sed etiam quoru species coram mudo estoptima, quum interim ipsi sint nulla siducia in Deum pre diti, sed sua cossilia sequatur, non verbu Dei, id de clare vides Matth. s. & .7. Discedite à me o so pro rarijiniquitatis. Et Psal. s. Odisti o es qui operari tur iniquitate. Quoru omnia facta praua & jniqua sunt, eos scriptura [18] [18], id est, operato res iniquitatis, qui toti scilicet in hoc sunt, vacat & supra in Tropo Iniquitatis ossensum est.

♣ Operari autē iustitiam in scripturis interdud pitur pro vindicare ab aduersarijs, id quodregu, iudicum & potentu cum primis est. Interdupro

iuste & pie viuere, Iob.n.cap.

OBVI

ficut brze te mi dicit um S

or phetique i ftam strau diner

apit a Oi & fa tiæ fi um i et m

Prop

forti do: dift a I per larii

tur.

clar læti fand r. Vruntur Hebræi aliquado in bonam partem, ficut & occurrere pro couenire. Sic Gen. 23 in Hebrzolegitur: Audite me & obuiate, vel occurrio temihi in Ephro filio Seor, pro eo quod Latinus dicia Audite me, & intercedite apud Ephron filio um & or, impetretis mihi hoc ab Ephron.

ORDO.

1 Ordorei geste no semper seruatur. Siquide Prophetarumos est, nece oia vno loco cauere, multaquein medio relinquere. Nec est necesse rem gestam ordine texere, du prophetia in persona Christiautalterius formatur, satis est osa vera dici, ordinemque rebus gerendis relinquere. Nec etiam Euangelista vbique ordinem seruant.

i Estque celebris scriptura Canon, prasertim Prophetia, multa dici per anticipationem & re-

apitulationem.

010

W,

tis

od

od

in

in

10.

10

di

11

12

IS Ū

h

OLEV M.

i Oleoveterüritu vngebantur reges, prophetæ & facedotes: que ratio indicat ad gloriæ & lætie tæsignisicationem hoc verbü pertinere. Sic Oleominscriptura signisicat gratiam & eloquiù dei, emisericordia qua anima perinde senitur aptaça operiredditur, atca corpus oleo muscetur & iuua tur. Et sicut vinū intus, ita oleum foris sætisicat, sorisicat, sanat, senit, Psalmo. 88. & vigesimosecum do: Impinguasti in oleo caput meum, id est, essudistime tuam misericordiam.

ltem gratiam & vires spiritus sancti significat per quem alabore liberamur, & gaudium & his laritatem spiritualem accipimus, Psalmo. 44. Et clarius Esaiæ, 61. 3 Gratia spiritus sancti, oleŭ latitiæ sue exultationis dicitur, vel ipsum spiritus sanctum signatide quo & Esaiæ, 61. dicit Christus

DIVINÆ SCRIPTVRAF

wi

bo

bu

ni

bu

ha

D

od

fei

wit

ori

ma

ftri

on

Day

the

fali

1

ait

ato

nif

4

ba

fcr

pr

te:

tu

vt vides Luc. 4. Spiritus Dñi super me,ed que xerit me. Et discipuli Act. 4. Iesum que vnxistis.

diæ, de quibus hactenus diximus, oleum item quoddam peccatoris, id est, assentio, pestis inge niorum & virtutis maxima, laudibus celebrans vanos homines et nihili, quos aliás scriptura pla risços & hypocritas vocat. De adulatoribus Plal mo.54. dicit: Molliti sunt, ait, sermones eius super oleum, & ipsi sunt iacula. Et Psalmo. 149. Comi piet iustus (inquit) in misericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.

OLIVA.

apud bonos autores passim inuenias laudatam. Ait enim Plinius libro decimoquinto, capiteter tio, arundine leui ictam ac aduersus ramos, illam alternare fructus decustis germinibus. Propheta in Psalmo, si. post impietatis influita mala prodita, credentium illi opponit vberrimum fructum, olex ipsi ficut oliua fructifera in domo Dei, &c. Sic filios credentis ob honestam educationem, nouellis oleis similes facit, a quibus breuitum ctus expectetur, Psalmo, 127. Filij tui sicut nouella oliuarum.

OLVS.

Quandiu viret olus, primas tenet in horto! At postquam aruerit, esicitur & euanescit. Sicimpi quadiu opibus florent in terra, dis similes haben tur, quanqua proximis tuc sint exitio. Quoden est spatium humane vitæ, aut que diuturnitas, y longissime etia duret? Propheta igitur indignos judicans quibus breuis felicitas, que nulla ficini.

VIV

ftis.

cor

tem

inge

ans

pha

Pfal

per

TTI

pa

uet

&

n.

eto

m

12

die

n,

15.

C,

n,

uideatur, credentes his verbis ad patientiam cohortatur, Píalmo. 36. Noli amulari in malignantibus, neque zelaueris facientes iniquitatem. Quo nam tanqua gramen velociter arescent, & queadmodum olera herbarum cito decident, & cat. Esia quadragesimo capite.

ODIRE.

1 Odire vel odio habere dicitur Deus eos, quis

bus non impartitur gratiam, Zach. Lcap.

Accipitur & pro negligere. Sic Esau deus odio labuistelegitur, id est, neglexisse. Nam nihil odit Deus eose que fecit. Sic etiam in Euangelio: Qui oditanimă suam, id est, q negligit, qui cotemnit sepsum propter Deum. Hinc Odire ex aio. Odio uitanima mea. Ille eni Latinose, hic verò Hebreorum schematismus est. Quid aute sit Odisse ani mam, superius tractauimus in litera A.

OMNE.

I Vox Hebræa 22, que omne significat, non de stributiue sed collectiue, vt Exodi. 9. Mortua sunt omnia animantia. Et est Synecdocha. Magna eni pars iumentorum peste internt. Sic, 1.ad Timos theum sectido capite: Deus vult vt omnes hoies salui sant, hoc est, ex omni genere.

1 Omnemalum, Hebraismus est. Sic Matth.5. ait: Omne malum verbum dixerint, perinde est

atque omnem malam rem, aut crimen.

Omnis vanitas, perinde est ator nihil

nifi vanitas, Plalmo trigesimonono.

4 Simile est illi: Omne opus non facies die Sabbati, id est, nihil operis. Non enim rarum est in scripturis, vt Omnis per Synecdochen capiatur promultis.

5 Omnis qui (Esaias nono capibeait) prædam prædatur, vel prædans in tumulotu, scilicet aliqui.

2 4

Simi

Similis Tropus loquendi est, sicut eiusdems, primo: Omnes montes qui in sarculo sarrientur, id est, qui alioqui solent sarriri.

7 Omnis terra totum genus humanum nomi, nat interdum icriptura; Vide Hyfichium librole

ptimo in Leuiticum, capite.26.

8 Omnis non, id est, nulla: (sic enim mos est He breæ linguæ loqui) vt Danielis sexto cap. Et om nis læsso non est inuenta.

OS.

1 Os duplex apud Zachariam, 14. dicitur mūdus Hebraica loquutione. Et os Mosi ab orādi officio Aaron dictus fuit. Sicut Ioānes vox clamātis ob officium clamandi. De qua infra fusius.

2 Os eius, Geñ. 24. capite, Hebrailmus est, proau diamus verbum eius, vel sciscitemur consensum eius. Sicait Moses. Et illi dixerunt: Vocabimus

puellam, & interrogabimus os eius.

Item Os, pro proximo & propinquo, Geñin, Os meum es tu, id est, propinquus. Os tuum & caro tua sumus, 2. Reg. 5. In ore gladij autem, pro acuto gladio accipitur. Nam 777, idest, aciem gladij vocat hæc lingua 750 os. Latius exposumus hunc Tropū in nomine Gladij litera G. Quidst Os aperire & Os in corde loqui, superius declara tum est in vocabulo cordis, & alibi.

4 Os osculari, pro admirari, suspicere ponitur, vt Gen. 41. Os tuum seu sermone tuum, imperium

tuum omnis populus exosculabitur.

OSSA.

r Sicut ædificioru moles columnis fuftinetur, ita corporu compago offibus innixa videri poteit, adeò vt actum fit de viribus noftris, filoco mota fint offa. Itacp fecundu fpiritum no inepte intellizarimus quæcunca in animo noftro funt firmiora, offium

offin Den fider fider invi

robo Offa pro i Efa.

Don debe

ifta i tuti fum mo

> ftia tice

qui

des ftur fide mu

en Q

CO

tu

ur.

mi

ofe

He

m,

US

io

u

n

18

offium nomine fignificari. Sic Efa. 3. legitur: Erit Deus tuus tecum semper, & impleberis sicut de sideratanima tua, & ossa tua pinguescet. Et Psal. 1 Item Hebrei prouerbialiter vtuntur, no invnum lenfum. Aliquando enim pro fummo robore, potentia, virtutece folida, vt Hiob.20.ca. Offaeius implebuntur. 3 Aliquando autem prointimo cogitatu ac mentis penetrabilibus. Efa.66. Et offa veftra tanquam gramen virefcunt pa Synechdochen pro ipfo hominis interitu.fe. curitate ac firmitate. Et Dauid ait Pfal. 6. Sana me Domine, quoniam coturbata funt offa mea. No debentaccipi pro offibus ipsis corporalibus in ame nostra, que ex infirmitate & conturbatiõe ifaspiritus, turbantur vt tremant, nulliusce vire mis fint, denice nec offa iam fint, nec corpus ipe sum serre possint, Efa.38. Nam hoc est quod & in morientibus aliquando videmus: vbi tremunt quidam, & horribiliter distenduntur præ angus stia & agonia.

OSCVLVM.

Triplex esse D. Bernardus in principio Cannicorum ostendit, nimirum reuerentie, quo facra & diuina honoramus, aut humiliter prostrati pe des et vestigia osculamur, sicca Magdalena Christumexosculata est. Recognitionis & prestande side, vt in Homagio, vb i manum osculari soles mus, hoc ipso agnoscentes Dominum, que osculamur. 2 Denica signum estabsolute amicitie concordia, & charitatis, quo aut oculos aut facis em consueuimus osculari. Cuius Apostolus adsmoner, Rom. 16. Salutate inuicem osculo sancto. Quo etiam osculo, Christus suos discipulos legi turreuertentes excipere solitus. Nam osculari si gnum pacis & amicitie genti Hebreoru in mos

a

2

bu

tu

fu

P

k

P

2

6

h

re fuit, Gen. 27. Da mihi ofculu fili mi. Sic Gene. 29. Et osculatus est eam, Osculo scilicet sanctone quis turpe aliquid cogitet. 3 Oscula vero odi entis, Prouerb.27. sunt laudes & blanditie inimi corum, que vere funt contumeliæ. Ofculari filiti Dei est Christum Deum colere summareueren tia & Christo Domino subnici summa humilia te. Christo sponso adherere summa charitate, & Christum agnoscere saluatorem, & illius manu osculari, hoc vere & pure & purum adorare est, Hocest, filium adorare, Psal.2. Apprehendite di sciplinam &c. Hieronymus & Felix Pratensis transtulerunt, Osculamini filium, id est, cum reue rentia & humilitate regem & Dominum Chris stum suscipite, Christo sponso adherete, summa charitate & fide & amore amplectimini eti, qua do predicat, preceptum patris non perfequimir ni,non fremite, non conuente simuladuersuseil vel vt Hebræus ait: Apprehendite disciplinam, ideft,in Christum purafide credite, & hunccoli 4 Cæterum Osculari manum, est sua law dare, in sua iustitia fidere, & operibus et propris viribus gloriari. Atque hac iniquitate fit vt non in Deo gloriemur, sed in nobisipsis, & gloriam Deo subtrahamus. Hic enim vere adorat & ma num fuam ofculatur ore fuo, qui feipfum laudat fibi placet, in fe, non in Domino laudatur anima eius.Ideo est iniquitas maxima, & negatio altis simi, ve que id quod Dei est, sibi tribuat, seipsum in Idolum, Baal fibi statuens, secon adorans, de his Efa.z. Opus manuum fuarum adorauerunt, quod fecerunt digiti eorum, hoc est, gloriam, que Deo debetur, suis proprijs operibus tribuerunt, & ip fis nixi funt, cum folo Deo niti oportebat. Et Hiob decimo tertio, 3. Regum. 11. Often

Oftendere, pro facere vsurpauit Paulus in secunda epistola ad Timoth. vstrimo cap. Aerarius multa mala mihi oftedit, id est, multis malis me afecit, vel secit mihi multa mala.

Annotauit & Augustinus lib.de loquutioni bus Gene. Lin facris literis ostendere frequenter

viurpari pro facere.

ene,

,ne

odi

imi Iliū

en, lita

&

nũ

ft,

di

fis

ue

i

12

i

OPSONIVM.

1 Opfonium, Gręcistipendium quod pendio turmilitibus in singulos penè menses, qui præsimtyrbibus, maxime equitibus. In eum modū Paulus Roman.6. τὰ βροφόνια τῶς ἀμαςτίας, κατθ, auctoramentum peccati mors.

OFFERRE, vel Oblatio.

r Vbicunce promittitur in scriptura fore vt in Getibus offeratur, nihil aliud promitti, g quod Gentes sint nomen dature Dño, ad Apostoloru predicatione, vt Esa. 66. Et adferêt omnes fratres vestri de cunctis gentibus oblatione Dño. Hæc enim est oblatio nostra, que mudo mortui, Deo autem dediti, ad illius nutum viuimus.

Et Offerre rationalem cultu, est corpora offerre mortificata. Mortificationem enim verbo hostig designat. No enim hostia, nisi cesa. Ita nos hostig non sumus, nisi mortificati. V bi autem est mortificatio carnis, ibi est viuisicatio spiritus.i. vita, Ro.8. Infra latius patebit, & superi? patuit.

ONVS.

In more est Prophetis, vt vaticinia Onera, Hebraice www vocent. Id inde, vt Hieremias indicat, profluxit, of frequenter populu Prophete corripuerint, eises iram Dei minati sint, vt & necessary

necessarium est, concionatorem semper redame ere populum, quonia boni pauci, mali verò mul ti funt. Porrò quum id agerent, Adagiuinde na scebatur, yt vulgus diceret: Quid concionatus esterum presponderetur. Iterumin nos concio natus elt: Nos semper deliquimus. In nos perpe tuo faba cuditur, nobiles minatur, vt hodiettia dicitur, Infernum nobis calenteni, Satanam ve ro nigrantem faciunt. Ex eo itaq, quod Prophe te semperaliquid super eos venturum enuncia rent, Sermones illorum Onus nominabant, hoc est, aliquid quod superingruat, iames impêdeat, aton feratur juper eos, vi eos ilico tangat. Sicut Ira Dei & vltio in fingulas horas pendet, & feri Super impios, tametsi non sentiant. Eadere vide filubet, Hierem.cap.24. Quomodo verbum Dei Au appellabant, viadeo male haberet ea res Deum, vt vel inhiberet. 2 Breuiter, Oneris nomine durior & oneroffor Prophetia, calami tas, adflictio, excidium fignificatur. Onus Moab Onus Damasci. Et Esa.z. Onus Babel, idest, pro phetia rei grauis & onerofæ, quod vidit Ielaia ; Et pro poena communiter hu filius Amos. in Prophetis accipitur. 4 Item pro peccato ad Hebr. 12. Deposito onere omni.

OBEDIENTIA.

Pre omnibus Deo, vt germano imperatori, & Dño nostro, deinde is es Deus nobis gubero natores ordinauit, dedites vt patri, matri, dominis, iudicibus, & ad tutandam pacem publicam in potestate constitutis, obediedum est. Si quod pacis & Reipublice referat, aut eiusmodi velty rannicum, quod Deo tamen non repugnet, quid precipiat, perfer, obsequere, & summa modestia obtempera, hoc fraterna charitas slagitat.

).Pau

bon

fide

dier

rol

De

fide

ger

cas

bil

3.0

pr

in

V

ef

fic

fe

d

fun

la,

io

ia i

e

C

a,

239

D.Paulus potestatem Dei ministram tibi in bonum vocat. 3 Nonnunquam Obedientia sidem ipsam significat in scripturis. 1. Reg. 15. Obedientia melior est quictima. 4 Obedire vero Dei, est credere verbo. 5 Obediens filius Deiest, qui Euangelion ac verbu Dei audit, atch sideamplectitur. 1. Pet. 1. Vt filip obedietes, id est, gerite ita vos, vt filios obedientes decet.

OFFENDICVLVM.

1 Hebreorumantiquitas Offendiculū pro oceasione accipit manifeste peccandi, vt remotis ar bitrisadmissum in lucē hominū veniat, Ezech.

1 Due sunt Offediculi species: Vna, qua proximus offenditur, nempe, si quis male fratre inside erudiat, qued horrendum est offendiculū: velslagitiosa vita sua offendat, vt publicani, hocest, manifeste slagitiosi degentes. Altera, quam scacepimus, Christo docente verbum venitatis, a patresibi commissum, apud sudços, ofessis suli caussa non suit. Sic quoca sudai pariter atcas ethnici philosophica grauissime offensi sunt predicatione apostolorum, eorumos successoru.

3 Item Offendiculum, pro impedimeto apud D.Paulum reperitur. Corint. 9. Ne quod offendiculum demus Euagelio. Non habetur Grece κανιδαλομ, sed εγκοπ μρ quod intercisione siue interruptionem sonat, ne quid existat, quod Euagelice predicationi moram vllam adferat.

4 Offendi in Christo, est ei non credere, quod est summa pernicies. 5 Non offendi, est certa side Christum agnoscere & suscipere, vt Matth. 1. 1. 2. 2. Beatus qui non suerit offensusin me &c.

OBSEQVIVM.

Obsequium, apud D. Paulii Rom. 9. pro cul-

cù

ca

te

er

ca

au

ce

ni

cx

re

na

fig

P

g

q

n

C

tu sue religione ponitur, quod alibi serwitutem, Grece h λατερια, id est, cultus siue religio. Sentit autem officia sacerdotalia, & ritus ac ceremonias sacrarum, interprete Origene. Et Roman.

Rationabile obsequium, την λογικήν λω τζείαν νιμών, id est, rationalem cultum. Perinde q.d. Si mactaueritis & immolaueritis Deo con pora vestra, hoc est, corporeos adsectius, no iugu lates brutas ac mortuas pecudes, qd an hacsacti tatū est a Iudeis, ita demū exhibebitis illi victi, mā acceptā. Et rationalem appellat, no vt intelligas cultum moderatum, hoc est, moderatam corporis macerationem. Obsequium hic posuit pro sacrificio, idos suo more. Ceterum vt ostendere Christianorum cultum dissimilem esse Iudaicis ceremonis, quibus immolabāt brutas pecudes, adiecit rationale, nimirum per ipsum hominem sentiens, qui victima est rationalis, et ob id Deo acceptior.

OPINIO.

Opinio nonnunqua pro fama reperitur viur parum, sed quumad hominem refertur, non qui ad rem. Alioqui opinio belli est, quoties puratur esse bellum, cum non sit. Est autem rumor belli nonnunquam tristior ipso bello, Matthei capite vigesimo quarto: Quum audieritis prelia & opiniones. i rumores bellorum.

ORNATVS.

I Ornatum gręce κόσ μιου, id est, compositum, sue bene moratum, aut modestum posuit Paw Ius. Timoth. 2. vt in habitu ornato, pro modes sto & decenti. Iubet enim Paulus sominas vii amictu modesto, vt tegantur vndica, & habitus vite testentur integritatem ac muliebrem vere cundia.

condiam, idenim fonat xoo Mop.

tit

ni

0

de

170

H

10

2 Ornatus cœli aute sunt ipsa sydera, totsuscept cœli apparatus, atch opisicium. Septuaginta vere terunt κόσμος ἀντίλι, id est, ornatus eoru. Quum ergo Deus à Prophetis Dominus exercitui vocatur, innuunt eum cœli, cœlestium ch syderum autorem ac parentem esse. Etiam & illud mystice significant, quod sit Dñs angelicæ multitudionis, qui in facris appellantur etiam mulitia, siue exercitus cœlestis. Sed de his alibi.

OBSIGNARE.

1 Obsignare, est rem, negocium ve persicere, ve reiposthac nulla accessio siat. Nam litere consignate & clause & absolute sunt, Ezech. 18. Tu obsignato summam.q.d. vitra enim progredi non potes &c. 2 Obsignari visionem. Loquutio est qua vsus est Daniel. 8. cap. Et tu, inquit, obsigna visionem. Hoc est more prophetico, ostende quod hanc prophetiam pauci intelligent, dum obsignas: nammultis diebus obsignata erit, donec impleatur, & tunc tandem intelligetur. Hoc est enim quod sub sinem dicit, neminem suisse, qui explanare potuerit, vel secum expenderit, quanta in hac visione predicta sunt.

3 Obsignari librum. Danie.cap. 12. Tu auté Daniel obserua verba & obsigna librum. Ne puter mus ita dominum voluisse obsignari librum, ne cui loquatur Daniel, vsc ad diem vltimum, vel quasi mysteria illa non sint reuelanda vel intellis géda: na si oia propter nostra doctrinam scripta sunt, que obscura erūt, ppter nostra ignauia ignorabunt. Verū hoc pphete preceptū est, no ve latere nos debeat, que cognoscere opere pretiū,

fed vt

V

tur claudere librum, quia pauci erat credituri, ve eodem capite patet. Sic Ezechiel, & posteum lo annes deuorabat librum, & factus est ei dulcis in ore ve mel, sed dein, amarus in ventre, quo pre cepto iterum ostenditur, quales sutura prophe tie, & quomodo ab hominibus excipienda. Et niss timore Domini fuerimus prediti, & Chrisstus librua peruerit bene nobis obsignatus erit. Sicut & Esa. 19. Prophetis Dīs minaturignoram tiā. Rabbi Leui hūc locū Danielis exponit. Obsigna librū, id est, ne his addas aliquid.

OBTENEBRARE.

Per allegoriam obtenebrationis & nutation nis lumboru precatur Dauid Pfalm.66, adimieis omne rectum iudicium, & agendi vires,

OBLIGARE.

Obligare, est molestiam leuare: vulneraenim cum curantur, solent obligari, Psalmo centesmo quadragesimo septimo, versu.; Qui sanat consta cos corde, & obligat plagas eorum. Costractos corde, hoc est, summe adflictos, bonitate summe deri, omnemos eorum molestiam leuare. Eadem vsus est & Esaías. 1. cap.

OBLATIO.

Hebraice אחרוב quod proprie fignificat eleuationem. Et quidem capitur pro אחרוב pri mitis, aliquando pro ritu quodam oblationis: vt quod & pectusculum in altum Domino lem batur: aliquando אבורה donatione & cotributione, vt Exod. 25. 2 Item vocat Hebraismus Exod. 29. oblationem pro peccato, peccatum.

; Item, Oblatio adpellatur Hebraice omnela crifici genus, ducitur à Nacha obtulit, apporta uit, adduxit. 4 Hanc oblatione Septuagina vertunt vertūt modo δωρα, id est, munera, modo θυσίας, hoc est, sacriscia. , Item, Oblatio est libatio sacra, velutios folennis conclusios facrorum.

OBDORMIRE.

r Tanta impunitate plerunce in credentes vis dentur squire impri, vt Deus crebro inuocatus a suis, preces no modo no negligere, sed etia desers tis credentibus, obdormire putetur. Sic Psal. 43. Exurge, ait Propheta, quare obdormis Dne? Ceteru vana est hec nostra opinio: quu alibi

Pal. no. certo polliceatur, nung comifiuru Deu, vesomno concedat, in tanta suorum oppressione. Ecce (inquit) non dormitabit nece dormiet q

custodit Israel.

ube

i, vt

ol o

ulcis

pre

phe

. Et

hri

erit.

ran

Ob,

tio

cis

im

no

12

08

10

m

OBVMBRARE.

obumbrare, protegere significat, & abæstu solis ardentis, siue, quod magis respondet lection in prophetice ab hostili impetu credentes tueri, Plalo Scapulis suis obumbrabit tibi, & sub pë miseius sperabis, Et Psal. 139. Obumbrasti super caput meum in die belli.

OBTVRARE AVRES.

l Impiorum proprium est sanas rationes, quis bus coargui possunt, non admittere, quando ses mel illis decretum est in sædo peccandi proposi to velle persistere. Itaca nihil hic agit Euangeli u Dei, omnibus viribus humanis potentius: nihil hominum diuine legis peritorum, industria. Des mignihil dicendi observata & rebus apta occas solstruunt, veritatis strenui osores. Hac arma im pietatis pulchre describit Propheta, Psal. 57. Fustor illis est (inquit) similis ei que habet serpes accedens adillus furde aspidis, obturatis aures suas que non exaudiet voce incantantiu, & ne veness.

DIVINAE SCRIPTVRAE ci quidem vocem, sapienter incantantis. OBSCVRATI TERRA.

r Fallor si vllum in impios verbum rectius con petat eo, cuius Propheta Psal. 37. meminit, obscuratos adpellans terra. Volensenim indicare claritati sidei, & iustitic Dei plurimum officere por testatem tenebrarum, dum terrenarum reru immodico adsectu excecati, omnia que obstant hur iusmodi desideris, etiam si ex Deo elle sciant, do moliri tamen, et damnare student. Respice ait, in testamentum tuum, quia repleti sunt, obscurati terra, domibus iniquitatum, Psalm. 73. Idest, aucti sunt impis ciuium immenso numero, dum so la terrena concupiscunt.

PROPHETARE.

ROPHETARE variss quidem modis (cripturavui. Primo tam pro preteritarum, quu futurarum rerum enarration ne, ad hunc loquendi modum & Moses quidem Propheta fuit, cum de mundi creatione

& aliorum Dei testificabatur & docebat, Gen, 2 Secundo est Prophetare futura predicere, res diuinas agnoscere. Ita vox apud Hieremia viur, pata dum ipse futurum prediceret, vecognitio Dei prorsus esset vulgaris facta, sicut omnes pophete Vates suere, cum vnus quidem de Christinatiuitate, alter de eius doctrina, tertius de eius passione, quartus de eius regno loqueretur. Brouiter, oes quotquot de eo tanquam de filio Dei, totius mundi redeptore varicinabantur.

Tertio, Prophetare inter alias eius fignificationes

co.

ofcu

clas

por

hu

,de

rati

alle

ıć.

m,

0

m

ta

ne

28

1

0

tiones, est Prophetiam verbo ad verbu enucleare, hocest, exponere, res diuinas denunciare, & Pialmos & verba Dei canere, spiritu doctus, quemadmodu legis de Assaph, Idithun, Heman prophetasse consessionem, & laudem Domino in Cithara, qui erat Catores à Dauide institutiive. 1. Paralip. 25. Et Helius ad Pialterium prophetabat. 4 Quarto, Prophetare idem est quod predicare, & sensum scripturarum populo aperire, docere, monere, consolari, arguere, increpare, & prophetiam exponere, de quibus habes 1. Corinth. 14. Act. 13. Erant autem & c.

Prophete nome varie de accipir in scriptus ris. Apud Iudços Prophetæ erant qui divinorti eloquiorum ac divine volutati, adflatu numinis scientissimi erant, officium eorum erat sacrarum literarum sensum, quem ipsi à Deo didicerat, por pulo depromere. Deinde demoliri & eradicare quicquid contra Deum erectum erat, plantare et adificare quicquid Deo placer, vigilare, ne in po pulum Dei irruat quod noxium. Hoc idem mus nus eft ipforum Euangelistarum, pastorum mus nuseftin Christi Ecclesia. Hoc tamen à nostris veteres differunt, quod veteres futura quædam lub verborum inuolucris, reuelante spiritu, pres sentiebant ac prædicebant. Inde & videntes vo cabantur, vt Regum.9. Amos. 7. Tametsi & in nascenti Ecclesia hujusmodi Prophetæ suerunt, Vipatet Act. n. & vndecimo, & .21. cap. Sed Paus Jus vocat eos Prophetas qui per reuelatione Ec. cleffe ad pietatis ædificationem tradunt, hocest, qui docent ac interpretantur legem Domini, "Corinth. decimo quarto cap.

Inter Apostolos aute & Prophetas, hac est differentia, o Apostoli primum ad insideles dun

taxat missi sunt, non ité Prophete. Nam prophe tia fidelium eft. 7 Prophete os Dñi dicuntur. quia nihil propriti loqui debent. honoris vocabulum nonnunquam est, vi apud Esaia octavo cap. Ad prophetissam &c.vt enim Prophete vocabulum propter facratissimum of ficium fummii & augustissimum est, ita & qua Dominum Prophetarum paritura erat, prophe tidis nomen datur. 9 Prophete nomen etiam illis competit, qui verbum Dei auide audiunt. aut in lege Dei diligenter versantur, vt. r. Corin, vndecimo cap. Mulier orans aut prophetas, hoc est verbum Dei audiens, vel qua ad prophetia audiendam venit, non que docet aut interpreta tur, D. Paulus intelligit doctrinam Euangelicam ficut & Act. 21. cap. & Prophetandi verbum viut pari pro prophetias audiendi &c.

io Item adpellatione Prophete non vnus ve nit, sed generatim omnes, quibus loga serie pre euntibus, ab hostibus populus egregie desensus est, Hosee. e. cap. Et in Propheta. Taquam vnus propheta existimantur, qui fiste partibus, in ple be Deo gubernanda per successionem persuncti

funt, vt Moses & postea Iosia &c.

n Nonnunqua nomine Propheta, pseudopro phete intelligitur, vt Zachin. Et etiam prophe tas &c. 12 Propheta puer, dicitur propterstuporem & ignorantiam, vel per cor humile, propterea dignus à quo mysteria non celarentur.

ny Prophetia accipitur pro expositione oraculorum diuinorum cœlestium, vt., Corint. 14. ha betur. Et. r. Paralip. 15. Chononias prophetis proerat, hoc est, doctrine sacrorum miraculorumen ponende legis, formande mentis, castigandoruque morum discipline presecturam gerebat. — Accipi Accipitur deinde Prophetia pro apertione aut pradictione rerum futurarū, vt quum adflictis salus promittitur, aut sceleratis exterminiū, cuius generis plurima sunt, vt exemplis nihil sit opus. Hanc Prophetarum predictionem aut an nunciationem procedere oportere, aut ex diui nis responsis & oraculis, vel adslatu, vel angelo num ministerio allatis: siue id voce, spectro, vel in somnio, siue paradigmate aliquo siat, aut ex legere de perspecta. Ista enim cognita, facile este o tumaci predicere, quantum malorum impende at, pis autem ac Deum timetibus, que bona sint vindemiaturi. Sed vtrobica requiritur sidei certitudo ista, quam Paulus πλαεροφυεία μ appellat.

y Summa est igitur Prophetia (obmitta enim quod nonnunquam pro auditorio fidelium pomitur, vt Paulus... Corinth. vndecimo capite ter staur) denunciandi exponendica diuinorum ius

hum cum fide officium.

he

tur,

neta

oud

im

of

uz

he

am

nt

in.

100

tiá

m

fur

cr

18

Ć

PRIMATVM NOMI. na Ecclefie Christi.

Potiores in Ecclesia Christi adpellari soliti sunt in sacris, Senes populi Dei, Esa., Prepositi iustitia, Esa. 6. Maiores natu, Deuter. 31. Seniores, eodem. Presbyteri, vt sepius in Petro & Paulo, quod idem est. Vide Apostolorum nomina.

2 Eregione, Primores in regno Antichristi, vel primates ipsius vocantur. Vituli multi, Tauri pingues, Psal. 71. Fortes, sublimes, Esa. 5. Gloriosi filidesertores, Esa. 30. Descendentes in Aegyptū, Speculatores cęci, Esa. 56. Pastores desperati, Pseu doapostoli. 2. Corinth. vndecimo cap. Operari dolosi, eodem. Magistri & doctores mendaces, Falsi & vaniloqui. 2. Pet. 2. Negociatores, Illusor res. 1, Pet. 4. Vacce pingues in mõte Samaria, Luh

of non parcentes gregi, Act. 4. Caude fumigant tium titionum, Efa. 7. Viri illusores, Efa. 8.20. Iu das Homicidæ, Soci furum, Elas, Scelesti & pec catores, Pueri, Principes effceminari, Exactores. Mulieres, Efa.3. Capita draconum in aquis, Pfal. 71. Stulti principes, Tauri, Efa. 19. Sapientes, Con filiarn Pharaonis, eodem, Principes Memphele os domini, Efa. 26. Gigates, Efa. 28. Profundicon de Efa.20. Peccare facientes homines in verbo. Efa.29. Supplantantes, arguentes in porta, Vigir lantes super iniquitatem, Prophete in Baal prophetantes, Hierem.z. Impn in populo, Infidian tes quaffauceps, Hiere.s. Ditati, Dilatati, Incrassa ti, Saturi, Prophete vefani, Sapic. 1. Quoru Deus venter eft, Philip.3. Ebrij, Ephraim, Efa.18. Coro ng superbig ebriorum, Flores decidentes in ven tice. Valles pinguillima, Errantes a vino, Vo mentes, Phitones diuini, Efa. 47. Caputet cauda eiusdem.9. Prophete docentes médacium, Incur uantes & deprauantes, Condentes leges iniquas & scribentes iniustriam, Efa. 10. Prodones pupil lorum & viduarum, Pingues, eodem. Excellita tura, Declinantes, Hierem.6. Ambulantes fraudu lenter, Argentum reprobum, Laquei speculation nis, Ofeæ.s. Rete expansum super Thabor, Opti mates, Amos.6. Ingredientes pompatice domu Israel, Sophonie tertio cap. Lupi vespertini, Aba cuc.i. Vide nomenclaturam Antichristi.

PROPHETARYM MOS.

Prophetæ & verbis & factis aliquando vtí tur, Zach vndecimo cap. Et dixit Dominus ad me &c. Propheta ficut per visionem videbat sibi precipi ea, que ibi dicit, ita & opere implere pre ceptum sibi videbatur. Non est enim necessaria adserere, vt dicamus ipsum sic abiecisse accepta pecunia and

. Iu

pec

res,

Yal.

on

ele

Or

00,

gi

ro

1110

fla

us

ro

To

Oi

a

t

IS.

2

peruniam. Sed satis est, quod Prophete in vision meste videbatur. Id genus figurarum & apud alis os Prophetas est inuenire. Vt quum Esaias nuo dus incedit. At noluit cum quopiam pugnare, etams soccoram sacerdotibus obediens egerit non video vero que necessitas vrgeat.

1 Item nonnunguam per vnum hominem to tum regnum cum successoribus significant. Sic non estille mos rarus Propherarum, ve parabos las coram representent, & velut operibus euen. numdemonstrent, vt Ezech.12. Sicut Hieremias confringendo ollam in Topher. 3 Familiare estenim & hoc Prophetis: Primum generaliter omnia damnare. Deinde verò rursus erigere pie 08 & consolari. Sic Petrus inquit: Judicium inci pitadomo Dei .. Pet. 4. & Rom. 1. Reuelauit ira Dei super omne impietate. Esa.1. Omne caput la guidi. & omne cor mærens. Gen. 6. Cuncta co gitatio cordis humani &c. Et vides Deus quod multa esset malicia &c. Et deinde : Omnis caro corruperat viam suam. Et postea dicit: Noë verò erat perfectus, & Noë gratiam inuenit &c.

4 Item Propheticus mos est, sicut etiam Apor stolicus, vt in Actis. 20. certo suturo, propter pro missionem Dei presenter & indubitato inculcare, vt presente necessitate leniant sutura felicitatis spesideles, vt Luc. 21. Quũ videritis hac sieri, attollite capita vestra. Sic & Esa. 51. Ecce vidi de manucalice soporis, sundũ calicis indignationis mez, no adsicies vt bibas il su vltra & Similiter Mich. 7. Narrata destructione ciuitatis Hierusale cosolatureos. Cap. eodem dicit: Tu turris Eder, propugnaculum filię Zion, vsq ad te veniet die es, id est, tempus aderit, vt ædiscentur maceria tue Hierusalem, & interrupta, vt Amos vltimo,

h 4

instau

instaurentur. Sic &.4. &.5. consolatur quod.

Nonnunqua de sexu hoc etiam no inustati est mulierem vsurpari, indisfereter pro quoliber statu seminei sexus, id est, p corruptis, & incorruptis virginibus & maritatis, Gene.24. Si nolu erit mulier venire mecum in terram hanc, Etrur sum: Si autem noluerit mulier sequi te.

In hac sententia, quedam pura vocatur, qui sint alioqui corruptissima, vt Hier. 18. Quis facit talia horribilia, que secti nimis virgo Israel? Vbi virgine vocat, de qua ante dixerat fili Me pheos, & Taphneos constuprauerunt te in verticem. Et apud Ezechielem cap. 16, habet: Divari casti pedes tuos omni transeunti.

PERSONA PRO

re & contra.

r Vsitatissimum estapud Hebræos, quodrem pro persona, atch rursum, personam pro re accipi ant, virtute Enallages, vt quum Christus, Caue te, inquit, ne iustitiam vestram faciatis coram ho minibus &c. Iustitiam pro recte factis, procharitatis operibus accipit. Sic Esaiæ capite triges mo octauo, Fouea pro inferis, & mors pro mor tuis accipiuntur. Et Esaiæ capite, 49. Erunt reges nutritis tui: Hic reges & reginæ, pro regnis Gen tium accipiuntur.

PRONOMINA POSSESSIVA.

r Idiotismus Hebree linguæ, qui talis est, vt adistixa, hoc est, pronomina possessiua, possessiori forment, non rei possessia. Que qui dem res pluri mum lucis in loco conciliat sensibus: Vtsi volet Hebreus de veste sua loqui, no dicet vestismea (vbi possessium pronomen conforme est, vesti; rei possessium pronomen conforme est, vesti; rei possessium pronomen conforme est possessium pronomen con

Etfl

B

co

p

r

atů

bet

ore

olu

rur

uū

cit

4

Tes

er

ari

m

ie,

10

a

28

n

BilHebraus de libro suo loqui volet, no dicet: Liber meus, sed liber mea, propterea op possessor somina est. Huic enim pronomen possessium conformat, & non rei possessa, puta libro.

Item Pronominu omissio in sacris literis non infrequens. Sic Psalmo nono in Hebræo: Infixæ sum gentes in interitu secerunt, sicut incidit in so yeam, secit. Nostra autem tralatio exprimit quem & quam pronomina. 2 Hebræis quoce sami liare est, pronomen ad sinem addere, quod apud nos parum sacre videtur ad sensum, vt in Psal, Quorum non audiantur voces eorum.

PERIODVS, SIVE PASVC.

Ilem mos no infrequens Hebræis est Periodos suas, quas ipsi Pasuc vocant, sæpenumero adfiger næ adponere, vbi sententía non absoluta est: & cótra nonnúquam, vbi sinita est, non adfigere, vt apud Esaiam primo capite, quú dicit: Quur ego vapularem vos vltra? Quo citius iterum desicer tis, scilicet. Ibi no ponitur Periodus. Ac rursum quum dicit, noua sententía incipit: Omne caput languet, & omne cor mœret: iam ponunt Pasuc, quum solummodo membrum vnum de tota sen tentía sit absolutum. Sequitur enim: A planta per dis, &c. quæ itidem in hac sententía sunt, in qua omne caput languet.

POSSESSIVO VNO

Latini ad multa subiecta contenti sunt, vt: Argento meo, vesti, supellectili, libris, &c. manŭ ingiecit. Hebræi sucis gratia, interim addunt ad ome nesubiectŭ, vbertatem Asiæ suæ seruantes, interimparsimoniam Latinorū hac in re observant. Hieronymus eum more sequutus, dixit in Esaia; Calendas vestras, & solennitates vestras, & sabbata vestra no feram. Id quoca contemnendum

non

non est, op hæ loquutiones: Feria secuda, &c. Lati nis comertio Hebreon: irrepserut, &c. Dequib loquutionibus supra in litera F disseruimus,

POSTERIORA PER

ta

ni ni T

priora.

1 Hoc frequés est Hebreis, vt posteriora per prisora intelligant, vt altero verbo proaltero vtátur Geñ. 15. Et lampadis ignis transiens interdiussiones illas. Ponitur ergo hic trassiut pro adsumpsit, Nam quid alioqui ignis fecuset? Daboterrá, hoc est, promisi hanc terrá patribus tuis datumi, pra stabo, statuam & costrmabo od pollicitus sum.

2 Tam firma, tă certa & indubitata sunt promis sa seu mandata Dei, vr sacra scriptura per pretenta eloquatur que sutura sunt, & ecotra: p Deus no.

fallere nec mentin poteit.

PERSONA SECVNDA

pro quace.

omnibus tribus linguis commune est, vt secti da persona singulari infinite vtantur pro quaque vt quum Christus dicit: Tu quum volueris eleu mosyna dare, Tu quum volueris orare, Tuqui &c. pro, Quisque quum volet eleemosyna dare, ieiunare. Ita vt Esaiæ. 2. capite videre heet.

2 Subita Personare mutatio non est in scripturis infreques. Psal. 2. dicitur: Ordinaus rege meum su per nomen sanctis mess. Hec vox patris est. Mox subiungitur: A nnutiabo preceptis tuum, ed din dixit ad me: Filius meus es tu. que verba fili sunt sta persona permiscetur, vt deitatis vnitas demo stretur. Est aute in Psalmis vsqueadeo freques, vt no opus sit semp monere illa. Sic Psal. 4. Christorat ad patre, & nos in Christo, & iam in sectida persona loquitur, dices: Custodi me Die Jamin tertia: Dixi Dio, sanctis qui sunt Dii patris.

Huius.

Huiufmodi verò Perfonarii variationes fubi. merin Prophetis, potissimi in Dauide, adfectu un fignificant varietates, & miras (vt ita nomi. nem) translationes. Et sic formanda est persona Duidis nunc fe inter fanctos, nuc inter peccato. moumerantis, quo omnes lucrifaciat.

4 Ideo non est vt mireris, Personas mutari à se undain tertiam, à prima in tertiam : mos enim laipture eft, quo discimus non ad ynum fieri sermonem, vel ad presentes tantum : sed vel ad om nes vel ad multos. Sicut si dicerem: Audi tu, audiant & alij, Efa. 42. capite. Sic dicit primum, non fernabis: & postea, non audiet.

sic vides fecunda personam præteritoru, non minus q futuroru, pro imperatiuis poni. Quod in Plalmoru libro videre licet. Ela. 46. capite: Co

Adera, & vide hec omnia.

Lati

dint

Dri

ātur ifor

Dit.

hoc

præ

m. mil

rita

nec

cũ

ue:

ce

oũ

re,

is

u

5

PRAETERITVM

pro præfenti.

Hebraismus item & frequentissimus & proprissimus Idiotismus est, quo præteritum sæpe viurpatur pro presenti, vt Luce... Magnificat ani ma mea Domini. Et exultauit, pro exultat. Pfal. mo.n. Corrupti funt. Pfalmo.19. Núccognoui, id eftiam scio. Sic Ioan. 4. Clarificatus est pater me. us,idest,clarificatur. Psalmo.n. Dixit insipiens in corde suo, pro Dicit.

PRAETERITVM

pro Futuro. 1 Temporum Tropus Propheticus, & mos He . braicoru est, qui Prophete futuris mixtim & pre tentis verbis ytuntur, & presertim mos est Psals mographorum, ve Psalmo nono in suturo loqui. um.Firmabit, fugabis, perdes eum, de preteritis Glorietur & Confiteatur, &c.

Ideo

DIVINAE SCRIPTVRAE Ideo nihil refert in Prophetis, per preteritükeze

D

fiue per futurum: tam enim predicutur futuracer

ta, i certa funt que iam facta funt: & apud Pro phetas in spiritu facta videntur, que adhuc mun do futura funt, vt Pfal.8. Quoniam elevata est mo gnificentia, & perfecisti laude, Et statim: Quonii videbo colos opera digitore tuorum. Et Pfal.14 Leuaui oculos meos &c.pro,leuo animam, 2 Adeò certus est spiritus, qui in Prophetislo quitur, de his que prædicit, ac si iam facta essent Psalmo. gr. Et despexit oculus meus in inimicis meis. Quo vtrunque significetur, quodeaque prophetantur ventura secundum tempus, futum funt : fecundum fcientiam verò prophetantium, Imò nỗ tantữ pro pro iam factis habenda. pter certitudinem (vt dicut) prophetiæ, sed magis propter oftendendam & docenda fidei naturam, vt Pfalmo.19. Cognoui preteritum (quo fides co mendatur) cu verbo futuro: Exaudiet (quo opus creditum fignificatur) coponitur, vt observatur os loquentium iniqua, & sciant opera Deisuper nos futura, per fidem esse credentibus debere cu præsentia, imò preterita.

PRAETERITIS

Imperfectis & plusquaperfectis carent, quos loco preteritis perfectis vuntur. Exemplasunt Geñ. 34. cap. de Dina, que egressa est ad filias terra, hoc est, egredie batur, & consuetudinem habebat cum filiabus huius regionis congeminandi. Sic etiam Geness. 38. capite: Adparuit ei Deus, vbi Adparuerat dicendum erat.

Porrò Prophetæ aliquando in persona populi Dei loquuntur. Dauid Psal. 8. dicit se visurum co los Christi nouos, quum tamen noui Testamen ti tempus non conspexerit: at in persona populi legas

ura cer

Pro

muny

ft ma

uonia

islo

ffent.

micis

dis.

utura

ium.

pro

agis

ram.

s cox

pus

atur

IPCT

ceu

OR

unt

ra, bat

Sic

bi

uli

α

en

ıli

Dei, Christianorum ipsorum loquitur, quoniam uncvisurus erat, postea vidit & nunc videt (nisseum vidisse dicamus, quomodo Abraham diem Domini vidit, & gauisus est, Ioan. 8.) Quasi dice tergo Dauid: Cali tui reuelabuntur, & mitten uninomnem terra oim oculis expositi, vt videre postimego ipse, si in viuis essem: nunc verò temo por legis audio ipso, & side sola cerno.

Bodem Tropo, eademch persona loquitur las mbGeñ. 49. Expectabo salutare tuum Dñe, id est siomaniseste venturu. Et Psal. 117. Viderunt oës sumini terre salutare Dei. Quod est dicere vt Esa ias soquitur: Reuelabitur gloria Domini, cap. 40 Et Simeon: Lumen ad reuelatione gentium, Lu

czaid eft, vt reueletur gentibus.

Deinde vulgatissimum est in Prophetis, Spiri tum loqui in persona Christi, sicut & in persona Dei & aliorum. Sic Christus Psalmo.; o. loquitur Inmanus tuas comendo spiritus meum, id quod legitur corporali voce dixisse: reliqua verò qua leguntur no, imò protinus ab illis verbis emissi se finitum. Et tamen omnia spiritus Propheta dictin persona Christi no mortui, sed adhuc immortali corpore agentis, quod & ipia verba luce charus indicant.

POENITERE.

a Panitere, idem est quod mutare rem presente, quomodo Deus ανθρωποπαθώς pænitere, id est, significatione iræ vel furoris sui mutare dicitur. Vnde Geñ. 6. Pænitust, scilicet, declarauit Noë oppresiturus esset genus humanū, tactus dolore intissecus; quía pænitere cū dolore cordis, mutare significat. Sic liber Iudicū, pænitusse silicat proper tribū Beniamin prope ad internitionem deletam, cap. 21. Sic vti verbo pænitendi scripturam sam sa

infl

tus

m

le

ram satis liquet. Psalmo.109. Ponituit eum seum dum multitudine misericordia sua, id est, simpli citer adslictiones siniuit, & mutauit in cosolano nem. Hiere.26. Poeniteat me mali quod cogitaus facere. 1. Reg.15. Poenitet me op costituerim saul regem & c. No poenitet humano more, vi dolon tangatur & displiceat quod placuerat prius, sed mutat factum. At opin his locis est verbo opin At opin Respissere, est redire in viam. Dehot verbo latius disseremus in litera R.

2 Pænitentía ergo Dei, est tantú mutatio sacti. Et sicut in verbo misereri adsectus misericordiz & paternæ beneuolétíæ erga nos tribuitur Deo, ita & adsectus iræ & suroris tribuitur Deo, net aliter de Deo homines loqui possunt.

PLVRALIS NVMERVS.

Hebræi autem sepiuscule vtűtur plurali numo ro, dum augere rem volunt & magnificare, Vnde & Deum plurali numero adpellant, vt sæpissime cernere licet, 2.ad Corinthios primo capite. De quo Tropo & superius in litera N mentionem secimus. Plura ibi reperies.

PARTICIPIA

pro præsenti.

I Indicativo, vt Exodi. 5. Paleæ no dantur nobis, nihilominus dicūt nobis, lateres facite, מון און ביינו און וויינו איינו און וויינו איינו איי

PINGVIS.

r Ex multis Bibliorum locis adparet Pinguessi gnificari potetes, magnates, robustos, honoratos pontifices, senes, & quicquid in mundo ahcuius nominis, gloriæ, famææstimationiscs est, velqui cæteris prestantiores habetur, vt sunt sapientes, institu fecun

mpli

latio

gitaui

Saul

olon

s, fed

ערם

ehoc

acti.

rdiz

Deo.

nec

mo

nde

ime

De

em

is,

K

ŋs

w

inhitiarii. Sic Pfalmo.77. Et occidit pingues eose Relectos Ifrael impediuit. Et Deut. 12. Incraffa. mseftdilectus, impinguatus & dilatatus . Item Frech. 4. Quod craffum erat, occidebatis. Huiuf modipingues obumbrauit olim Agag rex Ama ledirarupinguisimus. 1. Reg. 15. Et Aeglon rex Meabitarum, itidem pinguiffimus, ludicum.;. Nam adeps impiorii, proceres, electi & delicati fundiuites, iuxta Plalmu vigefimuprimum: Et adorauerunt omnes pingues terræ,id eft, reges et principes & regna mundi. Et proprie pingues mevocat, qui faturati funt, & eodem Pfalmo: Tarripingues obsederut me. Et Psalmo decimo fexto: Adipem fuum concluferunt, &c.

: Pinguedine omnimodă rerti abundantiam & opuletiam intelligere, vulgatum in scriptura est, vi Deutan. Pinguis factus elt Ifrael, pro Diues fa duseft & opulentus. Et Pfalmo.73. vtitur verò adem Metaphora pinguedinis. Pre pinguedine, inquit, egressi sunt oculi eorum, idest, pre pingue dinevix possunt videre, obtegente facrei crassitu dineoculos. A quo habitu præpinguis hominis indubiæ felicitatis successum descripsit. Vnde fa fumerat, vt os fuum in cœlum poneret, & line guaeorum perambularet terram, hoc est, in deos &inhomines loqueretur, quæcunque eorum in

pietas & arrogantia ferebat. , Item Dauid Pfalmo.36,ast: Saturabuntur opus lentia domustuz, & flumine potabis illos delis tiarum tuaru, intellexit beneficia Dei primi ordio nis & propria, fpiritu vtice filiorum Dei, qui fan clos de Dei erga se fauore & beneuolentia certos reddit, & vt Pfaltes art, fariat mulla re alia fatiabis les. Eundem spiritũ & per flumen delitiarũ Dei

fignificat, quo suos Deus potat.

Simia

4 Similiter & Píalmo.63. Adipem & pinguedo ne, vti in multis scripturæ locis accipit, prosum

mis fed spiritualibus delitis dixit.

Breuiter, Solet enim scriptura pinguia & adi pea vocare, quæ intelligit opima, felicia, bonis 6 Ad huc modum Pinguis omnibus referta. panis quoce abundantia & iuciiditatis mysterio feruit, Gen.49. Afer pinguis panis eius, & prabe bit delitias regibus. Pinguis eni panis hic vbe tatem terre exprimit, Quasi dicat: Tam felix etit regio Afer, vt etiam reges hinc fint frumentaturi Et Psalmo. 19. Holocaustū tuum pingue siat, idest plenum, delicatū, placitum ac iucundū. Allegoria hac nimirū fumpta ab viu hoim, qui pinguibus & bene pastis pecudibus, alijsue rebus vberioris bus seu electioribus et melioribus iuuatur & de lectantur. Vnde & in scripturis passim pinguis ager aut mons vocatur, quem Latini latu &iw 7 Præpinguedine perit. Prouerbia lis fermo est, quum quis nimis opibus viinda ret, quum seipsum proderet. Sic & Babylonici regnum sua mole, sua potestate, sua opulentiarul turum dicatur Esaiæ decimo capite. Quomodo Liuius de Romano imperio. Vt iam, inquit, ma gnitudine laboret sua.

PANIS.

Peculiare est Hebræis, vt Panis vocabulo cibil omnem & commeatū, edulium & annonamin telligant. Aquæ verò potum, & cibi nomine & potus continetur. Id autem fermè, quoties coim cta sunt panis & aqua. Alias no itidem, sed in loco. Esaiæ, Auferet ab Iuda omne robur panis & omne robur aquæ, id est, omnem vim cibi & potus. Et ex capite quarto Esaiæ liquet. Et Hiere, Deuorabit messem oem & panem, hoc est, oem cibum.

ruedi

fum

Cadi

onis

nguis

fterio

zbu

v ben

x erit

turi.

ideft

zoria

ibus

iorie

& de

guis

iw

hia

dai

nicū

roi

obo

ma

bα

in

8

un

0/

8

101

m

abum.Adpellat eni Hebræi pane virgam vel ba culi virtutis, eò o hoiem sustentet ac roboret. Hebrai triticu pro pane perinde accipiunt, pa nemas pro reliquo cibo atos Græci τα άλφητα. Item Panis & vestis nominibus quoque Hes brzis venire omnem substantiam aut rem, vt in. falatius audiemus. De hoc Tropo lege apertis fmum locu, Genesis.18.cap.de Abraham, & Ge. nefs.14. de seruis Abrahami, & Genesis. 43. de Io leph, & ... Regum. 14. de Ionatha, qui mel comes debat. Similiter in nouo Testamento, Luca 14: Ommintronffet IES VS in domum cuiusda principis pharifæorum Sabbato manducare panem, ideft, apud hunc Pharifæum prandere, vel comm sumere. Et in Actis Apostolicis quinto ap, vbi post fractionem panis statim vocabulu panis ponitur. Simiter Act.2. capite.

4 Panem pollutű comedere, est apud Hoseam. 8. Es quoqui edunt, polluti censentur, ita qui illomparticipant sacrificis, sunt polluti. Pollutű staque panem & sacrum inquinatű censet, quod inanegeritur, & quod sit preter studium gloriæ Dei. Sic in Malach. Sacerdotes panem pollutű obtulerűt. Sicos ait: Offeretis super altare meum panem, &c. Pollutum est igitur quicquid per hypocrisim, & non ex animo designatur. Deus enim veritas est, qui eum colunt in spiritu & veritas est, qui eum colunt in spiritu & veritas est, qui eum colunt in spiritu & veritas est, qui eum colunt in spiritu & veritas est, qui eum colunt in spiritu & veritas est, qui eum colunt in spiritu & veritas est.

nitate, hos demum amar & amplectitur.

panis angustiæ siue molestiæ. Hebræi sumunt procibo & potu cu angustia & molestia, Esa. so. Panem impietatis comedere, est frui carnali sensu. Approbant sacta carnis, verbum, & hus ius verbi sructum, est sacere rem aliorum dame no, Prouerbiorum quarto capite, quod est, Inius riz vim bibere, vt eodem Prouerbiorum capite.

DIVINÆ SCRIPTVRÆ

& in principio dictum in verbo Bibere.

7 Panis absconditus, apud eundem Salomonem In libro Prouerbiorum capite nono. Quod caro arripit, quod sibi iucundum est, quasi Deus non videat, hac est vita nostra.

g Panis nonnunquam sacrosanctum Euangelis um significat, quemadmodū interpretatur Dew teronomij octauo capite: Dedit tibi cibum man na. Quem panem edere, est edere Christum incar natum, qui spiritu editur, vt Ioannis sexto cap,

Non Moses dedit, &c. Psalmo, 110,

 Panis doloris in scriptura nonnunguam sum! tur allegorice, pro vexatione & adflictione con scietsz, vt Psal. 126. Qui manducatis pane doloris id est, qui vexatis vestras conscientias doctrinis oper, que nunqua possunt vos reddere de salure certos. Pfal. 76. Cibabis nos pane lachrymarii, & potu dabis in lachrymis in melura, idelt, abide blasphemamur & contradicitur nobis propter verbū & veritate tuam. 10 Panis lugetium. Mos funebris apud veteres Hebreos talis erat. Calciametis coriaceis non vtebatur diebustris ginta, nudisch pedibus efferebat funus. Linteo Super labia & caput involvebant ad morê Tur caru & Orientalium gentium, maxime fiquado in publicu egrediebantur. Postremo ad primum prandium, quod extra domu fuam agebant, vid ni cibu missitabant, nec sas erat ve de suo vesce rentur. Hinc cibus בלרם אבלרם, panis lugen 11 Panis propositionis, panis tium dictus eft. facierti vel faciei, hoc est, presentia mez. Attpin de videntur appellati, o semper coram Domino starent positi. Hoc idem sentiunt & Septuagina qui hos panes appellarunt ἐνωπίους, quali dixe ris, prælentes fiue expositos. Item

Item Panis in scripturis sepe cibum animæsis guissat, & ideo: Sicut enim verbū Dei settiscat, receat, refocillat animam, sic debilitatur rursum priassa doctrinas hoim, vexatur, angustiatur.

y Vocatur & Panis mendacii, hoc est, gloria, hu mana iustitia, sapientia, doctrina humana, q vio delicet pascere videatur, & no pascit. Nam iustitia & prudetia humana videntur seruare, & non seriat, vt in Abdia dicit: Quis dicit in corde suo, quis detrahet in terram. Et Prouerb. 23.

", Panis adflictionis legitur apud Mosen Deutronomi, is capite, vbi tractat de Phase, & vbi pracipit ne comedant panem fermentatum, sed ablos fermento, sed vt ederent pane adflictionis, propter adflictionem qua passi sunt eo tempore quando primu hunc panem comederut, id quod

lequentia verba declarant.

nem

caro

non

geli

Dew

man

ncar

cap,

umi

on

eiro

inis

ute

1.8

ode

ter

m.

i:

VITI

ceo

UT/

do

m

id

C

n

18

N

10

12

Ù

POTARE.

I Hebraice loquendi rationis nobis semper paranda est samiliaritas, que calamistrate orationis acparabolarum diues est. Nam hoc verbum po tare, bibere, deuorare tantum significat, quantu alia sua rapere, spoliare, ad sese trahere. Sicut Abacucprimo capite de Nabuchodonosor, ingente bibuluarguit & culpat, vt qui omnes terras ebibat, omnia adducat in hamu suum, omnia regna deuoret, spoliet, expilet, subigat principatus, co greget eos in sagenam suam. Denique omnia ad se, velut Cacias (vt in Adagio vulgari est) nubesattrahat. Sic & Christus de phariseis Mathain, capite ait, quod viduaru ades deuorent. Sed in Iob idem verborum vsus est.

a Poculum, est ira Dei animaduertentis in pecca anostra, Poculu Christi eius in lege & prophes ispredictum. In prima Epistola Petri, 1, capite.

i a Item

DIVINÆ SCRIPTVRÆ

2 Item Potare aqua felle infecta, parabolicusfer mo est, pro adfligere, miser è adficere: quo tamen impense vruntur Hebræi, Hiere.7. Potauit nos aqua felle infecta.

PES.

Pes, pro adfectu & desiderio & voluntate cor dis viurpatur.Pfalmo.35.Pes meus stetit in recti tudine, id est, ego neminem lesi nec lædere volui. vt maxime læferim, hoc est, no male volui, vt vi ri fanguinti, quor pedes veloces funtad funden dum illum. Sicca adfectus, mens stetitin viare cta verbi tui. Pfal.;. Non veniat enim pes super biæ, id est, adfectus & cogitatio superbiæ, ne sci licet arrogater de meiplo sentiam, de mea sapien tia, justitia, viribus, arbitrio præsumam; neme aliquid esse putem, quum nihil sim, ex quo noin uenio in carne mea bonum. Pedes cooperire Hebraismus, rem obscena verbis verecudis pro haba, od cacare apud magistros significat, vies pedu contectione. Siguide qui verecudi funt, & huic operi indulget, vestibo nudos pedes &con ra tegunt. Sic in libris. Regu legitur: Forftanco 3 Pes laffus, doctor Eccle operit pedes fuos. siæ vocatur, qui no vult cernere que sunt fideiab scondita, sed cernit præsentia, hoies qui tueantu eum. De his pedibus lassis Salomon in suis Pro uerbijs capite.23.eleganter differit.

4 Ad pedem meum, Hebraismus est, id est, ad in troitu meum vel aduentu. Gen.30. Locupletauit te Dñs ad pedes meos. Nam hic Hebrei appellat presentiam. , Ad hoc Pedes, si Rabano credi mus, cursum vitæ presentis, stabilitate mentisæ fidei exprimût. În cotrariam parté pedű fignifica tio vertitur. Quur claudicatis vtrocs pede! i.let mone & opere instabiles, pronice in malifestis!

Pedes

13 fer

men

nos

e cor

ecti

olui,

t Vi

den

ia re

Det

e fci.

oien,

e me

ő in

rire

pro

/tes

: 8

מיום

CO

cle

iab

tut

ro

in

wit

llát

di

20

ica

let

is!

des

e Pedes etiā Dauid appellat progressus coscientiguis de incorpto ad rerū exitus prouehimur 7 Ad pedes Dei vel Christi sedere, est no solum Dum suppliciter inuocare, sed etiam sur sapien tiza crationi, que corā Deo stultitia est, imô etiā volūtati carnis resignare. Qui, inquā, sic humiliā turincospectu Dei, docebūtur & illuminabuntur Deo, vt sint docibiles Dei, alioqui minister sum verbi per hoses nullum erit, quo tamen me diovult Deus ad homines. Sic Maria Lucæ. 10. se densad pedes lesu audit verbum eius. Summe est nobis ipsum notandum: Nissenim reliqueris tua, non poteris que Dei sunt accipere.

Pedes ac manus pro actione accipiutur, quod probatur ex eo q'd Dauid dicit: Pes meus stetit inviarecta. Et rursus: Statuit supra petra pedes meos. Hisychius in Leuit. Iib.a. cap. 8. &. 4. cap. 14. Pedes in Daniele significat postremas regnore partes, nec frustra pedu in vaticinio Iacob. Item Palmo. 44. Pedibus coculcatos, hoc est, penitus duictos & prostratos: 772 enim cornu petere & contundere significat, vt Exodi. 21. & alibi videre est. Metaphora sumpta a feris bubus, qui comu pugnat, & deuictos prostratos e pedibus conculcant & comminuunt.

PROFVNDVM.

Diune sapientiae secreta sunt, de quibus in Romanis. Item cordis anxietas & copunctio animi insumma miseria costituti. De profundis clamas us adte Dñe. De quo profundo lachrymas sude nunt. Petrus negator, publicanus peccatora tudes bat pectus, & Ionas in oratorio ceti vocisera bat significat etiam voracitatem peccatorum, & persequutionum oppressionem nimiam, iuxta illud: Libera me de profundo aquarum.

PAL.

DIVINÆ SCRIPTVRAE PALMA.

Pleruce in facris literis largas eleemolynas en primit, Pugillus è regione parcas. Sic in Prouer, Palmas suas extedit ad paupere. Et alibisit ma nus tua ad dandu porrecta, & ad colligendu con tracta. Item de palma & pugillo Propheta dicit, potentiam Dūi demonstrans: Cœlu palma metitur, & terra pugillo cocludit, Esa, 40. capite, Hisce iudicium adhibeas velim.

PAVLVS.

r De nomine Pauli multa à multis dictitur. Sent tentia verò quorunda Theologort, qui dem Hebræo nomine Saul vocatus sit, Gentile autem & Romanum nomen adsumpsent, que Gentium esset Apostolus.

PAVLI MOS.

Habet hoc peculiare D. Paulus, vtab externis & ceremonialibus ad interna ac remipsam com mendandam, que ceremonialibus fignificatur, gumenta & epicheremata ducat exempla. A con nubio ducit festiuissimi conatum, quo permo, neat ad observationem timoris altissimi Dei, fai cit ex Deo sponsum siue mariti, nos & singulos, totam Ecclessam, sponsam, conjugem, vrinterim fidem, interim conjugale amulationem contem plantes, huc trahamur, vt pudeat aliô gad deum qui animis nostris maritatus est spectare, Aliud à baptismo quo mergimur, simile quid patimur Christo, quum in sepulchrum demitteretur, du emergimus refurgenti coparamur. Dirigit aute Paulus in omni doctrina fua, omnia ad regulam duorum maximorti preceptorum, in quibus to talex pendet & prophetæ.

PSALTERIVM.
Psalterium, secundu Basilium Magnii in Psalterium

uct,

ma

con

heta

lma

oite.

Sen

æis

en

.0

nis

mo

on

10

far

os,

m

m

m

ıd

UF

ď

O

mo.48.eft instrumentum Musicu, cum harmonia cantuex voce reddens. Pfalterium itaque vocale runc aperitur maxime, quado actiones humana actionibus respondentes, inter se concordia qua dam & harmonia conveniunt. Athanafius aute iradicit in opusculo Psalmorum Angelo Politia nointerprete: Omnis quide scriptura diuina, ma giftraest virtutis & verz fidei, sed liber Pfalmo. rum habet etiam quodamodo status animarum Vtenim qui adit regem prius ipfe habitum verbag componit, ne forte imperitus habeatur, Sie divinus hic liber currentes ad virtutem, & eos qui vitam faluatoris in corpore cognoscere gesti unt,admonet prius per lectionem motuum ome nium, quibus anima afficitur. Deinde varis format instruitos fermonibus.

1 Potest igitur vnusquisque in Psalmis motum statumçanime sue deprehendere, atç ita sigue samquisq, disciplinamça suam, quibusçe verbis Deo placere possit, & quibus verbis sese corrige re valeat, & Deo agere gratias. Ne si preter q sas est, dicat, incidat in impietatem. Non solu enim deoperibus, sed de omni ocioso verbo reddene

da apud iudicem ratio est.

PVLVIS.

1 Puluis, Hebraorii more pro terra vsurpatur, Iob.28 capite; Ferrum de puluere sumitur. Et Ge nesis primo capite: Puluis es, & in puluerem redigeris.

2 Neque infrequenter populum, pul uerem, quisquisas & TD, id est, paleam scriptura vocat, vt Psalmo primo, Es2.5. & alibi.

3 Puluis est consummatus, proverbialiter ponstur pro conculcatione aut comminutione, vt ex sententia Esaix.16. capite constat. De quo Adagio

in litera Ementionem habuimus fusius.

i 4 Pulue

4 Puluerem pascere adparet quoc oino prouer bialem sententiam apud Iudços suisse, cuius Eia ias. 44. meminit: Pasces puluere, id est, custodies: qua vsi sunt, quado quis studium quide aliquod sectaretur, at prorsus friuolum ac inutile.

PORTARE.

e Sententia Bafilii Magni, est tolerare & curare, fecundum quod scriptum: Ipse infirmitates no stras tulit, & ægritudines nostras portauit. Non quod ipse in semetipsum susciperet infirmitates, fed quod abstulit eas ab is quibus erant, & curauit eos.

2 Portare autem pro auserre & exportare, cosuetudo est è ritu prouincialium dici, sicut & ego ipse audire me memini. Hæcille.

3 Portare suum sudicium, suam iniquitatem, suum onus, quo signissicatur damnatio eorum. Nam hi qui sunt in CHR ISTO, no portant onus suum, sed vt Esaiæ. 51. capite dicit, Languores nostros ipse tulit. Et, Dominus posuit super eum peccata omnium nostrose, vnicus autem suum peccatum & importabile: & tamen portare cogitur, vt in Psalmo trigesimoseptimo: Quo niam iniquitates meæ supergressæ sunt caput me um, & sicut onus graue grauate sunt. Galas, Qui autem vos conturbat, id est, dessicit ac deturbat à statuin quo statis, portabit suum judicium, id est damnationem suam accipiet.

Denice Portare, pro coleruare: nam Christus Deus omnia conseruat & oia enutrit. Sicquod non solit omnia per ipsum creata sunt, sed quod etiam omnia in eo seruentur, vt ad Hebraos, scapite: Portat omnia verbo. Vnde Deutero, p. cap. Sicut aquila prouocans, &c. Et Nume. n. Et cur no imposuisti pondus vniuersi populi super me,

vt dicas mihi, porta in finu tuo.

PAR

Ouce

Eía

dies:

ruod

rare,

no

Von

tes,

CU

ici,

fu

n. Int

0

er m

2

10

10

uí

Infacris literis, maxime Pfal. 18. funt fimplie ces & hi qui perfuasibiles sunt facile, Prouerb. Vigquo paruuli diligitis i fantiam? Et.p. Inno cens credit omni verbo. 2 Nonnunguam ves mancto spiritu humiles, iuxtaillud: Custodit 3 Aliquando etiam funt paruulos Dominus. cogitationes praux, priufquam exequutioni tra daur, fic: Beatus qui allidit paruulos fuos ad per mam:cuius et Hieronymus in plerifcy locis mes 4 Item אַערר,non fimpliciter paruulit fonifised adulescentulum & iuuenculum: V nde &Palmo, Adulescentulus sum ego, & contem. pus, proadulescetulo אַערך, & Matt.i.de Bethi , Item pro puero accipitur, Matth. 8. Vide Erasmum in Testamentum nouum.

Paruulis dimittere reliquias. Immenía diui. narum cupido q fit detestabilis, in. 16. Pialm, probenarat colestis spiritus, caussam afferens tam perdite auaritia, sobolis numerosum prouenti. Namcum prestaret Deo fidere in prole educada &bonis artibus illa instituere, quo ex industria &labore manuti victitaret, vt Pfal.127.docetur. Namibi, heatus dicitur qui hac ratione victum fbiparat, Impij contra phas et nephas congerut opum immensam struem, non vt inde viuat, sed potius vt hac mali materia etiam perdat liberos volunt enim in illos non modo rei familiaris, & nominis, sed etiam impietatis, & aterne damna. tionis esse heredes. Verba Psalmi hec sunt: De abkonditis tuis impletus est venter eorum, fatu ratifunt filifs, & dimiserunt reliquias paruulis luis. Ego autem in iustitia adparebo &c.

7 Paruulorum sagitta apud Dauide quoq: hec loquutio reperitur. Jacula puerorum ob sagitta

di imperitiam plerucs in caput eorum retorque tur, nec eas habet vires, vt pollint nocere. Itaim piorum conatus in delendis bonis viris non re fibi potifiimum incommodat, & vanioreft vt possit, quod nititur. Exemplum in promptu est impiorum Iudeorum, qui dum Christupere dere curabant, nihil profecerunt &c.

PLVVIA.

Hebrei de terrena fertilitate intelligunt illud Zach. 10. Petite à Dño pluuia. Q.d. Si petieniti pluuia, veniet quocunch tepore quo opus fuerit maxime tepore ferotino, i. quando fruges incipi unt maturescere & turgescere in spica. At nos de spirituali pluuia cœlestia colloquia accipimus, qua nobis pluunt Prophete & Apostoli.

Ité Pluuia, inundatio persequutioni, & aduerstatu crucis, vt est illud od Christus depluuia, in domu male sită in arena scilicet costrucă, descendente dicit. 3 Pluuia, pro doctrina, Esa, cap. Et mandabo, inquit, nubibus, ne pluantiu per eă pluuiă. Sic alibi hoc donum verbi emisi pluuiă voluntariă vocat scriptura: Pluuia voluntariă segregabit Deus. De tollenda à Iudeis doctrina vaticinatur Esaias: Quia sicut pluuia irii gat terră, vt proferat fructu, sic doctrina hominem irrigat, vt iustitiam operetur &c.

PISCATORES.

vocabulo piscium, sepe & boni & mali hor mines veniunt. Ex omni genere piscium congreganti. Litem Piscatores, Apostoli & predica tores sunt. Faciam vos sieri piscatores hominu.

Et in malam partem: Lugebunt pilcatores.
PRIMOGENITVS.

Primogenitus, inquit Auen Esdra, soletvo eari principium doloris, quasi ille incipiat dolorement

orque

Itain

on ra

refta

mptu

i per

illud

eritie

uerit

Cipi

os de

mus,

2d

plu

cta

Efa.

tíu

iffi

lun

Tie

nie

0/

Ċ

nem afferre patri, Gene. 49. Principiti doloris. Ses pringinta hunc dolorem referent ad procreatio nem vertentes, מַּפְאָא דֹבֹּאִישִׁ מִצֹּא יוֹם eft, principiữ fliorum megrum, id est, primus, Deute. quoque muprincipiu doloris vocatur primogenitus, guod Hieronymus vertit, principium liberoru rius, vbi Hebraice 73K 77WK7. 1 Item He breiper Robur etiam primum, et radicem fobo listotius intelligunt, ait Gen. 49. Ruben primos genitus meus tu, robur meum, & principiū do. lois mei. Erant quoce primogeniti & vnigeniti mud Hebreos heredes & omnium reru domini i bimiliter & primogenita sepenumero pontit proprimarijs & optimis, Efa.14. Et pascetur pri mogeniti pauperum, id est, optimi.

4 Primitiarum oblatio, Est gratiarum actio, quacor cognoscit se diuinitus accipere. Sic dom collocus ille Deut. 26. Et precepit Apost. Tim. 4. cap. Cum gratiarum actione percipere. Primi tiz & Decima sunt signa, quibus testatur sidei

corle à Deo accepisse prouentus.

PROJICERE.

verbo proficiendi Hebrei in ea signification mevuntur, qua Latini exponendi, Gen. 21. Agar ancilla cum proiecisset puerum. Inde infantes exposititi, aut expositi dicutur, qui vt pereant, abis ciuntur a parentibus. Desperabunda enim mater purabat puerum æstu moriturum, abscessit ergo relictopuero sub arbusto, ne cogeretur mortem sius aspicere. 2 Prosici à Deo, est exceçari & desperare de benignitate diuina. Prosiciuntur illiqui sin securitate carnis (qua nihil indignius senspiritus Dei) non timent se prosiciedos. Hoc deprecabatur Dauid, Psalmo quinquagesimo.

Pafto

DIVINAE SCRIPTVRAE PASTORES.

loco Reges, Prefecti, Principes ac Magistratus, Doctores, Scribæ, qui omnes Rempublică sibi commendatam habent, Ezech. 24. Esa. 56. Et Hir remig. 22. Omnes pastores tuos depascat ventus, hoc est, consumet eos ventus. Pastores quoque nihil norut. Quomodo & apud Paulum Ephe, 4. cap. Pastores & doctores consuncti suntiny, num membrum, quod prophetia et magistra tu regitur populus Dei.

e

ti

8

il

ß

Et Prophete allegorijs vtentes ipsum Christum vocauere pastorem, vt Hierem. cap. 13 denis que ipsos Prophetas, Hiere. 2. Pastores preuarică tur. Et Homerus Gracorum Poëtarum saile princeps, bonos Pastores principes adpellat, & ποιμένα λαων, id est, pastorem populorum.

PRAEVENIRE.

Significat enim verbu 370, venire antecon spectum, vel anteuertere siue antestare, ve Palin Preueni in maturitate & clamaui.i. veni ante te mature: vel preuentum se canit, beneficijs Deis gnificans, quocunce fe vertiffet, Dei bonitate fa ctum, vt vltro vndique illi bona obuiarent, lelo que vitro offerrent. Sic & Miche. 6. cap. In quo preueniam Domine qui iudicas de eft, quo facri ficio, quo munere, quo opere veniam antecospe ctum tuum, & quomodo demerear gratiam tue am ! Quod Latinus vertit: Quid dignum offera Domino? Et Pfal. 18. fed de malis quæ ipfumin · Preuenire diem, in Hebreoruepi currerant. Rola cap.4. Rurium prefinit diem, hocelt, quia Illa dies iam in foribus eft, qua vocem Domini percepimus, ingrediemur in requiem, nos qui credimus. De qua requie Psal so. loquitut. Prefini

Prefinitum tempus πςοθεσμίας, que vox fie gnificat diem prefinitum, ad quem ius alicuius duraret, Pfal. 4.

POPVLVS SEMPITERNVS.

etas,In

tratus,

cã fibi

et Hie

entus,

loque

Ephe,

in v

iftra

Chri

deni

arica

acile

1, &

con

Lue

e te

if

6

co

110

αi

oc

10

rá

14

'n

2

i

r Hebrei per populum sempiternü intelligunt Angelos & stellas, quorum duratio sempiterna,

edquod mutabilitati non funt obnoxn.

nliumest destitutus luce veritatis, & in tam crassis agens tenebris, yt habitare in ymbra mortis, & inter mortuos censeatur. Et que sunt tenebre ileaclux indicat Apostolus, Rom. y. Nox recessis, & dies & c. 3 Item, Populus Christianus Deimons dicitur maniseste. Hebr. n. Accessistis admontem Dei. Et Christus Lapis à môte sine manibus precisus, Danie. 2.

PAXILLVS.

Paxilli nomine fidele patrocinium Hebrei ac dpiunt, qui clientulorum caussas fideliter agat, kut clauus vel paxillus in pariete appensus fide liter feruat & retinet, etiam dormietibus qui ap penderunt, Esa. 22.

PRAECIPITANTES.

scriptura infipientes & stultos precipitantes vocat & accelerantes, qui abser industria & con fliotemere agunt omnia, Esa. trigesimo secundo Corprecipitum tuum &c.

PORTAE.

Porte in scripturis aliquando dicuntur loca publica, conuentus populi, vbi vel iudicia vel conciones alie agebantur. Nam olim in portis publica fora & comitia habita sunt, in porta ero gomultitudine conuocat, Gen. 34. Et venit Hamor & Siche filius eius ad porta ciuitatis eoru. & loquuti sunt ad ciues. 2 Hinc & Porta pro ciui.

auitate, eiusch administratione & potestatend

nunquam ponitur, Deut. 16.17.22.

Hebreus enim per Portas, aliquado ciuitate & omne munitionem intelligit, duverdoxina & more Hebraico. Hinc nimiru quod circu por tas oia funt munitiffima. Huc Christus respexit. quu ait Matth. 16. Porte inferoru no prevalebut. &c.Id est, oes munitiones, machina, artes ac rou bur, Efa.28. 8.29. Monitorem qui in porta fedet, Qui in porta fedent, if funt qui iudicia exercent, aut ius dicunt, que illis in porta fiebat, scut inle ge eis preceptu fuerat, Deut. s. Et Genas Poffide bit semen tuum portas inimicoru suoru.i.ciuin tes. 4 Et pro iudiciis, Job. u. accipit, Qui egre derer ad portas. , Ité Portæ, parietes etiapris uatos fignificat. i.domos, villas & pagos, Deut, 22. cap. Illud non semel in hoc & in alis locis ou 6 Portas porrò ciuitatis ingredi,idem est quod vrbe colere. Sic omnes qui ingrediuni portas ciuitatis, Hebraifmus est.i. Omnes quin ciuitate habitant, omnes ciues, Gen. 23. Omnium qui ingrediuntur portas ciuitatis eius.

7 Porte filie Zion, sunt cogregationes plote, qui cogregatur in verbo Dei, V bi sunt condo nes, & doctrine veritatis Dei, & qui cquid ducit ad vită, porte filie Zion dicutur, que sunt anguste fecundu Euangeliu. Late vero, que ad monte ducunt, Psal. 9. Vt annuncie omnes laudationes tuas in portis filie Zion. 8 Porte mortis, Spe cus subterranei eò qui nihil ibi prater caligine & tenebras quo solis radii no admittuntur, sob. s. Nuquid reuelate sunt tibi porte mortis?

Porta mortis ide est ed introitus mortis, seu mors instans et vrges, que Apostolus resposum mortis in seipso videtur adpellare.2. Cor, u. Vd ate no

uitatei

XIXW

Dexit.

lebūt.

ac rov

rcent,

in le offide

ciuin i egre

a pri

Deut.

is oc

idem liuné

wi in

ium

orū.

do

ucit

gu

orté

nes

Spe

86

cu

m

oľ

256

intiudicia mortis, intetata pijs vitia feu peccaa quibus puenie ad morte, & cofflia impioru. mucicula Satanæ, doctrine falfitatis, & quicad ductad morte, Pfal.o. Qui exaltas me de portis mortis. 10 Item Porte aquarum, Iob. 38. litto. nimt. Et quis, inquit, & quis presepsit portis. Ponehicdicuntur, non quod apertæ, sed & clau n Porte iultie klunt, & fic littora porte funt. izdequibus Plal.117.ait. Aperite portas iustis izidelt, det Deus gratiam, vt iustitia Dei mani Mafat mundo, que adhuc tenetur intra portas &duitates tenebraru. Vel scriptura per portas infitie vocat templum, & inde coetum facrum, inquem vere & coram Deo conveniunt justi. Palmo, 118.

PESTIS.

1 Pestis vocabulu, latam habet apud Latinos fmificationem, Exod.9. pro pestilentia capitur, mam Hebrei 727, queadmodu Greci θάνατ 9 ponunt autem mortem pro pestilentia per Ane tonomassam, 2 Item, Pestis magna apud Hies miam cap.21. Idem est quod graue malum, quo omnia per contagione inficiuntur, & alibi, grae wore Dni vltione vocat quoch peste scriptura. 1 Item scriptura vocat interfectores hominu pelles, qui nobis humana pre divinis obtrudut. Affeut sapientes vocantur sanitas orbis terrarti Spien. 6. Ita impij illi recte peltilentia orbis tere mivocantur. Que auté nocentior illusio, ganis mabus pură veritate esurientibus, venenti mor, tilerum dare. Quid fit in cathedra pestilentiæ see dre,inlitera C explicarum est.

PAX.

Lucas capite secundo Euagelice historia, par em vocat reconciliationem, Ita Christus apud Paulum

Paulum dicitur pax nostra, hoc est, reconciliation &idem fuis precatur pacem, hoc eft, peccatori remissionem. Vult ergo Lucas dicere: Interni pax, que est voluntas Dei bona in hominibusi erga homines. Nam hec fermonis forma congru it cum illa, in quo mihi complacuit, vtnomina tiuus hic eufoxia per appositionem referatur ad pax. Quemadmodum enim illi dictu est, in quo mihi complacui, pro eo quod erat, erga quê ha beo bonum adfectum, ita hic dicitur. Beneplaci tum in hominibus, pro bono adfectu erga hor mines. Verum Latinus interpres nominatium Appositiuum vertit in genitiuum, quemadmo dum dicimus, Vrbem Roma, pro vrbe Roma, Consule adnotationes Erasmicas in nouum ini strumentum. 2 Item Pax Dei, non illa pax di citur qua Deus in seipso pacificus & traquillus existit, sed quam nobis donat, & in cornostrum effundit, quemadmodum verbum Dei dicitur, quod nobis donat, quod prædicemus & creda mus. Ita cum hanc pacem nobis donat, Pax Del dicitur, etiam quod eam cum ipfo habemus, du in mundo nihilominus fustinemus pressuram, Hec vero pax omnem lenfum, rationem, &co. 3 Pacis nomen Latinis gitationem superat. constrictius est quam Did Hebreis. Eaenim vox integritatem, successus in scripturis fignifia cari solet. Ita cui loseph rogaret, Est ne patrimeo pax, dicere voluit, Nunquid recte habet pater & rerum successu fruitur ? & Hiere.6. Pax,pax.Sic enim Dy Latine dicere possemus, est ne sanus falua funt omnia? Gen.29. Sanus est ne, inquit. Et alibi in eodem lib. Est ne pax tibi i sanus nees! Querit enim an ne integra & salua sint omnia Græcus probe explicat você Hebraica iyiain, quod

PHRASE&

iliatio

catorii

terris busi

ongru

mina

ur ad

n quo

uê ha

placi

a hou

iuum dma

oma.

n in ix di

rillus

rum

itur.

reda

Dei

dã

m,

CO

inis

nim

ifie

neo

8

Sic

1118

E

es!

257 mod fignificat vndice faluum effe, bene habere. Hinchec vox no tam pacem, quam omnimoda rumomnium falutem, fuccessum ac felicitate Amificat, testimonia temere occurrut, presertim inPfalmis, Efa. 48. Inftar fluminis pax, facta fuile leficut flumen pax tua, & iustitia tua ficut gurs ones maris &c. Et de hac pace in vlt. Pfal.4.& Palez,vlt.verfu.Pax multa diligentibus legem

mam, Pfal. 119. Et Hebr. vltimo capite.

A Porrò queadmodu Greci foleni more dicut xwes, falue. Sic Hebrei Syrice, atteftante Erasmo ישלום לי dest, pax tibi. Erat enim hac faluta toapud Iudeos communis atos vulgaris in He bralingua, fi vel discederet, vel conueniret Pax vobis quod tatum eft, bene valete, bono animo estote.curate vt cun cta sint vobis pspera:vt Ge helay patet. Vade & vide, si cuncta prospera sint digafratres tuos et pecora, hoc est, vide an res no fresele bene habeant. , Hinc oritur illa falue tatioin Euangelio, Hebraico more, Pax vobis, qualoquutione Christus sepissime erga suos die lapulos vius est, quod nos dicimus, Saluete, Va lete. Similiter in discessu solemus dicere, Com. mendati estote Domino, et his similia precamur &optamus omnia prospera & felicitatem lone 6 Hebrei tres voces habent, quibus lus succession ac felicitatem precantur optantos Videlicet, Amen, Selah, Pax, Vide in Tropo A. men de his voculis.

Breuiter, Pax in scriptura est, si cuius rebus felices deprur successus, Luca decimo octavo. binouisses que ad pacem tuam attinerent, id est, OHierusalem paci tuc consuleres, arbitraris tibi letos & lautos esse dies, tibi bene esse, res tuas in felici flatu positas esse. Quale autem Pacis voi

cabus

DIVINAE SCRIPTVRAE

cabulum sit apud Paulum, ratione reddidimu
in vocabulo G.

PACIFICI.

Pacifici dicuntur hi qui non solum ipsi padi amantes sunt, sed & inter alios dissidentes, con cordiam farciunt, non exaspirantes odiuminter discordantes, sed si ad alique illorii venditent co mode de alio loquantur, et paci coponende vibi que studeant. Hi demum sili Dei sunt,

PATER.

Primus, Efa. 43. Pater tuus primus peccauit, & interpretes tui preuaricati funt in me, & non contaminaui principes fanctuarif. Ibi per patre primum intellige Adam vel Abrahamu: Per interpretes Mosen & Aaron: Per principes sanctu

arn, sacerdotes, vt dicitur ad Hebr.7.

Patres porrò ali funt secundu legem, ali secundum carnem siue naturam, & tamen ytrique veri patres. Tunc enim verum patrem dixeis, quem Deus patrem facit, sua lege, non minus el pater quam ille qui secundum carnem genuit. Hinc Ioseph sponsus Mariæ virginis, duos habet patres, alterum carnis secundum Matthæi, qui vocatur sacob; alterum Legis, seciidum Lucam, qui vocatur Heli.

; Item Pater, in Paulinis ceterife, Apostolicis scriptis, nome charitatis est, quo adpellamo Den propter magnam siduciam, & non adpellamus Dominum, quasi timentes illum serusi timore,

& accedere illum non audentes.

4 Item Patris nomine, maiestatem acsummi bonii, virtutecp accipit scriptura, Act. 4. Matt., Patrem Hebrei adpellant principium, rei al cuius autorem, Gen. 4. Pater habitantium intentoriis. 6 Item Patris nomine veniunt aliquan do ma

PHRASES.

limu

pacis

con

inter

nt cõ

vbi

auit,

non

atré

r in

nctu

ij fer

que

cris,

seft.

t ...

has

æÜ.

LIL

cis

leũ

us

re,

nũ

Ш

0

domaiores, aui, abaui, &c. Nam fatis constat Abbahamum non fuisse genitorem Leui, Hebr. 7.

Item Pater sumitur pro præceptore & mas

eifro. Samuel. 10. Quis est pater eorum?

Denica primi confiliari principum Patres Hebreis dicti, vti Ioleph patrem Pharaonis dis it Gen. 45. cap. 9 Sic & Patris ac matris nos minefummos necessarios intelligit scriptura.

Patres comederunt vuam immaturam. Prourbium erat, vt quum filius pro patre puni mur, dicerent: Patres nostri comederunt vuam acrbam, quasi dicant: Patres peccauerunt, et nos lumus pænam. Sic & Ezech. 18. Patres comede runt labruscam. Hoc prouerbiū Ionathas Chaldeus sic insua versione explicuit: Patres peccaue runt. & filii vapulant.

PAVPER.

Tenuí admodum limite dividuntur, duo ista tomina, Pauper & Mansuetus. Hoc enim 727, silud 739 dicitur. Hoc etiam 739 pauperem su militar, non qui destitutus sit pecunia, atça facul atibus, sed qui corde sit adslicto atça humiliato, apid quem veiça nullus esse potest ire aut arroganis locus, sed nihil nisi mansuetudo & compassio. Vix autem plenius huius vocis significationem, atça expressius possis accipere, quam ex luce Evangelio, vbi Christum describit slevis sesuper Hierosolymam, atça miseria eius deplan usse. Et Matthei vigessmo primo cap. Ecce rex tuus venit tibi mansuetus. Et Moses vir suit mitis valde pre omnibus hominibus, qui erant super terram.

Similiter Christus Pauperes spiritu vocat, q prorsus in nulla re huius vite & huius mudi con sidunt, a mundo despecti & derelicti, & animo

k a guodā

quodammodo adflicti, oppressi & miseri, & contriti corde, captiui, compediti: nimirum adflicti, & quibus res aduerse sunt. Herent vero in solo Deo:nam Deus eorum hereditas et possessi, probitas, fortitudo, prosperitas est. Breuiter, nihil habentes, & tamé omnia in Christo possidentes, vt Paulus ait. Corint. 7. De his pauperibus, lege Psalmum nonum. Item in contrarium, Diuites huius seculi, in oculis Deisunt pauperes, vt in Apocalypsi dicitur: Quiadiusi sum, & nescis, quia tu pauper & mendicus.

PAVPERVM NOMINA.
Adeò couenit sanctitati & paupertati, vtsar

cta lingua pauperem multis modis vocet.

Aliquando אברון quod fimpliciter pauperem fignificat אברון, quod fimpliciter pauperem fignificat אברון, quod magis dolentemacade flictum, & אברון, quod opprefium & vimpal fum proprie fignificat, hec tria, Plal & ponuntum. Preter hec funt אבן, quod Plal & ponitur. Et latheft Dominus refugium Dach, hocelt, pauperili

Item ארל ארל ,& רש א,דל Quorum omnie um differentias dare, forte non estopus, nechu ius loci. Hebrei autem pulchre id possunt, obsen uata Etymologia, Dach, a contritione & cofra Ctione. Dal ab attenuatione & exiccatione. Aeni ab adflictione & mœrore cordis. Aebionavole uendo seu desiderando, ve cui desit quod cupit. Mischen, ab apothecis & promptuaris, quod fi ne eis fit. Rasch, à pereundo, & ad miseriam redi gendo. Helechia, quod Hieronymus ab 5 19 qd robur fignificat, robustum facit. Alijab eodem hail, vel hel, quo exercitum & congregationent & na, quod mœrorem tristitiames fignificat, co positum volunt, velut Ecclessam tristantium & mœrentium intelligentes. Verum fi cui ex fonti **bus**

Con

lich

folo

0,00

est. Chri

his

confunc

nes

fan

Der

ada

pal

tur.

de

nie

TUA

CTA

rae

ení

ole

iti

fi

die

åd

m

mì

có

ú

ıŝ

259

bus potius haurire placuerit, is petat Concorda

4 Pauperem prohibere à desiderio, est rem à potente desideratam ei negare, & ad colloquit desideratum non admittere, lob. 31. Si prohibui à desiderio pauperis.

PEREGRINVS.

ולוסמחt Hebrei vno modo peregrinum, que מובולות ex obscura progenie, et non constat u qua familia prodierit Exo. 12. Et ecotra און הוא findigena, qui est און באון בא clarus ex sua prosablacuius antecessores longo tempore vrbem ali quam incoluerunt. 2 Alio modo accipitur און pregrinus seu aduena pro eo qui ex paganismo al Judaismum conuersus est.

Itém peregrinum pro admirando, & humas ilimentibus inustato, ac stupendo ponunt incidum Hebrei, yt Esaias, peregrinam operation impliam dicit. Quomodo Diuus Petrus quo quaccipit. icap. 4. Nolite mirari super explorationem sue probationem, que vobis y su venit. Nemiremini habet Hebreus. Rarum enim & pregrinum fermè stulti homines admirantur.

Atqui peregrinum pro alieno fiue hoste acci plunt. Nam & Hebrei alienigenam hostis nomi requeac Latini veteres comprehendunt, Hierm. 4. Cur fleres peregrinus.

PVPILLI.

Pupilli, sunt rerum omnium inopes, qui sibi nequeunt consulere, nece est, qui natura cogatur adillarum curam suscipiendam. Nam si sunt, qui cognatis quoca carent. Sic olim patres in Aegy protanquam pupillos Domini eripuit quos Io nathas apud Oseam. 14. per pupillum intelligit. Palaciper pupillu intelligit que cunca & sua & aliorum

DIVINAE SCRIPTVRAE
aliorum opera destitutum, quorumlibet iniume
patent.

PECCATVM.

bi

Dd

Peccatum proprie accipi, neminem fugitarbi tror, aut pro admisso, siue per negligentiam, sue per incogitantia quod Greci παράπτωμα από το πταίειν. Latini Theologi delictum adelin quendo, Hebrei DUK vocant, qualia vero iffa funt, à quibus neminem perhibet immune elle D. Joannes: & Christus affiduis precibus expia re iubet & dicere, Dimitte nobis debita & cat. quotidiana enim cum fint, velut affidui ftimul vrgent pium hominem, & ad sui deiectione. & culpe deprecationem. Aut pro eo facinore, quod quis post maturam deliberationem, atos confili um sciens, vidensch commist: incurritque quod Greci αμαςτίαμ, eò quod contra conscientiam, fi Origeni credimus, fit: Latini autem scelus vo cant, crimen aut flagitium. Qua specie latrocini um, homicidium, bellu, voluntaria quidemila proditio patriæ, inustrata libido, venale iudiou, oppressio innocentiti, & id genus portentama Jorum continentur: qualia fuerut peccata David, 2 Item Peccatii pro ipfare, que Achab, Judæ. restituenda sit, vt: Num.s.iuxta Septuaginta. Et restituet peccatii suu ipsam summa. Hebrçus. Et convertet peccati eius super caput illius.i.rever ti faciet rem in suu locu, & ad possessorem suum 3 Item Peccatu & ad eum in que peccauerat. pro ipía incredulitate, impietate fiue infidelitate, sepenumero accipi videmus, vt in Deut. 20. Peo cetis. Et Iosuç. 13. Non poteris servire Dño. Et Christus: Spiritus arguet mundu de peccato. Peccare in Deti, est peccare his quæ ad culti

niurie

n, ffue

amo x

delin

oifta

elle

pia

cat

mul

8

uod

filie

por

m.

70

ni

12:

ũ.

12

d,

t

Dei pertinet, sic peccabat filis Dei. 3. Reg. 2. et vno de sibi dicitur: Si in Deu peccauerit vir, quis oras bit pro ipso sic etia peccat q peccat in homines, qui pertinet ad Deū: vnde Gen. 20. bene dictu est Abimelech. Propterea peperci tibi, ne peccares inne, auseredo. s. Abraha vxorē sua, sic & Paulo dictu, Act. 9. Peccare sibi & no Deo dicitur, quado quis peccat sibi. i. ad damnum suum.

Peccaturegnare, est obedire peccato, Rom.6 Percolensum metis, Eccle.16. Post cocupiscetias mas non eas.1. Pet.2. & per operis exequutione. Peccatores nonunqua pauperes dicutur in kripturis, vt Hiere. s. Fortaffe pauperes funt &c. Vides & pauperes eos vocat, qui malitie impies mila vinculis premutur. 8 Peccatu duplex ponit Ioannes in sua Canonica Epist. Alteru no admorte. Alteru ad morte, pro illo vult orari, fi frater peccauerit, pro hoc vero no. o Peccaru admortem, Christus blasphemia in spiritu sandum, quam non remittendam dicit in æternum 10 Observandum quoquest, apud He. breos duplicis ese significationis verbii peccadi scurapud Latinos piaculu, scelus scilicet ipsum, &id quo scelus expiamus, quapropter peccare verbum late patet. Nam Hon, Hebreis no folu peccare, sed peccarum expiare quoque significat. Quod quidem frequens est in libris Moseos per Metonymia pro eo quod peccatu expediat, hos fia.Sic Exo.29. & Num. u.de rufa vacca. Habent enim Hebrei dictiones qualdam, que vtrace fige miscantia habent, sicut 773 benedixit & maledi zit, fignificat. Queadmodu Latinis facer, Auri fa era fames, Gen trigesimo primo cap. Ego peccas bam,de manu mea exquirebas.i.fi quid à feris la niatum aut discerptum erat, tibi non ferebam do

k 4

mum,

mum, sed ego dependi, ego expiaui, meum ent damnum. " Hinc est quod peccatum Tropo Vulgari scripturç vsurpatur etiam pro hostia Sie eut. Corinth. . Eum qui non nouit peccatum. peccatum fecit.i.facrificium & hostiam pro no bis, Gala. Factus pro nobis delictum, Damnar Christus peccatum de peccato, hoc est, per suam mortem que est hostia pro peccato. Que senten tie haud dubie funt ex Esaaccepte scilicet, Quia ponet animam fuam, videbit longeuum femen, id est, viuacem, non morituram posteritate sout dicit: Qui credit in me, non morietur in æternu. Et Hofe.cap. 4. peccatum pro hostia peccariacci pit quum inquit: Peccata populi mei comedent facerdotes. 12 Sic Peccata facrificia pro pecca tis dicebantut. Tale peccatum erat Christus. Au gust.de verbis Apost. Serm.6. 13 Item peccare quodest. .. Ioan. 3. solere peccare, studere, incumbe re rebus malis. Ad huc omnino modum in Plat mis ac omni scriptura, de Dei justitia & iniquis tate, spiritus fanctus loqui solet, quod qui no ob servarit, persepe impingit. 14 Peccatuminso ribus quiescit, idiotismus est sermonis Hebraid Peccare & Latinis etiam pro labi & errore accipitur, vt Iudic.20. de fundibularis Be iamitarum scribitur eos iaciedi peritosadeôfu iffe, vt quift ad pilum lapides iaceret, nec NOT .i.peccaret, à pilo aberrando. Hinc peccatuapud Matth. 18. Quoties peccat frater, no ea viurpatur fignificatione, qua paul à ante Euangelista vitur fed pro quouis errore, quo Ecclefia Dei no scan dalum patitur siue accipit. Sed qui prinatim in quemuis admittitur citra aliorum offensionem, Joan.16. cap. pro superstitione & animiscelere, quemadmodii iusticia interdum, mea opinione, viurpa

crat

opo

. Sie

ım,

100

nat

am

ten

uia

en,

cut

nū.

ccia

nt

car Au

re

be

de

11/

b

0

ď

viurpatur pro vera pietate & religione. 16 Percatores quoch scriptura vocat, quorum to rusanimo malis sele dedidit, Hebraice DANDA. hocelt, non qui quouis modo peccatis obnoxn funt sed qui iam perfricta fronte, ita peccatis sele addixerunt, vt inde meruerint cognomen. Quas les nerat, qui in historis Euangelicis peccatores vocantur, qualisch illa in ciuitate peccatrix. Hoc certe nomine Gen. n. Sodomitæ, &. L. Regum. 15. Amalekitæ DIKOH, id eft, peccatores vocantur Neque enim alios peccatores, q quos & improbos, scelestos atch flagitiosos Vates David Pial. 17 Alias scriptura etia pecs mo primo vocat. catorem exteriorem hoiem impium vocat, no fe cundo facta externa solu, de quibus tantu muns dusiudicat, sed etiam secundu cor. Incidunt & fanchi in viam peccatorum nonnunqua, vt agno scant qui sint, vt discant no in se cosidere, sed cau tiores fieri per legem Domini: sic neglecto verbo Dei, se videt corruisse, ergo oes sancti quotquot funt & fuerunt, peccatores facti funt.

PROFVNDARE.

r Profundare, pro stabiliri ac præualere vsurpatur, vt Psal. 22. Quam eximia sunt opera tua Dñe, vehementer profundauerut cogitationes tuæ, id est, sirmiores ac certiores sunt, q quod aut peruestigare ac interuertere queam. Sic & Hose. 5. De clinates à vero cultu per idololatriam, sicut à ma rito mulier deficit, que ob id non dicitur, pro sundauerunt, hoc est, instar sirmæ arboris radices in idololatria altissimas egerunt, crebris ac splendidis sacrissis. Nam sic vsu venit Israclitis, vt abominatio cotra synceritatem verbi tande placeret propter sacrissiciorum splendorem.

ks PRAE

PR AE VARICARI

uerius Dām agere. Sicut Iuriscosulti in Lege invidere dicunt, pro cotra Legem præuaricari. Sic Hoseæs. In Dominum preuaricati sunt, quia alie nos filios genuerūt, hoc ett, qui ipsis nati surrūt, cultui verò seriò non applicauerunt. Nam alienu filium genuisse putandus est, qui fibi natum in ti more domini instituere ceilat. Quem in modum nostro seculo, qui de Euangelio gloriantur, filios plerice gignut alienos, quod prolem suam ad sa stum & opes mundi serè singant.

PLENITYDO GLORIAE.

Illi loquendi modi familiares nobis faciendi funt. Illudenim gloriæ plenti vocant, quado vn diq Deus cantatur, predicatur, dicitur. Perinde ac fi de Alexadro vel Iulio Cefare diceretur, vni uerfus mudus illos preduros viribus Heroes co mendat, ac reru eorum proclare geltaru preconta vndice gentiti sonuêre. Sic Esaias de regno Chri sti loquitur.n.cap. Plena est terra cognitione dni, quemadmodu mare aqua plenu est. Ité Num.14. Viuo ego, ois terra gloria mea replebitur, id est, Vos tentatis, vt dehonoretis me. Ego verò exhi bebo me vobis, sico vos inuada, vt mundus glo ria mea repleatur, hoc est, vt canar, dicar, predicer honorer, vbi audierint quid fecerim vobis, que aded vos tentatis. Sic Abacuc. 1. Replebitur tere ra cognitione gloria Dñi, ve aqua mare côtegit. Et Exod. & Roma. 8. de Pharaone: In hoc ipfum excitaui te, vt oftenda in te virtute meam, & vt annutietur nomen meum in vniuerfa terra.

Pleni estis dilectione, Rom. 15. Hic vocat Pau lus plenos dilectione, quum tamen nemo tă bor nus vel doctus sit, cui nihil addi possit. Id quod

fatis !

fat

ad

ble

m

D

1

.

fatts liquet ex eo quod additur: Valentes inuice admonere, Ergo no loquitur Paulus de perfecta plenitudine, qualis in Christo vel precipuis apo stolis sedea que discipulorum.

PROPITIVS.

Schema Hebræis peculiare, pro quo nos dicimis:Bona verba, queso di meliora danto.

PROXIMVS.

Hebrai, πλήσιως Grace, & Latine pro zimus, fignificat proprie eum qui tibi qualibet ratione confunctus fuerit, flue cognationis, fiue alias arctioris amicitiæ, vti Ionadab ille q Ame, noni filio David cofflium dabat de corrumpeda Thamar, forore Tyn Abfalon dicitur fuifle, hoc est, amicus vel propinquus Amenonis, fuerat eni filius patris Dauid, 2. Samuelis. n. Ita Cufai dicitur fuille אָרָק, id eft, amicus Dauid. Siue fodali. tatis tantum. Ita Iudicum.30.capite sodales dati Schmitschoni מרשרן dicebatur, id est, proximi eius Judicum. 14. capite. Siue vicinitatis duntas ratifica iubebatur Hebrei egreffuri ex Aegypto, quilibet a proximo suo, & quælibet à proxima sua petere vasa argetea, aurea & vestem, 2. Mose.; Vbiidem vocabulum דעה legitur.

In fumma, cũ quo tibi quicqua negocii fuerit qui quauis tibi ratione adiuctus fuerit, eum scriptura vocat proprie proximu tuum. Ita qui incide ratin latrones, vbi cospectus fuit a sacerdote at que Leuita, sam factus æque fuerat ipse proximato Samaritano illac iter facieti, licet nequaqua talem ipsum, vt Samaritanus agnouerit, Lucæ. 10

PVER.

Puer, vsitatissimum vocabulum est apud Hebraos, vtuntur enim pro famulis siue seruis, Iudicio cap. Habens secum pueru & duos asinos,

100

lacu

ped

Pía

118

zdi

úm

pel

ferr

adr

VI

it

fim

qu

ric

Tec

cat

ph

cft

12

Si

00

m

di

0

r.Reg. 15. Abigail nuntiauit vnu de pueris, idel, feruis. Gen. 15. 15. 15. Pueri vestri, hocest, ser ui. Vocat Hebraismus ministros quose, eriams fenes suerint, pueros. Tosue. 6. Paulusad Hebraintelligit homines mortales, qui comercium habemus cu carne & sanguine, idest, qui reuera caro & sanguis sumus, veri homines, qui carne & sanguine, corpore & anima constamus.

2 Item Puer sensu, significat illum qui caret spiri tuali delectu reru, & heret in his quæ ipfe fentit, quum à rebus, à donis progrediendu effet, vt in Deo solo herendu, non in donis eius. Corin. 4. Pueri sensibus. Prouerb, 22. Stultitia colligata est in corde pueri. Virga castigationis fugabiteam. Pueri malitia proprie opponiturei, quodest ma lignitas vel nequitia 1. Cor. 14. Sed malitia puri fitis. Vel proprie quod fimplicitas et candor. Ad eum modif loquitur Hieremias quarto cap. Stul tus populus no cognouit, fili infipientes funt & vecordes: sapientes sunt vt faciat mala, bonau tem nescierunt. A Cærerii Pueri iam pro san ctis & pris viurpatur, nimine à puritate fidei, ve in Efa. Ecce ego & pueri, quos dedit mihi Dis.

4 Item in malam partem, vt: Nolite puerieffici sensibus. Et puer centum annorum, quem Salomon stultum appellitat.

POENITENTIA

r Pœnitentia est mortificatio vetustatis nostra, hoc est, carnis cu omnibus suis cocupiscentis & cu omni gloria sua. Sanè renouatio spiritus atque ea perpetua est per omnem vita, ad Gollossi, & ad Ephesios quarto capite: Renouamini spiritumentis vestra.

PETRA.

t Scriptura nonunqua accipit Petram pro tobo

& firmitate. Pfalmo.19. Eduxit me, inquit, de lacu miferia & luto fecis, & statuit fupra petram pedesmeos. Pfalmo.26. In petra exaltauit me. In Pfalmo, u. In petram fortitudinis.

Sic pleruca vocat Hebraifmus arces & fortia zdificia que super montes & petras cotra hostis im infultusextruitur. 12 3 Alias Christum ad. pellasferiptura petram. Nam vulgaris Tropus ferme apud omnes Propheras eft, quod Christu adpelliter Saxum, Lapidem, Fundamerum, &c. vi alibi dictum eft.

PARABOLA.

Petrus apud Matthæum Euangelistam apertis fimum Christi sermone vocat parabolam: Nihil ingrediens in hominem, impurat hominem, fed quod ex ro egreditur. Hincergo omnem obscus riorem & grapiore fententiam, quæch videretur recoditialiquid in se habere, parabolam ipsis yo catam certum est. Namille serè cu collationibus efferuntur de Item Parabola vtutur Hebrai pro Allegoria, vt Matth.n. Hec est parabola, hoc eftHiceft fenfus Allegoriæ. Et ibidem crebro pa rabola pro Allegoria ponitur. Quum Chriftus: Simile eft regnum cœlorn homini regi, homini nobili, dece virginibus, fagene in mare expansa, &idgenus reliqua, parabolæ funt, id est, collatio nes & coparationes. Atque ex nihil diffimulat, fed manifeste quo tendunt, pergut, & fimili tanqua duce vruntur. Allegoriæ autem plus diffimulat, sed cum exercitio Mudio & diligentia auditoris, quo resintellecta magis delectet.

Summa Hebrai ex Hebrais fuerunt, fuos per omniaimitati funt.Isti ergo quum omnem,qua cunqui ratione aliena, tumautem tectu fermone yocet, fit ye citra discrimen parcemia pro parabo

DIVINAE SCRIPTVRAE parabola & pro allegoria viantur. Et rurining

rabola pro allegoria, vt auditum eft.

PERSONA. · Persone nomen externa qualitate vita, operia aut converfationis (hoc eni perfona in scriptura) fignificat, iuxta quam homo de homine iudicare laudare, vituperare, nominare potest, & quicqd in homine per spiritti no viuit, persona vocatur, .Regis. Homo videt ea que parêt, Deus autem intuetur cor. Et Pfal. 7. Ista ergo patetia quacino tande fint, tu intellige personas, facies, adparenas & personalia ista, si recte vis intelligere scriptu ras de respectu personarum loquentes. Sicintel lige Paulum: Apud Deum non est personarum acceptio, Roma.n.capite, id eft, no confideratio ciem hominis, aut externum opus, seu flanim & conditionem & Jaruam externam, nec vidonem oculorum iudicat, sed cor conspicit & renes sens tatur, recte & iuste iudicans.

Breuiter, intellige externa illa omnia que Do us non respicit, qui cor & fidem attendit. Vide omnia pharifæorum opera inter perfonas nume rare licet. No est personaru acceptio apud Deum Ephe. 6. Coloff. Act. 10. 11. Pet. 11 ... 110 et 11 ... 11

3 Accipere persona, suscipere aut eleuare saciem, In facris mhil aliud eft g ex facie, ex qualitate,di uitifs, facultatibus personas distinguere, easque ceptas habere, iudicitique peruertere, ve alterifat, quod non fit alteri. with a royalid . a mitvond

Hebræi Placendi verbo forenfi vitirur proco Rituere, quomodo & Latini dicut, placuiffe par tribus aut fenatui, pro statuisse, pro decreuissem tres. Sic & Hebrai, vt Efaia. 61. 8. 36. cap. Dumo do custodient Sabbatamea, &c. hocest summ

200

Vt

In

pla

, I

CCT

erai

bat bat

hiif

An

pla As T

xin

Ro

qua

fti,

ı F

còi

pul

ren ita (

Sup

de

US:

: 1

ph

gu

.

tæ

lia

ibn

prziple decerno, id eft, quæ mihi placent.

Hinc Placitum tempus, hoc est, constitutum. vt Jacob ad Laban dicebat: Cras iustitia mea guumplacitum tempus coram te venerit. Et.49 In tempore placito adero, id est, statuto. Hinc

placita, flatuta, decreta, &c.

Item Placere nobis, nihil aliud eft g fibijpfi pla ere guzrerecomodum proprium. Huiufmodi erat Pharifaus ille apud Lucam, qui gratias age bat Deo, o non effet ficut reliqui homines, vide batur fibi optius, placebat fibipfi, et indubie do. hiffer ei fi quisqua iuxta se peccatis liber fuisset. DehortaturautemPaulus Christianos ab hac placentia suipsius, & ait nos no debere nobis io As placere, hoc eft, no pluris nobis videri g prozimis, fiquid etiam possimus quod ipfinequeat Rom. capite. Placere autem proximo est quarere vtilitatem proximi,ides non animo tri fi, sed lato & hilari, & in bonum proximi,

PLANTARE

Plantari à Domino, crebro in Prophetis pro coinnenias, quod est per Dominum in fuum po pulumaliquos afcifci & conftitui, vt Efa., Hie remizan Amos o Quo loco populo Ifraelitico ita promittitur per Dominum: Et plantabo eos Super terram fuam , & non euellentur amplius de terrafua, quam dedi eis, dixit Dominus De us vefter.

PARS.

1 Portio flue pars, more feriptura, non philoso phice significat particulă, ve contra totum distin guatur, Sed idem est quod fors, hereditas, portio dimhereditates in tribus duodecim diftribu ta funt. Sic illud: Das pars hereditatis mez, & ca licis mei, & Portio mea Dñe in terra viuentium ciendi Hiere.

ni

(25)

31

q

K

te

Hiere. Threnorum: Pars mea Domine dirit and ma mea. Pfalmo. 9. & Luce. 12. Partem eius ponet cũ infidelibus, hoc est, hæreditas eius erit cũ impis & hypocritis, id est, habebit illum hypocritarum & infidelium loco. Sic Teretius dirit. Ve heream in parte aliqua apud Thaidem, idest, ve simaliquo loco apud Thaidem.

2 Alias Pars & portio Hebrais agrum fignifi

cat, vt alibi oftenfum eft.

PERVERSI.

Sunt, quorum corrupta est opinio, hoces, qui imaginantur Deum pro suo arbitrio, necentito dum, nec item eiusmodicui cossodant. Erquanh hil accipere se diuinitus sentiunt, servitur suo petu ad ea que arrident, sua mirantur, Desopra contenunt et auersantur. Qualis est Achas Bay. Hos Paulus abominabiles vocat, & qui pessud den aon possint; & ad omne bonti opustepro bos adpellat. Prouerb. n. Abominabile Domino cor peruersum vel prauum.

PROPERARE

Estaliquid facere absc vocatione, fine fide & omni sensu pietatis. Prouerb. 2. Qua videnim oculi tui, ne properes in iurgio tuo cito, ideli, ne facias quicquam quod postea proximi tume of fundat, vel i deo non statim properandum est, ne Satanas nos seducat. Ergo fidendu est Deo, non mere obsequendo cuiquam, & non properandum in iudicando.

Tomo PROPHANV M. Tomo I

ne, & quod no ex facris literis docetur.

Prophanare arbore vel vitem, Hiere at eftit quod licite de ea comedere. Nam Leuit, shabe tur, o fructus tertin anni erant a plantatione abi tiendi veluti immundi, fructus autem quarti an nierant Domino confecrati. Et quinto anno pro phana fiebat arbor, & poterat plantator eius de cacomedere qui qui autem fit prophanare te plum Dei fito loco dicemus.

PROPITIATORIVM.

i Sententia Vulgarii in Hebræis erat arcæ operrulum, id quod Christum præfigurabat, qui no strorum est pravorum facinorum cociliator effeclus, Hæcille.

PRINCIPES.

i Principaliores antefignani fidei Christiane ali quando fub principti nomine in Pfalmis intelliguntur, ve Palmo quadragefimoquarto, quum Propheta in patrum locum Apolicolos dicit nue mero et autoritate fucceffiffe: Cofritues eos prin cipes &c. Ec Pfalmo. 46. 8.87. Item magni, por tentes & duces lapiences vocantur, Pfalmia, Et reprobateofflum fapientii. Sic Paulus, "Corina o fapientam Dei nemo principul husus mundi cognoules Pfalmo. 18. Principes perfequitifunt the gratis idelt; Ludices, Reges, Seniores plebis &c. Sicenim lefipeura primarios viros & apud homines honoraros vocari Vnde Pfalmono Se denne principes et aduerfum meloquebatur, fci licel in edilitarin fudicio, munds fapientes & sul di frandi fret emi Vocat Hebraifmus magni which quence Kmy 3, qui præcæteris emineria populo Leuria Principes in populo Principes bonos faciofanctos habuerur Iudæi. Sic Larini Magilhacum factofanctum, hoc est, inuiolabile vocabant & vocantur à Judæis benefici, servato res, vividere est in Euangeho, & supra in litera Bexplicatum eft

dans omino amenclarura, onimo anno a Scriptura potentes, hoc est, Reges, Principes Ce dros Libani vocat, Pfalmo. 18. Item Ceruicole Pfalmo. Tauri Libani, Pfalmo. Superbi, Capi ta, Efaix. .. Pfalmo. 119. Coagulati montes, Pfal mo.21. Tauri pingues, Tauri Balan, Plalmo.67 Socn furum, Elaizs. Principes Edom, Robuiti Moab. Item fundamenta montium conturbata funt. Montes, Pfalmo. 17 Efaiæ. 44 Lupi velper tini. Prophetæ, reges catulos leonti vocat. Plan stra, Esaiz. 41. Porta, hoc est, judices, principes. dui fub portis iudicabantur: per ciuitatem ante, reliquum vulgus, ve Elaie 14. Vlula porta dama ciuitas. Sicut montes alibi reges, Colles autem plebeios, Elohim, hoc esta Deos sapescripum nominat, Exodi. 24. Nimroth robustus, Geniu Tauri, Efa. 191 Abietes, Buxi, Pini, Efa. 18 alibi. Item per arbores code loco. Hebrai hircos un revocant principes. Ideo ficut hira gregemen praru antecedur, ita reges & principes plebipis funt. Pingues vacca. Irem principes leones di cuntur. Vinde fymbolu eft regum & tribuilud dictir, o quan leo accubuents. Nam leo interbo Atias principarti gent; Proverb, 10. Sed & apart ratem fignificat, Pfalmo.7. Nequando rapiat vit Jeo animă meami. Quia & diabolus leoch lum per Leone & Dracone intellige in feripunis fo rocissimos reges. Denicas cura terre adpellatur. Sic enî fîlij Korah, Pfal. 47. Scuta terre principes vocat. Sieut Deus subinde hoc noie afancticad pellatur, propterea que defendit fuos, & mala auc tit, vti scutis auertunturiacula & servantur quos illa tegunt, Ofer ,4.cap.vchoc Pfalmo, Princis pes populi hoc nomine vocantur: coru enimeli, popu

C

populum tueri, & nocitura auertere.

Hebreinönunquă verbo ponedi per transum priore pro existendi, costituendi & faciendi ver bis muruo vetitur, Esa. 25. Quia posuisti ciuitate

in umultum, vrbem fortem in ruinam.

4 Ponereatqui domos in latrinas, vulgaris feromofuitapud Hebraos. Idem valet quod fterqui linio oblini ac defolari, exterminari, exterpare. Danies. Facietis vos in frusta fieri, & domus ve

Arain latrinas ponentur. Et tertio cap.

s Porro Ponere os fuum ad terra, Proverbium elle adparet ex Thren., Hier, pro humilia loqui,

nonelle fastuosum, non magnificatonare.

Ponere solium, Loquutio est Hebraica, & ide quod exercere potentiam. Hac loquutione vsus est Hieremias cap. 49. in malam partem, dicit: Pomam solium meum in Elam, hoc est, potentiam meam exercebo in Elamitas . 7 Ponere verò super cor, est nonunquam secti firmiter statuere. 8 Ponere in gratiam & miserationes, est facere gratiosim, commiserationeca dignum, quem be nescis plurimis demeremur, sicut in Psalmo:

DIVINÆ SCRIPTVRÆ

Posuisti nos opprobrium vicinis nostris, ides, fecisti nos ignominios & contemptibiles, Da nie... Et posuit Daniel super cor suñ, &c. Et mox ait. Posuit deus Daniel in gratia & miseratioes, ponere manu, est iurare. Iurabant auté patres, manu sub sœmore posita, quillic in locis genitali bus essets gnum sacrum divini socies, en la superiorie de l

o Corponere super viam, & ad cor vel incorponere, quales Idiotismi sint, in vocabulo Core

dis explicati funt.

PALEA.

1 Nech infrequêter populti) (1970), id est, Paleam scriptura vocat, vt Esaig. Propter hoc sicut deuo rat stipulam lingua ignis, & calor slamme exurit Et. 40. capite eius dem Prophetæ: Et turbo quas stipulam auferet eos. Et alibi. Et Sophoniæ secti do capite: Prius quam pariat iussio & visso quas puluerem transeuntem, & c.

PARARE.

verbū parandi nonnunquā pro coffrmate, du rare accipitur, vt Verbū domini parabitur, id eft coffrmabitur, durabit. 2 Parare lucernam, feriptura viurpat pro felice euentū in rebus oibus esse. Iob. 31. vel. 29. Quum luceret lucerna illius. Psalmista: Paraui lucernam Christo meo.

3 Parare viam Domino, estabiscere quicquidin gredienti Domino posset ossendiculo esse, que admodu & vulgo serui ante dominos suos gradientes, lapides, ligna, & quicquid huiusmodi viam Domini remorari aut inexpedită reddere possit, remouent. Quid iam id quannem opor tuit è via abiscere & remouere, ne Christo esse ossendiculos. Proculdubio multa & varia pecca ta, omnium autem maxime bona opera hypocritarum, falsa sanctimonia sua tumentium.

Scriptura sæpenumero partem pro toto vsurpat, Exod.;4. Deos conflatiles ne seceritis. Non enimquia susses tantum nominauit, ductiles, siciles ac ligneos permisit. Sic & illud: Primitiuu subiugalis redimes oue. Exod.;4. Panem non comedit, & aquam no bibit, omnem cibum & potum significans.

PVDEFIERI.

r Pudefieri, est in periculo spe sua destitui & cardere, suxta illud: Spes credentium non pudesatit. Spiritum enim perpetuum arrabonem salutis hauserunt, quum impn spiritum huius mundi perituri conceperunt. Qui enim credir in eum non pudesiet.

PVDERE.

1 Pudendi verbum apud Hebræos pro pigendi perinde accipitur atos pigendi pro pudedi apud Latinos, qui dictit: Piget me tui, pro pudet. Hietemiæ decimoquarto capite.

PERCYTERE.

Percutiendi verbo pro scindendi, cædendi, ster nendi, impensissime vtuntur Hebræi. Et recida, musei linguam, ait Hieremias cap. 18. Hebræusdicit: Et percutiamus ei linguam.

PERIRE.

Perire, hoc verbū inueniri licet pro negari in sacrisscripturis. Sic in Psalmis scriptū est: Perist suga à me, pro suga occupata aut intercepta est mihi. Sic & Latini perire occasionem dicunt, & perire alicui sugam nihil aliud est, se inegari suga este locum, & nusqua patere estugium. Hoc verbo vsus est & Hiere. 27. cap. Psal. 141.

2 Perire autem cor, est obstupescere, attonitum &consij expertem este. Hieremiæ quarto capite

Peribit corregis & cor principum, & defolabun tur facerdotes.

PLANGERE.

1 Nonnunquam fignificat in scriptura planctum insanum, qui fit, vbi quis præ doloris impatient tia suum ipsius corpus cædit ac dilacerat, Grace 20 forrar, Matth. 24. capite.

PERSEQVI.

r Persequi, anceps verbt, quod in bonam atomalam parte vsurpatur. In bona, Psalmon, Inquire pace & persequere eam tu. Alsas persequisignificat odisse, insectari, fastidire & contumelia adsicere. Sic Psalmo. 39. Confundantur qui me persequuntur.

PARADISVS.

Paga Noos, hortus est ac locus delitiar plenus. Apud Paul n. 2. Cor. 11. per Syneedoche pro voluptate & amœnitate eximia ponif, qua mes Pauli ita capta fuit, vr no facile auelli potuerit, punqui se in cœlo iam tum esse existimabat.

PARIES INCLINATVS, & maceria depulfa.

r In Plal. 6. Spiritus fanctus voles inglorios impioru conatus, ac ilbijps plurimu noxios ostendere, credetes quos isti extinguere molitur, quad statu rerum terrenaru attinet, parieti coparat ruina minanti, & maceriæ impulse ac loco mota Quasi verò speciosum improbi hinc reportetti umphum, si precipitent iam casuru. Verba Plabmi hec sunt: Quouse irruitis in hominem! qui vosmetipsos omnes intersicitis, incumbentes pa rieti iuclinato & maceriæ depulsa.

PVTEVS.

Quando in puteum semel delapsus, non habet quo

quose expediat, sed manere ibi cogitur ac perire, recte in Plalmis pericula presente intentatia mortem hoc verbo significatur. Sic Psal. 4. Deduces eosin puteum interita. Et Psal. 88. No me demor gar rempestas aquæ, nech absorbeat me prosuna dum, nech vrgeat super me puteus os suum.

PASSER.

r Credètes perpetuis impiorum insidis agitati, ita vt suga quadoca saluti sua cosulere cogantur, adeum sanè modu quo aliquoties Christus secit senator, non absurde in Psalmis passeribus similes esse tradutur. Sicin Psal. 10. & 101. 113. Et. 83. gravulatur sibi domu, quam preparata nouit in coelis. Eteni passer, ait, inuenit sibi domu, & surtur nidum ybi reponat pullos suos.

PENNA.

r Penna, infacris eloquijs volatū aut nauigatios nem fignificat, eò q vtrūque celeri motu perficisitur. Et, ne eius rei desit exemplū, posterius ilhūdinfabulis Poëtarum inuenias vsurpatū, qui Dedalum & illius filium Icarū, alas sibi quibus volainit tradunt fabricasse, vela nauigiorum indicaste volentes, que primi inuenerūt, ex hostium ma nibus quasi volādo per mare elapsi. Sed ad sacras literas redeamus. Psalmo. 17. & 101. dicitur Dominus volasse super pennis ventorum, dest, diuina potentia sua motum ventorum, qui omnium est celerimus, superasse. Et Psalmo. 18. Si sumpsero pennas meas diluculo, et habitauero in extremis maris, id est, si nauigio sumpto sugam adornare coner per pelagus.

POSSE

Posse, pro habere Hebræis accipitur. Hiere.2. cap.Qui aquas non habent. Hebræi ad verbum: Qui aquas non possunt,

PROBARE INTERIOR

r: Probare verbii posuit Paulus Romacappo curare, & rei alicui diligenter incumbere.

YAL MOUS PROLONGAR L MUMBER OF THE

r Prolongabütur dies, & peribit ois visio. Significabăt hoc prouerbio terră non deuastandă, sed post multos dies visione peritură, Ezech.n. Vel habet hüc sensum: Continuabuntur des ordines successiones TO LAND PERNOCTARE

elt feruus Abrahç, quum dicererad puella Rebeccam n Est ne domui patris tui locus nobis 1777, id est, ad pernoctandum, vbi noctem agamus de la pernoctandum, vbi noctem agamus de la pernoctandum, vbi noctem agamus de la pernoctandum, vbi noctem agamus de la pernoctandum, vbi noctem agamus de la pernoctandum, vbi noctem agamus de la pernoctandum, vbi noctem agamus de la pernocta d

PASCERE. TO MINIOVOI

Pascere, est docere & reficere verbo vite & veritatis, hortari, consolarica. 2 Hinc pascua prodoctrina, ve patet in scripturis Prophetari, acin Actis capite. 19: 3 Pascere autem cinerem, est rem vanam & inutilem facere, sicut pascere ven tum. De quo Tropo suo loco dicemus.

MARCHAR PIVRGARE

no, vt & Elaiæ primo capite pro emendare vita accipitur, repressiscappranis cupiditatibus adsynceritatem perducere: quod fit, quum verbis Det toto animo studetur.

Domu perfodere aut suffodere, Hebraismus eft.profubire clam domum, Exo.22. Si effringes furdomum aut fuffodiens &c.Vlus eft & Chri fus hoc Idiotismo. Si sciret, inquit, paterfamilie le qua hora fur effet venturus, non permitteret perfodi domum. 2 Aures auté perfodere, est aures alicui aperire, & ad auscultadum alicui ade aptare. Dehoc Tropo vide in litera A. Aures perfodere.

amanidatio Q.V.AESO KI

VAESO: Hecparticula He breis magnam vim aut adhor tandi, aut obsecradi habet, qua Latini per obsecro vel quaso sepe reddunt. Nonnunqua per age, agedum, eia. Gen. 22. Tolle quæso vel obsecro filium tuu

cogno

voum Latinus dicit vnigenitum.

minutes offer

adament entire

QVAERERE. 1 Querère & non inuenire, Tropus scriptura eft quo fignificatur inquisitionem & manifesta tionem malitiz eius elle destructionem et perdi tionem. Sic Pfal.o. Queretur peccatum illius, & noninuenietur, non vt nemo fit, sed nihil possit Sicdolus quoce quamprimum cognitus fuerit, mox fine viribus, ac iam non dolus est, sed sua ip flusignominia. Ita enim de perditis & vulgo queritur, insultando. V bi sunt quò abierunt ceo Tropo quo Deuter . dicitur : Et dixi, vbi nam funt Ceffare faciam ex hominibus memoriam. Et Blaig. 14. Quomodo cessauit exactor quieuit tributum. Non sicautem potentia, quæetiam fl ic Cuins

cognoscatur, non ideo desinit, imò cognita mazi me valet, ipsa potius à Deo conterenda & fran genda est, testimonio Psalmi noni.

Et quum de justis dicatur: In memoria aten ma erunt iulti, ab auditione mala non timebunt. De impis scribitur: Perijt memoria eorum cum Sonitu. Et Pfal.a. Oculi Domini super justos. & aures eius in preces eorum. Vultus autem Do mini super facientes mala, vt perdat de terra me moriam corum, lam de hominum memoria nul lus hic termo, sed de memoria Dei. Elle enim in memoria Dei, & coram Deo non collabi in cine res, hoc opus, hec felicitas est. Collabimur enim omnes coram mundo in lutum & cinerem. Pi vero femper coram Domino viuunt vt Chrift de Abraham et Iacob pronunciat. , Querere r.Reg.n.ait August de ciuitate Dei, libaz capa allegat. Et queret Dominus fibi &c. Non quaf nesciat vbi fit, rea Deus fibi hominem querit, sed per hominem more hominum loquitur, qui & sic loquendo nos querit. Non folum enim Der patri, veruetiam ipfi quoce vnigenito eius, qui Venit querere quod perierat, Luce.19. Vicadeo iam eramus noti, vt in ipfo ellemus electiante constitutionem mundi. Querer fibi ergodixit, pro eo ac fi diceret, quem fuum effe iam nouit, fi bi effe familiarem, alijs oftenderet.

4 Querere faciem Dei, Dauid Psalayait: Facies mea questuit faciem tuam. Q.d. Nihilaliud quam teipsum volo, vt ad voluntatem tua agnitam, vitam meam, ac vniuersum regnum coparem, id vnum curo et molior. Hoc cum se studio Dei esse preditum sentiret, dici no potest, quam illa siducia operis diuini angebatur. Facilesqui dem hinc agnoscebat se negligi à Deo haud posse se cuius

fe, cuius tantum apud se studiu sciebat. Qui nanque que runt Dominum, non possunt illum non inuenire servatorem ator beatore. Quæritur, du cius cognitio, voluntatis que eius observantia & gratiscatio queritur.

OVADRAGENARIVS.

Numerus onnes gradus, & summa mortificandi veteris hominis, in scripturis indicat, Mat their de seiunio quadragesimali, & Deut.23.

Vnde Augustinus super Ioannem, cuius & pontificie constitutiones memineruntide Cons. dift. Jeiunium autem magnum & generale, eft abstinereab iniquitatibus, & illicitis voluptatio bus feculi, quod est perfectum ieiunium. In hoc seculo, quali quadragesimam abstinentie celebra mus, cum bene viuimus. 3 Sicet Origenes fu per Leuit.decimo sexto cap. Tusi vis iciunare fecundum Christum, & humiliare animam tua, omne tibi tempus aptum est totius anni, imò to tius vite tue dies habeto ad humiliadam anima tuam. Heeille. 4 Ex pluribus scriptura locis subadparet numerti quadragenariu, preparatios niato peccatorii expurgationi ferè facrii habitii De mysterio quadragenarii August. in libris de ciuita. Dei. Sed eius celebritate Basilius Magnus in quadraginta martyres.

OVIESCERE.

Prouerb 44. sententia Theologorum in Hebreosgnisscatinsirmum sieri. Quid autem est insirmari d' Est nos crucisses & mortisicari, & omnino ad desperauonem adigi, sed eripimur & gloriscamur cum CHRISTO, quum quieue rimus, hoe est, nos DEO eripiendos & saluandos commiserimus. Cæterum de triplici quiete consule Vulgariu, a Quiescere in vesti-

mentis pignoraticijs iuxta altare. Est boniscon tra legem per calumnias à pauperibus raptisno nos dei cultus instituere. 3 Quiescere Deum in nobis, est non mouere creaturas veagant natu ralia opera, sed absorbere nos intra se, vbiestas terna quies, id quod verum Sabbatum est.

QVISQVILIAE.

li

na

a

fp

Inanitas atch fugacitas improboru hacima gine siue nomine notatur, vt Psalm... Non scim probi, sed sic 472, id est, quisquilie, quas dispellit ventus, & alibi Dauid imprecatur hostibus suis, vt sint velut quisquiliæ expositæ vento. Et Esa.17. de dispergenda multitudine populi aduer sari. Persequutione, inquit, agentur, ceu quisquiliæ, in montibus exposite vento. Summa. Impi ac inimici Dei: vt Esa.29. Paleis, stipulis, quisquilis, pulueri &c. comparantur.

QVIS.

Quis, pro quantus nonnunquam accipius, vt Quisputas est sidelis dispensator &c. proqui

tum putas, esse fidelem dispensatorem.

Hebrei hac loquutione vtuntur vice aduer bij vtinam. Vtinam inquit Moles, talem habeat mentem: Quis dabit esse cor eoru. Vel: Quis det talem eos habere mentem. Et: Quis det. Quis ostedat, Hebreis optadi formule sunt, qet interrogandi. Vnde 22 K7777 22.i. quis det, quis ostendat, hoc est, exhibeat, idem illis est, atq. vtinam detur, osse sicontingat. vtinam videre liceat. Psal, 4.86.14. Quis det è Ziossalute Israeli, ide est quod vtinam. Et Num. n. Quis det omnem populum Domini esse Prophetas: quod idem vallet atq. vtinam sint omnes prophetæ. Similias ctu dicit Hiere. nono cap. Quis dabit capits meo aqua, id est, vtinam. Et Dauid; Quis dabit mihi pennas

gennas & volabo.

Q V I A.

Quia expositiua nonunqua est, Hiere sectido
Quia transste ad insulas Cithim. Sic Graci οτι
ντ Dominus Centurioni dicit οτι ο παῖς σε ζε
quia filius tuus viuit, quam dictione Latini coo
mode omittunt, & dicunt, dicit ei Dominus, sie
siustums viuit.

QVADRIGAE.

requi & Quadrigæ, in scriptura sacra humanam potentiam sue auxilium humanum signissicant, squo auocat passim nos spiritus sancti lectio, ne in principibus sortibus, & silijs hominu spem seu siduciam nostram ponamus: vt cernere estin Zacha, s. Hiere. 17. & .30. Oseæ vltimo, Mischeg., Ac innumeris locis.

RESVRRECTIO 1270.

Hebreis non solum vitimă ile lam corporum resuscitatione, sed etiam vitam ac subsistentiă anime immortalem, post hancvitam significat, etiă antequă corpus reuiuiscat. Hoc vero să

leipturis confirmabimus. 2 Saducçi negabăt refurectione, hoc est, putabăt animas post egres sonem a corporibus dormire (nam non videtur vensmile tam crassam sectă fuisse inter Iudæos, que aut immortalitatem anime negaret, aut animas corporibus dormire vel interire asserret) quo in loco vt ex responsione Christi, qui Sadus ces animas Abrahæ, Isaac & Iacob viuere probat, col

bat, colligitur, Refurrectio pro eo flatu vita pitur quo anima post mortem corporis vilin. Item Ioannis.s. Resuscitabo eum in nouille mo die, inquit Christus, vbi per nouissimumd em no illu vltimu intelligit, fed die mortis quid que, ve fit fenfus, refuscitabo eum, id eft, in vin feruabo eum, dum moritur, Ioan.s. Christus die cit: Amen, amen dico vobis, quod qui verbum meum audit, & credit ei qui misit me, habet vi tam æternam, & in fudicium non veniet, fed tra fit a morte in vitam. Hoc eft, dum corporaliter moritur in nullam mortem aut perditionem va dit fed in vitam immortalem. Et heceft confola tio morientibus in Christo. 4 Proinde Chri Rus fe, Ioan. n. Refurrectionem & vitam effedie ci- hocelt, eum per quem omnes in vita feruen tur. Nã & illic refurrectio pro vita accipitur, vi κατ εφεξήγκοιμ, id est, expositive ponaur. Et Hebr. u. Apostolus dicit, Sanctos aspernatos esse redemptionem, vt meliorem inuenirent refure ctionem, id est, hanc vitam facile contemplerit, Vt meliorem vitam fortirentur. Hic Paulusacci pit refurrectionem, pro vita semper confistente, Sicut & Christus Ioan.s. Resurgent (inquit)in refurrectionem vitæ, id elt, vt femper vivant,

In Epistola priori ad Thessalonicenses, cap. quarto. Quum Paulus ab immodico luctupro mortuis Thessalonicenses deterret, non de vitima illa mortuorum resurrectione dutaxat agit, sed vt ostendat animas post morte vivere. Qual dicat. Si anima simul cum corpore interiret, non immerito doleretis, sam quum spe certa scimus eos qui hinc exeunt, per mortem non solum om nibus molestris exui, sed etiam vitam perensem adipisci, stultum est plane & ethnicum sic lugere

mortuo

HARPHRASES.

mortuos, quali periffent. Ethoc iam probat reforrectione, ideft, vita Christi. Nam ficut (ille. t. Cornthinqui post morte resurrexit & viuit. ita & fideles anime post morte corporis viutt. Perrus in fua prima Epistola, quarto cap. In hoemortuis Euangelion predicatum effe ait, q : ficquidem judicabuntur secudum homines care ne vinit autem iuxta Deum spiritu, hoc est Eua gelijpredicatio & fructus etiaad mortuos per uenit, ideft, ad illas animas quæ fuerunt in finu Abraha, nempe eorum qui in fide venturi Chri fiercefferat qui quidem iuxta iudicium carnis. fediuxta communem omnium hominum curfum judicabuntur, cum caro refurget in vltimo ludicio quum ramen interim iuxta fpiritum vie uant. 7 Eralibi Propheta Efaias. 27. cap. dicit Negs funt in refurrectione mortuorum. Hic plas ne videmus refurrectionem pro felici jucundo. que beatorum contubernio, in quo post hanc yi tam degunt accipi. Breuiter, Resurrectio 8 mornorum capitur femel pro vita en, que proti nusmortalem istam sequitur. 9 Iterum pro carnis refurrectione que futura est vitimo die. lem, carnis ipla refurrectio nonnunguam provicimo & vniuerfali, omnium hominu po nitur, quomodo dicitur: Videbit omnis caro fa lutare Dei: quum caro quocunque vertas non recipiat falutarem CHRISTVM in hac vi mird caro pro hominibus accipitur. Nonnunquamautem pro ipía carnis humane reuiuificati one Siciudicium aliquando pro vltimo & vniuerfali accipitur; aliquando vero pro quotidia no, quod & juge eft; quomodo Christus dixit: Nuncjudicium est mundi, judicium pro quotie

Riuus

diana Dei visione,

nom

DIVINAE SCRIPTVRAE RIVVS.

Primum cœlestis gratiæ irrigatio est, pena profudit mihi riuos olei.i. Christus dona spinio sancti. Riuos eius inebria. Nam riui etiam Apo stoli & sideles intelliguntur. i Item riui, san ctorum predicatio est: Erunt super omnem mos tem excelsum riui currentium aquarum. Sed het vt mystica sunt, ita sirmiori iudicio ac examine indigent.

RES PER SIGNA

D

Dé

it

fin

pti

mi

nű

D

Ve

a

re

DU

Dr

Pr

Denominari, viu facrarum literarii frequent est. Sic & Paulo mos fuit, vt Iudeam gentemeir cuncissonem vocet, eò que circuncisses este discrimine à reliquis populis secreti dignoscero tur. gentes preputium. Morem, hunc, per signa res denominandi & alie lingue habent. Sicurde mulieribus dicimus. Pepla ac plicatura pilorum multa concitant infortunia, significantes per a que peculiaria sunt mulierib? Fusius in litera C. R. E. L.I. G.I. O.

Ren.31. Et nisi metus Isaac fuisset mini, idet, θεοσεδεία, religio patris mei. Sic en Latini quoc religione pro metu vtuntur. Religio est hec sac re. Sensus ergo predictorum est. Si no coluissem hunc Deum, quem pater meus Isaac coluit. Erali bi fusius diximus.

R O S.

Per Rorem aliquando quecuno superius in terram operantur, intelligunt Hebrei, vi sole & lunam, pluuiam, cœli temperiem. Vt per pingue dinem terræ, quecunop de subtus terra prouent unt, Gen, 27: In pinguedine terræ, & in roteculi desuper erit benedictio tua. 2 Porrò Ros Hermon &c. Gratia fraterine charitatis & vintatis comparatur rori fertilissimo. Estaute mons Hermon

mon trans Jordanem, Josug. 12. 2 quo loca quoqu vicina Hermonym dicuntur. Et yltra Jordanem locaesse pascuis vberrima, videre licet vel Nue men. Ros ergo qui illic cadit, dicitur optimus. Hinceft quod gratia hec fraterna rori confertur. quiaros ille Spiritus lancti è cœlis demiffus, om nia focundat. Deus enim charitas est, sic de rore celi loquitur Esaias. , Vnde Ros etiam my. ficos, verbum domini, & Euangelizantium est doctrina. Stillæ roris prædicatores ipfi syncerios res. mimirum qui aruis pectoris nostri gratia su peme benignitatem infundere studet, sed no nist 4 Ros denique ve vafa & ministri spiritus. nonnunguam etiam Christum designare solet, fententia quorundam, Efaiæ. 45. Ofee. 14. Sed hæc quia allegorica funt, acriori iudicio opus habent ne fenfus fimplicitate amiffa in noftris excogita lis temere Vagemur.

RETRIBVERE.

In Eftsecundum Basilium Magnum) mos scripture, Retributionis nomen, non solum in premiumaliquid boni & mali accipere, sed in actioni principio, vr. Retribue seruo tuo, pro tribue, Darenance initium benefaciendi est, Reddere verò, mensuram sis, que sunt tributa, acquale circumscribere. Retributio autem, alterum sere dan diprincipium, ac bonorum seu maloru in quos dam, cumulus quidam ac periodus. Exemplum vide Pala, quem & Basilius enarrauit.

rependere, siue benefacere, sed etiam dare, quum nullus prior dederit, id quod in Psalmis sepe des prehenditur, vt Psal. no. Quid retribuam Domio no, pro omnibus que retribuit mihi: dicere des buit dedit: Deus enim non retribuit, sed tribuit.

Nam quis prior dedit illi, & retribuetur eli Roma. II. Quid verò habes quod no accepilir qui Deus omnium bonorii, in colo & in terra, fons et origo fit, imò folus bonus, facris literis pallim attestantibus.

RESPECTVS DOMINI.

Ferè semper in bonam parté accipitur, quan de Dominus dicitur respicere oculis, ve Pfal. ... Oculi eius in pauperem respiciunt, & oculi Do mini fuper iuftos, L.Efdre: Oculus autem Deico rum factus est super senes Iudeorum. Sic Zach. 4.cap. Oculi Domini peruagantur &c. Quo he mistichio docetur, Dominum suis oculis lustra re omnem terram, & propitium etiamfleri gen tibus 2 Hincest, quod Respicere sepiusidem eft, quod misereri, & auxilio esse. Sic Pial 4. Re fpice in me, & miferere mei. , Ita etiam redi tus Domini, eius est adiutorium, quemadmodii & recessus ipsius, quando auxilium suum homi ni fubtrahit, Hofee.n. 4 Respectus De, eft prouidentia dignum facere, manum portigere, fuscipere, in omnibus gratias suas largitate pra bere. Hec Chryloftomus ad populum, Homi, RACHA.

Racha, videtur Erafmo Roterodamo magis esse vox indignantis, velut interiectio. Alioqui quid intererit inter Racha & Fatuum. Consentaneum est enim Christum Matt., gradus quol dam ostendere, quorum primus sit irasci, secudus sono aliquo incerto motum significare. Terius in manifestum conuitium prorumpere. Arc ita sentit Augustinus, Commentariorum, quosin hunc edidit locum, libro primo, addes, seid i Iu deo quopia accepisse, Racha, Hebreis interiectionis instar esse, each voce nihil certi, sed tantino nimi

nimi indignationem fignificari. . D. Chryfo. Romusait, Syriaca lingua. Racha perinde esse ate que es tu, vti irati, fubinde quæ commotus anie mus conuitia fuggerit, premere folent, ita tamen vriono aliquo indignantis animi, paratos fead convitiandum prodant. Confule Chryfoft.latio usin Matt.s. Homilar. Plura de hac vocula apud Hieronymű, Chryfost, Theophyla. & reliquos doctores Ecclesialticos, quorti oim scripta sane espendenda, & cum iudicio legenda funt.

RESIPISCERE.

Grece vocis elegantiam adnotauit Tertullis anns libro aduersus Martionem secundo. Nam in Greco, inquit, sono peenitentie nomen, no ex delicticonfessione; sed ex animi demutatione co positum est. Vnde judicio Erasmi Roterodami. Matthacap. verti poterat, Resipiscite, siue ad me tem redite. Siguidem refipiscit, cui vita superior displicet. 2 Ceterum poenitentiam agere, pro adfici ducio poenitudine, vt non vult Erafmus barbarum & soloccum pronutiare, ita dicit se no meminisse quod apud probatos autores legerit, quod quale fit, ipfe tu dijudicabis, qui politioris literature studiosus est.

Poenitentia vera est resipiscentia, & vite mu tatio, ideft, conversario à mortuis operibus & peccaris. Et alibi in Tropo Poznitere, de Refipie

kendi verbo fulius tractauimus.

RESPONDERE.

Modus familiaris est Hebreis, vt Responde redicant, aut respondentem faciant, etiamsi nul. lus fermo præcedat, vel etiam fi nemo quærat, vbi velexclametur, vel alacritas in fermone est. Sic lob cap tertio. Postea aperuit lob os suum, Mmiedizit diem fuum, Et respondit & dixit: intal Quemer

Quomodo respondit silentibus alijs, & nullim adhuc verbum eloquutus! Hunc morem et Pui gelifte obseruarunt quoch,nam respossonem vo cant, quemlibet ad alios factum fermonem ena finullus ab illis preceilit ad quem referatur, Sie Luc. 4. quum Dominus viso hydropico, Legis peritos & Pharifeos rogaret, num liceret Sabba to curare, Euangelista premisit: Et respondit le fus & dixit &c. Sic & Ioannes capite fecundo scribit Iudeos respodisse, quum nihiladhuc ver borum ad cos fecifier Dominus, & ipfidialogil mum inciperent. Vnde videntur Euangelistere fpondendi verbo pro Hebreo 72 dixit,abuf. Et sepe ad cogitationes, ficut Christus Phariseis sepe respondit, Matth.u. Respondens Iesus, Gn tias tibi ago pater Domine cœli & terra, quia abscondisti hec à sapientibus & prudentibus,& reuelasti ea paruulis. Sic Gene. 1. Jacob respondit Laban, quum tamen Laban nihil dicit. Viusell & Danielis. Respondit & Daniel & dixit &c. Chaldaismus est.

E

Breuiter, Euangeliste non raro vititur, vide nemine interrogante, vel sermone also precedente, respondere & dicere ponant. Item respondere pro rependere nonnunquam vsurpatur, videre pro rependere nonnunquam vsurpatur, videre prondebit mihi sustitia mea. Sic Latinidicum Tellus non respondet labori. Verum aliudek responsum mortis in Paulo, vt alibi dixi.

Vt respondere, s Item respondere, est quum percipis iram Dei imminui, pœnames mitiore seri. Vel est adesse & exaudire, Esa. 38. Tunc da mabis, & Dominus respondebit. Nam respondet Deus oranti, dum adest, Et Ionza, Clamadinti

275 in eribulatione mea ad Dominum, & respondie mihi. Non potest ipse non respondere, modo tu possis non clamare. 6 Clamare aute ad Dett. efttotis animi defiderijs precari. Clamor enim meditationem, & desideria adflictorum cordiu clamantium ad Deum fignificat. Pfal.s. Intellige damorem meum. De quo verbo in litera Clas tius disputatum est.

RELIOVIAE.

Reliquiz potissimum electi funt, & fic ideo vocantur, quod fibi eos referuet et relinquat De usne pereant. Eequantumlibet in eos descuiant mundus caro & infernus, non possunt eos rape re de manu Domini, Ioan.10. Nam in fanctorum benedictasorte illos relinquere compelluntur. Etiam ideo sic dicti, quod saluandorum numes rus paucus est, iuxta illud Esa.go. Relinquemini quafi malus nauis in vertice montis, & qualifige numsuper collem. Christus quoch adfirmat plus seseffe vocatos, paucos verò electos, Matth.7. some Luca Si pauci funt qui faluantur. Harti reli quiarum mentionem faciunt Prophetæ, vt Efa. MHolez. 1. 2 Sunt porrò reliquie vetuftatis in fanctis & reliquie Canangorum in terra fancta, nimirum circunstans peccatum, & assidua impir orum persequutio.

RECORDARI.

Recordari verbum, pro mentione facere pos fitum reperimus, vt Gen. 40. quod Latinus red. didit: Recordatus est inter epulas magistri pine cernarum & pistorum principis. Recordari hie pro métionem facere vsurpatur. Recordatus est rex captiuorum, hoc est, considerationem census um,& mentionem de ipsis in seruis habuit:insta batenim conviuium, opus erat, vt officijs fingu-

lis fin.

lis Angulos præficeret.

RECORDATVR DEVS.

Je pini

quod fi tum Deus nostri obliuisci dicitu, quum a nobis suum auxiliu subtrahit, tum quo que nostri recordari dicitur, quum suppetias sert & nobis auxiliatur, vt Psalmo septuagessmo ter tio: Memento congregationis tua, quamposse

disti ab initio, hoc est, illi auxiliare.

Peccatorum autem nostrorum quaff obliui. scitur dum illa dimittit, ac nos pro illis minime punit, Pfalm.78. Ne memineris iniquitatum no Ararum antiquarti.i.illas nobis dimitte. & pro illis nos minime puni, vt meremur, proptered fubiunxit: Cito anticipent nos milericordie na quía pauperes facti fumus nimis. Tum ve ro illorum dicitur recordari, cum ea non remit tit proce illis fua flagella immittit, Pfal.sy. Mo mor eft improperiorum tuorum, corum que ab inspiente fiunt tota die. Ne obliviscaris voces inimicorum tuorum: superbia eorum quite ode runt, ascendit semper. Ne remittas malignitates holtium tuorum, fed pro eifde illos flagellis co de. Sic et accipitur illud Pfal. no. Memorefto Do mine filiorum Edom, in die Hierufalem, Qui di cunt, exinanite, exinanite, vice ad fundamentum 4 Dicitur etram recordari Deus,quinu qua obliuiscitur, quando facit nos credentes re cordari, vt Gene. nono capite: Arcum meum po nam in nubibus, &c, Cung obduxero nubibus ccelum, apparebit arcus meus in nubibus, &to cordabor fæderis mei vobiscum &c.

RENES.

Solet scriptura reconditiores sue interiore adfectus, consilia hominum symbolice per tenes subinde significare; nam nomine cordis & reni intima

intima cogitationes, affectus cupiditatelos ver niunt. Vnde cum Dominum predicat omnia no fira fecteta nolle, scietiam ei tribuit, cordis & renum. Huius vero aliam caussam comminisci nequeo, quam cum gignēdi affectus in renibus sedem habeat, & is sit omnium potentissimus, qd ira, ranquam omnium affectuum sedes & origo ins affectibus per Metonymiam vsurpetur.

Dicunt & Phyfici, Renes duos lumbis adha rere, & hos effe libidinis organa, Sicut cor paud ris & fiducia, Splen rifus & letitia, & iecur feu eparamoris & odn. Vnde Ren 4 8 w. Greco ver bo volut dici, quod fluo fignificat, quod renibus obscenus libidinis humor fluat. Ita & lumbi, in quibus regnant renes, fustinent libidinis infami am per scripturas, vt Lucae.12, 2 Regius Pro pheta maxime in loco, hoc vocabulo vtitur, ve cernere licet in Plalmis fuis, Sic nance canit Plal. Vierenes meos & cor meum, id est, carnis adfe. chus flue delectationes atch defluxas vanafci co gitationes &c. Nonnunquam pro constant tiamentis vnde Propheta: Renes mei resoluti funt. Aliquando interiora cordis, ve dictu eft Ego Dominus scrutans renes & corda.

Frequenter in scripturis memorantur in Levuitap, de hostibus pacificis erudiens sacerdos tes, ferè totum de renibus seu reticulis & renunculis vitalium & adipe & pinguedine intestinos rum sacrificium absoluit. Hi renes, hoc est, he vo luptates, delectationes Deo offerendæ sunt per mortificatione crucis. Sic & reticulu iecoris, & omnis adeps, ed omnis letitia, omnis amor cu voluptatibus offerenda sunt Deo patri, nec in vloletandum delectanduce, niss in Deo, qui & so lus amandus est: sicut & in allegato cap; Leuit.

G ISEL

m 4 dicit

dicit: Omnis adeps Domini erit iure perpetito, Quod Paulus Moss velamen tollens. Sic dicit, Thes, vlt. Gaudete in Domino &c. Sic & Danid eodem spiritu Mosen intelligens, adipem osten ditsignissicare letitiam, Psal. 62. 6 Igruriecur, renes, adipem, pinguedinem, reticulu osten Deo qui amore, libidine, delectatione, voluptare, letitia, terrenis & corporalibus mortiscatis Deum amat, Deo fruitur, in Deo delectatur, & lætatur & sis que Dei sunt.

RECTVM.

Verbum Domini eft, in se quidem rectum, qui mentiri nequies,id quod recipit, reipiapra fat Nobis item rectu, quia nos iultos & rectos efficit quotquot illi ex corde credidimus Sicur enim Deus iuftus est & iustificans, ita verbum quory eius, quod ipie est, Joan, cest rectum die ctificans. In fumma, non estalia rectirudo &in Pritia coram Deo, quam fides in verbueius; Pfal. 21. Rectum est verbum Domini. 2 Vnderes chi corde, funt bene sentientes de Deo, non curul non huc modo jam vero illuc incertis & vanis opinionibus vacillantes, Pfal.7. Qui faluos facit rectos corde, Pfalm . 72. Quam bonus Deus Ifra El nis qui recto funt corde, idelt, qui vnafiducia Verbi divini contenti, omnia Deo relinguunt& committunt.

R

3 Similiter Rectu scriptura vocat, qui simplici animo star promissis, & preceptis Dei viuitita curuum & peruerium vocat, qui sidem Deo da tam violat, & aiussis eius declinat.

RAPINA

Aton Temeritas fortem significatione habet apud Abacuc. .cap. Primum, non simplicem rapinam indicat, sed velut perditionem ac depopulatio

277

latione, fleut domus aliqua vel ciuitas deferuiture & desolatur. Nam quum Abacuc dicere volebat quomodo alius alium perderet & ad inopiam re digeret, edibus, agris, adeoca cunctis bonis priouarentur, non secus ac si perditi desolatica essent, vi & in ciuitatibus, tu prouincis sieri solet. V bi nulla sue equitas, siue ordinatio locum habent, dinites & tyranni pro sua libidine quiduis perpetrant. Vnde & altera dictio temeritas vocatur, hoc est, iniuria, ceu ij quibus nulla sit cordi sustitia.

DE ARA RAPERE.

r Volunt autem Hebræi hac loquutione fignificare, non debere tutum esse homicida vel in sanctissimo loco, qualis est ara. Hic mos ad aras cossugiendi etia apud Gentiles suit, de quo in libris Regum, & alibi plura. 2 Asyla siue resugia a Deo, vt Exod. 31. patet, hac ratione costituta sunt, vtilluccossugeret q preter proposită homicidist perpetrasset, intuscu illic esset, donec res coramiudicibus discuteretur: op si testibus couinceretur hocaut voluntate aut ex insidis perpetrasse, etiă ab ara subeturad supplicium rapi. Sic videmus apud Hebræos resugia suisse in desensione inno-centu. donec iudex in caussa cognosceret.

REQVIESCERE.

Hebrais nonunqua fignificat habitare, sed pacifice & quiete, scut in ciuitate vel castro, Psal 34. Et quisrequiescet in monte sancto eius? Significat aute per sidem in Christo secura quietamque coscientiam habere, in medris etia pugne tumuli tibus, que res pertinet ad iuitissicatione noui hois 2. Acquiescere, est obedire & audire vocem domini, & ciedere. Nam acquiescere veritati, est sidere: costentiosi, qui veritati aduersantur, qui carnis opis

h

fo

8

1

nis opinione sequentur, non acquiescut ventari Et Paulus ad Romanos: Tu qui acquiescis kei.

ficatur mors naturalis & fepultura. Pfalmoque to fe cum fratribus suis simul dormiturum pronuntiat. Quomodo in libro Regum frequente dicitur, ve alibi quoque dictum est.

4 Requiescere septimo die loquutio est Hebrai ca. Gen. 2. Requieuit Dominus septimo die, idest

eodem die opus absoluit.

REQVIRERE.

r Requirere deum, est in oibus nihil suor quere re, oia in gloriam Dei & comodu proximi tala cere q pati, id est, abnegare seipsum cu oibus suis seruum alioru sieri: summa, scilicet in Deum & homines pietas. Contra quam nemo acrius pu gnat, q viri sanguinum & dolos, qui Deum que rere sibi videntur, & seipsos quarunt.

Breuiter, Requirere Deum est non obliuid Dei, & timere Deum, vulgari Tropo scriptura.

Non requirere, est contemptus.

REGNVM COELORVM.

s Quatuor quide modis nonunquain scripturis sacris vsurpatur. Primo, præsertim pro gaudio quo fruuntur animæ credentium, per side ex hac vita emigrantes & ad Deum peruenieses, quæq etiam eius cospectu exhilaratur. De his lege Lu

cz.q.capite, Matthai.s. &.25.capite.

Secundo accipitur pro tota congregatione & Republica credentium, siue sanctorumadhucin hac vita versantium, qua quidem in terra Deus inuisibiliter regit & inhabitat. De hoc regno Matth.25. vbi Christus ait: Simile est regnum co lorum decem virginibus, quarum quinq satua, & quinque prudentes, hoc est, nonulli sideles in eorum

corum operibus fynceri funt, alif infideles . De

his latius Lucz decimofeptimo capite.

Tertio, pro ipio facro Euangelio, & viltatius pro verbo Dei capitur. Nam sceptrii est, quo des us per corda credentium regnat atos habitat. Ita enimait Christus Matth.s. cap. Quisquis igitue foluerit ynum ex mandatis hisce minimis. & do cuerit sic homines, minimus vocabitur in regno colorum ideft, qui verbum Dei alioqui syncere & pure docuerit, no tamen fecundu verbum vis zerit, vel fuz doctrine conformem fe reddiderit. Me pro minimo inter verbi diuini prædicatores reputabitur. Ita & Luca. 8. capite. Sic regnum colorum dicuntur scriptura, attestante Chryso. stomo in opere imperfecto, capite vigesimoters tio. Item pro aduentu Christi accipitur.

4 Quarto lumitur pro iplissima fide. De hoc les ge Epistolam ad Rom. 14. &, r.ad Corinth. 4.

Breuiter, Regnum colorum est, vbi verbum Deieft. Quod aute quidam excluduntur & rene ciuntur ex illo regno, parit eorum diffidentia de verbo, per falsam speciem pietatis amplectantis

um. Confule Rabanum latius.

Regnum Dei varie accipitur, retributio dici. eur, qua accipiunt aut iusti pro mercede iustitia, aut peccatores pro culpa peccati. Matth.s. Adue. niat regnum, &c. 7 Regnum Dei dicutur & fancti, ficut scriptum est: Et colligant zizania de regno eius, hoc est, de populo Christiano.

8 Regnum Dei dicitur & iustitia, ficut dicitur: Auseretur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius. Hec Chryfoltomus.

, Item, de regno coelorum vide Cyprianii mar. tyrem in explanatione illa orationis Dominica, admodum egregia,

TUT

gui

fis.

CU

ne

fu

Ph

pt

ví

vt

Ph

m

m

Ă۱

du

ki

no

te

20

12

in

12

íc

d

ft

n

8

9

n.3. Nisi renatus spiritu denuo, in regnu de, &c. Et regnum non in cibo & esca.

RES PRO PERSONA.

r V fitatum est apud Hebræos, o rem pro perso na atce rursum persona pro re accipiunt, virtute Enallages. Vt quum Christus inquit: Ne iustită vestram faciatis coră hominibus, &c. Iustitiam pro recte factis, pro charitatis operibus accipit. Sic & Esa. 8. souea pro inferis, & mors pro mor tuis accipiumtur. Impius pro impietate, Halitus per allegoriam pro vi veritatis. Esaiz, ucap. Et destruet impium halitu vel spiritu oris sui. Sic Paulus, 1, ad Thessanicenses 2.

REGERE

Regere, est præsse exemplo & doctrina, y pa tet Act. 20. de Ephesinis presbyteris, & mattha quock non simpliciter regere, sed pascere & regere, re, quomodo pastor gregem suum regit.

Regnare in æternum & virra, Exod. 11. Loqui tio est Hebraica, Species est Hyperbolz.

Item Regnet & viuat, funt verba precătium inaugurato regi. 4 Sic, Regnet Dominus. Idem valet illa loquutio, quod viuat Dominus. Efaie. 15. Regnet & viuat Deus tuus. Viuit, dicut Hebræi, pro faluus erit.

REGES.

r Quemuis principem ac fummum, Hebrei Re gem nuncupăt, quod identidem Grecis ac Latinis aliquado in vfu fuisse perhibetur. Geñ. 4 Es rex Amorrhæoru, rex Seon egress, &c. Hi quin que, sententia quorundă doctorum, non surunt reges, sed domini ac magistratus.

s Cæterum, Regum ipsorti nomina apud vette res talia fuerut, ve ipso nomine quid officium co

nim effet, indicaretur. Sic Conful Romanus eras qui cofuleret toti Reipublica & ciuibus vniuer As. SicPharao vindex maloru aut iudex dictus. cuius intererat punire fontes. Nam השקם vitio nem Hebræis fignificare dicitur. Genefis 41, Ego fum Pharao. Sicex Geneficap. 47. intelligimus Pharaois nomen generale elle oim regum Aegy priguum dicit: Et posuit hoc loseph in statutu vía in hodiernű diem super tellurem Aegypti, videt quintam partem prouentuum Pharaoni. Pharao autem, ve iam dictu est, a vindicando no men habet. Rex eni iudex este debet, & vinden malora. Rex primus Ifraelitara subegit regem Amalekitarum, vt primo Regum patet. Et lecti dum Mosen Gerundensem, quilibet rex Amales kitarum fuit vocatus Agag, traintos primi regis nomen in omnes posteros, solium regni occupão tes, fleut d'Cafare primo omnes Romanorii res ges Cafares appellantur. Rex eius fuper Agag. & sublimabitur regnum eius.

Item per Regem Hebrzi intelligut Sopho.ca pite, idolum, vt quum quis nollet acceptare ius ramentu per nomen Dei veri factu, parati erant increduli homines iurare per idoli, quod in tere railla colebant. 4 Regum filiæ. In Pfalm.44 scriptuelt, regem hunc coelestem & sponsum Ec clefiz fuz, animi caussa quasda admissife puellas, indomibus eburneis educatas, quas ille habueris in delitis. Caterii non comendantur forma, mo ribus, atate aut alijs illecebris, que potuerint regis animii in amorem pertrahere, sed solo genere quia videlicet virgines fint non admodi vulga. res, sed regum filiz. Vt intelligamus Christo Do mino vehemêter probari animas regias, que care mis dominari sciant affectibus, Myrrha, inquit,

DIVINAB SCRIPTVRAB

gutta & cassa à vestimentis tuis, à domiburdur neis, ex quibus oblectauer ît te filia regum inho nore tuo. , Sic Abimelech erat apud Iudeo nomen generale regum illic alienigenar îi. Nam & sub Abraham erat Abimelech, & sub Isaa, & sub Dauide, dignissimum scilicet nomen illori qui bene presunt. Nam Abimelech interpretari dicitur, Pater meus rex. Sed ser îst, vt res no ad sit, vbi egregia sunt no îa & tituli insigniores. Et reges Palastina vocati sunt precipue Abimo lech. Sic apud Romanos Augusti, Cesares regu funt adpellationes generales. Apud Persas An taxerxes generale nomen Persarum regum. Sic reges Chaldæorum atque Medorum Nabu chodonosor adpellati.

RACEMARE.

te

ti

F

s Scriptura sepe vtitur hoc verbo Racemandi, pręcipue in Propheticis literis, & idem estquod despoliare & expilare, Esaiç.3, Populū meum esa ctores eius racemāt, id est, ita expilāt, vtvix obu lus supersit, sicut quis post vindemiam etamra cemos auferret. Sic & Mich.7. Heu mihi, quia se ctus sum sicut colligens sicus, sicut racemos vin demiæ, &c. Racemationem coparat prędicatioi, vbi exprimendę sunt vuæ, & exhilaranda pecto ra verbo Domini, & erudienda.

REPTILIA.

Reptilia, Hebræis à pauore dictitur symbols impiorum, qui terrore iudicii diuini perpetuoti ment, perpetuo fugiunt, nunquam aufugiunt, vi de nouissimis temporibus Christus dici: Indie bus illis querent homines mortem, & non inue nient, dicêt montibus: cadite super nos &c. Hác perpetuam sugam, perpetuum tremorem cordis Micheasyltimo capite exprimit, quum dici:Re ptilis

stilia terre surbabuntur de ædibus fuis,&c, RELATIVA POST

duo aut etiam plura fubiecta

ponunt Hebrai.

Hebraorum mos, vt adfixa fua, id eft, Relatium ler un lows, horeft, coingatine post duo aut etis amplura fubiecta ponat, quibus tamen fingulas timferujunt, Efa.s. Et erit fortitudo vestra vt fa mila ftuppæ, & opus veftru quafi fcintilla, fucce deur virtice fimul, & no erit qui extinguat. Item hoc frequens quoch est Judais, Relatiua ad sequentia referre, vt Gen. i. habetur: Producat terra anima viventem in fuo genere, iumenta, reptilia & beltias terræ, vbi pro beltijs terræ Hes braus legit 1718 777, animans terra, vbi 7 rela tiuumadæretz respicit. Sic & Gen. 15. Credidit Abraham Deo, & hec reputata est ei ad iusticiam Relatium enim Mappick in fine verbi, non ad fuperiora refereur, sed ad sequentem dictionem

b

dulitas ei reputata est. RELATIVA.

TOXY. Senfus eft: Iustitia hec, scilicet fides & cre

i Etnotas similitudinis Hebrei frequêter obmis tunt, 3 & JUK, hoc eft, Sicut, que admodum et qui. Efa.s. Oculi fublimes hois &c. Rectius diceret quispiam: Qui supercilium, He braus omittit; Qui. 1 Item freques estapud eos, ve adfixis, hoc est, Relatiuis notis similitudis nis &distributionis nota Sylleptice vtatur, hoc eft, vt eas notas ad vnum tantimodo membrit adponant, vnde tamen alteri quoce eadem virtu te femiant. Efaiæ quarto cap. Et super oem cotu eius, nubem & fumum &c.

REFERRE.

i Referendiverbo Latini pro exponedi ventur, vt pri.

Ve primo quoque tempore ad Senatum refune, id est, Senatui exponerer, Consuli a plebe manda tum est. Esaiz. 37. capite: Hec Ezechie refereris, id est, exponeris.

REGVLAM TENERE

mensura, vt redigatur ad nihilum, & perpendicu lum in desolationem. Habemus in Ezechiele & alio quoda ex minoribus Prophetis, visum esse virum qui regulam teneret ad capiendu templo aut vrbi aream. Hic verò in eam tendi perhibet regulam extermini, hoc est, Dominu constituis se eam excidere. Similis loquutio habetur secundo Regum capite octavo: Mensus estaute duos funiculos, vnum ad occidendu, & alterum ad vivissicandum.

REMINISCI.

Reminisci Dominum, apud Esaiam, 42 capite Bgnisicat orare. sic enim ait: Reminiscetes Domi num, ne sit silentium vobis, id est, Orate sine inter missione, vt Paulus dicit.

RVINA.

Ruinæ verbti ad exitium fignificandu videur conuenire, & mortem. Sic Pfalmo. 100, quum cas des post vitulum à Iudæis conflatusequutas de scriberet: Irritauerunt, inquit, Deum in adimentionibus suis, & multiplicata est in eis ruina. Et Pfalmo. 1009. Iudicabit in nationibus, ait, implebit ruinas, id est, omnia cedibus implebit, quum ceperit impios.

ROTA.

Rotis ea vis est, vt ex arduo declinia petentes, nissaurigæ prospiciant, & seipsas perdant & saucinas. Ita quod ad hunc locu attinet, impijad petenteiem sibi alijsch afferenda semper apparent est propes

propenfi. Vnde Propheta în Pfalmo. 72. Deus me us poneillos ve rotam, & ficut ftipulam ante faciem venti, id est, cura ve vertigine circumaganturin suis confilis, que miseros præcipitet in batalirum interitus.

ROBVR.

i 170h, ideft, Robur non semper pro ipso signi satuaccipitur, sed etiam pro diuitiis interdu capitur, vt Hiere. 15. cap. Omne robur meu. Sic Latini neruum belli pecuniam nominant.

Denique Robur pro primogenito scriptura

viurpat,vt Gen. 49. Ruben robur meum.

REDVCERE

Reducere in terra, est reducere in verum Dei cultum, idest, spiritualiter contigit, si mente per Christumpatrem adoramus.

SPIRITVS.

Píritus & Vêtus in Hebreo non discernûtur, sed promisseus processus vistur scriptura pro vento, spis ritu, statu sue halitu. Esaie, so Spiritus vel status pluuio in undanti, &c. Nam aduētum irati Dei ad iudicandum des

ichit &c. Et Zachariz. 6.10. cernere licet. Et Genesis primo cap. Spiritus ferebatur super aquas. Et Propheta: Spiritu violento conteret eos. Et Ioan, Spiritus vbi vult spirat. Psalmo. 103. Emit tes spiritum & creabūtur, &c. Nam Hebrzi vno hocvocabulo 7777 ventū & spiritū exprimunt. Qua de causa vbi in scriptura ponitur 7777, venatum & spiritū possumus intelligere, & econtra.

DIVINÆ SCRIPTVRÆ

Veluti angeli coram Domino stantes, eigenini strătes, venti siue spiritus adpellantur, ve Psalan Qui facis angelos tuos spirit, & ministros tuo ignom vrentem. Et Hebra capite: Ministros tuo os slammam vrentem. 2 Item, Spiritus vel ventus pro indignatione sumitur, Iob.8.

i Item, Spiritus mentem fine animum hominis

interdum fignificat; 2.ad Corinthios.7.

4. Item pro re nihili & vana, vt Elaiz.is. Conce pimus & peperimus spiritum. 3 Nonnii qua pro demonibus accipere solet scriptura, vt Eph. 2. Juxta principem cui potestas estaeris, qui est spiritus agens in filis contumacibus. Et. Inua ste Saul spiritus nequam. Et in Euangelio: Dum immundus spiritus exierit ab homine, &c. adsu mit septem spiritus nequiores.

6 Aliquando animam hominis: Potestatem ha beo ponendi spiritu vel animam. Et spiritus reuertetur ad deum, id est, anima. Spiritus hominis est, ve illud: Auseres spiritum eoru, & descient.

Nonnunqua anime iumenton. Sic Salomon: Spiritus iumentorii descendat deorsum.

8 Interdu hominis vox. Paulus ad Corinthios:

Si orem lingua, spiritus meus orat.

. Interdu verò increpatio cœlestis, vnde David

Abincrepatione spiritus ira tuz.

no Aliquado ratio, q prestat anime, vtin Davide Spiritus & anima iustoru benedicite Dominu.

Spiritus nomine aliquando Deus ipse demonstratur: Deus spiritus est.

Item spiritus sante scrutatur etiam prosunda dei.
De quo iam dicemus latius.

Jitem, Spiritus Dei, aliquado pro ira siue indignatione Deiaccipitur, Zacha. 6. Et requiescere secerus spiritum in terra Aquilonis. Et. 4. In spiritum iudici.

Buy, pro excandescentia: Non tu es qui med

Item Spiritus Dei, no quo ipfe viuit, sed que fingulis diebus effundit in corpora. Atquidcirco fuum adpellat, Geñ. 6. Et primo cap. vens adpellatus est spiritus Domini.

n Item, dont etiam spirituale spiritus dicitur, a Corinth. 4. Iple spiritus contestatur spiritus ho strollem. Orabo spiritu, orabo etiam mente.

Spiritus en ante faciem nostra Christus dis: spiritus en ante faciem nostra Christus dis: spiritus pro cura Dei.

19 Item pro sentêtia Dei, ve Ela 4. Suissate în eam spiritu Dei, hoc est, sevente Deo sententiam.

20 Item Spiritus pro appartioe, ve ex Danie. 2. costat: Et corerritus est spiritus illius. Grecus inquit: κη εξέςκ το πνευμα αντου Ετ excessit spiritus illius. V bi exponût per spiritus φαντασίαμ, hoc est, adparitione, φ tenuis or viso quasi ventus dissolutus sit.

si Summa, Ois incorporea natura spiritus in scri ptura adpellatur. V nde non patri & filio &c. sed omni rationali creature & anime congruit.

n Spiritus ilgnificat interdu reuelatione fiue do gma (Metonomyce) no ipium tantu Dei ipiritu. Joan. 4. Et Paulus: Spiritus, inquit, Prophetase prophetis iubijciuntur. Poluit enim ipiritu prodoctina, ieniu & mente enarratoris, Ea meus & is ienius Prophetis iubijcitur, vt fi cui vel melius vel appolitius sit reuelatu, ille protinus menteus in melius mutet. 1. Joan. 4.

SPIRITUS SANCTUS

Elivirius Dei, omnium viuificatrix, altrix, for trix & confummatrix; cuius folius adflatu fit, ve Deum & cognoscamus & amemus, similes que DIVINÆ SCRIPTVRÆ

tandem illi euadamus. Qui spiritus estarrabo & pignus gratiz, & fert teltimonium cordinofro dumclamamus: Abba pater, Rom. 8. &, 2. Cors Spiritus Dei, Spiritus Christi, & Spirituseius q Iefum fuscitàuit à mortuis, idem est dicere,

2 Adpellatur autem nonnunguam a donis fuise nam spiritus interdii naturam significat.

Interdum verò donum & operationem eius. Quum dicitur: Spiritus Domini requiescet, signa rur natura spiritus. Ita & spiritus Deidicinur, spi ritus patris, fpiritus fili, fpiritus vitz, fpiritus ve riratis, spiritus sanctificationis, segregatiois, promissionis, confili, fortitudinis, id est, spiritus qui

adoptat, fanctificat, fegregat.

4 Quid & apud Prophetas eode noie exprimi tur timor & pietas? vt non fit alfud donutimo ris, gid quod possit simul pietas ac religio dici. Et quoniam Christus non ad mensuram accepit spiriti, sed plenitudinem, de qua & nos. Vocat spiritum suum, dices: Quum venerit paracletus, spiritus sanctus, de meo accipiet. Vbi verò subdi tur fpiritus fapictie & intellectus, & quodiequi eur, per spiritum dona & operationes intelligere 5 Porro Spiritu fanctu Dei & opti oporret. mi patris, adflatum ato viuifică auram, scriptura nuncaque nomine, nuncignis per Metaphoram vocat, vt diuina omnia no nist translatitie fignifi camus. Nam quod & fpirirus dicitur, fane traffa tio eft. Aqua verò vocatur, quia lauat, recreat, ri gar, &fteriles alias mentes ad fructificandum pie tate fœcundat. Sic Esaiz quadragesimoquarto capite: Effundam super sitientem aquam, & su mina fuper aridam, & reliqua.

6 Hunc eundem spiritum & Dominus noster Ioannis.7.capite aquas y ocauit, dicens: Qui cre dit in

dirinme, ficut dicit feriptura, flumina de ventre eius fluentaquæ viuæ, Et Ioan.4.cap. Quifquis biberitex aqua, quam ego dabo et, non fitiet in aternum. 7 Suntautem & alia apud Prophe ms & Pfalmos loca, in quibus aqua & fluminis nomine fpiritus fanctus fignificatur, vt Efaiz.n. Ezech.ig. Pfalmo.i46. atque alns.

Porro, Ignis propter vim & vehementiam dicitur. Totum nance homine purgat, immutat, fordes peccatorti exurit, & in promouenda glos ria Dii proffus ardente reddit, accendit ator vigoremsuppeditat, que inuicht facit. Id quod in Apoltolis plane adparuit, q spiritu donato ignitaverbaloquebantur & imuicta, vt vix in alijs æque declaratu fit illud Hiere.23. Nuquid no ver bameafunt quafi ignis, dicit dis Hoc per igneas illas linguas, que accepto spiritu sancto vides bantur fuper Apostolos, Act. a.indicarum fuit.

Cateri & Spiritus nomen, quo crebrius vos catur eadem ratione, vis hec Dei habet, quetus Laura quibus hoc nomen spiritus primo inditum fuit, res fint visibiles quidem & acrastitie re liquora corpora remotiores, at miræ fimul potentiz & virturis. Quod & ipfum in die illo fan cto Penthecoftes clare fignificat n fuit, dum fieret repente decolo fonus, tanqua impetu venientis flatus vehementis, &c. 10 Item opacyida, Cobfignationem, quia eo discernutur fili Dei à flins diaboli, nam fuos certificat, &c.

Vocatur denice Spiritus fanctus etia vnctio, offcut per vnctionem olim facerdotes & reges ad officia sua deputabantur, & toti idonei decla. rabantur, ita ad viuendum & glorificandum De um,electi perspiritum Dei instituuntur, & ido. nei non eam declarabuntur, quam efficiuntur.

Vnde eft illud Ioanis in Epistola prima capinis Et no necesse habetis ve quisqua docear vos, sel ficut ipla vnotio docet vos. in Oleum latitiz & exultationis vocatur, de quo Píalmo. 44. Vm xit te Deus, Deus ruus oleo latitia & exultation nis &c. Vnde Christus ex Efa. Spiritus dii fu per me, eo co voxerit me. Et discipuli Act. 113 SVM quem vixiltis. Vnctuseftautem pre co fortibus fuis, id eft, cunctis in eum credentibus. Quia omnes ipfispiritu ad mensura accipiuntet quide de plenitudine Christi, qui non ad mensu ramaccepit spiritu. Nam fancti sumus,quia vn ctione habemus de fancto, Joan a. Christus au tem vnetus eft fanctus fanctorii, Danie. Quod vuguentu Aaron in adambratione quada desce dita capite Christo in barbam, id est, Prophens olim & iam nunc Apoltolos, quice propitte ore elus verbu fulcipiunt, viri spiritulandoplo ni, a quibus in fimbriam víque veltimenti huius fummi facerdotis & regis, id eft, viqueadinims membra Christi in finem mundi fluxit, & subin de defluxit, Exodiao capitel is and secunitant

n Item nomine Olei in scripturis Dei miseicor dia sapius exprimitur, quillius natura huius con ditioni congruat. Superfereur eni oleum cateste liquoribus aequ supernatat, ita misericordia omenibus supereminet Dei operibus, & plus cetera in homines elucescit. Cyrillus in Euang Joannes libro, cap. 14. Et super explicatum.

14 Porro Dominus cognominauit hunc παραν κλατομ, id est, paracletum, no tam consolatore, g exhortatorem & impulsore. Nam missivistel lum pollicebatur, vt Apostolos of a doceret. & de se dicta suggereret, vt testaretur dese, denie vt mundu argueret, vtrunce sanè in Apostolis. se Item digitus Dei dicitur, hoc est, vis et poten ria Del ve alibi in litera D oftenfum eft. Illo ad-Patulanctissimo eiecertit dæmonia Apostoli, id eft digito Dei, Et Exod. 8. Digitus Dei hic eft. is Irem donum Dei est iple spiritus lanctus, que effundit Deus in corda suorum, Ioan. 20.8 Ros mas Porro spiritus sancti opera sunt in sancto. rum cordibus, fides, pax, gaudium. Sic dona fpie ritus fancti dicutur, ve spiritus fapientie, spiritus confili, ve dictum est. Vide Chrysoftomum de spiritusancto, de eius nominibus, & quomodo spiritus ste multiplex, ad Eunomium.

7 Spiritum aute suscitare apud Haggæum, eft confortare et animare. Et spiritum, inquit, Zory babel suscitanit, hoc est, suo spiritu cofortanit & animauit cos, qui segniores erat ac pusillanimes, deditque eis intrepidos animos audendi & ago grediedi opus magna alacritate, hoc est, ve apud dium Paulum, spiritum non timoris, sed forti

tudinis ac fobrieratis dedit.

Primitiz frugum ac caterarum Domíno con fecrabantur, quæ respectu totius seminis parum quiderant. Ita & nos respectu gloria qua nobis manet, primitias tantum spiritus CHRISTI habemus, non decimas. Quia in hac vita non co ferrur perfectio & plenitudo spiritus. Ille inte, tim mentes nostras tantum occupat, & coepta eftin nobis justificatio non consummata. Habis samus etenim adhuc in carne impura, více dum corruptibile hoc induat incorruptionem, & efe fictamur toti noua creatura, illa videlicet die. quando appropinquauerit redemptio nostra, ob quam caussam respicere & leuare capita nostra iubemur, nimirum quod à peccatis, morte, adeo. que omnibus malis redimemur. Domi

so Spiritum quielcere fuper Chriftum, eft inen plene effe, non ficut fuper Apostolos & Prophe tas particulatim, Blaix vndecimo capite.

so Spiritus veritatis dicitur, quia veraces facit, ar Spiriti adoptionis accipere, est liberi ac bila ri animo opera legis facere. Et quia hi acceptin spiritu Christi, suauiter inclamant Deum patris nomine. Id verò inclamare, est securum & hila rem confidere de eo. De hoc spiritu adoptionia Paulus ad Romanos octavo cap.differit.

22 Spiritus autem feruitutis, est adfectus feruica ptiui erga dominu, non film erga patreiqui habet Spiritum adoptionis, id est, adfectu filiorum. Fa ciunt enim ferui metu pœnæ quod faciunt, qui metus odij caussa est. Qui hunc spiritum servitu tis accipiunt, illi dicutur iterii elle fub lege, quia lex data fuit cum terrore, Exodi.19. capite.

2) Spiritus compungens flue copunctionis di citur, qui mordet & exasperat corda odio Eun geln, vt cordibus, auribus & oculis dolearandi re aut cognoscere Euangelium. Quo adfectupro prie Pharifei laborabat, ficut describiturin Actis cap.7. Sic corde velut ringi, ac rumpere ac freme re facit spiritus copunctionis. Nam increduli au dientes Euangelium, copungutur, ideft, ringum tur et rumpiitur corde. Credentes verò effundit gaudio cor, & mitifica dulcedinem ex Euangeli caconfolatione degustatam fentiunt.

24 Spiritus peruerfitatu, vertiginis, mendaci, for poris, stuporis & huiusmodi, est nimira destitu tio a spiritu, hocest dono confili, Ezechiel. B. Ela. 18, Quoniam miscuit Dominus spiritusopo ris, claudet oculos veftros. , Reg. vitimo: Dedit spiritum mendacij. Qui spiritum vertiginis ha bent, non spirita Christi possident. Sic Blaiza

Dominus miscuit in medio eius spiritum vertiginis, derrare secit Aegyptum, sicut errat ebrius & vomens. Sicut Roma... dicit Paulus: Excacatum esse inspiens cor eorum. Item: Tradidit in
dessera cordis eorum. Hac pæna minatur Moses Deuter... Percutiat te Dominus amentia &
cecitate ac sur ore mentis, & palpes in meridie,
sicut palpare solet cecus &c.

Summa, Spiritus fignificat vim arcanam & energiam, qua aguntur mentes, fi ad fancta, spiritus fanctus, spiritus Christi & Dei: fi ad impia

fpiritus malus ati, diabolus & fatan,

SPIRITVALIA IAM OMNIA.

Nam quauis ex carne Dauidis natus fit Chri flus tamen no rex carnalis futurus predictus est fed spiritualis & aternus, cuius regnu non fit de hocmundo, sed regnum spiritus, in cordibus cre detium, qui funt iam Zion, Hierusalem, templu facerdoctum, regnum, facrificia, Lex viua, femen & progenies Abrahe & Ifraelis, Iudei in Spiritu gens fancta, peculium, populus Dei, possessio & hareditas Dei, & omne bonum quod olim promillum elt, & scriptum de iudeis veteris instrus menti, vel corporali quadam forma Iudzis pro millum est. Hec omnia pertinent ad spirituales, vel referent Iudeos Ifraelitas et Christianos. Sic inspirituhec vocabula accipi sepe videbis in Palmis & Prophetis. Vide Efa. 43. & . 49. Zach. aloan is Lucer.

SIGNARE.

s Signare pro coffrmare, .. Cor. 9. Signaculū apo folatus mei vos estis is γουρ σφας γίς, id est, sigil lum in quo certa sides siat apostolatus, que mada modum vulgatis etiam prouerbijs, quod vehementer etiam certum & indubitatum intelligi

volumus, id dicimus obfignatis literis tefanm Etad Rom.4. Signaculum σφαργίδα, ideft for num ac notam impressam. Nam fidei caussa solo mus oblignare, quod certu elle volumus. Asque ad hunc modum obfignamus, quod ad tempus sepostrum ac reconditum esse cupimus, suo loco depromendum. Et,2. Corinth.1. Et fignauit 100, rurlum pro confirmare fidem:nam hoc verbof enificare fotet rei certitudinem, velutcum obf gnamus instrumentum aut vas, arepid moren plicat Paulus, indicans datam arram, quo certius effet promiffum. 2 Signari & confummari peccara, idem est quod impleri mensuram pecca torum, Daniel. Vt confummetur transgressio, & fignetur peccatum. Hec D. Chryfoftomus & Origenes. to troy Samuella

SIGNAmento Stammon

Signorum aliqua funt, que portenta dicimus miracula scilicet supernaturalia & inustrata que fidelium imbecillitatem nonnihil sirmant, inste les excecat, & in testimonium damnationis sin.

Iris, ceterece impressiones non viqueadeo vulgares. Sunt etiam vitatissima, vt solis ortus, ov

calulop, que ex Genefi figna effe pateti is militar

3 Signa vero pacti aut fymbola, vteft inveto ri lege circuncisio & agni paschalis manducato solennis. In nouo, Baptismus & Eucharista, site memoria, gratiarum actio, & comemoratio comporis Christi semel passi, admonent enim homi nem officis, Et sunt testimonia damnationis his, qui non seruant id quod sacratissimus ritus sacra mentorum, atque institutio Christi salubertima prescribit.

4 Signum intelligit scriptura, & Apostolus

ad Hebreos primo cap. (ni fallor) experientiams quemadmodum eius quocs vius est apud Diale dicos & Rhetores, qui pallorem, trepidatione, veltes sanguine conspersas, signa cedis adpellitate la viurparunt et angeli apud Lucam cum dicust Ethoc vobis signum, inuenietis infantem &c., signa leuare, interim dicunt Hebrei de quov uts signo aut symbolo dando ad aliquid designa dum autannuendum, interim vero pro signum militare proferre ac proponere, vt milites nominadent, Esa cap. s. Et signum dabit peregrine vel longinque genti.

SIMILIA

ue

us

co

18.

B

f.

21

in

mi

a

0,

i Sedquoniam multis modis res fimiles rebus adparent no putemus effe prescriptum, vt quod inaliquoloco res aliqua per fimilitudinem figni ficaperit, hoc eam semper significare credamus. Nam & in vituperatione fermétum posuit Do minus cum diceret Matthei. is. cap. Cauete à fer mento Pharifeorum, Et in laude cum diceret Lu edecimo tertio cap. Simile est regnum colora mulien que abscondit fermentum in tribus me luis faring &c. 2 Duas igitur habet huius va rietatis observatio formas. Sic enim aliud atque aliudres quæce fignificant, Vt aut contraria, aut anummodo diversa significent. Contraria scili cer, cum aliás in bono, aliás in malo res eadé per similizadinem ponitur. Sicut hoc est, quod de ser mêrofupra diximus. Tale etia, quod Leo Chris flum fignificat, vbi Apocal.s.cap.dicitur: Vicit Leoderibu Iuda. Significat & diabolum, 1. Pe triquinto cap. Ita serpens in bono est. Astuti vt serpentes, Matth. decimo cap. In malo auté. Serpens Euam feduxit aftutia fua, 2. Corinthiorum saplabono panis, Ego fum panis viuus, &c. 11/20 Toan.

Ioannis. 6. In malo autem panis. Panes occidos libenter editis, Prouerb. nono. Sic & alia plui, ma. 3 Cum vero res eadem non in contraria, fed tătum in diuerfa fignificatione ponitur, illud eftexemplo, quod aqua et populum fignificat si cut Apocalypfis feptimo legimus. Et ipirită fan etum &c. V nde & illud: Flumina aque viue fluient de ventre eius, Ioannis feptimo. Et fi quida hird atch aliud pro locis in quibus ponitur, aqua fignificare incelligitur. Sic & alie res non fingule fed vnaquece earum no folum duo aliqua diuer fa, fed etiam nonnunquam multa fignificat pro

V

d

D

loco fententiæ, sicut posita reperitur.

Wbi autem apertius ponunturibi discendi eft, quomodo in locis intelligatur obicuris. Ne que enim melius poteft intelligi, qued dichielt Apprehende arma & fourum, & exurgeinad iutorium mihi, Pialm. 14, quam ex illo loco Pial. . Domine, ve scuto bone voluntaria tue corona fti nos. Nec tamen ita; vt iam vhicung foutum pro aliquo munimento legerimus positum,non accipiamus, nisi bonam voluntatem Dei.Didu eftenim Ephe.s. Et scutum fidei, in quo poffitis, inquit, omnes fagietas maligni ignitas extingue re. Nec rurium ideo debemus in armis huiumo di spiritualibus, scuto cancummode sidem tribu ere, cum alio loco etiam lorica dicta fit fidei.lidu ti inquit, loricam fidei & charitatis; Dequibus omnibus confule D. Augustinum de doctim Christiana, lib. 3 cap of &cas. Itemes libs capa Porrô fatis est Tropo scriptura in smilitudi

Porrò fatis est Tropo scriptura in smilindi nibus in vno vel altero similitudinem seruni. Bic Esa decimo quarto capite. Babylon non di ceresti incendio exusta, sicut Sodoma, sed in hot est similis Sodome, quia sicut Sodoma diuinain pesit mit ita & Babylon,

90

nie

ria. lud

8

fan

80

12

lua

ule

et/

ro

dő

è

Æ

d

1

12

m

n

e

SECVNDVM HOML

nem vel Deum viuere.

. Secundum hominem vivere, telte Augustino. eft fecundum feipfum, flect fecundum mendaciu viuere quia homo ita factus est rectus, ve no fee andum leipfum, sed secudum eum à quo factus divineret, ideft, illius potius quâm lua faceret voluntatem. Vnde non frustra dici potest, omne peranimeffe mendacium. 2 E regione vero feundum Deum viuere, est in veritate Dei stare fecundum veritatem Dei agere, illiuscy solius ve ritatem facere. Deus est enim qui dixit: Ego sum

via veritas & vita, Joannis.14.cap.

Potelteriam isto modo dici, quod alif fecun. dum hominem, alij vero fecudum Deum viuat. Apertiffine quippe Paulus, . Corint. 3. ca. dicit: Cum enim inter vos fint æmulatio & contentio nonne carnales estis, & secundum hominem am bulatist Quidergo est ambulare secundu homis nemchoceft fecundum hominem vivere, quod dame,ideft, a parte hominis minore intelligit homo. Boidem iplos quippe dixit fuperius ani. males, quos postea carnales, ita loquens, L. Gorin thorn fecundo cap. Animalis autem homo non pencipites que funt spiritus Dei. Talibus igitur iden mimalibus paulo post, c. Corinthio.tertio apdicin Erego fracres non porui loqui vobis, qualifricualibus, sed quasi carnalibus. Et illud exheceodem loquendi modo intelligitur,id eft spanerotum. Et abanima nance & à carne quie funt partes hominis, potest totum fignificari, dd efthome Arquita non eft aliud, animalis homo, aliudcamalis, fed idem ipfe est virunce, id est, fes cundum hominem. Beden

Sicut & non aliud quam homines fignificate tur, flue vbi legitur Roman. 3. Ex operibus legis non iustificabitur omnis caro: flue quod scripti est Gen. 46. Septuaginta quinquanime descende runt cum lacob in Aegyptum. Et ibi enimper omnem carnem, omnis homo, & ibi perfeptua ginta quinto animas, homines totidem accipito tur. Et quod dictumest: Non in sapientie huma ne doctis verbis, potuit sententia Augustini di ci, non in sapientie carnalis. Sicut quoddictum eft: Secundum hominem ambulatis, potuit dici. fecundum carnem. Magis autem hocadparuitin his que fubiunxit, Corinth 4. Cum enim qui dicat: Ego fum Pauli, alius autem, ego Apollo, nonne homines estis ? Quod dicebat, animales eftis, & carnales eftis, expressius dixit, homine eftis, quod eft, secundum hominem viuitis, non fecundum Deum, fecundum quem fi viuereis, di effetis. Hec Augustinus lib. 4. de Ciuita Da capite quarto.

SEDER E.

Sedere sepissime in scriptura, pro regnare, ad ministrare vsurpatur, Vr federe super solium.He braico schemate est regnare, & regemesse, Exo. Vndecimo cap. A primogenito Pharaonis, quife det in folio, vice ad primogenitum ancilla, que estad molam. Intelligunt ergo quidam, perses dentem in solio eum filium regis, qui &iam re gno effet inauguratus, vel Antithefis committie tur, qua fummum et infimum, precipium etab ie ctiffimum fimul iungat. Et Prouerb.vigefime tertio cap. Quado sedebis, vt comedas cum prin cipe &c.vt in libris Regum frequens eft.

1 Item Sedere pro morari, Iudicum capiteles continued makes

to: Sedit fub quercu,

Sedere in tribunali, est esse iudicem, nam sedendo iudicis reservur autoritas, lohelis. Esa.o. Sedentem super sedem &c. Apocalip. 20. Sic iudicare, iudicem esse. Nam Israel in duodecim tribo censebatur, vtest in Euangelio: Iudicantes duodecim tribus, hoc est, vuiuersam multitudinem.

Item 35, hoc est, Sedere seu habitare, idem valet quod per se, suo sure, suo arbitrio, nemine facescente negocium, nemine obturbante, habis are, Id quod de Israële Balaam predixit: Ecce po pulus per se sedebit vel habitabit, & non reputa biturinter gentes. Volust enim dicere eum egre gium & liberum fore, suis legibus vsurum.

s Sedere in medio cineris, pœnitentis indiciu erat, veteri more, quo se aspergebant pœnitêtes cinere induebantur sacco, qui humillimus amio sus seque testabătur se è puluere ortos, in puluerem reuersuros, Iob capite secundo. Sedebato que in medio cineris, Idem est quod se dimittere descendere & inferius sedere, non in sublimi in

gredi, nec in honore incedere, Iong.3.

ù

n

n

3,

6 Sedere auté in cathedra Mossest docere Mos Isdoctrinam, Nam non legimus Mosen externam cathedram instituisse. 7 Sicut sedere in athedrapestilentiæ,est doctrinas demoniorum & erroris stabilire, pestilentem doctrina docere italederein cathedra Mofi, est ipsum Mosen pres dicar, qui ab atatibus antiquis in fingulis ciui. rathus in synagogis per omne sabbatii legeba twitelle Iacobo, Act. 15. 8 Sedere seu assidere autemad pedes, discipulorum est. More veteru, quiad pedes preceptorum in subsellis sedere so lebant, ficut & Paulus ad pedes Gamalielis affer ritledidicisse legem. Et Ezech.3.cap. Et sedes bant cora te quafi effent populus meus. Et quafi affide

affiderent ad pedes. Prophetç audituri autineo. spectum disserentis confidere antiquitus solid erant. Vnde postea mos obtinuit, vt minoribus (vt diximo) subsellijs discipuli in senatu magno affiderent, velut ad pedem preceptorum.

pat scriptura, Genquap. 20 Sub pedibus tuis, quoc Hebraismus est, pro te & tuum consisti sequitur, vel vt Sapiens Abraham exponit, qui sunt sub potestate tua egrediantur & Et Exo. Cunctus populus, qui est sub pedibus tuis.

n Sedere, pro manere & requiescere. Nam sedendi verbum, stabilitatem & mansionem declarat, vt in Actis. Et insedit singulis eorum, hocest mansit apud illos, & in illis requieuit.

Quid auté fit sedere à dextra & finistra Del. In litera Dexpoluimus. Et ledere in cinere, in li tera C explicauimus. 13 Sedere in desterama ieftatis Cominios dixit, pro co dd eft diuina vin tute & administratione coelitus regnare. Nam sedere & habitare, est & regnare. Siquidem Luc, 24. dicit Chriftus : Vos autem federe in cluitate Hierusalem, id est, Hierosolymis przstolamini, quiescite & habitate, donec induamini virture exalto. Et. L Reg. L dicit Dauid de filio Salomo ne: Sedebit super solium meum, & ipse regnabit prome. 14 Hinc & Solin & fedes inferien ris accipiuntur pro imperio & iudicandi poto ftate, queadmodif annotatur in cap.19.Gen, Lot 15 Sic & Latine dicis fedit in porta Sodomæ. mus Iulium Cefaremannis fedifie, id eft, regnal fe quince. Et dextera in principum cofessulocus eft primus, fummus & digniffimus. Et quiad dexteram, flue ad latus federe dicuntur, fumma rerum preeffe intelliguutur, Hinc mater filion Zebedei

0

Ø.

1 ù

Pebedel Dicinduit, ve hi filif mei duo fedeant rms I destris de alius à finistris in regno cuo, id et, concede vi in regno cuo cofficuentar primi, a Prointe ad dexecta Dei sedere dicitus Chris has Mais mejalluffone humana flue 5/0000000 he. Nam Deus alids incorporeus & pura fpiris na fibilanta, manibus ve non indiger, Re etiam run placetum.
SERVARE MANDATA

Servere mandata Del vel fermonem Dhi, nihil aliud eft geredere & faluificti, eich toto corde ftit dere ld cent of alias in scriptura servare et custo dire madara dei fignificat, quod vel ex illo Deu.; Intelligas Aud Tirael Statuta & judicia Scc.

SERMO. FIDELIS

Hebraimus pro certo indubitatoro, L. Timo. Fidelis fermo.i.cerrus. Hacceu prefatiuncula for ervei Paulus rem certă & indubitață dicturus w Miss ad rem guogs referatur pro indubitato. lem pro fido, vt a. Cot. r. Fidelis aute Deus, i. ldus, quum aliás víurpemus hoc nomen pro fl denti. Nam fides no modo (pem in deum, ac fidu can coplection, led fides quocy ifta q in rebus raidis requirieur, queadmodu dicimus ex fide quid gestivelle. Quo Paulus dicit: Istud vnice

TIMVLVS IN CARNE, TIME m tentationem non folet Paulus yoca in friend pungtion. Ad bed Green was all addition to the company of the company o haben maket Aparents, Stimulum carni anistiti ftimu

ftimulus carni paratus, vel carni adpositus, quo significamus adiunctu esse quod adfligat, vel contineat. Quasi voluiset Paulus dicere, queadmos du solet indomito cani, palus ligari d collo, viso circulus includi naso, equo frenu immitti in os, porco distineri palo fauces, ne scilicet velnimi currant, mordeant, ferociant, aut lasciuiant, ita & mihi vsu venit, qui habeo in meo corpore stimu lui. i alligatu graue & molestu palu, ne serociam scilicet, aut supra g par est me attollam,

SANITAS.

omniŭ prestatistima, ipsius anime lanitas est modo sidat Christo: est equidem non ignobile a Deo elargitŭ munus, ipsa corporis virtus ac sant tas. Veru, no raro (yt est nature malitia) occasio nem peccadi sugillat. Augustinus inquit, si oim maxime malorii adsectusi insirmitate comptib simam esse, quando bene habemus.

SEGREGARE.

Sanctificare et legregare, idem funt inscriptu ris fanctis. Et est Dño separare, dedicare, & num cupare, preparare, vt Nehem., pro 17217 fum ptuole & magnifice preparare, vel fancuficaread facros víus, quod enim fegregatur Domino, no amplius prophanum manet, sed sanctum fit. Sic enim legis, Sabbatum effe fanctificatum, hoceft, Domino fegregatum. Sic & fanctificata omnia ctifica mihi omne primogenitum. Sic Christus Ioan. 17. Sanctifica me, hocest, immola, illustra Sic & nos fumus fanctificari, id eft, feparariadia cros vius, vt hoftiæ, ficut & Chriftus hoftia fuit Legimus quocp de Hieremia & Ioanne Bapti fta, derrique de Paulo apostolo, quod fanctificat fuerint in veero matris, Hiere. Rom. & Gali Pal, finnu.

BARHRASES.

ofecolere. 3 Sanctificare nomen Dei, eft religio ofecolere. 3 Sanctificare ad diem occifionis, hot est, legregare in certum tempus, quo funt occidendised quod funt vasa iræ, & ad interitu per tinent, Hiere. 4. Item Sanctificare bellum apud Hier. dicitur, a quo no licet discedere, sicut

finetumeft, quod non licet violare.

Et muri lancti, ques non licet transilire; Sic aits cap Propheta: Sanctificate contra eam bel 6 Item, Sanctificatio pris hum Vox hoftium. mogenitorum, fignificabat interemptionem pri mogenitorum Aegypti. 7 Sanctificatio, Pau lealiter interdum accipitur, videlicet, pro falute & feliciare Efaiæ. 8. Ille enim est fanctificatio. Si enim Dominum colendo & observando sanctis ficauerimus, ille quoqu nos fanctificat, et beatos reddit & Sanctificare autem fabbatum, & fee primum diem, est celebre augustumen reddere, efte tunc cessantibus carnis operibus & extere his, spiritu adorare Dominii, et vocem Dei exau dire, de meditari in lege eius, quod, Sabbatu credentibusinge eft, hoc eft, celebre fanctumque, Gene .. Sanctificauit Dominus feptimum diem ideliad specialem Dei cultum elegit, separauit, acdedicavie. Sic etiam Jolug. 20. Sanctificaperunt Kades, ideft, elegerunt, separauerunt hanc ciuita temprohomicidis, vehic tuti effent ab vitique languinis Sic & leparare nonnunquam estidem quodauerfari & abhorrere, vt Zacha.io.

ď

ő

nt

d

d

Bruiter, Sabbatum mhil aliud est, quam ma num abstinere ab omni malo. Quum ergo manus semper conibenda sit ab omni iniuria, sit yt sempiternas agere serias debeamus. Vija enim sabbat appellatione, Esa sexagesimo sexto, auel st not ab omni scelere. Iteru eode ca, ponit pro

vacatione a scelere. Capite autem. E ponitur sir officione a scelere. Capite autem. E ponitur sir officione per Metastasim felicitate, qua fruñrur ginter diuos relati sunt. 10 Sabbata, Festa & No ussunia Leuit. 23. Significant gaudium & latitism coscientia, sinnouatione hois, & sabbată illud în quo requiescimus ab operibus nostris, no saien tes voluntatem nostră, sed dei operatis în nobis per Euangelium suum a nobis credită. Hoceni vere est Festa, Nouslunia & Sabbată în spiritu. 11 Et, quemadmodii Sanctificandi verbum pro consecrandi acceptum est, sic ecotra Consecradi verbum accipitur pro verbo deuouendi. Ritus enim erat, vt qui sacrum attigisent, iam deuoa adeoca sancta fierent ac manciparentur sacris ob sequis, Esaix. 63. capite.

SANCTVM.

cratum, eoch augustius fam & druine quodamo do reuerentia particeps. Sic populus Ifrael, prod pue facerdotes templu & instrumera eius fancti tatis nomine passim in scripturis celebrantur. . Item Sanctum & facrofanctif, etiam Romanis pro facto finuiolato, firmo & religiofo crebropo mitur. Nam facrofanctii (quomodo Tullius pro Cor. Balbo definit)est id quod populus fansit. Id prætergredi fas non erat aut abrogari,ne Sem tus quidem & patrum autoritate ac prerogativa Vnde Tribunitia potestas sacrofancta suitadpel lata. Elaias: Et Deus fanctus, sublimis fit & in uiolatus. Et, Sanctificetur nomen tuum ayet diτω, hot eft, fanctum: & non folum impollu tum, verumetiam venerandum & inuiolatum, Aliquando vero Sanctum idem eft quodim mundum, & fan Cuffcari accipitur procontant nari, vt patet ex illo Haggai lectido capite Bit ponet

set vir carne fuam in alam veftis fus. Sic etia

and Vergilium: Auri facra fames. impolluti, verumetiam venerando & inuiolato vilupra. Er Augultinus explicans Tropos ve. reis Infrumenti libro quarto, oftendit Marth. fanctificetur dictum, non pro eo quod est, fiat fan chum fed pro, declaretur fanctum. Quanquam apud Hieremiam queritur Deus nomen suum pollui inter gentes, culpa fuorum.

Auto fanctum vel facrii Hebraice doctis fo guilleat. At Gen. 2. Vbi eft fanctae meretricem per Antiphrafim lanctam vocat, ficut Latini fare

ctum pro exectabili dicuit.

Latihi eriam facrum pro publico vituntur. SANCTVM SANCTORVM.

i Promiscuz multitudini no erat permissum in lege ingredi fanctur fanctor, id eft, interiorem au lamfanctuari, fed folis facerdotibus: q aula oraculi fecreti recessus erat, templi luci inaccessibilis quo fernabatur arca foederis, liber Legis, in quo erat propitiatoriu, expandentibus alas fuas duo bus Cherubim, mutuo se alis tangentibus.

Sancta Domini, primogenita, decima & agno Palchalis vocantur, Sed non funt fancta fanctore quim vbics poterant mactari & in omnibus vr bibus comedi. Ideo vocantur fancta leuia.

SANCTVS DEI.

Sanctus Dei & Sanctus Ifrael, in scripturis pal fim et proprie Christus adpellatur, ficut et Chri ftus Domini. Nec inuenietur in fingulari nume. to facile villus qui fanctus Dei dicatur, seu fanctus tuus, preter Christum folum : quem & Da. uid Pialmon, Jolum predicat, dicens: Nec dabis fanctum tuum videre corruptionem. Pfalmo.4.

0

DIVINAB SCRIPTVRAB

Mirificaure Dominus fanctum funti Dant Be Vingatur fanctus fanctorum. Luc.4. Nouite de ru fis ille fanctus Dei. Sic Pfal . 70. Dominieltade fumptio noftra et fancti Ifraelis regishoftri Na Chriftus dicitur Sanctus Ilrael, leu ffraelis, fan Ctificator Ifraelis, hoc eft, fanctificas populitate Sancti & fanctificati, dicumtur in scripturis omnes recti corde, floc eft, credentes, & adhite nobilcum viuentes, quia per fidem Christoom ni fanctiffimo fanctificantur, Toan y cap. Rom 1, cap. L. Corinth. 2. cap. 2. Philip. 1. ca. & in Plalmis paflim, vt in Pfal. 14 8. In Eccleffa fanctoni, ideft in congregatione credetium. Toto clarior textus in Pfalm.is. Sanctis qui funt in terra enis, hocele Domini. Similiter Paulus Ephe. 6.ca. iuber orare pro fanctis, & pro fe. Er Philip primo cap. Om nibus fanctis qui funt Philippis. Et. Corinthi feptimo cap. Sanctus pro fideli accipitur.

Jideo autem dicuntur & fancti & fanctifica ti, quia ministerio diuino sunt addicti, & no oo cupantur in rebus aliis prophanis. 4 Vndete templa & vasa in vsum sacrum deputata sancta dicuntur, hoc est, consecrata dicimus. Ita & Chri stiani omnes sancti. Et apud Esasam, q. cap. Medi ac Perse sancti, quatenus opus Dei in destruedo

regno Babyloniorum faciunt.

Breuiter, Omnes qui funt in Christo renat, & veteri Adamo execti, ac in fanctissimi sanctissima corporis Christi membra adoptati, fancti vocantur in scripturis.

6 Similiter scripturis fanctos vocat, tabernaculum, templum, ciuiati, demum Ecclessam, eò quod Deus ssort pectori inhabitet, & gloriam in eis explicet.

7 Et populus Ifrael identide fanctus vocani in facris, qd ab omnibus alijs populus fecreus, Elege

alige Del, veroge cultu effet donatus, Exod.19. ADeur. A. 8 Sic & fanctum, fancta &c. Sepif me viurparur nomen illud pro loco fancto & labitatione fancta, ve Pfal. 149. Laudate Domis num in fancto vel fanctuario, vel fanctis eius. Siceriam Pfalm. 19 dicit: Mittattibi auxilium de fancto. & de Zion tueatur te. Et Pfal. 21. loquitur Tuaurem in fancto habitas, hoc est, in fanctis lo cis & habitationibus. Et Eiusmodi multa repemelicet in veteri Instrumento. , Item fancta vocantur folennitates, precipue conuocationes Andre quodinillis omnes masculi tenebantur couenire in templu Domini. Licet & aliæ quas dam folennitates celebres fic vocêtur, in quibus populus Alabore abstinere iubetur, & conuenis readhorrationem diving legis.

SANCTIMONIA.

MadHebreos cap.12. continentia corporis est, viabstinentes ab omnibus que animam aggratareposium, apti simus ad cultum, vitace Deo dignam hic viuamus.

SVSVRRONES.

· Susurrones sunt, qui alienat principe, & qui caliniantur verbu Dei, aut Doctores verbi, illi sunt qui te iugulant, & istud est negocium Satama, Prouer. 18. Verba susurronum verbera sunt.

SCABELLVM.

r Scabellum pedum Domini, dicebatur propi tiatorium, quod erat super Arcam, super quod sessum se promiserat Deus, & audituru inuocantes. Sic Dauid loquitur, r. Parali. 28. Cogitaui Vt adiscarem domum, in qua requiesceret Arca sederis Domini, & scabellum pedum Domini Deinostri. Et Psalmo. 11. Adorabimus ad locum vbisteterunt pedes eius. Et Psalmo. 199. Adorate

fcabellum pedücius, quoniam fanctu eft ident versus Arcamin templo adorate vel veneratea procubite, vbi ipse seder secundu promissionem super Cherubim. 2 Similis est in Hebreo ora tio: Adorate nomen sanctu eius: que significat vex Graco legitur: Adorate in morem vel vesus monte, scilicer Sion. Scabellu pedum illud Baie vleimo capite explicatur: Cœlu sedes Deiest, per ra autem scabellum pedum eius.

Propitiatorium typus propitiatoris Chrift, qui pignus promissionu certissimum, et signum conciliati Dei, vt Epistola ad Hebraos ostenis, Alias Scabellum ponere sub pedes, est dannas,

vt Pfalmo. 109.

SEDITIOSI.

r Scriptura hos Seditiosos nominat, videlictia doctos & temerarios, q mandata Dei relinquit Sic, 3. Reg. 18. capite dicit Helias ad Achab: Non ego conturbaui domum Israel, sed tu & domus patris tui. * Stultos autem adpellat, quiplas impij sunt, hoc est, quibus Deus cura no est, qui admodum Nabal erat stultus & lapis plane impius. De hoc vocabulo infra fusius.

Sues verò, qui coculcat margaritas pedibus, ve est apud Marthæum cap, 7 hoc est, suis cupidi tatibus servientes, vel qui negligat & aspenan

tur verbum Dei, Prouerb.g.

SENTIRE

sentire pro cognoscere aliquando poniun, la pe enim quæ sunt sensuum ad animam transferimus, vt videre pro intelligere. Estenim viden oculorum. Sic Genesis. 19, capaille non sensupo quo Hebræi 37, quod eruditoru sententia o gnouit significat. Sic ad Abimelech Genesisa. Quid vidisti vel spectausiti, id est, ad cognalis.

em Ora

VI

in ac

nê nê

Ü

is que funçanimi, sensibus tribuimus. Quidau em stentre idem, in litera I explicatum est.

Sentire autem charitatem, esterga Deum besendsciadsectibus laudis, sidei & gratiaruactio nis. Atq hi legem ex aso saciunt, Esa. 4. Qui spesment in Dño, nouabunt fortitudinem, &c.

SAPERE.

Illud verbum Latin naccipitur Rom. 15. no mo m Philosophoru, vel pro philosophico sermone verum pro Christiano adfectu, vel vt vulgo dis citur, prointellectu fano & cogitatione & fentimhor estintellectum habere, & eo animo esse er procimu nostrum, vt proximo vsui esse velis mus. Quid Idem sapere sit, superius in litera I ex 2 Sapere item, Rom.14.eft curas positum est. sed sentire discrimen inter diem & diem, quod ell Indaice superstitionis. Et non sapere, est non curarediscrimen dierum. Sapere altum, Ro manid quod Paulus prohiber. Nolite altum fas pere idelt ne superbisstis, ne tibi placeas, ne effe ransanimo: Siguidem Rom, u, cap. sapere vocat Paulus afficianimo.

SAPIENTIA.

i Sapientia nonunquam pro eruditione capitur vin prima Epistola ad Corinthios primo capitei Non in sapietia verbi ψ σοψία λόγου, id est, eruditione sermonis, siquidem σοφόν adpellant non soli quod sapit, veruetiam quicquid elegas est & eruditum. Græcis autem placebat eruditio scut Judæis miracula ac prodigia.

1 Item, Sapientia differt ab intelligetia. Nam sapientia donum est proprie doctorum, Intelligen tiaverò discipulose. Danie.2. Dat sapientiam sa-

pientibus, & cognitionem scientibus intelligentiam. Sapietes sunt, qui iam edocti sunt: Intelligente gentes, qui capiunt quod edocetur, & docubiles sunt. Iob.10. Sapientia autem vnde, & compare de la compare de l

3 Peculiare est scripture, incredulu & hypoch tam & Deo diffidente, virum insipientem nomi nare, ve Psalmo, si Vir insipiens non cognoset, & stultus non intelliget: illi stultitia sunt omnia,

que Dei funt, L'ad Corinthios.1.

A Sapientia & prudentia v bi ablolute ponutur in scripturis, non vana sunt vocabula, vi apud Philosophos, sed significant veram, id est, non mundi sapientiam. Id quod Paulus ad Colosta dicit: In omni sapientia & spirituali, &t. Brgota pientia facit intelligere que Dei sunt! Dehacle

ge Paulum, 1. ad Corinthios.2.

Prudentia autem in his permanere, ve non les ducamur rurium varns doctrinis. De haclogat tur Christus in Euangelio suo: Estote prudente ficut serpentes. Et Paulus ad Ephe.s. Nonettan bis lucta cum carne & fanguine. Hacduovo cabula, scilicet sapientiam & prudentiam, smul conjungit ad Ephesios primo cap. Vbertim no bis impartiuit in omni sapientia Dei, id est, intel lectu spirituali, & prudentia, id est, qua cauemus rurfum cadere in infidelitatem. Et in finem caph tis explicat quid nam sapieria sit, nempe agnitio CHRISTI & crucis, & experientia spiritua lis. De hac fapientia lege Epistola Pauli ad Ephe flos capite tertio. Sic breuiter, Prudentia nihil aliud est, nisi cautio quædam in rebus geredis, id elt, vt obseruet quisquad que & quomodoadeo vocetur vt obsequatur, Ephea.

SAPIENTES.

s Sapientes in scripturis dicutur, qui non nude

es

Tho erudiuntur, fed ex libris & opera hoim pro fruit & funt discipuli ates fectatores Propheta min. Our didicerint autem per le pradicant, & Mia voce alijs expontit. Huiulmodi erat Aaron guiloquebatur que Mofes inbebat. Sicut Exodi capite quarto Dominus Moss præcipit: Dabo verbamea in os eius, & iple pro te populo los quetur, & tu eris ei Deus. Tales este debent om nes facerdotes, Zachariæ. u.

SCRIBAE.

L'Scribe aute funt Hebræis, qui scriptis & libris docent, quod no possunt ore: vel non scriptores, fedfripturaru legisperiti dicebatur, hoc est, quo rum omnis scriptura in lege rite intelligenda po pulor explananda infumebatur. Tales etiam Apostoli fuerunt, precipue Euangeliste & discie puli corum, cum posterioribus patribus.

Braimus Roterodamus fic de Scribarum gene tem foulin Testamentum adnorauit. Quod no se accipiédum est quast quorumlibet scribarum partes fuerint, ex Prophetane oraculis respodere, fed trat hoim genus, quos Hebrai fuo quoda no mine vocant, quoru hec erat professio, ve quead modifapud Romanos in rebus dubijs ex Sybil. lelibris per aruspices responsa petebatur, ita isti consulti ex Prophetarti libris respondertit, quos & Herodes consuluisse narratur Matth.2.

ווא Hismba הופרים, quafi Librarij dicebantur ab euolpendis, enarradis libris facris, qualis Efra fuit, de quo legimus septimo capite: Et ipse scrib bavellibrarius velox, id est, dexter & scitus in Mole Sicurapud nos fuerunt Apostoli & Euans

gdiftz, ve dictum eft.

PHARISAEI.

Pharifai legis studiossores cateris, fatum cum liberta

Ilbertate tamen nostræ volutatis agnoschät and mam eredentes immortalem. Nomenautem his deductum suit d verbo wyb, quod significat in terpretatus est vel exposuit, dictica sunt terpretatus est vel exposuit, dictica sunt terpretatus est vel exposuit, dictica sunt terpretatus est vel exposuit, dictica sunt terpretatus est vel expositional est phorschai, pro phorsm, qua sie positiores & legis interpretes, q postea Gracei nonnihil immutantes dixere passeaso, de est, phariszi.

SCRIBERE.

Hebræi scribendi verbo vtuntur pro decenere, statuere. Sicut Græci quoch pro statuere, sente tiamon dicendi verbo vtutur, vt passimeli apud Demosthenem * 200, hocest, sententiam di xit, Esaiæ decimo capite: Væ qui condunt leges iniquas, & scribentes instituiam.

a Item, Scribentli verbo vius est Paulus, proess aleandi aut inflandi. Id quod spegierate doce, qua se ad hunc modum declarat. Nealius adueta sus & supra alium infletut, «Corinth.4.

Scribere interdu est mittere, prophetare, vati cinari apud Prophetas. Mos enim Prophetarii erat, literis coprehenfas prophetias profonbus templi populo omni legendas proponere, que non folu certifima fed etiam generales effent & ad posteritatem hocest, ad Christi Domini ven turum pertineret. Quod ficeffe ex Prophen Aba cuc colligitur. Vnde scribere legem apud Hole am vaticinari & mittere Vates fignificat. Scriba inquit, ei przcipua legis, Hofez. 8.cap, Hocel, mittam prophetas ego Dominus, qui populum arguant de precipuis legis omilis. Idononia mone solu, sed etiam scriptis publicatis. Suntau tem pręcipua legis, que per Christii instauratu, cognitio Dei per fide, & dilectio erga proximi. Proinde

Anindehoc verbo quoque Hieremias. 22, capite viis el Scribite, inquit, virum iltum, Indicat affun feyt publicet (cripto talem prophetiam veluti certiflimam, & ad memoriam posterita ris ordinatam, fore orbum & fine liberis Iechos niam regem.

中山山山山山山

SVPPLANTARE. in menim fignificat dolo & iniquitate queme pam opprimere:et ferè vtirur scriptura hoc ver boquim de pauperibus, pupillis & viduis non opprimedis fraudece circumeniendis loquif. Sic Moles Aduenam Day Ho, id eft no fupplans regedramuenias neve adfligas. Item & Les uit.m. & ... pro circuluenire accipitur, vbi de em ptioibus cauetur, ne gis in eis ahiu fraudet aut cir cumuentati Ex his & alris tocis fatis liquet 733 them fignificare quod adfligere & opprimere, ad hibito dolo & fraude, vri pauperes, peregrinos, fugitiuos, pupillos & viduas, impi, diuites & potêtes obterere folet, Hiere.11. Ezech.18.8.22. Chuma (vrapud Sopho.) fupplantatrix dici tur que la licet pauperes & adflictos supplanta Ht.fraudeca circumventos opprellerit.

BITATVTVM.

Santum & legem Hebræis fignificat, fed Superiumero pro rei cuiulce proprietate & natu macipifolet. Sichung certæ viciflitudines Hiere miajumph dicuntur. Et.y.coelorii & terre cer fum ordinem atop rationem eodem nomine vo cat. Itaq partum legis, qua Sophonias secundo capiteinstare indicat, statutam ac decreta vitios nemdepopulo Iudaico fumendam, intelligunt Theologi. Quum velue quifquiliz difpellendi enm: Antequam ergo her lex, hor decretu ada iu, devirio iam de populo ilta exitialis fumatur, wing orb Propher

DIVINAB SCRIPTVRAF

Propheta hortatur vt refipifcant, & feft velur di fperfas ventiscs expositas paleas colligant, hoe est, ab impietatis dispersione, & toto pectore dis uino verbo addicant, &c.

Item Statuta funt, quorum ratio ignoratur, yr
eft: Non feminabis diuerfa in v num agrum.

S. C. A. P. V. L. AE.

1. Deus pleruch à corporibus hominumin feta
hit fimilitudine. Sicut de eo speranti homineper
Propheta dicitur: Scapulis obubrabit tibi, quum
constet Deum natura sua scapulas nullas habere.
Sed quia scapulis onera sustinemus, Deus quos
tolerat eo qui pso conservat; nos scapulis suis circundare & obumbrare dicieur.

SIM V. L. ....

Hac yox Simul in medio polita, ad viringe mêbrîî leruit, hoc modo: Vacca & vrîa palcêur fimul, fimul accubabût catuli leônum, Elaizaca pite, ifte locus patet.

SI NON.

s Si non, jurandi verbū est. Nam, si, cojunctione pro no, seu aduerbio iurandi vruntut Hebrzi, vt dum dicimus: Si no secero, hec & illa mshi obue niant. Sic Esaize, si urantis est: Si no domus multa. Et capite. 14. eiusdem Prophetz, pro eo aliqui Theologi profecto posuertit: Prosecto si ur cogitaui, ita sactum est. Et Psalmo. 31. Si non positi & humiliaui animami meam. Esaize, si non domus multa in solitudine erunt. Hieremizza si non ponam te in solitudinem.

SOL.

te prosperitatis & cofolationis anima, quemad modum vernacula lingua dicimus: Huicfolab fulget, spledet, hoc est, suum gaudium vidit, gab diopula PHRASES.

œ

h

VI

12

m

C

18

17

uŕ

d

b

206 doperfulus eft, compos factus voti fui, & felici mhuic omnia successerunt hodie. Adeo co sol fi mificet latitiam, gaudium, prosperitatem. Sic Palmono, Per diem fol no vret te, nech luna per noctem, id est, affulgente luce consolationis Dei, no extolleris, no eris fecurus & negligens Dei. Rufumquadueniente tentationis nocte, no den cieris no cades à tua fiducia in Deum. Sic Iob di descapite: Si vidi folem quum fulgeret, & lus mm incedentem clare, non latatum est cor me. um in abicondito.

SOLIS OBSCVRATIO.

Prophetis familiaris mos, conscientia calami. tares &adflictiones per solis obscurationem & tenebrasexprimere, loelisa. Hier. 14. Amos. 8. Sic enim adhicta coscientia, q supplicio divino ob, ruius Etiam illuminato per verbu Domini oia funt lucida & illuminata, etiā ipfamors & infere nus, ita buiulmodi adfliction i tenebris obruto. oiafunt obscura & renebrosa, etiam ipsa meridies&chrusfolis splendor. Iam & vulgare dicti femus Nulla mihi stella lucet. Quo vrimur, quor ties fignificamus forcuna elle aduerfam, nec vípie am nobis affulgere vel scintillam felicitatis. sic Luna obnubilari, mœroris indicium, Eze diel: & Luna non fplendere, more Prophetico, predici horrendu iudicium Dei super populos. Solper Allegoria, faluator noster Christus est Orien nobis timentibus Dominu fol iustiria. Align fancton à refurrectione vitima claritas Fugebunt iusti sicut sol in regno patris eorum. Aligndecor virtutu & piore operu. Sic luceae luxvelha coră hoib, vt videat opa vestra bona Nonnunqua æltus perlequutionis & tribula tionis pratentis vita. Sole auté orto astuauerut. Item

7 Item Sol sapietiam significat, & eius acument. 8 Sol etiam & lux, est operatio manifesta.

STVDIA.

Accipiunt etiam Latini Studia in malampan tem sepenumero, pro factione, susuriis & coue fationibus, pro audacibus & peruerse consint, adfectu & negocio cui quis deditus est. Eaden forma & Hebræi. Lem pro voluntate, ve Esai 2,8 capite: Ecce quum seiunatis, manent su dia vestra, &c.

SANGVIS.

1 Iam operationem carnalem aut natura morta lis corruptionem fignificat. Libera me defangui nibus Deus Deus saluris mea. 2 Item , San guis, carnis funt opera, Sanguis peccatumelt 3 Sanguis fanguinem tetigit, id est, peccata pec catis conjuncta funt. Siquidem omne peccarum animam occidens, fanguini comparatur. Sicirin Propheta, 2. Regum a pro peccatore dicitur. San guis eius fuper caput tuum. 4 Nonnunqui pro quouis crimine et fummo scelere, in locolle bratiaccipiunt, maxime tamen pro interfectione. innoxiorum & oppressione imbelliumachumi lium, Efaiæ. 3. cap: Qui obdurat aures fuas ne au 5 Arqui Sanguis in bonam diat languinem. partem scriptura nonunqua accipit, EkodiniMa ter tua ficut vitis in fanguine tuo, id eft, mortuo tuo, & in femine tuo, vel vt Hebrai, in fuculen tía tua. Sanguinis enim copia vires & roburad. 6 Porrô per Sanguinem intelligitom nem rancorem & inuidíam. Nam homicide & sanguinarij nomine scriptura oëm iraciidum & inuidu raxat. Dauidem quoce de haccaussavini fanguinti, Deus templit fibi extruere noluit. 7 Item Sanguines in plurali, pro peccatoroco pilcen

plentiz feriptura libenter intelligit. Ioan.r.cap. On no ex languinibus, nece ex volutate carnis. E Plalmo, po, ve fupra auditum est.

I Item Sanguis pro vitione capitur, Mat. 17. Sanguis cius inpei nos. Et Ezech. 3. & Acc. 18. cap. Sanguis vester super caput vestrum. Hæt verba Actorum ex Ezechiele. 3. cap. desumpta sunt. & Hebrassmirrespiciunt, quo significatur sua culpa mori & perire illum, qui perit & moritur. Sic enimiliati Datiid, 2. Regum primo cap. Sanguis trus super caput truum, id est, tua culpa peris, q. Christum Dominum interfeceris.

u

Ni

m

in

n/

ıž

ne .

ni

Ü

12

O

n

d,

m

n

Et, Louisquinto cap. Sanguis pro holtia, re-

io Item, Sanguis & anima ide in lingua Hebrça.

In Immia, peccata conferuntur rubro filo & cocino, vode & ipeccata fanguis dicuntur, Pfalmon. Efaiz. Si fuerint peccata vestra quafi fili rubicidum, ficut nixalba erunt. V nde & Adam qui de subra terra sumptus, hoc nomen accepit presagio quodă, o futurus esser peccator.

n Innocentia autem confertur candori niuis & lanz. Elaiz primo capite: Si rubuerint quasi vermiculus, sicut lanzerunt.

MANGVINEM OPE

riri à terra.

n Operitur fanguis à terra, quum racet & no classimativindicham. Iob. 16. Profopopæia quadă allo quitur terră ne operiat fanguinem fuum, & non hoc cocedarur vi coquerar, inquit, aliud enim fo latim mihi relictum effe no video. Sic ait: Tersiane operias fanguinem meum, &c.

Infidiari fanguine, Tropus est peculiaris scripturaprocoficere, & vitam laboriofam & molestam hosbus facere, pro rapinis, cæde, minis ac-

cipit scriptura. Hoc Tropovsus est Miches co pite. 7. Omnes in sanguine insidiantur.

Sanguinem in terra abscondere, capiturin He, braismo pro no vicisci, lob decimosexto capite. Sic & vox de Abel scribitur in Genesi: Voxan

guinis fratris tui clamat de terra

Denice Sanguinu viri, impij qui potentialua bonos mifere premunt, sanguine & sudoribusil lorum pascuntur, ac perpetuo seuiunt & armantur in multorii perniciem: hi veibo nimiriaptis simo sanguinari aut sanguinu viri appellantur. Quid enim interest, sicrueta hominumprotinus tollas è micdio, an verò longa tabe & sinèdia per petuis laboribus tandem conficias: vi Psalmus vigesimusquintus testatur, vbi vides sanguinari is illis innocuos opponi, co pietatis sit prodese. Impietatis aliena tollere, & instar truculenta se ra omnia vastare, qua sunt aliorii. Et Psalmo, 4: Viri sanguinum & dolosi non dimidiabunt dies suos, id est, tamdiu no viuent, donec expleant no cendi voluntatem.

SERPENS.

r Serpens pro diabolo in scripturis: Serpenserat callidior cunctis animantibus.

2 Pro hæreticis & maledicis. Acuerunt linguas

fuas ficut serpentes.

, Pro morte & facrificio CHRISTI. Sicut exaltauit Moles serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis.

4 Pro impis. Serpentes, genimina viperarum, 5 Pro sapientibus spiritu: Estote prudetes sicut serpentes. 6 Caput serpentis, prima peccari & diaboli suggestio est, ipsaca insidelitas.

7 Pectus serpentis, typus superbiz, vel tumidi cordis malitia. Super pectus tuum gradieris. Si.Hec C

le.

tė.

m

UR

il

m

tis

.

us

115

m

riv le.

2

4.

es

10

rat

23

ut

bi. Hac Coniunctio Dk Hebraica no semper dubitationem aut conditionem significat, sed no nuiquam certitudinem siue affirmationem, im à turantis Coiunctio est interdu, ve Ezechielis se cundo capite: At si illi audierint. Et maxime su midrapud Hebracos quando iurant, ve in Psalmo Si introibunt in requiem meam, id est, non. Quod loquutionis genus & ipsum stomachum & aposopesin habet patheticam.

lem, Sitta núc elt, Hebrailmus est, pro, si ita serioportet. Genesis. 43. & .28. Si suerit dominus mecum, & custodierit me in via per qua ego am bulo dederit mihi, &c. hoc est, quadoquidem certus sum Deum mihi adfore. Er quasi deprecatium est nam prius Dominum cognouerat.

organism SACERDOS.

n Ma, Sacerdos nonnunquam generale nomen est. Lad presecturas pertinens. Licut de filis Da widlegimus, quod suerunt præsecti, 2. Regum ochanocapite. Sicut & letro sacerdos erat Madian, vt sacerdos generaliter etiam alios præsectos denotet. Nam 1777, quod presectura sungis significat, proprie sacerdotali. Esaiæ. st. &.24.

apite: Et erio populus, fic facerdos.

summa, Hebræi suum Cohen pro præsecto, primario & sacerdote vsitatissime vtuntur. Sic Melchisedech rex suit & sacerdos altissimi, Genesia, Verbi autem ministris Christus ne prin cipum more dominentur, interdixit Matth.20. Apud vetusissimos potentes erant, præerantes Reipac Magistratibus sungebätur, etiam sacerdonoerat enim multan rerum scientia & vsu sa pientissimi. Hinc accipiūt Hebræi Cohen pro se nionib.populijet primates, satrapas &c. itelligūt

V surpatur tamen apud Hebreos אלחים אלחים ministro dei sue sacrorum. Irem alique pro אלחים אוויים אלחים אלחים אוויים אלחים אלחים אוויים אלחים אוויים אלחים אוויים אלחים אוויים אוויים אלחים אוויים או

4 Per Sacerdotes Zachariz. 7. intelligeeos, ger scriptura docere possunt. Per Prophetas verè eos, per quos abser scripturis spiritus sanctus do cet, vel qui abdita scripturaru norut. Vndeibide Prophetæ sacerdotibus maiores sunt.

SVRGERE

s Surgendi verbu Hebræis pro perfiftendi ma. nendice verbo accipi videmus. Hinc refurrectio mortuoru pro vita & duratione animarii etiam Paulo accipitur, quum ait: Quur baptizătur pro mortuis, si mortui non refurgent, hocest, novi uunt post hanc vitam. Quanquam resurrection æque pro carnis refurrectione accipiaturin loce Adparet ergo Saducaos, & istos adveffus quor Paulus scribit, non crassum istum errorem profe teri fuisse ausos, o anima cum corporibus inten 2 Item, Surgere pro cofirmariant moriantur. augere. Genesis capite vigesimotertio in Hebreo legitur: Et furrexit ager Ephronis, pro quo Lati. nus transtulit: Confirmatus est ager. Ager futte xit ipfi Abrahæ cum spelunca & omnibus, qua 1 Item, Surgere idem eff adagrum pertinent. nonnunquam quod proferre, declarare comaho ftem, & plerunque Deo attribuitur.

4 Jacere enim seu quiescere Deus dicirur, dum finit malos pro eorum libidine serri. Palmos Surge Domine, id est, profer, declara corra hoste

in meam falutem, tuam potentiam.

SECVN

ro

m

n.

iŁ

60

Ó

ě

Secundo aduerbium Hebrai non tantu vtunm. federiam pro Iterum. Id autem multis locis Baixacap. Et erit in die illa, adniciet Dominus fecundo manum fuam ad politidendum, &c.

secundo pede introire dicimus, cuius introitu profperitas aliqua confequitur.

Secundo autem curru vehi quid fit, fatis fupe rius in litera C expositum est.

STELLAE.

Stellæ filn deorum vocantur, Job. 18.0 hæ inui tentur ad laudandi Deum. Fili deorum, pro fie lis potentum & magnatum, Pfalmo.a.

Stellaruant casus claroru viroru ruina, scriptu raftellarucasum adpellat. Tale quiddam & Eze chielas contra principem Tyri dicit. Et Efa.14. Quomodo cecidisti è cœlis Lucifer &c. Loqui, turautem de casu Nabuchodonosor, cuius more tem comparat ruinæ Luciferi, ftellæ matutine & excisoni procere arboris. Q.d.Nihil talium tibi evenisse oportebat, qui in terris similis eras Ludiero, qua stellam nemo è colo detrahere posset.

SVBSANNATORES. In scripturis sunt, quibus voluptas est cotem nere verbum dei & ridere, mentiunturch omnia. suoiudicio, & sunt vel Pharisai vel Gentes. De quibus Pfalmo.no. Vel qui derident, & quibus verbum Dei stultitia est, & qui iustitiam & fas pientiam Dei contemnunt, Prouerbiorum, 14.et Palmo primo.

SOMNVS

1 Palmographus maxime vtitur hoc vocabulo preferrim Plalmo quarto, in quo Plaltes intelligirper somni bonis omnibus abudantem quie sem, Hic Tropus & apud alios in viu est. Vnde

illud

illud Prouerbium: Dormientis rete trahit pifces Et Pfalmo. 27. En fic dabit dilecto fuo fomnum: hot eft fecuram omnium & cunctis bonis addin entem quietem. 2 Nonnunquam denorat ignauiam & infidelitatem fpiritus. Illud facilein telligimus ex eo quod est Ephe. 4. &, . Thesal. Non dormiamus scut ali, fed vigilemus aturs mus fobrii. No o vetat fomnum naturalem fed spiritualem, qui infidelitas est, ex quo opera care nis proficifcuntur, quanqua & naturalis fomnus opus tenebrarii fit, fi fiat ad voluptatematorexis mia veneris impletione, ita ve luci, hocelt, fidei arque armis eius sit impedimento.

3 Somnus enim opus est proprie nocti coperes, Per somnu Paulus intelligit opera mala quava cant fide, vt Rom. 13. Abriciamus ergo operatene bran, Theff. No eftis in tenebris, oes filif lucis eftis. 4 Itaecontra Euigilare atopfurgere, fu gnificat opera bona & que ex fide proueniunt. Nam ve fomnus nochi, ita diluculo ac diei pro prie copetit exurgere. Sopor Dominiante 1. Samuelis. 26. Quoniam fopor Domini irruit fu pereos, hoceft, fopor magnus. Vocat enim non raro scriptura id quod est magnificti, diuinti, vt montes Dei, ciuitas Dei. De hae loquutione nuc fæpius diximus.

SCIENTIA.

1 Nonnunqua emphatice pro religione, cultuet obsecratione ponitur, Esa.u. Scientia Dii. Quò ifthic: Non glorietur fapies in fapientia fua, neg in scientia sua, sed in hoc glorietur, scire & nosse me, hoc est, agnoscere vere & colere.

Hinc Cognitionem Dei, tam Apoltolig Pro phetæ cotinuo in scripturis comemorant, nomi nantcy ferme scientiam Domini, Esaiz dula CE

im

Au

tat

in

1.2

re

i

ci

2

e

folen

denta repleta est scientia Domini, sicut aqua inundentis maris, id est, tam abundanter erumpet cognitio Dei, velut quum aqua inundans eruperit, & totam aliquam regionem oppleuerit.

Altace Cognitio Dei vel scientia Dei, aliud nihilest gintegra fides Christi, qua sentias & scias Deum & Christum esse, tuum Christum.

SACCVS.

1 Saccus vox Hebraica, Greca ac Latina: na permulta vocabula Hebraica in cæteris linguis remanserunt. 2 Saccus autem no tam pro cilie do prophetali veste accipitur, que propter vir litatem sacci nomen induit. Esa. 20. Vade & solve sacci tuum de lumbis tuis.

Saccus & Cinis, fymbola pænitentia, Dan.9. A Item vestis publice lugentium erat & animi tristiciam testabatur, vt vides Ione.a. Et Psalmo vigefimonono: Convertisti planctum meum in gaudium, mihi dirupisti saccum meum, id est, abs tulifti veftem luctus, & induifti me veftimento letitia lempiterne, pro mortalitate imortalitatis gloria me donasti, & pro luctu gaudio. Et Esa.35. Dicit David humiliati fe fuisse & jejunatse, hoc eft, fordidiore veste induti & aspersum suisse, & interra quoq fuiffe. Et eius ergo diffolutione & exuitione, luctus remotionem per Synecdochen intelligit scriptura. Psalmo. p. Dirupisti saccum men, & vnxisti in lætitia. Est dare sanitate & læ titiam. Saccos & Culeos induere, Hebrea loquutio eft: fignificat autem vilem & abiectu habitii gestare atch fine omni ornatu vestium ine cedere, quemadmodu illi faciune, qui mœrent. Vnde pullati inambulant. Sic & Hieremias: Cœ lo,inquit,faccum induam, hoceft,tenebris &ru bibus obducam, Et Apocalypsis sexto capite

DIVINÆ SCRIPTVRAB

folene cilicium permutatu effe dicit. Huncinma rem & iumenta regutur faccis, hoc eft, morete ff mul & videre toruum copelluntur. Quemadmo dum panis et aqua cibii potumen fignificat Sum ma fummarii, Quectich vilia esculenta, poculera vestes, loca, habitus, per ea vocabula designatur. 6 Saccum confui super cutem, & infigere comu in puluere, pænitetiæ quoce fymbola funt, lob cap. 16. Saccii accinxi fuper cutem meam, & infixi in puluere cornu meum. Testatur his sepeinten tum fuisse, etiamsi hec poenitetiæ symbolano ta accurate servarit, hocest, volutabatur in luro. 7 Sic & spargere cinerem super caput. Similiter, In puluere solebant iacere, qui vehementer luge rent, vt de David super morituro puero, & Nini uiris legimus. Hinc Pfaltes Pfalmo.w.verfu. se puluerem velut panem esitasse, dum nimirum pronus in terram procumberet. Id in Plalmovi gesimosecundo lugere puluerem Vates dixit. 8 Item, In puluere involui, vel in medio pulue ris, est poenitetiam agere & fignii poenitentia. STARE.

r Familiari Tropo scriptura, est perseuerate & in realiqua multum esse, vt Stare in via peccato rum. Et hoc Heliæ: Viuit Dominus, in cuius co spectu sto. Osea capite decimo: A diebus Gabaa o Israel peccasti. Ibi steterunt, hoc est, in eadem persidia & malitia substiterut, actis in altumim pietatis radicibus, quo minus dimoueri sustinue runt.

Nonnunquam verbum est castrense aut forense. Qui enim bello capti sunt, hacconditione domum remitrutur, vt se ad certumaliquem diem ac locu pretio redemptionis (quod Gracci λύτρομ aut ατοίνομ vocat) statuant, Gunesis capite quadrages simotertio.

DO

efi

oa

ım

MI

ob

xi

n

tã

er,

i

m

Ċ

Item pro tardare, differre, moram nectere ca pitur, Gen. 45. Descende ad me, ne ftes, ne cuncte, ris 4 Irem alfquando Emphaticôs accipi des betinfacris, Gene. g. Ipfe vero stabat iuxta nos. Necenim intelligendum est Abraham immo. tum fuille, aut cessantem instar stipitis, sed sicut ministri mense adstant ad mensam, illi enim iam arrunt iam huc illuc respiciunt, quid desit, quid parandum, quid adferendum, quid exportandii ft. Gen.eodem cap. Et Abraham adhuc stabat co ramvelante Dominum, Vbi iterum stare Em. phaticôs intelligendum est. Non enim simplici. tercoram Domino Stabat Abraham, sed rogaust Dominum supplex ac pacis reconciliande studi. oius, Porrô standi verbum pro accedendi perinde apiunt, quomodo Greci παρας κναί Ela 47. Stacum incantatoribus tuis, vel tu quas foadeas auxiliares & incantatores tuos.

per Verbum standi esserunt. 7 Stare in iudicio per Metaphoră, pro vincere iudiciū, caussamque approbare accipitur. Latini contrario huius vtū tur, cadere caussa, quanquam & Terentius dixit Vixsteti, pro, vix sabulam adprobaui, id est, vix adprobatus sum a populo, Psal. L. Qui non stetit in iudicio. 8 Ad hec Stare interdum idem est quod in side consistere & sirmum esse, R oma. 15. Domino suo stat aut cadit. Inde colūna Hebreis

istando dicitur, sicut Latinis statua.

Denics coram rege stare, Schema eit, hoc est, in aula vel regia regis aut principis esse, hoc est, regi ministrare & honestis sungi prouincis, Da niel. Et dimēsum constituit illis rex &c. et qui dam illorum stent coram rege. Gen. 41. Triginta annomerat soseph, quando sterit coram Pharao

ne.Stare enim est ministrorum. Angels enim de cuntur stare, Hebr. primo cap. 10 Item, stare, Ire, vite consunctionem & morum conspiration nem fignificat, vr Pfal. 1. it Qui non fedit, feit ftetit:omnem penitus verfutorum confueradio nem, societatem, conuictum, commerciumo de notat: & condemnat per Metonymiam facrelin gue peculiare. Et alibi Pfal. 26. eiufdem Metony mic vius est. Non fedi cum hominibus vaniser diffimulatoribus non ingrediar. Odinicorum eorum, & cum improbis no fedebo. Hicquiuis videt, federe, ingredi cum malis pofirum, pro co Spirare cum eis & scelerum intre societatem. Ob feruauit Kimhi omnem hominis vitam eundo. stando & sedendo peragi. Nam jacere sub sedere comprehenditut, quanquam etiam iacedo nihil fere geramus. 12 Item Stare pro habitare He breis. Sic Exod 8. Hebreus habet, In quapopu lus meus stans super eam. n Stare aute luper speculam & custodiam mentis, de Esancaplo quitur, est vigilare et custodire se ab omni inqui namento. Nam qui super custodiam stat, is inen tem fuam ab omnibus eam demigrare facit, cu stodit, maxime a voluptatibus, a crapula, adimi tiarum congregatione, à fastu & ambitione,& a ceteris huius mundi curis. Commendatur hoc Tropo vigilantia, qua virtute & concionatore opus eft, vt femper fit fobrius, mensque fecum habitet, spectans que sit voluntas Dni, &quid 14 Ceterum super cutto nam reuelari velit. diam stare die ac noche. Est perseuerare in prospe ritate & aduersitate. Paulus Timotheum admo net, vigila in omnibus, obdura in perlequutio nibus. Sic & Hierem. y. Stabis ante me,idelt,im bueris prophetico spiritu. Si Moles & Samuel

di

are.

tio,

die

do.

lin

Y

ım

Iis

cõ

96

lo.

31

hil

le

W

Der

0

en.

W

n/

8

00

ne

m

id

Recintante me. 15 Atqui Stare super pedes, Ezech.quoq.2. Est sirmiter, & imperso Dei, & viquadam diuina stare super speculam, custodiã, ve super more seriptura, id quod legis subinde: Surexit Propheta &c. Et Matth.24.ca. Surgent Pséudoprophetæ, id est, stabunt, in populo erigê tur. Quem enim surgere dicis, eundem significas & stare. Ita Deuter.18. dicit Dominus: Extitabo vobis Prophetam de medio fratrum vestrorū. Huc videtur Ioannes respexisse, quum dicit: Ste tit inmedio vestri, id est, surrexit, conuersatus est intervos, non minus triginta annis, quê ob esus humilitatem non agnouistis.

SEMPITERNYM.

petuiatem, sed longum tempus significat, & tepus indeterminatum & indefinitum: vt Exo.21. vbiperpetuo vsa ad annum Iubileum significat sic Exod. a. Seruabitis hoc verbum mandatū tibi & silijs tuis perpetuo, Gene. p. Dabo eam tibi & semini tuo vsa in sempiternū, id est, tam diu, scilicet, dabit hanc terram semini Abram, quandiupactum cum patre initum seruauerit. Neck tamen hinc sequitur perpetuum nusquam perpetuitatem significare. Nam Christus dicit: Ite in ignem atternum: nihst aliud quam atternitatem sinesine intelligit, quum post extremum iudiciūt quo hanc sententiam seret, nullum tempus erit vlar, vel seculum, vel atternitas.

Breuter, În aternum, Semper, În sempitere num, în secului &c. Hebreis fignificat Îro polingue, proprie têpus incerte et indefinite du rationis, no autê vbice saltem, aternitate. Vnde in lege Mosaica sepius dicit, legitimu sempitere

num in generationibus vestris, quum tamenali quando finieda essent omnia illorum. Quod no inepte dici videtur, perpetuo, perenniter.

SEMEN.

Naturalem sobolem mulieris, semen voca feriptura suo more, vt Gen.3. Ipsum semencon teret caput tuum. Et more Hebraice lingue sumi tur pro ipsis filis, Leuit. 18. & semen Iacob, seme Abraham, & alia infinita.

STILLARE.

Stillare, in scripturis pro eloqui & pro predicare accipitur:nam verbum Dei stillis comparatur, Deut. 32. vt Amos. 7. Tu dicis. Nonstillabis super domum !doli. Et Mich. 2. cap. Nonstillabis super istos.

SALVARE.

Observa verbum Saluare, non semper signisticare æternam salutem consequi, sed sæpius pro servare, protegere, custodire, succurrere, & adiu vare sumi. Psal. 35. Homines & sumenta saluabis Domine, hoc est, enutris, adiuvas & conservas, Sic accipitur Matth. 24. Niss decurtati sussentides silli, non sieret salua omnis caro. Item Matth. Salua nos, perimus, id est, adiuva ne submergamur. Deinde Matth. 27. Alios salvos sect, id est, adiuvit multos, & servavit incolumes. Sic Marci. 6. Quotquot tangebant eum, salvi siebant.

Alias autem Saluare, pro aterna falutefruia

pitur.

SALVTARE.

* Salutare, frequens est vocabulum infactis literis, & ferè ad Christum refertur, recte, sed non fatis aperte. Aliud enim sonat Saluator, aliuda lus, aliud salutare. 2 Salutare enim Latinis, idicitur, quo vsus saluator salutem confert, seute

malf

dos

70cat

con

(emé

redi

ara

abie

abis

gnifi

pro

bis

28.

tdf

th.

gar

eft,

lati

a

303

him potum, medicinam, & similia dicimus fa haria. Que quum ita fint, Christus aptistime falurarevocatur, quum ipfe fit remediu illud, quo nos faluamur. Ipfe est panis qui dat vitam mun. do Eromnino idem medicus & medicamenti. quo fanantur peccata animarum, & liberamur ahomni malo. Sic ait Dauid Pfal.9. Exultabo in aluari tuo,idelt,ego falutem nece in me, neque invilis hominibus quero. Vana enim falus hos minis libens à me, & ab illis destituor, vt liceat mihin Christo filio tuo saluum fieri ab omnib? peccatismalis. Iple enim est saluberrimum vne guentum, iplecofolatio nostra. Et vt Apostolus "Corincha Iple lanctificatio, sapientia, redeptio nofirat Deofactus. Quibus verbis optime ener giam huius nominis Salutare, & vium Christi, &incorporationem nostri in Christi exposuit. la verbum Salutare, quia vfum & vim falu tis includic, aptius convenit militanti Ecclessa, quam Salus, que potius futuri feculi res confum mataerit. Salus non tam pro falute, fed ctia proeffugio & refugio Hebreis accipitur. Efa.12. Erfactuseft mihi in falutem, Hebraice השונים refugium. , Item pro ope & auxilio, Exo.14. Hebreus dicit: Videte salutem Domini qua facievobis hodie. 6 Facere opem aut salutem loquino est Hebraica. Latinus dicit ferte opem

SALTARE.

1 Vbiance hoc verbi 257 in scripturis legitur, faltare fignificat. 2. Regū. 22. & Psalmo. 17. In Deo meo transfliam murum. Item Cantic. 2. Vox dis ledimei, ecce ipse venit, salies in montibus. Esa. 24. Tunc saliet claudus sicut aries. Zoph. primo. Visionem sumam in die illo de omni transsliene selimen: ministrorum alacritatem & sedulitat

DIVINAE SCRIPTVRAE tem fignificare voluit.

SACRIFICIVM.

Sacrificium in scripturis solet peccatumdid vt Hoseg. 4. Peccatum populi mei comedenta cerdotes. 2 Sacrificii ac oblationis verbo, ver res pro laudis siue gratiarum actionis hymno, pro gratulatoria ac solenni memoria vsurpara, vt apparet ex Cypriano & Tertulliano.

Sacrificium magnum, populi quoq prenario cantis cedem fignificat. Nece ociofa estilla Me taphora in facris literis, prefertim Propheticis De qua Metaphora & Zophonie Ldifferit: Par rauit Dominus facrificium, expiauit. Eritgindi em mactationis Domini, vitione suma de prin cipibus &c. De hoc Tropo latius diximusinile tera D. Nam dies festus, & sacrificia, idem sunt Dicitur & victima Domini, Elaix.4. Victima erit Domini in Bozra, & interfectio magnain terra Edom. A Alias Sacrificium generaleno. men est omnium, que inferebantur altari, secun dum legem, vt erat facrificium matutinu &vo spertinum, de quo dicit Psal. 49. 8.50. Siue panis & cibus Dei, presertim ea que ignis absumebat Item alia fecundum tempora & perfonas.

s Sacrificium iustitie est, dum nosiplos satissicamus, et exhibemus corpora nostra hostiamvi uentem, non boues occidetes, sed terrena nostra membra mortificantes, & spiritum humiliates. Item & Deŭ iustificare & laudare, seipsumpeo catorem accusare, dignumça omnibus his, que patitur, pronunciare, cu Psal. 118. dicendo: lustues Dñe &c. Et Danie. 2. Osa que induxisti supre nos &c. Et Baruch. 2. & Psal. 4. Insuper lege supressibilità ad Hebreos de hoc sacrificio, preciputato pite quinto & sexto.

did

nt fa

Vete

nno,

rario:

Me

Cis.

in di

Mine

alie

unt.

ima

12 is

eno.

cim

VO

anis

bat

rifi

rvi

Atra

tes.

neo

Sacrificium laudis est, dum non solu ore, sed mam vite innocentia Deu laudamus & sacrificamus. De quo Psalm. 49. dicit se honorificari, & ipsumesse iter ad salutare Dei videndu. Ephes. 2. Tradidit seipsum. Hoc sacrificium quod peren messevoluit Dūs, vt legis Psal. 49. adducto.

Sacrificium Christi, est quicquid patri obtu lipponobis, oratione & opere, in nostri saluatione infipssus enim, non nostra saluatione saluamur sacrificium & hostia sidei, est conversatio Christianorum sue sidelium. Sic Paulus ad Philipp. vocat conversationem Philippensium hostiamsacrificium sidei, significans eos este bomm odorem Deo in omni loco. 2. Corinth. 2. ca. Quemadmodum de sacrificiis carnalibus, in verteri Lege sepe legis, vt Nume. 18. Et alibi Paulus ait Quinetia si immolor super hostia sacrificio si sidei vestre gaudeo & c. 9 Sacrificia mortuo rum, dequibus Psal. 109. loquitur: Et comederunt sacrificia mortuorum. 1. idolis immolarunt, que admodi siebat, vt. 1. Corinth. 8. & 100.

Macrificia pacificorum, quæ rebus pacificis Mgratia alende quodammodo pacis, cum Deo, cum facerdotibus, & cum familiaribus fiebant.

Holocausta verò hostig erant, que tote ados lebanur, & offerebantur serè ad emercdum Dei santur, & beneuolentiam in rebus serns ac periculos. De his lege Leuit. 1. & 6. 12 Denique Saciscium iuge illud ac nunquam intermissum saciscium em en illud ac nunquam intermissum saciscium em en illud ac nunquam intermissum saciscium em en illud ac nunquam intermissum saciscium em estatu per sunta per singulos dies iugiter. Septuaginta clarius expresse unt. Duos, inquit, agnos sumes per singulos die es iugiter, oblationem continuationis.

Sagittæ

DIVINAE SCRIPTVRAE SAGITTAE.

Sagitte Dei, pœne sunt quas sumit de impiraut certe quibus terret conscientias, vtrespicat Nam in scriptura non obscure vulnera conscientiarum, id est, verba quibus consigitur conscientia, ob terrorem iusti iudicis Dei, et ire comminationis diuine contra nos. V nde & sulminadicitur acqs sulgura, Psal. 17. Et misit sagittas suas, de sulgura multiplicauit. De illis sagittis Hiob. sexus to cap. Sagitte Domini in me, quarum indignatio ebibit spiritum meum, & terrores Domini militant contra me. Multa de sagittis eius modi passim legimus, vt Psal. 7. Sagittas tuas ardenti bus effecit. Et Psal. 30. & 145. Sagitte tue acute.

Hoc est enim bellum Domini virtutum qui de cœlo dimicat contra nos, sicut Iudic, adicit Delbora. Item Pfal. 116. Sagitte tue potentis acu ta. Nam etiam ministerio diaboli infliguntur, Et tunc proprie in scripturis solent ignite appel lari. Inflammant enim ad concupiscentiam, ira impatientiam, blasphemias & desperationem, atch accendunt ignem illum æternu, niffrurfum extinguatur aqua sapietie salutaris, de qua supri id est fide promissionum divinarum in Christo Vnde Paulus ad Ephelios. 6. Scutum fidei fumen tes, in quo possitis omnia ignea tela iniquisimi 2 Estautem ista Allegoria hostis extinguere. arcus & fagittarum creberrima non modo in fa cris biblis, sed quotidianis vulgi sententis. De qua Allegoria in litera A latius disferui.

Atqui Sagitta volās, est periculum quod vi detur quidē, sed tamē serit, antequā amoliamu, quia in die quidē est, sed tamē sagitta volanses, quomodo autē tutus eris in medio sagittarūvo lantiū, quā uis videas; vt Psal, 90, A sagitta volā ne

en

en

CTD

&

12

ini

di

nti»

cit

CL

T.

rá

m.

im

pra

fto

nen

mi

m2

n ía

De

Vi

ur,

eft

VO

加

sel :

exa/

telndie. Hoc periculum estillis, qui verbu qui demandiunt & cognoscunt, & quum scelerate vivant & impie, non tamen ab impietate refiliut lederiam widentes non vident, & audientes no intelligunt quia feuto veritatis diuine non proteguntur. A Sagitta paruulorum, fignificat co natus refiltentium verbo, quorum conatus com parantur paruulorum fagittis, que ad occidendi alios inefficaces funt, & scpe reuertuntur in capi h&in oculos ipforum paruulorum, qui cas ia. culati funt, Pfal. fexagefimo tertio. Sagitta paruu lorum facte funt plage eorum. Et supra differuis mus de codem Tropo. , Porrò Sagitta mun, da Christus dicitur, Esaig. 49.cap. Et posuit me infagittam mundam, hoc eft, non rubiginofam, velle lenfus: Posuit me in sagittam, & misst me inhoc, vtellem fagitta munda, que nihil admite teret falfitatis, qualia sunt eloquia Dei, purgata fepcuplum.

SECRETVM.

monono cap. Infecretum eorum non ingredies turanima mea, q.d. Mens mea abhorret eorum com. Non est mihi voluntas in eis, nihil est mis hisommunecum eis.

SEPTENARIVS NVMERVS.

Man Hebrei per hunc numerum indefinită mul tiudinem intelligunt, Pfal.n. Eloquia Domini, eloquia casta, angentum igne examinatum, probatum, purgatum septuplum, id est, multipliciter & persecte. Et ad Hebr. 4. pro plenario & indefinito numero accipitur. 2 Et communi loquendi Tropo, sepius totaliter significat, & pror sum; yt Leuitici 26. Percutiam yos septies pro-

pter peccata vestra. Et Amos. Super tribussee, leribus Damasci, & super quatuor non conuer, tam. Tria & quatuor septem sunt; Matth. Et adsumit alios spiritus septem nequiores se, ides septem multos. Et. 1. Reg. 2. Et que suit sterilis, peper tit septem, id est, plurimos aut multos.

3 Summa, Hebreus numerus multiplicitatis, perfectionis & vniuersitatis symbolumest, &

perfectionis & universitatis symbolumest & quieti consecratur. 4 Similiter & Denarius numerus vniuersitatis symbolum habet, Siceni Christus decimam prouentuum partem offerre , Porrôapud Micheam, Septe & octo Sic intelligendum est de septem & octo hoc est, de potenti & fufficienti. Hic enim numerus ma xime fiaddas octo.fignificat confummationem. ve Prouerb.n. Da partes septem, nec no & octo, id eft, da quod fatis eft, 6 Denice illud Matth. 18. Vict leptuagies lepties, ingentem numertipo suit pro infinito, que Tropi euidenter indicavit Chryfoftomus, quod probabile no fit, quenqua totius offensam repetituru. Ita loquimur, trecen tos infere, pro innumeris, & millies audiui.

7 Ceterum Hebrei numerum feptenarii luo ipforum idiomate pro perfecto habent. Siclepti mus dies, feptimus annus, id est, quinquagelino erant Deo facri, vt agnoscas quare perfectionis numerus, aut saltem multiplicitatis sit septenarius numerus in scripturis. Vnde & Petrodicitur remittendum esse non solum septies, sed septuagies septies, id est, quotiescunci peccati suritin fratre. De honore septenari egregie dissert Gr

gorius Nazianzenus.

SVSCIPERE.

Nonnunquam ponitur Tullio suscipiend i verbum, pro partes agendi, desendendi, acpano Is fce

nuete

Ln Fr

idelt

pepe

tatis,

1, &

arius

ic eni

ferre

ma

cto.

ech.

DO

auit

quá

cen

fuo

pai

nis

ari

tur

na.

in

4

11

mo

einandi. Hoc modo interdum in Elaia videre liter, prointerpellare & defendere. Viduarum ac pupillatum cauliam non suscipiunt. Et Psal.3. Su scipiens mansuetos, id est, protegens. 2 Item proapprobare & amplecti αποδεχόμεθα, Α. ε. ε. Suscipium soptime Fælix. Et Rom.15. Suscipiut inuicem hoc est, adsumite, alius aliu adiungat, & opituletur vt respondeat illi. Infirmum in side suscipite. i. adsumite.

* SVBIVNCTIVIS CARENT HEB.

Optariuis, et present Coniunctiuis, Subiunctiuis, Optariuis, et presentis temporis Indicatiuis ver bis. Coguntur ergo ea Preteritis, Futuris, Participis, & Imperatiuo sarcire: dicunt stace, Quur speraui, pro, Quur quum sperarem, Esase, Quur igitur mesperante.

or SPECIES PRO GENERE.

prototo genere accipiunt. Ebrietate accipit scriptura, non in vno loco pro vniuerso luxu. Sic & vestem pro tora re & substantia. *** *** **Sic & geomus prospecie, Exo. ***: Si autem pignus acceperis veste proximi tui, ante solis occasum reddes ei. Sic enim dictti est, acti de omni veste pignus dederit, cum de illo specialiter dixerit, & ex convequentibus testatur, quia non habet nisseam vestem, vnde se nocte cooperiat. ** Et genus pro genere, Genesis vigesimo octauo capite. Sepeliui mortuum meum, vbi masculinum ponit profeeminino.

SEMITA.

No tantu vertigiu vocat Latini, sediter dd pe dibus modo no etia plaustris & carrucis teritur hocmodo Hebrei nonnunquam vsurpant.

Pretoria autem via veteres adpellarunt, que impera

imperatori aut consuli cum exercitu proficiscenti, & machinis satis pateret. Hodie imperatoria viam vocant.

3 Semita seculi apud Hebraos vigesimo secundo, dicitur communis hominum consuetudo, communes mores vulgi. Sunt auti hi vulgi mores, quod serè vnusquisce neglecto Deo & verbo suo, in negocia husus mundi profua libidine ruat, adeoque sic viuitur, quasi Deus non curet mortalia.

4 Seminare in ventum, est ad nihilum deducere, sicur eos quos prosicis & dispergit ventus à facie terra, Ezech & Etdis spergam, vel seminabo omnes reliquias tuas si omnem ventum.

SILERE.

Silere, tacere, permittere, negligere, quietant aquo animo esse, cessare, expectare signification che enim nihil sacere, pro nihil loqui, quado pro sacere scriptura passim vsurpat. Vide Psalma, et 18.1. Regum legimus dixisse populti iudicibus. Nunc quare vos silentes estis, vel siletis, hoces, cessatis, omittitis regem reducere, Exod. 4. Do minus pugnabit pro vobis, vos autem tacebitis id est, quiet eritis: nam hoc significat with the breis, tranquillum & quietem esse.

Tropo isto scripture significated quod ponere impetum, mitigare surorem, frenareani, mum. Vnde & Hebræi sepulchrum, Duma, ab hoc verbo silentio vocatur, quod ibi homo del nat, & totus in silentium eat. Hinc silentes bat, nis dicuntur qui interierunt, tacentur enimetro quiescunt &c.qui interierut. Sic Esa, 30. In siletto et spe erit fortitudo vestra, hoc est, si silentium vindictam no quesseritis, tumultu abstinumiti vindictam no quesseritis, sed meam manumento pectaueritis, mihi caussam tradideritis Estis.

co nă

201

Jbé

to.

rò

US

m, cit

lie

ià

150

10

ro

et

IS.

Æ

ís

0

d

etitis fortes & vincetis, quia ego pugnabo pro vobis, vos filebitis. Hincetia & diuini Prophe te interdum Dominum Metalepst describunt, qua per filentium metus atch metum incutiens potentia fignificatur. Víus est Abacuc.s.cap.& audem eis verbis: Dominus, inquit, in templo fancto fuo, filet à facie eius omnis terra, id eft, tan quam potentia sua presentem expauescit. Eadem fententia & Zach. 2. habetur. Sileat à facie Domi miomnis caro. Item Hieremie octavo, 48.cap.& Amos & cap. Silere ad efidem modum accipitur. Ex his locis fatis liquet quid fit Silentium in facris literis, nempe quod no tantum ore feruatur. fedipfa omnino patientia & quies contraria tumultui.Quomodo Pfalmo.104. Tibi filet laus in Zion.

SINVS.

i Sinus Hebraico more pro societate, pro fide accipitur. Sic Gene. 16. Ego dedi ancillam in finti tuum. Et in Sinum loqui Latini dicunt quoque profideraliculus credere. 2 Abrahe finus aus tem fanctorum requies est, hoc est, fides in promillionem feminis, quo vniuerfe gentes benedi cende veniunt, ob illius viri singularem fiducia & probitatem, ita à Christo adpellata, in qua fie de,qui defuncti funt, in finu Abrahæ tralati scri. buntur, ficut Helias, atch quotquot coram Deo innocenter per fidem ambulauerunt. Nam in fis de Abraha, & benedictionis per semen Christin futura, quielcebant & quielcunt, nobilcum refurfecturi. Reliqui omnes in desperatione mos riebantur ners reuera ad patres & populum fuumadponebanturaut colligebantur. Sicuti & hodie dinnes incredulf moriuntur, horreda mor te detenti, qued ignis ille aternus per fententia nouifii 4 P

Lattle?

nouissimam veniat super eos.

Selah admodum yarie enarratur. Septuagin ta interpretes peatrastulernt Grace dialaque quod beatus Augustinus interruptionem, dim fionem paulam & moram Plalmodic interpro tatur. Sicut è contra σύμλαλμα vocat compost tionem seu continuationem Psalmodia, quam Selah Hebreis non significat, sed proprie insigne aliquem adfectum, quo pfallens pro mouete foi rituafficitur. Qui quoniam non est in postra poteitate non in omni Pfalmo, nec in omni verlui nobis haberi potest, sed pro vt spiritus sanctus 2 Ideo Selah in Pfalmis tamow dar moueri. fule, & citra vllam rationem ponitur, vt hocip fo indicet fecretam & nobis incognitam, prouis deri possibilem motione spiritus: Quz, vbivo nerit omissis verbis Psalmi, quietem & pausar tem animam poscit, que capax fiat, vel illumina tionis, vel affectionis que offertur, voce Selah Kimhi scripsit in Pfal., nimirumno tam fuille vocis exaltanda, eog monitorii, co gitationes animi intendenda, 4 Selah, Schar Iom, Amen, tres voces, quibus Hebrei precatur rebus fuis felicitatem, de quibus fupra in tropo Amen. Aln aliter, sit iudicium penes. Christianu SPE GAVDERE Lectorem.

Est non presentibus, aut temporali successive extolli, Roma in Spe gaudētes, tribulatione con in Sperare cotra sperarin spera, est sperare in mi sericordia, quantituis sentias peccatum, & socretum,
dita.on

cato speramus, atca securi sumus aterna vita, que modo abscondita est vel obducta, vt non vi datur, nec in presenti, nis corde per sidem persidur. Sicuti Ioanes in sua epistola scribit, LIOa.5. Nuncsin Dei sumus. Et Rom. 12. L. Pet.1.

SECVNDVM VERBVM TVVM.

secundum eloquium tuum, tantummodo signiscat, vt, secundum quod prescripsisti, & per promissionem nobis salute dare. Sic Dauid frequenter admonet, dum suarum promissionum me minit, & precipue in Psal. 18. Viuissica me secundum verbum tuum, secundum eloquium seruo tuo sactum, id est, sicut promissiti mini seruo tuo secundum eloquium tuum, id est, verbum promissionis tue a me creditum. Sic Maria aiebat ad Angelum: Fiat mini secundum verbum tuum.

Similiter secundum nomen tuum, perinde estant veinomen tuum iactatum est, vti de te

predicarum, Pfal. 48.

dag

gin

Luc

diw

pro

off

gne

ípi

po-

tus

OIL

jp

w

ve

ina

hac

noy

CO

ha

ent

pq nii

Cumi ne

SCANDALVM.

autcharitas. Fides, vt si quispiam aliquid doce autcharitas. Fides, vt si quispiam aliquid doce autdiversum asacris literis, offendit sidem proximi. Detali scandalo dicit Christus: Si quis scandalizat ynum ex pusillis &c. Charitas leditur, siquis egentem non adiuuat, non gratificatur in realiqua, vel necessaria, vel commoda, intertura bet pacem, quod exemplum alios ad imitatione mali, vel ad illius odium inuitet. De quo scanda lo Christus dicit Matth. 17. de tributo persoluen do Ne scandalizemus eos. 2 Item σκάνδαλομ inuita dictum, quod occasso sit cadendi, si quis obsteteunti, & σκάν ω claudico, φ claudus insteriors se, videatur tendere ad ruinam.

पार्थ को विद्वारमिका पार्थ का

94

Hinc

Hinc scriptura vtitur Scandalum pro obfa culo & impedimento, vt Matth. 16. Scandali mis hi es id eft. obstaculum seu impedimentum so 4 Item Scandali vocabulo intelligiture tumelia, vituperatio, despectus, offenflo conjuni cta cum contemptu. Matth. 18. 5 Scandaliza re, est remorari vel reuocari quempiam apietate & falute. Nemo magis vnquam scandala cauir. quam Chriftus, cauere tamen non potuit, quin ex dictis & factis fuis impij frequentiffime fcan 6 Et Scandalum aliud no eft dala obficerent. apud Marth. 18. quâm occasio mali, quod contra hat cum malo habens consuetudinem. Ad hunc fanè modum scriptura scandalon et scandalizare vbice videtur accipere.

SOLVER E.

quam idem est quod explicare, vt Ioan decimo cap Et non solui potuit scriptura.

Ceterum, Soluere est in Ecclesiam recipere,
 peccata remittere, de qua loquutióe superiur

in litera E fatis supercy diximus.

SVBSTANTIVA VERBA.

r Substantiua verba omittunt nonnunquam Hebræi, vt Esa. Super omnem autem gloriam

protectio, supple erit.

Item Hebreis nullu est verbu composium, preter vau aut alteri, cogit eos necessitas, vestim plicibus pro compositis ventur, κατ αντίθεση Εία.8. Non dicetis, pro, non condicetis.

SVBIICI.

r Subifci pro audire & more gerere intelligit Paulus, t. Corinth. 13. Subditi estote talibus

SERVVS.

Primt, Christus Ielus Das noster est in for

humanitatis. Ecce seruus meus, suscipiă eum. Item, Seruus doctor fidelis & pius in Ecclesta est. Quisputas est fidelis seruus & prudens.

pheta. Quod si dixerit seruus malus in corde suo.

Seruus item est peccato obnoxius. Qui facit

peccarum, seruus est peccati.

fa

mi

for

rcô

iun

tate

nit.

win

can

יברו

inc

are

ŭ

20

re.

us

m

m

s Serui quoce funt pri & fancti. Super feruos me os & ancillas meas effundam de spiritu meo.

6 Sunt item & iustitiæ & peccati serui. Liberati Aseruitute peccati, serui sacti estis iustitiæ.

7 In Bpiltolis Paulinis Seruus ministrum figni fleat, adeogr officium & publicam Pauli coditio nem & persona, nec est vocabulum cultus, quo quisque prinatim sese adpellare seruum CHRI. 8TI posser, sed eius qui officio delegato a Chris sto singitur. Sic ad Romanos, a. cap. Seruus Iesu Christi, vocatus ad munus Apostolicum.

8 Seruis & Seruitus apud Paulū, præsertim ad Galatas, est qui legem seruat & no seruat. Seruat in operibus, vel timore pænæ, vel amore como di. Non seruat in volūtate, qua mallet no este legem, ac si iam intus odit iustitiam legis, quam fo

ris simulat coram homimbus.

Servare legalia, no est malu : sed servire legalio bus, malum. 10 Servirus autem, qua timore

feruili aut amore puerili quid facimus.

n Item Seruus differt à filio in scripturis. Paulus Roma. 3. in hunc modū, Filios esse, in quibus spiritus adoptionis est: Seruos esse, in quibus no est Sicut & solus Isaac hereditatem patris cosequus tus, Ismael aliò ablegatus. Et Ioan. 15. ait: Iam non dicam vos seruos, nam serui nesciunt vostatem Domini. n Item, quemadmodum libertas Christiana proprie referenda est ad coscientie pa

q 5 cem &

rem & gaudium, ita & seruitus referêda estada priuă & intranquillă coscientiă, que est sine side, 3 Seruire etiam scriptura vittur pro colere, 14 Item, Serui & ancille pro sodalibus & dome sticis ponuntur, Esaiæ capite decimoquarto de possibile domus Israel super terra Dominiin seruos & ancillas.

SAL

1 Sal nonnunquam Apostoli sunt & prædicatorires verbi. Vos estis sal terræ.

2 Item falis natura infocunditatem terra fignie ficat. Posuit terram fructiferam in salfuginem. Omnis fiquidem logus (Art feribit Plinius lib. 14 cap.7. in auo sephritur fal, sterilis est nihilagi gnit. Vnde guum Abinhelech Sichem destrunis fet, feminauit illie falem i quo perpetuo fteriem & defertum locum vehreddere vel faltem forera lem fignificare voluit, Iudicii.o. Et Zophonia., Propterea ficut viuo, inquit dominus Zabaoth, Deus Ifrael, ita futurum est, vt regio Moabsitin ftar Sodoma, & fili Ammon ficut Gomorrha, fqualidum fenticeti & faling, & aterna vastitas, Periphrasis est extreme vastationis, qualibus pal sim Prophetaru libri pleni sunt. Singulariter Hy potipofibus elegantem & Hyperbolis admodi audenté legis Efaiam 44, cap. de regione Idumeo rum. DU 22, defertam & fqualidam terraine telligunt Hebræi, quorum sententiam confirmat illud Elaiæ. 13. Ablatio præde vestræ, vt depastio bruci, ficut DUD, id elt, vaftatio locustarii,erit eius euacuatio.

SCIRE

re Sciendi verbo veutur Hebræi, pro vitare, caue re, & in huiufmodi locis Christus libenter vius eit, & eodem verbo ignorantiæ anteoccupatur. tada

e fide.

ome

thi in

atou

nie

n.

),34

gi

uC

m

ta

h,

n

1

fulci adpellatione labor venit, vt trituræ frue flus laboris. Zach. 10. Per cupiditate meam & ca fligaui eos, & cogregati funt contra eos populi, dum alligaret fe duobus fulcis fuis. Et Prouerb. 13. Multi cibi in ulcis pauperum.

SERERE.

i Berere ad iustitiam, est carni mortificande stude re, per cogitationem proprix miseria & diuina bonitatis, Zach. 10. Serite ad iustitiam, metite iuata beneficentiam, nouate vobis noualia, &c.

Metere beneficentiam, est recipere mercedem.

i Geñ. Et Iacob Drid est, innocuus, simplex, mi nime vaser & versutus. Vide latius in vocabulo Integri. 2 Hinc Simplicitas pro innocentia, synceritate & integritate capitur à Paulo, 2 x or. 8 In multo experimento tribulationis abundantia gaudif ipsoru facit, & altissima paupertas eorum abundanti in diuitias simplicitatis eoru, & c. Sie Christus: Estote simplices sicut columba, & pru dentes sicut serpentes. Nam coluba no sunt vers sipelles, sed sine dolo syncera, & c.

SECVLVM.

r Est verð solita scripture Eclypsis Seculi, et vse subaudiendu enim, seculum: vt sepenumero cere nereest, presertim in scriptis Dauidicis, vt Pal. at In seculum & vsep in seculum. Quibus tri verbis nim sistematis seculum & vsep in seculum. Quibus tri verbis nim sistematis seculum transportation seculum coplectitur, hoc est, centra annos, ad tepus Latinis seculu dicitur. Passim auté in scriptura pro longo teporé vsupari solet. Hinc Hebrai frequenter vtuntur hoc vocabulo pro generatione sue seculo me successiones.

Item

Jitem, Seculare pro mūdano vsurpat Paulus ad Titum. 2. Secularia desideria, id est, mūdana Alio qui Latinis seculare dicitur, quod centessmo oga anno instauratur, vt Ludi seu seculares.

A Secula feculorum, periphrafis est quæda apud Hebreos, qua vulgo exprimut eternitatem, sout sepe videmus hunc Tropum in sacris literis. Ad Ephesios cap. tertio: Sicut gloria in Ecclesa per Christu Iesum in oes etates seculi seculoru, idestillius seculi, quod succedetibus perpetuo seculis nunquam habebit sinem.

STYGMATA.

r Græca vox est, significat auté notă impressam. Solent auté serui notari à dnis ne quis alienusil los prosuis posset asserere. Sentit igitur Paulus se certas habere notas, qu sit seruus Iesu Christi, pro quo tam multa passus fuerat.

SATAN.

1 71777 Satan Hebreis fonat adversarium, & qui obfiftit atos obturbat, Satan enim aduerfarifigni ficat. Vnde & nomen Satan, quem corrupto no mine adpellamus Saranas, aduerfarius vocatur. quia omnibus sanctissimis rebus sele opponit. Matth. 4. Vade Satana. Ita & diabolus Hebreis fignificat Satan, vertice autem aduerfarium & ca Jumniatorem. Ita dicebat David, 2. Samuelis.19. Quid mihi & vobis fili Zerula, curefficiamini mihi hodie in Satan, id est, proaduersarioe Suade bant enim occidere Semei acce ita funeltum redi dere Dauid reditti volebant. At quia verentor ille spiritus nusquam no aduersatur nobisacpel fima y bicy fundet, tum ad vleionem postulatipo cultariter coepit Satan vocari. Vnde, uParalipat Confurrexit autem Satan cotra Ifrael, &incia uit Dauid, ve numeraree Ifrach Sed loba & alin dia eius

PHRASES.

315 theius plenius describitur, qui totus in hocest, vinobis aduersetur & noceat. Vnde Petrus ip. fum vltimo capite Epistole suæ prioris, rugienti koni obambulanti & querenti quem deuoret, fl milem facit. Et Zacha. 3. capite: Satan stabat à des itris, vt aduersaretur ei, &c. 2 Satanæ autem madere, est in aduersitatem concere, ad interitum carnis, hoc est, ad mortificandu externum homis nem, adeoch ipfum fcelus defignatum.

Proinde scripturarii more Satane tradere dixit Paulus, pro eo quod est adfligere, cofundere, perturbare. Sic enim Iob Satana traditus est, & Pau lorefertur datus angelus Satanæ, qui colaphie

zetipfum

SIMILITUDINIS

i Similitudinis nota fæpe præmittitur, vt Gene fls trigefimonono scribitur: Judas habitabit Leo proficut Leo. Et Esaias: Accubabit asinus pro florasinus. Et Psalmo vndecimo.

SIGNVM **EXTERNVM**

pro re spirituali. · Sacre feripture illud non infrequens est quod Metonomyce scilicet trasferatur signati nomen adignum. Illud jam cofirmabimus scripturarii lods. Gen. 17. Hoc est pactum meum quod obser vabitis inter me & vos, semen tuum post te: Cir cuncidetur ex vobis omne masculinu, & circun cidetis carnem præputij vestri, vesit signum fæs deris quod est inter me & vos. Infans octo dienz tírcuncidetur in vobis. Omnis mas in generatio nibus vestris, tam vernaculus q emptitius circu ddetur. Primo videmus hic pactum fiue testa. mentumadpellari symbolum testamenti, circun cissonem Metonomycôs scilicet, Circuncifio tes flamentii, träsfertur eni fignati nomen ad fignii. 103 Secun

ulus ad a. Alio nogo

a apud n, fleut is. Ad la per id eff

culis

Tam. usil

us fe pro

qui gni no.

II: nit. eis ta

ni de d

19,

Secundo, videmus idem fignu vocari fignum foederis, quod iam pactum adpellatum erat. Tertio, est fignum eius foederis, quod erat inter Deum & Abraham. Ergo infantes quoch eratin foedere: dabatur eni eis fignu, vt esse indiciocos perinde esse in foedere ator Abrahamu. Igitur & nostri no minus sunt in foedere quiti. Nosenim sumus promissionis filij, vt ex Galatis patet. Quarto circunciduntur eriam vernaculi atorem prittij, vnde familiam quoch videmus adnumerari patrono siue domino.

SVBITVM.

Improuisum nonnunquam in sacrascriptural gnisicat, quod caro no prouidet. Vnderstributes Vidi impium exaltatum & eleuatissicut Cedros Libani, &c. Et. 20. Extinguetur lumenturin medis tenebris, &c.

SVPERBI.

1 Superbi & impij, superbis ac insidiantibus be stips conferutur, videlicet Tigribus, Leopardis, Leonibus, Lupis. Iob. 4. Rugitus leonis &c. In Hebreo habes quince noia, quibus leo signiscatur. Sic Esau leoni rapaci cosertur. Et Edomsu perbis & de Ismaëlitis ac filijs Loth latrocinatu bus. Et Madianitæ sunt quadrinomines in serio ptura. Madianitæ; Agareni & Cedareni vocatur Hiere. 2 Item, Superbus pro præstacto, ad Titum primo capite Paulus.

STATVERE.

s Statuere verba, est implere, nec iacere permitter re, sed perficere. Danielis nono cap. Et statuiver ba que loquutus est super nos, id est, verbassaco pleuit, nec iacere permissit: sed sicut minatusch, ita etiam perfecit. 2 Statuere legem, prostabil lire, sulcire, Roma, 3, cap. gnum

at.

t inter

iócos

tur &

enim

p em pera

ura f

CE 16

iros

gin

ist

be

lis.

.In

ica

fu

iti

Ti

ur

Ti

c.

C/

SICLVS.

SENSVS SPIRITVALES.

i Sichis interim in drachmam, interim in didras

spirituales res non corporalibus sensibus, sed spiritualibus rimandæ sunt. Vnde in Deuterono mio: Videte, quoniam ego sum Dominus. Et in Pialmo: Inclinate aurē vestrā in verba oris mei. Et in Euangelio: Qui habet aures audiēdi audiat In Pialmo: Gustate et videte, quoniam suaris est dis. Et Apostolus: Bonus odor sumus. Et in Euangelio, Dūs mulierem side se tetigisse magis ga corpore ostendit, dicens: Tetigit me aliquis. Sic ergo diligenter observandū est, quid ad corporis sensus, & quid ad animæ pertineat dignitatē, ne ordo præposterus veritatem cosundat. Plura & quidem pulchriora Lactantius Firmianus divis

S V M M V M.

** Summum Moses posuit Deuteron.cap. 4. pro
extremitate, extremitate dico Ortus & Occasus,
Septentrionis & Meridiei, A summo, inquit, cœ
li vsque ad summumeius. Hoc est, a sine cœli vs.
que ad sinem cœli, a loco vbi terminus cœlo est,

narum Institutionum lib.6.cap.20.21,22,23.de quin

que sensuum voluptatibus disserit,

víque

DIVINAB SCRIPTVRAB
víque ad alterum terminum, ab Orizonte ad
Orizontem.

* Mos est Hebræis, vt prepositionem y que su pra aut propter significat, addant voci 35. Hoe est verbo aut rei, & loco aduerbij totum prose ri neque resolui debet apud nos & Græcos in il quod est, propter verbu ruum aut sermonem nu um: sed, propter e. Sic & Deuteronomij, z. Pro

STVLTVS. 533, ideft, Stultus. Verii non quamlibet ftuli titiam, fed que fit cufcelere conjunctachocnomi ne fignificat. Nam dicitur 7753 vitium oblati Dinæfiliæ Iacob, Gen. A. Ruprū virginis, Den. facrilegium ex anathemate Hiericho, lofue, sie lus admiffum in vxorem Leuitæ, Iudica, Visib la pudicitiæ Thamar, s.Reg.n.Hæcautem nota stultitia, g perdite nequitia & peruersitatis fact nora fuêre. Hinc & Abigail de viro fuo, qui do rus & malitiofus erat, dicebat: Iuxta nomeniu um fe habet, 533 vocatur & 7533id eft,negul tia & peruerfitas cum eo. Sic & Hofez fecundo: Et nunc reuelabo man al, id eft, perdiram fuper Mitionibus & alijs vitris vitam eius, coramocu lis amatorum eius. Vt igitur folium, cui fucus eius defecit: item cadauer, eo o excesserit via, 533 dicitur, fic puto & nihili hominem, cui de fit recta ratio, vera vita fuccus, 531 nominati De quo et Pfalmo primo in verfu tertio. Et Da teronomii trigesimosecundo capite, sapientiop ponitur populus 533, id eft, ftultus & no 331 id est, sapiens, Psalmo decimoquarto. Hint stuli tia fummum fcelus Hebrais fignificat. Hierem vigelimonono capite, Quo stulte peccanissent li

Sculeitiam supremum esse malorii omnium in Paradoxis Tullius disputat.

SCRIPTVRAE MOS.

· Sicnonnungua habet scripture mos, vt dicat alicuius effe, & quod ipfe facit, & quod ei fit ab alio Tra dicitur diuina bonitas Dei, o eam exhibeate dicitur eadem hominis, co eam percipiat. Adhunc modif inducitur Deus dicere de Chrie fto Pfal.s. Rex meus, eo o illi dederit vt rex els fet. Eundem vocat & Eccleffa regem fuum, nem. pe diplam regat. Pfalmo quinquagefimonono vocat Dauid bonitatem fuam, qua Deus ipfum dionabatur, & erat adiuturus.

SEPVICHRUM PATENS.

Elegans & cu primis apta Allegoria eft in ims pios qua Píalmo quinto explicat Propheta his verbis Sepulchru patens est guttur eoru, linguis husdolofeagebat. Nam ficut fepulchra ideo ape duntur,vemortuos recipiant, Ita impij femper hiane, & nihil defiderant aliud, nifi interitum & perditionem aliorum. Hacest charitas multorum Christianorum.

TACERE

ACERE, in scriptura nonnune quam nihil aliud,eft g quietam pa tientiam habere : qui Tropus free quens est in facris literis. Sic Exo. di.a. Dominus pugnabit pro vo. bis. & vos tacebitis. Quid est tace

bitis id eft quieti eritis nihil ad rem facietis, fed agetis quasi negocium nihil ad vos pertineat. Estis capite quadragesimoprimo: Taceat ad me

infula & gentes meruent fortitudinem. REBES! Sè

DIVINÆ SCRIPTVRÆ

fit Tacere & tumultuari, nempe alterumpati & quiescere, alterum moueri & mouere omnia, & vt dicitur: Cœlum & terram miscere. Hoctace re & quiescere Psalmo quarto reperitur.

Breuiter, Huiusmodi verbis ocium & securi tatem qua habent qui Deo sidunt, significant.

Isem verbū Tacendi positū nonnunquā repe rimus pro auscultandi verbo, per Metalepsim. Qui enim silentium postulāt, auscultatione quav runt. Esaie. 4t. Taceant ad me insula, &.26,

r Videtur Hebrææ linguæ proprium este, vriimmorem Dei vocet id quod nos cultū, metū Dei, seu pietatē dicimus, Græce ઝિલ્લાલ્ટ્રિયા pietatem Deiq venerationem, declarantes nihil este aliud deum in sacris literis timere, ā apud gentes tum venerari, piecpcolere. Sed talis timor est, qualis si si erga parētes dilectos, no seruituris iugum sub tyrānide. Tali reuerētia seu timore cū amoreco iuncto coluerunt sancti patres Deum, vt Geina. Et Moses duo illa cōiungit, timorē & observantiam preceptore, Deu.s. Vt timeas Dūm, &c.

2 Vnde Timere Deum nihil aliud est, q Deum colere. Sic coluerunt omnes pii:nam talis timor seu cultus est siducia in Deum, & conuersatioco ram Domino recta, ac ei seruire: quando impi secure agentes suisque libidinibus seruientes, de um contemnunt ac negligunt.

Timor ergo Dei, cultum fignificat. Namvbi Deus metuitur, ibi vere colitur. Sic & Tremor fæpe cum timore folet coniungi, vt Pfalmo fecti do, & Paulus facere confueuit.

4 Item Terror quoch accipitur in scripturis in terdu pro religione, 1. Corinth 4 cap. Terrorem

flum Domini, &c. Et illud quoque in scripturafrequens est, vt quas sumit Deus de improbis pænas, per terrorem significat, vt Psalmo sectido Et in indignatione sua terrebit eos.

Hinc duplex Timor oritur. Timor reueretize seu filialis, est qua filius patrem timet, id est, reueretur. Hunc timorem Latini reuerentiam vocat. De quo timore Ecclesiastes vitimo capite: Time Deum, & serua mandata eius. De illo timore plena est scriptura, & admonet commendat que nobis hunc summa charitate.

Alter est Timor poene servilis, qui ... Joannis quarto capite describitur: Timor poenam habet, id est, adsigit & cruciat. Roma. 8. Vos enim non accepistis spiritu servitutis. De quo spiritu servitutis in litera S diximus. Summa, Servilis timor malus, nam quatenus timetur poena, oditur Devus quatenus amatur Deus, metus abest.

Nocturnus porrò Timor est, vbi osa aguitur in insidelitate, in dei ignoratia, in meris tenebris, tali obliuione & cotemptu Dei, quasi non sit aliquis Deus. Vbi sit iusto Dei iudicio, vt impius semper sibi mali coscius, quum Deum sancto & siliali timore no timeat, tamen omnia vel tuta timeat, velut Cain qui proprie hoc timore noctur no adsiciebatur. Vnde in Psalmo: Non est timore pei coram oculis eose, illic trepidauer it timore, vbi no erat timor. Et in Prouerbis: Fugit impius nemine persequente. De quibus iter psal. Psat via illorum tenebra. Hoc nimir u est, quod Deuteronomis, as dicitur: Quod si audire no lueri tis voce Domini, palpabitis in meridie, sicut palpare solet cacus in meridie.

TENEBRAE.

Sane per Tenebras ferme tribulatione, miseria

aduerstatemos intelligunt, sicut per lucem selicitatem, vt Post tenebras spero lucem. Esaiz quinto capite: Adspiciemus ad terra, & ecce tenebra, id est, quærent vbique auxilium, & nihil præter tenebras occurret. Hæ nimirum tenebræ illegen teriores, quas interminatus est Judæis Dominus Esaiæ. n. Quia stelle cœli & succule eius no faciet fulgere sumen ipsorū, hoc est, nulla resocillabitur consolatione, sed aduersa erunt omnia.

tem funt Tenebre ignorantia, iuxta illud:Te nebris obscuratum habentes cor. Denice pecca tores & impij omnes tenebræ sunt. Eratisaliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. Item Ioan., vocatur Christi ignorantia, & quic quid præ Christo homines seculi amant.

Jitem Tenebre nonunqua supplicia, & dama torum desperationem, vtest in Euangelio: Mitte eum in tenebras exteriores. 4 Item Tenebra rum nomine vocat Paulus comessationes, laciuias, simulachrorum cultum, & similia.

TEAO E.

r Finem nonnunqua Latini exponunt, nonunquam columnationem ac perfectionem lonat, non interitü, ντ Rom.10.capite: Finis enim legis Christus. Nam Græci quod absolutum & omnibus quæ solent requiri perfectum est, τίλου appellant. Quod & Augustinus explanans Pialmo quinto indicauit.

TENTARE.

Tentare Latinis fignificat exasperare, irritare. Sic Exodi decimoseptimo cap patientiam & lo ganimitatem Dei irritant ac contemnunt. Et in Actis: Quur tentatis Dominum, vt imponatis iugum fuper ceruices discipulorum?

Breuiter, Est Deo obstrepere, seu murmurare vel indignari, & cu vel contemptu Dei, adeocp ex insidelitate audere, & omnino experimentum de aliquo sumere. Exod. 17.14. Esa. 8. Num. 14.21.22 Heb.2. Matth.4. clarissime patet. Nam id scriptura vocat murmurare aduersus Deum.

3 Tentatio Hebreis no modo probatione quan dam fignificare, verumetiam adflictionem, vexa

tionem. Deut.7. Tentationes magnas.

4 Hinc Tentatio est, à dextris & à sinistris. A de atris tentamur, quum abundat carnis felicitates, sanitas, diuitie, maiestas, gloria. Tentamur & à si nistris, cruce, adflictione, & id genus malis.

TRANSIRE.

1 Transire, verbu est nonunqua forense, & idem eft quod in potestatem venire seu redigere & co ditionem mutare, vt quum serui fiunt qui liberi erant, quomodo in rebus Aegyptiacis in Geness habetur, capite. 47. Et populum ipsum transire fe cit ad ciuitatem de termino ad terminu: quas dis cat Moses: No solum tellus ipsa facta est Pharao nis, sed et populu ipsum oppidatim proprium fe cit Pharaoni, de suo iure in ius Pharaonis fecit transfre, vt sit facere transfre idem quod capite di minui. Sic Exodi capite decimotertio: Separabis omne quod aperit vuluam Domino, Hebræus legit חשברת, transire facias, idest, Mancipi faci. as Domino omne primogenitum. Hec loquutio figurata quoch Hieremię.15.cap.reperitur: Trans feram te in terram hostilem ignotam tibi.

1 Item Pertransire gregem, pro recensere, numes

rare vsurpatur, vt alibi tractauimus.

3 Transire dei, elegătissimus Idiotismus lingua facra, est vim atque energiam suam declarare, iu xta naturam casus adiuncti, vt: Dominus transi-

uit per Aegyptum, nempe occidendo primogeinita. Transit super faciem Moss, cum cognitione sui aliqua illustrando, & id genus alia. Sic Hose decimo: Ego transis super bonti collum eius, hoc est, iugum induxi collo.

4 Transit dominus, quando se patesacit, sicut co taminato populo in Aegypto, per Mosen & Auronem se aperuit. Ezechielis decimosexto capite

Et transsui prope te.

TAVRI

Per Tauros nonnunquam doctores intelligios mus, vt quorum est colere terram sua eruditione. Sicut & Paulus, 1. Corinth. 9. Jocum Deuterono mijadducit: Non obligabis os boui trituranti, Nunquidcura est Deo de bobus ? Esaiz. 10. cap. Et rauri & pulli colentes terram.

s Porro apud Dauidem vocatur plertics fortes,

potentes, diuites, & sua iustitia fidentes.

y Vaccæ autem stue vituli populorum, id est, ple bei & subditi, vna tamen impietate contra Dor minum & verbū eius coniuncti. Sic Psalmoni Christus conqueritur, dicens: Circundederunt me vituli multi, tauri pingues obsederunt me. Et Psalmo. 67. Congregatio taurorum in vaccis populorum.

TABERNACVLVM.

r Non vacat mysterio, o scriptura sancta similitudine eoru vtitur, qui in tabernaculis habitant. Nam peregrini in hoc seculo sumus, nec habe mus hic manente ciuitatem. Vide Basslium Magnum in Psalmum. 14. annotauit terrena hancha bitationem, quam ceu hospites in procinctucoli mus, tabernaculi nomine siue tentori significati. Olim autem Hierusalem & Judea erant tabernaculum, nuc verò totus mudus, vaticinio Esam.

Tilara loca tabernaculorum tuorum, &c. Item Tabernaculii testimonii sic vocatum est, o illic coueniret cortus Ifrael ad adorandi & fadificandum.Significat enim 79, couenire & con refaril Capitur etiam fæpe pro diuina promife Sone juxta illud Plal. 19. Testimonium Domini fidele, ideft, ed quod lex Domini iuftis fit teftis moniumad vitam, & impns ad mortem.

Item, Tabernaculu vocat protectione glorio. fari domuum, cuius vius erit, vt custodiant ab æltu in persequutione, ita vt per diem sol no vrat nos. Hoc zetu folis sponsa denigratam se fatetur. At spiritus fanctus venit super pios, & virtus al tissimi obumbrabit ipsis. Vnde & dictit: Domis nus protexit me in abscondito tabernaculi sui. Similiter defendutur in die iræ, que sicut tempe.

stas erumpet super caput impiorum,

4 Item, ciuitate munita, vt Pfalmo, Proteges eos in tabernaculo tuo à cotradictione linguaru. Adhec Tabernaculu Ecclessa dicitur militans Pfal.14. Dñe quis habitabit in tabernaculo tuo?

6 Ite, corpus ipium & vas fragile vniulcuiulcu anime fidelis, fiue anima pij in hac mudi peregris natioe deges, subinde absolui & esse cu Christo cupiens, 1. Petri. 1. Admodu extenuans, dum non domi (corpus fuum) fed tabernaculu, tugurium

adpellar, vt pastores habitare solent.

7 Haceadem forma loquendi & D. Paulus cor pus domicilium, vas testaceum seu fictile nuncue pat, 2. Corinth. 4. Duascy facit habitationes, &

duas peregrinationes, &c.

8 Tabernaculu pro domo apud Job quinto cas pite adparet: Et tabernacula impiorum no come pareant, More Orientalium, habitant enim mas gna ex parte in tabernaculis,

o Sic & Pfalmo.or. verfu.to.vxorem intelligit & liberos, qui domi agere folent. Hinc quum ferie ptura vellet Iacob patriarcha à studio vita trans quillioris & vmbratilis comendare, teffatur en versaru in tabernaculis. 10 Et pro familia, ve Iob.u. μετωνιμικώς, quauis nonulli referantad corpus, od anime domicilium, vt infra patebit, n Porro hoc interest inter Festum tabernaculos rum vetus & nostru, o illi memoriam celebrant fingulis annis tabernaculor olim in deferto ha bitorum. Nosautem spe falui facti, gemimus ad huc in tabernaculis agentes, vt absoluamur quadoct à corruptione, 2. Corinth. 5. Roma. 8. Atque eiulmodi spirituale festum olim quoq no igno. rabant patres fancti. Vnde Efa.83. Quam dilecta tabernacula tua Domine. Hac tabernacula Del funt, conventus & congregationes populi, qua est pulchra & sancta Ecclesia. Numeri. 4. Quam pulchra tabernacula tua. Et Prouerb.14.cap. Ta bernacula iustorum.

TESTIS.

Teftem Hebræi pro predicatore nonunqua e cipiunt. Efa. 55. Ecce dabo teste populis. Quomo do & in Actis: Eritis mihi testes in omni Iudæa &c. hoc est, predicabitis & testabimini de me Iu dæis, Samaritis, & cunctis gentibus. Nam testari vsu scripturæ idem est quod verbū Dei annūtia re, vt Psalmo. 30. Audi populus meus, & coresta bor te. Et Psalmo. 11. Illuc enī ascenderūt tribus Dūi testimonium, hoc est, populus Dei ascendit ad templū Dei, ad audiendum verbum Domini, & annuntiandum de Israele suo.

2 Hinc verbii Dii in scriptura testimonium ap pellatur. Et ob hac caussam, q Deus solet verbii suum per hoies eloqui, qui testes sunt ad populi

vt a

vier fuperioribus patet. Nam id quod testatur, son videtur, sed auditur, & tantum creditur.

Hinc Testimonium nihil aliudest, g verbu Domini per angelos vel homines eloquutum, quod fide requirit. 4 Et promissa Dei simul & juffa testimonia Dei dicuntur, que nobis scilicet de eius voluntate testantur. His itacs dum fudemus, dum incumbimus, & testimonia & fædus observamusitum & sentimus atos experi mur, vt vere nihil nisi bonitas sit et sides, quicad nobis Deus pracipit, quicquid à nobis poscit. hoc eft, cuncte eius viz, in quibo postulat vt gra diamur. , Alias Testamenta sunt, que aliquid reftantur flue alicuius rei memoriam faciunt, ve eft Sabbarum, Pascha &c. 6 Testimoniu fere reaut teltari, Hebreis annunciare, et exacte expo nere fignificat, confiteri etiam, non folum in iure sed in omni sermone, Exod. 20. Non loquaris co. tra proximum tuum falfum testimonium, hoc precepto vetatur, ne quis aut mendaciti in proxi mum confingat aut proximi dicta calumnietur. quodex cap. 19. Leuitici facile deprehenditur.

7 Testimonium, . Corinth .. Paulus capit pro

eo quod fibi à Deo demandatum erat.

Bei, testem ergo esse, aut testimonium serre He, braico more, significat id quod alicui demanda.

tum est strenue & constanter exegui.

parere, loqui, exhortari, aut conuenire eum, cum quo loquaris, Exod. 29. Testificabor quo qui ibi si lis lírael. 10 Ité, Inclina cor meŭ in testimonia tua: nihilaliud est, quo voluntatem meam, cogitationes meas, desiderium meŭ inslecte ad ea qua loquutus es, ad tua oracula, precepta tua, in qui

Ae

pof

que

gila

Dtu

VO

Ha

cin

off

eit.

qu

gi,

OS

cit

po

fer

fti

1

m

ra

V

E

cr

B

bus vita & animi & corporis posta est. Apparet in hoc loco testari nonnunquam sumi proco quod est loqui Deŭ cum homine, & testimonia Dei este estus oracula, eius voces, eius eloquia, Num.17. Vbi testissicabor vobis, aut testimonio mei vobis exhibebitur, vbi mei contestatio vobis siet.

TVRRES.

Turres & muri in scripturis allegorice fignificant duces & protectores & maiores in populis. Sic Psalm. 11. Fiat pax in muris tuis, ideltin maioribus, & abundantia in turribus tuis, ideltin rectoribus Ecclesia. Et Psal. 49. Ecce muriui in oculis meis semper. Sic etiam Psal. 17. In Deo transgrediar murum, idest, omne potetia hum mundi, in qua fortis ille custodit aurium sundo nec fortior veniat, & vincateu. 2 Porròum ris nomen Dominiest. Turris fortissima, nome Domini. 3 Turris item Ecclesia est.

TRIBVS JOSEPH,

i Quod fialicubi in scripturis reperimus tribii Ioseph, intelligimus tribum Manasse et tribum Ephraim. Na Ioseph per se nullū tribū costinuit.

TYPORVM RATIO.

Typi & figurænon více adeo omnibus meris quadrant veritati, & in omnē (vtaitī) angulum, vt nihil defit, nihil fuperfit. Sēper veroin typo quiddā est, quod veritati respondeat, lice non per omnia. Hæc autē non sunt in quibus su dei cardo versat, quare in hisce rebus nequaqua contendere, Spirituales sunt delitiæ, quæmente piam oblectant & recreat, quas impia mens respect & contemnit.

TEMPORIS REDEMPTIO.

cassonem vbics objectentes, est nobis circumpo

cteconuerfandum, benefaciendi occasio, vt res preciosa velut emenda, hoc est, omni studio, & posthabitis rebus alijs omnibus quærenda, id quod Dominus in Euangelio, et item Paulus vi gilare vocat. 2 Validissimu itaque est præce, ptum, redimere occasionem, id est, vt quisqs suæ vocationi seruiat. Ea est enim cuiusque occasio. Hac de re precepit Paulus Romanorum duode, cimo, &. i. Corinth. 12. vt suum quodos membrii officium faciat. Sepe & in Prouerbijs præceptu est, vt per occasionem laboremus, hoc est, vt suum quisqs officium faciat. Idem sere totus Ecclesia stes docet, debere vnumquemos suo officio fungi, in side et timore Dei. Cosule ad hoc Paraphra ses Erasmi Roterodami,

TRITVRARE.

r Triturare est idem quod predicare. Aposto lus prima Corinth, nono probat: No obligabis os boui trituranti. Sicapud Micheam quarto di citur. Surge & tritura filia Zion, quia cornu tuu ponam serreum, & vngulas tuas ponam æreas, & comminues populos multos & c. At cornu serei & vngule æreæ, quid sunt, nistillud Chrissi: Ego dabo vobis os & sapientiam & c.

Triturare ferreis plaustris, est coculcare, Que metaphora est ducta à bobus paleas triturantions, & frumenta excutientibus, Amos. L. Triturauit plaustris ferreis, hoc est, rotis dentatis. Qua vius est Esa. Triturabitur Moab sub eo, sicut teruntur palee plaustro, 4. Reg. 8.

TORCVLARIA.

Torcularia fignificant mystice passiones, vt Esa. Torcular calcaui solus. Quod omnes sa cri parres de Christi passione intelligunt. Veru Beaus Augustinus satis erudite, per Torcular intelligit

intelligit ministerium verbi Dei in Eccleffa in quam fententiam plures scripture confonant ve Elaiz. Et torcular extruxit in ea. Sicutenim bo ues in area terentes fignificat predicatores, Co rinth...Ita & calcantes in torculari coidem figni ficant. Hinc vinacia & palea triticum & vinum in scripturis passim significant populos verbo Dei vel eruditos, vel induratos.

TERRA.

Genefis.r. Terra vniuerfaliter adpellatafimul cum ipfis aquis, terre adherentibus, ficut appella taeft in ifto Pfalmo, vbi coeleftium laudibuster minatis, ad terram facta est conversio sermonis. & dictum: Laudate Dominum de terra, draco nes &c. Nec postea dictum est: Laudate Domi num de aquis, Ibi enim funt omnes abyffi, que tamen de terra laudant Dominum. Ibi etiamo ptilia & volatilia pennara, quæ nihilominude terra laudant Dominum, secudum istam vnins falem adpellationem terræ, fecundum quam en de toto mundo dicitur: Deus qui fecit calumet terram, flue de arida, fine de aquis, quecunqua ta funt, de terra creata, veraciter intelligour. Au gustinus de Gene, ad literam, lib.o.cap.i.

Sepius dicuntur terreni homines, ve fittem συνεκδοχικώς, pro agentibus in terra, Gen.s.ca. Corrupta est autem terra coram deo idest, aded peruerle viuebant homines, vt ne Deum quide reuereantur. Nam corruptum esse coram Deo,

est illius mandatis repugnare.

Sic Efa. 2. Quum furrexerit iple ad concurien dam terram, hoc eft, terrenos homines, indigni qui nominentur homines : sed vti terra funt,in terrena fola sapiunt. Sic Esaig cap. vndecimo m renos homines, qui præter terram sapiunt nihl,

8,000

vocat

at.

mr.qu

lizli (

ac pat

faciā (

ginta

regio

· E

libet

Ten

folar

80

tent

tibu

níhí

terra

vige **ipiri**

deh

2

dio

com oh

imp Ifra

Pfai

81

eod

ZCS

ban

funt

319

& non eccleftis vocationis participes: Terram voat nimirum illos ipíos, quos & impios vocat. 4 Terra pro regione nonnunquam capio ur, quomodo fexcentis scripture locis est videre latiquoca & Galli in loco terram pro regione e patria capiunt, Hiere. 4. Cosummationem no facia & Deut. 4. In hac humo: vel iuxta Septua gina: Ego enim morior in terra hac, id est, hac regione.

s Et Aben Ezra, per Extremum terræ, queme libet terræ locum intelligit. 6 Item Terra fatigata dicitur, quando perpetuô radijs folaribus aduritur, ideo & nullum fructū adfert

& defertaeft, Efaig. 52. capite.

a. in

ntvt

m bo

.Co.

erbo

mul

db

ter

ıis,

100

i

R

はの河井

7 Item Terra nonntiquam vsurpatur pro por tembus, apientibus, in terra & mundo viuene tibus, quorum corda, mentes & sensus & animi mbil nisi que terrena sunt sapiunt. Quæ quidem terra nunquam non mouetur, vbi Dei verbum vigere sentit, eò quod silud cœleste, & omnino spirituale sit, Psal.17. Et Paulum ad Galat.3. lege de hac allegoria. Nam semper aduersatur spiritus similiter legimus in Euangelistis, in resurrectione Christi terram commotam suisse.

conversatione, Esaias vigesimosexto.cap.negat o habitationem iucundam scilicet, habituri sint impiroranni. 10 Porrò Terra Domini, terra liraci, & montes eius, sicut montes Hierusalem, Esaizu, cap. Vt conteratur Assurin terra imea, & super montes meos conculcem eum. Sic etia eodemeapite:populus per terra exprimitur, teges verò & principes per abietes & cedros Libani. Conticuit omnis terra, etiam abietes letati sunt tibicedri Libani.

Terra

Terra Ifrael decor Iacob dicta, Pfal. 47.
In terram longinquam manibus proficere,

id est, in terram distantem longo intervallo.

Terra siue caro in scriptura silere coram facie Domini, non in vno loco dicitur, quod idemest dicere: Domini est omne regnum, hoc est, nomi ni eius honorem det omnis mundus, tanta reue, rentia, vt coram ipso sileat, & plane Dominum fateatur, Zach.cap.2. Siluit omnis caro.

TERRA VIVENTIVM.

Simplicissimo Tropo scriptura nihil aliud est Terra viuentium, quam hæc præsens vita, in qua nos viuimus & habitamus. Esaias capite quinquagesimo tertio describés mortem & pal fonem Christi, sic air: Abscisus est de terra viven tium. Et adhuc clarius Ezechias explicat, yt il lud ex fua Cantione videre licet, quum ait: Ego Vadam ad portas inferi: Non videbo Dominu in terra viventium. Hieremie vndecimo capite. Et excidamus eum de terra viuentium, SicDa uid Psalmo, 114. Placebo Domino in regione Vi uorum. Item Pfalmo vigefimo fexto, &. 141. Cre do videre bona Domini in terra viuentium, fa tis indicat de fide dici, que est in hac vita fanctis. Eodem Tropo vius eft Christus Marth, Beat mites, quoniam possidebunt terram.

Terra columnæ. Terra nulla re sustentatur, niss manu Dei, quemadmodum sob. sadicium Qui appendit terram suam super nihili. Tamen Psalmo septuagesimo quarto. Ego confirmati columnas eius. Sumitur Metaphora ab adiscis nostris, quemadmodum & Iob nono. Qui com mouet terram de loco suo, & columnæeius con cutiuntur. Et Iob capite vigesimo sexto, Coli

ne quog cœli dicuntur.

Tempus

00

W

le

fe

qI

fa

P

n

F

k

n

te

n

Tempus Gene.z. Et erunt figna & tempora. ponideft, quod à Philosophis mensura motus vocatur, & de quo Plato, De hoc tempore intel lexit inferius cum dixit, erunt in dies & annos: fed hic tempora vocantur, dies, stati, ac folennes, quos Hebrei à contestatione atquadmonitione adpellant a verbo אין,ideft, teftatus est quarum dierum frequentissima est mentio in facris literis, earum itaque Sol & Luna indices funt,ad folis enim ac lune curfum, hui ufmodi dis es celebrantur, ac repetiitur. : Tempus & te. pora apud Danie,7. tradentur, inquit, in manus eius, vice ad tepus & tepora & dimidium tem. poris, hocest, ad annos tres cu dimidio. Sic etia metaphrastes Joannis : Et data est ei potestas vt facerer bellummenses quadraginta duos. Ecce totidem menses faciunt annos tres cum dimidio Et tato quidem tempore prophanatum erat sub Antiocho templum, qui & iple Antichrifti figu ra.Et cap.n.Ad tempus & tempora & dimidit Ioannes claram paraphrasim posuit, dicens : Ad modicum tempus, quo modo loquendi freque. ter vitur quoties breuitatem huius vite indicas revult. Nam quía hebdomada plenus numerus eft,dimidiata hebdomada, abbreuiati temporis symbolum est. Sic Ioannes Apocal.cap.sr. dicit corpora prophetarum per tres dies & dimidit, non poni in monumentis. Item capite decimo tertio describit per menses quadraginta duos, qui & ipfitres annos cum dimidio reddunt. Et infradies mille ducentos nonaginta, & iterum dies my circiter tres annos cum dimidio constituunt. Tempus nouissimum, in scriptura omne illud spacium a natiuitate & ascensione Simply Tefu

Jelu Christi, více ad confummatione feculi, quie quid interim geltir est, aut fiet adhuc, dicitur fieri 4 Tempori servientes in nouiffimis diebus. Dictu est Pauli, q.d. omnibus omnia factus fum Si quicquid vlli hominum facis, tanquam Deo iofi facias adeò non licet tuz gloriz, voluptati auaritie inferuire, Matthei vigefimo quinto cap. Quảm diu feciftis vni ex minimis meis mihife ciftis. Cogita te Dño inferuire, non hominibus. Tropo facre scripture extrema tempora apo stoli vocant, quibus Deus misit filium suum.Ga lat. 4. Quibus Christus ipse docuit, quibus nihil preter Christum doceri vult. Sicut in Epistola ad Hebreos, inquit: Loquutus est patribus per Prophetas, extremis autem diebus loquituseff per filium. Vocantenim hec vltima temponab afcensione Domini ad extremum víque judicii Item Termini atatum, .. Corinth. w. quoq vitima actas eft d Christo ad confummationen feculi. Prophetæ nouissimum tempus, Ioannes nouiffimam horam vocat:vt alibi explicatifelt Tempus in loco fignificat oportunitate & occasione xaigop pro quo viurpar wea Romin. Item Tempora, modus loquendi eft, en an norum multitudinem & longa tempora fignifi cant. Dimidium vero temporis fignar ablatione & euerflonem. o Mos scriptura eft, Tempus exactum ac finitum dicere impletum Actileum do capite. Cum impleti effent dies Penthecofies id est, euoluti iam ac transacti. Ita Lucz primo: Cum impletum effet temp us Elizabeth parien di.Et Exodi vigesimo quarto capite. Implebo dies tuos, pro eo quod est, non abbreuiabo cos, fed faciam diuturnos. Sic ad Galata, cap. Vbian tem tempus fuit completum. Et ad Ephelos, Plening

Penitudinem temporis vocans, quod Hebrai Santum, nam Hebrai Kyy quod militia fignie fat, & tempus statutum ac exercitum.

Inquibusdam scripture locis vocantur no uffimi dies, in quibus nasci & debebat Christ, per quem dimissa sunt peccata nostra.

TEMPLVM DEI.

r Significat quemuis locum, in quo populus Dei conuenit ad verbum, qui cum sit vere temp plum Dei d'se non inepte denominatum.

Sic Becleffa & populum & domum fignifi. cat. Hinc Paulus vocat Christianos homines vi ua Templa Dei spiritui sancto consecrata, Psal. 16. Dominus in templo fancto fuo, Dominus in colo fedes eius, Sedes Dei, est anima pia, ac fancta & coleffis. Atquific in spiritu colum et terra conveniunt in vnum, & nihil differunt, nifi fide & sperial Templum Dei prophanare & peri dere, sint hi qui pro Euangelio humana docent. Et illi vocantur Prophanatores. Est autem vni. ce delectatus Apostolus figura templi Dei, de qua, i. Corinth. 6. & Ephef. 4. , Porrò Templum Dei, tabernaculum, Sanctum Dei, & hu iulmodi voces nunquam fine magna Emphasi ponuntur, et significant omnia illa sieri in spiritu que fiebant in templo corporaliter. Ezechies lis capite trigefimo septimo. Et erit tabernacu. lum med cum eis, & ero eis Deus, & ipfi erunt mihi populus &c.

TRADI IN MANVS DEL

Est Deo vindicate puniri, qui punit aterna vindica, Psalmo. 9. Vt tradas eos in manus tuas. Re gius propheta loquitur de his, qui extremo iudi cio apprehedutur, in fine mundi, postqua impiestas coru preualuerit per orbe, in desperata vsque

emendationem. Nam corrigibiles non traditin manus suas, sed vt Psal. 88 dicitur: Visitat in vin ga iniquitates eorum, & in verberibus peccare eorum. Horrēdum est autem incidere in manus Domini viuētis, vt Apostolus Hebr. 10. intonat, Quia hic non est qui eripiat, & Psal. 49. eodē tro po & Psalm. 20. dicitur: Inueniatur inimicis tuis Et sumptum videtur ex lege Mosi & alņs veterus Instrumenti libris, in quibus sæpissimelegimus, Hostes tradi in manus filiorū Israel, & run sus, Israel in manus hostium, quoties vindicam sumptam, aut sumendam legimus,

TVBA EXTREMA

Paulus r. Corinth.s. Per tubam extrema cam vocatione intelligit, qua per angelos eucabit mortuos Christus. In Epist.ad Thest. atauna vocat. Ioan.s. Voce filip Dei vocat Christus. Et Psal. 49. dicitur: Aduocauit cœlum desursum, id est, angelos è cœlis, & terram.i.homines è terra, Matth. 24. Et mittet angelos suos cum tuba & voce magna, omnia enim idem significant, et allud also exponitur.

AD TVMVLOS

Velut semimortui senes, Esa. so. Est Prouts bium, offendere dicimus ad sepulchra senes acde crepitos capulares, hoc est, vicinos esse morti.

TRANSITIVA VERBA

apud Hebræos.

Vtūtur Hebrei trāsitiuis verbis in aliū, no tan
tū vt in alio quid sieri signisicēt: verū vteius rei
quam verbū signisicat magnitudinē ostendant,
vt apud Esaiā...cap.videre licet and idest, corrumpere facientes, ponūtur pro tam corruptis vt alios corrumpere possint, hocest, pro
perditissimis & corruptissimis, Quemadmodil
& Latin

breos

Latini quoce perditum adpellat eum, qui no mumiple perditus est, sed alios quoqu perdit: &corruptiflimum, qui non folu iple corruptus of fedalios quoca corrumpit.

upobeu TESTAMENTVM.

Tellamentum in facris aliquando accipitut pro ordinatione aliqua, metaphora fumpta à mo rienribus qui restamenta condunt, id est, ita res fuze difponunt ordinantce vt volunt.

Aliguando pro certa ponitur promissione, & per metalepsim nonnunguam pro ipsa pecca torum remissione testamentum vocauerunt.

Testametum abusiue interdum accipitur p figno aut symbolo testameti, quemadmodii instrumenta dicuntur testimonia, qui tamé nec spi rent,nec loquatur, fed figna funt dictorum & fae ctorum corum, qui aliquando spirabant. Aliud exemplum & clarius : Accipiuntur nonnunqua instrumenta pro testamentis, vt apud Cicerone sepenumero, apertum est testamentum &c. At li tere non erant testamentu, sed bona legata. Quid enim profuiffet literas legatas effe ? fed in literis continebatur quid cuice legatum distribui opor teret ma Sic & in Euangelistis, Testamentum eftmors & languis Christi.

Testamentum proprie est vltima & irreuo. cabilis morientis voluntas. Qua ille suorum bo norum heredes instituit. Sic Testamentum fiue feedus Christi verba dei sunt, quibus dicit:Hoc effcorpus meum, hoc facite in meam comemos rationem &c. & quod nos per Christum in fie lios Dei coaptati fumus. 6 Hoc Testamentu pro verbo Dei interdum accipitur, quod verbu Dei veritas eterna elt &c. 7 I tem pro pacto Epromissione, Chrysostomus in caput ad Her hebA

breos decimum, Homilia decima nona.

In Testamento manum ad fœmur ponune Hebrei, dum iurant, in ceteris rebus eleuant manus, quod ea ratione sieri puto, op sœmur principium est pro seminandi & gignendi. Quadoqui dem igitur saluator omnium hominu Christun semen illud benedictum ex illis nasciturus erat corporaliter, & omnes homines in side Abraha collecturus, ponunt manum ad sœmur, quoties huic rei admonere volebant. Ideo tam anxie & Iacob adiurabat Ioseph filium charissimu, & cui maxime sidebat à iuramento & externo signolis berum esse non voluit. Ardua enim res erat, & maximum mysterium.

TORRENS.

Torrens propter transitum siue decursum, bull autem & propter hyemem, quam habetdis uersarum tentationum atque tribulationum, recte nominas presens vita, ita vt Dauidde Chris sto diceret: quia & ipse de mundo & de eiustribulationibus, vtpote similis nobis essectus gui stauit, Psal, 119. De torrente bibens.

Torrentes Belijaal, metaphorica loquutio, intelligitur per eam vehemens tyranorum per lequutio, que vndationi comparatur aquarum

Samuel.zz.

THRONVS.

Thronus fiue sedes, imperij, regni symboli, sic & sceptrū a virgarū ratione (vt Calius didt in antiquis lectionibus) haud ita dissirtest signi veteribus censebatur imperij siue regni, necnon orationis & iustitiæ quoqs. Proinde Agameno ni late imperitanti & Telemacho, apud Homer rū concionati datur, adeoqs & pro ipsa regnial ministratione iusta & sancta vsurpatur, Nama Achil

Achilles per sceptrii, ceu sustitiz symbolii surat, Hebr. "Côsedere in throno masestatis in cœ lis, hocest, vere filius Dei est & æqualibus cum patrebonis potitur & summo honore conspicus. Nam hoc sibi modus iste loquendi vult.

Per thronum autem maiestatis, Deitatem in telligit scriptura, sicut nos per imperatoriam ma

iestatem, Ccfarem.

VERBVM, AOFOX.

ERBVM & Sermo, rationem, rem significant ex 737. Sic Ioannes orsurus a diuina Christi natiuitate atca ad humanam ab illa descensurus. Sic ergo insit. Ea res, ille Dei sielius, aut quocuq nume istud, de q

dicturus sum, adpelladū est, erat in principio. Et λόγον Grecam vocem posuit pro 323, qua Hes brei longe latius ἢ λόγω Greci vtūtur. Sic dicit, verbum est Deus, pro, Est illa res de qua loquor et Gen. 19. Facere verbum. Septuaginta. Nõ enim potero facere rē. Quapropter in libris Regum, non esset dicendum sicut scriptum est in libro verborum dierū Regum Israel, sed in libro terum gestarū. Et illud: Excepto sermone Vriæ Ethei, id est, excepto facinore, in Vriam Ethæū perpetratum. Et illud, 2. Regū. 2. Quod est verbū quod sactū, dicēdum enim suerat, quod sactū est Idē loquendi mos est & apud Grecos aliqū, vt aus proge ĕπΘ.

y Verbū interim nonunqua fignificat caussam narrabile & sactūaliquod. Verbū quod vidit, Bla., Vt & Luce., dicunt pastores: Videamus

hoc verbum quod factum eft ad nos, id eft, iem ipsam, de qua nobis dictii est. Nam mos est He brææ linguæ, quodlibet negocium, caustam, aut sactum, verbum dicere, eò quod verbis solant complecti & narrari. Sic etiam Hieremiæ, jap. Non erit tibi difficile omne verbum. Sic & in libris Regum sepe inuenies. Lucæ primo. Non erit impossible apud Deum omne verbum.

A Summa. Verbi significatio augusta est apud Hebreos, sumitur enim 727, pro toto negocio, caussa, totaca historia, patet in sacris literis, Luce primo. Per omnia montana Iudee vulgabantur omnia verba hec. Vnde & Ioann. 6, Verbaque ego loquor vobis, spiritus & vita sunt, hoc st, Hec caussa qua vobis exposui, cœlestis spiritus est, acvitam pariteis qui ei credunt. Et Danta, Verbum significauit, hoc est, negocium.

Mos quoque scripturz est diuinas leges, & precepta & prophetias verbum adpellare,

6 Item ponitur pro religione, vi & veriate Dei, Loannis primo cap.

VERBUM DOMINI.

V

20

in

Di

ab

tri

pa

pl

hig

in

fer

GIT

s Si quis prophetarum dicit, oftendit se non esse ex Pseudoprophetis, qui currunt etiam non vocati, magnarique interim autoritatem dicits conciliat. Quis enim Dominum creatorem celi & terræ, Dominum angelorum et regem glorig audire dedignabitur? Hinc est, cur semper Prophete addant: Verbum Domini, vel: Hæcdick Dns. 2 Verbuæternu, Hebraismus esse dicit, quo resæterna significetur, acce adeo diulnas am huius consiliu. Nihil est enim verbum æternum aliud gresæterna, Vt sint verbugternumares, hoc est, Deus ipse eade res, hoc est, res, verbuer num Deus sunt, Deics consiliu & quicquiest.

Efauté verbi fignificatio amplior ac fplédidior and Hebreos quam rei apud Latinos.

Verbum reddere, est de negocio respondere,

Nehemie. Et reddidi eis fermonem.

Verbum abbreuiatum & consummans faciet Dominus (ait Esaias.16.) super terram, & cosummata abbreusatio in nadabit, iustuta credêtes implebit, ve nulla re abia ad iustitia opus habeat.

VERBVM QVOD

reuelatum eft.

Mos est Hebreis vt samiliarius inserant Dei personam, quo videlicet et maior sides dictis ha beretur, & Pseudoprophetar u fastus minus cresceret. Vide & Moses crebro dicit: Hec dicit do minus, hac oratione sepissime vtuntur Propheta, Esa. Verbum quod reuelatum est Esaie &c. & Tituli formam pre se ferunt.

WERBI DIVINI

nomina.

Aqua vocaf, eò q in æstu persequutionis, que velàcarne, velà diabolo, velà mudo nos refrige ret, naqui humiliati lege, sicut ceruus q desiderat ad sontes (vi Psaltes ait) aquaru, Euagelion sitire incipiu. Vinu quod exhilaret ac letificet cor pacificas coscientia, que cruciabas, sciens cora se abominabile, sed vinu diuine sapientie detergio tristiria illa. Lac, eò q nutrit, cresceres saciat paruulos, vice in mensuram Christi. Venitur ad aquas, & emuntur, & bibuntur side, prout ampla & seruens suerit, Esa, s., cap. & ... Pet. 2.

4 "Lucerna, quod citra hoc verbum omnia caliginosa sunt, & quod qui hoc verbum sequitur inerrorem impingere non possit. V nde Psal. 118. Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen

femitarum mearum.

Serre

Lumen, quia lucet in medio praue & peruer se nationis:vt Pfal.119. Lumen semitarum tuari. Pabulum, quo fœcundatur & feruatur fecus rum, placetcy Deo, quicquid inciderit quodope retur. 7 Vox,vt Ioan.io. Illas quoch oportet me adducere, & vocem meam audient. Adpella turautem Euangelium vox, vt discrimen Legis que muta, in tabellis mutis inscripta fuit. Euan gelium autem vox viua cordibus nostris inferi bitur. Hinc vox predicatorem fignat, id eft, non nisilla que Deus, que Christus illi in os dederit effari debet, Marci.i. Vox clamantis in deferto, hoc est, sum vox clamatis, ego nihil aliud docco quam quod Dominus fuggerit, non menm, fed Domini verbii doceo. Vox enim Domini lum, 8 Dextera Domini, vt Pfalm. 79, Perfice vine istam quam plantauit dextera tua,idest, verbum 9 Calciamentum, quod nos dirigere debet, ne erremus, ne impingamus : & hucipe ctat Numeri nono. Per verbum figebant tento ria, & per verbu illius proficiscebantur, & Eph. fexto ca. Calciari pedibus, ve parati fitis ad Eua gelium pacis. 10 Panis viuus, qui de colo de Icendit, Ioannis sexto. Hocest, verbum Deiest, quod viuificat, Deut. octavo, vt oftenderet tibi quod non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod de ore Domini egreditur.

Margarita dici poteft, quia nihil pretlofus, Ideo vetat Christus has margaritas no esseno inciendas ante porcos. 12 Carbunculus, Chrystallus, Saphyrus, quia ardens & lucens est, luch dum & cœlestia nobis tradit, apud Esaiam repories has Metaphoras. 13 Folium, vt Psalmos Et folia eius non desluent. Folium nanque infactis literis signat verbum & doctrinam.

erme.

n

sermo crucis à Paulo adpellatur, et quod car nem offendat & mortificet. 15 Deinde stultitiam vocat, quia pugnat cu sapientia carnis.

Nuncupat & potentiam sue virtutem dei, q st organum quo Deus potetes facit eos, qui credunt, 1. Corinth. 17 Brachium, vt Psalmo.25 Parauit Dominus brachium suum, id est, verbü fanctum in oculis oim gentium, & videbit omnis terra salutare tuum. 18 Pluuia voluntaria vt Psalmo. 67. Pluuiam voluntariam segregabis hæreditari tuæ. Et ad Hebræos quarto capite:

Viuusest enim sermo Dei & efficax.

Mela, Plal, n. Parasti in cospectu meo mesam.

Me Item, verbū Christi acutum esse gladium & salutare, ex multis scripture locis perspicuum est vt Ephe, 6.cap.

1 Virga ferrea, Psalmo. 2. Roges eos in virga serrea. Apocal. 19. Esa. 11. Psal. 44.

Mesagitta munda & Scutum, sepiuscule in Psal.

Mis, vt Psalmo. 44. Sagitte potentis acutæ, cadet in corda inimicom regis.

Mesagitta oris & verbū Domini cali siemati sunt, & per spiritū oris eius omnis ornatus eorum, vbi Psalmographus pro eodem accipit, nimirū pro virtute, potentia & efficacia Dei, qua creata omnia sunt & consistunt.

15 Item Prophetæ Vissonem vocarunt, nec mis nus recte verbu Dei ad se factu, quo Idiotismo ferèsemper vuntur, pro eo quod est, Loquutus est Dominus, vt Genesis. 15. Factus est sermo Do miniad Abram per vissonem, dices. Et lucæ. 2.

onerosamos Dei iram predixerunt.

VERITAS.

Exvaris scriptura locis colligitur nak He

bræis signisseare núc synceritatem & integritate, nunc certa & plenam benesseatiam, núc certitu dinem & sirmitate, side. Hæc enim osa signisseat vna eademop vox Amë & Ameth. Hinc Hebrai simi sunt sidelis sermo, pro certa indubitataq, ratio, res, cossium, &c. Sed ad institutum.

2 In primo fignificatu vius ea voce est Ezechiar rex, quum orabat: Recordare Domine, que veria tus cora te fuerim in veritate & corde periesto, egerimos tibi quod probatur. Hic veritas quid

aliud eft, & lynceritas & integritas.

3 Inaltero creberrime in vsu est, & iungitur sei 101, quod benignitate significat. Dicebatada miliam Bethuelis seruus Abraham: Si libetsam re cu hero meo benignitatem & veritate, quod idem pollet ac si dixisset: Si libet hero meo iusta & plena benignitate exhibere. In hac significatio ne coiunctum 101, deo identidem tribuitur, u sus solius bonitas plena & certa existit.

A În tertio fignificatu vius illa voce fuit idem Abrahæ feruus, quum gratias ageret Domino, quer fuum fecundă & prosperu fecifiet. Dedusit me, dicebat, per viam veritaris, idest, viam verita ex optatam. Sic & Ezechias gratulabatur fibl, quod suis diebus futura pax esse ex veritas: vbi in Veritatis nomine intellexit certum ac firmum regni statum, quemadmodum Pacis nomine su cundum & prosperum.

s Item Veritas, Iultitia, Pax, Verbum dei, comu ni scriptura viusoli quide Deo ascributur, quod solius dei beneficia sint, que in nobis operatur, &

ai

na

nobis largitur & concedit.

Veritas Euangeln nihil aliud est, nist exhibitio promissionum quæ ex debito sit, qua Deus se nobis obstrinxit,

Milerleordia, est beneficium gratis exhibitit. Misericordia gratis promittit, Veritas promisfionem implet. Veritate fortiter vrget Iacob de um Gen. it. Ita mifericordiam & veritatem in. terpretatur Paulus Roma.is. Pfalmo.24. Omnes viz Domini, misericordia & veritas. &c.

Via veritatis apud Petru, 2. Pet. 2. eft via vera, &able vllo fuco ac hypocrifi fyncera conuería. tio secundu verbu Dei instituta, que nimirum f deseft, in qua omnes vere Christiani ambulant, . Peta per quos via veritatis blafphematur.

Veritatem auté facere, est fidelitaté exhibere, et id quod audis aut profiteris, reipfa prestare. Similar VISIO

הזרו

Hazon, qua voce oes visione sunt interpretati ed pisso diversimode apud Prophetas accipit. · Aliquando pro spectro, vt quum Esaias vidit speciem Babylonis nocte expugnate. Hieremias virgam amigdalinam, ollamos feruentem, & Pe trus linteum omnigenis quadrupedibus refertu cœlo demitti. 3 Aliquando autem pro reues latione interna, qua mens citra omne spectrum illustratur, ve quod prius ignorabat, videat: que admodum, .. Regum. 7. Dauid dicit auricula fibi Domino effe reuelatam, hoc est, menti ac cogis tationi inspiratum, ve ad ædificationem templi materiam contrahat. Et,1. Corinth.14. Quiscy re uelationem habet, hoc est, pro mensura que ei cœ litus eft data, videt atch intelligit. Et paulo post: Quod ff fedenti reuelatum erit, primarij isti tace. ant. Hoc est, fi inter subsellia erit qui videat atque intelligat de quo est sermo, primarijs istis halluci nantibus amplectendum est Ecclesia, quod spiris

tus eius humiliori membro reuelauit. Paulo las

hius pater prophetiz nomen quam visionis. Omnes

Omnes propheticæ visiones dei sunt Ezechiel... Sic montes Dei, ignis, slammæ Dei, & id genus loquutionu pro eximis in suo quodque genere. Quod enim excellit, id esse Dei dicitur.

4 Visionem cordis loqui, est quod sibi bonsivi detur, & no quod a spiritu Dei, vel alis quoque Prophetis reuelatum est. Hiere, 23. Negs Hebrai tantum cam visione adpellant, que noctu sit, sed omne prophetiæ genus, vi auditum est.

y Hinc in Hebreo prophetæ Videntes aut Con templantes adpellantur, o antea in spiritu vidente. & cotemplentur sutura. V nde & Esaias volumen sutum visione super suda & Hierusaleno minat, o de suturis, que ipse spiritu præuideit, agat. Abdias item sibrū suum, visionem Abdia inscribit. Amos preterea scribit, o Amazia inscribit eum incedere hisce verbis. Tu videns seuce templator, amoue te hinc in terram suda, &c.

6 Item ideo Videntes vocati funt, i Reguma propter certitudinem verbi diuini, q viius tan tum rerum certifiima probatio & demonstratio est. Huiusmodi verborum figuris nos assueseri oportet, nempe quod Hebraice propheta Viden tem sonat, veluti qui futura & occulta, que assis sepulta sunt, videat.

VANITAS

10

m

re

O

I Vanitas est, quicquid no est Deus, ve Ecclesas stes per totum copiosissime desinit. Necenimina ueniri potest falus aut vllum bonum, nis in deo catera omnia sunt adflictio spiritus, & irritatio ac titillatio ad consolationem verius g consolatio, & falutis ac boni potius incitabulum g reur ra salus & bonum.

VIVIFICARE.

r Verbe viuificandi Hebræi vratur profesan

127

Meliberandi verbis, vt Geñ.n. Et interficient me,te autem viuisicabunt. Quasi diceret: Tu salva euades, ego morti tradar. Prius enim viuebat Sarai antequam veniret in Aegyptū, quomodo ergoab Aegyptūs viuisicari potuit, nisi viuisicari proservare accipias? 2 Sic Geñ.20. Prophes ta est, & orabit pro te, & viues, id est, vt serueris. Similiter Exodia: de obstetricibus, q viuisicaus rint mares, hoc est, seruauerint: frequesce est istud verbum in Psalmis & Euangelijs.

Item Viuificare, est mira facere & auxiliari, ve Abacuc., Opus enim tuum in medio annoru vi uificas, quod nihil aliud est, q in adflictioe opem ferre: qui eni in tribulatione costitutus est, ille fes rè mortuo similis est, atq; du ei succursum est, per inde est acsi reuixerit, ac reces iteru genitus sit.

4 Innotescere auté est auxilium experiri, vt inde

VIDERE.

t Videndi verbu in scripturis sepenumero accia pitur pro intelligendi verbo, quod tum in facris literis, tum Latinis sit. Sic: Jesus autê vt vidit coa gitationes eorum, hoc est, vt intellexit aut senste. Vide que in litera S de quince sensibus adducta funt. Et Ioan. 6. Videns ergo Jesus, &c.

monstrare vel Ostedere pro dare, & aliás scriptu a viurpat. Síc Dís Moss: Ostendá tibi omne bo num, pro dabo díxit, Exodi. 33. Et Ioannis tertio capite Christus negauit visurum regnú Dei non renatum; pro, non ingressurum vel possessum, pro cognoscere, Psalmo vigessmoseptimo.

Videndo vidi, Hebrailmus est quo & Graci fapevintur: Eundo iuit, Exod., Insuper et aqua haust nobis, Hebreus dicit: Hauriedo haust nobis, id

bis, id est, diligêter ac magna cum fide multoch sudore haust. Significat auté hec verborugemin natio, aut vehementiam, aut certitudine, autcele ritatem. De quibus superius tractatum est.

A Item, Videre pro coparere, vt apud Elaiam, No vitra videbo Domini, idelt, no viftabo no coparebo coram domino Deo vitra, &c.

Ltem . vox Videndi pro beate viuendi verbo per Antonomasiam ponitur, Esaig. 26. Sicut sanan di verbu pro saluandi &c. Item pro verbiseze crandi & inueniendi in loco Hebrei vruntur.

6 Hebræælingue Videre interdu fignificat voil factum coporem, & voluptatem capere, obleta ri, probare, iamos videre quod quis diu oprave rat. Ita Pfal. 4. In hoftes meos vidit oculus meus id est, ocul meus vidit in hostibe gd volebat, dd optabat, nimirii iam oppressos & veritatem sta re firmam. Psalmo.7.vbi peccatores interierint, videbis nimiru quod videre cupiebas. Et Pfali mons, Aperuerunt late os fuum & dixerut: Eia, cia, vidernt oculi nostri, hoc est, ô g benefactum, hoc pridem libenter vidiflemus. Sic & Efaiz.60 Tunc videbis & flues & formidabis. 2000 in the

7 Sicilla quoque Hebraica phrafi dicta funt. In Inimicis despexit vel vidit oculus meus, fignitio cat fe vitionem vidiffe in inimico, ve Plalmeim Donec despiciat super inimicos suos &c. En Plal mo alio: Veruntamen oculis tuis confiderabis,et retributionem peccatorum videbis. b otq.inun

8 Similiter, Videre mortem, Videre corruption nem, Hebrailmus vulgaris eftin icriptura. Vi dere corruptionem, pro corrumpi. Sicut Videre mortem, pro mori. Non videre mortem, prond mori, ve estapud Lucam capite lecundo, & apud Ioannem capite octavo, cravardali intentium

Vide

bræ

QHC

vtí

re,

.V

2CF

me VE (

illi

era do

vel

tur

26

eft i

falu

rias

dict

2 In

wide

gno

tabo

ON

oc ac

Ville

prin

efto

Oper

ram.

File

mer

24.0

Vide. Hoc Imperativo non raro vtuntur Hes

Videat Dominus ac iudicet, Hebrailmus est, quo Hebrai rem ac vindicta Deo committunt. Nam iudicare non raro pro vindicare accipitur, veluperius ostensum est. Et Videre pro agnosce re vesepissime in Biblicis libris videre licet.

VISITARE.

ere aut influere præfectű, traniumitur pro in memoria habere, potifirmum fi de deo fermo elt vz Genefis. A Vifitauit Deus Saram, &c. hoc elt, illius recordatus elt, præfititch quod pollicitus erat, fæcundam eam reddendo. Sic Hofez fecun do cap. Deus, inquit, vifitabo, hoc elt, memor ero vel imputabo. Nam & in malam partem accipitur, vtaudiemus iam. Et in Euangelio: Vifitauit & fecit redemptione plebis fue, quod nihil aliud elt q ad nos venire, nobis proponere & adferre falutare verbu per quod feruamur. Ideo Zacharias delloanne in hanc voce prorumpebat: Bene dictus dominus Deus Ifracl. &c.

a Interim etiā hoc verbo infinuatur cura & pro uidentia Dei erga genus humanū, Luc. 19. Nô cos gnouerūc tempus visitatiõis. Et Osee, 4, Nô visitabo super filias vestras, quum fornicate fuerint.
3) Nonnunquam est velle finem facere laborum & adflictionum. Exodi capite tertio: Visitando visitaui vos, & vidi adflictiones vestras. Lucæ primo capite: Visitauit nos ex alto. Visitare vias est observare, vt episcopi solent, num in aliqua re operari peccent. Iob. 36 capite: Quis visitauit cos

ram, quis reprehendere illum potest?

iln malam verò partem, punire, mulctare, nue
merare, censere, castigare & vindicare significat

overi

passim in scripturis. Exodi.32. Ego auté in die virtionis visitabo & hoc peccatú. Sic etiam diuină punitione exprimit. Esaiæ.10. Visitabo super sructum magnitudinis cordis regis Assur.

y Visitatio impioru in scripturis, est eoru sudicium & castigatio siue pœna. Esaiæ.13. Visitabo per orbem mala, id est, astsigam eos. Et in Psal & Visitabo in virga iniquitates eorum, hoc est, eos aduersis puniam & castigabo. Et Psalmo, salm tende, vt visites omnes gentes, id est, castiges, punias. Gentes verò vocat more scripturæ, qui alien is sun a Deo siue Iudæi nomine, siue gentiles, id est, omnes qui operantur iniquitatem.

VOCARE.

r Vocandi verbū inter alias fignificationes, enū, riare predicareca fignificat, & Prophete vuntur hoc verbo vocandi, vt difcamus oia ad folūnu tum Dei, ficut ferui dno obedire, qui mox vtac cerfantur presto sunt, & obediendo respondent.

2 Sic Vocationis vocabulū frequens est in scri

pturis pro quacuca occasione que alicui obuent no questra aut sperara, quemadmodi salus perso dem in Christu gentibus per Apostolos est pradicata, qua sibi solis Iudai pollicebantur.

Vocari ad munus Apostolicum, est segregari, id est, eligi ad prædicationem Euangelis, Roma.

Vocatus ad munus Apostolicum.

4 Item, Vocandi verbo pro existendi & costituendi verbis virtute Metalepseos vtūtur Hebrei. Pro existendi, quia que talia existūt, talia vocantur, vt Filius altissimi vocabitur, hoc est, erit. Constituendi, quia qui vrbes alias ceres costituunt, nomen quo ce imponunt, vt Vocauit Oriona, hoc est, condidit at ce in ordinem suum constituit. Pro Sunt, vt Principes gentium benefate

res vocantur, id est, in hoc instituti funt reges, ve benefici fint.

WOX CLAMANTIS.

Idiorimus est Hebræę linguæ, Exo.10. vbi dñs dicebæ Most. Aaron erit os tuum, id est, pro te lo quetur. Et lob. si Eram cæco oculus, claudo pes. Ita Foan. 1. quod dicit: Vox clamantis ego, perinde est atquego sum clamans, vocisqu nomine vo cor ab officio clamandi, sicut ab orandi officio Aaron dictus suit os Most. Itaqu q'd Hebraismo dicitur Vox clamatis, Latine reddi poterat, vox clamans. Eadem loquendi forma siue sigura Pauperes sanctorii pro pauperibus sanctis dixit Roman, cap. 1. Timo. 2. Mysterium pietatis pro mysterio pio, vt si dicam: Lingua Germanorii, pro lingua Germanica. Huiusmodi formæ loquendi nominsequentes sunt apud Hebræos.

pi ftem, ex Genelis capite tertio certum est voce Domini horiendam illius maiestatem, & ad ple ctendii noxios, potentiam omnibus humanis vi tibus maiorem significari. Ait enim, postquă in legem Dei comissse Adam, & ab illo vocatus este in Paradiso: Vocem tuam Domine audiui, & timui, &c. Sic Psalmo.28. Vox Domini super aquas, Deus maiestatis intonuit, dominus super aquas multas, id est, Dris potentiam suam pluri-

fariant oftendit in aquis, &c.

atus

Vox, cordis formidatis nutia est, que admodu & Esa ait cap. 21. Humiliaberis, de terra loqueris & Esa ait cap. 21. Humiliaberis, de terra loqueris & de humo audietur eloquium tuum. Vbi exilis voxanimu metu perculsum esse arguit, Hiere. 26 a Item, Vox nonunquam fremitu ac turbatio nem significat, interdum verò non bellum, sed se licitatem cocuntis turbe sonat, vt Ezech. 23. Et vox musitudinis selicitas in ea.

Vnigenitus. Vnigenitu dicit Latinus, Hebraus Vnicum: que dictio Latinis non modo foli vnum fed& pretiofum fignificat, dilectif, super ofacharit sic eriam vox Hebraaambo habet fignificata him enim & ynigenitu & fumme dilectu fignifice. Gen. 22. Tolle filium tuum vnigenitu. Sepringin ta transtulernt αγαπιτορ, quan dicat: Vniceate matu, vt de Isaac no de Ismaël intelligas, ouh 2 Vnigeniti luctus. Scriptura,quum vnigeniti luctus meminit, maximu luctum & horrendos dolores minatur, vt Amos.8. Et pona ramqual Juctu vnigeniti, & posteros eius quali diemama ram. Nam parentum tunc maximus Judus of quom moritur vnigenitus ipforti filius ; &die amarifima, guum vider vnius occubitioni fuam posteritatem interire. Ad quemetiam Hie remias Hierofolymitanos vocat, capite fextel Luctu vnigeniti factibi, &c. Et Zachariam De nice quum nullius rei alterius studio teneturpi, nihilog curant preter animage rillam fide & bent factis comendent Deo, recte anima quoca vnici licebit credentibus adpellare. Sic Pfalmoaufine me de ore leonis. & de manu canis vincament Et Pfalmo.14. Domine quando respicies, restigue animam meam à malignitate corum, alconibus

CB

N

PI

Ve

VTER VS.

1 Vterus, Metaphorice Deo tribuitur in forbut ris, Efaire. 46. Qui portamini ab vtero meo. Palmo. 100. Ex vtero ante lucifere genui te. Vt. fit vit rus arcanti nature & fecretti confilii. Eft ergolin fus Plalmi, juxta enarrationem Rabani, idefent arcano fubfiantia meze, en ipla feilicet Deimuso.

Vnicam meam.

mm extoto, id quod nullus fenfus adfequi potein led fola fides ad firmandum cor fyncerum fuflife. Rurfum in Job feriptum eft: De cuius vtero egrella eft glacies.

sign outling to VENIRE.

Venire in cripturis pro couerfari, vt Matth.7
Qui veniurad vos in vestitu ouium. Er Ioan. 1.
Insua venir Et, Ioan. 4. Qui confiterur Christu in carne venisse. Venire in dies, est maximo senio obrui de plusquam consenescere.

probemur & Hieremia, 18. Venite obsecro, et probemur & Hieremia, 18. Venite, îte, si probe observatur, co loquendi Tropo infinuatur alacri racin scriptura, sicut apud Esaiam; Venite ascendanus in montem Domini. Et Iob primo cap. Ibant & facebang conuiuia.

turgional V. Q S.

Apud Hebreos no abique Emphafi dicituraquit enim fenfum & reprehensione, vt apud Haggae um. 4. None tempus vobis o vos, quasi dicat, o increduli & obmurmurates Deo, qui dicitis no dum venit tempus, & c.

re Vultus nonunqua in scripturis Prophetarum pro honore & autoritate ponitur apud Elaiam unio capite: Auferer omnem honorabilem vultu, & confiliarium &c.

Lem proindignatione sepe in factis.

V. E. S. T. I. S.

L. Veltis pro autoritate, splendore, substantia & opibus. Esaize, Vestem habes, vel vestimentum this latin necessaria de monter. Et eode capite. Non sum medicus, & in do mo mea no est panis neces vestimentu. Tam raras isti habent Synecdochas

DIVINÆ SCRIPTVRÆ

vt in eodem Propheta. 43. capite: Aeretuo non emisti calamum, odoratum scilicet. Vbi calamum pro vniuerso condimeto isto pretioso, quo di si cra vasa & sacerdotes ipsi vngebantur, accipitur Cui simile sieri nesas erat Exodi trigesimo capite propterea quod calamus odoratus vna ex prad puis speciebus eius esset. Sic & in adducto loco vestis pro habitu, honore, opibus & autoriate ponitur. Et Esaiæ. 4. constat.

Panis & Vestis nominibus omnem substantiam aut rem venire. Sic aic:Panem nostrucome demus, & vestimentis nostris operiemur.

Et, Vestis abiecta dictitur oes increduli, Etani Ecce omnes illi sicut vestimentu veterasent Be ne autem populus no adhærens Deo, vestimeto abiecto coparatur: quadiu enim a domino esta tur, bene habet, & homine ornat ac vicissimos natur, abiectum verò a tineis deuoratur.

4 Veltis auté piorti gemina est, & interior eter terior. Interior vestis sides Christiest. Nam qui diuside caremus, deest nobisvestis nuptialis. Sio que deus nos per sidem induit, quia credere facit.

s Cæterum eos qui credunt etiam palliat, & esterna veste iustitiæ vestit. Quia eni scimus Christum iustitiam nostra, ipso operante in nobis, & nos erga proximu iustos esse declaramus, Ela si Exultabit anima mea in Deo meo, quia induir me vestimentis salutis.

s Consueurunt porrò Judei vestimentumento pandere, dum rem claram, perspicuam, manifestam ac explicatam volebant facere. Sic Deuteronomi capite vigesimosecundo precipiture pandent vestimenti coram settioribus ciultus. Excutere verò solebant vestimenti, dum initialibantur, ve Nehemias secit cap.

De Ve

8

ri

cč

m

Dt

De

fee

CA

cti

De Vestimenton Allegoria sic memoria pro die Tertullianus: Habemus etia vestimentorii inscripturis mentionem, ad spem carnis allegori zare,Quia & Apoca. Ioan. Hi funt, ait, qui veltimenta fua no coinquinauerunt cum muheribus. virgines scilicet fignificans, qui seipsos castraues runt propter regnunt celorit. Itach in albis erut vestibus id est in claritate, in nube carnis. Et in Euangelio indumento nupriale, fanctitas carnis agnosci potest Iraca Esaias docens quale iciunis um elegerit dominus, quum subricit de mercede bonitatis: The inquit Jumen tuum teporaneum erupet, & veltimenta tua citius orientur, no fub. scribam vice nec pallium, sed carnem volens ac cipi ortu carnis refurrecture de mortis occasu. Hec ille in libello de carnis resurrectione.

gnum, & summa restatur indignationem ex blagnum, & summa restatur indignationem ex blasphemia coceptam, et dolorem maximu pro glo ria nominis Dei cotempti: & signum tristiti e seu copatientis animi. Sic Caiphas scindebat vestimentasua. Simulabat enim ob gloriam contem pti nominis dei sacere illud. Et Gen. 37. Similiter

malis multis locis.

Paulus dicirle discruciari quoties cuiqua scandalu obiscretur, hocest, quoties praua doctrina veteraplo sides alicuius laderetur. De quo scandalo plura Rom. 14. scripsir. Recte aute quum no posser scandalizari, cui patientibus scandalon, ve instruari cui insirmatibus, dixit se vri quum quis scandalizaretur, hoc est, magnopere sibi dolere, cac causta se plurimu discruciari. Eiusdem diles chionis & cure fratru suit, co vrebatur, hoc est, mi sere discruciabatur; 2. Corinth. 11.

2 Sed alibi viurpat Vri pro libidinis inceddo molectiaco corporis fion le continentis, vi cine re licet, i Corinthi, Melius effinibere quanva Palam hic de Vicione Venerea loquiem Ambro fius linguit quod Vri fit quam voluntas alui carnis contentitus a naciona di acontentitus di

THE PROPERTY OF THE PROPERTY O

bu

br

E

da

bû

ta

pa

61

fu

74

cit

fert

obi

inu

. ZE

pa

den

pin

Pfa

pat

efti

qui

mir làs:

De

ta D

r Vendere in facrofanctis meris nicht aludent liberaliter & fillariter officium prestare his qui cuncp opus habuerint, quomodoctio, voicio, qualitercunch res frattis poseat, prompto animo relinquendi ofa, si sic postulat Christis pona Luca. L. Vendite que possidetis Vendendi voaba lum exponit Christus per hoc quod dicir Date elecmos ynam. Item vritur Flebraismus vabo Vendere, que a res qua venditur tota si eministranseat porestarem, t. Reg. 11.

TV E NATER Contait So, mung

varia confilia: & quia no funt ex Deo irituluit vana funt. Sícut Achab confilium, quantabally rijs opem imploraret. Comparatetiam Paula Ephe. 4. doctrinam humanam ventis mimoning

2 A quatuor Ventis. Scriptura non infrequente est per quatuor ventos sub celo, vel per quatuor terre partes, videlicet per Meridiem, Occidente, Orientem, A quilonem, rotum terrari orbenito telligere. Ad hunc modii & Christis il quando ventis electos cogregandos adfirmachocel, vidique terrarum: quemadmodii & primo Evangelium omni creature prædicatum est, Marchitimo capite, ab Apostolis, quorum vox in omni terram est diuulgata. Et Zach, cap. Quonianin quatuor ventos cœli disperi vos.

miauteuanescere, ficut Latinis ventos pascere arin aerem loqui, pro friuole ac inaniter blatte are. Hieremin quinco: Prophete in ventum abi bunta Epenpite 121 Paltores tuos pafcet ventus. dixit pro miliaut inutiles erunt.

Movemurpafcere aut seminare, Prouerbium Hes breis celebre pro inaniter laborare. Ofez.n.cap. Ephraim pafeit ventos, et fequitur tota die men dacium & vaftitatem multiplicat, Quibus ver bis Prophete impiora vanitatem, deinde & ine quietam conscientiam & ineptitudinem ad bo. num depingunt quife suo Tropo.

Exhis adparet Ventum & spiritum pro vani tate accipi, & idem effe atque parere ventum aut

pascere lob capite decimoquinto.

Vel ventuparere dicitur, qui vna tribulatione fuperata, mox aliam & nos inceffat, expectamus. 7. Item, Ventus splendidus apud Hieremiam di citus fortis ventus. Venti enim in deferto, præs lertim in locis eminentioribus vbi nulla habent obstacula, importuniores sunt, splendet, quia oia inundant fua vehemenria.

VENTRES.

Wentri feruire, est impia doctrina animas perdere Ideoet Apostolus ad Titum foedissima Ta pinoffeos ventres adpellar. Ita Píalmographus Pfalm.s. videtur eos guttur adpellare. Sepulchru patensest guttur eorum. Q. d. Vos toti guttur effis, & aliudnihil, ides velut sepulchrum patens quum in aliud non incumbatis, q vt voretis hos minum substantias: quo Tropo dicimus no malis, fed malicia: fic guttur, pro gutturis studioso. De quo schemate superius diximus.

VOLVNTAS DEL

to Dei voluntas velut filum est vniueriæ iustitiæ 199 37

DIVINÆ SCRIPTVRAF

ac bonitatis, nunqua erras. Quod rectu bonique videtur, id propterea & rectum et bonum el produine voluntati consultum videtur.

2 Humana volutas, error eft, qua conformement fubiectă esse diuing voluntati oportet in que tionalium creaturarii perfectio fita eft.Sica ta mus: Fiat volutas tua. Ad huc modu & Chill orat : Pater, fiat voltitas tua. Si Christus optima rectiffimamon fuam voluntate in patris luicelo ftis voluntatem coniecit, quid non milerimat fordidiffima lues homuncio in oibus optareno fuam, que error est, sed Dei voluntaté, que veri tas eft, fieri ? Apud Hieremiam inquit spiritus Dei humanum cor prayum ac inscrutabilede Cor hominis oim adfectuum & voluntarishe mane domicilium est: ex te verò fine gratia Dei, no nisi malum conaris. Et alibi: Et dabo circo vt sciant me, quia ego sum Dominus. Plalmous Non est qui faciat bonti, nec vnus quidem. Phi lip.z. Et Deus est, qui agit in vobis, &c.

3 Item sæpe est, non potentia, habitus aut acus ex is elicitus, sed est pur i illud beneplacition dis, ac voluptas quedam & spiritus spontaneus. Sic Psalmo primo: Et in lege Domini voluntas eius. Vnde & populus Christi, spontanei, volutari et liberales vocatur. Cor enim & animupa

ratum ante omnia Deus exigit.

4 Sic Volens pro desiderans. Psalmo. Quona non Deus volens iniquitatem tu es: vtssriden

voluntas & desiderium.

VIVERE

r Verbum Hebræis non solum vivere significat, sed etiam in vita servare, vita instaurare, Genesis. 45.cap. Ad vitam misst me Deus ante vos. Q.d. præmisst me Deus in hanc terram ante vos. vi per

riper scipi alienz da &

ratur.
re,&
bene.
Hoc
Euer
folur

distant distant

Reitt Caren Stay inran Gelli ranti

& V

minu lutis buc v infto

mini taten

1.1

hum

fic co

nommemulti in vita seruaretur. Ita sæpissime rdbi videmus in Pfalmis, & in Euangelis in

liena lingua frequens eft.

Hebrai nonnunquam accipiunt pro iucune & ociola vivendi ratione, in qua nihil deside mur. Ideft quod Latini dicunt, genialiter viue re & bene viuere, Sic Terent, Vixit, dum vixit hone. Et Prouerbio dicunt Latini: Sibi vixit. Hoc vocabulo viuedi vtitur etiam Christus in Eungelio, Luce capao.pro commode agere, no folum virzeffe preditum, Hiere.21.

Vive dicunt Hebrei pro faluus erit, fepe es nim viuendi verbo pro faluum, fanum & inco. hanem existendi verbo vruntur. Sic in viuisican

diverbum viurpant.

DOMINUS. TIVIVINE SERVICE

· Viuit anima, iurantis erat apud Hebraos & veteres, quasi dicas : Per Deum viuentem, & kimbaturin gloriam Dei. Cum Gentiles iuraient per deos, qui certe non viuebant, Hier. 16. day Ita vetus Dei Ecclesia aliud non prescripsit irramenti genus, g, Ita me Deus adiuuet . Lege Gellium in libro.7.cap.18. Nonnunguam non iu rantis, sed gratias agentis, vt Psalm. 17. Viuit Do minus & benedictus Deus, & exaltetur Deus fa utis meg. Viuit Dñs, sicut nos dicimus: Deus ad bucviuicen videmus denci impios, & caussam iultorum adparere iultam, id quod curante Deo ferinon dubitamus.

Viuo ego, Domini est iuramentum.

Viuere in conspectu Dei, est in iudiciis Dos mini infe peccatorem exhibitis agnoscere veri tatem,iustitiam, atqs bonitatem Dei, quia sentis untillum eundem percutere & fanare. Sic valet humiliatio sub cruce ad glorie sublimitatem, & 4116.22

ne continificatur, qui commortur Christo Ne in contemplatione operum aug indiciori Del melius proficit electus, donatus spiritu. Monti alienica a spiritu, & se electi, tamen non sufficire dicere. Venite, Ipse rapunt, ipseca fanabit della Ose.o. inquit, Reuertamur ad Dominum della VII T. Ale

i loanes Euagelista ponit Vita pro habitussi ue subsistetia, & essereră, Ioan. In ipsovita est Et mox eode cap sumitur per Metastassim pro doctrina & conversatione vite Christia vindos

Vita quoca reperimus in icripturis, ve diche Petrus: Domine adique ibimus: verba vite his besi Et Ioan.; Scrutamini icripturas, quiavide mini vobis in illis vitam habere atternantique regrinis auté literis mors est. Corriptutenim bonos mores colloquia praua. Corintal de la co

& verens, quality of A. M. A. S. M. derry . N. Virga in fcript.varie capitur, nunc potefate fignificar, qua captiui ducuntur & cedurar, Etc s.cap. lugii enim oneriseius &c. . Nuncim perium, vr apud Mich. 7. Pasce populum tutin virgatua. 3 Nuncautoritatem administrandi vt Pfal.2. Reges eos in virga ferrea. Et Bia. Vin ga humeri &c. 4 Virga, sceptrum significat fymbolum iustitie In his locis virga, flagruseu flagellum fignificat. , Nunc pro virtute, Efa. 14.cap. Virgam impiorum. 8 Virga virunis, iplum verbum Dei, & facrofanctű Christi Eur gelium, de qua virga, Pfal.2.44.109. Efa.n. Rom.s vbi virtus Dei nominatur. 7 Virga direction onis, virga regni diuini, hoc est, regnum Christ & fedes ipfius non obliqua, fed recta & infili ma, faciens iudicia. Píal. 44. Secundum qued Ba filius Magnus enarrat. 8 Virga Dei imman ctill

e Ingeme fram Dei fignificat: Sicut montes Dei Cedfi Dei vriepe dictum eft. Virga panis pro fustentatione panis, Pfaltes Pfal. 105, verfu.16. Duca inde Mecaphora, quod gradientes bacus tomigneur. Sic Ela any 1900, id eft, gubernaculum paris dixit.

we with the state of the state

Vir in feripturis tripliciter dicitur: Aetatem. fexum, virtutence fignificat. Aetatis nomen eft. LCorinth. q. Cum factus fum vir, euacuaui quæ erant paruult Sexus; March. .. lacob genuit Ioleph virum Maria, Ioan. 4. Vade voca virum ton Virtutis, Reg. 16.ait Dauid ad Abner: Nunquid non virtu est Hic fignificat preciputi virum precipuum, virtutecu fingulari preditum Beludie, 4 cap. Gedeon filius Ioas, vir Ifrael. Sic Plateron Bearus vir dicitur.

Proceses & heroës, gigates, impauidos, ftre nuos viros Efaucadpellat. Et Jud. 7. Gedeő &c. Sico Viri nomine nonnunquam nominari. quifibi turpibus factis nomen magnum parant Quos Latini famolos, Gene.6. Potentes a fecue to virifalmoff, falicet, violencia & viribus cor ports fretigini ceteros opprimebant, rapiebant, graffabantur libidinabantur. . . Item pro mie libus seperonie Hebreus, Exoday. Elige no bisviros, id eft delectu habe. Vir fignificat amis cum non eum quo maxime fidis, quece integru credis amicine cultorem elle. 7 Et apud Hie rema Proximus vel focius mulieris.

Vir in scripturis no folum pro quolibet ho mine, fed etiam pro requaliber, identidem accie pitur Benegu & Pfalm. . , Vir fanguinti free grisinferipturis adpellatio eft, & fignificat qui fanguini fundêdo, cedice pro viribo interus est. F BIN

Hebræi

Hebrei folent eriam per viros, etiam formi nas numerare, vt Matth.t. Num.trigefimo fexto cap. Scribuntur omnes viri.

Viri propinquitatis funt proximi cognati. qui demortui fratris aut propinqui femenerei tare debehant, vr in Ruth, precipue Ezechuca Fili hominis fratres tui, viri propinguitatis tue propter captivitates &c.

VIR SPIRITUS, ET vir Dei different

1

1

Ŀ

n

q P

Prophete falli habitum omnem verori rele rebant, nisi quod non ex ore Domini addinina gloriam prouocarent, fed proprijs commentis, fua caussa connitebaneur.

Contra vero quanta præditi sapientia Pro phete Domini, carpentes idololatriam, quinhil per amentiam designant, qui apud le tranquilissi mi & fani per omnia, mundo furere videbantur Qui viri Dei & habentur & funt, no privatifpi ritus, quo qui ad serespiciant, &ad adulatione compositi funt adflantur in poenam, ve nonmi nus peruicaciter in mendacio quam noftisin ve ritate constanter consistat. Solet enim Dominus in abnegatis animis verbum fuum loqui. In cas nalibus autem, fed pietatem fimulantibus, conci tare vim erroris, vt & ipfi feducantur, & feducat alios. Profecto non fine spiritu. Quis enim spirit tum in Zedekia Micheam verum Prophetaver berantem fuille pernegabit, Regum a Ethin tus plane Saulem exagirauit, lancea Dauidemes inopinato transfosfurum &c.

Estautem vir & vir Hebraismus, pro vnus quilq, vel pro quis: & viri viri, cuiulcunq viii, que fecit virtutem corum, pro que fecit exercit bus illorum, Sic Exod, u. Commodato accipie viri

proxima fua poltulet py k, mulier pro queque ponitus. A Vir vel homo, pro eode viurpat litipitura est gloria & imago Dei. Eiuldem gene ris sunt & ista, vel surat in cœlo, pro eo quod erat Piduetam habet in illo, & consitetur in eo, consitetur missilum, in hoc cognoscent, in gladio pere cussit; ero illi in patrem, erit missi in silium, ero illi pater, erit missi silius &c.

Duos & duos, pro binos. Magis fortior est nobit, fortior est nobis. Mulier si fuerit viro alie nigena, quoderat, si nupserit viro alienigene. Bo nas bonas, pro valde bonas. Maria Cleophæ, p. Maria vice Cleophæ, Jacobus Alphei, pro Jaco

bus Alphei filius.

Virtura, Hebrei vocant colende terre dedi cum feut virum mendacij, medacem, virum ver ritaris, veracem. Vir benedictionis, id est, bener

dictus vir &cc.

7 Item Vir in scripturis non solum pro quoli bet homine, sed etiam pro qualibet, identide acc cipitur, vbi de componendis inter se hostiarum virtutibus Deus precepit.

VIRTVS.

r Virtus ponitur interdum pro fortitudine, su nepotentia, vt Psalm, m. Domine virtus salutis mez, hoc est, tu es mea fortitudo, & salus mea. Psalus. Deus adiutorium nostrum, & virtus nos stra, id est, fortitudo nostra & auxilium. Et Psal.

Etad Hebrços cap. 2 pro potentia, malestate autoritate, & dicendi libertate ponitur. Et Act, quarto cap, non pro potentia miraculorum, sed pro autoritate & libertate cum agendi tum dice di. Et virtute magna reddebant Apostoli testimani.

Dies mei fleut vmbra declinauerunt. Et Pfalme

pus, illog plerting apparet esse maior, qui pros sus nihil sit, & res omnium vanissima, ita perior la huius vitç semper coduplicant metum. Hinc factum, vt Vmbram pro sigura rei accipiamu, vt Psal. 22. Si ambulauero in medio vmbre montis, non timebo mala &c. Psal. 43. &c. 87.

VIA.

Via in scripturis est, quicquid agimus ester famur, viui mus, omaia denice quibus studemus stue bona, sue mala,

sic & apud Hiere, secundo cap. pro vite nii.

Via peccatorum, mores eorum funt, & inflituta negocia, incepta opera, in quibus qualivia gradientes versantur. Metaphora est, qua non so lum ratio certa viuendi, aut negocii gerundi, aut successius, sed & rerum quarumsibet conditio & adfectus significaturi nusquam non in scripturis occurrit.

4. Viæ eius prosperantur, Pfalaciid est, instituta iuxta Paraphrasten Chaldaum, vei placita animi venient illi, hoc est, iuxta Rabillo sen Cohen potietur cupitis. Que impii instituti ferè semper eis secundant.

Sic ec otrario, Via institutum instorum. Hos Deus vt suos cognoscit souetes, ideo & vita & omnes actiones eorum ei cure sunt. Contra au tem reprobis dicit: Non noui vos, hoc est, inter meos nunquam habui, tuc necesse est, ve vita ho rum, omnece quod instituerint, tande disperat, vecunce ad tempus videantur slorere. Pialm.pri

mo. Et pereatis de via.

Multiphariam autem nominatur, iamenim

dicitur via Domini. Et sunt vie Domini, in quis bus observantes eius madata ambulamus, & ips se vicissim in nobis: ex iam vie sola ipsius miseri cordia & veritate nitantur oportet, non nostris viribus & industria. Psal. 24. Omnes vie Domini misericordia & veritas. Et Psalm. 67. Vt cognoscantur in terra, vtica passim vix tux, hoc est, consilia, instituta, opera quibus tuis cosulis tam amanter, benefacis largiter, defendis ta potenter Vie Domini nihil aliud sunt, quam bonitas

& fides, Plalmo vigefimo quinto.

8 Estes Via bona, Psal.33. Christus scilicet & verbum suum: Qui sequitur me, non ambulat in tenebris. Et Psal.39. Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis.

Via pacis, fides ipía in Deum, Roma. 5. Hæc eft fecura conficientia in omnibus quæ agimus, certi quod Deo placeamus. Píal. decimo tertio.

Et viam pacis non cognouerunt &c.

Nia & semita vitæ, est permanere in Christo, quod side sir, via hec sancta est, nece enim oci osa est sides in Christu. Esa. Et erit ibi semita et

via, & via sancta vocabitur &c.

Wia iudicioru Dei, adflictio & crux est, quæ apeccatis nos auertit. Nam in aduersitatibo via iustorum dirigi solet, vnde sancti super adflictione gloriantur, Rom 5, Sic Esa. 26. Quin etiam in via iudiciorum tuorum expectauimus te, sustionumus & sperauimus in te, non solum à te bene sicis affecti, sed etiam adflicti & castigati.

n Via Christi, vita est Christo rege maximo digna, nimirum Christiana & Euangelica.

Denice Hebrei Vias nonunquam pro quaqua versum, quomodo istud dictum est: Ite ad exitus viarum, pro, ite quacuce via est, qualibet, v quoquo

DIVINAE SCRIPTURAE quoquo versum. Et de omnibus viis vociferate Hierem.22.cap.

VNGERE

Vngere per Tropum Synecdochen fignificat in regem constituere, inaugurari. Sic Pfalma. Et ego vnxi regem meum super Zionmonteman ctum meum, hoc est, constitui illum in regemiu per vniuersum populii Zyon, metonymicôs. Ceterum quia montuofa est terra Chanaan, mo tis nomine & tota & partes eius sepeinscriptu 2 Vnguendi voce Hebreiom ris vocantur. nem cultum civiliorem & humaniorem intelli gunt. Id quod manifestum fit 2. Reg. a. Surrexit Dauid & vnctus & lotus eft. Et Lucz. o. Vnxit oleo caput. 3 Vnctos etia fanctos, facerdotes, & reges appellari in scripturis inustratum noest Vnctio spiritum fanctum fignificat, dequo 5 Ita Vingere Dei, Hebracap. Tropo supra. Vnxit te Deus, id est, dignitatis maioris te iudi cauit, euexitop, seu exaltauit in summam sublimi oremos maiestatem.

VASA.

Vas Hebraice generali vocabulo fignificat omne instrumentum, omnem suppellectife. Sut enimarma vafa, funt inftrumenta vafa, funt por cula vafa &c.& omnium rerum. Pfalmofeptua gefimo: Confitebor in vaffs, id eft, instrumentis musicis. Et Ezech.cap. 9. V nusquisce vas interfer Ctionis habet in manu fua, id eft, instrumentum mortis seu ad interficiendum.

Sic Act. 9. Paulus vas electionis dicitur, hoc est, organum electum, quod scilicet Christiseo voluerit vti ad convertendas gentes proceedis Apostolis. In hunc sensum etiam accipiuntur va

Vala

fa, Pfal. 7. Et parauit vasa mortis.

Vala belli, arma, sic Hebrei nominat, Hier. 21, Ecce ego conuertam vasa belli, que in manibus vestris, quibus vos bellatis contra rege Babel.

Sic vafa peregrinationis, funt baculus, calcei

penula, pileus, & que ad iter pertinent:

Vasa ira, nempe que Deus perdit, sicut vasa gloriza, que honesto loco habet. Esaias autem cap. 15, instrumenta dicit, quibus iratus Deus populos puniat. 6 Vas sictile & testaceum, Apostolus allegorizans, e. Corinth. 4. corpus, imo homine in corpore significat &c.

VSQVE

Donec, quidiuxta proprietatem scripture flagnificet, supra ostensum est. Sic etiam Vsq., & si temporisaliculus terminum circunscribere via detur, veretamen infinitum aliquod præse fe fert, vbicunqua Domino verbum hoc memoratur: Ecce, inquit, vobiscum sum omnibus diebus, vsque ad cosummationem seculi. Post seculum dietere non erat necesse. Non enim cum sanctis vnaquam Dominus esse desinet, Nec presentiu promissio, suturorum est ereptio. Basilius Magnus de humana Christi generatione. Vsq. in hodieranum diem &c. in litera D.

VINVM.

Vinu, in facris plerunce nihil aliud est, quam verbu Dei Prouerb. Vinu quod miscui vobis Cantic. Bibi vinum cum lacte meo. Et cap. 7. Mane surgamus ad vineas. Sicetiam in Deut. 33. Lauabit in vino stolam suam.

Vini & calicis nominibus quoca adflictio.

nes, tribulationes, calamitatelos veniunt.

VRSVS.

Vrsus in scriptura propter insidias & crue

delitatem Leoni sepe iungitur. Prouerbas. Leo rugiens, & vrsus esuriens princeps. Amos. 8. 81 fugiat homo à facie leonis, & occurratei vrsus, Thren. 2. Vrsus insidiosus factus est mihi in via.

VVLNVS.

Vulnera etiam leuia, aliquando fiunt letalia, non tam ex alia caussa, quam quia negliguntur, & sic ad vicina quece serpit mali contagio: quo verbo aptissime peccatum in scripturis significa tur. Nisi enim pœnitentia huic malo medearis, medicum accersens illum, qui non ad recte vale tes missum se ait, sed ad languidos, actumest de salute tua. Id quod non obscure Esaias cap. sin dicat: Ve genti &c. Vulnus & liuor, et plaga tu mens non est circumligata, nec curata medicami ne, neces fota oleo. Et Psalm. 86. Christus seruator peccatorum nostrorii onere pressus: Factus sum inquit, sicut vulnerati dormientes in sepulchris, &c. Et Psalmo. 83. Tu humiliasti sicut vulnerati superbum.

VIDVAE.

Viduze in facris literis absolute nonnunqua citra sexus significationem ponuntur pro egenis & calamitosis, vt videre est in Prophetis, q quo ties monent viduis & pupillis esse subueniem du, calamitosos, & humano præsidio destitutos quose intelligunt. Et Dominus in Euagelio di cit: Væ v obis, quia comeditis domus viduaru non sexum notauit tantum, sed misere simplicit que plebeculæ census ac facultates intellexit, quas illi religionis pretextu in sua colligebatra tiocinaria.

VENTILABRYM.

ventilabrum, iudicium in scripturis signis, cat, per quod dominus singulos homines tenta & cun

& eunctorum cerda dijudicat. Matt. 2. Cuius ve rilabrum in manu fua.

VNVS, VNVM.

Vrenim Vnum in numeris eft minimu, ita quando de modico scriptura loquitur, pleruncis Vnum vfurpat, Vide D. Kimhi in radicibus Ge neffs.20. 2 Dies pauci, ideft, vni Et.27. Diebus

paucis id eft vnis.

Apud Hebraos autem Vnus etiam ordinis eft. Primusergo, vnus in ea lingua dicitur, atos ita Gen. cap etiam est intelligendu, Dies vnus ideft, primus. Quod loquendi genus etiam in Euangelistis reperitur, quorum phrasis tota He. braica eft.

Vnaenim fabbati, ficut & Theophylactus exponit, primam fabbati fonat, id eft, prima heb domadæ: & yna menfis, primam diem menfis.

s Item, septem sabbata, apud Hebreos hebdo. mada, Exod. Vnde est quod secunda sabbati.i. prima dies hebdomadæ.

6 Item Vnus pro altero in Hebraica lingua re

perire licet.

Contacto to VIRGO.

Scriptura adolescentiæ vel puellæ nomine, Virginem appellare consueuit. Idon non solum in faminis, verum etiam in viris fæpe fignatum eft, luuenes, inquit scriptura, & virgines, senes cuiunioribus. Ac rursus de puella loquens, quæ Virginitatem corporis violenter oppressa, per » diderat: Si, inquit, proclamauerit adulescentula, id eft, virgo.

VERMIS.

Vermes in latebris terre delitescunt, anima, tibus alijs qui cœlo, terra, marice continentur vi tibus longe inferiores. Preterea à pretereunbus

facile conculcantur, si prodeant in lucem: omni, no tale vile animal est vermis, vt vix liceat igno bilius aliud cogitare. Quo magis gravos nos este conuente Christi morte seruatos, in qua illetam misere à Iudeis est deiectus, & omniù ludibno expositus, vt non potuerit pressius deprimi, la que in hanc sententiam recte per Prophetă hiio statum rerum verbis huiuscemodi explicat Dominus Psal. Ego autem sum vermis, & no ho mo, opprobrium hominu, reiectamentum plo bis &c: 2 Item Vermis non tantu conscienti arum remorsum, quantum luce miseriaru & cu lamitatum significat, Esa. 66.

VESPER VM.

V bicunce dominatur impi, & boni premo tur istorum potentia, illic haud dubie estillatu nebrarum potestas, cuius meminit Seruator Lu ce.22. dum a Iudeis ad supplicium raperetur. Cu terum in eo statu, cogitanda est rerum vicissitudo. Neque enim semper durat vespera, sed suce dit illi nox, & noctem finit dies. Ita ne insolesca mus rerum selicitate, Deus permittit regnare to nebras. Et ne prorsus in aduersis desperemus, co solatur suos, & respicit miseria cui feratauriliu Sic Iob cap. 7. Russum postenebras spero suce Et Psalmo.29. Ad vesperum demorabitur setus & ad matutinum settica. 2 Vespertini supi, su dices insigni auaricia corrupti dicuntur, ve Zoo phonie vitimum caput testatur.

VITVLI.

vitulorum nomen non absurde ad petulmi tem & indomitam iuuentute referri potest, qua ab impijs patribus in delicijs et ocioeducata, la sciuiedo bonos ledit viros, mox enim ab vngul culis, vt dicitur, irridere, & etiam lacessee aude pieratis studiosos. Sic Psal. 21. per Prophetam acquiat dominus ludibria Iudeorum, qui illum in cucem adigere sunt aggressi: Circundederunt me, inquit, vituli multi &c.

VVLPES.

r Impijin rem suam oculati, & in aliorum vie uentes perniciem, aptissimo vocabulo scripture Vulpes appellantur. Sic Christus seruator Luc. n.cap.de Herode sanguinario loquens: Ite, ait, & dicite illì vulpi: Ecce eiscio demonia & c. Et Psal mo.62. impios indicare volens suis ipsorum telis interire: Tradentur, inquit, in manibus gladij partes vulpium erunt.

ZELVS.

ELVS more scripturæ non fignificat iram, qualis est inter inimicos, sed ea, quæ Jex ardenti amore proficifcitur, veluti quit parentes ob aliquam offensam liberis suc censent, non que eis male velint, sed eo ipso often dunt se erga eos amantiori esse animo. Namada hibentes correctionem preca uent, nerurfus in Ragitium aut crimen incidat, vnde grauius pole fint puniri. Zelus itaque in fcripturis fæpe viurpatur pro eaira que inter amantes versatur: nam quemadmodum ferrum diu intactum arus bigine absumitur, ita mutuus amor si nunquam incesserit quædam iracundiæ species intercidit. Et vt Comicus ait: Amantium iraamoris reine tegratio & renouatio est &c. 3 Et in fumma, Zelus aliquando inuidiam, interdum furorem, aliquando honeitifimum & accentum amorem fignificat, quali exarlit Phinees, Nume. 25. Quia zelo meo comotus est. - Zelu aute excitare, apud Bla.41.cap.est vindictam sumere.

FINIS.

huius operis

A B Y fo	ol.2. Aemulari
Abitractu	pro Aedificare
A concreto	9 Aenigma
Ab homini	bus Aeria bonshipana
effetha a angony	149 Aegyptus
Absoluta verba	o Acternum
Abyflus	14 Aethiops
Abscondere	so Affligere
Abnegare semetip.	22 Affluere diuitias
Abire	26 Agnus
Abies	27 Ahardan asal
Abbreuiare	19 Ait Dominus
Ablactatio	29 Alæ do company
Abominatio	ा श्री Alma ल का सकता विकास
Accedere on the bit	18 Alienigena
Accelerare	Amen Oneo attickt
Accipere and appropri	s Ambulare a maile
Acetumusqualing	28 Annunciare Though
Activa verba pro 1	im. Angelus overmorant
perionalibus	go: Anima mbanton est
Adam	Antichriftus Antichrifti & pleudo
Advertision, san as quar	Antichrin co pieuso
A Domino pluere	chrifti discrimen
Adorare	Anathema oust
A duo care	Annus braupils and
Advance	14 Animalia champy
Aduena	so Apostoli
Adierere	Appoint ad patres
Adulterium	as Appoulant passes
Adherere	ao Aper Aperit

INDEX

SALES TANKS	
Aperire . Gill 21	Baculus
Appellatiua pro pro.	Barbam tondere 34
priis ponere ar	Baal 35
Apostrophe persona	Balteum no aperire 38
rum codem	Babylon 40
Aqua. 4	Barbarus eodem
Aquilo 18	Belzebub
Arcana verba	Belial eodem
Argentum, eodem	
	Benedicere eodem
Aucus 16	Beftiæ 40
Ardentes . salere s	Behemoth 41
Arcas spile 20	Bibere.
Argui & corripi diffe	Blasphemare 34
las runt. mannaulnu. 22	
Arundo embaino 28	
Argumentum.	Bos no infrenadus. 40
Aranez opus codem	
Arena. estes commos pr	
Aspicere	
Aspergere 44	
Ascendere 26	
Afpisepel in 27	Caligo 55
Atramentum 17	Caput 56
	Cantare 58
A vitta capitis ad cal-	
urcei corrigiam.	Canes. 59
Aurum	Cadere.
Auus . Bhounder	Caminu paupertatis. 61
	Calciamentum. 62
Audirem iba beginca4	Galuitium codem
Auferre, contact 129	Cauponari (111/167
Azyma. 28	Caprea 68
E-moses TEB, France	Cathedra pestiletia: 69 Captare eodem
Baptimus	Captare eodem
Conus	v 5 Cauls

INDEX

Caussam suscipere	Contricio mingo
Carulticonum.	To .C Ontra
Lacare in caltraleo	dem Columba 100 2 moles
T ODDITION	of relative for the same of th
Carbones	me Communia
Calul	uem Commine and
Canaan	76 Compita
Cedar	Concretimas carrie
Gera liquelcene eo	dem Conferre
Cenfere division	69 Cogere codem
Geremoniæ eo	dem Confiteri eodem
com mome	riori Corona, annohile
Cellare to	dem Coram endem
Gete - State Mig	76 Cognofceres Singuis
	Confummare .tour &
	64 Comedere obnut
Chritti nomina, eo	lem Confilium inicenugad
Chorban muido	76 Confolariango seden
Circuitus	8 Commorientes
Cicatrix .o.	Goncifio, preodem
Cibi cod	lem Colles 919 codem
Carcuncifio .euenia	Goniunctium bassio
Ciuitas ogi	Go Colaphum labijs infrin
Circumueniri	7) 7 gere. muinseodem
Clerus.	s Colere
Clamare	Gonquireres codem
Clauis	64 Comparare codem
Clauum ngere	67 Colligere codem
Clypeus que dann	73 Confidentia.
Commus	76 Condicere prendem
Corpus approin	4) Comparandi medusa
County Honogh	44 pudHebreos codem
Cornu	49 Conjunctio
Cohemand	Compeniare, com
Congregari.	52 Conscientia codem
Allegation of the same	Cully

INDEX.

Convocare in 23	Detrahere 37
Concubinæ eodem	Detrahere 97 Dei esse 98
Concellence: 34	Deteltari. 99
Conjumeio en codem	Denominatio pro uci
Almania endem	nominato, codem
Deulemani Ci 76	Deipicere luper inimie
Charles (minner tre) (20	COS COSCER COGEM
endem	Delictum codem
Market Comment	Denudario / 100
Craso 70	Dij St. Dies St. Dimidiare dies St. Dilectio eodem
Gredere codem	Dies 83
Creare & facere 74	Dimidiare dies 88
Cuftodianochis. 34	Dilectio
Curparus v in codem	Diuites codem
Gubile 2000 del 61	Dicere 89 Difcere 93 Difputare eodem Dimittere eodem Digitus Dei 93 Diabolus 94
Gurrere 101 262	Discere in man 91
Cymbalum autoriza 55	Disputare endem
mabon & Danking	Dimittere eodem
Daiso their prollegage	Digitus Dei
Demonium meridia.	Diabolus
CONTINUE STATE ASSESSED	DIADOH APPEHALIOCS. 93
Deus 76 Dextera 81	Diuitiæ eodem
Declinare 9191 8	Dilatare andres
Derifores 88	Difficile. codem
Decaluare 1011 89	Diaconia 5 5000197
Dentes .kbnussinassi	Diffluere Signiss
Deficere .murroz	Domus 81
Debitu reddere, codem	Docere 88
Decem milliau maca no	Doctrina fana eodem
Demiers . codem	Doctrina fana eodem Dorfum Dormire.
Decernere 2294	Dormire. 92
Deuonoionemon isbos	Dolus
Denam mysterium 99	Donec 197 Doctrina litera. 199
Decima 96	Doctrina litera.
Delertum codem	Donum Dei eodem
Fair	Draco

INDEX

_	7 24 7	DEA	
Draco.	199	Eunuchi	- monutocore
Duntaxat.	U. 0 13 04	i Huanelcer	an irlaminati
	1. 1519	Fixcel(a in	habitin
Eburneze doi	mus or	Expediare	OULIMAGO
Ebrietas	107	Exatiari.	.un eodem
Eburnez doi Ebrietas Ecclefia	301	Execration	in reodem
Ecciena nom	11112 102	Excidere	Hill rendem
Ecce	tituto 1 to	Exultare	Southerns
Efficacia pote	entiane in	Exaltare	codem
Effundere Egredi	(aug	Exire	codem
Egredi	To8	Exurgere	2735310
Encere offa &	& cadaue	Expergefi	eri % coden
ra, folio	C. L. all xm	Excomm	unicatio code
Eloquia Dei	vel Domi	Existendi	Verba apud
ni, folio	103	Hebra	of slide
Eleemofyna	. 3121107	Exactor	STITUTE
Electio, vocat	10 109	Extermin	aciontactory
Elementa			
Enos	104	Expellere	codem
Epiphonema	a apud	12/mits	Detrinomal.
Hebraos		Facies	COLUMN 26
Ephraim	105	Fatuus	THE SE TO T
Equus		E allere	
Eremus		Festinare	
Erumpere	10 - 107	Feruor.	9 TE COOCH
Eruere	309	Feria fecus	ida, casanin
Eructare.	- de la la	Ferrum.	3,893,99
Efurientes.	TO	Feruor fpi	ricus and
Ember	\$06	Fermentu	mitte comm
Ethnicus	n	Ferre	* College
Euangelium.	TOO	Fides	269119904
Hurangein non	mina tar	Hidei nom	encianita m
Eurgilare Eurus	100	Pidelittap	Deliativa in
Eurus	110	Filix	2000
Euacuare.	eodem	Firmare	Fülg

用语的话题。 国民政府对政府的国际政府, 1918年, 19

INDEX.

Pin Del ne Fulmina ne
Filius, filif. 199 Fundare 190
Pinte. 40 Funes. 190
Finisterra meodem Fumus 132
Ringere formare creare G.
Folio que Genitiuu substatiuum
Elumina po epitheto Hebrari ada
Flatus dunt. 138
Flatus 197 dunt. 198 Formula iurandi 161 Genitiui pro adiectiuis
Forma Dei no positi codem
Fordus mr Genus pro numero ng
Fotere eodem Generatio. 199
Folium as Gentes 140
Fontes. Gentium nomina 141
Fornicari 27 Genenna eodem
Calibration and Cause and Cause
Fortis. in Gigantes. 197
Fæminino genere vtue Gloria m
tur Hebrai pro neus Gladius 38
tro, folio na Gratia no
Formum tectorii, eode Græcus Fortificari in Gramen eodem Gullow morti
Fortificari m Gramen eodem
roues Guitale morte codem
Frumentum no no CH.
Fraus na Habitare 148
Frater eodem Habitaculum 146
Frater eodem Habitaculum 146 Frangere 113 Haha eodem
framez 101 m8 Hæresis 144
France 18 Hæresis 144 Fronsænea 11 Hæreditas 146 Fremitus 12 Habere 150 Fruitus ventris, codé Heu 146
Fremitus m Habere 150
Fructus ventris, eode Heu
ruran no Heatr codem
Fures eodem Hebdomadæ 150
Futuron & preteriton Hebraon mos eodem
permixtio na Hinnire 144
Hierufa Hierufa

INDEX

Hierusalem.	Linua 47	Inuenire Infulæ	Ma Del
Hic,ifte,ille	849	Infulæ	ulg snip
Honor	142	mnocare	THE SEC STREET
Homicida Hora.	SHUTA)	Integrum	2. Treodem
Hora.	eodem	Intrare. Ire.	HOT STORAGE
Holianna	144	In idiplum.	- Otto
Hodie 10	eodem	Inquo	& codem
Homo	148	Intelligens	S111871
Hois appellat	ones, 149	Infantes det	I a codem
Holtiziancta	1110,120	Infirmare.	eodem
Holocaustum	eodem	Interrogation	nes 171
Humilitas .	47	Inneterare	212.10
Hyslopus.	149	Ingredi. In	e, reodem
The colding	(League)	Inebriari	codem
Idem fapere Idolum	172	Inclinare	DEDITION A
Idolum	matter 17t	Indurare	Opeodem
Ieiunium .	164	Incolatus D	)ci 211193
Tecur	176	Inuifere 3	On in the control of
Ignis	- HULLIA 163	Inarceffere	eodem
Illufores	167	In prepoliti	on codem
Imber		Induere 1022	37 II eogem
Imperionalia	verba 175	Incola	Ke rtificari
Imperatiuus t	חסמי פוט	Imquitas	COUCUI
		Judicium I	SHEAD
Imputari	173	Audicare	241134
Implere	A-in	Julita.	- SACINGAN
Imago	codem	Justus Del	er endem
Impius	177	Indifferent	or of or or
Iniusticia	76	Immention	Memiring
Incedere in iuf	Heria den	Turare Dam	navelog
Innocentia	endem	Dominum	n interes
Innocentia Integer.	noncladele	Indone	(2) 270
Infernus	101	Thoum. 70 18	MOTHER DE
Inferni nomin	3 11 11 11 16	Imenes oil	
Liur H.		Tulleries	Iubilare

INDEX.

bilare.	. 177	Lupus Lugere terra	198
TL.	Short.	Lugere terra	eodem
Lacus, Puteus.	19 110186	Luna	eodem
Latitudo 1	15 187	Ludere	199
Labium.	eodem	фM.	2 300
Lac - in mail	189	Manus,	1199
Lapishulev	192	Man	111
Lalciuia	193	Maran atha.	203
Laquei	194	Mammon,	104
Laborare	195	Mandare	1 210
Labor & dolor	195	Manfueti	211
Langue manno:	-	Macellum	213
Lætari	198	Mater	eodem
Lex	179	Mare	214
Legis nomencla	tura.:81	Mater Mare Maceria	215
Lexlitera Leuiathan	182	Magnificare	216
Leuiathan	189	Mane.	218
Lepra	192	Matutinum	codem
Leo	codem	Malus	11.11219
Lectulus	100	Malitia	eodem
- enare	Sale Viet	Klaine	223
Latera	181	Magis	eodem
Libertas	184	Mellis.	200
Lingua,	128	Meridies	codem
Lignum	189	Metus	1 1411 210
Liber Sind	ENTREMA.	Meditari.	· on
Libani.	1111196	Mel	eodem
Lingere terram	Box	Merces	10111
Loqui.	184	Meretricari	Sausa en
Longanimis	10.197	Mentiri '	216
Lutum.	190	Menfa	7770 217
Longanimis Lutum. Lumen	eodem	Mens.	codem
EUX.	STATE TOT	Medium	11
Ducerna (	codem	Milites	205
Lumbi.	193	Militia	206
tylO .		*	Militia
The state of the s			

INDEX

Militiacœli	205	Nix.	switch
Minister,	211	Nox.	
Mites	230	Noneffe .	-1 , 00000
Misericordia.	eodem	Nomen	T. Minney and a
Mittere	221	Non	. Cherry
Minor	322	Notic Domi	710
Minha,	eodem	Nouacula ve	uti aom
Millia	codem	nocere	Time by
Mna	eodem	Nouabitis.	codem
Mori	206	Nouissimu te	mpus 220
Mors Christi	207	Numeri varia	tio m
Mortificatio	eodem	Numerus fins	cularis n
Montes	208	plurali	27
Moueri	215	Nubere	220
Modicum	eodem	Nubes.	codem
Moles legitur	221	CO.	ronigs.J.
Molam tollere	222	Obliuisci	111
Mœchari	223	Obedientia	328
Multi	103	Obsequium Obuiare Obsignare.	19
Mundus	eodé	Obuiare	235
Mulier	210	Obfignare.	1240
Murus .	215	Obtenebrare	eodem
Munera	221	Obligare	eodem
Munera Musica Christian	norum	Oblatio	eodem
instrumenta.	eodem	Obdormire.	141
Mysterium Dei	213	Obumbrare	eodem
entally TN.	1114	Obturare aure	
		Obscurati terr	
Nature	eodem	Oculus	330
Nauis	228	Odor	10. 19
Nescire literas	224	Odire	. 1 . 276
Nescire literas Negotium peral	bulans	Offerre	238
Negationes duz Nidus.	227	Offendiculum	- 49
Negationes duze	228	Oleum	0.7730133
Nidus.	eodem	Oliua	codem
			Olus

INDEX.

, Olus	FT 19 235	Pars	264
Omne	91.00236	Palea	266
Onus	115gno 238	Parare	eodem
Opprobri	um 234	Pars pro toto	267
Opus	codem	Paradifus	eodem
Opera		Paries inclinate	
Opfonium		· ceria depulsa	. 267
Opinio	239	Passer	268
Oratio	31911232		eodem
Oriens	233	Periona pro re	& cons
Ordo	235	** tra	244
Ornatus 1	239	Periodus fiue P	afuci245
Os	236	Persona secund	a pro
Offa		quack	245
Osculum			250
Oftendere		Pestis	256
	Alphanica D	Peregrinus	259
97.5	Physical		eodem
BL De L	· Signature?		1119 202
Participia	pro præfenti	Persona	263
17247	Stu	Peruerfi	264
Panis		Percutere	267
Palma			eodem
Paulus	eodem	Persequi	eodem
Pauli mos			268
Paruuli		Persoluere	268
Paftores		Perfodere	269
Paxillus		Pharisei	194
Pax	256	Pinguis	247
Pacifici	257	Piscatores	253
Pater		Pluralis numer	us 247
Pauper	258	Pluuia	253
Parabola Parabola	nomina 258	Plenitudo glori	
PATADOIA	263	Placere	263
		x	Planta

INDEX

Plantare	264	tura .	40.28
Plangere	267 Pro	bare	301136
Possessiuo vno	Tar PAR Pro	longari	end
Posterioraper	priora Pía	lterium	- Series
245	Pul	uis	SPINE
Ponitere	247 Pu	pilli	10.10
Poenitentia.	262 Pu		100
Potare	250 Pu	defieri	Cini Ma
Portare .	251 Pu	dere	codem
	255 Put	eus	eodem
Ponere	266 Pu	gare	16
Posse	268		Omeres
Prophetare		₩Q.	· •()
Primatum non			20
clesie Chris	i 243 Qu	elo	mula 19
Prophetarum	mos 243 Qui	erere	150819 169
Pronoîa possel	liua.244 Qua	adragenari	US 270
Preteritum pre	pre Qu	iefcere a	170
@ fenti	:46 Qui	iquilie -	eodem
Preteritu p fut	uro.lbi. Qu	is in oras	eodem
Profundum	251 Qui	ia	CA 271
Primogenitus	253 Qu	adrige	codem
Projeere	254		-ameri
Prçuenire	eode		Paylor
Precipitantes	255		gradus i
Profundare	261 Rac		11111 279
	eodê Rap		376
		ere de ara	377
Proximns	eode Rac		279
Properare	264 Refi		271
Prophanum	eodem Res	per figna	272
Propitiatorium	265 Reli	gio	eodem
Principes Principumnon	eodem Rett	ribuere m	Thide
Principumnon	nencla Resp	pectus Dni	Refipi
			Venha

INDEX.

		L A.	
Refipilcere	274	Sanctimonia :	191
Respondere	eodem	Sapere	1 295
Reliquie	275	Sapientia	eodem
Recordari	eodem	Sapientes	eodem
Recordatur	Deus 27!	Sanguis	296
Renes	eodem	Sanguinem o	periri à
Rectum	53 276	terra	297
Requiescere	37 377	Sacerdos	298
Requirere	277	Saccus	300
Regnum coe	lorii eodê	Saluare	302
Record perf	ona 278	Salutare	eodem
Regere	eodem	Saltare	303
Reges	eodem	Sacrificium	eodem
Reptilia	12905 179	Sagitte	304
Relatiua po	A duo aut	Sal	309
etiam plu	ra fubiecta	Satan	310
ponunt H	ebrei 280	Scabellum	292
Relatiua	280	Scribe	294
Referre	1 280	Scribere	eodem
Regulam ten	ere code	Scapule	295
Reminisci	codê	Scientia	299
Reducere	181	Scandalum	308
Reducere Riuus Ros Robur	272	Scindere	313
Ros	eodem	Scripture mos	313
	281	Secundum hor	ninê vel
Rota	280	Deum viue	re 287
Ruina	eodem	Sedere	eodem
especial .	Ty. Mark	Seruare manda	ta 189
TS.	477	Sermo fidelis	eodem
mehite mone	Partie T	Segregare	eodem
Satiftas	289	Seditiofi	292
Sanctum	390	Seditiofi Sentire	codem
Sanctum fanc	totti 191	Sensus spiritua	les 312
Sanctus Dei	eodem	Serpens	297
oqo T		X 2	Sempi

INDEX

Sempitern	um 302	Spe gaudere	oulinh .
Semen	codem	Statutum	S. Friday
Secretum	305	Studia	20
Septenariu	is nuerus 309	Studia Stelle	150 200
Semita	306	Stare	energy at
Selah	307	Stillare	2011201
Secundun	verbum tu	Stillare Stygmata	
um.	308	Statuere	eside M
Seruus	eodem	Stultus	311
Serere	310	Stimulus in ca	urne 1%
Seculum	eodem	Sufurrones	100
Sepulchru	im patens 313	Supplantare	most.
Signare	285	Surgere ·	1400
Signa	eodem	Subfannatore	\$ 299
Similia	186	Suscipere	1905
Simul	295	Subiunctiuis	Hebrai
Sinon	eodem	carent	306
Si	298	Substantiua v	erba 308
Silere	306	Subjet Sulcus	eodem
Sinus	307	Sulcus	310
Simplex	310	Subitum	30
Similitudi	nis nota 311	Superbi	codem
Signum e	xternum pro	Summum	310
re fpirit	ruali 311	Supra	eodem
	312	fr- 1	1 1915
Sol	295	₽ T	10%
Solis obfc	uratio 296	A Paris I	-014
Somnus	299	Tacere	373
Soluere	308	Tauri,	315
Spiritus	280	Tabernaculun	n eodem
	anctus 282	Tenebre	. 34
Spiritualia	a iam omnia	Telos	314
285	3 40 - 34 10	Tentare	eodem
	o genere 306	Testis	Těpo

INDEX.

Terra 18 Veftis eodem Terra viuentium 19 Vefperum 199 Tempus 120 Vendere 191 Templum Dei. 121 Venti eodem Teffamentum 122 Ventilabrum. 188 Thronus eodem Ventres 191 Torcularia 18 Vifio 186 Torrens 122 Viuificare eodem Transire 18 Vificare 18 Vifitare 18 Vifitare 18 Vifitare 18 Vifitare 18 Vifitare 18 Viuit Dominus. 18 Vita 18 Virgo 18	Temporis redempti	0,	Vermis	339
Terra viuentium 319 Vesperum 319 Tempus 320 Vendere 311 Templum Dei. 321 Venti eodem Testamentum 322 Ventiabrum. 328 Thronus eodem Ventres 331 Timor Dei 323 Vinum 338 Torcularia 324 Visificare eodem Transtruare 325 Videre 327 Tribus Ioseph 327 Viduae. 328 Tradi in manus Dei. 321 Viuere. 328 Transtriua verba apud Hebraos eodem Vituli. 339 Turres 327 Tuba extrema 321 Virga. eodem Typorum ratio. 327 Vir spiritus, & vir Dei disserum eodem Virtus. 335 Vanitas 326 Visicera eodem Virtus. 335 Vasa 337 Verbum domini, eode Verbum 433 Verbum quod reuelas tumest 324 Verbi diuini nomina, folio eodem. Vocare 328 Veritas, 325 Vox clamantis 329	folio.17	7	Venire.	330
Templum Dei. 321 Venti eodem Teffamentum 322 Ventilabrum. 338 Thronus eodem Ventres 332 Timor Dei 323 Vinum 338 Torcularia 328 Vifio 326 Torrens 322 Viuificare eodem Transire 325 Videre 327 Tribus Ioseph 327 Viduæ. 338 Triturare 328 Vistare 328 Tradi in manus Dei. 321 Viuere. 322 Transitiua verba apud Hebræos eodem Vituli. 339 Turres 327 Vita 333 Turres 327 Virga. eodem Tumus eodem Virgo 339 Typorum ratio. 327 Vir spiritus, & vir Dei disferunt eodem Virtus. 335 Vanitas 326 Via. 336 Vasa 337 Vmbilicus. eodem Verbum domini, eode Vingere 337 Verbum quod reuela tumest 324 Verbi diuini nomina, folio eodem. Vocare 328 Veritas, 325 Vox clamantis 329				eodem
Templum Dei. 321 Venti codem Teflamentum 322 Ventilabrum. 38 Thronus codem Ventres 332 Timor Dei 343 Viño 326 Torrens 322 Viuificare codem Transire 345 Videre 327 Tribus Ioseph 347 Viduæ. 388 Triturare 348 Vistare 328 Tradi in manus Dei. 321 Viuere. 322 Transitiua verba apud Hebræos codem Vituli. 339 Turres 321 Viuga. codem Turnulus codem Virgo 339 Typorum ratio. 377 Vir spiritus, & vir Dei differunt codem Virtus. 335 Vanitas 346 Viscera codem Va 336 Via. 336 Vasa 337 Vmbilicus. codem Verbum domini, code Vngere 337 Verbum quod reuelas tumest 324 Verbi diuini nomina, folio codem. Vocare 328 Veritas, 325 Vox clamantis 329	Terra viuentium	319		339
Templum Dei. 321 Venti decem Testamentum 322 Ventisabrum. 338 Thronus eodem Ventres 332 Timor Dei 333 Visio 326 Torcularia 338 Visio 326 Torcularia 338 Visio 326 Torrens 322 Viuisscare eodem Transire 335 Videre 327 Tribus Ioseph 327 Viduæ. 338 Triturare 338 Visitare 328 Tradi in manus Dei. 321 Viuere. 322 Transitiua verba apud Hebræos eodem Vituli. 339 Turres 327 Vita 333 Turres 327 Virga. eodem Tumus eodem Virgo 339 Virga. eodem Typorum ratio. 327 Vir 334 Vir Spiritus, & vir Dei disserunt eodem Virtus. 335 Via 336 Via 336 Via 336 Via 336 Via 336 Via 336 Via 336 Via 336 Via 337 Vmbilicus. eodem Verbum domini, eode Vngere 337 Vmbra eodem Verbum quod reuela tumest 324 Vnicus, seu vnigenitus tumest 324 Verbi diuini nomina, folio eodem. Vocare 328 Veritas, 325 Vox clamantis 329		320	Vendere	331
Teftamentum 322 Ventilabrum. 338 Thronus eodem Ventres 332 Timor Dei 313 Vinum 338 Torcularia 318 Vifio 326 Torrens 322 Viuificare eodem Transire 315 Videre 327 Tribus Ioseph 317 Viduæ. 338 Triturare 318 Vistare 328 Tradi in manus Dei. 321 Viuere. 322 Transiriua verba apud Hebræos eodem Vituli. 339 Turres 327 Vita 333 Tuba extrema 321 Virga. eodem Tumulus eodem Virgo 339 Typorum ratio. 327 Vir 334 Vir spiritus, & vir Dei differunt eodem Virtus. 335 Vanitas 316 Viscera eodem Væ 336 Via. 336 Vasa 337 Vmbilicus. eodem Verbum domini, eode Vingere 337 Verbum quod reuelas tumest 324 Verbi diuini nomina, folio eodem. Vocare 328 Veritas, 325 Vox clamantis 329				
Thronus eodem Ventres Timor Dei 311 Vinum 318 Torcularia 318 Visio 326 Torrens 322 Viuisicare eodem Transire 315 Videre 327 Tribus Ioseph 317 Viduae. 318 Triturare 318 Visitare 328 Tradi in manus Dei. 321 Viuere. 312 Transitiua verba apud 4 Viuit Dominus. 313 Hebraos eodem Vituli. 319 Turres 317 Vita 313 Tuba extrema 321 Virga. eodem Tumulus eodem Virgo 319 Typorum ratio. 317 Vir 314 Vir spiritus, & vir Dei differunt eodem Virtus. 315 Vanitas 316 Viscera eodem Va 336 Via. 336 Vasa 337 Vmbilicus. eodem Verbum domini, eode Vingere 317 Verbum quod reuelas tumest 324 Verbi diuini nomina, folio eodem. Vocare 328 Veritas, 325 Vox clamantis 329	Testamentum			338
Torcularia 318 Visio 326 Torrens 321 Viuisicare eodem Transire 315 Videre 327 Tribus Ioseph 317 Viduæ. 338 Triturare 318 Visitare 328 Tradi in manus Dei. 321 Viuere. 322 Transitiua verba apud Hebræos eodem Vituli. 339 Turres 327 Vita 333 Turres 321 Virga. eodem Tumulus eodem Virgo 339 Typorum ratio. 327 Vir 334 Vir spiritus, & vir Dei differunt eodem Virtus. 335 Vanitas 316 Viscera eodem Va 336 Via. 336 Vasa 337 Vmbilicus. eodem Verbum domini, eodē Vingere 337 Verbum quod reuelas tumest 324 Verbi diuini nomina, folio eodem. Vocare 328 Veritas, 325 Vox clamantis 329	Thronus code	em	Ventres	
Torcularia 318 Visio 326 Torrens 321 Viuisscare eodem Transire 315 Videre 327 Tribus Ioseph 317 Viduæ. 318 Triturare 318 Visitare 328 Tradi in manus Dei. 321 Viuere. 312 Transitiua verba apud Hebræos eodem Vituli. 319 Turres 317 Vita 313 Turres 321 Virga. eodem Tumulus eodem Virgo 329 Typorum ratio. 317 Vir 314 Vir spiritus, & vir Dei differunt eodem Virtus. 315 Vanitas 316 Viscera eodem Va 336 Via. 336 Vasa 337 Vmbilicus. eodem Verbum domini, eodē Vingere 317 Verbum quod reuelas tumest 324 Verbi diuini nomina, folio eodem. Vocare 328 Veritas, 325 Vox clamantis 329	Timor Dei	313	Vinum	338
Transire 315 Videre 317 Tribus Ioseph 317 Viduæ. 318 Triturare 318 Visitare 328 Tradi in manus Dei. 321 Transitiua verba apud Hebræos eodem Vituli. 319 Turres 317 Vita 313 Tuba extrema 321 Virga. eodem Tumulus eodem Virgo 319 Typorum ratio. 317 Vir 314 Vir spiritus, & vir Dei disferunt eodem Virtus. 315 Vanitas 316 Viscera eodem Virga 316 Vasa 317 Viscera eodem Virtus. 315 Vasa 316 Vasa 317 Verbum 431 Verbum domini, eodē Vingere 317 Verbum quod reuelas tumest 324 Verbi diuini nomina, folio eodem. Vocare 328 Veritas, 325 Vox clamantis 329				
Tribus Ioleph 317 Viduæ. 338 Triturare 318 Visitare 328 Tradi in manus Dei. 321 Viuere. 312 Transitiua verba apud Hebræos eodem Vituli. 339 Turres 317 Vita 333 Tuba extrema 321 Virga. eodem Tumulus eodem Virgo 339 Typorum ratio. 317 Vir 334 Vir spiritus, & vir Dei disferunt eodem Virtus. 335 Vanitas 316 Viscera eodem Virtus. 335 Vasa 336 Via. 336 Vasa 337 Vmbilicus. eodem Verbum domini, eodē Virgere 337 Verbum quod reuelas tumest 324 Verbi diuini nomina, folio eodem. Vocare 328 Veritas, 325 Vox clamantis 329	Torrens	322	Viuificare	eodem
Triturare \$18 Vifitare \$28 Tradi in manus Dei. \$21 Transstiua verba apud Hebræos eodem Vituli. \$39 Turres \$17 Tuba extrema \$21 Typorum ratio. \$37 Vir \$34 Vir spiritus, & vir Dei differunt eodem Virtus. \$35 Vanitas \$16 Vificera eodem Virtus. \$35 Vasa \$37 Verbum \$37 Verbum domini, eodē Vingere \$37 Verbum quod reuelas tumest \$324 Verbi diuini nomina, folio eodem. \$325 Vocare \$328 Viuere. \$328 Viuere. \$329 Vituli. \$339 Virtus. \$339 Virgo \$339 Vir \$344 Vir spiritus, & vir Dei differunt eodem Virtus. \$35 Viscera eodem Virtus. \$35 Viscera eodem Virtus. \$36 Viscera	Transire		Videre	327
Triturare \$18 Vifitare \$28 Tradi in manus Dei. \$21 Transstiua verba apud Hebræos eodem Vituli. \$39 Turres \$17 Tuba extrema \$21 Typorum ratio. \$37 Vir \$34 Vir spiritus, & vir Dei differunt eodem Virtus. \$35 Vanitas \$16 Vificera eodem Virtus. \$35 Vasa \$37 Verbum \$37 Verbum domini, eodē Vingere \$37 Verbum quod reuelas tumest \$324 Verbi diuini nomina, folio eodem. \$325 Vocare \$328 Viuere. \$328 Viuere. \$329 Vituli. \$339 Virtus. \$339 Virgo \$339 Vir \$344 Vir spiritus, & vir Dei differunt eodem Virtus. \$35 Viscera eodem Virtus. \$35 Viscera eodem Virtus. \$36 Viscera	Tribus Ioseph	317	Viduæ.	338
Transitiua verba apud Hebræos eodem Vituli. 339 Turres 317 Tuba extrema 321 Tuba extrema 321 Typorum ratio. 377 Vir ga. eodem Virgo 339 Typorum ratio. 377 Vir spiritus, & vir Dei disferunt eodem Virtus. 335 Vanitas 316 Viscera eodem Virtus. 336 Vasa 337 Verbum 323 Verbum domini, eodē Virgo 339 Verbum quod reuela tumest 324 Verbi diuini nomina, folio eodem. Vocare 328 Veritas, 325 Vox clamantis 329			Vifitare	328
Hebræos eodem Vituli. Turres 317 Vita 333 Tuba extrema 321 Virga. eodem Tumulus eodem Virgo 339 Typorum ratio. 377 Vir fpiritus, & vir Dei tuv. differunt eodem Virtus. 335 Vanitas 316 Vifcera eodem Væ 336 Via. 336 Vafa 337 Vmbilicus. eodem Verbum domini, eode Verbum quod reuelas tumest 324 Verbi diuini nomina, folio eodem. Vocare 328 Vox clamantis 329	Tradi in manus Dei.	321	Viuere.	332
Hebræos eodem Vituli. Turres 317 Vita 333 Tuba extrema 321 Virga. eodem Tumulus eodem Virgo 339 Typorum ratio. 377 Vir fpiritus, & vir Dei tuv. differunt eodem Virtus. 335 Vanitas 316 Vifcera eodem Væ 336 Via. 336 Vafa 337 Vmbilicus. eodem Verbum domini, eode Verbum quod reuelas tumest 324 Verbi diuini nomina, folio eodem. Vocare 328 Vox clamantis 329	Transitiua verba api	ud	Viuit Dominu	5. 333
Tuba extrema 321 Virga. eodem Tumulus eodem Virgo 339 Typorum ratio. 317 Vir go 339 Vir piritus, & vir Dei differunt eodem Virtus. 335 Vanitas 316 Vifcera eodem V2 336 Via. 336 Vafa 337 Vmbilicus. eodem Verbum domini, eode Vmpere 337 Verbum quod reuelas tumest 324 Verbi diuini nomina, folio eodem. Vocare 328 Veritas, 325 Vox clamantis 329				
Tumulus eodem Virgo 339 Typorum ratio, 317 Vir 334 Vir spiritus, & vir Dei differunt eodem Virtus. 335 Vanitas 316 Viscera eodem Virgo 339 Vasa 336 Viscera eodem Virgo 336 Viscera eodem Virtus. 336 Vasa 337 Verbum 337 Verbum domini, eodē Viscera eodem Virgenitus eodem Virgenitus eodem Virgenitus tumest 324 Verbum quod reuelas tumest 324 Verbi diuini nomina, folio eodem. Vocare 328 Veritas, 325 Vox clamantis 329	Turres	17	Vita	333
Tumulus eodem Virgo 339 Typorum ratio, 317 Vir 334 Vir spiritus, & vir Dei differunt eodem Virtus. 335 Vanitas 316 Viscera eodem Virgo 339 Vasa 336 Viscera eodem Virgo 336 Viscera eodem Virtus. 336 Vasa 337 Verbum 337 Verbum domini, eodē Viscera eodem Virgenitus eodem Virgenitus eodem Virgenitus tumest 324 Verbum quod reuelas tumest 324 Verbi diuini nomina, folio eodem. Vocare 328 Veritas, 325 Vox clamantis 329	Tuba extrema	321	Virga.	eodem
Typorum ratio. 317 Vir 314 Vir spiritus, & vir Dei differunt eodem Virtus. 315 Vanitas 316 Viscera eodem Va 336 Via. 336 Vasa 337 Vmbilicus. eodem Verbum domini, eodē Verbum quod reuelas tum est 324 Verbi diuini nomina, folio eodem. Veritas, 325 Vox clamantis 329	Tumulus code		Virgo	339
Vir spiritus, & vir Dei disferunt eodem Virtus. Vanitas 316 Viscera eodem Va 336 Via, 336 Via, 336 Via, 336 Via eodem Verbum domini, eodē Vmbra eodem Verbum quod reuela tumest 324 Verbi diuini nomina, folio eodem. Veritas, 325 Vox clamantis 329	Typorum ratio.		Vir	334
Vanitas 316 Viscera eodem Va 336 Via, 336 Via 337 Vmbilicus, eodem Verbum domini, eodē Vmpere 337 Verbum quod reuelas tumest 324 Verbi diuini nomina, folio eodem, Vocare 328 Veritas, 325 Vox clamantis 329			Vir spiritus, &	vir Dei
Vanitas Vanitas Vala Vala Vala Verbum Verbum domini, eodē Verbum quod reuelav tum est Verbi diuini nomina, folio eodem. Veritas, Viscera Viscera Vmbria venbilicus. eodem Vmbra vendem Vmbra Vmbra eodem Vmbra vendem Vnicus, seu vnigenitus folio.329 Vnus. Vnum yp Vocare y28 Vox clamantis yp	ΦV.		differunt	eodem
Vafa Vafa Vafa Vafa Vafa Vafa Vafa Vafa			Virtus.	335
Vafa Vafa Vafa Vafa Vafa Vafa Vafa Vafa		16	Viscera	eodem
Verbum domini, eodē Vngere 337 Verbum quod reuela Vnicus, seu vnigenitus tumest 324 Verbi diuini nomina, folio eodem. Vocare 328 Veritas, 325 Vox clamantis 329		36	Via.	336
Verbum domini, eodē Vngere 337 Verbum quod reuela Vnicus, seu vnigenitus tumest 324 Verbi diuini nomina, folio eodem. Vocare 328 Veritas, 325 Vmbra eodem Vngere 337 Vnicus, seu vnigenitus folio.329 Vnus. Vnum 339 Vocare 328 Vocare 328		37	Vmbilicus.	eodem
Verbum domini, eodē Vngere 337 Verbum quod reuela tum est 324 Verbi diuini nomina, folio eodem. Vocare 328 Veritas, 325 Varitas, 325 Veritas, 325 Vngere 337 Vnicus, seu vnigenitus folio.329 Vnus. Vnum 339 Vocare 328 Vocare 328	Verbum	22	Vmbra	eodem
Verbum quod reuela tumest y folio.329 Verbi diuini nomina, folio eodem. Vocare y 8 Veritas, y 5 Veritas, y 5 Verbum quod reuela Vnicus, seu vnigenitus folio.329 Vnus. Vnum y 339 Vocare y 28 Vocare y 28	Verbum domini, eod	lē	Vngere	337
Verbi diuini nomina, Vnus. Vnum yrs Vocare yrs Veritas, yrs Vox clamantis yrs	Verbum quod reuela	,	Vnicus, seu vnig	
Verbi diuini nomina, Vnus. Vnum 5010 eodem. Vocare 328 Veritas, 325 Vox clamantis 329	tumest : 22	4	folio.329	
Veritas, Vocare 328 Veritas, Vox clamantis 329	Verbi divini namina			339
ventas, 329 Vox clamantis 329	tolio eodem.			
	Veritas,			

INDEX

	T	
Vos.	Bo Vulnus and	ioams
Voluntas Dei	332 Vulpes,	dd01340
Vri	331	tree I
Vrfus	338 4 Z	/atod
Víque	eodem	MOT
Vterus,	229 Zelus	340
Vultus	330	
		the last

FINIS.

Typis Ioannis Graphei,
Anno M.: D.
xxxvi.

Teaming!

Transferon * Hebraro Tunes

Tumulus -

SMELL!

IN LIBR VM

IVDICVM ET RYTH Commentarius.

Stool IN S IOHANNE BRENTIO AVTHORE.

HAGANOAE AN. XXXVI.

Ma in Tikken

2000 10 272 Military .

CLARIS VIRO

D. Bernardo Golero Equiti Germano batrono suo, Io. Brentius S. D.

Cripficometarios, breues gde illos & rudes felde maxime in ecclesiastico iterprete regritir, pios in librum Iudicu et Ruths quos tuo nomini, Heros amplifi me, dedicare uolui. V truq; inepte, his qui aliena operam magis reprehedere quam imitari sciut, fecife midebor. alterum, quod historie, que in his libris continentur, eniuis lectori per fe ita perspicue fints ut nulla egeant explicatione, alteru q boc scripti genus no magnopere ad te perinere uideatur-Sed ut ueru fit, narrationi reri gestartin his libellis intellectu haud difficile effe, nififi qua interdu difficultate peregrina fermonis phrafitafa ferat. Vtilitate in buius narratiois perspicere, fortesis ut funt in Ecclefia, queadmodu Paulus ait sdinificerdo norus no eft cuinfuis. Alij in facris hiftorijs legedis ant explicadis, ad civiles tatu mores formados fectat, al folas allegoriss ingrut-Sed facra [criptura,ac potifimi historia, in hoc tradita fut, ut ex ipfis, nue potetia, nue Ceueritas, nuc clemetia Din Dei noftri palam reueletur, quo alij ad timore Deis er fide ducatur, alij in fidecofir mentur et coferuetur. Hæc igitur in historijs oftedere et explicare, pfecto, si no eft fingularis industrie, alicum tame laboris et diligentia e A. Accedit buc, quada res gefte in facris hiftorijs ita comemoratursut interim fort ptura in co loco no iudicet, recte ne iuxta nerbu Dii,an fecus gefte [mt. fed relinquat lectori indicitex alijs los cis im

cis impieredum. Itaq; demonstrare qd de his uere iudica dumer fentiendu, 4d item imitandu, quid fugiendu fit, mleftori lucudă, ua feriptorismifi dininară reră expet tisimo, difficillimu est tam fi nihil aludocerte meo fungar officio, q cum oim piorum boim interfu nome Dñi ad tefuficanda anima [ui gratitudines quoquo modò com medare,ego qualicuq; maximoru miraculoru,quæ in li bro ludicu defeributur explicatioe, maiestate nois Deis p mea mediocritate utcuq; illustreset hac mea opasceu ferificia coxapisixòv in ecclesia Din offera. Cateria shoc feripti genus adte, uir amplifime s nihil prinere fentius bi, quego bifactori debea, prorfin no intelligut, et de tua pietate male iudicat. Na, ut maxie tua mbil re ferret scire, qs fuerit successus que fortuna reip. I fraeli tice reces istitute, id qu'in boc Indicu libro trastatur, mea (n plurimurefert quocung, possu argumeto, gratu erga le animu men declarare. Et facra, eaq; ad remp.cia mie administranda cognitu imprimis utilia interpretor. Baatt est pietas tuasut fauore Dei, nullis potentu minis; millis plecutionu piculis, à cofessioe Christi & Euagelij win bactenus impelli potueris, o is est ardor recte gua bernade Sparte tue, quam nactus es, ut hoc unu maxie omnagas, quo in tua rep.et uera Christianismi religio do ceatur. publica honestas ac traquillitas coferuetur. Quare optime foerosboc meŭ munnfeulu tato tibi grati a fore, quato ardetius uera pietatis ac religionis studia amplecteris. Vale in Christo Iesu Domino nostro. Exhala Sugnor i 7. Nouemb . ANNO XXXIIII.

MENTARII. DE DEO. Bis. Confirst

Quod Deo nullus cultus DE FILIO
gratior fu gratiarum acti Quod petra, è que ini
one. 65 carnes absumes fignifice
Nomen Dei quale sit eod. Christum.
Quod Deus non fit refpes Quod Christus fit lax
for personarum. 70. 0 integrita noftra 141
. 167 @ 175 Quare Ruth Modbuttel
Deus quare dicatur fan - Ra in auiam Christi- 27
Aus. 124 @ 281. 3 7 191
Qu'am induftrius fit Deus DB PECCATO.
127. Cotemptus Verbi Deiqui
Quare Deus humiliter in tum peccatum 14
eboët fua operacotra pru Nibil effe periculofusca
dentiam bumanam 193. nali fecuritate.
Czi; Hominu maluta quanta 90
Exepluclementia Dei 74 Quanta sit impietas inho
Duplex facies Dit 104. mine fi uerbum Dei deres
O196. liquerit.
Factem Dei uidere quid sit Impietas I fraëlitarii in ra
105. Staurādis facris Beal 145
Ale Domini que sint 287 Ingenium unlgi in impije

10

bilidati

61 effernandis 199 DE LEGE ET VE Amicitias et cofpirationes teri testamento. impiorum aduersus Deum Quare Deus madatis suis er uerbum eius non con- addat promissiones 18 flare 159 Quodgetes habeat cogni Deum non effe autorem tionem legis et iufticie 21 160 Quomodo uerbum legis Impiahominii prudetia in sit facies Dei trata set uer expiadis peccatis. 251 bum Euangely fit facies Quare conincat Deus ad pro picta. fortimam impiorum 163. Que uota per legemlice C 16% ant que non Indei quare toties in impi Quod uotu lephthah ali= etate fint relapli- 166 ud fuerit quam notum mo nafticum. Quare Samfon no statim post fortationem puntus Vota Nazarzora quare fit. 216. @ 220. fint inflituta. Quanta fit ira Dei aduera DE EVANGELIO fus foortationem-futilita. Onouo testamento. ten, et abufum donorum Effe duo genera patto ru er promisionum 37 Minora mala effe toleran. Quod noue revelationes da ut maiora caucantur. tantuegeant mirasulu. 212-0 255. 201 0 195 Tufte pracipitis ira fup. Vellus Gideonis quid figni plicia. 178 ficet.

A ig

Allegoria de buccinis et las operibus que debeaures genis-130 missio peccatori 169 In nerbu respiciendu effe An excusetur facre quano er non in eu qui predicat impis opiniochi sp uerhu 195 Quod operanoftrefimim perfecta. Promissio Dei quanti fa-164 DE POENITENTIA. cienda. Euangelum quibus su præ er modo inflificationis. 121 Panitentia effe dus par dicandum. Comedatio externi aerbi, tes et & pietas uulgi ex illo po Exemplu in quaes mon tisimu promoucat . 33 iustificationis. 29 DE IVSTIFICATI Adneram poemientique one et remissione requirantur. 3 12 peccatorum Quod liberatio et fains Quod Ifraclite operibus oftensione peccatinchois bofliarum no fatisfecerint tur. pro peccatis 31 Quare Propheteofician Collatio abuluu in ordinib. Araclitis fua ipietete se manafticis cu abufu Ephod Exemplu Gideoni Com geli, declarat quomodo ina Qued folus Chriftus fit fa ter confcientia bominis tisfactio noftra. 144 Deum agatur. 101 Quanta sit impietas impiu Natura improrum quoden cultu inflituere aut infli- impietate non respifent tutu defendere 145 cum funt felices fed potint Quamodo sit muniendus bine impietarem sumfideanimus contra doctrina de

peccatorum. biliant 224 0 245 Quales fint tentationes in Cu fancti smins per fidem, cofcientia danate nos 171 gfiat grelige carnis impu Quod poenitentia effugia- re remaneat i nobis 40 mus supplicium 250 Exemplu efficatio fidei 64 Quod prudentia fidei tufta Quod Gideo ex fide fignit media feruet 121 petierit et no ex incredulta Agnitioni peccatoru fide tate. 100 CT 113 esse addendam 226 No posse bumae infirmita ti mederi mfi p fide 219 DE TIMORE DEI. Quomedo Samfon atimo = Supplicit confidetie in cul re Domini deficies etia for tus Dei facticios. titudine destituatur 214 Exemplii clemetia dei,quo Quatus panor fuerit in co fides cofirmanda 274 scientia Gideonis 105 Natura pmisiona Dei 276 Quod homines maiora pe Comedatio Ruth à fide 257 ricula timeant fectando no DE CHARITATE cationem Deiğ peccando proximi. aduersus Deum 116 An oemo falutandus per ui Dibil effe imbecullus huma am. 256 218 Etia mala fpecie nemis ... a no animo. DE FIDE IVSTIFI esse offendendum 298 Atrox or immane crimen cante. Exemplo Caleb probatur, effe si qs calamitoso addat 9 opa o uirtutes fidei fua calamitatem quedam pramia mereans Exemplum infignis pie = tur, er non remisionem . tatis.

2

Exeplu hofpitalitatis 2,4 fligitur, ob peccata affige Dolum malu no habere fea turticem exitu 203 et 207 An afflictiones satisfaciant Ingratitudo Ifraelitarii er pro peccatis. todem ga familia Gideois. 149 Quale fit humanii ingenii Crudelitas fratrum in fra. in afflictionibus 154 Legitimus finis affliction tres. Manifestü impietatis si= num. 170.07 197 gnüsi ministris Ecclesia ii Alud esse iuste affligi alia Etus degenetur. 139 ud iufte affligere 343 Exemplu immisericordia Quomodo se gerat bumas er inhofpitalitatis 252. num ingeniu in adurfa er Quare peregrini non fint profpera fortune 263 contemnendi- 2:3. Cupietes liberari de affice Exemplu feruate fidei & Atonibus primum omnium Redditi beneficij. 24.0 impicate resipiscrede bent. 293. Quod propter comodiis DE CRVCE Afflictiones effe maximure raelitarum Cananal adin fectus coram Deo. 36 ternitionem non fint deleti Cum propter peccata affli 25. @ 19gimur quó set confugien= Allegoria de his quiruntit genibus bibebant 14 dum. Qui fiat & Dis crudelius Afflictiones Ruth effligat populum suum qua No esse undignadu cu aufe 44 rat Deus à nobis aptacom alienos. An quoties populus Dei af moda et iucida de na Quam

Onami profit scire incon hane quam impius impio in Rantiam rerum bumde 184. @ 280 Caleb quata fidei fortitudi ne seditioni reftiterit is quetenus eliena efflictio= met fint cofyderade 282 Quatenus probetur aut im Consolatio unde petenda probetur produto in afflictione 290 Quomodo Deus puniat ho minum ingratitudinem DE ORATIONE. Qued clamor conjunctus erga legitumos fuos ma giftratus cum indignatione non exaudiatur. 14 Quod privata uindicta fit Quod clamare ad Dominii prohibita. 48-0 fit arx munitifima 94 209.0 1570 Oratio Samfonis ex fide cu Quam turpiter pereant ty fitt premeretur ranni-51.0 63 DE MAGISTRATIBUS Quatenus liceat publice pacis & hospicij iura Antribus Luda ipietatis ac cufanda fit q uocauerit in uiolare S1 auxiliutribu Symeon 19 Magistratui non efferesia Adonibezet quatus tyran Rendum. nus fuerit . 20 Gideon quare cognomina Inretaliandis O puniedis tus fit IernbBaal. 114 maleficijs cui sit relin= Victoria cui sit adscriben= quendaultio 21 @ 227 123 Quod Deus no solu illa in Q d'aduer sarij populi Del iuriam no fert inulia quam Juis ipforum gladijs pes Mepus pio infert, sed etians ream.

que ilicità. Imago tyranni 151 Impia facra quis debeat ab Quid fit fentiendi de bi rogare. q in publicis diffenfioibus 109 nulli parti accediti. 171 Quatenus liceat um ui re pellere. 177 In cotractibus nibileffects Hem & que legittimo bello agendum. acquiruntur iure natua DE CONIVGIO. rali posideantur. code Iustas contrabendi maria Nik infle fecerit lephthah monij rationes effe fee g gladio umdicauerit co Bandas . micia Ephraimitarii 188 Quod Ifraelitis no licuerit Quatenus exploratio fit ungere matrimoniscii iufta. Cananais. Legittimus magiftratus & Coingin effe remfandit, ingens Dei beneficin De cocubinis. 147. 2 147 242. @ 246 Megutimorii coteptus 174 fit. Quarita Dei benedicio fi Quare ferui interdum prudentiores fine ipsis babere numerofam pro dominis. lem. 189 C 101 250 inexplorata caussa no esse Quod sterilitas in lege ma gno probro fuerit. 191 indicandum. 259 Non effe confidendu aqui. Quid liberos, quid parentes in contrabendo ma tate cauffe. 250 trimonio deceat. 100 Mediocritatem in primis praftandam effe in infe Studia inuentatis ifracis rendis supplicijs 267 201- C 205 tice. Inrameta que fint licita et Quod officiam Dealonge

oim gratisimu faciat is, Quare formidolost ab exercitu Gideonis sim re g adultera corrigit O enearecociliatur 249 iedi. Exeplu puniti adulterij 255 Quod semper sit obsequen Den effe admirabile copu dum Deo in nocatione · latove matrimonior 4-18; [ua An ocifi fit querendum in In nocatione Deinon effe ociandam. matrimonio-Quamodo fe homo gerere DE VOCATIONE. Quo quifq; in fua nocatioe debeat erga ingratitudi refpicere debeat. 50. 210 në buiusmundi. Ombus certi reddamur de Apologus Lotham de arbos Verbo Dei er nocatios ribus. 157 we noftra. 57 Samfonis facta ex fide uoa Quod no folum peccatum cationis effe confyde= fit refiftere ambulati in randa. 206-0 203 Mocatione Dei, fed etia Alia effe Magistratus alia non adiunare. prinati nocatione. 277 Gideonis uocatio. 98 Vnicula intra fines fue uo cationis consistendum Quatemu in uocatioe Dei periculu fit fufcipiendu effe. aut declinandi. Donum fortitudinis quare Quod nocatio dei fit pre= o quadiu Samfonicol= ferenda publice tranlatum fit. quillitati 112 An peccauerit Samfon fibi ipsi morte inferedo.128 In omni uocatione quid fit farlendum. FINIS. 116

χij

COMMENTARIVS IN Librum Iudicum.

PRÆFATIO.

N IOSVA DE scripta est occupatio, & divisio terra Canaan, ac institutio pur blica religionis & policia in Israel, iuxtale gem Mosi. In hocasti libro describitur progressus Reip. Israelisi

cæ prius institutæ. Ac inscribit liber Iudicum. comemoret res gestas sub Iudicib. Quanor em Mofe peperitut ludices & Præfectiin ov bus portis constituant. In hoc tri libro ludica dicunt, non qui in unaquauis urbe ad cogno scendas civiu controversias ordinatieras, sed qui miraculis divinite eligebant ut effent Prin cipes Ilraelitare, & Ilraelitas oppressosabhosti bus liberarent, ac liberatos in observationele gis, no quide imperio, qd erat Regu, ledanho ritate contineret. Vnde postez cap.z.iia dicit: Suscitauit Das Iudices gliberarent eos dema nibo diripienti eos. Et mox: Cu Dis Iudices suscitaret, fuit Dis cu eis, & liberauiteosema nibus hostiu oibus diebus Iudicis. Hecautipe cies policie tam commoda fuit, ut ftatus Reip. Ifraeliticenunch tranquillior acliberior fuerit, & sub Iudicib. utillud ips uere aureu Israelia

um faculti dixeris. Tametli.n. mira fœlicitas einerpis, q Salo. regnauit, comemoret, tñocs tunc Afraelitæ ferui erat, Etad Rehabea clamate Pater tuus duriffimű iugű impoluit nobis. Iu dicib.aut Remp.administratib.publica adhuc libertas in Ifrael erat, gppe quic magis divina authoritate, chumana libidine regebant. Vñ Deus huc Ilraelis statu, suu pprie regna uocat. Cum.n. Ifraelitæ huius Iudiciari ftatus pteli. Lour piper reru luccessus laturis intolerabilis eft) rege postularet, ait Disad Samuele, ultimuin Ifrael Iudice: No te abiecerut, fed me ne regne sup eos. Et postea ingt Samuel: Vos ho die abiecistis Dam Deu uestru, gliberauit uos ex universis malis & tribulationib, ueftris, & dicitis ad eu, collitue rege lup nos, Acrurlus: Milit Dis IerubBaal & Bedan & Iephthah & Samuel & eruituos de manu inimicoru uefrom p circuitu, & habitaftis fecure. Videntes aut o Nahas rex filion Ammon uenissetad. uerlum uos, dixiftis mihi, Nequag, fed rex im pabit nobis, cu Das Deus regnaret in uobis. Habes ea policiæ specieq in Israel sub Iudicib. fuit pprie regnu Dei dicta effe, Sic aut dicta e. nogapolicia q fuit postea sub regibus Israelit de, no suerit ordinatio Dei, cur. n. aliogreges christi Dñi dicerent : Sed primu, ga Iudices di uinis miraculis, no ad impandu, sed ad liberan du Ifraele suscitabant. Deinde ga Iudices rege batpopulu, no plibero ai sui arbinio utreges impare foler, led p pferipta diving legis autho

ritate. Quæ affeillic tyranis effet, ubi princens divinitus ad servandii populii eligit, & popul lus secundu regula diuinæ legis regit quare Refp. Ifraelis nunch in meliori fratu fuit alub Iudicib. Nã etiali sepentiero in hoc Relp fame ab externis hostibus pmerent, un gd ad iplam Reip. suæ forma aninebat, liberi erat, necome bant tyranide domestici ducis aut regis. Cum auchucfatumutaretin regiuimperiu, ileote Liebatlerui & auferebat ab eislibertas, Citer in hoc libro ide gd alias in tota scripturadoce mur, uidelicet, fide ac timore Dei. Docetenifi des, qui tradit ifraelitas in afflictionib. luis Deli inuocasse, & divina clemeda, nullo ipsome rito liberatos effe . Docetur aut timor Deigif ppont Ifraelitas ppter peta fua et cotemptiae uiolatione legis diuinæ in potestare hostius rti traditos ac tyranide oppfos effe. Hocmin figne præ alis hic liber cotinet, o comemorat multa exepla, gbus ondit, Deu preter solenne lua coluetudine pcipite fuille tu erga poores, eti erga inuocatores nois sui, Nã Deus alias di cit loganimis & paties, op no mox foleatpero. rib inferre supplicia, sed inuitet eos tolerada & lenitate, queadmodu Paulus air, ad ponite tiā. Adhæc, & si in aduersis inuocet, plerugtir auxiliu luu tadiu differt, ut etia iplis pijs uideat stertere, minimeca pces exaudire. In hoc autiu dicu libro uarijs exeplis demonstrat, o Deus nulla loganimitate, sed subita peipitatia pua ricatores legis fue supplicio affectrit, achosti

busopprimendos obiecerit, o relipilcetes ac nome fou in afflictione ex fide inuocates, cofe fim fineulla dilatioe exaudierit, & exafflictio nib.liberauerit.Hecauttemere & ablq necelfaria caussa a Deo facta esse, minime sentiendis eft. Naftar Reip. Ifraelitice, tă in civili chin Ecclesiastica policia, hisce tpibus reces secundu le ge Moli inflitute erat. Pollicer aut Dis in lege Moli, bidictione observatib, pcepta, madata, fudicia & cæremonias ejus, minaf uero maledictionem puaricatorib. & conteptorib, legis fuz.Implimitio inftitutionis policie, nec con reptores legis statim supplicio affecti fuillent, pecrelipilcetes & Deli inuocates auxilili mox colecutellent, plecto lex authoritate fua ami Affet, & pmissiones acminæverbi Dei menda ces habite fuillent. Veigit authoritas diuine le gis colirmaret, uilum eft Dño Deo noltro cofulit, ut puaricatores mox scelerib. reces com millis, punirent, & relipiscentes cotinuo, inuo catione nois Dei, nondu plene copleta, a poe naliberarent, Haud dissimiliter etia authoritas ministerij pdicandi Euagelij cofirmara est. De hoc.n ministerio Christo dixit: Quorucung remileritis peta remittunt eis:quorucunceret nueridereica funt. Itach ne quis hoc uanti exf Stimares, effecit Disab inicio reuelati Euange li, ut hi g fide pdicatione Euageli excipiebats manifesto dono spas sanctiornarentur. Ana nias aute & Sapphira mentientes fide, & frau danies Ecclelia Diijad noce Peri collapli ex

pirarent, & ppetue morti, ppter peta traderen cur. Multi erat alioqui in Hierufale his peiores et magis impin, sed quia hi erat auditores Euan geli, & mentiebant spui fancto, uoluir Deus in iplis exemplu edere, quo roti orbi coproba ret, ea effe authoritatem ministeri Euageli, ut quibus retineret peta, ns reteta ellent, & quos traderet Satanæ, sup eos Satan potestare acci peret. De qua re plura differendi nacno efflo cus. Hoc.n. rantu oftendere uolui, p Deus no uas reru publicare, & diuinoru miniferioru ordinationes ac inflitutiones, nouis etia mira culis & exemplis, tum iræ tű mifericordieluz confirmet, utex his cognofcat, queiamfipoli hac supplicium peccati differat, autinuocates Deum in afflictionibus, no uideant exaudiri, certiffimu tame eft, o peccatores fintobnoxi fupplicio, quod & randem, nisi resipiscentia præueniat, eo grauius accider, quo cardius ad uenit, relipiscentes aut & invocantes nomen Dñi ex fide, propicia habeat Dñm, & vereex auditi fint in pcibus fuis, ac tanto maioricufo nore Deus uoto eore fatisfaciat, quato dipiius cenelatione exauditiois differt . Proinde com in hoc libro audias, Ifraelitas ftarim poterim pieratem punitos, ac rurlus, confestim pinuo cationem fidei exauditos effe, memineris hac exepla elle monumera & lignacula, quec implus impune feret fua impieratem, nec pius fuo uoto ac defyde rio fraudabkur. CAPYT

CAP

OST MORTEM 108VÆ) Quanos Ifraelità occupauerant iam duce lofua terram Canaan, & dominabã tur in ea, adhuc tamen reliquæ erat gêtes quedain ea, forubus quidem inter tribus Ifrael

divifæ, nondum autem deuictæ, quemadmodum scriptum est in Iosua cap. xin. Igitur post mortem loluz confulunt I fraelitz Dam, quæ tribus debeat reliquias gentium prima inuadere. Ceterum quibus ritibus Dominus Deus noster publice ab Israelius interrogatus ac colulus fuerit, explicuimus in priori libro Samuelis. Etferiptura ipfa in Samuele cap. 24 lads indicat, Dicitenimi Confuluit Saul Dominum & non responditei, nece per somnia, heceperlumen, neceper Prophetas. Q. aute Ifraelitze non nisi consulto Domino reliquias gendum in terra Canaan inuadere uolite, mo het nos, ne quico quantumuis humile & abie cum able uerbo Dnitentemus, nece quice agamus, nili ex uerbo Dñi sciamus opus qd aggredimur, elle Deo acceptum, & Dim benedictione fuam in eo opere promilife, Vbi

xviñ

enim non est uerbu Domini, ibi no potestelle fides, fides enim ex auditu eft. Vbiauino efiff des ibi no porest elle inuocatio Dei, Quo em inuocabut in que non credute Vbi aut non eft inuocatio Dei, ibi nece est benedictio necesar lus. DIXITQUE DOMINUS, IVDAS ASCENDET) Iudam intellige, non unum quendam uirum, sed totam tribum luda. Vna Quæuis enim tribus Ilrael, noie sui parriarche cognominatur. Respodet igitur Domings ut tribus Iuda inchoet bellum aduersus reliquos Cananaos. Et huic responso addit promisso nem dices. Ecce tradidi terra in manu eius, Eff aut folennis Dei coluetudo, o madatis fuis ad nciat promissiones. Mandata.n. Dei graufora & difficiliora funt, qui quila pollet ea huma nis suis uiribus capessere, Addit igit Dispro milliones utex promissionibus fide cocipia mus. Vbi autem eft fides, ibi fous fandusveno uat corda nostra, & efficit ut quantu per carne in hoc fæculo licet, in præceptis Dei ambules mus, & queadmodu Ezechiel ait iudicaeius custodiamus, no quidem ut propter opailla coram Deo iuftificemur. Iuftificamur.n.ianii. ppter lelum Christu p fide, fed ut his opibus iusticiafidei declaremus, & deo obediamus. Sic Deus præcipiens Abrahæ ut egrediafur de terra sua & de cognatione sua & dedomopa tris fui (quis aut tam durum pceptum libens capesserer;)addit promissionem ; Faciamtein gentem

gentem magna, & benedică tibi & magnifica bonomen tuum. Abraham igitur fide huius promissionis animatus, uocationi Dei obedi? uit. Sic Christus ambulans iuxta mare Galis laz, mandauit Petro & Andrea, utrelictis re tibus le sequerentur . Etaddidit promissionem Faciam nos piscatores hominum. Sic omni bus mandatum est, ne furentur, & adjectæ funt promissiones:pater cœlestis nutriet ac uestiet uos. Et nouit pater uefter cœleftis op opus habeatishis oibus. Vt igit alacres ad capellenda & observanda pcepta dei reddamur, ante oia respiciendum est in promissione Dei, quæsifi deaccipiatur, primu quidem credens iustifica tur coram Deo p fidem propter misericordia seu Christum silium Dei, Deinde mouet a sput fancto ad sectanda uocatione & pceptum dei.

ET AIT IVDAS SYMEONI) Hic ite rum Symeonem no pro uno aliquo uiro, sed prota tribu Symeonis itelligas. Quid aŭt hoc est, inquies, optibus Iuda uocat secti in auxiliŭ tribū Symeon; nu Iudas no adhibet side promissioni Dei, sed porius costidit auxilio huma nos Vt maxime alias Israelitæ pare sidei uerbo Dni adhibuerint, & plus humanis psidis cop Deo costis sint, tame in hoc loco no potest tribo Juda impietatis accusari. Na quia postea se quit; Tradidit Dns Cananeu ac Phereseu i ma nus eor, satis maniseste demostrat op Judas uo cauerit Symeone in auxilium suu, no ex incre

dulitate, led e prudentia fidei ato charitatis, Fi des enim & si certa sit de consequendis rebus. promissis, necullam fiduciam in carnalia collo cer bonas tamen creaturas Deiad utenduma Domino propolitas non faftidit, fed done & commoditate earum quantumlicet utiur ne deus præfumptione ac temeritate tetetur. Vo catigitur Iudas Symeonem in auxilium luum. non ut ex incredulitate carnali auxilio confidar, sed ut ex side, proximi auxilio utatur. Cha ritatis auteeft, pludas recipit le Symeonemui cissim adiuturu. Erat enim Symeoni sors for datain forte tribus Iude, queadmodum fert prum eft in lofua cap.xix. Inter vicinosauten manus quod dicitur, manum lavare debet & officium officio beneficium beneficio penfan dum est. Hanc mutuam infliciam etiam publi cani , ut Christus ait, præstant, quanto magie ea apopulo Dei requiritur. FVGIT AV. TEM ADONIBEZEK QVEM PERSE CVTI SVNT) Hic Adonibezek, rexfuit Besek, nam Adonibezek sonat dominum Be zek. Fuitautimpius & crudelis tyrannus, Ex uerbis tamé eius cum dicit: Septuaginta reges amputatismanuum ac pedum pollicibus, colli gebant lub mensa mea micas, sicut feci in red didit mihi Dominus, nonnulla digna observa tu funt. Primu chait: Dominus mihi reddidit, fignificat getes quoch habere cognitione Dei divinitus insculptam, Vnde Paulus ad Roma nos

mosferibes: Quod de deo, ingt, cognosci po seft,manifestum est in illis, Deus enim illis pate fecit fiquide quæ funt inuisibilia illius ex crea tione mundi, dum per opa intelliguntur, peruidentur iplag æterna eius potentia ac diuini ms. Deide gait; sieut feci ita reddidit mihi Do minus, significat getes habere etiam cognitio nem legis & justiciæ naturalis, quæ est meritu simili merito retaliandum esfe, Hanc natura le gem Mole fic explicuit: Animam pro anima, oculum pro oculo, decem pro dente, manum promanu, pedempro pede exiges. Et Chris Aus:Quo iudicio iudicaris, eo iudicabit de uobis. Erqua menfura metimini,ea metientur uo bisati, Hostibus quoq Babylonis per Hiere mia pracipitur, ut ultionem de Babylone acci piant, & licut fecit, ita faciat eil. Sed in exequen da hac natura lege diversa est hominu ratio. Namin referendis quidem mutuis beneficiis, unusquisq opera dare debet nea benefactore beneficije superet, in retaliandis aut & punien dismaleficha fibi illatis, relinquenda eft execu tiolegis, & ultio Dño Deo nostro, ac his quile ginimea Deo ad inferendam ultionem & refe rendas iniurias vocari funt. Nã quod ad priua toshoies attinet, dictif est nobis, ne relistamus malo, sed quisqs impegerit alapam in dextram maxillam, obuertamus illi & altera. Quo aute hoedicu Christi, non uetet aduersariu & infuriam inferente coram iudice ac magistratu ıŋ

acculare, no est huius loci explicare. Postremo in Supplicio Adonibezek eriam boc observan dumeft, & Deus non solu illam iniuriamion fert inultam, quam implus pio infert, fed eiam hanc quaimpius impio infert. Hic enim Ado nibezek fuit uir impius. Sic & feptuaginare ges quorum pollices amputauit fuerut impi, Nihilominus tame punitur Adonibezek pro pter iniuriam & crudelnatem illis illatam. Har bes & huius rei exemplum etiam in Aniosca pite secundo: Hæc dicit Dominus: Supermi bus sceleribus Moab, & super quatuor non convertam eu, eo ch incenderit offa regis Idu meæ ulgad cinerem. An non & rex Idumez impius uir fuit; Certe fuit, uindicat tamen Do minus crudelitatem qua rex Moab in iplum graffatus erat, Proinde da operam, ut necime pio homin i malefacias. PERGENSQUE CONTRA CANANEVM HEBRON) OVI HABITABAT IN

De patriarcha Caleb & de gigatibus quin Hebron habitauerunt, plenius lege in Nume riscapite decimo tertio, & in Iolua capitede cimoquarto & decimo quinto. Hæcquoqhi storia de proposita filia Caleb in præ miumu ctori, & de expugnata Kiriausepher, nsdem pe ne uerbis κατά πρόλη ν in Iosua commer moratur. Illic enim historiographus occasio nea Caleb accepta, id quod postea factumest anticipauit. Nam cum exploratores (equo rum

xxin

rum numero & Caleb erar) e terra Canaan ad Mosen in deserto rediret, ac decem eoru uul gum Braeliticum ad feditionem concitarent, & ahingrediendo in terram Canaan deterres rent, Cales magna fidei fortitudine feditioni reffirit. & ffrenua confrantia adhortatus eft po pulum ad pendurandum in fectanda uocatio ne Dei Ob qua virtute pollicitus est ei Deus fingularem partem in terra Canaan, & quod pollicius eft, etiam reipfa præstitit, quemad? modum scribitur in Numeris capite decimo quarto, &in Johna codem capite, & decimo quinto Polimoriem igitur Ioluæ, cum iam unaquece wibus & familia ad occupandam! Tuam fortem proficisceretur, promisit Caleb publice intercognatos luos le illi daturum filiam fuam Achfam in uxorem, qui urbem Kiriathlepher (hæc enim ipli data erat) expugnat ret.Inhaciging historia primum observandir eft, p Deus opera et uirtutes fidei fuis præmis rependere (olear-Non merentur quidem ope ra & uirtutes remissionem peccatorum seu iu fliciam & ultam æternam, hæcenim dantur a Deo gratis per solam fidem propter lesum Christum, attamen meretur aliadona, o hoc loco probatexemplum Caleb, qui cum per fi dem iustificatus effet, & ex fide leditioni Ifrael constanter relisteret, meritus est per hanc uir tutem, ut audirera DOMINO: Seruum meum Caleb, qui plenus alio spiritu securus est. Ban

xxiin

me, inducam in terram hane quam circula uit,& femen eius pollidebiteam. Sic Chriffun in Martheo ad eos qui multa mala propterno men fuum ex fide fustinent, dicit : Gaudete & exultate quoniam merces uestra copiolactin celis. Deinde, co Caleb proponit filiam fuam Achsam expugnatori urbis kiriathsepher. gnificat generos effe quærendos, non opibus led uirtutibus præstantes. Sic Saul rex Ifraelis pollicetur fe filiam fuam in uxorem daturum percussori Goliathis, uidelicet non operaut genus, led uirtute spectans. Sic Themistodes de sponso filie suæ, paupere quidem uiro, sed probo, dixit: Malo uirum ablo pecunia, di pe FILLI AVTEM CI cuniam absoruiro. NEI AFFINIS MOSI Cineum aliono mine dictum fuisse Hobab observature capi ta quarto huius libri . Sed quo casu ad Israeli tas uenerit, scriptuest in Numeris capitedeci mo, in quo loco Mole, præteralia, etiamitaeti alloquitur. Cum ueneris nobiscum, quicquid boni fecerit nobis Dominus , faciemus nbi. Q igitur fili Cinei cum familia Iuda habitant, exemplum est servatæ sidei, quam Mose dede rat affini suo & redditi benesich, quod Hor bab in Ifraelitas in deferto collocauerat BUSEUM AUTEM HABITATOREM IERVSALEM NON DELEVERVNT) Quod scribitur Benlamitas non delevisse le bulæos in Hierusalem, idem antea habetur

cula

fius

no &

am A

us

m

ut

ed

10

ci ũ

de luda, o non deleuerit Cananaos in ualle habitantes, idem quoch lequitur de Manalle, Ephrain, Sebulon, alijschtribubus, conon de leuerint Cananzos, sed secerint eos tributa rios. Ac iuftis quidem & Israeli utilibus caulis fica Deo ordinarum erat, ut no statim omnes gentes Cananæorum ad internitionem delerentur. Dicit enim Mose in Deuteronomio capite leptimo: Iple confumet nationes has in ronspectu tuo paulatim & per partes. Non poteris eas delere uelociter, ne forte multiplis centur cotra te bestiæ agri. Recensetur & alia caussain hoc libro capite terrio, sic enim scrie bitur: Hæfunt gentes quas reliquit Dominus ut tentaret in eis Ilraelem, & oes qui non no uerant bella Cananæorti, & postea discerent fili eorum certare cum hostibus &c. Sed uide gimple Ifraelitæhac re abutant. Non em dicuntin Cananais impietate execrari, fed po tius fectari: nec discuntin eis pia bella gerere, fed impia foedera & facra facere. Vulgaris hic hominumarbus eft, pcomoda a Deo ppolitain suam ipsoru perniciem uertat. Sic epulo nes abutunt cibo, fic ebriofi uino, fic auari diuitijs, lictyranni potentia, licimpij afflictione qua a Deo afficiuntur, ut inuitetur per eam ad ponitentiam. Jam queadmodum Ifraelitis tra dita quidem est terra Canaan in possessione, relinquit tamen Dis in ca gentes aliquot aduerfarias ad exercendi Ifraelem, ita oibus in

BV

Christum credentibus traditur quidem iuffe cia & uita æterna per fidem propter Chriffil. attamen relinquitur in eis delyderie carnis. ut quoad ui uant, exercitium lidei indoman dis & expugnandisreliquis carnis habeant Vnde Paulus dicit: Noui o no habitetinmes hocest, in carne mea bonum, Etalian: Garo concupifcit aduerfus spiritum, spiritus autem aduerlus carnem. Quid igitur faciendumefis non est obsequendum concupiscentiscarnis. nec foedera cu ipfa percujeda funtiled queme admodum Paulus docer Facto carnis foinin morificanda funt, & ambulandumest spirit tu ut concupilcentiam carnismo perficiamus. Is autem spiritu ambulat, qui primumquide exauditu Euangelij fidem concipit, & peccara ipli remillalint gracis propter Christum, dein de exuit spiritu fidei veterem hominem cum factie suis, & induit nouum, VIDERVNT HOMINEM EGREDIENTEM DE CL. VITATE) Hichomopatriam fuam prodis dichoftibus. Solerigicur dubitari, num, quia cluis fuit, et iuramento reliquis ciuibus fuisad dicus peccauerit prodendo urbem Ifracinist Respondeo: Sive bic uir præditus fuitfide, fir, cutRahab mererixintericho, dequailolus, five timore terat enim ab Ifraclitis comprehen; fus ante urbem) ciues prodiderit, certe quod fecit, ex f-le facere potuit. Nam uerbo Diiita ordinatum ac demandatum erat, ut Cananai ad

hī.

18.

N/

if.

In to

9:

00

U

E

nd internitione per Ifraelitas, electiv populum hui delerent, & ut Ifraelitæ, terram Cananæo rum, extirpatis habitatorib : eius possiderent. Quodaur Deus ordinarac demadar, hoc po nus fectandum eft, quodiuramenta homini bus pftira, & uerbo Dei corraria, exigunt. Ne mo.n. poteft duob. Dominis inter le diffideti bus feruite: & magis obediedu eft Deo o ho minib. Pieratis ignur erat, a Cananæis ad Ifrae lias deficere, et partes eon, quoquodo licuit, siue prodedo, siue occidendo, siue sumprum prestando, siue alia re adiuvare, Na quoslicet occidere, eos etialices, pdere. In hoc.n. pcepto Non occidas, prohiber etia pditio. Cuergo homicidii legittime ac diuinitus concedit, cer te conceditur ena pdirio, Huic aut ciui Bethel, anteurbem coprehenfo, a partibus Ifraelis fa do,licuitiam ciues Bethel legittime occidere, quid igitur obstat, quo minus ipsos prodere li cuite Natrant Octavium Augustum dixisse, proditionem'amo, proditores autem odi. Sed meminerishoc Ethnici uerbū, aur de iniquis proditoribus intelligendum esse, aut indicare gautor eius dicti non intellexerit, quid fitlegittima bella gerere. Hecenim frhonesta funt, cur hostem prodere non effet honestum escili cetiple libi permittebattot milia hostiu in mo dum belluarum trucidare, & uolebat propter respræclare geftas ab oibus amari ac comen dari, proditore aut, cuius opa hac fecit, odio

KRVIH

dignum effe cenfet. Cæterum, hæe non funi dicta, ut hincimpis, & illegitimis proditionis bus ansa prebeatur, sed ut hi qui a magistraibe constituuntur ad indicandos, & deferidosex ecratores, blasphemos in nomen Deiebrios, & id genus sceleratos, discant luam uocatione intelligere,nimirum, prodendo blasphemi magilfratui, non imple agant, fed quia magi stratum in officio suo adiquant, quo mali pur niantur, Deo seruiant. MANASSES QVOQVE NON DELEVIT) Que ab hoc loco us ad fine huius capitis scribon eur, habes eriam in Iolua cap. xvij. & lequen eibus, ubi inuenies ena nomina urbium &le corum, quæ hic commemorantur.

CAP, II.

ASCENDITQVE NVNCIVS DO MINI) Hic nuncius siue sperit propheta quispiam aut sacerdos, siue angelus de coelo missus, & maniseste apparens, partiretu lerit, certe de cocionat uerbum Dominiest. Postquam enim straelitæ reliquis gensium, in suam perniciem abusi sunt, & didicertitabeis impietatem, missit Dominus legatum suum ad iplos, qui eis grauitatem peccari reuelaret, & iram Dei ac supplicium propter peccatum an nunciaret, adeoch id iam respla implendum ostenderet, de soluta antea uerbis minatus est.

UNI

mie

gb,

KX

os,

mű

gi

·uc

ES

uz

on

en/

lo

0

0

de

tu

ft.

in

ie

ad

IR

m

Dixitem lofua cap.xxifi. Si auerteritis uos & Mhæferinshis genubus, quæ reliquæ funt, & um eis milcueritis conubia, fam nunc fcitote Dominus Deus noster non eas deleat ante heiem westram, sed erunt wobis in laqueum et redicas & ludem ex latere ueftro, et fpinamin ocilis ueltris, donec uos auferat & disperdas deterra hac optima, qua tradidituobis. Hanc minationem non iocolam led plane feriam fuiffe, legatus Dei nune indicat. Ac primum quidem in priori cocionis sua parte ponit Il radicis peccarum fuum ob oculos, & amplifitillud antitheli beneficioru Dei , quæ Ifraels hdiuinitus configerunt, Eduxi, inquit, uos de Egypto, & introduxi in terram, pro qua infaui patribus veltris,& pollicitus lum, ut no facerem irritu pactum meum uobilcu in fem piternu. Hæcli per partes explicare uolueris, inuenies effe immensa beneficia. Quo autem malora lunt b fificia eo grauiora lunt peta adperfus behefactore comiffa. Noluiftis (inquir) audire doce meam. Cur hoc fecifis certe no habetis quod in Deo accusetis. In uobis iplis omnis culpa hærer. Quod ad Den aninet, nihil no ille fecir, quo uobis bene effer. Quod au temad uos attinet, tanta ueftra eft malicia, ut quo magis Deus uobis benefecir, eo impude dus aduersus Deum peccaueritis. Hoc exem ploedam nos nostrorum peccatoru graulta tem cognoscere debemus. Liberauit em nos

Das per lefum Christum filiam eius unigeni tum, e potestate & caprinitate Satana, & remi sie nobis peccata nostra gratis propter Chris ftum, per fidem que eft in ipfum, imputans no bis fidem ad iusticiam, adhæe benedixhtinno bis omnes maledictiones huius faculi une cesse habeant nobis adiumento esfein bonii. donauito nobis nullis nostris meritis, ppena felicitatem propter Christi. Hæc beneficiama iora funt, quæ fatis digne humana linguaex plicari queant . Quid igit chi contulerisad ea peccara tua aduertus Deum, quid potefi did sceleratius? uidelicet op pro tantis beneficie, tanta maleficia reposuisti. Deinde in posterio ri parte concionis sua addit legatus Dessup plicium quod Ifrael proprer impletatem meri tus est, Quamobrem, inquit, no expellameos a facie uestra, ut sint uobis in laquet, & direo. rum lintuobis in pedicas. Apra descriptiona liuicini. nulla enim est grauior pestis comalus uicinus. Vnde recte hoc loco dicitur laqueus, pedica: & in Iolua, ludes ex latere, & lpinain oculis. Hæc funt malí ulcini epitheta, quibus ualde diferte exprimit, quatti lu noxeex malo uicino. Et Hesiodus eiusmodi uicinum uocat whea, Contra vero scribunt Themistodem cum pdium uenderet, iuslisse præcone hocad dere & bonum haberet uicinum. Sensitenim e bono uicino plurimu esse utilitatis. CVM LOQUERETUR NUNCIUS DOMI

geni

remi

hri

s no

nno

ne>

mű.

ciua'

a ma

aex

dez

dici

cijs.

TO?

up

neri

cos

107

mà

lus

us,

aint

us

lo'

cat

em

ad

im

M

11

NI VERBA HÆC) Habes hic exeplum ripiscentie. Ac primum uides, quæ sit energalegis. Q enim nuncius Dei arguit Ifraeliapeccari, & adnunciate is supplicium, mini mimlegis eft. Lex aut operatur iram, quem amodum Paulus ait, & occidit. Revelato igi mpercato, liraelitæ maximo terrore concue munur, adeog tantis lachrymis, dolorem ani miluitaftant, ut locus ifte nomen fuum in per penum monumentum, hine acceperit. Voca wieft enim Bochim, hoceft, flentes. Nam 733 bacha lignificat flere, Deinde flemaddunthoftiæ, Immolaueruntenim ibi ho Dño. Etenimad relipilcentiam non latis dipropter peccatu in conscientia terreri, dole ma lachrymas effundere, hoc quide primus gradus elt ad relipifcetiam, nondum aut fummis. Nam fi in hoc confliteris, necultra perregeris ad fidem, no in colum ingrederis, fed dinlernumdescendis. Siquidem hi terrores, lunt dolores inferni, nec latisfaciut pro pecca miled augersubinde peta, sieut nec lachrymæ capplore effuse peta expiant, sed testant tannummagna petorum molem. Quare necesse effutpost terrores & lachrymas addas fidem peccara tibi remissa sint propter Christum. Vnde Ifraelitæ addunt hostias, profecto no ea opinione, ut operibus hostiarum, pro pecca desatisfaciant, & Deum propicium reddant, led ut hac immolatione testentur se credere,

XXXXII.

th habeant remissionem peccatorum, & plata sum Deum, propter illum qui per holtiasad umbratur qui eft femen Abrahæ, lefus Chit Rus Dominus nofter. Præterea, immolantho Rias ut confiteantur & laudent nomen Done ni, ac teftentur le gratos elle erga eum, quite mittit iplis peccara propter milericordis los Ad ueram igitur relipiscentiam requiriur pri mum, ut agnoscas peccata, Agnitio autipico il terrorem incutit, propteriram Dei & luppli cium, Deinde requirit, ut addas fidem, dere das, o peccara gratis fint remilla ppter Chil fum, & p Deus propter huc fit ubi poffit. Postremo necesse est, ut producas operatides no ut his peta expies, ut Deu places, led ut his fidem tua tefteris, &in uocatione Deiambir DIMISERAT ENIM IOSVA PO PVLVM ET ABIERANT FILITISKA Quod antea legatus Dei paucisegli; hoc nunc scriptura latius explicat, & exponit occasionem qua Israeliza ad impierarem dele cerunt. Hecemeft fententia, Ifraelite tantifper quidem uerbum Dei secuti sunt, & politiadi vinitus inftitutam conservarunt, dumioluz, & post eum seniores, qui nouerarmagha Del mirabilia, adhuc uiverent. Hi em urgebant le gem Domini, & uerbum Dei, cuius uim expè rientia didicerant, populo inculcabat, Iraq fa Aum eft, ut affidua uerbi Dei predicationepo pulum in officio continerent, Pofiqua auten

XXXIII

black

asad

Chri

intho

Domi

vite

f fua.

IT DIT

Decta

uppli

Kere

Chriv

iriuk.

fidel

e hie

mbû

PO

SRA

gli:

onit

defe

fper.

di

uà;

Dei

it le

xpè

g fi

po

teril

Molus & leniores post eum, mortui sunt sil vero Ilraelite ad omnia impietatis genera dele cerunt. Quid ergo inquies; num pieras uulgi enderex persona maiose profecto hic uulgi olennis moselt, ocomparet lele ad exempla meiltratus fui. In hoc autloco no logiur icri mira de exemplis maioru, sed de neglectu mi nitern uerbi divini. Cum em post mortem se niorum, alij succederent, qui nihili ducebant rilgione, negligebant doctrina pietatis & mi ulterium legis. Ex neglectu aut piæ doctrinæ unit contemptus Dei, ubi aut contemnit De mibiruit subinde in alia atogalia scelera. Q giur Ifraelie dereliquerunt Dam, hinc adeo orum eft, quia ministerium pie doctrine, post mortem lolue & feniorum collapfum erat. Pi mempopuli Dei pendera ministerio uerbi. Elem quance in Efaia fcribatur, dabo univere lis blios tuos a Deo doctos. Eti Hiere. no do cebitulera ult proximă fuñ, & uir fratre fuñ di this cognosce-Dim. Christo de dicar, nemo venitad me nill pater meus traxerit eum, th per hæc non abrogatur externum ministerit verbi dei, sed potius confirmatur. Das enim Deus noster docet per organon, per ministeri umuerbisui,& trahit per Euangelion. Paulus emdiciti Euangelion est potetia Dei ad salute omni credenti. Et Deus dat incrementum, led quomodosper plantationem Pauli, & rigatio enem Apollo, Necessarium igitur estad sales

tem externum ministeriti verbi Del. & quard puriorem doctrinam tractat, tanto magis pies tas populi Del pmouet. SERVIERVNT BAALIM ET DIMISERVNT DOMI NVM) Hæcestimpletas, qua Israelitæpost mortem Iolux & seniorii delignarunt. Dimi ferunt Deum patrum fuoru, & feruierut Baz lim & Aftaroth, Paucis uerbis coprehedit let na malorum. Dimittere em Dnm Deum patri archarum, eft contemnere & delinquere uet bum Dñi. Qui aut contenit uerbu Dñi de nece credit pmissioibus Dei, negambulatin man datis eius, adeog tam in Deum Gin hoies im pius eft. Seruire aut Baalim & Aftaroth, eft fa Aicis facris confidere, & polliceri libi per ope ra illorum facrorum gratiam Dei, remissione pctor & uitam æternam. Hoc quid aliud eft Gabnegare uerum Defi,& semen Abraha,p od bindictio pmilla erat, uidelicet telum Chri ftu Dam noftru : De Baalim aut & Aftaroil alias sepe diximus. IRATVSQVE DOM NVS CONTRA ISRAEL) Videquid sequat impierate. Ira Dei & suppliciu, Sic.n. antea minatus est Dis Ifraclitis dicens: Siaudi re nolveris uoce di Dei tui, ut lerues et facias oia præcepta eius, servies inimico tuo, que im mittet tibi Das, in fame in liti, et nuditate, din . omnipenuria, & ponetiugum ferreu lup cer vice tua, donec re deleat. Habes igitur hoclo cominas Dei maxime ferias, ac ueriffimas effe Quare noti tibi in peccatts tuis bladiri quallig

C

Mis inferni non ita caleat, ut uulgo pdicat: Sed ficin animu tut inducas, o donec fueris male dictioni legis obnoxius, nece Christualege libereris, nulla lingua explicare queat, quanta re supplicia proprer peta mameant. SCITAVIT OVOOVE DOMINVS IVDICES) Posses dicere Ifraelite no suerut impifua, fed potius temporu culpa, ppterea mortuis maiorib.iuniores fuccesserunt, qui & si audierat de miraculis Diri in Ægypto,& indeferiogramen no uiderutea. Si aut luis iplo rifoculis uidiffent ea, & reipfa fenliffent plens rem clementia Dei, fortallis no delecillent-ad impierate. Sed hoc diverticulu scriptura nune occupat, & exponit Ifraelitas nullius alterius rel, piera fuaipfor culpa impios fuille. Quag em no uiderat Mofen, neg miracula, q Dis p iplum ædidit, in uiderunt & audierut Iudices de Die pibus ipforu excitauit, & reipfa expti sunt clementia Dei. Cu em ab hoftib. pmeren tur, milireis Das judices, pas liberabantab hostibus, & secure sub ficu & uite sua habita bant. Sed gd hæc bonitas Dei apud ipios pfe cir ne tantillu quide. Nece.n. uivetibus adhuc ludicib, obsequebant, & mortuis illis deterius peccabant, of parres iplose, Cur ergo, inges; liberauireos Das de crudelitate hoftiu p ludi ces, fiin maiorem subinde impieratem deficie bant: Caufam explicat feriptura dicens: Mi> ferebat DOMINVM propier gemitus corfe-

eumaffligerentur & angerentur. Non emres Spiciebar Dis iustiniam Ilraelitarum, quulla habebant, non merita, non dignitate, non po tentiam, non fortitudine ipforti, fed timfulipfi us milericordiam, qua rangebat proprer afflictiones & gemitus iplorum. Memorabilislo cus quo primum docemur , afflictiones & ge mitus afflictoru, maximi respectus cora Deo effe, adeoginullu posse gratius sacrificiu Deo offerri, Gli proponatur ei cor cotrium & hu miliatu. Sacrificium, inquit Pfalmus, Deo spiritus contribulatus, cor contritu & humiliatu Deus no despicies. Ac rursus. Quis sicut Dominus Deus nofter, ginaltis habitat & humis lia respicit in coolo & in terra : Et in Esaia, Ad quem respicia, nili ad paupculu & contritu spi ritu, & tremente fermones meos. Deinde uis des Deu no velle morte peccatoris, sed magis ut conversat & vivat. Tatæ. n. funt divitizbo nitatis Dei, ut pessime de se meritis, optimesa ciat, q eos ad poenitentia invitet. Quis igit affli etus animu luu delpoderen & quis feliciter ui uens, dño Deo bñlactori luo no oblequereit

IRATVSQVE EST FVROR DOMI NI) Repetit scriptura, quasi epilogo qdami uerbū Dñi, quod antea per nunciū prædicatū erat. Dices aūts Quids nū quia tsraelitæ no ser uarunt pactū suū, ideo etiam Deo sicuit no ser uare pactū suū; nungd Deus mendax est, qa hoies mendaces sunts Absit, Deus em uerax

maner

D

uc

fu

U

m

re

cò

fu

lic

Ge

fil

in

pu

12.

ad

fur

di

(er

Ųt

9

manet in promissionibus suis, etiamsi omnes oies mendaces fuerint. Suntaut duo genera pactoru & promissionum Dei. Alia n. Deus pmilitable coditionib. Sic Abrahe promilla hirmuluplicario feminis fui, & liberario eius ex Egypto, occupatio quochterre Canaa. Sic Deus pmilit oibus in Chriftu credetib.remilflonem petor ppter Chrifti & uitam eterna. Hæpmissiones able coditionib, hujussunt nature, ut leruentur, fiue quis lege Dñi feruauerit, liue non leruauerit, Vnde quach liraelite fuerurimpi, milberati funt ex figypto, & in moducti luntin terram Canaan, ga fueruntle me Abrahe. Sic credetes in Chriffu, & fi peto reslint, in reputantiusti, & donat iure regni ecelestis, ga sunt per side membra Christi. Alie funt promissiones cu coditionib. ut Deus pol licitus est semini Abrahe quelit eos in posses sione terre Canaa semper servare, sed ita, si ip filege Dñi servauerint. Sic promisit credetib. in Christi quelit eis ppetuo paa lua non im putate,& in fure regni caleftis coferuare, fed m,fin fide & uocatione Dei maferint, & ufce adfine pleuerauerint. Ato hæpmilliones ha funt natura, qui ferueta Deo, sicoditiones adie de, ab hoib. feruentur. Si uero coditiones no leruetur ab hoib, tu nece Deus necesse habet ptleruetluas pmilliones, no o medax fiat led practinithoc regrat. Quid ergo de nobis frithos, n. oes peccauimus & pactum dd no

O

K

re

ef

in

6

12

biscu pepigit Deus, puaricati sumus, mil amb simus ius regni cælestis certe id ius peccaisas minitur; sed reliqua adhucestuia huius suris tterum recuperandituam si ad primam sidem redeamus, & credamus quod peccara nobis propter lesum Christum remissa sunt, unt ueteri suri restituimur, sicut straelitæ sub Cyra ad suam regionem ex capituitate redierunt

CAP III.

HE SVNT GENTES QVAS DO. MINVS DERELIQUIT) Quodicrip tura antea summatim proposuit uidelicet Do minum dereliquife aliquor gentes in Canaan superfilies, & Ifraelitas exemplo earumge tium ad impierarem defecisse, ac proprer impi etatem uarns calamitatibus afflictos effe, hue nunc abisto tercio capite usque ad finemis bri per partes explicar, commemorans initio, quæ fuerint illæ gentes in Canaan reliqua: deinde exponit, quid Ifraelitæ peccauerint, qui hostes eos afflixerint, qui Iudices ipsos de manibus hostium liberaverint, quid sub quo uis Iudice memorabile gestum sit, & omnino qua fuerir fortuna populi Dei, iudicibus in Ifrael Rempublicam administrantibus:

Caterum in enumeratione gentium in Canan reliquarum, scriptura addit consilium DOMINI, quo hæ gentes in Canaan supere

fites relice funt, cuius rei supra quocemes minimus, Reliquitenim gentes, primum ob hanc causam, uttetaret in eis Ifraelem, utrum audirent mandata Domini, que preceperatpatribus corum per manum Molian non. Deinde, utomnes qui non nouerant bella Ca nanzorum, & fili eorum discerent certare cum hostibus, & haberent adversarios qui ip los ad bellandum exercerent. Eratenim a Do mino ordinatum, ut Ifrael per magistratum su um, regionem Canaan ab hostibus defenderet, pro ut cuiusuis legitime Reipublicæinter est,uthostes arceat, & ciues defendat. Vbi au em iuuentus non exercetur ad gerendaarma,nec baberaduerfarium cui æmuletur,ibi in legnitiem & torporem resoluitur, & uirtus bellicaintercidie. Quare DOMINVS pru denter colulit Ifraelitis, quodad exercitia eorum relinquit aliquot gentes superstites in ter ra Canaan, Tameili enim hoftes populi Dei uincendi sunt, non virtute armorum, sed uirtute Dei, tamen armorum ulus non est negligendus his, qui ad arma gerenda uocati funt. Alind eft uirtus; aliud ulus. Namin uictoria gladio parta, uirtus quidem Dei eft, ulus aute amorum. Allegoriam gentium in Ifrael reliquarti supra quoq attigimus. Etem queadmo dumffraelitæ, totu imperiu, duce Iofua, in terra Canaan libi acgliuerunt, in hac tamen terra gentes aliquot relictæ fuerunt, quæ imperium

pi

. 15

. ca

AC

Ca

re

B

h

8

Ifraelis nondu agnoscebat, ita postos per tore danem baprilmi transluimus, facti lumus tod fancti per fidem propter Jelum Chriftum, & dara est nobis, no pars aliqua, sed totu regnu colorfi,ita ut debeamus super omnia percae ta, afflictiones, mortem, Satana, & infernum dominariac totam æternæ uitæ hæreditatem possidere. Sanctitas enim nostra nihil aliudest deremisso peccatorum propter lesum Chris frum . Hæc aut nobis tota cotingit per fidem Credenti enim non unum peccatum remitti & alter li retinet, sed omnia simul & tota pece cara remittuntur. Toti igitur fancti funtquiin lefum Chriftum credut, Et Paulus air: Benes dixit nos omni bendictione spirituali in cales ftibus in Christo. Et alias: politia nostra estin corlis. Acloannes: Chariffimi, inquis, nucfili Der fumus, & nodum apparuit quid futuri fu mus. Hoc eft, nondum quidem revelaumen id quod fumus, attamen nunc reuera illudius mus, nimise fili Lei & hæredes bonoru eius. Sed sub hac fanctitate & imperio celetti nobia proprer Christum exhibito, remanent in not bis quo ad uiuimus reliquis carnis impurg & imperio spus rebellantes. Has reliquir Disin nobis, primum ob hanc caulam ut probet fie dem nostra, num uelimus porius verbo Di Gconcupilcentis carnis obsequi. Deindeut reipla legiamus quara sit impietas hominisin qua conceptus & natus eft, Alioqui emuix perfor

perhaderet nobis quifpiam ut crederemus, cam incredibilem elle hominu natura lua impieratem, nifi eam reipfa intra nos fentiremus ac quali manu tangeremus. Q si magnitudo peccati nostri nobis ignota effet, protecto ma gnitudo quo graniz Dei qua nobis peccati remittirur ignora effet. Reliquit Igitur Die in nobis reliquias carnis, ut & magnitudine peg catinoftri, & magnitudinem gratiz Dei pece carum propter Christum remittentis agnosce remus. ITAQVE FILII ISRAEL HA-BITAVERVNT IN MEDIO) Quasge tes Deus bono consilio in Canzan reliquerat, his Ifraelize impie abutur, & ducut corrale gem Dni uxores filias eorum, ipfic filias fuas filis corum tradunt, & feruitt dis cort. Pore to Ifraelins non licuit propter conscientia iun gere matrimonia cum Cananzis in sua impie tate manentibus. Hoc enim matrimoniù erat impium propter legem quæfcripta eft in Deu teronomio cap. vij. Non lociabis, inquit Do minus, cum eis connubia, filiam tua non dabis filio eius, nec filiam illius accipies filio tuo. Vndeetiam tale matrimoniti iam contractif dirimebatur. Cuius rei exemplo habes in Ele dra cap. ultimo. IRATVSQVE CON-TRA ISRAEL.) Primus hoffis cui Israel post ingressum in terram Canaan servivit, en Culan Rifathaim rex Melopotamiz, obserua bilg o scriptura dicit : Tradidit Dominus

manus Culan. Nihil enim poteft aduerla rius in populum Deinili Das tradiderit ei po restatem. Quare non aduersarius, sed domimus Deus nofter timendus & fide apprehen dedus eft, utaut non tradat nos hoftibus diri piendos, aut traditos eripiat. ET CLAMA VERVNT AD DOMINUM. Hacexe pla gbus nobis pponitur Ifraelitas antea pro pterimpieratem hostibus traditos, posteaaut clamates ad Dam, liberatos fuille, debentno bis loco precioliflimarum margaritaruelle, & ranch chariffimus thefaurus obleruari. Etenim fipropter peccata nostra a Dño affligimur, co scientia nostra la pauida redditur ut nonaudeatfaciem suam ad coelumeleuare, & Dim inuocare, timet enim ne preces gemitus &fü Spiria eius non admittantur ab irato Dño. Sed hæcexempla rurfus erigunt conscientiam & confirmanteam. Docent enim q Dis preces & clamores peccarorum respiciat & exaudiat, commimirum peccator, qui & li ingetia scele ra delignaverint, credunt tame Dim Deum, fuum Den effe, propier promissione ad Abra ham dictant, hoc est, qui credunt q habeant placatum patrem in coelis propter refum Chri fum, & ex hac'fide ad Deum clamat. Hacem' fide & peccara commissa absorbentur, & ora tio afflicti ad thronum gratiæ Dei penetrat. OTHNIEL FILIVM CNAS De hoc Othniele uide supra in Iosua capite decimo

r

6

p

20

ti

CI

quinto

atinto, & Judicum capite primo, Et fterunt oblerua quod diciescriptura: Tradidit Domi nus in manus eius Cufan . Sicut enim hostis non potest uincere populum Deinist traden' te Domino, ita necuinci potest per populum Dei nisi tradente Domino . Igitur uictoria no est iribuenda humane insticiæ, fortitudini, aut industrize sed divinzeclementiz. ADDI-DERVNT AVTEM FILITISRAEL FA GERE MALVM) Iterum peccantifraeliw adverfus Dominum iterum quoch affligit cos Domínus, & traditiplos in manus Eglon regis Moabitarum . Extindo enim Othniele, extinguebatur una cum ipfo etiam falus populi Ilrael, quippe & post mortem eius non erat alius qui legem Domini ita urgebat, que admodumiple fecerat. Vbi autem lex & uerbum Domini non urgetur, ibi omnia flagitiorum genera breui inundare solent. Principio igitur obferua in hoc loco, iram & minas DOMINI, esserem maxime seriam. Quod enim peccantes mox puniuntur, declarat, im. pios non impune laturos sua scelera, etiamlihoc tempore supplicium corum aliquandiu differatur. Sed inquies an non Eglon, Moabitæ & aliæ Gentes incircuncisæ, mul to peiores, aut certe æque impiæ erant av que Israeline (Qui ergo fit quod D O M 1-NVS crudelius affligit populum fuum Il raelitas, quam alienos s Respondeo. Israelitas

gn

20

pe

nu

tur

aff

pre

da

D

de

zit rifi

in

te:

pa

in

pro

pia

pa

CR

de

PI

non ideo puniuntur, quia ipli foli fuerintime pij, & aliz gentes infontes : Omnes enim dee clinauerunt & inutlee fact funt. Sed affligun tur,inclreumcilis getibus interim foeliciteruf uentibus, primii ob hanc caulam, quiainifra el eracuerbum Dñi, no inter gentes, Affligutur ergo peccantes in yerbym Dii, precipla comprobetur, euminerum elle Deumquin Ifrael prædicam, uerbum quoqueius Deine rumelle. Vnde & in Actis Apostolicis Anz nias & Sapphira propier mendacium lubia morte puniuntur, cum tamen erant alifin Hie rufalem multo his peiores, qui lefum Chrifti filiu Dei erueifixerat, & hiforliciser uiuebat. Seduoluit Disexemplo Anania & Sapphiræauthoritatem Euageli & ministerij eius ad uersus quod illi mennebant, declarare & con firmare, cui rei fupra quoq meminimus. De inde affligitur populus Dei ppter peccata fua ut hocexemplo incredule gentes discat & ad moneantur quid iplis pro peccatis & impieta tibus fuis pariendum fit, Si.n. Dis tanta iraad punieda impietatem fertur, ut nec populoase electo parcar, quanto minus parlurus erit ge tibus ab iplo alienis & Vnde in Hieremiadie cit Die Zebaoth ad gentes: Ecceln civitatein qua inuocatu elt nomen meu ego incipio affit gere, & uos quali innocentes & immunes eri tisc Erin Ezechiele pcipit Das deuaftatoribus Hierufale, ut a fanctuario suo incipiat, Petrus quoq

quoq inquit? Tepus ekut incipiatiudicium adomo Dei. Si autem primu a nobis, quis fimis corum qui non credunt Euangelio : Huc eilam facit quod Christus ait: Si in humido ligno hac faciunt, in arido quid fier Nunquid aute quoties populus Dei affligitur, propter peccata lua affligiture nequach. Tamedi enim nullus ex suis operibus in sudicio Des sustifica iur. & peta habent etia fanctiffimi, tñ cũ Deus affligit populu fuum, non semp affligit eum propier peccara, fed interdum autad proban dam fidem afflicti. Exemplum eft Iob, Ioleph; Dauid, & multi ali, aut ad manifestandam & declarandam maiestatem nominis sui. Sic affli zitlfraelitasin Ægypto per Pharaonem ut glo rificaretur in Pharaone, & faceret fibi nomen in toto orbe clariffimu. Sic de caco a nativita teapud Ioanne dicit: Neg hic peccault neg parentes eius, sed ut manifestentur opera Del in illo. Cum uero Deus affligit populum luit propter peccata, num affligit eti quia afflictio nibus fatis fit pro peccatis? & passiones ex plant peccara? Ablit, folius enim lefu Chrifti pallio est fatisfactio & expiatio peccatorii no frorum. Affligicante Deus utafflictione pec catores ad relipiscentiam adigat. Relipiscentia autem coltat primum agnitione percan, deindefide opeccati nobis fit remissum propter promissionem Dei. Ex side autem oriturinuo catio nominis Dei, Atfligit ergo Deus por

qu

Bit

qu

hia

wel

ma

ten

foli

bu:

ne, feq

her

inn

gra

mi

811

adı

fun

dia

do

lm

cru

car

igi

gra

tef

RC

rit

pulum fuum, ut hac uirga doceat eos clamare & inuocare auxilium diuinum. Vnde Ifraelis eæ decem & octo annis fub Eglon rege Moar bitarum afflicti funt, donec didicerunt clama read Dominum ex fide. Quamprimumant sem clamauerunt, cotinuo exaudiuiteos Do minus, & misit eis saluatorem nomine Ehud filium Gera fili Iemini . Cæterum quemad modum antea in supplicio Israelitarum decla ratum eftiram & minas Dei effe res maxime ferias ita nunc in liberatione Ifraelitarum de claratur milericordiam & promissiones Del esse æque serias ac maxime omnium ueraces. Ideo enim Deus irascitur, ut misericordiam largiatur, & ideo minatur afflictiones, utex afflictionibus populum fuum clementer libe QVI DEXTRAM HABEBAT INV TILEM. Eligitur Ehud in Salvator rem Ifraelis, cum ramen habeat dextramin utilem, & uideatur plane incommodus, nie mirum ad bellandum ineprus, ut liberet Ifrae lema ryrannide Eglon Sed hoc illud eft quod Paulus in priori ad Corinthios Epistola capir te primo scribit: Que erant, inquiens, imber cillia in mundo, delegit Deus, ut pudefaceret ea quæ funt robusta. Quare? Vrne gloria returulla caro coramipio. Irace quo quisine firmior eft, eo aprius inftrumentum operatio nis divinæ fele existimet. MISERVNT QVE FILII ISRAEL PER ILLUM MYNERA

MVNERA.) Describitur, quo modo & quaratione Ehud liberauerit Iiraelitasa Moa Bitis . Sed ante omnia observa in hoc loco quomodo Deus ingratitudinem Ifraelitarum ergalegiumos suos duces & Magistratus pu hiar. Nam his uix legittima stipendia persoluebant, cum tamen iplis dominantibus lumma pace & tranquillitate fruerentur, nuncau iem necesse habent illegittimo tyranno non folum tributadare, fed & dona mittere, quis bus ipsum sibi propitium redderent. Attamen ne sic quidem ullam tranquillitatem con · fequebantur . Sic Deus punit ingratitudis nem. Si meritis non datur quod eis debetur innomine DOMINI, necesse habent ingrati dare immeritis quod non debetur in no mine Sathana. ET EHVD FECIT SiBi GLADIVM.) Ehud prudenter admodum & aftute aggreditur Eglon, utipa fum occidat. Sed quæ eft hæc, inquies, perfis dia, o subditus magistratum suum specie secre floris colloquishoc est, altera manu lapidem. lmmo gladiu gerens, altera panem oftentans, crudeliter trucidet ! Nonne Ehud seruus & captions fuit Eglon regis Moabitarum ; Quo igitur lure licet feruo in dominum fuum fic graffari : Scriprum quidem est: Qui relikit po tellati, Dei ordinationi relistit, & iudicium sibl acquirit. Item: Qui gladium accipit, gladio pe rit, Sed hæc intelligenda funt de his qui relle

Ruffi potefiati & gladium accipium pristata i meritate & ablepanthoricate divinas Disem Deus polter poluit här legem den onsilliffen do maguirani. Qui ademerani porenziem habei condenda legie, is habet ettam potella tem inbuendi quipus unit personales prano-ganitas aduerius comunican legem, nace a Do minus Ceus willert , nonfolumiscer lergo do minum luim occidere, led enan messile ha-bet leruus Deo abedire. Ehnd afin occitis eff a Dno Deonofiro ut liberet liratitas de ma nu regis Eglon lir.n.lcripara una undicie: Clamauerunt ad Dim, qui fuldini intelestilla ibrem uocabulo Ehud. Quigitar gladifinad Berlusmagifration fuumaccipiquounde & authoritatediuina accipit. Endemantibifiait uorabannit & aliquidices verefilterent magi Aratibus luis a Dhoinintenitum traditio delle berarent Ilraclicas lunga Verbu Dhi Arthu Subditus foram regis linaci, divina antiportine fuscitaniraduerlus regen himinino cellateit & universam domum Ahab eculoican fan gumem leruonim Daiprophicarem Armi rum abeft, ut quod ad hancremper mer, ad verlus Deum pecter ur porius audit Deo: Quia fundiole egifti quod rectiferat & plates bat in occilis meis, filososi alegad qualeani ge nerationem ledebunt super thronum firael. Vbilgitur Das lingulari uocatione atri publi ce leges, que funtdiuine ordinationes, gla? diunt :

f

Ė

ti

XLIX

dium porrigunt, ibi gladium accipere, nec eft perfidia neclatrocinium, fed obedientia quæ necessario Domino Deo nostro deberur. DIXITOVE VERBYM DEI HABEO AD TE.) Quicqd excelles, admirandum & ftupendu eft, hoc Dei effe dicit, ude & alibi i, Parali, xi.dicit: factus numerus gradis qui exercitus Dei, hoc est, ingens, magnus & metuendus. Sic & Ehud ait fe habere werbu Dei. hoceft, aliquid admirandum, & stupendum, Oportuitatte Ehud maxima fide pdirti elle du hoememorabile facinus aggrederetur. Habes bar em dextram inutilem, & Eglon fedebarin fuo aftiuo canaculo regio fatellicio ftipatus. Et quaqua in eo czenaculo tunc folus erat, ta/ men uidebatur ob corporis mole & crassitudi hemforior, quam Ehud. Preterea non longe aberant latellites, qui ad clamorem eius festini accurrere, & periclicantem contra infidiatore. iunare poterane. Et tanta tanca præfentanea pericula, alium quempiam verbo Dei nullam fidem adhibentem, ab hoc facinore perpetrando deterruiffent. Ehud auté respiciens uo cationem Dei, & promissionem eius, qua De us recepit fe wocatis pfto adfuturif. & ipfos ad humrum, forti animo, & maxima fide id ad dd docams eft, aggreditur. Respiciens autin plen tanea perícula, no deterretura fectanda uoca tione Dei, sed potius admonetur, uthanc rem non temerario insultu sed prudenter & caute apprediatur, unde primum parauit libigladia Ritti an dipirem quem able cadit lubter laguna in de appresente en el maintette gelfeur est aloius inidias pradat. Deinde, apparatione ribus una cunto en abit, de extituire hour ribus una cunto en abit, de extituire hour ribus una cunto en abit, de extituire hour ritta di act, prequatiatellucarages figuriale alloida leupendum habere, quod uniu pilloi regi remotis omnibus arburis partadum illoida de estatum illoida. Teighinding processes of the construction of t Scraffen Beiligie Des le fert analinelle Rein क्षेत्रा हे सिंह होते स्तार्थ स्तार्थ है। स्तार्थ से स्वार्थ से स्वार्थ से से से से से से से से से से से से से मिर्फार्मिक स्थापक प्रमाण कर्ण है, चेना क्तिकार्ति हित्सार के हिन्दी के स्थाने के स्थान के स्थान के स्थान के स्थान के स्थान के स्थान के स्थान के स्थान en obtantiquate, otdeser bearithos a totale one Del, fed seireddan mor praidenme dette 2 11 10 1008. ים גווע לפייו

de ne reitiere & incolulio id faciantile ad que boen lumus. Osli dero res ipla prudentiam ecamonem nottram uperat, nibilominus ta Mentecianda en ubcarlo Del, & confidendu promillione fua certa perfualione concepta, beddiedde docauir, & lut auxilium promilir, idem pocestic praftare. STATIMOVE PER SECRETA NATURE Vide infa Melliar inform interitum tyrannt. Sed Domi musuoluit nocexemplo declarare, quam turpiter de ignomimole pereuchi, qui populum Der alligine. Quaquam enim populus Dei meream, of propier peccata a tyrannis crude ider annigatur, amen Dominus non relinquit mudellatem in tyrannis impunitam, Exem trudella letti in tyrannis impunitam. Exem pla liabes, in Pharaone, in Nebucadnezare, et in Ampelio, denio habebis quo gidem exemplilinia Turca & omnibus perfecutorib. Etchii 231 POST HVAIC FVIT SAM TARPO VBI uelus lectio habet (uomere) ibi ilibreus legli 1754 Tarpo perialmad Habokar. Quod gracus lic interpretatus est. wils (preservitules boum) luxes bebræam STATUTE LEGENDAMENT DESCRIPTED PHI Hing 153550 cos Hiros do Tringli, boum, hoc M. War Confirmation stel pedo, quoi cregun tur boues. Est autem Synecdoche, singulareproplurali ut intelligas, Samgar una cum

paucis pafforibue, percufiffe Philifipos non gladis no lanceis led fumilie auspedia patto ralibus, Plemonabile factor, a lignificante Do minus oppibil samuels am abied um camine printings a mare in boards and a printing विश्वितां अधिकामितां के कि में कि कि कि कि कि कि कि minimunita. L'armara. Sicem lepes ignes. fit lapidena courus, lic pedum patrocale figla ding schine gi hato tota vo patir stands ha po Bathing art whine with a tumbit of letter mile fathen maritenicho & stadius in menti dominimites agime in mideria aladio les कास्त्राही बराधिक प्राचानक क्यांची से स्पेतिक विश्वास Perinyliam dirumen & gleannon lalanhor in militaring pina de la per Callantand steisale alienquerent. Nec uller Seffendel

inil sa dio. d in a sedecica più pe santic din la grant mina in soitage la page acc din la grant mina in soitage la page acc din la grant auto precato di la lachi
frontata. Debota urri precato di la lachi
frontata. Debota urri precato di la lachi
frontata. Debota urri precato di la lachi
frontata. Debota urri precato di lacciona di lacciona periori precipi relipi centra incrementati più gir obierva in bocloro, più elle periori
più gir obierva in bocloro, più elle periori
poramis al losbitis, & Philitims, vicho auch
poramis al losbitis, & Philitims, vicho auch
urrius iplos munice auderes, & fruebantur
iam granquilla pace octoginta annis. Supra

effidictumelt, refram quietiffe octoginta annuis philosophia annuis philosophia policit tempunette philosophia policitati policita delicionice penelula extindus! Namintos fineapentalenbiur, of tollia cepent urbetta ser, so confinapierices igni, perculterice gra dis regenerous tabin. Nuncautem; del films, mann as over et umic, con raentas na oppje michibilla veliqua, quantum quidem ad his manuseledicium animensples in faluns ac libe valdende o une Mon enim uldebatur quiece psistupallismi de litum elles o phium preca-us luis a le alienauerant. Nec ullum apud his mines auditi amicabat. Frant p. omnes finiti mægenns lipalitis intentifilme præferim au em hicholitis labin, culus ryrannide preme-tialitur, implacabilis uidebatur, quod firaeli la malores etus mucidalleni oc metropo malores eius wucldallent, & metropo mareniteus, nomine Hazor, igm combui-man, Prytannis duoque eius potentior e-ial, beand benfachte potent is fills unibus in tota diputate. Dux enim extercitus eius nates amongentos faltaros turbus. Accedi haussient principulare bendidit eos Dominus in manusta um, quo verbone minerali in menta litas stabin no anter tracatos cruani inmenta क्रिलंडाम, वृद्धिमार अपना , वाप्ये क्षातिमात्र

D in

& laboriofifima qua caministeria deputari fo lent, adrocpunta feruitute opplos elle, utipla more multo optabilior apparerer. Tanta gras uitatepunit Deus lecuritarem carnalem & co tempum ugrbi fui. CLAMANERYINT QVE Felon NRAEL) Quando clamane ruccumiam Siffera dux labinipfasniginua. nis affinerate Mõigiturante wigind Anasielae mauerunt perilimile quidem eles pachenalle fed ex indignatione, impariential executi one hofting contilla agricione prestate, nullag fide, clamot autem qui coniunctus aft, eumin dignationes& execratione & qui daretagnil one peccari &fide, non penerasadi byenum gratia Dei net eftudiaciamon outosain des lerio & obedienter pecaramiliata dintamente mentiæsed potitis mernium fragsam dienie ne line affrictiones! Nonsigion exaudits little ulo ad uigeliaum annum quo sandamidual Gma tyrannida er uditi, ingeperunt elamare & orare exagnitione pecitati, quod tancar minu lationes propher peccata the willist of entides nimirtumeredente Aqued Deus iple parenta propter lemid Abrahar promilly ind stilles & finip for examinibus affichipaibus liberar turus. ERAT AVTEM DEBORANT

Describitur, quomodo fraelite ab applessione Sistate ducis !abin-liberati ling laborati autem sunt per mulierem nomine Debasa, que & prophetes, & uxor Lapidoth, & Iudix suille

fulle frethilani Parinpomaka obleruanda oinomomentalim, eximulidam manimomonio conditions Francheres facciliding if to al control in the control land and an effect and the control land and an effect and an e exilim Bolichillinatum con imperopolie. Impitalpocrate Donge thick the contagion for issonianicado is instanta or portifican alignina neelle Haventin ranone probléc numinilaris Bodenilegramasukores, quidinquium qui incorrecting the placere non pollunic is date defilissexulteir: Sanctieftoce, maia ego fandure futitive flavorimpia illorum hypolorista व्यवन्त्रकर्ताम् केर्पातिक विश्वनिक्ष कार्यक्ष कार्यक्ष कार्यक du fun haramenthisted fertium a Sie entituleging harmonista de la constant de la constant de la constant la constan mi prasida poquis meretlum fighte and devel Indications and a second second second Meddling fex aspectioners, and denishing inia nghrundhay pahitid on porque sadalbarsin this is sign and property of the property of the Bhina heistein demograme die were beit grande sensitive book a dinish of roming the birth the Boldinstown anomial to a fill it is the state of the stat in Republis Material configurat, capro latens de ail perfectantique, aundiros setu-brhahelexum nort minus gratutnelle; quam D iin

uirilem eligit muliere in propheten iudice, & liberatricem populi lui. Postremo mulier, uas uidelicet insirmum, sit populi Dei liberaticix, ut manisestaretur hoc opus liberationismon esse opus humanæuirtusis, sed siuinæglednen tiæ. Eligit em, ut Paulus ait, Deus stulta & im becillia in mundo, ut pudesaceretsapientes & ea quæ sunt robusta, negloriateturulla caro coramipso. QVÆ MISFT, ET XVOCA VIT BARAC FILLIVM ABINOAM.)

n

Quod debora ad Barac dicinius rathebias am ueritatem lic habetur. Nonnaparcepiette bi dominus Deus Wreel, unde, docedo diduc exercitum in matem Thabon, sollosor tenum &c. quæ ita fonataolipriuaco Barachilleta Debora admonitus quaduerlus Sillerambels lum gereret iple auconium an quadams ellet acdetrectaffet belluma les quincrepatric Des bora Baracum & inflat, ab wegetly we wochio nem yerbi Domininequanic Vindeaucempo tuit Barac scire, hanc uncarionem effeuocatio nem Dominis Mukaenim erant qua animit eius dubium reddempoterant. Pricium, quia nulla uerborum pompa, fed fimpliciffime di, citur: Vade & descende & due exercitum in motem Thabor &c. Deinde, quia hocuerbit dicitur a muliere, quod genus unium est & murabile. Adhæc, neca uulgo Ifraelis, neca potentioribus & sapientioribus eius populi pro uerbo & uocatione Domini habebatur, Præterea

Præterea nullis præfentibus miraculis confir maium erat. Postremo uidebatur mandare im pollibilia. Vñergo potuicognofei quit uerbum & uocatio Domini ? Primum ex eo co? gnosci potuit, quia est generalibus promissio nibus Dei consentaneum Promisit em Deus fe Ifraelem ab hoftibus fuis liberaturum, & in omnibus adversis auxiliatoremadinturum. Deinde ex ministerio prophetie quo Debora fungebaturi Dicit enim Scriptura, Deboram fuille propheten. No autem habitatuillet pro pheces, nili in hoe munus miracutis ab initio fanctificata et inaugurata effet, aut alioqui divi na ordinacione in ministerium prophetiz per uenisset. Quare camets hoc verbum quod ad Barac dicis prælentibus miraculis non confir mat, tamen quia miniferium eius antea diuinitus confirmatum fuit, certo cognosci por tuit, boc uerbumelle uerbum & uocationem Dei. Ad eundem modum, si quis est captious Satanæpropter peccata fua, & dicitur ei a mi nistro Ecclesiæt Remittuntur tibi peccara tua, crede & liberaberis a Sarana. Quo modo cognoscam hane prædicationem esse uerbu Do mini Multa quidem funt quæ mentem alio trahfit. Hocenim uerbum dicitur mihi ab ho mine aque peccaiore ac ego. Non acceduns presentia miracula, & ego adhuc sentio pecca ta autiram Dei in conscientia, attamen ex eo cognoscitur elle uerbum Domini, primum,

b

ti

1

L

.

. 1

3 8

ania eft confemant de Boungello de relu Que murgante when of the restant the bound from grans propsen Chiffeam perfidanci Diniai exuitadimaconnificiti Enangeti i Deanip firth chim Bungelijdien Ohnikus Pour uson dremermonts Br. Quorum remifertispretem unik le it exologo meles imanantament dero in QUELIADI BAM BARACO SIOVENIS MEC MMpcli Quid horell an Barranti confidicpedentia mulieris, querbe Doline mir Videnmandudem haceffe werbantlede Itrationed des ipla declarar Bara curi fiffic in dinm magna fide, com Epiffola ad Habriton caphe and ecimos production Baracine in the plum fidentideo lemiendum enchartellellen nerbap Movement Baravideo portugue Deci bora (त्राताक्र rote महत्त्रकार के विश्व का कार्य credituratio Dommilet quia verdinides po Stularus Debonifecim prostivicacias Pisation ut habyarad manung populatem perquant Compensation as a president and a supplied of the supplied of Deindeurministelluntia, soc eurmonentie humane femer municiple than the short of the short of "SWREETENTS IT A ONE OPERORA! Coमिस्मातिमारे क्रिस्टिश्चरम् हम्मा हा क्रम् क्रिस्टिश्चे टांक्स स्वर्धांक इक्षीत्रां स्वर्धित मानिक स्वर्धिक गांका स्थानिमा एकतील क्रिकेश के शिक्षा के मा parchit. Haudinem Barnem Welimanhuner decemnifibus eduabus रहासाम्भाभामिम्। Sebulon & Nephtháli collectis, erin Hot det citu

citu primas partes renebat mulier, ex altera au tem paus habebat Siffara, quemadonodu feris bille Chyasticensum milialarmatorii, equiium deseminilia & curroum wia milia, inter queen au community faldatilerant. Cum igi. unaligeribus Ifraelia niderens Baracum cum caminalidi exercity advertus to sactantos ho Reproficife, quid oblegro altud portificar la Con Construm fulticiam & infamam Bara cieffer uppring deploranerina publica giraë. indalutamatematitate paucorum magis prodin stilling & hac expedition queles plas ir wow elle pararichieriderenam nos Saranin confession advertus iplum phynamica bind itemprinimo Connected by Build facian inquincumunitament alegian ber. bulling behasilistificense in expugnary poste and the state of t tanduncy fandiatem principie boios feeulic Sichaeramentarifridencana qui excVerbo Dominidascon panematione Dominica elle veryo scripus Christinhitantialier, Disunc enim: Quid rammer mount nuda ucabaha bea, no effect pus mount, & confidence his lengingiage for erudicorant & landorum uirorum eyerfurum & Sed-nightlim & iplaSaran ridendumifiz &in werbon Domini Quantum. wisnigh confidendum Adversus hocenim necponæinferi præualebunt. HEBER AVTEM CINAEVS RECES

SERAT.> Hochecenieiurpropheres qua de Iael uxore Heberpoftea fequinde De Ci næo autemiliabes fupra caphile mpilling Samueliseapysev. SVROB, 1000 18 T ENIM DIESPITTICHER HOLDER confpedatathoffium, fedruffur et 198 Oct minteenfratur Haven endune Beder diesin der die Dominus Sindung R ana seas : En ipfeeltductor tuis Plous et el bo क्रिक्ट magis ब्राह्म संस्थान होते हैं शिवासी स्थान है। गंबर का मार्थ के स्थान का स्थान का स्थान का स्थान का स्थान का स्थान का स्थान का स्थान का स्थान का स्थान का स् adium in the comment of the comment मांसिक्ष समार्थिक संस्थानिक स्थानिक स् & reuneenterin memortan fidel dienifffo? nem Deil Hacenim per fidem eoch illian mm fetundienseriginur; ut minnerulling pericula enafille exiltimemus. Cuff ginffit dum Sifera in coalpecto haberet Baracon, magis uerbo Domini Ggladis da hambi Hill nituma Videathiractilathir PER FERR VIP DOMINUS SIDSBRAMMENOR WHILE eius, universantemanulmedinem overeitelist confpedim Barde, Treating, U.S. In St. u delikens pedibus fügeret. Menton billen Chumi, quo de क्यांशिन रहेरियन वर्ष महिता परिवेदी मी perinencibus admoneiller Printition Be minus Deus nofierta thand fra habeatolitt aduerlariorum populiful corda de contellate werterequocenty wolnerie. Vislamite le com da aduerlariorum ad confpedum etrilarique confidunt

confiduntin Domino, repidétac desperents Auten igiour abilis omnem cordis corum fi duciam qua ablaca, arma ia magis oneri funt d aini addino Binasuras qe abbataqia arania padebig JAU, experimentalistes incert Deindea Baminus aunc paxime apprimat ho tes populited dum uidentus potentillimi ac haberequetoriam in manufyate Roftremo, o promiliones Defectullima fint qua Deus re girle populye luur in adverla lerusturii. DAM paulificrinaturalier, certe mirabilicer madgeromilionicius lides habeatur. Repo hamus igiprhanchillotiam tand margarita Lupioner utem in omnibus advertis ad CONHETTENCEM TIDEN HOUTE PRODUCETE QUEZ THE THE PLANT OF THE PLANT EN EXCIENS FINE To Siller 191 peditibus, tot equi Bhattidenidentifinationine ad coulbe thin the party back teller actinging & perue history right the ungrisher Cinzi. Et milibronies publicam pasementaco tempo regray penjabin & Heber Sparade Illichabis thempsusum alylum, divertified uxorem He bet Knon sem benignie uerbie lael of pour An Escreatusable ondis fain sentorio, pera undersinerin libi, lefe police holis abiern. biguj Hiras fuge recuperaturum, & Ilraelitas Oppreflurum, Sed eccelael uxor Heberarris piens clauum tabernaculi infixit eum malleo.

n tempus capitis Sillatte, diriple lecuri teret; quo capul ellis lla per culli di moxo maretur. Quid hete, inquies ad nos cipili per omnemi modum. Com o de la culti eft dulls forent Sillary & duo allegies futing in practitum eduxerit, ac pacem que cum Heber, coluerit. His delhae coluere eft exités trita elles, tunc en in muer nos feriotura extrac hiltoria docere usu. amenigraum impius tyranus, crudens antonieraun implus. (1907) de la curor populi Del Adhæcconnius el curor populi Del Adhæcconnius el connius el curor populi Del Adhæcconnius el curo de la curo del cu Erhac liducia inflatus, aufus fute in nide populum Dei opplishere Se tante impietatem eius, nees armaiut exercine defentille nees passaut am finitimis compacta duice adminesti ubi (perabat e habere turilling) also ubi (perabat e habere turilling) also mulititedla turpining motiegnit hocigitur documentos icripiura o la pinda ducia urmorum, respectino ambicier cuma disporcii ibdis, ama alle il inspectione cuma disporcii ibdis, ama alle il inspectione cuma disporcii ibdis, ama alle il inspectione cuma disporcii ibdis, ama alle il inspectione cuma tis potentibus; am antenus rei cari al sul am consintur; turpismus confundantin et upi al lum iperant, befinisentili et uni feri antiperanti dum exituim. Cilm autem felipitura poctue cet; monetimini mos ne impia confunditura uerius mandata dei indicia rerum cari allum fed ut posso ob oculos turpi impiorum exitu deterreamurab impietate & inigiate , ac com paremus

aremus epilia & con aus un firos ad perbit obledien jam Der Qui en im ambulatin vo litore & objedien ils Dei Je polisivia pannie Sille sill and from the state of the later and state of the state of t dimens:

EXIII

ad percuffores Moab dicitur: Maledicius de citopus Dominifraudulenter, & maledicus qui prohiber gladium fuum a fanguine. Fuit aucem Siffera a Domino Deo notiro proferi prus, cuius proferiptionis nuncia de pradica trix erat prophetes Debora, quemadmodum Supradictum eft. Quodigitur lactin irucidali do Sistera egit, non est opus inhumanz érude litaris fed diving obedientia. Vinde folis fan-Aus comendat earn in cantico Debora. & di cit: Benedicta inter mulieres Iacl uxor Heber Cinai, & benedicat in tabernaculis interior lieres. Cæterum habes in hac muliere quante efficatiæ fit uera fides. Mulier enim maturalia formidolofum genus eft, quod uix auden a matum uirum afpicere, nedum ad meriticit dum aggredi. Et Sillera erat eo temporeapud omnes finitimas gentes etia nomine fuorent bilis, quemadmodum hor rempore el nome illud Turca, uel wascha, quo nomineaiumidi ces Turce uocari certe in auribus nuftrispor rentum nominis eft. Nihilominus tame, qui Bael uerbo Domini, quo Siffera proferipue, & in manus Barac traditus est, sidem adibe, uincitimbecillitatem naturae fure de molatil nusnequach muliebre, magno & excello ani mo Silleram, quali gallinam quandame galli nario productamad trucidadum aggredituit. Habes ergo lidem tante efficacie effe, of mait væ imbecillitätem uincat, & ea q terribilia funt contem

lxv

contemptibilià reddat. Sicnos natura noftra mottemanquam crudefillimum tyrannum formidament activationimi perfidem, & arripiament activationimi perfidem, & arripiament activationimi perfidem, & arripiament activationimi perfidem. Chriftum Domini perfidem Chriftum Domini perfidem Chriftum Domini activationimi, tunc illa natura imbecillicas facicalincium, & quod eratualde formidabiam contempublica.

WAD IN

Post victoriam sequitur inministratura carmeir minimphale, quod copolicera debora & Barac ad agedas gratias Do mino Deonicitro, pro bifficio victoria, & in limentaria publicem ifrael cantetur, quo be attinismi initus victoria in memoria hoim co seministratura publicem initis Dei comendes, parocem camine exponitur res geste in bel lostina attenti riome Dii illustretur. Nul limentipublicus cultus Dio Deonostro gratios singuistratura maiori cura a spiritu sancto interictura equitus maiori cura a spiritu sancto interictura equitus maiori cura a spiritus sancto interictura equitus maiori cura a spiritus sancto interictura expunitura maiori cura a spiritus sancto interictura expunitura maiori cura a spiritus sancto interictura expunitura publicate postura fuero Dei est printis, Capitara expunitati peta santa site potentia, ut que at omnes afflictos & abiectos homines.

Ixvi

fidentes in iplum feruare, aduerfarios afficente perdere. Eto fit tanta feueritatis ac clementie. utuelit nelitinguam certiffime afflictos iuxta posentiam luam juuare & affligentes oppriv mere, Hec noia, hos titulos, hac epitheta unit Dis, utillustrent, & publicis concionibus car minib. scripturis, ac quomodo id fieri polite celebret,ideuult,no lua caulla. Quid.n.iple nostris encomis eger led nostri caussa. Primit ut impi terreant du audiut, Den elle ta legert & potente uindicem peccatorum & adueila rioru populi (uj , ut nullus e manibus (ujs eis dere queat, Deinde ut abiecti & mileri hoics, partim in fide cotirmeiur, partim in fide colir mara coferuent, du audiut, clement Deiloge oim maximă elle. Nominisem Dei comenda tione adagecdas Deo gratias pro briticis fuise peipue requiri teltat [piritullanetus in pla], xxx. boc fecers, adrembuemus ubic Seguinir Ca tabimus & giallem, pirtutes suas, tel al xxi Salua me ex oreleonis, & a cornibus unicer niii bumilitate mea. Quomodo ergoboc bath. cin copensabor Narrabo nome um frampue. meis, in medio ecclelia laudabo te Re Platin Redde mini lencia lalutaris tutos inium prim cipali colirma me led ad programa in actions adie concreent Adher Plat Ix yan lands onen me Dei ch canco of maggoincabo en in

T

î

lxvi

Biplacebit Deo luguitulu nouellum cornua,p ducete & ungulas, Præterea Pfal, cxv. Dirupi Maincula mea. Quid ergo retribua Dão, pro olb, gretribuit mihi : Sacrificabo hoftia laudis & nome dilinuocabo. Vota mea Dño redda incorpedu ois populi eius, in attis domus dii in medio fui I fierulate. Quid plutar torus plal moraliber hac doctrina plenus eft, o granfile mus Deo cultus lichome eig illuftrare, nogde frhac flat opinioe op ipfu opus, ur uocant, opa ru, fit meritir ppter dd Deus ppicius reddar & pda expiet, flat emimpia opinioe hypocrite multa diuina carmina publice cantare folet in honore, et dicut, Dei, led li fiat hoc fine, primu utmandato Dei, q'iullit nome luii celebrare o bediat deinde uthac nois divini glorificatioe difermus timore Dei, & fide in Deti in oibus adgerfis. Hucem oes cotioes & carmina in ec efelia Direfpicere dit. Extat & alia que exem placalinificitiophalicin leripiwa, ut cantici Molipolic fraelie incolumes p mare rubru putalifier Ercancu Hanematris Samuelis, Ite infloud teffamento cancu Zacharie, &cancu Mule Migilia, d'no sunt niss unite, & grahie mos apud Ethnicos quoque fuit, quod poli paraminiationam infituerint publicas grafulationes & lupblicationes, item dedicawirihi templa' deorum , quibus operibus les le dis fuis gratos offenderent & nomina

lxviñ

corum clara redderer. Acq hoc eft, quod Par lus ait, gentes veritatem in iniuftitia detinere. Veritas enimelt, o nomen Deidebeat pro ac ceptis bificis ad gratiarum actionem illuftrae ri. Iniusticia aut est & mendacium , hac gloris nouero deo led dis facticis adleribere, et cos pro vero Deo colere. Quaquigitur Ethnicim piede dis senserunt, tamen hæc pia est notine o nomen divinum lit pro gratiarti actioneille firandu. Soli Christiani, hoc tempore, tantain gradindine obrutifunt, ut etiamfi multas & p. claras victorias ab hostibus suis divina demen tia reportentanullo tamen carmine nomen Del comendantac beneficia Dei in memoria con feruent, fed aut fuas virtutes iactant autrille cos exactionibus expilant, aut publica couluis Sumptuole instituunt, interim de noie & dant tia Dei,negry gdem. Qui ergo fieri pollei,u Das tam turpem ingratitudine impunitardin queret fled ga hæc grela in hocfcriptigenere inepra eft, ad explicadu canticu Debore & Ba rac revertemur. Habet authoc căticu iuxudi stinctione hebreorum, triginta versiculos I. BENEDICITE DOMINO in abomina tioe aboiation in Ifrael, in spontaneis popul AVDITE REGES, auscultate princi pes,ego Domino,ego (inquam) canam,pli lam Domino Deo Mrael. Hi primiduo veril culi conti nent argumentum carminis, scilico oinhoc carminebndicitur, laudatur, cantil . illustra

Müstratur nomen Domini Dei Ifrael, benedi cite, inquiunt, Dño in abominatione abomis nationum in ifrael, quod hanc habet fententis am. Qui hactenus fucrunt abominatio abomi nationum, hocest, qui fuerunt maxime abo minabiles, contempti & abiecti in Ifrael, hi, ga fuapte spote exposuerunt se periculo belli, & magna fide fecutifunt uocatione divina ad ex pugnandam Sifferam, nuncfacti funtelectu or ganon, per quod nome Dei comendari & be nedici debet, Nam cum principes, nobiles, & pclari uiri in Ifrael bellu aduerfus Siffera p for titudine detrectarent, & uerbu Dñi;ad bellu p Debora uocaus, pincredulitate rencerent, hi g nullius nois & authoritatis in duab, tribubus Naphthali & Zebulo erat, uerbu Dñi fide ex ceperunt; & vocatione eius sponte secuti sunt, id dd carmen postea magis pspicue exponer. Cũigit Dñs phos ignobiles & imbelles hoice clariffimă uictoriă dederit, dignii est,ut ppter hos nome Dñi comendet, & gloria maiestatis tius pillosillustret, nimis, o ralis lit Das, geli gat ignobilia & cotepta in mudo, ut pudetaci atnobiles & gloriolos, & g deponat potentes desede & exalter humiles, Cateru Debora ex horrat peipue reges & principes utarrectis au rib.carme istud aufcultet, Gli diceret, hactenus Abtecti & miseri hoies comedaverut maiestate Def,in maiestate reguac principum acputaue rufgloriam Dei nulch magis relucere, q in glo

ria regu & principu: pierea existimaverit De um maiore habere ratione nobiliti uiroru, di abiectoru. Nuc tero res in divertum muna eft. Reges em & principes debetcomedare ma leftatem Del in abiectis & miferis hoib. acdi scere debei Dam Den nostru mullius hoisma tore ratione babere, cotempti, & coramun do abominabilis. Quare uos o reges & princi pes aftate nucarrectis aurib., & audite mirabi lia, q Deus perabiectos hoies edidie ut discais abiectos hoies no faltidire, nec iplis infultare, fed Deu timere, & nome dei pillos glorikare DOMINE DVM EXIRES DE SU & pgredereris de campo Edom, terra tremais & celi deftillarunt & nubes deftillarunt aguns. MONTES FLVXERVNT Dño iple Synal cora Dño Deo Hraellus-Argu mento carminis ppolito fequit nafrado rerum geltane e quipus home Diti & maieffas gloriz eius illuffrat, iditiff aut hunte natrauoms lupu efte uerdis Moli q habent Deuteronomi cap. xxxii. Die lingt, de Synaiteenit, & de Seiror tus oft nobis. Pofted iteri ulurpatu eftin Pfal. lxvij.ubificdicitur, Deus cum egredereris in colpectu populi tui, cu piralires in delerio, ter ramota eft, & celi deftillauertira facie Desipli us Synai a facie Dei Ifrael. Vrigit intelligamus gd sibi uelit Debora his duob. uersiculis reuo canda suntin memoria ea, q de plectioe Israeli tarif emoranis Seir in Deuteronomio, capit. Scribunt-

feribuniur. Circuluimus, ingt Mole, montem Seir multo tpendixitos Das ad me: Sayis circui fismonicifit he contra aquilone, & Bepulo precipe dicens I ranibitis p cerminos fratti puntuos-Etpaulo post: Hodieincipia mittere terrorematos formidine tua in populos a ha hisa fabomi corlo, ut audita fama tua paução, Min more parturientificolore teneant. Hade nus in Deut, Ex his uidemus Ifraelitas longo quidem tempore annis uidelicet triginta octo wageabundoserraffein delerro circamontana Reinud terra Edomaunfiliose blass (nam hec iden lununon tamen magno terrori fuille li minimisgentipus. Policiautem Das juliticos amoniapis Seinrecta ad terram Canaan profi cife nuncdemuoes finitima gentes santa formiding brung funt, utad nomen Ifractis non aliner exportuerint of it diffrigue gladius cer-men earnminmineren Dno lic illas experiere, augustiacing lele juto ad terram Cangan reci-Berg Bollent, Hucigitur selpicit DeBora cum ing trast bobinnstmis ic comite it quichqua tie que subbot dom pot est chines mandato inschir. Ductus xues de Zene a brossegere te, ce purente, of unacumpus proficicente, a montante Seit circa gur longo tepore uagati infrimeret Quid factifelt; terra tunc tremuit, coli defullarunt & nubes deftillarunt aquas iin

montes quod fluxerunt, Hac metaphora de scribituringens horror, quo finitime general conspeciu Israelis coprehensi sunt. Namsicus in terræ motibus, quibus etiā altissimi montes concutiuntur, & in horrendis pluuiarum ac uetorum tempeftatibus, homines magniste roribus corripiuntur, ita factum est intergen tes co tepore quo Ifraelitæ relinquentes mon tana Seir, ad terra Candan profectifunt. Gen tes enim non aliter territæ funt of fi grauissima sempestas toti orbi exitium minaretur. Atq adeo Edomitæ, Moabitæ, Ammonitæ, & alia gentes quæ uidebant fortiffimæ,terra illa funt que tremuit, & montes qui fluxerut. Coram quor Coram Domino, inquir, coram Domi no Deo Israel, hoc est, coram populo Israelim belli quidem & inermiac nudo, quantumad externam speciem attinet, sed habentesecum Dominum Deum noftrum. Hicigitur tamter ribilis et formidabilis in populo suo apparuit utad confpectu eius gentes animu fuum de sponderenti Necin hac tantum profectione, uerumetiam longe ante in monte Synaiexhiv buit Dominus fese ualde terribilem, Cumem daturus effet Mosi legem, coeperunt auditio nitrua, micare fulgura, & nubes delissima ope riremontem, totusch mons Synai fumabat. Quare quia descederat Dis Deus sup eum in igne. Vnde populus Ifrael inrantum timuit ut dicerent ad Molen; Loquere tu nobis & ar diemus

lxxin

diemus, no loquatur nobis Dominus, ne for temoriamur. Hæcigitur duo exempla narrat Debora in carminis sui initio, ut quia recepit semaiestatem & gloriam nominis Dei commendaturam, proponat eam in rebus gestis cospiciendam. Primum autem apparet in his seueritas siræ Dei contra aduersarios suos, desinde elemetia Dei qua populum suum desen dit mirabiliter. Cum uero ista de Deo prædicantur, docetur timor Dei & sides in Deum, quæ in primo præcepto a nobis exigutur, & quæ sunt cultus Deo acceptissimus.

V. IN DIEBVS SAMGAR fili Anath, in diebus lael cessauerant uiæ, et qui debebant incedere in semitis, ambulabat p uias deulas. VI. CESSAVERANT rustici in Israel, cessauerant donec surrexi Debora, surrexi

mater in Ifrael.

VII. ELEGIT DOMINVS noua, expugnauit portas, si uisum est scutum, & hasta a-

pud quadraginta milia in Ifrael.

A narratione reru superioribus annis gesta rum transtrad expositione eius negocii, quod pauloante in bello cotra Sissaram gestum est, propter quod hoccarmen compositum est, ut exeo maiestas diuini nominis commendetur. Est autem sensus, Non in mote tantum Synai, necin ea solum expeditione, qua Israela mon tanis Seir ad terram Canaan profectus est, ue rumetiam hoc tempore in uictoria, quam a

lxxiii

Siffera & Cananzis reportauimus, declarauit DOMINUS Deus nofter maieftarem nomi nis fui. Anse hos emdies quibus Samgaride quo in priori capite dictum eft) Iudice in Ifrael egit, & Jael uxor Heber (qua honoris caula hic nominatur, digna uidelicet, obffrategema fuum, ut tempus quo ipfa uixit lecturdumno men eius computetur, licut aline distributio nes temporum iuxta nomina potentilimo rum monarcharum computari (alent) and rem wixir, his inquam diebus milerrimagent facies Reipublica Ilraeliticae Tyrannus anim Sillera tantismalis afficiebas firaseminicella rentuie, & ruftici hacelting mallug cininguo negociandicaulia peregrinasia millus cianor recta proficilei nullus en rullicue lecure agros fuos colere auderen Quicunspuel tamungx urbeaut uilla lua prospicereumon arripicha tura latronibus Sillara, & appausmiumen tum alis genubus dinendebanten Poffugi & uneintelligi pro ordinationitus sinilibus. & incedences in semira pro magificacious. Et tunc eft fenfus, His diebus tanta fuit calamitas in Ifrael, ut propter crudelitatem Siffere nec magistratus potuerit, desedere populum suit, neculla ciuilis disciplina servaretur, necpotue rintrustici agriculturam luam exercere. Quid autem milerius in Republica, chubimecmagi stratus, nec ciues, nec rustici suz uotationi fer uire possunt Cerse ea non est Respublicassed turba

turba & calamitas publica . Ae talis quidem fuit flatus populi Ifraelitici, donec ego (inquir) Debora furrexi, qua ficut mater proliberisfuis enrat, ita ego proliracitis curaui, ut haberent Delim propidium, ut audito uerbo DOMINI artira arriperent, &clementia Dere byrannide Siffarzeliberarentur. Atterid quitient bræfinit DOMINV8 neue quoda mode Primum enimad liberandum frzelem elegis nen ferocem quendam bellatorem, sed mulierem Deboram, que non folum adnun cando afgendo &inculcando uerbum Do Minitalid Dot Ifraelins ad bellum excitaut, fed eiladi una cum militibus in bellum profecta eft. Deinde tlegit non multos nobiles, fed pau cos quos damabiectos in thrack, per quos de dituicioriam & expugnauli portas ac munitastiftes hoftium . Nam co dicitur : Si uifum efflegitibe hafta apud dendraginta miliain Israel Mariselt, quenradinodum alias : Si Da uid mentiar: Ereft fembs y DOMINVS de dituiteraminon permultus nobiles, fed per paucosabiecos, Nammaior Mraelitaru parà ed ambbreque pavelillinbellem proficilce benter Hanta formidine evrientierant, ut nec feuturn hee haftam manu contingere & ad uerfus froftem leuare audefet. Tantum enim decemmilia Ifraelitarti profecti funt cum Debora et Baracin bellum. Hic autedicit, nee feu muse halfa apud quadraginta milia in Ilrael

ni

uifa elle, qui numerus longe superat decem milia. Intelligit igitur maiorem Ifraelitarum. partem umidiorem fuille, que auli fuerint ad : bellum proficisci. Quid ergo certe nomen Dñi prædicandum eft, p Deus tantæ fit cles mentia, ut non despiciat paucos & abiectos, sed liberer per eos oppressos & reportet mira bilem uictoriam. Vnde sequirur; VIIL COR MEVM ad Iudices Ifrael, & ad Principes in populo, Benedicite Dño, IX. QVI VEHIMINI nitidis asinis, glede tis fup thronti, & ginceditis i uia, meditemini, PROPTER VOCEM fagittantium. inter aquatores, ibi narrentur iufticiæ Dii iue. ficiæ rufticorum eius in Ifrael, tunc domina

sus est populus Domini in portis,

Ingens est clemena Dei & inenarrabilismi sericordia eius, qua populum suum acrudesi tate hostium per paucos & abiectos liberauit. Quare hoc unii desyderat cor meum, immo non meum, sed spüssancti, ut uos oes in Israel benedicatis Dño, & maiestatem nominis eius comendetis. Primum admoneo uos sudices & principes in populo, qui in tinere magno satellicio comitati, in nitidis asinis equitatis, & in thronis regalibus magna maiestate ad iudi candum populum sedetis, admoneo preterea uos qui inceditis in uia (hoc est) uulgii, ut no men Dñi laudetis & meditemini (hoc est) ut ponatis nomen Dei in cordibus uestris, & in memo

fxxvij

memoriale inter oculos uestros, ut loquamimide eo quando federis in domibus uestris & ambuletis in uia, quando cubitum eatis & ite rum furgatis B. zuiter, maiestas nominis Dei. lit & cogitatio & fermo & actio, et fomnus & nigilia uestra, Quamobrem: propter uocem lagittantium inter aquatores. Vt hac intelliga musobleruandum eft, q hocprælitiquo De bora & Barac reportarut uictoriam a Sissera. commiffum estiuxta torrentem Kison: supra enim dixit Debora: Ecce, adducam ad te Siffe ram in loco torrentis Kilon. Erpostea sequit: Torrens Kison devoluiteos. Jaculatores aute dicuntur hostes Cananzi quos Sistera adduxerat, ut iaculis fuis Ifraelitas coficerent. Aqua tores uero pro locis fumuntur, ubi aquatores haurire solent e torrente aquam, Est igitur sen fus, admoneo uos omnes, ut comendetis no men Domini, proter clamore & miferii eiula tum hoftium, quo fuam calamitate iuxta torrentem Kison deplorauerist. Venerant enim hoftes ut in eo loco Ifraelitas opprimerent, & maiori gante calamitate afficerent, led ecce re rum vices in diversum mutatas. Dis enim ad conspectum Barac & exercitus eius ita ipsos exterruit, ut proiectis iaculis fuam calamitate magno eiulatu deflerent, & aquis torrentis Ki son obruerent. Narranda igitur est & cantan daiusticia Dñi,quamilliciuxta torrentem Ki fon per rufticos,p paucos & abiectos in Ilrael declarault. Hæc autem est iusticia Dei, o iuxa uerbum suum primum retribuat impils seun dum impietatem ipsorum, desnde misereaur piorum, & seruet eos secundum sidem eorum, ac det eis uictoriam super hostes suos suace prædicandum est de Deo opsit seuerus ad uersus impios, ut discamus timorem DO MIN 1, & opsit clemens in eos qui considum in ipsum, ut discamus sidem.

XI SVRGE surge Debora, surge surge, dic canticum. Surge Barac, & cape caphilantes te still Abinoam.

Repetitio huius uerbi, Surge, ardore & ue hementiam lignificat. Maieftas enfinationinis divini non frigido affectu, fed ingentiblisar dore decantanda & celebranda eft. Quambb rem : quia nomen Dei ideo decanrandum eft utauditores excitentur, incidantur, & itilam mentur ad timorem Dei, & fidem in Deum. Quem autem inflammabit is, qui ipe necealet necarden Ceterum; o dicitur ad Baraci Cape captiuantes te. Figurate iuxta phrasitit varmi nibus propriam dictii eft, pro eo quod fimpli citer diceretur; Surge Barac, & decanta gloria Dei, quia cepisti captiuantes te . Comendatur autem potentia & elementa Dei, queapriulistra dat captiuantes, ut qui in Deum confident, & mulcaduerla in uocatione Dei ab impilipatione tiuneur,pollint hinc fidem fuam coffrmate, & habeantin aduertis confolationem, certa per fualione.

halione concepta, paffictiones ab iplis in ca putimpion affligentin iplos, redudature fint. XXII RELIQVIA dominate funt superbis populia Das dominatus est robustis.

XIII. LEX EPHRAIM fuit radix corumcon . ma Amalen post re Ben Iamin in populo ruo. exMaghinprævaluerunt doctores. & ex Zer bulon fuerunt tendentes arcu calamo feriba. XIIII ET PRINCIPES in Ilaschar fuerunt cum Debora, & Isaschar erat sicut Barac in ualle millus cu peditibus fuis, du fepararetle Ruben (a nobis) supbus mente cordis sui,

XV QVARE manliftis in tugurijs, cum aus dires clangore gregis, cu leparetle (a nobis)

Ruben Imperbus mente cordis fui.

XYIMGHEAD VLTRA IORDANEM manfir, Mquare Dan comgratus eft inter na uese Allerhabitabat in portumaris, & commoratus eft in macerns fuis.

XVII ZEBVLON populus despodirani mā luāmorti eri Naphthali in summitate cāpi.

Comemorat Debora in his versiculis carmi nie fui, p gs Das uidoria comlerit, & gribus liracija exercitu Barac fuerint, & q præ timo readingring diquia inquit dominate funt Superpis papuli in exercise Baracino fueruns nifersting Afracis, boc.eft, paucificai & abie 5. etilling house qui nidebant bollo inviles elle, his higher war Bid market by the start of th formidabile, Seducrectius loquer, no iplishe

. salione

Mittille and Desperson weight Scommeline Ilimos Dose doria Pridespitadich Que in Sighan And Listadidan was in district with the Best of the Control of the Con single and the second second second m princips e into Epimanii gia laborati Amalemas वृद्धां सम्बद्धां विश्वविद्धाः विश्वविद्धाः Exodo espiso viso politimo es misera Mississiprife pestuerum, donce changing bu Zybujent konus intolas gampianten tra Siferantibuna & apra Jentenna, secre ABCHA AHENISI PORIT, OF THE DETREMENTATION OF THE PROPERTY OF dunrfupra templuintele, in more Eminares Britta omfilmfriin practicado a roum en mnt, ram a gendo et adifionendo extrant Baracian & Tenedios Ifraelias, draine care Perradicione Soffera Sanicion in the last विभागता विभागता क्षेत्रका क्षेत्रका क्षेत्रका विभागता क्रश्नेन त्य्रभटना होता है। स्थान क्रिक्स क्रिक्स क्रिक्स क्रिक्स क्रिक्स क्रिक्स क्रिक्स क्रिक्स क्रिक्स क्रि र्भामार्था अन्यान स्त्रामा स्त्रामार्था स्त्रामार्या स्त्रामार्था स्त्रामार्था स्त्रामार्था स्त्रामार्था स्तर AND STATES OF SCHOOL SEED OF SEED OF SCHOOL SANDS पंचामां रेडिन से स्थानिक के लिए हैं कि स्थानिक स्थानिक स्थानिक स्थानिक स्थानिक स्थानिक स्थानिक स्थानिक स्थानिक nanzorum [xxx]

Heber Cineum pacem fuille. Be ibus colligitur, Cananzos, (que n & dux Sillera) aug Amale ne habitaffe, & Amalectias refuille. Radix igitur corti lira merunsaduerlus Sillera. orum& Amalentarum, fuit Debora, quæcum habitarerin mo prima oim author fuit, ut Ilraelig Merce co ra Sillera. Deinde aonul-Benjamin adjunxerijt se exercitui Ba Mos weneruntin exercis Barac do seeMachir, boceff, euribu Manalle achinicarii: nã Machir fuit filius pri Manaffe, Quamorbi doctores uirapdorerad tractandoslibros, quam daarma, tamen fortifirme pugnantes rune hostibus Cananzis. Adhæce quidam, qui esti assuri fuerint proarcu K nafta, calamum feriptorium geftare, tamén in hos bello defuncti funt officio fortiti & ftres miorum milieum. Præteres fuertit cum Debo ra & Baracinhochello principes aliquotuna eum pedicibus fuis etribu lachar, qui uirtute formidinis lux ipium Baracum huius miling ducem mquabant in valle. Barac enim pugna demante Thabor, ut supra scripti est, ad ual le corrends Kifon. In ca igifualle exhibuerus

laxxij

principes Halchar ingens fortitudinis luzio अस्ति क्षात्रामा व तर्गेड्स, प्रवास्त्रामा वर्गेड्स, व प्राप्ति ल्कुन्ध्रभावता भूकिव द सेवास्य म्यानिता Haring हमा भारतिकाल के के विशेष अपने प्रतिस्था कि का िरस्पार्शिक्षिक के प्रमानिक किया है। विभावता में rem एकाम्भूभी करेली आसी महिला प्राप्त करें expectatet incursionem smare 1401 anton and fuit guam tele ful Too the mortil offet & animam für Hibrit tradere. Tam forthet fits iplunt profictice batur in prefertance and sem professer sidebatt. Ally 12 nothing bûs e duibus afiqui adlungerdhe fe ekenu Barae, bidenter Ephraim, Benfathar san Zebulon of Pup fithan, At Bollon W הפציצא הפנו הביות הביות הוא המוציו להיות המוצי להיות המוצי לתוצי विभागति विभागति विभागति । क्षण्डिति हे हे हैं है कि हैं के लिए हैं कि लिए कि ति है कि लिए हैं कि लिए हैं कि लिए हैं कि लिए हैं कि लिए हैं मुद्देश्विमा स्थापिक स्थापिक स्थापिक स्थापिक स्थापिक स्थापिक स्थापिक स्थापिक स्थापिक स्थापिक स्थापिक स्थापिक स महामान अभूति अस्ति अस्ति अस्ति अस्ति । सहामान अस्ति अ GEDOMANO! HOW BURGET! SHOW HIS ionxentitile exercing Barac Primite Kapenia idantinin angisen angem क्रिक्टिम्स स्थान

भूतान विकास स्थापन स्यापन स्थापन स्यापन स्थापन स्य dici ledieparentis lei sabitat uncatione des Mining distributed King diod Kings nine multapecora babuerint. & firerit illisin in Numeris caple tricelimo fecundo feripeum in Numeris caple tricelimo fecundo feripeum Quare aurem Jeparamerunt lefe Rubenus castini, helde elegita diocarina jorz Laurapieche hominipre in pellita proficia ethuripr dedekon ellegi hud chul unifere Agamie luchlathir pauc militadi parimase, piacadqidi ymberpimente condistrini examinase, piacadqidi ymberbimente condistrini examinase, piacadqidi ymberbimente condistrini examinase, sacrom lus regione manteront, nec volus; un efficient Dan.
Later, qui nabicaver provinciamare, quemni dinodum: uabes lotus capite decimo honos A THE MUSICAL COMPANY OF THE MENT OF THE M Higher the street the theory detrocks The comemoraneur in hockarmine, ut P all and occupation of the state Amus campara vymnes fidei le carionamos

Amus campara vymnes fidei le carionamos

Amus campara vymnes fidei le carionamos

Amus campara vymnes fidei le carionamos

Amus campara vymnes fidei le carionamos

Amus campara vymnes fidei le carionamos

Amus campara vymnes fidei le carionamos

Amus campara vymnes fidei le carionamos

Amus campara vymnes fidei le carionamos

Amus campara vymnes fidei le carionamos

Amus campara vymnes fidei le carionamos

Amus campara vymnes fidei le carionamos

Amus campara vymnes fidei le carionamos

Amus campara vymnes fidei le carionamos

Amus campara vymnes fidei le carionamos

Amus campara vymnes fidei le carionamos

Amus campara vymnes fidei le carionamos

Amus campara vymnes fidei le carionamos

Amus campara vymnes fidei le carionamos

Amus campara vymnes fidei le carionamos

Amus campara vymnes fidei le carionamos

Amus campara vymnes fidei le carionamos

Amus campara vymnes fidei le carionamos

Amus campara vymnes fidei le carionamos

Amus campara vymnes fidei le c

lxxxv cullbecknangis guyfraclitie Leibico congredicin era con fiella de lomitis luis d'unicave l'unica um grandine in facien Canan emeniis, en mens Kedumin torrens Kilon fonshisali on tialecent. Que camen centudos somana XXLTVNC HEPIDAYETHES HIZBER Describe to makes squiribus 11 . Hole of 181 out extigratification and deletipine to bolimmin lines lise throat a punt क्षित्रका सम्बद्धां स्वाधिक कर्मा क्षेत्रका कर्मा क्षेत्रका कर्मा क्षेत्रका स्वाधिक कर्मा क्षेत्रका स्वाधिक कर्म Adoptal Adoptal Subject of the Color remains apprelies de Menser de la Menser de la mainte del Consense of the consense of th Thebound gum Baras Harbird frequentes Ad han guybeausnibally exercisus anaceta Rinations of 177 mrium fumumsonsepen anno 1997 fed poutand pradam HEBITET MATIETIE Milled Stilled of the sales sales Bell Aldring Same and an inition and and another cola livaclicarum la constit, que un profila pormuerit. Nade caladimicaci effecti mm. & exerciti eius (% omnes ils sell) (8 curretes aduerlum ipm pugnauerut, loieph Scribit,

lxxxv (mbken congredient . Canancis cũ Ifraclius, (mbken brus fit), Binhila agus ama rum grandine in faciem Cananos simulicum hila 333 cantul Helis & fundioulle corumnin hills fielent & himati pra trajore gradistrosi gon galerent. Quaramen temperas firacinis Manen all Halling Birout and amilien. Hat lote Mich led lides in peneralithorem. Nostimpli Melly Me and the College of the Coll Albindiant, perterruic Sillers & combactur Reids Liftbertainty militindinem oreigiadă Politice Burge. De a chamiliellar dicum or comprehinance or operantiment commercial of the state of the promoted of the state of the sta Paduella Tortha exercite willing plantus ex Beelde ledinate of the Kerola devotation and Tanta emerge affects fluid Torranse process Mellus, ut 1618 Winty and 10 203 une inverint, ed ellah Compillering for enhanterion, abe Redillih Cextigano in triba event comme bino midelf fille all affire rechie wie Kroumin Thindefinitokilly ut in the faltantes, aqua ob thindefinit? We cadantely column aquis torren the fall little in all of the column adults and the fall little in all of the column and the (cribit,

VXXXVI CHUHANACHRAHHHAM. COMMINACH Topunds intriguir to sea para in the season poor in the season prism in the season pri मिट्निक्तिका हुम्मित्रकारमाहामाहाने विकास मार्थिक मार्थिक मार्यिक मार्थिक मार्थिक मार्थिक मार्थिक मार्थिक मार्थिक मार्यिक क्षितिक के विकास मार्ग के विकास के विता के विकास के विकास के विकास के विकास के विकास के विकास के विकास picium श्रीणक्तामानामान्यस्य संस्थानिक विशेष्ट्र uerficanbul Hoffium de pandere desmittani micorum Pracipinireta nobis, ustiliganus inimicos nonvos & bene premar de enten Dur nos Ettinger non funt alle milerit comi Tandi iled chi anis ucrois espenante puntit Tolinunate, caro più eximanza esonim Deo geniam ill usudo Dominas rebelal hisioka Terri Hors für de Gertraten pransprunding in oppertiteri dis aduarum fins, de fisuando ्रवेश शिवेशक्ष्य एक स्थायनिष्ठ प्रतिस्थिति । विकास स्थायनिष् हिस के पांचा १५ लंगाता कि कर सामिन देशा में इस है सि वा, वर्षा विदेशवारकता श्रीतिक स्थापन के विद्यार विद्यार के विद्यार के विद्यार के विद्यार के विद्यार के विद्यार reant peccardi Pra facile De Bring publique Designated the English and the English Utifus surram pughaventus inna wisho bile eft, quod tunc non folim fa kallmallequi-les fed ettam Barac helpasacerian once manela, duodin Panab Repasacerian once manela,

्रमे स्थानकर्त्राम् १०० विश्वास्य स्थानकर्त्राम् १०० विश्वास्य स्थानकर्त्राम् १०० विश्वास्य स्थानकर्त्राम् १०० विश्वास्य स्थानकर्त्राम् १०० विश्वास्य स्थानकर्त्राम् १०० विश्वास्य स्थानकर्त्राम् १०० विश्वास्य स्थानकर्त्राम mds arabasis & Funda somo and unites malicination of the property of the prope idia Mai makakinamaladidione habitatorib. opunantiere etaquine interendine de secretaring is a traise as usualles eagles us again to the Annagage tentanographic Segunda Segue annova y serial designations de la serial del serial de la serial del serial de la serial de la serial de la serial del serial de la serial del serial de la serial del serial de la serial del serial del serial del serial del serial del serial del serial del serial del serial del serial del serial del serial del serial del serial onstitut une munt non weeker takenmelleni.

onstitut une une non weeker takenmelleni.

onstitut une une non weeker takenme neekeni. : Harm to any war age to the countries Ab

1coneutri

pairte of the special the special property of the pairty of the special of the sp card animodentilismismetrates into mile illimmes id a vigens ses which tuligani an chiango salos, non encumbration beit openid discourante inorabisamini antifestat ramination services in the service of the service or an analysis or analysis or an analysis or an analysis or an analysis or an analysis or an analysis or an analysis or an analysis or an analysis or an analysis or an analysis or an analysis or an analysis or an analysis or an analysis or an analysis or an analysis or an analysis or an analysis or an analysis of an analysis or an analysis or an analysis or analysis o Selbuh Annich bernenten Det inner et mailingel the police of the control that property and a control free and tel we mid nem Dei Deinde com distiduition envertit ad opinitandura Donoin omtalidano nthiabhic Aisehreit bout parthian igh in than in the international parthian in the parthian in the international parthian international parthian internat insprinching the most including the particular chargefron billerits bioria elamentre les ilnon uillegen historia in bel semmentule non son fire Sie wadalskiedie in paupi. Stoinfrand Al helinfirmistationiat indone upud Madulia dethingelifthe 38quininite wetter affiliation Bere Beadden Aeine midica ind biscopabenique Gille Dit de ble frantitie entre principies de la companie deprivation of the second of t audinoiseithnt & service of the proprietion of the contraction of the eliginiste in a contra contra contra de contra nos offe felt for prosine definition projuder busin bet

benefat Christianian diligne debende cate animo and and profequentation of the त्रकृतिवासम्बद्धाः स्वत्रकार्याः स्वत्रकार्याः reignidadinquantin perintin laguel res Ho chiango Dei, admonesmilhafficie nostri, isci disconsumentiplinosatispens aciestan riogiondestres prominitadium are Pomeneno, benalinius municipalitadium delabentationi himbricatio quid equinnina hypotypoliqua distributionionioum, geldiamulicais iacla quasilitam accidit. Aquem singui ipera rolated beit, disobjulition iplandition in inches in inc sendiality in the manufactural and the sendence Quilpa withis ponint noblack neulas, no tamagraya hodun amakera when sphistenesius, care lus ber nicht und bereicht ber den der beiter beiter. लामक्ष्माक्ष्माका कार्याक के विकास के विकास के विकास के विकास के विकास के विकास के विकास के विकास के विकास के uitlegoridioinabia tera commente nunçad. any bining dolar cediting angli Stoining anal authum wind a ielzeerina good authus grinale In the Bear Asignition and Supposed of the Companies Artimpoidual aquialia vifeta ab Sillarabi ur Builis quid Codid arigulay liene throm Maria to la quinteripearities & incertaint was exacted and one. fell of the capital property and party of the fell of the capital How Palment of sections of the Participation of the selle entitle branche Hennium prophers rid

per Silland deferibienen mirarien stiellen Someth his field a squared price free feure - codess Pro sharerhoulitelizedaffdhildimin ambison distragritional colin area bedringer. Namique maiglal propriet for white isfaire semicoconidiotalibide libemo loulping An experientle venimentre grune; war boneitenim reinimen que di representation de la constitución d midehand deforibinering repare the intil withingto & pligni cellarionis caullan linem. midelifeisenspositemitistes in illimit dia spolio de linguito quiden no inulio nibile. simudotulas aliquide Habiteras impiendimidel, Abiate contraction que pidande la miligrate, discastizantibishinindond affersoiling with ideo is boo garmine comoudanule pulpi mad & dasnihisisilad connectisaphiricabas impioritin, another plat, impire cliebilit quelle rement de fallene quarfier dun les aper Sulling encon eliberacici in prelinio ceutificialità de la constanti d since acoudic of . Mapor freestung simus issues in minister motion was given abla mener sulte billoftsit czuntyhossoryolch most coros necantatam & commendate minerianing ital. wind Brianga Tipped And in Didus und XXX ciait Drynine diligenco tunben cumplikeli dos & cradenies o transmissiono de sus Epiphandinadinadinbehannaninis adiedii

quo paucis explitamequiditibi uclinom car

hemmilioiden mira hoc cardierish familia pa Consimplies fiellet a rendelin territ pines four Appropriate Salls and American Company A COLUMN STORY HOLD WITH BE CLASSICION indensitad continuent and an analysis of an analysis. stander radiem olemetria Deigen ogiffine & acaring in the state of the sta remerchantementane Decommercial properties minhanquerirequireme, de unifompa papa. sliber i Dicht i de perfequiente. Pasistem, spesistem de la perfequient del perfequient de la perfequient de la perfequient de la perfequient de la perfequient de la perfequient del perfequient de la perfequient de la perfequient de la perfequient de la perfequient de la perfequient de la perfequient de la perfequient de la perfequient de la perfequient de la perfequien alidirito lorion sculm dominarir pao espesant fablirifibri Grichariffinal I Sigul enish Jobeunc Aber be can tox of the children of the children adian particuralis hockenin didimodomini iqualous inchantacon in a coming ener of critici mani & dasnihinis kfliciennuhi sphi Werbusa Bolling outer australia ships chiefle (Manageri received some parties of the legent bulling from impediation of the second seco addernnie saulengir napir. Er siemes Fanis bie fieuen Midiam Bentiffenne gione uzhin innonsmilis of in the same of the special s ne cantatam & commendarque primiting faile wine Deienga Tippies Andil Aires underen Andrew in Andrew Chicago Chicago Aos & crademice utrino vigra model sus Epiphandundisi dishel manudnis adiechu

quo paucis explitores freill febi uclir sor car

ה מוכח

wildezbeit. Eigenim nohene I ingesedirein EG EGERYANT AXTE B Shu MALS MER REPERENCIES SEVERING MENOPOLISMEN not perurulani Quidania magis netum dedicated satists sainte de la light per enemia-Deifruebantw.in.toriamenanni hoodifications Ann Dep fun granasam fod positis deficishanta Herbo, Hirath plampy Syldenion Tolerable Sylvension iniquiasin Chelrackis invenirent Air e resturante la file la contraction es primsout ingenium allum Fre il Original ling starsa Animodiamore audiamore Rebuse to professeducericinhy in the preparite & wereinder of april 1919 1918 1918 Ciunia Cipalariza Adamili, 2001 denocion dera greaten des interios mante Dallidanowitisty of the condition of the Control of HINGE MURIPARI PERON PROMINE THE since fun hat attrache an color mende formateles male acing ligher and Winne Beenstonered Sweeming sarb inematiundinera Brigopietilora Manufactured Seinles Deminupal inmanu Midialegemannis a SPRISH

raide ab et Li culm nolucris Dino electire in rebus forficible, necesse habesca obedre in rebus forficibles. Ettipotueris facere cora Do mido quod instrum de acquam est esta par manara manara productiva de instrum de instrum de instrum de instrum de instrum de instrum de instrum de instrum de instrum de instrum de instrum de instrum de instrum de instrumenta manara manara productiva de instrumenta manara manara de instrumenta de instrume अस्ति संस्थातिक स्थानिक populated in the state of the state of the state of BE MARKET CHANGE THE CHANGE CH South the state of स्थान्य मार्थित स्थानिक स्थान HILLAND SEUS HILL SEGRES ES PROPRENCIONES PR BELLER HARISTICE PERSONNES CHE ASSESSED OF THE SECOND OF THE PROPERTY SECOND OF THE PROPERT Photos contituis es resempiros evendistricis Dict Housing age in fauther framound Status de Status de la Santa de la company d THE WAS THE WAS COME WHITE PECCETURE IN

mas: Offostulua Allisalli lese il santa e Sound of the County of the Cou तिस्र अर्थित है से किया है से स्थाप के caring demande. Quid lar quia & le externuer noncer in anthum auta l'el rainen entridies dram Del dina se biobier दक्कार, स्वरंतिक क्षेत्र होते हैं कि ति हैं कि ति हैं कि ति हैं कि ति हैं कि ति हैं कि ति हैं कि ति हैं कि ति real Deby The state of the Carlle Carlle mageracinagis augenmit Cuare il ucrein ભામસે હતા તેલું કર્યાં તેવા માટે કરાઈ હતું કરે તેલું કર્યાં જે તેલું કર્યાં કર્યાં કર્યાં કર્યાં કર્યાં કર્યાં ભારત કર્યાં તેલું કર્યાં કર્યાં કર્યાં હતા કર્યાં કર્યાં કર્યાં કર્યાં કર્યાં કર્યાં કર્યાં કર્યાં કર્યાં કર્ય - PROMICIATIVIST VERSIONIST CARCHARTANCE POLICE THE HEALTH AND AND THE COMMENT OF THE PROPERTY OF THE PROP can se an campe (an aim) (madur) litera a DO BLIMAN DOUGHT SAGZINIA COME Menantan Celumina mentang व्याप्ति है से अध्याति से स्थानित है से प्रमुख WOOD WINDS DESCRIPTION OF THE MANAGEMENT Down of Anti-population of the light of the prince and the prince ex रिप्रा के अपने के देने हैं हैं हैं के लिए हैं के लिए हैं के लिए हैं कि लिए हैं कि लिए हैं कि लिए हैं कि लिए क्षान्त्रीति हित्ते के स्वतिकत्ता है के प्रमुख्या है in पात्र के तार के मार्गितिक स्थानिक स्थानिक स्थानिक विकास रक्षां के किया विभाग में त्या रेडिंग की स्थाप के विभाग में स्थाप के स्थाप क mortis

8

. 1

monds lagites luss ad combut endum silver production of the control of the contro

2 n

1 1

3

9 1

a l

ĺ

mortis

zcvi

hoseffguod his feribiar: Hae dick Denie nue Deus Ifrael, Ego uos eduxi de ligypina eduxi nos dedomo feruinnis &c. In hocargo spensouides populum argutimpieunis fura derelicto vero cultu veri Dei , lecus line fica deoru Amorrzoru. Erhzeimpietas exager ratur pro more prophetarii, polito ob ocu beneficio, quod prefitit Das Ifraeli liberatie ex Egypto, victoris super hoftes & donone ræ Canaan. Tücenim magnitudo feelerina firi illustratur, cum ex antichesi opponimes magnitudo beneficiorum que a Deo acent mus. Caterii ob hanc caussam oftendunt lis pheralfractios fram impletatem, ut docum eps, unde tantara Midianicarum syrannid merinilint. Agnoscètes autem impiessen, es relipifcant, ut police relipuerint, liberat Interim bor observandum eft, q. Propheten iciancac damnerin Ifraclicie ea lacra propu que illi libi iufticiam & falutem po Dig enim Amorraorum funcculus dista facra que licadize ab Amorrius munual & feceruncin honorem fummi Lel manifub nomine Joule deo optimos facrificarune. Hac aut facra obferuable ment propter illa peccata lua expiami. nam Dei mererentur & infilificarentur. Of duntigitur. Prophete; Ilraelitas jis factislongs oium impiffimos ellesproper que puisben & piffimos, Vbi uero ipla pieras impieras

Secvi ACVIDATE AND THE CHAIR AND THE PARTY OF THE PARTY OF THE CHAIR AND THE PARTY OF THE Distribution of the Length of the Louis of the Land BWX HMARTAR BOWINDORTHINGE Matem in pictans arguinis. & pradicaporie 1948 et la propiet qua maetre americano de 1948 et la propiet qua maetre americano de 1948 et la propiet america america angelos ad Gideone de 1948 et la propiet de 1948 et la pr MEGRICAL DESTROY SALDENDAR CONTRACTOR annis admirancem et michia gua Deus pominimunitatione micipio ignu, or rigents
maria et entrom murano un rigent, ce quo
maria et entrom murano un rigent accepta
maria et entrom et entrom moltum accepta
maria et entrom es notra vicam un maxime
maria et entrom es notra vicam un maxime
maria et entrom es notra vicam un maxime
maria et entrom es ora voce fua ciantam excuminimum es ora voce fua ciantam excuminimum es ora voce fua ciantam excuminimum quam num mum mum may minimum de
mont aturcio dum Deum recedere, ce quo
mont aturcio pum Deum recedere, ce quo
mont aturcio pum Deum recedere, ce quo
mont aturcio es ropellas in fina. Ottare facte
ma aucina oblimicens inopie moltra extima aucina oblimicens inopie moltra.

G

quare me dereliquisticionge asalute uerbacius latus mei, Deus meus clamabo per diem, & non exaudies, & nec noche fileo. Sed hæc opie nio falfa est, & peccarum incredulitatis cons promissionem primi precepti: Ego sum Die Deus tuus. Exemplum quog huius historia docet eam opinionem falsam esse. Ecceenim quo magis Gideon conqueritur Dominum abeffe eo propius Dominus adftat. Czterum quod addit, ubi funt mirabilia eius, que narra uerunt patres nostri &c. quace est expostulatio cum Deo, tamen apparetex eo, Gideonemin his afflictionibus magna uehementia ad Deum clamasse, & sidem orationis suæ memoria aniv quorum miraculorum confirmasse. Prouerbi um est, ex abundantia cordis os logutur. Cu igitur Gideon ad falutationem angeli flatimin cidit in mentionem ueterum mirabilium Dei, argumentum est, o hæciam antea semperin his angustijs, in aio suo uolutauerit, & recorda tione corum seipsum ad orandum prolibera tione excitauerit : Pfal . lxxxvin. ita expostu lat cii Deo, ut tamen interim declaret fideiluz ardorem, dicens: Vbi funt milericordiz mean tique, Die, sicutiurafti David in veritatetua!

RESPEXITQUE AD EVM DOMI NVS, ET AIT, VADE) Hæcest uocatio qua Gideon eligitur & sanctificatur in liberatorem populi Israelitici de manu Midianitarii, Que autrestissa fortitudo, in qua iubet Dīs Gi deonem liberare Israelitas ocerte non fortitu でのでは、日は

Z

n

do corpalis sed spiritualis, ea uidelicet, qua Gi deon habebate promissionibus diuinis in ora tione sua. Cum enim secum volueret divinas promissiones, & miracula, quibus Dominus prius liberauerat Ifraelitas e maioribus afflicti onibus, ingentem animi fiduciam cocipiebat, Dam etiam hoc tempore Hraelitas liberaturu. Inhac igitur magnanimitate & animi fiducia iubetur capescere uocationem Dei, & Israele liberare. Scito, inquit Das, & ego miserim te, hocieft, uocatio illa, divina uocatio est, Dei est nonhois uocatio. Quare quod ad te pertinet, magno aio hanc uocationem capellas. Quod ad deu punet, certissima uictoria tibi pollicear. LIBERABIS enim Ifrael de manu Midian. In hac promissione maiora promittuntur Gideo mi,qut capere queat. Non gdem mirii uidet, Dis litliberaturus Ifraelem, hactenus em fæpeliberauerat, sed hoc demű uidetur impossibile, o periplum, piplum inquam, nulla autho ritate, aut potentia pditu, sit liberaturus. Vnde respondensait: Oblecro, mi Dne, in gliberabo Ifrael Ecce familia mea infima est in Manalle, &ego minimus in domo patris mei. Hec non füt uerbaincredulitatis, sed hois solliciti de mo do reifiendæ, Sic & uirgo Maria, audies se ma trefore Christi ait ad agelum. Quo modo fiet thud quiruno cognosco Sed Disapit Gideoni modii & ratione rei fiendæ & dicit, Ego ero tecum, & percuties Midian quali unit ulru,

Gij

hoc est, reportabis hane uictoriama Midiani is, non humana, sed diuina potentia, nec uil gari modo, sed celesti & stupendo miraculodi uini tus ædēdo. Sic Mose, in uocatione sua udit, ego ero tecum. Sic Iosua audit, sicut suicit Mose, ita ero tecum. Sic ad Ieremiam dicitur. Ego tecum sum uteruam te. Sic apostoli audi unt, ego dabo uobis os & sapientiam, cuinos poterunt resistere omnes aduersarijuestri.

ET ILLE, SI INVENI (inquit) GRA TIAM) Quid hocrei eft; non credit Gide on uerbo Dei, o lignum perat "profecto Gile on allegatur ab apostolo ad Hebrecos in exem plum fidei. Itaq fentiendum eft op petat lignit non exincredulitate, sed ex fide. Si enimnon credidistet uerbo Dnisaut non penillet fignit ficut Ahab petere noluit, aut si petiflet, adten randum & calumniandum uerbum Dei, non ad confirmandam fidem fuam penfifet, Nice aut pent mignum, ut in fide uerbi Deiceni ficaretur & confirmaret . Itack penit lignu exfl de. Da mihi, inquit, signum, o tu sis, quiloque ris mecum, hoc est, credo quidem Deum elle omnipotente, & uerbum eius effe uerax, utqd promittat, possit & uelit pftare, fed in hocnon dum certus fum,nu uerbu tuu,lit uerbu Del, oblecro itaca te, ut conscientiam mea signo ali quo cofirmes, quo firmiter credam, uerbumiti um,effe uerbum Dei. Petitaut Gideo, uthicuir maneat, donec portet oblatione & ponatate iplum

ine

iul

odi

au

cũ

ur.

di

OR

lex le

m

ur

N

ũ

ń

iplum,nimirum lenties, of fi hic uir fit nuncius Dei, & uerbum eius, uerbum Dei, debeat effi cere, ut carnes & panes oblationis miraculo quodam absor igne humanis manibus fuppo fito,incendant,& absumantur, quemadmodit facrificium Abelis abiumptum est, quo declarabatur, Dnm respicere Abelem. Ita Gideon openithoc signo certificari, p Deus respexe ritlfraelem, & ueliteos per manum fuam libe. rare,hoceft, o huius uiri uerbum, uere uerbu Deifit. Hæc petitio, no eft in Gideone impieras. sed pia prudentia, ad sidem omnino necessaria. Cariffimi, inquit Ioannes, ne cuiuis spiritui cre datis, sed phate spiritus an ex Deo sint. Ergo (dices) licebit mihi figna & miracula petere, quocies audiero mihi prædicari incredibilias Ablit, Aliud enim est nouas reuelationes habere, aliud ueterem doctrinam docere. Nouz enim reuelationes, (qualis est ista Gideonis) egentetiam nouis miraculis, uetus autem do-Arina, aut de lege, aut de Euangelio Ielu Chri fti, uidelicet, quod omnes homines fint natura peccatores, nec possint legi Dei satisfacere, sed consequantur remissionem peccatorum seu iu stitiam gratis propter lesum Christum per fie dem, hæc, inquam, doctrina no eget nunc nouis miraculis. Eft enim antea per figna & miracula ita cofirmata ut fi angelus de calo descenderer, & aliud docerer, quod huic effet co trarium, ac multis prodigis confirmaret, non

tamen ulla ei fides adhibenda effet. Ceterum petra ex qua ignis carnes abfumens exilit, ligni ficat DOMINVM nostrū Iesum Christum, ed & per que emicatignis, qui est spiritusfanctus certificans & cofolans corda credentium. Na quod hicinter Gideonem, & angelum agitur, hoc femper agi folet inter conscientiam homi nis, & Deu. Primum enim promittitur no bisper Euangelion, uictoria Super Saranam, & mortem, præterea regnum cælorum & uiv ta æterna. Quæ promissio amplior est, quam ut eam humana mente capere queamus. Proinde, quia uidemus nos minores & abiedio reseffe, quam quib. tanta beneficia coingere debeant, existimamus ea ad sanctos tanti & ad principes ac monarchas in hoc mudo clarosp tinere, Sed sicut angelus docet Gideonem, p sit uictoriam a Midianitis, non humana seddiuina potentia reportaturus, ita docemurnos ex Euangelio, quictoria super Satana & mor tem,ac beneficium regni calorum contingat nobis non nostris meritis, sed mera Deicles mētia gratis propter Christum persidem. His audiris, quanquam modus faluandi, qui effcle mentia Dei per Christum, nobis probe mani festetur, tamen conscientia nonnihil adhuchæ sitat, num hic modus certo ad ipsam pertineat Datur ergo ipli lignum ignis de petra, hoc eft, donatur spiritu sancto, de quo Paulus scribit, Qui confirmat, inquiens, nos in Christum, &

ligni 1,e d

ctus Nã

tur,

omi

no

ım.

uiv

ama

0

re

ad

P

P

10

11

quiunxitnos, Deus est, qui etiam obsignault nos, dedito; arram spiritus in cordibus nostris Et iterum, Non accepistis spiritum seruitutis sterum ad timorem, sed accepistis spiritu adopuonis, per quem clamamus Abba pater. Ide spiritus testatur una cum spiritu nostro, quod simus sis Dei. VIDENSQVE GIDE-ON, QVOD ESSET ANGELVS)

Exclamat Gideon, quod uideritangelum, & timet ne moriatur. Idem postea capite decimo tertio de Marroah patre Samsonis scriprum est. Morresinguit Manoah, moriemur, quia uidimus DOMINVM. Quid ergo sibi untrimor ifte ex uilione angelorum conces prus ? Vt ad hoc respondeamus, observandum est, co Dominus ipse Deus apparere dicitur, quoties angeli eius apparent. Et Deus re vera in angelis suis apparer, propterea quangelia Deo minuntur, & reuelant ac adnunciantuoluntatem Dei, adeograngelorum ucr bassuntmens, uoluntas, & uerbum Dei . De uilione autem Dei diciturad Mosen, non po teris uidere faciem meam, non uidebit me ho mo & uiuet. Gideonigitur, intelligens le angelum Dei uidiffe, tanta formidine ex eo corripitur, ut existimet se subitanea morte peritu rum. Quidergo estillud, inquies, quod Iacob dicit: Vidi Dominum facie ad faciem, & falua facta est anima mea. Iacob exhilaratur e fa cie DOMINI ad salutem, Gideon au-G iin

tem terretura facie Domini ad mortem que modo hæc coueniunt? Ad hoc simplicissime : respondendum est: Facies Dei est uerbu Dei Quia sicurhomo in facie, ita Deusin verbo fuo cognoscitur: & sicut uoluntas hoministe lucetin facie (iratus enim contrahit fromem. & toruum uidet, hilaris exporrigit frontem) ita uoluntas & animus Dei relucet in werbo Suo. Est autem duplex uerbum Dei, unde & duplex est facies eius. Alterum est uerbumle gis, alterum uerbum Euangelij . Verbumle gis est facies irara. Verbum Euageli est facies propicia. Vbi ergo conscientia terreturmale dictionibus legis, peccatis & morre, ibi dicitut Deus nos respicere facie irata. Quam faciem nemo suis uiribus ita ferre potest, ut non mor riatur nec damnetur, nisi divinitus servetur. Et de hac facie ad Mosen dicitur: Non uidebit me homo & ujuer. Hãc faciem uidit & Elaias dum exclamat: Heu mihi quia perii, quia uir pollutis labijs ego fum. De hac quoq faciein telligendum est quod Gideon dicit: Heu mi Domine Deus, quia uidi angelum Dominifa cie ad faciem, Etenim, postor Gideon certus fa ctus est hanc uocationem esse uere diuina vo cationem, tentatur de peccatis, & de imbecilli tate uirium fuarum, o propter peccata fuano fit dignus ut tantæ uocationi feruiat, & opro pter fuam uflitatem fit ineptus ad hoc munus administrandu, Cum igitur senut le no poffe

ne

ci

00

re

hocmandatum & hanc uocationem Dei exe quisentirquoq o necesse habeat mori & das mnari. Nece enim existimandum est leuem pauorem fuisse in conscientia Gideonis, dum exclamar: Heumi Domine, sed omnino senfiendum est Gideonem e conspectu iræ Dei. ita fuiffe in animo fuo turbatum, ut putauerit se perpetue morti & damnationi obnoxium, acprorfus suftinuerit flammas inferni ignis. Vbi aurem conscientia recreatur Euangelio. ibi Deus respicit nos facie propicia, & animus gaudio & salute perfunditur. De hac facie die chlacob: Vidi Dominum facie ad faciem, & falua facta est anima mea. Cærerum memines rimus, nos quoca subinde facies Dei conteme plari, nunc per legem, nunc per Euangelion. Nam cum audimus, exempli gratia, Non esse furandu, & intelligimus in eo præcepto multa madari, quæ nec observavimus, nec exacte, prourmandatur, observare possumus, ac legi additum effe, Maledictus qui non permalerit in fermonibus legis huius, nec eos opere pere ficit. Hæcinqua cum audimus, & in conscien tia efficatiam legis sentimus, contemplamur fa ciem Dei irata. Vnde oritur timor mortis & damnationis, ut exclamemus cum Gideone. Heu mihi, damnatus fum, quia intelligo hoc uerbum effe uerbum Dei. Queadmodum em Gideon primum quidem, tametli uidebatangelum Domini, tamen quia non reputabat

eum elle angelum Dei, no terretur, Poftquam uero miraculo & subita euanescentia manife frum fit ch uere angelus Dei fuerit, ibi tum gra uistimo horrore concutitur: ita cum nos aure audimus & nodum corde fentimus uerbum legis non multum afficimur. Cum uero leni mus uerbum legis effe uere uerbum Delum uero ingens terrorum tumultus in conscient tia oritur. Deinde, si audimus Euangeliono Deus remittat peccata gratis propter Chriv ftum, & accipimus hoc Euagelion per fidem, tuc uidemus faciem Dei propiciam, etomne gaudium in conscientia oritur, ut & cum la cob exclamemus: Vidi Dominum facieadía ciem & salua facta est anima mea. Atochoc est uere faciem Dei uidere ac cognoscere, non li gneam autlapideam Dei imagine oculiscor poralibus aspicere, sed iram & misericordiam Dei in conscientia contemplariac sentire.

DIXITQVE EI DOMINVS, PAX TECVM) Non sustinuisses Gideon horrorem mortis & damnatiois, niss statim Euan gelio recreatus esset deo mox additur Euan gelion, Pax tecum; me timeas, non morieris. Hoc Euangelio per sidem acceptogreuocatur Gideon e morte ad uitam, ex insurno ad gau dia cœlestis uitæ. Vnde tantis benestins assertionem erumpat. Quare ut ostenderet sele gratum Deo pro tantis benesicijs, ædisicatali rare.

uam

gra

aure

enti

mun

en/

no

nrí m,

ne la/

fa

eft

11

m

,

n

tare, & vocauitillud, Dominus pacis. Instituit autem hocaltare non superstitione contra les gem, utibi perpetua & publica effet facrificio rum oblatio. Tale enim altare in solo taberna culo Domini eratsfed instituitillud privata spi ritus reuelatione, ut ad tempus ibi facrificare tur,& predicaretur beneficium Dei, ac adnun ciaretur clemetia & misericordia Dei, quaille deductos ad inferos reducirad superos, qua morti obiectos reuocatad uitam, qua confter natos in conscientia per legem, iterum recreat & pacificat per Euangelion, & apparitionem propiciæ faciei suæ. Vnde in huius rei monumentum hocaltare uocatur Dominus pacis, quo cognomine quiscadmonetur, Dominu Deum noftrum tantæ elle clementiæ, ut respiciatsuper turbatum & contritum corde, ac pa cificet illum perpetuo & coelesti gaudio. Hoc exemplo monemur etiam nos, ut postacces pta beneficia recociliationis cum Deo gratos nos exhibeamus. Volentes autem gratitudinem nostram declarare, non instituamus cultus Dei facticios, quod hypocrite facere folet, sed instituamus eos cultus quos DOMINVS mandatis suis præscripsit. Primum autemo mnium mandatorum est : Non habebis alienos deos. Iuxta hoc igitur mandatum demus operam,ut progratiarum actione unum des um colamus, prædicemus, & celebremus. Deinde etiam opera aliorum præceptorum

capellamus, ut his non quidem latislaciamus pro peccatis, & placatum Deu reddamus, an rea enim nobis Deus per sidem propter Chri frum placatus eft: fed ut his gratitudinem no stram erga Deum testemur. ET NOCTE ILLA DIXIT DOMINVS) Confirma za uocatione iubet Dns Gideonem-opus ad quod uocarus est, hoc est, liberationem Israeli carum a Midianitis capellere. Vide autequo initio iubeatur Gideon liberationem inchos re, nimirum, ut destruat aram Baal patrissuiet fuccidat nemus, ac edificet altare Dño, Porro quanci cultus Baal prima fuam originem du xerit a statua Beli regis Assyriorum, idemen uidetur Baal & Bel, quemadmodum in come mentaris Ofezindicauimus, tame queadmo dum fummus & Opt, Max, Deus a Romanis uocatus est Iuppiter, quali iuuans pater, &a Græcis Zew, q deromnibus (hoceft, uir vere,ita verifimile eft fummum Deuma Gen tibus Syriæ dictum elle Syn Baal qui fignir ficat noftra lingua magiftrum aut dominum. In huius igirur honorem facra instituta erant 2 Genribus, ut propter ea iram Dei placaret, & beneficia Dei mererentur, Quæ cum fierent in honorem fummi Dei, imitati funtea Ilraelir tæ, & derelinquentes uerbum Domini, fecer runt sacra Baal, ut propter illa propetis suis sa tisfacerent & gratiam Dei mererent. Hæcaute facra bis impla fuerunt, Primum, quia in lege Domini

uns

,an

no TE

ma

ad

eli

uo

21

DOMINI prohibitum erat ne quicquam adderetur Verbo Dei, necdif Gentium cole rentur. Deinde quia Ilraelitæ faciebant hæc fa cra ad iuftificationem & expiationem pro pec catis fuis, cum tamen non contingat remissio peccatorum & iustificatio, nisi gratis propter semen Abrahæ Iesum Christum per fidem . Proinde ad liberandum Ifraelem e tyrannide Midianitarum iubet Dominus, primum omnium facra Baal demoliri & legittima facra re stituere.. Memorabile exemplum quo erudis mur, ut cupientes liberari ab afflictionibus, primum omnium relipiscamus ab impietate, & abrogemus impia facra propter quæ afflictiones meriti fumus, Abrogatio enimimpio rum facrorum, primus gradus est quo ad libe rationem alcedimus, Ergo ne inquies, demolienda funtad exemplum Gideonis, etia apud nos altaria, super quæ impia sacrificia pro pec catis uiuorum & mortuorum celebrata funt & Hic unufquifq videat quid fit fue uocationis; Nam quod Gideon fecit, diuina uocatione fe cit. In exemplo igitur Gideonis respiciendum ekunicuicanon ad externum factum Gideo. nis fed ad rationem divinæ cuiulq uocatiois. Ac primum quidem magistratus ciulis abro gare debet impia facra iuxta ordinariam ratio nem suæ potestatis. Ecclesiastes debet ea abro gareuerbo, non violentia. Privatus debetea abrogare fuga seu uitatiõe impietatis, adeods

fuam quift legittimam uocationem in abrogandis impietatibus lectetur, ne fi quis in his rebus aliquid remere, & a fua ipfius uocario ne alienum conetur, ueterem impietatemno. ua impierate abroget, atquita impieratem non abijciat, sed muter. TIMENS AVTEM DOMVM PATRIS SVI) Cultus Baal a maioribus traditus, & longa consuerudine in uulgo confirmatus erat. Itaque timet Gi deon, ne si interdiu altare Baal destruat, a co gnatis & ciuibus fuis tanquam hæreticus & blasphemus in Deu interficiatur. Vnde, quo uitæ suæ consulat, noctu completid quodipili a Deo mandatum erat. Hic autem timornon est amor impieratis seu incredulitatis, aliqui enim nec noctu obediffet Deo , fed est timor prudentiæ fidei. Tametli enim habeas manda tum Dei & promissionem auxili diuini, prudentia tamen fidei requirit, ut nihil temere co neris,nec te citra necessitatem in præsentane um periculum conficias, fed fentias, necesse quidem este, ut uocationem diuinam lequa ris, & mandatum Dei compleas, attamen no necesse esse ut Deum tentes, sed potius utadui tanda pericula in sectanda uocatione Deiom nibus iustis, legitumis & ordinarijs rebus a Deo propolitis utaris. Vnde prudenter agit Gideon, pad declinandum discrimen uitz, noctu non interdiu altare Baal diruat, Noctu autem altare diruere, non erat per le impium. Ouod

is.

0

0

n

iè

Quodfi uero non licet nist impijs rebus periculii in sectanda uocatione Dei uitare, ibi tum necesse habemus nulla habita ratione periculi, nos periculis exponere, & uocationem Dei sequi, certa fide concepta, qui nos uocauit ad perícula, idem etiam feruaturus nos litin periculis, quæ in nomine eius aggredi-SVRREXISSENT CVNOVE VIRI Seditio oritur, & po-OPPIDI) stulatur Gideon ad supplicium . Ergo si ciues postulant Gideonem ad supplicium post des ftructum altare Baal, quid non crudelitatis in eum exercuissent, si deprehendissent ipsum in terdiuin iplo destructionis opere: Sed quid inquies : nonne consultius suisset, si Gideon altare integrum reliquisset, quam quod destru dione sua seditionem excitauerit: Quantum enim scelus est, publicam tranquillitatem & pacem turbare? Fateor, seditionem temere excitare, & publicam pacem suo vitio turbas reingens flagicium est. Sed maius flagicium est uocationi Dei non seruire, aut Deo non obedire. DOMINVS autempræceperat Gideoni ut altare Baal destrueret, Iam, ut pax huius fæculi conftet non est necesse : ut autem DE O obediatur, id demum necesse eft. Vt civitas tranquille uivat, ad veram falutem nihil pertinet . Vt autem uerus DE I cultus obleruetur, id ad ueram salutem maxime omnium pertinet, Proinde, quod seditio in ci

minie e destructiono atrania de liquieta ofo Gideoni, qui uot an qui un la red impijs ciuibus qui aerbaren imputandum eft & woching prædicatur Euangelion dedeli Milificatione fidel martafrantalist orluntursque certebonimem built ris mentis eft, pluvimum percettimbes factas ! Enangelion de telu Chette ctue illabatur orbistommino pri & mipia doctrina de fullificatione cleffadnuncierur necesseelle tiones flue offendicu a principa Buangelij doctrinami Sedom rum culpa in impiosredunidade mum eft, fibi in pellimum eutilian FET DIXERVINE Habes Me weth plan DVC) milgi in retinenda migiones Brown & uulgo al main mi intetinenda tamenfilmisi Marius, Sic in Hierestinales reginanceli, & libables timus nos & patres with the epednofist Sic in Allis Andres Magna Diana Ephenson Book portibus in Italia aselunni duno matur fatra magnasanal armini at OVIBUS'IL DEMINERPO MEDIENN OVIDAVLTER PRIMARE

be exemplum compescende seditionis poleratem exettare, Fuit enimis Ioas, pri & maeffratus in urbe Aphra,idadeo animaduertitur, quia supra dictus est par translice Elei habitantis in Aphra. Vt igitur rimum, gravifime increpat eos, dicens: Nuwild woe ultores eftis Baal, ut pugnetis peo: or all qualauthoritate audetis citra uocatio magiliratus veftri, cultum Baaliticum videfinderer & quæ efthæctemeritas,ut destrad defendendam impietate, magifiradurites reliftere, & filium eius ad suppliciti and addis. Qui pro Baal pugnat, fine vin Leus eff, vindiceriple sele, eo quod cuer the five fac feueritate compelcitur fedlpropur impletatem excitata, quæ certe les per elementam magis fuillet irritata qua represtantas Millas papificas a magifiratu lietrogama. Quid enim publicæ ordinatio that abrogationer aduulgum: Non oft ulgo gladius commillus, ut in magifratum luni quantumule iniustum animaduerrate modaergo liceretel in magistratum nocatio Al Del ferulentem animaduertere: Si millapahie cultus Des granus eft, animaduerrat ip

cxiñ

le Deus in magistratum & puniat abrog tranquillitate arun cia pienra, ac date ober aud Gideon cognominant fertil Bas prura addir caufam. Eo quod dixillerion Cifcatur le igle Baai, eo quod euerla in ara ei Nam apud hebratos 37 (100, unde lerub Icendit, lignificat contendere, contraueria agere , aur ulcici Igitur lerub Basielt qua cas Baal ulcacatur. Apparet autem nocco homen um Gideoni ex admiranone non num datum elle. Exillizio enim, quodile in Actis apolitolorum de Paulo, quem u inualerat, scriptum est, Melitenies mucal Eum homicidam, cum uidebant bestant manu eius pendentem, & expectalle uit tenderetur zut concideret revente mortug polica autem, cum uidebant nim mai eta dere mutata mente dixille ipium Deum el ita Gideoni in acquirendo quo cognomia contigerit. Primum enim ciues euis adue cem loas qua discit, si Baal Deus est, ulcitant le iple magna expectatione oculos suos in deonem intenderunt & existimatuns moz tabant enim Baal furamum Deum, & hung

pion el gra llimum elle Sed posiquam us crunt Galeonem non losum incolumem anere led eulam I lidiamias hostes eorum lifabiliter superare & straelitas liberare mue ucrum leniemiam sam & uocarunt Gide sucrum lententiam litam & uocarunt Gide spem trub Basl, hoe cognomiae lignificatifes quad DOMIN VS Deus noster eum litum popius honoret, quam puniat, qui abogat impla tecra. Achoc cognomen Gideo als valde memorabile elle debet, his, qui ex locatone Dei impla facra aprogant. Vulvis enime xiltimat, quod Deus hos tanquam ocus organium implitumos auerietur & expensive population cognominatus sit applicis eos affecturus sit. As bene e es habet quod Gideon cognominatus sit applicitum non auerietur eos, qui e uovalde sit implas Milias, & alia impia sacra policii, ur potius uelit eos maximis beneficas afficese, quam ullum supplicium ipsis afficese, quam ullum supplicium ipsis afficese, quam ullum supplicium ipsis afficese. afficete guam ullum (upplictum iplie

CLANGENS "BUCCINA Abrogata implication de la contra del la contra de la contra de la contra de la contra de la contra del la contra de la contra del la contra del contra de la contra de la contra de la contra de la contra de la contra de la contra de la contra de la contra de la contra del contra de la contra de la contra de la contra de la contra de la contra de la contra de la contra de la contra de la contra de la contra de la contra del la contra de la contra de la contra de la contra de la contra del la contra del la contra del la c Exercitus em militum, & arma bellica funtos dinata organa ad reportandam uncoriamen hostibus. Docemur autemitide exemplo, qui omni uocatione, primum orinium impiesale abijcere, & ueram sidem promissionibus dinimis adhibere, deinde uero legittima & ordinima organa ad uocationem nostram pertitenta minime negligere, aut piracte contentient fed ijs, quantum sieri potest, uti debeamus.

DIXITOVE GIDEON AD DOME NVM. SI SALVVM FACIS) fecro, humanæ naturæ, ut nihil durins dicam Imbecillicatem. Hic Gideon erat divinituinots rus ut liberaret Ifraelitas a Midianitis & habe bat promissione Dei, se uictoria ex hostibus reportaturu, & hac uo carlos miraculo quois cofirmata erat: habebat Bierea exercitifecun triginta milium uirorti, hilmominasta tamia deberet hoftes aggredi & ulderet maioreme citum holtium, g luum, tun datur, magna file midine corripit, & mirum in addin trepida Hac enim eft natura hamah fiftgehn jagmitos ra pericula timeat fectando word bein Della peccando adueríus Delith cum lumen Deus recte factis honorem'& auxiliti Dinilenquitas tis autem supplicium thinatus (#191e Roman mag is timet paupertatem & and has flucted tur a Deo ad ducendam legithifishi saioning quam fi scorretur, & suam libidinetti letanit Timet enim, ne fi ducat arxdivenciaoni politi eam.

tor

pin soil

tn/

1to

ob

m, én be

田田田田田田田

A

-

eam, & liberor gyurire, & non timet egeftatem in scortando. O præposterum simosemi Sic psurarius Sycophania majora sibi picula tom nat. L resinquat imposturas & fonora sua, de sepresect adamsus legem. Des Sic meliculosi Chastianernassora discrimina vise suæsibi imminere purant, liconfrentin confessione, Euangolfde lelu Chrifto quam li abnegent Euan gelion. Sis & that loco Gideon, ponens fibi extereium & fortindinem bolium ob oculos Mostrama fice imbecilitate afficitur, utexistimet quod le Bene maioribus periculis expo-mad le suatubuo cationem Dei, quam fi cam deninguat a Quidvergo, Gideon in tanta fidei manilliras facis, num prorfus delperat, & po apimum quam pocationem Dei abneit hogingespohor, enim ell lipum fumigans winguere calamum quallatum confiringere signature moru tradere, led id agit gupdinanfirmicatibus fidei agendum eft. Pro formis a coram Deo, & peur fopplex fortifuel mem fidei, adeach id operibus agir quod ille in Brangelin werbisdixic Credo Domine ad with Gide essignura ut primum quidem, folum uellus in accapolitum rose madefiat, reliqua autem terra girçanellugficca maneat. Deinde autem Utiliccitas fitin folo uellere, & ros in oi terra sirca uellus. Ac DOMINVS huic petitioni Gideonis annuit. Quid ergo num Gideon

H in

exxifi

tentauit Deum, petendonfiginante Deumilie tant qui non credunt Gideoning de Mode mini quanquamimbecilico gradiatiubment Nomigitur tehtabio Deumbled muddelenne fide fecit, uidelicery printo figno fiden finh firmaret. & confinement redderen Homoute Gideonem no about spirited familiononing spiciente, uellus de geffe notatour Pfalminten gelimus primus. Cum enimophilis illes uetum & regnum DOMINI noltritelulini fti describerer, aint Descender ne proprietifichtelles (uidelicet Gideonis) Boliman ftilletififf fti deferiberer, ain Defeender feurphoridunt lantia fuper ternam. De Christo en inspend uerunt prophetas quod filo contituita della ferpentis, & benedicturas tomas genus duc est, quod seuist urus petranome nomilisam nam & internumear omnesoth appendition tes ab his horithius; ad querperuanidaismustr na turus. Sed quibruidemus whamin ad uliub mom Mumiliadadice in Christony, mains trepidamus, 60 diffinakers bredianes aussar Christian sold quiamiradhis chichiaithraphr taturos. Datur ergo nobis figram Gidepini, quo in conferenția nostra certificamur, Christum uere uicific peccatum de morten, acnos per ipsum dere quoch dicturos. Principioigi turuellut अञ्चितिक्रकार्थ सार्थामिकार्थ मिलिक reliceat Polita, eri T द्वारोत कृतिक रे कितियों क uelleremanerne ficed Mellitanhemigolimi ludyos pai fuerunt bues malbast gen alauf gnificat

db

tent

interior in the state of the st

210

2

S.

hp

m, per

m,

ודוי 108 109

di di

CBI

guilicat predicationem Enangelij, Terracira ctuellus fignificosgentes. Cumigitun Chri-Asseduciation respiradicationis Euangelija primithfupethidmos decidit. Solisenim lus. deie ortelicam eftablinicio Euangelion gent Abromatk pelbalainterim ficcis, & rore Euan. gelijoarehobus i Sic enim Christus ait: Non dispinifinishifiad ques perdicadomus Ifra? disallit adiApoftolos inquit : In nias gentium int Objetinis Rolliquam nero Judzi Christum Imudifizerient, & rorem Euangelijab Aposto. Modiarlim repulerunt, tunc madefacta eft cir some proposition & pradicatum eft i from goton imenomines genessexiccatis, im omo expreguisabinabinatis Indexis. Hoc igitur. menifimum fignum elog Christus aduenerit, ret Midianias, hopefy percaus, mortem & "Sammata biocuir acnobis in ipfum credentidriffindariam dederie Winde gooffes tentamoin adverliedatide in Ghriftum, confirrenewus confetenciam hacfligno, utrobur fis, reconstinitates, sifteriame procaus & mor: Larur crepnous figuramiridents. carter una notira certificamur, Chri-eratics V peccaula C mortem, acinos carrere quota meturos. Principio igi-MART PRINCES BAAIL!QVI.ET GI 11 HORON DEP MOGTEN, & Ducits Gide amiliagilinaduerlib Midianitas exercicum vis Ponda in Elma disprandium, qui & finullius grifficat

pene affinations luciff, fleon let atop attai दांगमा भीवितियामा अपनि त्यामा अपनि कार्या triginta quind milibus affering an pollarius quirin & lacebarin malle ficur multinde pour frarum, camellaufein erant francisci estellus cuitarena qui ellacerin linore many castellus tamen Gideonis Del le compenatus in benoit temnend namet en nee thedioetty pename nem abicere. Mulidis, inditie, ett poolland cum nectradet Milliamm manlis eine mind pio igitur obiettlanda en Cidepannyique Midian lide exercition the copy (man beginning dei enimelt utillägnaninnin ner vocationend capellere ha holl entervegnanne vacation ordinatia entittadiona tapene act montone Des negligere Jurpi ettini in presidenti de contenti de la primera de contenti de la primera de contenti de conten non tamen fe follum een et an en napetuprille comitat, led excelent hade inchesen den hu niat, non collocatia middenti legen in intenti tum, led eo tantifiper affittate, dum peidan Deum jum je dem The eschen dittomin prudentia in tebits gelvings de canni inter mas certas promisiones se sociationes Dio nibil tamen temes est est didning the comme legiama & luha melala andulabile where

him din Daspermilerie. Q fi uero no bises de werde approprie que uerbijuo ennis Dei lectandum. & deauxilio Dei nihil und dubitadum elippique Mole ingrellige eli enniminaciusin mara eulprum, nec ponienec muiminabenesse. Deinde animaduet endu ekondis juhen mulitydinem abncere, non die moftende Baffthm dou fit igouenm iu-Brummitte ad reportadam victoriam ex ho Ribusi Sed quis Deus volebat manifestare vicorism app elle hamanarum uirium, fed fo livelphy anus Duance enim uictoria & libe miles boltibus lomp lit opus Dei, propter Mulitudirem emeg miligum & auxiliorum manifeste opus Dei elle steher girn mulitudinem abijcere, ut no bearing the Deprint of the author The manager is and Dept in the interior and or appears to the second of insquipustidelillime prettint. Turca.n. in pri

THE PARTY OF THE P

me ablidiana Yienam Aufrie anito punti with a the partie of the same and the same of the same work in william 129 per super dusting the mist Marin division of constant a distribution of the second of Me commandia nodro extraim cranimone The Tarea into sidelides glaristicited come Partim & diteremon molinia within liberthi workin il non alup cautaibnon and taumil evencious at well a Turcam educados ducis anim bellorsinomnino id agere debesqued moun Transcribing numeric bod arment the and dingendum humanis unibusenta non apsendideous we habeamual Jeum monel illaringe goth Tarabilarin be and chink goth en marta Carteman Dominus inder implimide mind a deale so i de municipa par esta de la companione d dojolus oft skimidus reversaturo tidoluit appident of iduction of the Contraction of the Cont Admingting lotter in the common and calculation of the state in authorized and the state fundicionale matification de la contration de la contrati will transmiss bileo sejand an entire de Rul lething adictio in a sancina Gideonia pronunciamate ment ingintudiad milionitoxum & remember deflatation or of attended and advantage of Alltionministensilingilinusiainin an chianana disa militia petnisiofox ellet & abmeithdon [4] pro foundine nortandens le futti billi in genue

Ø

となるのとかのとれては少年の

alternitetav Dequietenim Paulin in Eplets में जारे के काला के जाता के जाता है जा all fidelistiq monts de pomos contradiornico Balistere, Er Whitflus Niemoj lite is in the sudminium mario solbazerin serbombias su regico Den Dande inber Dominus off limet blevelil millir qui remanter may dele dum trabe magapustiadajitbobanasujusuquasu adwingualinguing 66 thiprobato those Quing hoesquendab gergb as bibangranetatineta Qui matem manuschos propriente bouastamburn nigundificantimeteriimumero Aque Algoritative tellimiones, uel quod tittes con undaringo audio prared hasus faculta hadregorijo whim with reculerity unand roundineria, heren Mpellis Chrisinks fignificand Quiergo in affi Michibus confiamoutadipiritualempugnan capitand Qidaurenomuttichigantus hefunt Sdimmgraph litid fairteatens pageamant of rakoleidt feing uineitheunid inuulte funtu Ave Aparial of rocket and in the standard for discussion and apart of the standard militagende biboses adipopinede ko bibin, 3 dilko probanciani independenti propositi da sala samemar, Suemadinadam bibunt gui Rane destabilitation of promotination and the broken Addicatratation blegillimifant Determine is ex univered protection appropriate the second sort south and consumment of the properties for the south sort graue

minit le ipfi ui do fani datur em pryter er dus fupra dieta funt jona en oet do en instendinct. Multirudo en ini populit spati et como de lucer ganon efficulo unedoffiles Hoffibus Peronil Darfameaufert we onganora Gideball dentities the sent of the sent services and the sent services ability ability and the state of the state o rabillus & Halori umaldi gloris largial. Dis ceman glad & monemur has exeptent and des Deus da let a mobis ea qui e nobis inius rur apra, comoda schieunda organa familia tis hufus lecidi, non indignement non roma ciamur hee reliftamus el no chimraule suno auferat folicitatem fed upmirabilitis compo bis conceder. Vnde & nome this fandamat cinir to longe allo modo operatur apparant ni libinines. Henim conquirentuniquient oribus fais extrificeus concustade Dhis operatur permitrum emprulla runo le como le co Canitas corports, bona Cama, & ana de pener putatitul elle grig ma foelie katisee enangalinate eis ill flog falcin 81 Et a un fall eine enangalinate Cibrodrare, Transport Bustias Continuent ामायण्डामारकार मिराकामार्गामिकारित Bb ह्रामिक्वा अर्थाक apra Dominus art Deus none redniemen वेंबावीं के इंबिटिए विद्यानिक दे विकास कि के विद्यानिक के miles intellets veller, led in mails win Bound riorem foritiatem et les Exemplemente cue anaminiate toministanten Manamahay

inet.

HOP

aw

isala alial Star

100

ner mi

我の本を見る できば

ei

での

ul

rus leprolus Irem Lazarus mortuus. Denice ocephquotquotaduerlis afficioibusin hoc feculopopreflituerung ConFADEM NO CTEDIXITADOMMYS AD EXM: SNEGE) Charbon apparer Gideonemirera marine in fide promissionum Del sentatum fulle Sienim aurea faluri fuz timuis cum haz bebacin exercite fuo miginta duo milia uiros rum quancomagis nuncumuis ac propemo duspidesperaus cum sitantum trecenti reline quarter Apid cum recentis facerers quo fe unterestivadeamusiginis que lelegerat Do. minus Deusnolier erga Gideonem, in hacii. dei eine en principal anni interestation rengicia minus Cidanam a sararamili oribus & II. grisprago vije popdum raman periade crea diderite powiffer andem Deva optimo inte Gideonamen basupsariansiggignum te herrad alium aliumera Jed maluis milericor diem Stedemensiam (warmillustrem reddere da The time time with a live and a well with temisanaseconsiste estatella anglatum angsu gui minitumas sait de de distriction lian Structure in the structure of the s usa sinon pouris faris confirmari Heching III. Bary Server to media age ins nething the his

TOWN !

PRIOR SIES SENTITERS IS SUFFICIENT MONTH STORES minostationen and a Recently Child Child Child देश विभागिताम् कि लिलाना विभागिता विभागित विभा Consisted The State of the Consistence of the Consi MARTACHE THE MILEN SAUNT MAN SAUNT OF THE PROPERTY OF THE PROP atager mend Eafflefall wedter to Briefit showbarde Das manante horizatelle किश्वीति पुराति हिंदिनी विजय हुए के विकास कि रिलंक कि Sugrefie Declin uoranienti (12 chi faille) Die ind wieder nobse dubt eff deliniff Minitables was strusted dustinated Michigo by my will messessi Sacanca Dash mbauphas problem of the Minmoferte Quid em aunius; gold magini foruntogattainen Das retigiens fondi स्थितमार्गाण्या कृष्ण्यातिस्याः इति प्रतिर्देशी विश्व Mill Solf fifth bol year raise and and and are non sion-Antonomideents HUMEHICONTHE ME HER ENTERFERENCES THE SELL MILES EN informa en tempett ad fecanda from a Ad con अधिक विस्तित स्थान स्थान स्थान स्थान स्थान स्थान स्थान स्थान स्थान स्थान स्थान स्थान स्थान स्थान स्थान स्थान स स्थान स्थान स्थान स्थान स्थान स्थान स्थान स्थान स्थान स्थान स्थान स्थान स्थान स्थान स्थान स्थान स्थान स्थान स् Pand this was in with the country of the was a second of the was in water the country of the cou Made companion of the control of the ftret EXXVI

HEDSIGHER LEGISTICENTED DE LEGISTRE LEGISTRE HE BEACH DHIS AIL HA SINGUEN COUNTY OF THE PROPERTY OF THE PRO Head ag marging the state of th eautherange State and Somination of the sales Aliendularium elle qui polline urbenoper plensminime omnin apra & dones devias sella plus plus proprinta pra & dones devias sella proprinta pra & dones devias sella proprinta pra & dones devias sella proprinta pra se dones devias sella proprinta pra se dones devias sella proprinta pra se dones devias sella proprinta pra sella proprinta pra sella proprinta proprinta pra sella proprinta pra sella proprinta Birly straight bloginores exercitisqui godeces Mentare control of the first of the comment HADENTI BUEWELDUM THE EMPIE CONTING SI COM TOS SEEKIS, SETTIM THE MOTOR DEPROPERTIES HE PROPERTIES HE MET THE PROPERTIES OF THE PROPERTIES Milita in Japientem Herrary and Milat Co.

Milita in Japientem Herrary and Milat Co.

Milita in Japientem Herrary and Milat Co.

Milita in Japientem Herrary and Milat Co.

Milita in Japientem Herrary and Milat Co.

Milita in Japientem Herrary and Military and Milat Co.

Milita in Japientem Herrary and Military and M and single by the little of the land of th exxvin

riti

fic

Da

100

prudentia. Armat trecentos foos unios no la ceis, sed buccinis & lagenis haberibus in felis pades inclusas. Aggredit haster in mediani elis hora, quod tepus mortales altiffimo form no premit, Collocatiuos per circutium calire rumin tres partes, et iuffit ipfos le imitari. had clangente Gideone & complodente lagenam fuam, corperut finguli clangere buccina & co plodere lagena fuam, ac conclamare, Gladius Domini & Gideonis, Quid ergo firt uide mi raculum stupedum, Subitus clamor trecentos rum uirorum, clangor buccinarum, & folen dorlampadarum, rantum pavorem inficiuni hoftibus, ut continuo ita trepident ac fugati quærant quali tergo corum immineret totul orbis, aut infinite Satanarum myriades, & di magis admirandum est, tanto furore corript untur, ut unusquisquertat gladium in proni mum fuum, quali in hoftem . Hæc eft admitt bilis illa uictoria qua Deus promifit le Gide ni per trecentos viros daturum. Primuigior hac uictoria comprobatur, o uictoria non la opus humanarum uiriū, led Dei. Quanget Repenumero fortis uincit hoftem imbecillio rem, tamen hac Gideonis victoria revelacio minus, quictoria contingat fortino proper fortitudine fuam, fed propter elementia Dei Deinde lignificarur, quinduftria militarie tutis fit foelix, cum benedicitur divinitus. Nisi enim Domino badixiffer huic Gideonis indufirie; mung.

conix:

migium facefliller, fed podurimpedifficul apriam Quechimiorem uirum meireleitu profitment and philexcitic lasts that here walk order sires; mariente accederectuit besue obstupefacerer lumer quin postuscos modureftaddifernedos hoftes als amicis. Flec machenedictione Doministra perserreficient mic exercia hoftiu utilli mutua cedeleletmen heian Peqinde eriali quid afturillime de lapitif Ametacoghaderis, oradii in eft probenedicie one Dik Niffem Das benedixerts prudentiff ma bran conlin fallunt Adhaec utetora les av famename & ceriffimum teftimentunfacit ghaculum eftsb Deus uehit populum fuung manibus aduerfariorum mirabiliter liberare? Badderlavios rurpillime pudefacere enamil millidonei feruatores populi Dei uideantur; Winderplat, becample orac contra troftes Ilirae Intrabilishour Midian & Siffare: Brimoxt Po neprinciped evil four Oreb & Deby Zebail & Calmunt Erefrie & de Santeherib dicit Michabir luper eum Dominus Zebaoth flas Milimiuxia plagam Midianin petra Oreba Vides frirtum fanctum in feriptura oftende readmiplo hutus victorica Midianitis report tampplicur Dismirabiliteradiunit Hraelitas, deppilie Midianiras, na femper uelic eos, qui in phantred in (fil. in were funt populus Dei) mirabiliter ferriare, & hofter corum pdere, Pre erealignificatur evano hac unctoria; advertari

DE.

aff

FO:

čit

in

E

fa

C

G

pi

Pd

.1

t

os populi Del, suisipioru gladis periruros, & quib, rebus minantur internitione pioru filde ipfos interituros. Sic Philistini, quos exterruit Ionathas, uerterunt in femutuo gladios quos in pditione Ifraelis exacuerant, quemadmodit scriptum est in priori lib. Samuelis cap, xiif. Sie Goliath suo ipsius gladio perfit. Sie Moabite ad uerfus liraelitas pugnaturi, mutua fe cede inter ficiebant, sicutin. i lib. Chro, cap, xx.legit Po firemo hac pusna adubratur pugna Chrifti,& p Christi, oim Christianon advertus spiiales a ftutias in coleftib. aduerlus petin morte & ifer num. In Efaia em cap.ix. de prælio & uictoria Christi ita scribitur. Jugu oneris eius & virgam humeri eius,& sceptru exactoris eius supera. sti sicutin die Midian. Nam buccinæ adiibrat prædicatione Euangeln. Lagenæ confractælie gnificant passione Christi, qui continet intrale lumen æternű, quod post passione eius in relut rectione & missione spiritus sanctieluxit. Præ dicationeigit Euangeln, & paffione, Christus aduersarios nostros, Satana, morte, & infernu, ita exterruit, ut fuis ipforum armis perierint. Quia enim Christus suscepit in se peccaru, hoe est, afflictiones & poenas peccari, ideo peccar tum expiauit. Quia suscepit in se morte & do lores inferni, ideo morte fua uicit mortem, & ignibus inferni exunxit ignes inferni. Sic & omnes, qui in Christo sunt, uincunt omnia ad uerla, per uerbum Euangelij, & fidem in palli

pnem Christi, adeog: superant afflictionibus, afflictiones, doloribus dolores, morte morté, ide in Christo lesu Domino nostro.

MISITOVE GIDEONN VNCIOS IN OMNEM MONTEM EPHRAIM)

Victoria, qua Dominus mirabiliter per Gi deonem & trecentos viros inchoquit, confumant Ephraimitz, & apphendunt duos principes Midianitaru, noie Zeb & Oreb quos & interficiunt, & portat capita cortiad Gideone Exhoc, principio admonemur, deurpiter, de forde impi psecutores populi Dei pudesiant. Capita em principa Midianitarum ad victore Gideone deferunt, qua ignoia no poruisser im pis principibus quico foedius & abominablius contingere, Sed hoc exemplo declarauit Deus gestittinis crudelitatis, qua exercențim> pijerga pios, queadmodii enam paulo ate indicauimus. Quodaitt de principib. populi im pij, & de tota impioru caterna scribit, hoc mul to magis de privatis impis intelligendu est . Si .n. Das no parcit pricipib. & tou geu pleque dpopulu Dei, multo minus parcet privatisin, iuriam alicui ex populo Dei inferento. Deinde monet nos hoc exeplum, ut in opib, a Deop nos inchoatis, non ociemur, nec ignauiz nos tradamus, sed exhibeamus nos instrumera op anonis diuing. Quack, n. hec uictoria mirabili ver eratinchoata, la pen Gideon non ociarur, bon abscondit manus suss in sinum suum,

fedmitit euelligio nuncios in motana Ephra im, & hortatur eos, ut occupent uada Iordanis, & obuios quolop Midianitas trucident. Sie & Dominus subinde incipit in nobis perside Euagelij, uictoriam sup nostroa Midianitas, pee easti, Satana, & morte. Quidergos nu ociadu est nequaçu, sed unus gesça debet sele pbere in strumentum uictoriae Dei, ut sicut antea obedi uimus peccato, ira nunc obediamus iusticiae.

(p

ti

ti P

CAP. VIII-

DIXERVNTOVE AD EVM VIRI EPHRAIM) Ephraimite acriter inue huntur uictoria foeliciter parta, in Gideonem, o non uocauerit eos ad bellum, In his igitur li phraimitis luculenter describitur ingenium ho minum huius seculi. Nam si quid tolliciter cardit, nemo non uult uideri amicus, & pellime queca habet o ad consisti rel foeliciter perace non structare, si quid aut infoeliciter cadit, ne mo uultuideri coluluille, & amici riic bente nu merabile signati lac aut no aleo nobile ponut tur us seiamus tantum. Scientis citi lac experienta subinde docente cura scribitura. Sed ut las hojen maribus, adredineamur intolio ne gonis min uocationem Descenticia qui considere, nunci aut signa providus adredineamur liboso ne gonis min uocationem Descenticia qui considere, nunci aut signa providus amicicia quiccia se se se se se se succio qui su succio qui considere qui succio se succio se succio se succione succione qui considere qui succiona descenti qui succiona punci se succiona qui succiona qui succiona qui considere qui succiona qui succiona qui considere qui succiona qui succiona qui considere qui succiona qui succiona qui succiona qui considere qui succiona qui

exxxiñ

QVIBVS ILLE RESPONDIT eblidit. QVID ENIM) Gideo humanissime respo dit importunitati Ephraimitan, & furorecons comitate sua modestissima frangit, Habes hic exemplu elus fentetie q feribitur Prouer. xv.re sponsio mollis frangit iram. Etiterum cap xxv Lingua mollis cofringit duricia, Etcap. x. Cha ritas opiemultitudinem petoru. Vide em quan til aceruumpeton peauerit Gideon, hac impor tunitatis Ephraimitarum tolerantia. Primuco pescuit seditionem. Deinde se & trecetos suos a cedibo redemit. Et multa alia mala puenit, q exorta fuillent, li importunitati, importunitate, & arrogantie, arrogatia obulastet. Malū.n.no uincit malo, led auget poilus & multiplicatur malo, queadmodu nec nigru, nigro, necalbu albo delet. Vincitaute malu bono, sicut nigrit albo & albūnigro delet. CVMQVE NISSET GIDEON AD IORDANEM)

Petit Gideon comeatu ciuibus Sucoth (questi urbsin tribu Gad) Sest illi no folu comeatu lassis & defatigatis negăt, sed etia deridenteos ldem secerut ciues Pnuel. Memorabite exeplu que infirma specie in officio & uocatione Dii ambulat, ab impis hoib huius seculi contingere soleat. Quo em hi, qui uocatioem Dei sectăt, infirmiores apparet, & que magis auxilio idigere uidet, eo plab impis ri det, & auxilio eo ex destituuntur. Sic Moabite & Ammonitat negăt stractitis in deserto panes

& aqua. Sic Dauide ex auja eiceti, prodit Zie phei. Sic Chriftu in cruce pederem rident pori fices, & poiat eu aceto, addentes ei dolore lup dolore, Hec ponuntur nobis ob oculos primu urdiscamus no cosidere in huana auxilia. De inde,ut non offendamur aduerlis, & impioru irrisionib.nec,ppter eas uocatione dei derelin QVIBVS ILLE AIT CVM ERGO DOMINUS TRADIDERIT) Minat Gideo ciuib, Sucoth & Pnuel atrocia & imania supplicia, q & postea eis infert. Quider gor an no hoc est leiplum ulcisci ? Nequagest humanased divina ultio, Maxima, n. est impletas & atrox facinus ambulante in ope Deino foluno adinuare, fed ena corenere & derides re. Quatu em ad deriforem attinet, gd fuo rifu & auxili sui destitutione aliud agit, & copus Dei impedit, & abulate in ope dei opprimit id gd superat etia homicidi ac latrociniv. 13 Gideo erat magistratus a Deo in hoc uocatus uteffetultoradira ei, god malu eft fecerit. Pro inde, ut iuxta uocatione fua interficit Midiani, tas legittime, ita iusto gor supplicio afficit ciuca Sucoth & Privel ppter impierates & crudelita tes eon. Ethaciaimani poena, publice declara tur, Gimple peccet, & quatum lupplicut mere antur hi, gambulantes in uocatione Dei dele DIXITQUE IETHAR runt, & deridet. PRIMOGENITO SVO) Quid r comendat ne Gideon filto suo officiti carnificis; Antiqui

tus

tus d'a

bar Res

teff

00

D be

qu

Uľ PI

h

ir

C

C

1

tus officiu carnificis no erat tam inhonestum Gapud nos reputat. Qui.n.hoc officio funge bant erat primarn apud reges, ut uides in lib. Regu. Et in lege dicit de lapidantib, sceleratos: Manus testiu prima sir-No aut admittebant ad testimonia nisi honesti. Præterea lexest: Non occidas. la uthonestu locu inter ciues obtinet gprogativa quada a uulgarib. Reip. legibusli ber eft, ita is no parti honestus cenlendus est, qui estliber ab hac divina lege: No occidas, ita urliceat ei impune occidere, gd lex divina alije phiber . In bello quoce iudicat honestissimus & fortiffimus, gmagna fortitudine aduer fus hoftes pugnat, & plures interficit. Nihil aut di star quantu ad occidione attinet, impiu hoste in acie, aut sceleratu homine in foro, seu loco caluaria, ex uocatione diuina interficere, nifi chalteru fiteu periculo, alteru fine periculo oc cidentis. Proinde officia carnificis p feeft offi ciũ honestu. Quod auchisce mibus inhonestu existimat, parum uenite superstitione papistier, quæ fentit magiftratum ciuilem, rem pro phanam & expiatione dignam agere, cũ con demnat sceleratos ad supplicium mortis, partim uenit ex inhonestate carnifico, qui ducunt uitam impuriffimam, & inhoneftiffimam, atch ita fit, ut propter uilitate personare uilescat go DIXERVNTQUE OMNES VIRI ISRAEL AD GIDEONEM DO-MINARE NOSTRI TV) Absoluta

I lin

ri.

te

t

prorlus uictoria offerunt Ifraelitæ Gideoni & posteris eius regnum in Israel, propterea oliberaueratipfosa Midianitis. Simile habes in Euangelio Ioan. cap.vi.ubifcribit Iudæosuo luisse rapere Christum, & creare ipsum rege, ppaverat iplos in deferto. Sed sicut Iudzi Christum, que ante uolebat rege creare, paulo post in cruce adigut, ita & Israelitæ Gideone & filios eius quos nuc in regem oprant, mox ita fastidiūt, ut sepruaginta filios Gideonis tur pillime & crudelillime trucident. Hic uides in genium uulgi, primum, o nullam possitme diocritatem servare. Aut summe extollir, aut extreme odit Deinde onihil eo litmutabilius & inconstantius. Quem modo in corlum posuisse cupiunt, ei paulo post omne humanam opem interdicunt. Etque nunc ad aftra ferut, eum postea omnibus diris execracionibus de vouent. Habes huius incolianna multa exem pla in facra scriptura plura apud Ethnicos scri profes: QVIBV8: ILLE AIT: NON DOMANABOROUNE Tin unlgothadis pro sunnadar 3 अन्या मामित्र के कार्य कार्य के मिले atterprise in the sent service in the sent service in the service Gideone proportionare summandenia. Recufatehim Tegnum. Quantob bautame gd regnosterpflus Hulb lodidius corigius Gi deph objatum regnom non actipit sidon re spicir Gidebir Gluckdum, ethorrestum appa reat regnii in oculis madi, ledhoc cofyderat, num

CEXXVII

pum regnum Ifraelis deferatur ipli legittime, L'exuoluntare acuocatione Dei. Quod cuns lecum reputaret, facile perspexit, regnum nec legittime, nec ex uoluntate Dei, fed tantum e lubiro & repentino fauore populi ipli offerri. In lege enim dicitur : Cum ingressus fueris terram quam Dominus Deus tuus dabit tibi & possederis eam, habitaverist in illa & dixe ris, constituam super me regem, sicut habent omnes per circuitum nationes, eum confiitues, quem Dne Deus tuus elegerit de nume ro fratrum tuorum. Euminquit Lex, confatues, quem non tu tuo arbitrio & beneplacie to fed quem Dominus Deus tuus uerbo fuo declarateligendum in regem , Nondum autem declarauerat Dominus uerbo suo, q. Gi deon deberet mutare pristinum statum iudiciarium in monarchiam aut regnuma, Igitur Gideon agnoscens regna contra uoluntatem Dei occupata, non constare, & repentinum populi fauorem facili momento mutari, prudenter simul ac pie regnum recusar, nimirum consolitius effe existimans delatam regni maie starem honeste reculare de acceptam paulo-post turpiter relinquere. Sed quid illud est de air: Non dominabor uestri, nec dominabitur in uos filius meus, sed dominabitur uobis Do minus. An na dominatur Dominus cum do minaturrex ficilicet, non dominabatur Dominus in Iirael, quando dominabatur David HW

fo

m

tia

CU

ci

re

TO

(

aut Salomon, aut Hiskia f'aut fortaffis sentien dum eft, o Ifraelitæ hifce teporibus quo uixit Gideon, nullum habuerint magistratum. Nes quad, habuerut enim semper suos sudices & feniores in lingulis urbibus, q magistraru fun gebantur. Adhæc semper dominatur Deus, etiamli rex dominetur . Itaq: cum Gideon dieit: Dominerur uobis Dns, non sentit Israelis ras nullum magistratu habuisse, aut Deumno dominari, rege Rempub. administrante. Sed respicit in presentem ordinationem Dei. & fta tum judiciarum nodum divinitus mutatum. Hicenim status duabus porissimum de caussis dicebatur proprie regnum Dei in Ifrael, prio ri, quia sic ordinatus erat a Domino, necdum mutarus erat. Et hac ratione omnia quoch re gna ordinarie constituta, dicuntur regna Dei: Et Paulus ad Romanos, magistratum uocat ordinationem Dei, Posteriori, gin statu judi ciario nullus erat monarcha in Ifrael, qui pro sua libidine & potena populo dominabatur, fed eligebantur in fingulis urbibus iudices & seniores, qui necesse habebant Rempublicam administrare, non iuxta fuum arbitrium, sed iuxta legem Dei & præscriptum DOMINI. Quod fiid non faciebant, licebat cos ab offieio deponere. Interim fi opprimebaniquifrae lira ab hofbbus, eligebaturinter eos dux aut imperator exercitus, quem ipfi judicem uoca bant, & eligebatur non humanis fuffragijs,

led divinis miraculis. Quare hic fatus & hæt forma policiæ, que, ut opinor, propemodum media erat inter Aristocratian & Democratian, proprie dicebatur regnum Dei. Vnde cum Ifraelize in Samuele hanc formam policiæ rencerent,& peterent regnum, dixit Deus ad Samuelem: Non te, sed me reiecerunt, ne regnem super eos. Cum igitur Ifraelitæ offerrent Gideoni regnum Ifraeliticum, certe idem fecerunt, quod Saran Christo, Is enim duxis Chriftum in excelfum montem, & commonftrauit ei omnia regna mundi & gloriam corum, & dixitilli: Hæcomnia ubi dabo, fi proftratus adoraueris me. Sic & Ifraelitæ offerunt Gideoni regnum, si Saranam adorare uelit. hocest, si uelit adversus ordinationem Dei. presentem policie statum in Israel mutare. Sed ut Christus Satanz responder: Abi Satana, feriptum eft enim : Dominum Deum tuum adorabis, & illum folum coles, ita & Gideon magna fidei uirtute Satanicum propolitum Ifraelitarum reficit, & palam fatetur, fe Deum adoraturum, & ex obsequio Dei præsentem politiæ starum non mutaturum. Memorabile exemplum, quo omhes monemur, ut quæ no bis repentino & feditiofo populi fauore, fiue regna fiue principarus, fiue ducarus, fiue honores, five dignitates, flue opes, advertus ordinationem & mandata Dei offeruntur, & bona conscientia coram DEO possideri non

m

ci

1

ri

possunt es excelso animo & constanti side res pudiemus Præclare Augustus, Straboni per vicatiam Catonis acculanti, quod fibi manus afferre, & tulium uictorem agnoscere maluif Set, respondisse fertur ac dixisse: Quisquis præ Sentem Reipub. statum mutari non uu! is & ciuis & uir bonus est. Non comendanda qui dem eft crudelitas eius qui libijpli uim intulit, fed probanda est sentetia animi eius, o nolue rit nouo genere imperioueterem Reip. statum mutari. Hocenim li temere & ablog mandato Dei fir, eft ordinationi Dei reliftere, & fibipli sudicium recipere. DATE MIHI INAV RES EX PREDA) Proregno petit Gide on inaures aureas, bullas, cathenas, ueffes pur pureas regum Midianitaru, & torques aurea camelorum, Quas cum Ifraelite magna animi libentia & alacritate obtulissent, accepit eas Gi deon, & fecit exiplis Ephod, & posuitilludin cluitate lua Aphra. Ephodaut lignificat luper humerale seu cinctoriu. Et eft genus ucfimen ti cuius ulus erarin facris faciendis. Cæterum, duo fuille genera Ephod scriptura passim te ftarur. Alterum fimplex & lineum, quo & Le uitz & aliamibus infacris utebant. Vnde & Samuel legit Enhod habuille, qui tamen non eratfacerdos, fettleuita, & Dauid, qui no erat de tribu Leui, sed Juda Alterti contexti erat ex hiacyntho, byffo, cocco, purpura & auro. Ethoc uestimenti solis sacerdoub. gestare lice bat,

bat, quemadmodum scribitur Exod. cap. #4 Cum igii Ifraelitæ dono dederint Gideoni ue fes purpureas & alias aureas ac preciolas pre das, & scriptura dicit eu fecille exiplis Ephod. manifeste apparet Gideone fecisse tale Ephod. quals fummo tantum facerdoti in faciendie fa cris uti licebat. Ac fecitillud, non ut pontifex eo uteretur, quando ingrederetur in taberna culum testimonii, & appropinquaretad altaread ministrandu Domino, sed fecit ac statuit fllud in fua civitate Aphrain honorem & glo Ham Del, ut ellet monumenta uictoriæa Mis dianitis reportate, & manifestum signum præ da a Midianiris ablata, Haccore opinio, & atuocant, intentio, optima ac divinifima videturi Sed audi quid lequaturi Fornicatus ell omnis Fraelin eo. & faciuelt Gideoni & ommi derrichelus in feandalum Cum. n. Gideon uiridin fahetus & dininis miraoulie comenda withfillings mud Ephod in discussion ad horudenova de venerandaranteniebani. AUP mala innoco tine foranterificabat. a risigle chou fusio distribution policaret ad horeiphodyperagrifiamios de ibidem la crafactures souther opibus perabant le Deil placareau pro pecualis fainfaiblagore, Hicaus RAPAG REPUBLISHED BURGE BURGE BERTH CACETO Majirdinementalirinspietanelli, Ephodenim bevine remainad ofine postificum in mini-Renot Beate, qui ulurpainillud, utcolant, &

qu

tria

inf

leu

20

de

CU

ille

far

xc

pa

te

tia

X:

R

n

b

r

n

n

apud ipfum facrificent, ad explanda hoc ope repeta lua, hi non foit abutuntur co, fed etta delignant fornicationem spiritualem, quæ eft idololarria. Quid ergo ad hanc impierare Gideon Hicmihi uide, quid fit homo uerbum Deiderelinquens, & sapientiam carnis suz se cans. Iste enim Gideon, qui antea uerbo Del ob oculos polito, ara Baal magna fide destruxit, & folus cum trecentis, Midianitas ingenti fidei fortitudine inualit acpostrauit, nuncuer bo Deineglecto, prætextu nois gloriæ Dei in tantum decipitur, ut manifestam impietatem conniuentia sua probet. Tametsi enim non in stitueratillud Ephod ab initio, ut Ifraelitæ ipm colerent, ac ibi facrificia offerrent, tamen cum uidebat illud fieri, non prohibebat, fed conni úebar, non abominabatur, sed approbabat, ac nescio quid fœliciratis sibi coram Deo ob tam divini cultus institutionem pollicebatur Qua impieras, nomine quidem differebat ab idolo latria Baalre aute ipla prorfus eadem erat ido Iolatria. Tanta cæcitate & impietate obruitur homo, non uerbum Dei, sed sapientiam care nis fux fectans, Quid igitur fuiffet Gideoni fa ciendum Primum non debuiffer inftituere in monumentum uictorie Ephod, quod rantum ad ulum facerdoralem colectatum effe debet. fed debuiffet carmine quodam ac pfalmo, me moriætantæuictoriæ coluluille, aut potuillet aliud quiddam cofilio Prophetaru instituisse,

auod non tam facile occasionem ad idololatriam dediffet. Deinde, quia omnino Ephod infururum erat, & uidebat Gideon oem Ilraelemin eo fornicari, debuiffet illud abrogare ac prorfus conculcare, ficut antea aram Baal destruxerat. Talem pietatem uides in Hiskia. cum enim huius ipibus Ifraelitæ coieretænet illum serpetem, que Mose divino mandato ad fanandos faucios a ferpentibus in deferto erexerat, & a quomulti quoq fanati fuerant, no paffus eft Hiskia tanta impietatem, fed ferpentem confregit, & uocauit eum cotemptus gra tia Nehusthan, hocest, zreum, & nihil præser æs habente quemadmodu feriptu eftin 4. lib ; Reg. ca. 18. Huc nunc confer inftitutione ordinum monafticoru & miffarum, ac plane uide bis, quid autinstauratores, aut desensores eorum coram Deo mereantur, Sit sane, gordinezMonastici ab initio instituti sintad discipli nam & eruditionem luuentutis,& o Milla toe additis ceremonija, cantibus, & orationibus ordinara fit propter & rafice, ut Sacramente Conz Dominica honesto ac decoro ordine consecretur ac ministretur. Videmus autem nuncin quantam impieratem hæ inftitutios nes abierint. Ordines enim Monastici obseruantur, ueluri nouus baptismus, quo ome nia peccata expiantur, & perpetua fœlicitas merito quodam acquiratur, Milla quoque

ab hypoeritis celebratur, ut fintex opere ope rato latisfactio pro peccatis uivorum & mor tuorum. Quibus opinionibus nihil potest dici magis impiū. Solus enim Christus est satisfa Aio propeccatis nostris & meritum uitæ æter næ. Er Christus per solam sidem nobis applicaturac donatur. Quare, qui adhuc impietate ordinum Monafticorum & Millaru pretextu dinini honoris defendunt, hos certe atrociffima supplicia manent. Non est res ridicula aut puerilis, calem cultum Dei autinstituere, autin ftitutum defendere, qui debeat effe meritum. quo placat Deus & fatisfit pro peccatis. Aheron instituerat uttulum aureu. & Israelitæ hue cultum amplectebantur. Sed audi quid dicat Dominus ad Mosen: Dimitte me ut irascat fu ror meus contra eos, & deleam eos. Gideon. de quo nobis nuc fermo fuir instituit Ephod & cum fornicaretur in eo Ifraelitæ, factum eft ipsi & omni domui eius in ruinam. Saul rez Ifraelis facrificauit in Gilgala ante aduentum Samuelis, ut hoc opere Deum libi placaret & graniam Dei mereretur. Sed audit: Neguaqua regnum tuum consurget. Etpostea pro co & abiecisti sermonem Domini, abiecitte Domi nus ne sis rex. Jerobeam instituit duos uitulos aureos bona opinione in honore & cultum Dei, sed audit: Quia fecisti tibi deos alienos & conflatiles, ur me ad iracundiam prouocares, me autem projecifi post tergum tuu, idcirco

ecce

tri

he

pli

lui fid

Pr

bu

uc

ter

ni

ùt

rit

bi

de

pr

tã

ri A

ecce ego inducam malum fuper domum Iero beam &c. Dies me deficeret, si uellem oia supe plicioru genera commemorare, qb, illi affecti lunt q nouos Dei cultus ad explada peta, cotra fidem instituerunt, autinstitutos defenderunt. Proide, qui su ipsius exiciu cauere uelit, uer bum Dni lequat, & eos cultus diuinos oblervet, quos uerbu Deimandat, nec sufficit,ut ex terno ope eos observes, interim aut impia opinionem in observando habeas, sed necesse est ut ipsos ea fide obserues, qua Euangelio req rit, uidelicet, ut credas tibi petaremitti, no pro pier ulla opa tua, sed ppter Christu per fidem: deinde aut bona opera uerbo Dñi madata facias, tanciteltimonia fidei, & gratiaru actiones pro acceptisa Deo per Chriffu benefijs, non taquam opera satisfacientia pro peccatis,& me ritoria uitææternæ, HVMILIATVS EST AVTEM MIDIAN) Scriptura colligit in Freue epilogu beneficia, quæ Deus Ifraelitis p Gideone cotulit, ut exantitheli oftedatingras titudine Ifraelitaru erga Deu & Gideone, que eo turpior est, quo maiora sunt collata benefiria. Etenim Gideon beneficio Dñi Dei fui, pris mű liberauit Ifraelitas a tyranide Midianitarű, quod bificiti eo maius est, quo tyrannis Midi anitaru intollerabilior erat. Deide, administra uit Remp. ifraelitică qdraginta anis in fumma pace & trangllitate, postremo coleruauit legit umu cultu Dei, (excepto Ephod) in Ifrael &

effecit, ne suis reporibus Baalitica impietas re-Stitueretur. Hostes aut uincere, ciues in pace & traqllitate coleruare. & uera religionem tueri, uera funt magistratus officia, & summa bene ficia, q Deus p magiffratti populo suo colert. Habes igitur beneficia, quæ Deus Ifraelitis per Gideonem præstitit, Nunc aut uide, quas gratias Ifraelite, & Dño Deo suo, & Gideonidu cisuo referunt. Primum, posta mortuus effet Gideon, restaurar Ifraeline facra Baal, @ Gide on antea mandato diuino abrogauerat. Nec simpliciter ea restaurant, sed percutiunt foedus cum Baal, ut effet eis in Deum, hoc eft, mutuis foederibus iuramento firmatis, promiseruntie observaturos sacra Baalp petuo, nec uncip pale furos, ut ea facra aboleatur. Quisquis autifind attentauerit, huc ueluti facrilegum extremo & atrocissimo supplicio afficiendum esse. Dicebantem & palam iacabant, fe tunc multama la a Midianitis perpellos, cum facra Baalabro garentur, nec ullam elle fœlicitatem, aut profperam formnam in Ifrael, nisi facra Baal obset uentur. Simile est, si populus restauret impias millas,polto boni magistratus & pij Ecclesia stæin Dño obdormiant, qui impletatemmissa rum ex uerbo Dñi abrogauerunt. Acpfecto uidemus nunc uulgum hocipfum meditari. Euangelion em Dei extremo cotemptu labo rat. Eccleliaftæ fordidiffime tractant, & ppe fa me enecant, Interim uulgus iactat, nulla unch fuille

fuill qua tur, ds it nam An

in Clendo do ceru

mo pli hilli mel

mei con e fei

roc

tus divi hal

fed fué co

tio

ru

cxlvn

fuille prosperam fortunamin Germania, post quam uetus religio fancte Mille,fic em loquite ur, abrogata sit. Hæc sunt procemia impieta. tisherum restaurandæ, sed increper Dis Satanam, ne andeat rurlus caput fuum attollere. Deinde, ut Ifraelitæin Deum, ira & in Gideonem ingratissimi funt. Nec mirum, slenim erga Deum no servant sidem, quomodo erga hoies gratitudinem feruarenis non fe cerunt,inquit scriptura, misericordiam cu do mo Gideon. In sequenti em capite uidebimus offraelice, sepuaginta filios Gideonis crude. Mime trucident, & eligant libi in regem Abis melech , qui & iple erat filius Gideonis , led e concubinanatus, non quidem illegittime, fed eserva, legitimo connubio coram Deo, Gide onifuncta, Cocubina enim in scriptura, non a dicitur, quæ illegittime ut fcortum, cum uis ro concumbit, fed quæ cum firferua & ancilla alibero homine in uxorem ducta eft, Antiqui tus enim feruorum & ancillarum tam uilis co dito erat, ut quodad ius civile pertinet, non haberentur pro hominibus. Er coniunctio serui & ancillæ, non diceretur matrimonium sed contubernium. Quanquam, enim talis con lucio si legitume fiebat, ueru erat matrimoniu coram Deo, iñ in hoc faculo no habebat codi tiones uerimatrimoni, quippe quiberie tali co iuctione natino eratin ptate parentii fed Dio rum,& no erant parentum suorum hæredec.

cxlvin

tet

na

pa

DO

lis

go

qu

in

na

gr

de

or

m

CO

h

qu

D

ru

ra

lil

Unde ecia fi liber ducebat feruam in uxorem. ea tñ non dicebatur uxor, fed cocubina, no em habebat honore matrisfamilias, necliberi exeo matrimonio fuscepti, erantlegittimi has redes bonorfi parentis sui, sed habebattin do na & legata. Hincest, co Abraa dicitur cuctaq possedit dedisse filio suo Isaac, hic enim elibera Sara natus erat. Filns aut concubinarum, (non scortorum, sed seruarum, quas Abraam in legi timas coram Deo uxores duxerat,) deditmu nera, quæ nos legara uo camus. Hinc & Salo monscribitur habuisse uxores, septingentas reginas, hoc est, quas duxit liberas, habentes honorem matrisfamilias, trecentas concubi nas, quas non intelligas scorta fuiffe, sed ueras uxores, non tamen liberas, fed feruas, caren, tes honore matrisfamilias. Extat & Canon. Ecclesiasticus decimo quinto: qui non habet uxorem, & pro uxore concubinam habet, a comunione non repellatur, tamen ut unius mu lieris, aut uxoris, aut concubinæ sit confuncti one contentus: Et alius: Christiano non dicam plurimas, sed nec duas simul habere liciti est, nisi unam tantum, aut uxorem, aut certeloco uxoris, si coniunx deest, concubinam. In his ca nonibus cocubina non pro scorto intelligen da est, sed pro legittima coniuge, quæ non li bera, sed serva, aut ancilla in matrimonium du cta eft. Voco autem hoc in loco feruas autan cillas, non eas, quæ pro mercede aliquanto tempore

m, nõ

eri

do

ρį

ra

in gi

tempe alijs seruiunt, hæ enim proprie merces nariæ dicuntur, & possunt esseliberæ, propter pauptatem autleruientes, sed eas, quæ suntin potestate dnorum, sicut scriptura & lex ciui . lisde seruis & ancillis loquitur, quos nos uulgo uccare solemus, corpore proprios, hocest qui corpore, & quicquid corpore acquirunt, inpotestate dnorum sunt. Hæc de concubinatu. Vtergo ad explicandam Israelitarum in gratitudinem erga Gideonem redeamus, obferua quanta crudelitate Ifraelitæ familiam Gideonis tractent, Septuaginta enim filios Gides onis eliberis uxoribus natos trucidant. Abimelecum autem e serua uxore natum, in rege contra iura & ordinationes tam diuinas quam humanas eligunt. Hæcest uidelicet gratitudo quam Ifraelitæ Gideoni pro benefichs luis reponunt. Quanquam enim Gideon meruerat ruinam domus lux, ex institutione Ephod, Ifraelitæ tamen ingensscelus designant, quod liberos eius, qui optime de ipsis meritus erat, tam crudeliter interficiant. Hoc igitur exemplo docemur, quod hi fint mores huius fæculiut quo plura beneficia hominibus contules ris, eo peiorem gratiam illi referat. Vulgo dici tur, gratia Satanæ est remuneratio huius sæcu li. Quod nobis præscribitur, non ut sciamus tatum sed ut discamus, quomodo debeamus nosin tam ingratis huius faculi moribus gerere, Non enim recte nos geremus, si propter

Ingratitudinem hominum officia nostra dese ramus, & homines vicissim male afficiamus; ficenim similes erimus huic mundo. Sed rece agemus, primum si credamus nos in officis nostris, Deo porius quam hominibus servire, Quanquam enim indignus est mundus cui seruiatur, dignus tamen est Deus, cui obedia sur, cui etiam necesse habemus obedire. Deinde,si assuefaciamus nos ipsos, ut expedemus remunerationem nostrorum officiorum, non ab hominibus, sed a Deo. Quanquam enim nec peccatorum remissionem, nec uitamætere nam possimus operibus nostris mereri, allata men præmia obedientia nostra, propter promissiones Dei mereridicimur. Arquadeo Dis Deus noster hac poullimu caussa permittitua impiorum ingratitudine erga pios, ut alluela ciarpios, ad expectandii pmiu in altero faculo. & ut doceataliud plane seculu futuru este, in q bona renumerentur, & mala ppetuo puniat.

CAP, IX

BIIT AVTEM ABIMELECH FILIVS IERVB BAAL) In hoc capite depingitur ac repsentatur imago tyran ni, adeocs proponitur nobis exemplū uulga ti illius dicti, od de tyranis fertur. Intrantut uul pes, regnat ut leones, moriuntur ut canes, hoc est, tyranni inu adūt & occupant regna astute, adminis

ea

15;

te ns

e.

ui

21

11

S

n

administrant ea ferociter, sed fandem pereunt turpiter. Hoc aute non tantuin tyrannis, ueru etiam in privatis impis accidere uidemus. Hi enim solent opes astuussimis imposturis con gregare. Postg uero ipsas acquisierint, magno fastu & aliorum præ se contemptu uita agunt, fed randem percuntipli una cum opibus con Ignominiosissime, & contingiteis, quod est nii prouerbio, male partum, male dilabitur. Prin ciplo igitur observa quo astu, qua vafricie, qui bus dolis Abimelech imperium Ifraelis inuadat. Etenim status regni nondum eratin Israel inftirutus. Etfi inftitutus fuillet, regnum tame Israelie ponius ad unum e septuaginta filijs Gi deonis, and Abimelecum conferri debuiffet. Quancienim & Abimelech erat filius Gideo nis, ramen erate serua natus, quemadmodum antea oftendimus, & dignitate, alifica uirtuti buslonge ab alis fratribus fuis superabatur, quippe qui non ambiebant regnum à duer sus ordinationem Dei, sed obsequebantur senten tiæ patris eorum, qui recufando imperium, di xerat: Non dominabor uobis, nec dominabi sur uobis filius meus, sed dominabitur uobis Dominus. Hæcautem minime secu reputans impius Abimelech, affectat imperiu, & gd no poruit honeste, hoc conat astute, seditiose, & impleadipisci. Primi em suspicione inficit co gnatis fuis maternis, quali 70. fratres eius regnu affectarent, Hec est mera calunia. Deinde iin

uti

nu

pre

de

ex fu

in

ca be

te

al

d

quali hoc certifimum ellet, nec indigeret ullis argumentis, declamat longe consultius esse us unus dominet, que multi limul in una regio ne reges fint. Et hoc uere dicitur, fic enim ferie bit Homerus: Ούκ άραθη σολυκοιρανίη, είσ Kolpavod Esw. Etnobilis est uox illa Alexan dri Magni: Neck terra duos foles, neck regnu duos reges ferre posse. Quid uobis est melius! inquit Abimelech, ut dominentur uobis uiri Septuaginta omnes fili JerubBaal, an ut domi net uobis unus uir ? Postremo captat sibipsi beneurolentiam a cognatione, Simulos confy derate, inquit, quia os uestrum & caro uestra fum, Archita duobus argumentis fuadet illis, ut leiplum regem creent. Altero, punius do minatus tolerabilior et melior sit doatu multo rum. Altero, piple lit cognatus corum, quo noie haud obscure significat, se, si rexabipsis creetur, genus maternum clarissime illustratu rum, & omibus cognatis suis beneficia quace collaturum. Hi funt doli & aftus, quibus Abi melech inuadit regnum Ifraelis. Calumniatur frattes fuos, perstringit oculos cognatorum & Sichimitaru specie utilitatis, fortiter interim dissimulata & suppressa uera honesti ratione. Quid igitur fit Postquam tanta utilitatis spes cie cognatis Abimelech & civibus Sichimitis obiecta est, continuo inclinant cor suum post Abimelech, & dederunt ei multum pecuniæ de templo Baal, ut cogreget exercitum, & red gnum

gnum fuum quoquo modo poffit, cofirmet. Hicergo widemihi ingenium uulgi. Primum, utilitatis specie facillime ad seditiones mouei, nulla interim honesti ratione consyderata. At probe cognofcendum est, nihil esse utile nist idem sit & honestum, id quod etia Ethnici uiderunt. Deinde uulgus est promptissimum ad expendendas pecunias & ad ministrandum sumptum impietatibus & seditionibus, cum interim ad pietatem & tranquillitatem publicam conservandam ne teruncium quidem libentianimo expendat. Cuius rei euam hisce temporibus manifestissima exepla uidemus. Adimpias Missas, nemo fere non fuit, qui no aliquid opum suarum hactenus contulit. In se ditione Rusticorum, quæ superioribus annis fuit, seditiofi in singulis fere pagis & uillis cur rus bellicos magna animi libentia parauerut. Sed ad conservandum ministerium Euageli, & ad retinendam publicam pacem, nemo eft qui quicqua æquo animo conferat. CONDVXIT SIBI INDE VANOS)

Deteftandum facinus, co Abimelech fratres suos tam crudeliter intersicit. Videt autem sibi hoc minime impie, sed ad tuendu regnu & ad conservanda publicam tranquillitate, necessa rio facere. Innumera sunt exempla huius crudelitatis fratrum in fratres, apud Ethnicos scriptores. Regnu enim impatiens est consortis, neco consistere posse existimat, nisi æmulus e

medio tollat, Sic & Ioram rex Iuda occupans regnum patris sui, occidit fratres, & quosdam principes Iuda, quemadmodum scriptum est in posteriori libro Chronic, capite xx1. Huc pertinetetiam Absolom silius Dauid, qui regnum quod seditiose inuaserat, non se conser uaturum putabat, nisi cocubinas patris impie fordidaret, & patrem crudeliter persequeres cur. Extrema hæc est non tamimpietas & stul ticia, Regna enim non possunt retineri impietate ac crudelitate, sed potius his morib? amit OVOD CVM NVNCIA TVM ESSET IOTHAM) Iotham mini mus natu Gideonis, subtractus est cædi. Hic ergo conscenso monte Grisim, exprobrat Sia chimitis impietatem eoru, & uaticinaturiplis; quanta eos maledictio maneat, quod creaue rint Abimelech regem, & auxilia ei præbues rint, ad interficiendos fratres eius, Cæterum, quo magis perspicue ob oculos ponar Sichiz mitis impietatem & ingratitudinem ipforum erga familiam Gideonis, ac supplieum quod iplis imminet, commemorat apologum leu fa bulam de arboribus petentibus regem. Quid uero, inquies, facræ scripturæ cu apologisaut fabulis? Duplex est, quantum in præsentia fufficit, fabularum genus. Alterum est scurrile, quod nec ad facram feripturam, nec ad bo mos uiros quicquam pertinet. Alterum est do aum, eruditum, & ferium genus fabularum, utlunt

et funt Apologi & fabulæ poetarum. Hoc ge nus excogitarunt prudentes ulriad utilitatem humanam, ad inflitutionem morum, & formandam prudentiam in pueris et rudibus ho minibus. Nuda enim præcepta morumacia pientiæ dura funt & horrida, adhæc facile excidunte memoria. Qui ergo ruditati & imbe cilli hominum memoriæ colultum uoluerut, hiinuenerunthoc genus docendi per apologos & fabulas, quod cũ uoluptate quada con iunctum est. Hinc natifuntapologi Æfopi, qui certe mores & prudentiam formant. Hinc & poesis Homeri de Achille & Vlysse, item Ver gili de Enea. Quæ poeles nihil aliud funt of precepta sapientiæ & institutiones morum, ac doctrinæ aliarum multarum rerum, quæad humanam uitam conducunts Ad hoc igitur eruditum genus fabularum pertinet hic Apo logus, qui hoc loco a lotham commemora. tur, similis admodum Esopicæ fabulæde ranispetentibus regem . Nec existimes sacram scripturamalias ab huiusmodi docendi gene reabhorrere. In hoc enim genus referri poffunt uisiones Prophetarum, somnia Pharaonis & Nebucad Nezaris, que certe reipia nihil erant, sed tamen ucritatem rei divino ipiritu reuelante demonstrabant. Quid si & in hoc genere recenseas parabolas Euangelicas, quæ similitudinibus reru, ueritatem reru oftendut. Iam & majores noftri in Christianismo confie

ais quibuldam eruditis fabulis, rudi populo ueritatem rerum depinxerunt, quas tri postea homines inepti tanqua ueras historias, res ge stas, & utuocant, Sanctorum legendas diuulgarunt. Talis est sabula de Tondalo, gradien te super angustissimo pontículo, & portante grauem fasciculum lignorum. Qua fabula ad umbratur conscientia peccatis onerata, & iudício Dei afflica. Talis estfabula de Georgio equite interficiente draconem, &liberante filiam regis, qua delineatur Christus uinces Sa tanam, & servans Ecclesiam. Talis est & fabu la de Christophoro, portante puerum Iesum per mare, qua imago Christiani proponitur, Christianus per multas afflictiones Christi portet, & ingrediatur in regnum Dei . Has & alias multas fabulas, si pro rebus gestis & u? ris legendis fanctorum arripias, quid stultius, quid ineptius? Iudicandæ igitur funt pro nu gís, non tamen omnino vanis & ociolis, fed quæ feria ducunt, Cæterum, quia Iotham recitat hoc loco Apologu de arboribus petent bus regem, observandum est, solenne esse, ut apologo addatur & mipulon, quod alijuocat affabulationem, alij morale. Et est interpretatio apologi. Additigit ei Iotham epimythion acdocerquid fibi uelithicapologus, dicens: Nuncigitur, si recte & absorpeccato constitui tis super uos regem Abimelech &c. Hoc epi mythion hanc habet sententiam: Arbores si gnificant

gnificant populu Ifrael, qui petit regem. Oliua, uitis & ficus, significant Gideone & soprua ginta filios eius, qui recularunt regnum Ilraelis, & maluerunt fuo ftatu contenti effe, chade uersus ordinationem Dei regnum inuadere. Rhamnus autem significat Abimelecum, qui modo in rege creatus, paulo post magna cru delitate eos oppressurus est qui ipsum regem creauerunt, Vnde addit Iotham: Siperuerse egistis, egrediatignis ex Abimelech, & confu mat habitatores Sichem, & oppidum Mello. Egrediatura ignis de uiris Sichem, & de oppido Mello, & deuoret Abimelech, Ethoc est speciale epimythion huius Apologi. Nos aue & generale audiamus. Primū enim docethic apologus in arboribus petentibus regem, co nihil fit stultius nihil imprudetius uulgo, Præ fentem enim rerum statum fere semper fastidie ac nouis rebus ftudet. Quo tamen ftudio nihil melius consequitur, sed subinde maiores cala mitates in suripsius caput adsciscit. Quid em opus erat arboribus rege : Erant creatæ & or dinare in statu ualde tranquillo, hoc tame noncontentæ, ad exemplum quarudam gentium regempetunt, Quid ergo fit ? nactæregem Rhamnum, deuorant ab igni eius. Sic uulgus non contentum præfenti statu, seipsum in extremam perniciem conncit. Deinde docethic apologus in Oliua, ficu & uite, prudentes wiros sua sorte contentos esse, nec considere su

ri

ti

d

2

9

2

9

1:

-

1

biraneo uulgi fauore, nec affectare sublimio rem fratus conditione, sed sua sortem, &fihumilioremstame manquilliorem & securiorem retinere. Quod enim dicitoliua, nunquid pof lum deserere pinguedinem mea, & ficus, nun quid possum deserere dulcedinem meam fru-Ausch suauisimos, & ire, ut inter cetera ligna promouear; hanc habet sententia, Num hoc prudetis effet uiri, donu fuum divinitus datu. & officium a Deo comissum derelinquere, & affectare sublimiorem conditione & dignitatem,ad quam diuinitus no est uocatus Quidr num hoc effet sapere, securum & tranquillum uitæ genus rencere,& seipsum in periculosisti mű & laboriofissimű uitæ genus innceres Cæ terti-q Iotham ait uite dixisse: Nungd possum deserere uinum eum quod læissicat Deu & ho mines, non significatur Deubibere uinu, sed explicat hac forma loquendi excellentia uini. Nam & de cibo ualde sapido dicere solemus: Hic cibus tam sapidus est, ut nemo ipso præter Deum uelci deberet. Et præftans uinum, uoca musuinum Dei, Herrgots wein. Adhæcuini quoqulus est in facris quæ Deo siebat. Dicit ergo uinum lætificare Deum, queos lætificet q divina facra faciant. REGNAVIT ITA QVE ABIMELECH) Quod Iothan epi mythio apologi fut futurum prędixit, hoc fcri ptura nunc reipfa factum effe comemorat. Ci ues em Sichimitæ, qui antea tato fauore profe cuti

qui sunt Abimelecu, utipsum in regem elege rint, & adiquerinteu ad confirmandu regnu lui,ut.70. fratres suos crudeliter trucidaret. hi nuc extremo odio Abimelecti profequents accusant eu latrocini, conuiciant ei, et desicien tes ab ipfo, in exitiu eius conspirant, atquadeo cantilper inter se vicissim infaniunt, donec alte rialteros opprimat, & lupus gdaiunt, lupum deuoret. In Abimeleco igit et ciuibus Sichimi tis observandu est, amicicias, cospirationes, soe dera, & mutua auxilia impioreaduersus Deii, aut uerbu, preceptu, & ordinatione Dei, haud quack constare. Sed g firmius imph libi inuice adhæret, eo turpius uinculu eoru folui, & eos qui in delignando scelere amicissimi sunt, pau lo post effici inter se inimicissimos, Sic furii & latron fordus ad furand @ & latrocinand ini rum, no potest esse costans, Sicadulteri & adul teræ cospiratio ad necandu legittimu maritu, no porelle firma. Habes & exeplum in poste riorilib. Chro.ca, xx, de Ammonius, Moabi tis & Edomitis, qui cum conspiraffent aduersus Iosaphat rege Iuda, & eduxissent aduersus iplum exercitus luos, mutuis diffidis itatur bant, utarma sua aduersus hoste parata, in se splosuertant. Sic Iudæi & Romani ad extinguendum Euangelion Christi magna amicicia consentiebantita ut Iudæi clamarent : No habemus regem nisi Cæsarem. Sed paulo post tanto odio in se mutuo ruunt, ut alter alteros ad internitionem ulque perdidering

O

m

8

hi

tic

n

n

et

ir

e

Hisce temporibus conspirat sacrificuli cum principibus ad extirpandu Euangelion Chri sti de uera iustificatione fidei propter Christis, contradoctrinam humanorum meritorum, Sed si expectaueris paulisp, uidebis interipos odium plusie Vatinianum, adeoch alter alten non tam proditurus of persecuturus est. Non enimpotest eoru amicicia constare, qui aduet sus Deum amici sunt. Salomon ait Prouer.xi. Mali, quancinter se conspirent, non elabent. Et Pfal.n. Aftiterunt regesterræ & principes convenerunt in unum adversus Dam, & ad versus Christu eius, Etsequitur; Qui habitat in coelis irridebiteos, et Das subsannabiteos. Ex his igitur disce foedera impioru fugere, & nihil aduerlus Deum populari fauore confi fus, machinari. Q. aute hic dicirur: Mifir Die spiritum malum inter Abimelech & habitato res Sichem, non intelligas Deum effe authore peccati, sed porius punitorem peccati. Nam o Dis milit malti fptim inter Abimelech & ciues Sichem, non est malu peccatu, sed est bo num suppliciu impieratis & crudelitatis Abimeleci & ciuium Sichem. Sicin, Reg. xxn, Mit tit Dñs spum mendacem ad decipiendu, hoc est, ad puniendum Ahab & impietatem eius; Er Ezech. xiin, dicitur: Propheta cum erraue rit, & locutus fuerit uerbum, ego Dñs decepi Prophetam illum. Erad Rom.cap. j. Tradidit illos Deus per cupiditates cordiu fuoru, in im mundi

mundiciam. Huc etiam referre potes indurati onem Pharaonis. Quage enim malum spiritu mittere decipere in delideria cordis tradere, &indurare, per se mala sint, tñ quando Deus his tanciorganis & instrumentis ad punienda impietatem utitur, habent quandam boni rationem. An non & homicidium malu est catta. men silatro legitimo homicidio poter latrocinium afficitur, certe homicidium iam honeliti OVI CEPERVNT EVM DETE erit_ Ex odio nascitur seditio, aut bellu STARI) intestinum, inter Sichimitas & Abimlech Na Sichimitæ nacti homine seditiosum, noie Gaal, eligunteuin duce contra Abimelech, quo co fili parant belli, & multa conuitia & scomata in absente Abimelech iaciūt . Sebul aut feruus Abimelech, & ordinatusab Abimelech in ma gistratum urbis Sichem, prodit ciues, fit prælium, uincis Abimelech Sichimitas, d pirurbe & spargitsal in eum locum, in quo urbs lita fu erat, ut lignificet, eum locum debere elle sterilem & maledictum propter iniquitatem ciuis um, qui illic habitauerunt . Primum igitur ob ferua in Sichimitis impiam humani ingenn prudentiam, in explandis sceleribus, & corrigenda temeritate fua. Hi emciues Sichem, an teamagna impietate & temeritate Ahimelecit regem creauerunt, & auxilio ei fuerunt, ur le ptuaginta fratres suos trucidaret. Nuncaūt, cū pæniteat eos facti, uide quibus rationib. teme>

ritatem suam corrigere & impietatem expiare studeant. Insurgunt sediciose aduersus Abime lech, deprædantur omnes prætereuntes in via, maledicunt Abimelech, couiciant ei,& in exi cium eius cospirant. Aich hanc putant effere fia & legittimam ratione, qua fua errata corrigăt, & scelera expient. Nimira hecest impia prude tia carnis, ce existimette nouis sceleribus, uete ra scelera tegere & expiare posse. Sic Dauidad missum adulteriu, homicidio tegere uolebar, fic Iudas proditionem Christi, desperatione & fui iplius suspendio purgare, & expiare cona batur. At hoc non est scelera purgare, aut expi are, led eft scelus sceleria ddere & augere, & his rationibus nullus sux saluti cosulits sed conficit sele potius in grauiora supplicia, Deinde, o Sichimitæ, facta conspiratione, cantant quali Ewivikiovin phano Baal, & læra couiuia ducut quali iam potiti ellent uictoria, acpræ le Abimelecuitafastidiunt, utinter epulas & pocula extremis eum couicis dilaceret, paulo post in ab Abimeleco uincuntur, & penead internitiv onem usq delentur, exemplum nobis est, quo admonemur, ut non cantemus encomium an uictoriam, nec contemnamus hostem, quantumuis præ nobis imbecillem, & impotentem. Cæterum, ch Abimelech reportat uictoriame Sichimitis, & piperam habet fortunam in prin cipio huius intestini belli, cu th Sichimitis in im pierate, & crudelitate similis fuerit, docet nos,

utnullam causam exfortuna, aut euentu sudiremus. Necem ob prospera alicuius fortuna pronuncianda est causa eiusiusta, nece ob aduersam,iniusta, Ordinauit quide Deus uerbo suo, ut qui obedierit mandaus eius, sit benedi-Aus, & habeat prosperam fortunam, qui aute non obedierit, firmaledictus, & habeat aduersam fortunam, sed hæc Dei ordinatio in hoc se culo, in quo Satan princeps elt, sæpenumero interrumpitur, ide Deo iustis de caussis permittente & conniuente, donec iudicium DO MiNI reueletur. Tunc enim uolente nolente Satana, ordinatio Dei promouet, ut & pius psperam habeat fortuna, & impius adueriam. Vnde & hoc loco conniuer Dominus ad pro spera fortunam impij Abimelech, ut per ipsum imph Sichimitæ puniatur, Mox autem & ipfe Abimelecheo grauius punitur quo diutius Supplicium eius dilatum est. Sic Philistini sape uicerunt Ifraelitas, non quia justam haberent causam aduersus Israelitas, sed quia Dominus uolebat Ifraelitas in timore fuo ex aduerfis eru dire. Sic Turca sæpe uncit Christianos, non quia Turca sit populus Dei, & Christiani a Deo abiecti, sed uthac uirga Christiani ad pœ nitentiam invitentur, Mox enim futurum eft, utlicut Philistini perierunt, ita & Turcæ perperuo pereant, Christiani autem relipiscentes exfide perpetua fœlicitate fruantur.

QVOD CVM AVDISSENT QVI

clxiin

HABITABANT IN TURRE SICHEM)

Deuastata urbe Sichem, ij qui occupauerat turrimin Sichem diffidentes turri, confugiunt ad munimentum Dei sui Berich. Hoc erat tem plum Baal, & uo cabatur tempium Berith, hoc estfoederis, nam em foedus lignificat. Nam post mortem Gideonis queadmodii suprascri ptu est, inierut fili Ifrael lordus cu Baal, utellet iplis in Deum. Vnde nocabanteu Baal Berith, hocest, Baal cu quo sœdus icuest. Ad huius igitur Dei templu, & munimentu eius cofugie unt Sichimitæ, sperates fore, ut quos nec arma nec mornia urbis, nec turris defendissent,eos munimentum templi, & auxilit Dei Baal dese derent. Quid ergo fitt fumo & igni pereut una omnes, tatum abest, ut supplicium euadant. Ob feruaigitur, q impi, judicate Dño, nec in munitis urbib, nec in magnis turribus, nec in mu nimentis deorum fuorum tuti fint, sed quocug fugiant, ibi inuenit eos ira Dñi. Non erit, ingt Amos, fuga eis, & qui fugerit ex eis non falua bitur, Si descenderit uschad infernum inde ma nus mea educeteos &c. ABIMELECH AVTEM INDE PROFICISCENS NIT AD OPPIDVM THEBEZ) de, ut Abimelech e prospera fortuna subinde infolentior fiat, adeog fælicitate sua pro mo. reimpiorum, ad maiorem tyrannidem & cru delitatem abutatur, existimans se ob prospera fortunam inftum, & iustam habere causam. Aig

āt

nt

m

00

n

rí

Archoc est, quod Eclesiastes cap. vin. dicit. Quia non profereur cito contra malos sentene na,ablatimore ullo filn hominum malaper petrant. Et Paulus, iuxta duritiam tuam (ingt) & corponitere nescium, colligis tibi ipsi iram in die iræ, quo patefiet iustum iudicium Dei. Nam o Dominus, alijs impis punitis, alios belle & toeliciter vivere finit, no fignificat, eos folos, qui puniuntur, impios esfe, alios autem impios, qui nondum puniuntur, iustos & pios esfe, sed potius aliorum impiorum supplicio inuitat alios ad poenitentiam: Ignoras, in quit Paulus, quod bonitas Dei ad poenitentiam te inuitar? Et Christus apud Lucam capite decimo tercio. Putatis, quod hi Galilæi præ cu Ais Galilæis peccatores fuerint, quia talia palsi sunt Non, dico uobis, imo nisi resipueritis omnes similiter peribitis &c. Vnde& Abime lech debuissetsibi iudicium Dei ob oculospo fuisse, & secum cogitalses Quid Si Dominus tanta seueritate Sichimitas affligit, qui meo po tius quam suo consilio peccauerunt, & adiuuerunt mein trucidandis fratribus meis, quan ta obsecto gravitate in me tantoru maloruau torem animaduerteis Verühec cogitatio lõge abestab impio Abimelech, sed potius sentit le ob prosperam fortunam iustum. Quare & ip se mox turpissime perit. Nam cu oppugnaret turrim Thebez, & accederetad oftium, utacce deret turrim, mulier fragmen molæ desuper ia in

clens Miss capiti elus & confregit craneum id fius. Archita fortis ille gigas, sua fortitudine co. fidens, a muliere, infirmo uidelicer uasculo, pe rit. Sicem Dominus ordinat, ut qui sibiglori. alissimi uidentur, fædissime cofundatur. Quid igitur Abimelech hactenus aliud fuit, chrex tra gicus ? qui breui admodum tempore egitper sonam regis, nunc autem eo turpius moritur, quo honestiorem hactenus locum occupave ratiquemadmodum in fabulis fieri foler, ut qui paulo ante fuerat Agamemno, aut eciam Juppiter, tressis homuntio domu discedat. REDDIDIT DEVS MALVM) Epilo gus huius capitis, & expolitio rerum geltaru, uidelicet, p Deus ob hanc causam coniuerit ad seditionem & bellum intestinum inter Abimelecum & ciues Sichimitas, ut impipropter impietarem fuam punirentur.

CAP. X.

POST ABIMELECH SVSCITA
Bellum intestinum excipit pax
in Is rael. Nam post interemptum tyrannu Abi
melech suscitauit Dos legittimum iudicem, no
mine Thola, qui fuit duplici noie parue estima
tionis in Israel, primii quia erat e tribu Isaschar,
qreputata est inter extremas trib. Israel. Dein
de ga suit silius patrui sui, iuxta lege Deu.xxv.
qua iubet sratrem fratris semen excitare. Eiuscemodi

dxvii

modi enim liberi fere miseri esse solebant, pro pierea o neminem habebant qui paternum affectum ergaipsos gereret. Nam cum deput tarentur in profapiam demortui uiri, neglige bantur languam alieni, a superstitibus patris bus, interim tamen no poterant a mortuis, in quorum nomen transibant, curari. Eligittamen Dis hunc Tholain iudicem, ut oftendat feno effe acceptorem personarum, & eligere cotempta huius fæculi, ut pudefaciat nobilia. Hæc prædicatio confirmat fidem nostrā in ad uerlis, & in contemptum nostri, ne sentiamus Deum nos no respicere in aduersis, queadmo dum alias sepe indicauimus. HVIC SVC CESSIT IAIR GILEADITES) Obscu ro homini, uir illustris in officio iudiciario suc cedit nomine Iair. Hic fuit uir nobilis, & fœlix numero liberorum, ac potens maiestate equitatus, & imperio urbium, quæ iplum princlpemagnoscebant. Habebat enim triginta filios equitatu illustres, & triginra ciuitates, que exnoie eius appellatæ funt 7757 hoc est, oppida Jair. Eligicautem nunc L'ominus uirum nobilem in iudicem, utdiuerso exemplo declarer, se non esse respectorem personarum. Quanquam enim ignobilia in hoc mundo eligatut pudefaciat nobilia, non tamen hoc confilio pudefacit nobilia, quia ea prorsus condemnet & abijeiat, sed quia non uult ut glorietur ulla caro in conspectu suo.

L iin

n

9

u

r

Tolle igitur a nobilitate gloriationem, tunc nihil refert in conspectu Dei, nobilis ne aniga nobilis, ot scurus an illustris fueris, Vrenim in Domino nec est mas nec formina, nec Græ cus nec Iudæus, itain ipso necest nobilis nec ignobilis. Nece enim Deus confert beneficit nobili propter nobilitatem, necignobili propter ignobilitatem, sed tantum propter suam iplius clementiam & misericordiam. AVTEM ISRAEL VLTRA FACIEN TES MALVM. Quæres, quæilla sitinsa nia huius populi, q cum tam frequenter propter impietatem affligatur, semper tame ad im pieratem idololatrize iterum deficiat Non exi stimandum estaid insano surore citra humanæ rationis iudicium, sed potius summa rationis humanæ prudentia factum effe. Videbantem . Ifraelitæ finitimas gentes prospera habere for tunam in sua impierate. Se uero nunchac nuc illa aduerlitate affligi. Præterea uidebant mar gnam multitudine eorum, qui alienis dis feruiebant. Se uero respectu aliarum gentiu pau cissimum populum esfe. Vnde sic sentiebant: Quid uos pauci ? Soli ne sapitis contra tor sapientes & potentes, non folum finitimos, fed enam toto terrarum orbe dispersos . Hacigit humanæ rationis prudētia inuitati, deficiebat ad impieratem idolorum. Sed quid faciedum erat Habebant Ifraelitz uerbum Dei, multis, magnis, & manifestissimis miraculis confirmatum.

matum . Hoc igitur debuissent argumētis hu manæ prudentiæ opposusse. Tametsi enim impieras fælix eft, tamen docet uerbum Domini eam foelicitatem non esse diuturnam, Et quanco multi potentes & sapientes impierare sectentur unus tamen Dominus Deus nosier maior, potentior & sapientior est, non solum omnibus hominibus in terra uitam agetibus, uerumetiam omnibus creaturis in colo & in terra. Huius igitur Dei uerbum fectandum est non figmentum humanę prudentiæ. Adeun dem modum etiam nostris cogitationibus ob uiandum est, quas suggerit Satan aduersus Eu angelion Ielu Christi, quo docemur, o habeamus remissione petorum & insticiam coram Deo, no propter merita & dignitates no strorum operum autuirtutu, sed propter mise ricordiam Dei, & propter meritum Christi fi In Dei per fidem. Sed huic religioni contradi. cunt, Turcæ & Papistæ, hoc est totus orbis ter rarum. Quanquam enim Iudæi Turcæ & Papistæ nominibus religionum inter se diuersi uideantur, tamen in genere impietatis conueniunt, & sentiunt remissionem peccatorum, & iusticiam coram Deo cotingere nobis pro pter merita & dignitates nostrorum operum. Contra hanc igitur tam potente & sapientem multitudinem opponendum est Euangelion de Iesu Christo, quod cum sitper Prophetas promissum, per Christum & Apostolos præ dicatum, ac stupēdis miraculis consirmatū, iu dicandū est potētius & sapientius oibus creaturis. ET CLAMANTES AD DOMI NVM DIXERVNT: PECCAVIMVS

Ifraelitæ propter impietates fuas a Philiftinis & Moabitis annis dece & ofto affligunt. Clamantigitur ad Dnm, & agnoscentespeccata sua inuocant auxilium Dei. Ator hic estle ginimus finis, ad quem respiciunt afflictiones divinitus peccatoribus immiffe. Das enimim mittitafflictiones, non ut perdat, nec ut lignifi cet afflictiones pro peccatis fatisfacere, fed ut his ad agnitionem peccatorum ducat, & agni to peccato ad fidem & oratione ac relipiscentia fidei fructus inuitet. Vnde & Ifraelice hoc loco ex afflictionibus in agnitionem peccato rum uenifit, et confitetes ea, implorant auxilifi Dei. Sed hic mihi uide of durum le Das prima facieipsis exhibeat. Non addam, inquit, ut ultra uos liberem. Quam ob rem "Quia an sea sepenumero uos ab hostibus liberaui, nun quam tamen uere relipuistis, sed pacem nacti, ad idola defecistis. Quid ergo fit num Israeli tæ desperant & Deum derelinguunt : Nequa quam, sed quo magis a Deo repellurur, eo ue hementius instat & urgent ac relipiscunt. Pro ficiunt enim de finibus suis omnia alienorum deorum idola, & restaurat ac observant sacra a Domino mandata. Quibus rebus intantum mouent Deum, ut anima eius doleat super

iu,

2/

MI

S

ti

ť.

le

:3

n

fi

10

mileris iplorum, & factus eis propitius, mittatiplis servatorem nomine lephthah, de quo postea. Memorabile exemplum his maxime omnium observandum, qui sentiunt in conscientia sua iudicium peccatorum, & compre hensi sunt terroribus mortis ac inferni. Nam hisqui adhuc fecuri in peccatis uiuunt, longe alia doctrina, chea qua est de remissione pecca torum, inculcanda est. Doctrina enim est ut ch bus. Alius autem cibus agroto, alius lano cor poriconuenit, ita ut alia doctrina ad fecuros. temerarios, & feipfos iuftificantes, alia ad terri tos & peccata sua sentiente pertiner. Namad securos & temerarios, ea que in lege de ira Dei & supplicis dicuntur pertinet, & concio nandum est his demorte, Sarana et inferno, ut discant peccata sua agnoscere & consiteri, Cir autem uenerint ed agnitionem peccarorii, & sentiantira Dei, tum demu pertinentadiplos. ea quæ in Euangelio de gratuita milericordia Dei propter Christum prædicant. Et his pro prie convenit exemplum quod hoc loco feribitur. Nam cum conscientia ira Dei & sensu peccatorum suorum turbatur, non aliter secti afficitur & phomo perpetuo damnatus fit, & Deus nunch amplius uelit effe ppitius, adeoge hocherbum intrafe audit, quod hic ad Iraelitas dicieur: Non addam, utultra re liberem. Quancienim predicatur eiusmodi homini re missio petorum propter Christu, in sensu iræ

diuinæita totus obrutus est, ut hanc prædicationem non admittat, sed secum subinde cogi rare solear, Fateor quidem contionem Euan. gelinde remissione petorum, & placato Deo propter Christum, uera elle, sed nescio an ad me quoce peruneat. Et quang ad me pertinue rit, tame ego multo sæpius in peccata relapsus fum, qui possint mihi ea remitti, Nunci serio credidi,nung ferio relipui. Proince abiecit me Das, nec uult me amplius respicere. Hæ sunt tentationes grauissimæ, in quibus nobis cum Deoiplo & cii conscientia nostra, quæ est ad uerfus nos, mille teftes, colluctandum eft. Inta libus igitur tentationibus proponendu est no bis ob oculos exemplum hoc loco positum. De clementia em Dei propter Christum haud quaqua desperandum est, led est instandum fi de urgende sunt promissiones Dei, & resipiscendum est, etiamsi Deus iple & conscientia nostra condenent nos. Si enim side instemus, profecto certiffime fiet, ut Disiterum placat? nobis reddatur. Id quod & alia scripturæ exempladocet. In Exodo cap. 32. rencit Dispo puium Ifrael, & ait ad Mosen, Dimitte me, ut irascatur suror meus cotra eos, & deleam eos. Sed cum urgeret Mose promissiones Dei, & instaretside, placatus est Dominus ne faceret malum, quod locutus fucrat aduersus Ifraele, in Manhao cap. xy. Christus mulicrem Car nanæamita auerlatur, ut primum nec respon deat

gi

od

e

deateisdeinde aperte renciateam dicens: Non fum missus, nisi ad oues perditas domus Israe litice . Postremo condemnet quoqueam: Non est,inquiens, honestum, sumere panem siliorum & obijcere catellis. Attamen, cum illa instaret, audit tandem : O mulier, magna est sides tua, fiat tibi sicut uis . In Luca capite unde cimo uscinus a uicino noctu panem improbi tate pulsandi impetrat, quem nunquam amicicia impetrare potuisser, Quo significat Chri stus, o etiamli renciamur a Deo in conscientia nostra,tamen petendum, quærendum, & pullandu elle. Sic enim fiet, utiterum ab iplo recipiamur. Huc quoch pertinetillud quodin prima Epistola Ioannis capite tertio scriptum est: Si condemnat nos cor nostrum, maior est Deus corde nostro, & nouir omnia &c.

CAP, XI.

PVIT IEPTHAN GILEADITES)
Placatus est Dominus Israelitis per sidem
qua precati sunt ueniam peccatorum, & resipuerunt, Proinde suscitat eis servatorem, nomine Iephthah, Operæprecium autem est cognoscere quis suerit hic Iephthah, ut in eo mirabilia iudicia Domini cognoscamus. Fuit igitur Iephthah Gileadites, uir quidem sortis, sed tamen de scorto natus. Qui autem de scorto natierant, hi iuxta legem quæ est Deuteron.

claxiin

to

n

th

ft

ri

d

CI

ta

pite xxin, non ingrediebanturin Ecclelia hoe est, non admittebantur in Republica Ifraeliticaad functionem publicorii & honestorum officiorum. Adhæc non habebatæquam por tionem paternæ hæreditatis cum filns legitis mis. Quæin ciuili honestate ideo observantur, ne lusti haberentur ut filij legittimi, coniu gium uilescat, & scortatio approbetur. Vnde & legittimi fili Gilead eficiunt fratrem luum Iephthah de scorto natum, nec agnoscut eum cohæredem bonorum paternorum. Cæter rum, qui in hoc fæculo contemnitur, uidetur etiam coram Deo contemptus, abiectus & de relictus. Quare & lephthah existimatus est, non folum a fratribus suis propter maternas fordes contemptus, sed etiam Deo abominabilis, Quid ergo fir Quiab hominibus reil citur, is a Deo respicitur & eligitur in principem populi Dei. Dominus enim Deus nofter eo necessiraris Gileadiras adigit, ut Iephthahin auxilium sui uocent, & in ducemac principem eligant. Quid igitur uult sibi Deus gocum antea Mose e Spiritu sancio legem de non admittendis ad publica officia illegittis mis filis tulerit, nunc tamen DOMINVS eam legem violet, & Iephthah in iudicem & Summum magistratum in Israel eligat ? Profe to nibil aliud fibi uult, & ut oftendat filium non portare iniquitatem patris coram Deo, & oquis canto plus respiciatura Deo, quant

de

ri-

m

or

11

n

tomagis hominibus abominabilis eft. Tamet fienim ob publicam honestatem discrimen in ter legittimos & illegittimos in legibus & ordinationibus ciuilibus habendum est, tamen non est sentiendum & tale discrimen sit coram Deo, fiue enim quis legittimus fiue illegittimus fuerit, si ueræ pietari operam dat, Domino Deo nostro acceptus est. Porro, q lepho thah non recipit ducatum nisi Israelitæ prius stipulatione & fordere principatum, si uictoriam adeptus fuerit, ipli polliceantur, ut prudenter, ita minime ambitiofe id agit. Mores enim huius sæculi ita se habent, quod quis tantisper hominibus acceptus eft, dum usui fuerit. Sieges, inquiunt, opera furis in cruce pendentis, de cruce deponendus est, & postquam fatis eo usus fueris,tum moxiterum fue spendendus est. Et boni uiri habentur similes platano aut nuci, sub cuius ramos homies in tempestatibus confugiunt, in serenitate autem imperunt eos lapidibus & perticis, ita uulgus in aduersa fortuna ad auxilia & consilia bono rum uirorum confugiunt. In prospera autem fortuna medium eis digitum oftendunt. Hos faculi mores nouit Iephthah . Prudenti ergo consilio obujam it hominum ingratitudini, pacifcitur cum ipsis de principatu post uictoriam, ne sicut antea eiecerant eum in exilium,ita postea quoca, cum satis eius opera uli ellent, abominentur & expellant iplum.

dxxvi

ET MISIT NVNCIOS AD REGEM FILIORYM AMMON) Lephihahin du cem ele Aus, non confestimin cognita belli cau fain holtes irruit, led prius negocium explorat, si force publico poricis sure garmis hostem debellarequeate minutegatos ad regem Am mon, qui ex iplo causam bellisciscitentur. Ex emplum prudentiæ. Omnia enim, inquitille, prius experiri garmis sapietem decet. Et Deu tero.xx. Si accesseris ad expugnandam ciuia tem, offeres ei primum pacem &c. Cæterum cum rex Ammon eam regionem quæ est afir nibus Arnon usquaboc & lordanem, iniuste repeteret a filns ilrael, oftendit ei iephthah per legatos iniustam repetitionem eius, & negat Israelitas eam regionem injuste possidere. Pri mű,quia occupaueruntea iure legittimi belli, åd gesserunt aduersus regem Amorræorum, qui hanc regione corpe quo Ifraelitæ ex Egy pto ascenderunt, iuste occupabat, expulsis pri us Moabitis, quemadmodum scriptum est in Numeris cap.zi quo in loco habes etia qui sto belli iure Ifraeliiæ aduerfus regem Amore ræorum pugnauerint. Deinde, si oino Israelis tæ hane regionem iniuste possiderent, certe rex Moab, quia rege Amorræorum ex illare gione, priulquam Ilraelitæ ex Ægypto uenes runt, pullus eft, melius haberet repetedi ius & rex Ammon, cuius ea regio nun fuit. Cum autille hactenus no repeueritea, ingens argu mentum

clxxvä

A

u

n

n

X

u

m

1

ie

er

at

ri

li,

m,

ori

in

U/

171

li

rtė

re

101

\$

m

u'

m

mentum est, nec regem Ammon eam iuste res petere. Postremo, Ifrael tenuithanc regionem trecentis annis. Iure igitur præscriptionis possi deteam legittime. Ex his observabis, quea quæ legittimo bello acquiruntur,& præscriptione pollidentur, naturali iure possideri. Ethocius naturale mentib, humanis diuinitus insculptu est, unde & jus divinum dicitur: Ato: hocest, quod lephthah ait: Dominus Deus Ifrael per didit Amorrau coram populo suo Israel, Et: Quæ Dñs Deus noster obtinuit, in nostram ce dent possessionem, hoc est, Amorræus iusto & diuino bello, potentia Domini nostri superatus est anobis, & obtinuimus regionem eius planediuino iure. Quare diuino quoq iure eam possidemus. Porro, quod quis diuino iu repossider, hoc etiam liceripsi divino iure per iustas & legittimas ordinationes retinere. Pro inde, cum rex Ammon nollet acquiescere uer bis Iephthah, parat lephthah bellum, & regio nem, quam non potuit iusta transactione tues ri, eam ui ac armis tuetur. Ergo ne licebitiure diuino ulm ui repellere: & fuam iusticiam uio lentia defendere! In hoc negotio uocationum diuersitas consideranda est. Aliam uocatione habet magistratus, aliam privatus. Magistra tus habet administrationem gladi. Proinde, li eam regionem, quam obtinet diuino iure, non potest legibus, aut amicis pacificationib. ab hostibus & latronibus tueri, licebit eam tu-

M

clxxvin

eriarmis. Et quascung promissiones Dei habebant Iudices, duces, & reges Ifraelitarum in defendenda sua regione Canaan, quam diuis no jure possidebant, easdem habet quiuis legit timus magistratus in tuenda sua ditione, quam legittime obtinet. Vnde quod in lege dicitur ad Dauidem, aut alium regem: Si exierisad bellum contra hostes tuos, & uideris equitatus & currus & maiore cu habeas adueriari exercitus multitudinem, non timebis eos, ga Dis Deus tuus tecum est. Hocidem ad imper ratorem Romanorum dicitur bellätem aduer fus Turcam, aut aduerfus alium imperii Roma ni, quod Imperator diuino iure obtinet, inuaforem. Privatus autem non habet administrationem gladij, sed proposita est ei ordinacio le gum civilium & publicorum iudiciorii, Quod igitur possidet, aut hæreditate, aut labore, aut alio legittimo iure, hoc si non potest amica couentione a uiolentia aduerfarii tueri, licebitei implorare auxilia legum, & uti publicis iudicijs. Et hactenus legittime agit, & utitur divinis ordinationibus, quemadmodum alías demon frauimus. Q. si uero privata temeritatate arma capellat, tunc egreditur fines fuz uocationis. FACTVS & sibi ipsi iudicium recipiet. EST ERGO SVPER IEPHTHAH SPL RITVS DOMINI) Exhocloco uides. quare Iephthah in epistola ad Hebræos inter fan dos ludices commemorerur, qui per fidem effect

clxxix

effecti sunt robustiin bello, & incursiones ex terorum auerterunt. Sed quid illud eft, ch Ieph thah uouit uotum Dño dicens: Si tradideris fi lios Ammon in manus meas, quodeunce pri mu fuerit egressum de sorib domusmee &c. Hic observandu est,q pro eo, quod nos habe mus, id offeram holocaustum Dño, apud He bræos ira habetur, adicriba em uerba Hebrea, hoceft, והיה ליהוה וחעליהיהו עולה & eru Dñi, & offera ipm holocaustu. Hocuo tu plærice oes Ecclesiaftici scriptores ita intelli gunto lephthah fine discrimine uouerit, fe, fi uictoria ab hostibus reportet, quicgd primu occurrerire domo sua, id in holocaustu oblaturu, unde sentiunt siliam eius postea iugulata & Dño imolara fuisse, Sed cu nup Onolizba chijessem, admonuit me D. Bernardus Zigle rus, hebraicaru literaru professor doctissimus, amicus meus in Christo observandus, co Rabini hoc uotu multo aliter intelligant & expo nat, de nostri scriptores. Nam qd in uoto dicit Erit Dai, hoc Rabinificinterp אם איבו ראו לעולה ליהוה יחיה tant hoc ביהיה מיוהר לעבורת לשי לבה hoc eft, fi no ipm fuerit aptil in facrificit, Di erit. Erit unitu, (leu mancipabit) seruituri Dei b ndi מוֹנית. Etlequitur in uerbis Iephthah, התעקרי hocest, autofferaillud in holocauftu. Nimiru, li eiulmodifuerit, gd offerri li cear. Sentiunt em Rabini, uau coniunctionem M

t

2

boc loco no elle copulatiua, sed disiunctiuam ער Exodi xxj. אברו ואמן percur tiens patrem fuum aut matrem luam. Ermox: חבר ואביר ואביר ואביר ואביר ואביר. aut matri fuz. Vbi limiliter uau diliunctiua co iunctio est. O, aute Iephthah occurrente filia discidit uestimeta sua, & dixit, heu me filia mea merore afficis me & prurbas me, no sic clamat co necesse habuerit ea ex uoto interficere, & in holocauftu offerre, fed gano effer ex illa iufce pturus nepotes ac hæredes, Præmittitur enim היא יחידה אין לו מימצו בי או בת ipla erat unica, & non eratei ex illa filius vei fi lia. Virgines autem, quæ uouebantur feruitio Dei non tradebantur nuptu, sed recludebantur. Vnde fequitur: Et dixit ad patrem luum: Fiar mihi uerbum hoc. Remitte a me duobus melibus,utuadam & deflea, (no inquit morte meam) sed uirginitate meam. Etpostea: Reuer fa est ad patrem suum, & fecit ei notum suum quod uouic, hoc est, mancipauiteam Dño, & reclusiteam. Sequitur: Etipsa non cognouit uirum, hoc est, uirgo permasit, & fuit mosin Ifrael de anno in annu, ibat fili Ifrael 19377 filiam Iephthah, hoc nostri exponiit, ad plan gendű, led Dauid Kimhi exponit hoceft, ad loquendum cum ea,& ad contolandum eam. Idem uerbii pro loqui & fermocinari habes Iudi. v. MIPTE 1371 TITT Loquent iusticias Dni, Et Deut, ca.o. pro

clxxxi

pro eo dd hebraice legit לבביר בחום לבביר Chaldaus paraphrastes reposuit 113 3777 Narrabis ea filis tuis. Hæc lententia uon I phihah mihi maxime arrider, & iudico eam scripturæ ualde consentanea esse. Ab hac de len ena nodiffentit Lyranus, q & fi paruæ authornatis scriptor apud eruditos habeat, in non fuit hebræælinguæ & phraseos eiusigna rus, & sæpenumero, ruditer quidem, attamen haud sinistre scriptura interpretat. Habes sen fam uou Iephthah, reliqui eft, utetia inquiramus genus, aut ratione eius uori, uidelicet, nui fuericuotu licitum, & num licite observari po tuerit, aut debuerit. Ac pfecto, si sentias iuxta Eccleliasticorum scriptorii opinionem Iephthah indiferiminatim uouisse holocaustum. & poftea facrificalle filiam, certe perspicuum est, 0 & notum fuerit impium, & impletio uoti fuerit ram impia ce crudelis. Non enim licet quicqua aduerfus legem Dei uouere, autuotum implere. Hominem autem in morem bo uis immolare, est contra lege Domini. Quare id neck uouere, neck uotüimplere licet. Quan quam enim Iephthah alioqui pius fuerit tame fieri solet ut etiam pij, zelo Dei, qui non est fecundum scientiam, turpiter errent. Quod fi uero, id quod plus probo, hoc uotum difiun clive intelligas, & sentias lephthah uouisse, se quod primum exædibus fuis occurrerit, aut immolaturum in holocaustum si tale fuerit,

0

M in

clxxxů

quod perlegem immolarelicet, aut Domino confecraturum, si no licueritimmolare. Et uo uisse hoc, non tanquam opus pro peccatis latisfactorium, & meritum propter quod victo riam adipifcatur, fed ad teftandam gratitudinem suam erga clementia Dei, & ad commen dandam gloriam nominis Dei, ut & alijaffliv clisin aduerlis suis, non dico, uoueant, sed con fidant in Deum, & nomen eius invocet: si hoc inqua, modo & hac opinioe fentias Iephthah uouisse, certe uotum eius, imprudens quidem est, sed tamen non est impium. Huius enim ge neris uota per legem licebant, queadmodum scriptum est Leuit.cap.xxvn. & Nume:xxx. Et huc pertinent etiam exempla uotorum no ualdedissimilium, Gen. xxvin, habes uotum Jacob. Numeri, xxi, habes uotum Ifraelitarit. Etin psalmis meminitsepenumero Dauid uo torum, uidelicet, quelit post accepta benefis cia prædicare clementiam Dei, & nomen Do mini glorificare. Hoc genus uoti Deo gratifir mum est. Sed imprudenter uouit Iephthah,eo ch unicam tantu filiam habebat, quam non co gitabat primam oium obuiam uentura. Quid ergo?num filia eius necesse habuit uoto patris obedire, iuxta legem. Honora paretes. Paren tibus obediendu quidem ett, sed quantu mihi eft iudici, quod sane exiguti est, sentio hanc fi lia no necesse habuisse uoto patris sui obedire. Quid en madiplam, q pater imprudeter uo uerits

clxxxin

0

n

n

õ

n

uerittuoueat quod in sua potestate situ est, non uoueat quod alienz est potestatis, lam nubere aus non nubere ,ac Dño sanctificari perpetuo colbaru, non est cantum in potestate patris situm, sed requiritur etiam consensus filiæ. Cum igitur lephthah ablog consensu filiæ suæ uotu fuum uouit, non necesse habuit filia uoto patris obedire. Anamen cum postea in uotum pa tris colentit dicens: Si aperuisti os turad Dim facmecum od pollicitus es, mox fit & ipfarea uoti, & necesse habetiuxta publicum sui cosen fum uoto obedire, quiquidem perpetuu cœlibatum servareper se minime impium est. Ad hoc aute uotu hand quace coferenda funt uota monastica, quia illud uouit lephthah ad granz actione, hæc aute uouent ad fatis faciendu opibus & meritis uotorum, p petis, qd eft blafphemū in sanguine Iesu Christi. Illud uotu potuit filia lephthah iuxta legem observare, hæc aute puteft stat rerumonasticarum sub Papatu, no possunt pie observari, vel ga hig susceperunt ea,imbecilliores sunt que ut queat ipsa seruare, uel ga coguntur abulus Millaru simpios cultus fanctorum, & alia contra facra scriptura appro bare & sectari. Quare hoc uoi lephihah non probatuota monastica licita esfe,

CAP. XII.

E CCE AVTEM IN EPHRAIM OR TVS EST) Quod antea Ephraimine

clxxxiin

aduerlus Gideonem conati funt, quemadmos dum capite octavo scriptu est, hoc idem nue aduersus lephthah comittur. Parta enim vieto ria grauissime succensent lephthæ, op non & ipli ad bellum uocati lint, adeogr tantum nego cium lephthæ convictes, minis & armisfacele sunt, ut necesse habeat sese armis defendere. Observabisigitur in Iephthah exemplum cur fus rerum & caluum huius fæculi. Nam Iephi thah cauit antea magna diligentia & pruden tia, ne a cognatis suis post adeptam uictoriam iterum in exilium enceretur, & cum nunc re portaverit uictoriam ab hostibus, uidebatur longe omnium fælicissimus. Sed ecce hæctæ licitas affert seeum magnam inschicitatem. Pri mum enim ingenti luctù afficitur propter filia quam necesse habebat ex uoto Domino con secrare, deinde tanta seditione ab Ephraimitis excipitur, ut maius discrime uitæ suæ inter ami cos subeat, cantea in bello inter hnstes, & mul to foelicior antea fueritin exilio, quuncin prin cipatu. Observa igitur huc esse cursum & sor tem huius fæculi, o nulla magna fœlicitas in hoc fæculo nobis accidat, quin fecum comitem adducat magnam infælicicitatem. Prodest aut hoc ob multas caussas diligenter observare. Principio, ne in prospera fortuna supercilium attollamus, nos iplos arroganter iactemus, & proximum nostrum præ nobis sastidiamus. Quid enim superbires ob fortunulam paulo prospere

0

0

1

3

prosperiorem?manepaulisper, & moxaderie aduerfa, ubi igitur eritfastus tuus ! Deinde ut in prospera sortuna gratias agamus clementiæ Dei, & quicquid id est benefich, quod nobis contingit, non nostro merito, sed divinæ mise. ricordia tribuamus, adeog precemur Dim, ut sicut clementer nobis socicem rerum succesfum dedit, ita largiatur etiam, ut queamus in fi de & spe imminentes calamitates sufferre. Ad hæc prodest has fortunæ uicissitudines etiam ob hanc causam observare, ut deterreat nos ab impierate, &assuefaciar nosme ad foelicita tes huius fæculi per dolos, fraudes, & iniquita tes cotendamus, Cur enim impie tibi parares fœlicitates huius fæculi & En illæ fœlicitates, quæ iustæ parantur, afferunt secum ingentem molem infælicitatum, quid ergo fecumferrent fœlicitates iniuste parize ; Toleph e manibus fratrum suorum liberatus, id scelicitatis iuste colecurus eft, o factus lit præpolitus in domo Putipharis principis in Ægypto , Attamenui de quanta moxinfælicitas eum seguitur. Ac culatur adulteri & conncttur incarceres, & illic plus duobus annis captiuus detinet. Quid igitur accidifferei, sidolis & iniquitate ad hanc præpolituram peruenisset, & inique eam ad ministrasser Dauid peruenitin regnum suum iustissime, sed uideas eu maiores in regno afflictiones habere, chantea in exilio. Quid ergo accidisser ei, li parallet sibi regnum iniuste? clxxxvi

Quare danda est opera, ut non nisi pie & iufte ad foelicitates huius faculi contendamus, quo infælicitates confestim imminentes infidepferre possimus. QVARE VADENS AD PVGNAM) In Ephraimitis habes exemplum arrogantis ignauix, & ignauxar rogantiæ. Ephraimitæenim in periculis timi diffimi sunt,necaudet hostem uelintueri. Vn de Iephthah in apologia fua dicitad ipfos: Vo caui uos, & no liberabatis me de manibus illo rum, Sicubi aute metus abest, ibi maxime in flati sunt. Eiusmodi est ingenium ignauorum hominum, qui cum nihil præclarifaciant, alio rum tamen præclare factis inuident, detrabut, & quoquo modo possunt obscurare eaco nantur. Quales ferme hac tepestate sunt equires quidam thrasones, qui in conuiuns nescio quas cedes & strages spirant, ac Turca ipsum quoad uinum habent, crudeliter trucidant, nonnunquam & iplam Constătinopolim ex pugnant, cum uero post conuiuia Turcaaut alium hostem in prospectu habent, tum uero tanta timiditate corripiuntur, ut non aliter cotremiscant, of si Satanam ob oculos positum OVIBVS ILLE RESPONuiderent. DIT: DISCEPTATIO ERAT) bes iterum in lephthah exemplum modeltiæ, & ficut cum Ammonitis,ita & cum Ephrais mitis omnia prius verbis Garmis experiatur, & dat operam , ut seditiosos aquitate caussa com

clxxxvn

8

O

0

,

0

1

C

compescat. Sed quid agas cu hominibus per fe quidem ignauis, fiducia autem uirium fuare inflais? Ephraimitæ enimintantum non placanturiusta apología Iephthah, ut & arma co traipfum & familiam eius expediant, & Gilea ditas quorum opera uictoria parta erat, foedis convicus ac contumelis lacellant. Gileaditæ, inquiut, funtfugitiui Ephraim inter Ephraim & Manasse, hocest, Nulla est ignauior, & ma gis imbellis familia in Ephraim & Manalle, of Gileadiræ. Atogita Ephraimiræ accusant alios eius uici, cui funtipli maxime omnium obno xij. Hocestingeniu Adami, ut sua uicia in pro ximum reijciat, & quod ipse mali perpetrat, in VOCATIS alio grauiter reprehendat. ITAQVE AD SE CVNCTIS VIRIS GILEAD.) Iephthah init prælium cum Ephraimitis, et uinces eos trucidauit de Ephra im quadraginta duo milia. Hic mihi observa prudentiam militarem in Gileaditis, Cum enim Ephraimitæ fuga dilaberentur, occupauerunt Gileaditæ uada Iordanis, ut illic exciperent fugitiuos. Ephraimitæ autem præ formidine negabant se esse Ephraimitas. Astu igi tur quodam deprehenduntur a Gileaditis. Nam Ephraimitæ habebantidiotismű & pro prietatem loquendi diversum ab alijs Israelitis,quemadmoduin Germania, oes quide ger manice loquuntur, Sueui tamen & Bauari die uerfum genus loquendi habenta Saxonibus clxxxviñ

autalijs Germaniæ populis. Sic & Ephraimi tarum idionimus nonnihil ab alijs Ifraelinis ua riabat. Vbi enim alij literam f. foumantem ex primebant, quali dicas sch, ibi Ephraimita s. blesum pronunciabant. Vnde si Gileaditæde prehendissent quendam negantem se Ephrais mitam, iubebant eum pronunciare hac uoce ולבית fchiboleth. Igitur fi pronunciabat iu x;a luum idiotilmum 7770 Siboleth, prov debat le sua ipsius uoce & interficiebatur. Si gnificat aut schiboleth uel spicam, uel alueum fluminis. Quæres aute, num iuste secerit Ieph thah op non pertulerit convicia Ephramitarii, 1 d gladio uindicaueritset tot milia non hostiu sed amicorum suoru occiderit Respondeo. lephihah fuit legittimus magistratus in Israel, Ephraimitæ autem fuerunt seditiosi, et priores intulerunt uim Iephthæ & Gileaditis. Quare duobus nominibus licuit ei relistere Ephrais mins, tum geleditiofi fuerunt, tum gpriores arma Gileaditis intulerunt. In Ephraimitis au rem forda clade uictis, habes judicium Deiad uerfus seditiosos & gloriosos thrasones, qui eo turpius confunduntur, quo fastidiosius alios præse contemnunt. Post Jephthah com memorantur in hoc capite tres iudices, Eb. zan de Beihlehem, Elon Sebulonires, & Abdon, de quibus nihil memorabile scribitur, ni fico duo ex eis recenfent fuille numerofa pro le fœlices. Ebzan habuit triginta filios & rotidem

clxxxix

ex ex

de

1

cē

iu

1

i

m

h

ũ,

iũ

0,

ıl.

cs

re

i

22

u

d

1i

18

,

dem filias. Abdon habuit quadraginta filios & triginta ex eis nepotes. Acea nunc funt læ cula, ea tepora, n mores, ut magna reputetur infælicitas & calamitas numerosam prole ha bere, sed hæc opinio, argumentum est ingentis impietatis humanæ. Primum enim indicat homines plane exuife soey in hoceft, naturalemaffectum parentum in liberos. Id quod & Paulus ad Romanos scribens, affirmat esse Supplicium impietatis. Quemadmodum, inquit, non probauerunt, ut Deu agnoscerent, ira tradidit eos Deus in reprobam mentemout facerent quæ non conueniebant, repleti omni iniusticia, & alienia charitatis aff: Au, pro quo apud Græcoseft asogysis, hoc eft, qui ad na turæ fenfum obfurduerunt. Cæterum: g funt huius farinæ, quomodo, obsecro norunt ora tionem Dominica precariac dicere, Pater no ster qui scis gd pater sit, & quo animo Deus erga te affectus fit, cum tu exueris omnem affe aum paternum? Deinde arguit ignausam & incredulitatem hominum. Timent enim, ne fi plures habeant liberos, aut necesse habeant multas moleftias in educatione corum fufferre, aut non possinteos honeste nutrire. Atscri ptura docet multitudinem liberorum esse benedictionem Dei. Benedicam, inquit, tibi, & multiplicabo semen tuum sicut stellas corli, & &uelutarena quæ estin littore maris, Etalias; Vxor tua sicut uitis abundans, in lateribus do mus tuæ. Filij tui sicut nouellæ oliuarum in cir cuitu mensæ tuæ. Et mox; Videas silios siliose tuorum, pacem super sirael. Cæterum, nume rosa proles ob multas quidem alias, potissimu aut ob has causas iudicar benedictio Dei. Primum, quod dum liberi excitant in paretibus affectum paternum, eo ipso admonent paten tes, qualem affectu erga ipsos Dominus Deus noster pater cælestis gerat. Deinde, co quo plu res liberos Deus donat, eo pluribus promissionibus pollicetur se parentibus fauore suo affuturum. Singuli enim liberi singulæ sunt promissiones diuinæ siberalitatis.

CAP, XIII.

LUM) Iterum pæm. iterü suppliciü, ite rum liberatio describitur. Fecerunt em, ingt, silij strael malü coram Dño qui tradidit eos in manus Philistinorum quadraginta annis. Cæterum liberatio sacta est per Samsonem. Describitur ergo Samson primum a parentibus, conceptione & nativitate eius. Deinde a strategematibus ipsius. Ac mater eius, erat mulier sterilis, sitautem adnunciante angelo Domini, socunda, & parit Samsonem. Sic Saraini tio erat sterilis, postea autem redditur socunda. Sic et Hanna mater Samuelis. Sic Elizabet mater

do

cir

P2

ne

ıũ

18

d

18

O

1

mater Iohannis Baptifiæ. Hæc funt exempla quibus licernobis fidem nostram in probris &adverlis confirmare. Er atenim in Lege ste rilitas magno probro, Ita que cum Deus has mulieres e probro suo mi rabiliter liberauit, cocipienda est siducia, q & nos in nostris pro bris sit servaturus. Ergo ne, inquies, cuivis fie rili mulieri ex his exemplis credendum eft, co sit futura sœcunda ? Respondeo. Hæc exempla non exigunt talem fidem, ut fterilis credar le fœcundam fore, sicut illa mulieres. Sed tale exigunt,ad qualis confirmationem ea facta & scripta sunt. Non autem sunt facta ad signisicandum omnem mulierem sterilem fore soe cundam, sed ad confirmandum, o Deus sit auxiliator in probris fiue magnis fiue parvis. Quare si ob naturale vicium expositus sucris probro, confide, DOMINVS certiffime liberabit te, eo modo quemiple elegerit. & eo tempore, quod iple decreuerit. Libera io cer ta eft, sed modum tempusque liberandi Deus CVI APPARVIT ANfibi referuat. GELVS DOMINI) Promittitange lus DOMINI uxori Manoah, mulieristerili, filium, qui incipiat liberare Ifrael de manur Philistinorum, & iuber ipsam a uino abstine. re,& nihilimmundum edere. Erit enim (inquit) puer Nazaraus ab infantia fua, Porro, leges & regulæ uiuendi Nazaræorum, scris pre funt in Numerie capite fexto, Nam ut

populus Ifrael ab influvedis ablo verbo Do mini, nouis cultibus divinis arceretur, iuslis Deus Mosen instituere uota Nazaræorum, que his ferme regulis ujuendi comprehendit. Primum ut Nazarei a uino & omni quodin ebriare potest, abstineant, deinde ut nouacula caput eorum non tangat, postremo ut non interfint in mortuorum exequis. Hæ uiuendi regulæ institutæsuntex uerbo Domini, nout iuftificentfactorem, aut ut meritis horum ope rum expientur peccata, & reddatur Deus pro pitius, qua impia opinione hypocritæ obler uant uora & regulas monasticas, sed ut sint ex ercitia & rudimenta uluendi sobrie, quibus Nazaræus non iustior, sed aprior & liberior reddebatur ad orandum in afflictionibus, aut aliud quid in cultu divino peragendu. Et hæc uota Nazaræorū admonent nos Christianos non ad facienda uota monastica, sed ad sectan dam sobrietatem & sanctitatem toto uitæ no ftræ tempore, Christiani enim ueri illi mona chi sunt qui per Nazaræos adumbrantur. Ho rum enim interest, utnunck operam dent crae pulæ & ebrietati, Cauete, inquit Christus, ne corda uestra grauentur crapula & ebrietates Er Paulus: Nolite inebriari uino. Ac Christia norum caput non tangat nouacula, hoc eft, nihil prophanum aut abiectum fitin Christia nis, sed pili quoca capitis eorum fancti fint. Et Super mortuum non ingrediantur, caueanta mortuams

cxctq

n

0

11

X

us

or

ut

ec os

an

01

a lo

21

ne

te:

ft,

Et

Tje

mortistas operibus que lunt peccata, & linat morruos lepelire luos mortuos, ipli autem lequantur uocationem Dei, Hæ funt regulæ uie uedi, quasta baptilmo uouimus. Quare dan daeft opera, ne und uotum istud uiolemus. Sed guld inquies, fibi iftud uult, o Dominus liberaturus Ifraelem, mittit angelum fuum, non ad uirum, fed mulierem, eamog fterilem, & iubet filium nascendum Nazargum fieri. Diceres monachum non bellatorem promissum. Curnon luber eum armis podus quam regu lis Nazareorum exerceris Ridiculum quidem hoc, guod DOMINVS agit, apparet, fed hic miliuide sapientiam Domini, longissimoine reruallo ab humana prudena distare, Hæcem inchoaroperafus,magna pompa & maiestas te, fed es turpem & foedum exitum forciunture. Exemplum habes in ædificatione turris Baby lonicæ, illa autem inchoat opera fua humiliter & ridicule, sed perficit ea gloriosissime & fapientifime . Nam, quod hic iuber filium na scendum Nazaræum fleri, ridiculum appa ret. & ad futuram Aberationem minime conveniens, attamen hic filius tanta fortitudine donatur, ut stupenda strategemata secerit, & foreillimus omnium hominum fueric, Est autem hæc differentia inter diginam & huma nam sapientiam diligenter observanda, primum, ut humilibus divinatum rerum exos dienon offendamur, deinde ut & in aflictio

N

nibus non impatientes reddamur : Per had enim folet Deus gaudium & falutem inchoare. Dices autem : Crederem & ego uerbo DOMINI, fi ut angelus apparuit uxori Mas noah, ita & his temporibus apparerentange li Dei, & adnunciarent nobis Verbum, LO MINIC Respondeo si non credideris prædica tioni Euangelin de Ielu Christo, quod ribiper hominem prædicatur, profecto nec angelis crederes, imo si angeli aliud quiddam conura Euangelion de lesu Christo prædicarent, om nino non'essent audiendi, tantum abest, utile des ipsis adhibenda esset. Nam Euangelion de gratuita remissione peccatorum propter Chri ftum per iplum met filium Dei, qui superatom nesangelos, in terris prædicatum eft, & confir matum est uffionibus & concionibus prophe tarum, apparitionibus angelorum, miraculis Christi & apostolorum, ac sanguine marty rum. Proinde huic soli fides ita adhibenda elf. ut nec angelum contra ipfum prædicantem OVE CVM VENISSET audiamus. AD MARITYM SVVM) modeftiæ in uxore Manoah, o referat uilione fuam ad maritum. Vxorum enim eft, non ex fesed e maritis suis sapere. Caterum, quedlo Sephus scribit, hanc mulierem fuisse speciolisti mam & maritum e narratione eius concepile Sea duersus ipsam, nescio quam adulteri sulpir cio nem uerisimile quidemest, auamen scriptur ra com

racommedateciam iplum maritum modeltie. Non enim judicat secundit suspitiones id dd inmorofis Zetorypis admodum uulgare eft, nec expellit eam domo, fed uernit fe ad preces, oras util divina villo fuera, rurlus apparent. Quæ preces piæ funt, primum, quod ob fulpt ciones non tradat uxorem ultimo lupplicio, deinde quod perat, ut spiritus probetur. 102 fiannes enim in fua epiftola air". Non chiuis Birhui credendum elle, fed probandam num ex Deofir in uerbis quidem Dei antea a DO MINO confirmatis, non funt poliulanda no oz confirmationes. Nouz autem vistones ex genreciam nouls miraculis, Porro, het ulio, nous & meredibilis erat, primum, quia adnun cabatinulierem frerilem, foecundam fore. De hae, quia prominebat per hunc filium libe fationem al haliftinis, Non quidem noutrerat, forcundam e fterill flert, aut Ifraelitas ab hofti? bustiberari, fed hoc nouum erat, quod hec fte Misdeberer forcunda fieri, & quod hic filius li beraturus ellet Ifractem, Proinde confirmatur miraculo, o angelus Domini pariter in flamma alcenderirin coelum, Observabis autem, o curioficas Manoah ab angelo reprehenditur, Quarit em Manoah angelu, gd firipfi nome; Etagelus rencichac curiolitate respondes. Cur gris nome meu, dd eft, Mirabilis : quafi diceres infolene cerre & admirabile nome habeo, nec qua refert illud scrutari, ca potius inquire, quat

2

N. KET

m

1

10

lis

m ne ex out

oile

ρÝ

W

m

cxcvi

eua scire interest. Sic & Jacob Gen . xxxfi . qua grangelum, dic mihi, quo appellaris nominer led & ipfe uiciflim audit, cur quæris nome me um. Hac autem curioficas fignificat ingenium humanz naturz eiulcemodi effe, quin prical one uerbi Dei, no respiciat ad ipsum werbum, fed ad personam eius, qui prædicat uerbum, Inquirit coditiones persona, non inquireus ritatem uerbi. Quærit, quod fit nomen, quæ familia, quanta scientia, quanta eloquentia, quam admiranda fanctitas eius fit, qui Vera bum Dei prædicat. Non quærit, quam uere, quam fideliter prædicet. Hanc curiolitatem rencicangelus, & docer, non in personam præ dicatoris, sed in Verbum Dei respiciendum STATIMOVE INTELLEXIT MANOAH) Quod hoc loco Manoah & uxori eiuse uilione angeliaccidu, idem fupra dictum est accidiffe Gideoni . In quo enam los co ulliones angelorum explicuimus. Nam a Manoahintelliges hunc uirum, angelum Del fuille, exclamat, morte moriemur, quia uidie mus Deu, hinc adeo evenit, quod Manoalt ex hac uisione agnoscit peccatasua, & uidet faciem Dei iratam. Vbi autem Deus apparet iraius,ibi nihil aliud elle potelt, quam desperatio, non tam uitæ corporalis quam omnis salutis. Quid ergo in tanca afflictione faciene dum efte profecto non est ulla spes reliqua, nisi in Euangelio & promissionibus diving graile.

a com

ari

0.

D.

12

2.

14

c,

m

m T &

di d

li-

lec

et

is

n

r.

gratiz. Vnde hoc loco concionatur mulier marito fuo Euangelion , & recreat eum, ne In desperatione pereat. Si Dominus, inquit, nos veller occidere, de manibus nostris holo caustum & oblationem no suscepisset &c, hoe est, non admirabiliter nobis apparuissen Memorabile verbum mulieris, quod nobis in om nibus afflictionibus maximo ului elle potelle Sienim peccata agnoscimus & sentimus nos ob peccara danatos, tune uerbum istud mulie ris in consolationem nostri accommodandum est nobis. Si Dominus nos damnare uellet. no duxiffer nos in agnitionem peccatore noftrorum. Reuelatem peta, non ut condemnet nos. fed ut feruet. Item, cum afflictiones imminent, & puramus pos perituros, cogirandum est: Si Dis vellet nos pdere, no affligeret. Affligit, n. omnesslum que diligit &c. PEPERITITA QVE FILIVM) Quod Deus promiserat hoceciam pftat. Eftem Deus uerax, feruanfo promiffi, Vocaturaut nome fili Samfon, fed ratione he nois scriptura non tradit. Thu Tchemelch solem significat. Inde Samson, qua lidicas, solarem.

CAP. XIIII-

Descendit ERGO SAMSON.
Descripta coceptione, nativitate & ado lescetta Samsonis, describuntur nunc mauor sia sacta esus, quibus suxta uocationem suata

excuin

incepitIfraelitas a Philiftinis liberare. Ac prinz cipio ducit, repugnantibus quidem primum parentibus eius, deinde autem confentienub. uxorem de filiabus Philistinorum, quo perco lugium occalionem quærat rebellandi Philifig nis .. Atorin hac historia multa observatu di gna funt. Primum habes in Samfone exemply prudentiz, quod & si potuisser divino iure al que ulla ciuili caufa, Philistinis bellum inferte, quippequi fuerat ab utero matris in hocol ficium electus, ut Ifraelitas de manibus Philip finorum liberaret, tamen ut nulli hominum offendiculum daret, si absqueiuili accusatione Philiftinis bellum inferret, querit bellandi caul Sam eciam coram hominibus iuftam ac legitiv mam, Erquærit eam per coingium . Mira res, coningium alias foletelle pacis & amicicie co gnatorum & affinium inter lele occasio. Same son aut grit per illud occasione distidi & belli. Hoc exemplo principes interdu per colugia & fordera, q pacis funt no pacem, fed occasione inuadendi & occupandi alienas regiones grat Et hi imitantur gdem aftit Samtonis, fed non eadem fide hoc agere possunt. Quod em facilit non zoua pocanone, sed iniqua alieni imperi affectatione facifit. Quod afft Samfon fecit, ex fide fecit, fuit enim divinitus uc catus ut Philifti nis bellu inferret. Vnde etin epiftola ad Hebte os inter exempla fidei comemorat Deinde ha bes in Samsone exemplum obedienæ &reug rennæ

ib,

cō

fti-

di-

ūle

abl

of

ili

um

one

icu

es,

m'

&

ne

råt

on

ex

ifti

te

2

rentiz quæ debetur parentibus. Quang enim Samfon spiritu Domini præditus erat, in du cenda tamen uxore authoritatem parenture quirit. Viditinter Philistinas uirginem sibi pla centem, quam non copular fibi per lenones autlenas, non ducit eam clandestino contraetu in uxorem, sed appellar parentes suos, Vi diinquiens, mulierem in Timnath de filiabus Philistinorum; quam quaso, ut mihi accipiatis uxorem Immane, quantum ab hac Samfonis modestia distent imph mores liberorum qui hac tempestate uiuunt, Hi enim laudi sibidus cunt, si in contrahendo matrimonio parentes fuos cotemnant, palam citra omnem uerecun diam iactantes: Mihi, inquiunt, non parentibue ducam uxorem. Sed Deus tantu contem prum in liberis no feret inultum. Ad hæc pro ponitur exemplum moderationis in parentibus Samfonis. Hi enim, & fi primum proauthoritate sua deterrere conantur filium a matrimonio peregrinæ uxoris, quippe qui pro fua prudentia timent matrimonium Ifraelitæ cum Philistina incommodum et periculosum fore, tamen cum Samson perstaret in suo pro polito, non cogunteum ad ducendam uxorem quam nolit, sed permittit ut ducat quam uelit. Tametli enim ea litauthoritas parenti, ut fine ipforum confensu liberi non debeant contrahere matrimonium, & interfit parens pum un pro lua pradeiia imprudenti & lubita

neo liberorti calori, in contrahedo matrimo nio cum inæqualibus perionis, obuiam eane, ramen ea authoritas non est cocessa eis, ut illa tand tyrannideabutantur, & liberos cogat, uel prorlus a matrimonio abstinere, uel cum tali persona consugium inire, quæ parentibus cantum, non item filio placeat. Sicenim data. est parentibus in liberos potestas, ut tamen in terim non auferatur filio libertas eam rencien di-quæ inuito pro uxore obtruditur, & cam petendi que animo suo arrideat. Honeste igit faciunt parentes Samfonis, quem primu authoritate lua conatibus fili reftitillent, & uidee rent filium ab animi fui fententia dimoueri no polle, non exigant eum tanqua contumacem exædibus, non exhæredent ipfum, fed reline quanteum fuæ libertati,& filium ad concilian das nuprias cum Philiftina comitentur. Magis enim consultum purant, authoritate paterna administrare quod non approbant; de permit tere fillo, ut quod probat, pro inconsulta animi fui temeritate administret. CVNQVE VENISSENT AD VINEAS OPPIDI APPARVIT CATVLVS LEONIS)

Primum strategema Samfonis, que nulla arma in many habuerit, dilacera uerit tamen folis manibus catulu leonis in frusta quali hoe dum. Stupenda fortitudo, Leo enim bestiarum fortifimus eft. Vincitur tamen a Samfo ne. Hacuidoria fignificanto eft, co & li Saran,

qui

qu

fit de

SE

bu

qu

SC

tat

8

er

in all

in

10

ge

le.

fc

ni di

fte

lic

u

n

٤

qui obambulat tanquam leo rugiens, fortior fit omnibus hominibus poteft tame fpiritu ft deifugari. QVOD CVM SVMPSIS-SET-IN MANIBUS. Hac ideo describunt, utuideas unde Samson ænigmans sul quod postea sequitur, occasionem acceperit. CVM ERGO CIVES LOCI ILLIVS VIDISSENT EVM, DEDERVNT EI SODALES) Honestas nupriarum describitur. Iuuentus enim non dat operam ebrietati & impudicis choreis, sed proponit inter se & dissoluit znigmata, que ut honesta funtex ercitia ita ingenium acuunt, mores format, & interdum pietatem adiuuant. Fuiffe aute huno Illius gentis morem, uidelicet proponere libi inuicem enigmata & diffoluere, testatur etiam Josephus, qui tradit Salomonem, & Hiram re gem Tyri ænigmatibus & problematis inter le cerralle. Cæterum, nos in erudiendis adole scentibus in utrach fere partem peccamus, aut nimium ad dextram, aut nimium ad linistram declinantes. Etenim adolescentes aut in mona steria includimus, ubi non sunt nisi difficiles & moroli fenes, aut permittimus eis omnem licentiam. Quanto latius effet fic eos tractare. ut honestis exercitis occupati, nec nimia indulgentia in omne sceler ugenus ruerent, nec nimia duricia & austeritate animi eorum fran gerentur, & ad omnia civilia & Eccleliastica officiainutiles reddemmur. DABO VO-

BIS TRIGINTASIND ONES, Sindones Suntindulialintea, Mutato riæ aute uestes sun noux runica. Hoc uero quod Samfon dillol uen anigma promitit, nihil aliud eft ch quod nos uulgodicere folemus. A pedibus ufq, te de nouo uestiam, si ænigma meum solueris. DE COMEDENTÉ EXIVIT CIBVS. ET DE FORTI EGRESSA EST DVL CEDO. Hoc est enigma, quod Samson Phi listinis iuuenibus proponit. Estautem antithe sis que multo jucundius sonarin Hebrea lin gua Gin noftra. Ereft fentetia, Qui omnia alia deuorar, is præbuir ex fe cibum, quem alij de uorent. Erqui in omnes eft trux, crudelis etim manis, is exhibuit de le id quod est ualde iucu dum suaue & delectabile, Opponuntur enim inter le, deuorans cibum, & præbens cibum. Item, crudelis & iucundum. CVNQVE ADÉSSET DIES SEPTIMUS, DIXE RVNT AD VXOREM SAMSONIS) Philiftini non possumt foluere anigma. Quod igitur, non possunt solerti prudentia ferutari, hoc conantur dolis & minis difcere. Aggre diuntur uxorem Samfonis . Minantur iplit familia eius exitium, nili extorqueat folutio nem znigmaris a marito fuo. Vxorigitur his ministerrita, aggreditur Samfonem blandis chs, ut folutionem ænigmatis eliciat & popu lo suo reueles Samson auteminitio blandicis uxoris lux foruter refilit, & uirum agir, non cam

ram fortem quam prudentem quod fecretura a parenilbus ablconditum, necuxori reuela-Teublierit. Quanta enim mala uiris qui fey creta uxoribus fuis revelarunt, ettenerint, te-Mantir pallim ueterum historiæ. Sed ut scires fien eiusdem elle, & corpone & animo fortem effe, perfuadetur tandem Samfon lachrymis muliebribus, & qui fecrerum foum caelaue ratparentes, tam imbecillis animi eft aut non pofficillad uxorculam cælare. Enqui vicerat leonem non potest uincere lachrymas mulie bres ET INCITAVIT EVM BPIRITVS DOMINI) Hic mihi ui de mullam illic benedictionem Dei effe, ubi res malo dolo agitur. Cum enim Philiftini non pollent folertia anigma foluere, & time vent neprobro infeidæ, ignauiæ & stuporis breerentur, vertunt fe ad dolum malum, quo solutionem anigmatis discant. Sed qui dblofe probrum enalifie fperaveranchi copdictum non tami le pum vicinos suos 28 to nant genem Philiffinovini in exfrema mala.

Propter hanc enimitem Acalones, qui & ipsi Philistini erant, a Samsone trucidantur & spoliantur. Vaor legitima deresinquitur, & alteridatur. Regio Philistino rum deus statur, & multa alia mala, que postea se quuntur, Philisis accidunt. Quare non est quod speres pescelicem doli mali successum habiturum

DESCENDIT ASCALONEM ET

C. ...

PERCYSSIT IBI TRIGINTA VIROS

Si hæe Samlonis facta ableg Samlonis perfona & uocatione confyderaueris, profedo plus & barbara & Scythica funt. Quid enim erudelius, Gad foluendum debitum tuum in proximos graffari, & ipfos trucidare ac fpo ligre CQuid inhumanius quam ob fuellitatem muliebrem, leginimam uxorem derelinque ret Si enim male habuit Samfonem quod uz or prodiditarcamem Philiftinis cur lpfe prior non continuit or luum cura muliere exigit saciturnisatem quam iple non præstitit & Sed 'hæc facta cum Samfone confyderata, non possuntiniquadici, Samionis enim uocado eratut Philiftinis mala inferret, & quacung posser occasione eos opprimeres. V nde addi tur hoc loco: Inchaviteum Spiritus DOML NI non spiritus Satanz. Proponitur autem nobis Samfon, non ut abic uocatione Det proximis nofiris mala inferamus, fedutid fu dium cam vehementiam & diligentiam in up carionenoftra adhibeamus quam Samion in fuz uocationeadhibuit

ra

m

tel

tra

gh

en

ipl

ein

oñ

Q

da

ob

Ho

81

CHAPPIES IN VICTOR

POST ALIQUANTULUM AVAITEM TEMPORIS) Samion fedaia indignatione utilitat uxorem fuam una cum munulculo, fed invenit cam aberi traditam.

Quanci

Quanqueten locer elus uellet iplidare ford rem uxoris iuniorem & pulchriorem, noluie rame cam Samion accipere, ut habeat fultam caussam adversus Philistinos. Hic lam uide quo confilio Samfon noluerit uxorem duce re de filiabus Ilrael, fed de filiabus Philiftins. Non enim id fecit uel libidine vel contempts parentum, led ut hoc colugio occasionem ex ercendæ luæ uocadois quæerat Philiftinis ma la inferre, inquireren. Hoe igitur exemplo admoneanur parentes, ne fint difficiles & inexo rabiles, fl quando liberi ipforum contrahans marrimonia abicy confilio & confenty fuo. Quancienim liberi fine authoritate paretum contrahentes peccent, tamen nihilominus interdum fleri potelt, ut qui ita matrimoniti con trahant, divinirus copulent. Deinde vide mas gnam foceri Samfonis imprudentiam, Cum enim Samfon abiffer iratus, suspicatur focer iplum nung rediturt, nec expectat reditum eius, nec rem nunchs explorat, fed fuis fufpie nonibus credes, flatin filia fuam alteri tradita Qua imprudentia conficie Philiftinos in inges damnum (Regio enim iplorua Samfonedeuaffatur) & fe ac familiam fuam in extremam internitionem, Philiftini enim combufferunt ob hanc caussam & mulierem & patrem eius. Hocexemplo monenturomnes tam parêtes diberi, ut in caustis matrimonialibus nihil te caere, & e folis suspicionibus agant, Sutenim

tovi

1C

00

fti

m

fer

SC.

pa

lu

Lift

Du

cla

CH

Aũ

tan

fili

DO

œn

SA

Pei **c**oi

QUI

lcu

pes

tui

ma

Ciu

miablencealiquadiu conluge, moxalierum conjugem quærunt, Suntitem, qui concepta suspicione adultern de coinge statim adalind mairmonium alpirant dicentes, fugam conjugis & adulteriu, leparare matrimonium. Ac uerum quidem els matrimoniu propter adul terium, & propier fugam conjugis, in aliquis bus calibus juxta leges feparari, led de his rebus prius publico tudicio cogno cendum. diuoritum legittime pronunciandum eff. Ne mo em debei in lua iplius caulla iudex & reus leu actor elle. BONAM CAYSAM HA BEO ADVERSVS) Faciam, inquit, Sam fon, wobis malum, Quid hoc? num hociulis a Samlone diciture Nonne lex requirit ut etta Inimicis benefaciamus quomodo igit Samo Ion recte dicit, faciam uobis malume Sed mez mineris hæc uerba non elle hominis priuati, led eius qui pocatus est a Domino, ad affligen dos Philiftinos. V nhæe uoxin Samfone rantundem valer, ac li privatus quilpiam dicerer Dabo egenis eleemolynam. PERREXITA OVE ET CEPIT TRECENTAS VVL Cui ex uocatione Deilicet bellaret occidere hoftes, huic euam licet oibus belli iu ribusin holtem graffari, uidelicet, depopulari agros incendere domos, abigere iumenta, & lique funt hujus generis. COMBVSSE RVNT TAM MVLIEREM Hicprimum vide uer PATREM EIVS) rillmum

ccvii

billimum elle quod Salomon air Quod timet impius acciderei. Vxor enim Samfonis & pa ter eius, timuerunt, ne si Samsonem non circu geniant dolis, & arcanum eius prodant Philis stinis internitione a Philistinis pereant. Sic em minati fuerant uxori Samfonis, Si non perfua feris uiro tuo ut indicet ænigma, incendemus se & domum patris tui. Quod ergo & ipla & parens eius timuerunt, ac iniquitate cauere vo luerur, hoc acciditeis. Deinde observa in Phi liftinis uarietatem & inconstantiam aura popularis. Ante em locer Samfonis magnus & clarus apud Philiftinos habebatur, o dolis cir cumuenerit Samsone & nomen Philistinum a pbro inscitiz & stuporis uindicquerit. Nuc aur posto nomine eius aduersis affligunt, mu tant fauorem in tanti odium, ut & ipfum & filia eius igni coburant. Hæcideo nobis ppo nuntur, ut caucamus, ne malis artibus fauore populare nobis paremus. Talis em fauor pro cemium est maximi odi. OVIBVS AIT SAMSON: LICET HÆC FECERITIS) Percuffic (mquii) tum humeros tum femora corum magna plaga, hoc estatrucidavit quolgung obuios Philiftinos, flue claros five obcuros, fine forces fine imbecilles, fine principes liue uulgum,ides fecit quoquo modo po quit. Quid autem hac Samfonis crudelitate in manius recquis alius Samson apparet, si facta clus iuxta externam speciem colyderes of cru

delle queda & immanis belua, que nec Deum nechomines requirens, in quosus obuios p furore suo graffeture Quid enim iniquius co ob unita delicum totam regione deuastare! Quid frem iniquius, of punito a ciuibus male factore, nihilomin in reliquos ciues graffari; id quod e Samfone fieri uidemue. Depopula tur enim agrum Philistinorum, propter soceri fui unius sidelicer hominis iniquiratem. Deit de, ramedi Philistini supplicio affecerant soce rum Samfonis, o filiam fuam alteri tradidiffet, tamen Samfon non exatiat hoc supplicio, fed quoscunctorie nanciscit, occidit. Dicas Sam Ionem publicu larronem, non legittimu bella torem. At Supra monuimus Samsonem coly derandum effetuxta fuã uocationem, qua di uinitus ab utero matris electus & ordinatus eft,ut Philiftinos affligat, Quod igitur fecites fide uocationis suæ fecir. Quod autem est ex fi de peccatum non est. Nobis uero non ipsum factum obedientiæ, fedipla obedientia imitan da est, ut licut Samson sideliter sua vocatione defunctus eft, ita & nos noftræ functioni fide liter feruiamus. ET DESCENDENS HA BITAVIT IN SPELVNCA ETHAM) Bellum oritur inter Philistinos & tribum Iuda propter Samfonem, Primum igitur observa multo majorem justiciæ specië in Philiftinis & in Samfone. Hic enim noluit exaniari, duis locero eius punito, Illi aute affir mant

n

m

n

D

lo

CC

U

ci

ne

Li

ea lic

no

8

mant se nulli molestos fore, si saltem Samson malefactor eis tradatur. Sic fere impijaduerfari maiorem infliciæ speciem habent quam on ambulantes in uocatione DONINI. De inde, sicut supra in Philiftinis erga socerum Samfonem, ita & nunc in Ifraelitis erga ipfum Samfone cognoscenda est inconstantia popu laris fauoris. Hi enim Samfone Philistinos foe liciter opprimente appludebant, gaudebant, Samfonem servatorem suum in cœlumeffere bant. Post autem a Philistinis propter Samsonem afflicti, ita in diverfum mutantur, utipli met ad comprehendedi ipsum, & Philistie nis captiuum tradendum proficifcantur. Ac principio expostulant cum Samsone, Sam-Ion autem responder eis barbare guidem & immaniter fecundum privatorum hominum conditiones, sed pie & iuste secundum suam uocationem. Sicut fecerunt, inquis mihi, ita fe ci eis. Hoc est indicium DOMINI, ut par pari referatur. In lege enim dicitur. Manu pro manu, pedem pro pede, oculum pro oculo &c. Etin Euangelio: Quo iudicio iudicatis, eo iu dicabitur de uobis, Etqua mensura metimini, ea mecientur uobis alin. Sed hoc judicium no licet cuiuis exegui. Namutin rebus ciuilibus no quilibet privatus imperatoria iura exequiturihorum enim executiones magistratibus & præfectis demandaræ funt: fic & in divinis ludicis non cuiuis commissa est executio co

rum fed is, qui speciali vocatione ad hoc divi nitus ordinati funt. Cum igitur Samfon nondum natus, in hoc munus a Deo lanctificatus fit ut gladio & fortitudine fua Ifraelitas a tyran nide Philiftinorum liberare incipiat, quodalie us impie, ipfe pie dicit, sicurfecerunt mihi, ita feci eis, hoc est, par pari retuli. Postremo inges fidei fortiudo in Samfone notanda est. Quaquam enim donum fortitudinis, quo preditus eratinon habebatin sua ipsius porestate, sed u rebatur co prout spiritus dabat, (quemadmos dum & apostoli habebant donum fanandiin firmos, fed non licebateo un nilifpiritus dicta ret.) tradit tamen fe'rex fide capituum tribul Judæ, urab iplis captious Philiftinis tradaturi Quod quid aliud eft, quam fefe præfentanez morti exponere: Sed qui ambulat in uocatio ne Dei, & fidem haber, is certus eft, fele auxilium Dei in media eciam necefficate habituril Vnde cum Philistini triumphantes ei occurrerent, & iam feab hofte fuo liberatos foeras rent, irruit spiritus DOMINI super eum, & ficut lignaigni columuntur, ita uincula manu um eius liquefacta funt, & arrepta putri mandibula afini percuffitea mille uiros. Exempli flupendæfortitudinis, quo comprobatur no bis, non quidem, quod quiuis ligarus possit solvere uincula sun, & hoftes mandibula alini, uel putri stipite occidere, sed quod quicunque anabu.

P

tr

n

P

d

tr

de

bi

8

de

in

7

di

lo

50

ambulat in uocatione Dei, is semper idonea adipiscur instrumenta, quibus in periculis seruetur, ut exempli gratia, si quis uocatus est ad bellandum contra hostes, is si careat armis ferreis, certe præustis sudibus hostes poterit opprimere, si modo in side hostes adoriatur.

ANTIQVI MANDIBULA ASINI PERCUSSI MILLE VIROS).

Sunt qui lentiant Samsonem his uerbis uires fuas iactare, & de fortitudine sua iuueniliter gloriari, ac propter hanc iactantiama DO-MINO sid puniri, ut disceret, humanis uiribus a Deo derelictis nihil imbecillius effe. Sed ego puro hæc uerba elle wikion & carmen triumphale ,quo Samson commendar divinam liberalitatem & gratiam, quod Deus præstiterit uictoriam, ac falutem, non fortitudine equi seu arcus, non acutie gladh, sed putri mandibula antiqui alini, instrumento uidelicet non folum fragili, sed etiam abomina. bili. Soletautem foruffima per imbecillia, & sapientissima per stultissima operari. Vnde & in monumentum huius miraculi, locus, in quo hoc strategema gestum est, uocatur Ramathlehi, hoc est, elevatio man dibulæ, ut quicunque audiat nomen huius loci admoneatur miraculi in co loco gesti, & confirmet fidem fuam, p & Dominus iplum

in uocatione diuina periclitantem, peradmiranda & nunquam cogitata organa feruatua rus fit. SICIENSQUE VALDE, CLA MAVIT AD DOMINVM ET AIT: TV DEDISTI) Adepta admirabili & glo riolissima victoria Samson siti cruciatur, & siti tantii non emoritur. Ea enim est rerumin hoc fæeulo uiciffitudo, utinfælicitatem, fælicitas, & fœlicitatem, infælicitas comitetur, Quo er go Samfon in tanta fiti fele uertit! profecto no ad maledicta, execrationes, & desperationes, id quod impi bellatores in rerum penuria fas cere solent, sed ueruitsese ad DOMINVM Deum nostrum per orationem. Clamauitad. DOMINVM. Tu dedistiin manu serui tul falutem hanc maximam, & en fit morior, & incidam in manus incircunciforum. Hæcuer ba testantur animum Samsonis plenum side fuisse. Dedifti uictoriam, dabis & potum. De disti paulo ante salutem maximam, dabis & falute m minorem. Seruus tuus fum, & ambulo in uocatiõe tua. Non igitur derelinques DOMINE, seruum officio a te demandato fungentem perire. En morior fiti, & ineidam in manus incircunciforum, fed longe alirer fo nant promissiones tuæ, uidelicet, quod libera turus fim Ifraelitas a Philiftinis, & quod per circuncisionem certusesse debeam, te mihi Deum elle propicium, Philiftinos autemin circuncilos, a te abiectos & condemnatos. Ouare

r

-10

.

E

ui

a

0

A

in

d

d

Quare obsecto te, neme in hac rerum menus ria auxilio tuo destituas &c. Ex his intelligis hanc orationem plane ex fide profectam effe. Fit ergo Samfon uoti fui compos, & ecce miraculum. Aperuit DOMINVS dentem molarem in mandibula afini, & egreffæ funtaque Et Samfon bibie, ac rednt spiritus eius & revixit. Et in monumentum huius miraculilocus dietus est, fons inuocantis ex mandibula. Primum igitur observa, quanta sit energia o rationis ex fide proficiscentis. Deinde, quod Deus neminem in divina uocatione ambula sem auxilio suo destituat, nec sinat quenquam rentari supra id quod possit led faciat una cui tentatione euentum, quo sufferre queat. Ridi eulum quidem apparet, quod DOMINVS tribuationtem e dente mandibulæ alini, fed Deusideo operatur sapientiam suam per Rul niciam, ut confundat sapientes. Nam & Israeli tis aquam efaxo per Molen dedit, quod & ip sum humanæ rationi incredibile uidetur, sed observandumest, DOMINVM Deum noftrum citius ferre & efficere, utrerum natura invertatur, quam ut ambulantes in vocation e diuina, & confidentes in Deum, in necessitate derelinguantur.

A BUT QUOQUE IN GASAM ET
A BUT IBI) Hactenus functus est

ccxiin

Camfon uo carione sua in rimore DOMINA Nuncautema timore Domini deficiens, pau lo post dono quor fortitudinis destituitur. Derelica enim uxore legittima, scortationem fectarur, & abitin Gafam, quæ eft urbs Philifis norum, atchibi meretrici coniungitur. Hicery go uidemihi in Samsone humani cordis licen etam, & temerimtem. Cum enim Samfon uide bat fibi donum fortitudinis collarum effe, & li cere fibi exuocatione fua, in Philistinos, que quo modo poffer, graffari, adeog in hac uoca tione prospera hactenus fortuna usus eratieo tandem temeritatis & licentiæ devenit, utexi stimaueritsibilicere, quicquidlibeat, & quia concessum erat, Philistinos trucidare, putabat & fibi concessum este, cum feortis Philistinion Scortari. Nechocingenium in Samsone rantu reperies, fed morbus hic humanű ingeniű na tura occupat. Si concesseris holbus pdam, pu unt sibi licere ecia homicidia. Si cocesseris ho micidiffin hoftes, existimant fibi gelicere ho micidiu inamicos. Concedealis conuiuia. & mox putant libi coporationes & ebrictates co cessas, Magistratus uo cattestad puniendu sub ditos suos malefactores, fed ecce, polici hocsi bilicere uident, abiecto timore Dei putat libili cere, quiduisliber, arquadeo cuidameft ex uo catione ne peccet, aut iurado, autinterficiedo, aut depdandoleghtime, is cotinuo exiftimat fi bi datu elle jut litearei pelerare, illegitime gi-LUIS

. .

wis depredariacinterficere. Hac autopinione & liceria nihil estiniquius, nihil sceleratius Ve enim divinæillæ vocariones, suas babent pso Das, quas no transgrediunt, ita habent & luos finestintra quos coliftere oportet. Vocatuses ad opprimendum hoftem, non ideo uocarus es ad opprimendu tiuem, aut ad scorrandum. aurad peterandum. Vocatus es ad poena infe rendam malefactori, non mocatus es ad diripi endas opesinnosentii civium. Vocatus esad prædicandum fjuangelium, hoc eft, ad foluen dum a peccatis & ligandum peccatores in ter ra,ur & incolo ligarifint pon ideo uocatus es ad denciendos Reges emajestate sua & ad regnahuius feculi administranda, necideo uo caruses ad coedendum petoribus, utiplis im punepeccare liceat. Quare danda est unicuick opera utintra fines fuz uocationis confiftat, nece quod iniquillimi eft, sentiat sibi quiduis. contra omnes leges licere, qui non fit uni aut alterilegi ex uocatioe fua legittima obnoxius. DORMIVIT AVTEM SAMSON VSQYE AD MEDIVM NOCTIS

Eili Samfon contra legem Dei cum Philifti
na scorrat, tamen no destituit continuo fortitu
dine sua, sed liberat ab hostibus. Apprehendit
em ambas fores portæ cu ambobus postibus
et uectibus, impostras quameris suis portat ad
uertice montis que respirit Hebron. Pertinet &
hoc sactum ad stupenda slam fortitudine, qua

O ith

ccxvi

cit

ler

C

ni

u

fu

h

m

fu

de

au

20

ti

m

b

P

Samfon divinitus præditus fuit Quid ergodi cemus! fium quia Samfon foelicem euentum fuz scorragionis habuitssentiendum estipsum scorrando non peccasse. Absit, facta non suno iudicanda e præfenti eventu, fed e verbo Do mini: Quod uerbum Dei più pronunciat, più eft,etiamli in prælentia habeat eventum infoe liciffimű. Quod uero impiű & iniustum pros nunciar, hoc iniquum eft, etiali habeat in præ fentia euentum fortunatiffimű. Nam , c. Dñe nonnunck iniuftleiæ fæljee euentum eribuit. non hocagitut approbetiniufticia, fed urbo nitate & lenitate sua quemadmodum Paulus airsiniuftum ad pomitentia inviter POST HEC AMAVIT MYLIEREM OVE HABITAVIT AD FLYMEN SOREC ET VOCABATVR DELILA) Rerum proponitur nobisin Samfone humanæ maliz gnitatis exemplum. Poliquam enim Samfon prius periculum, in quod fegriatione fua fefe coniecerat, admirabiliter evalit, putat nucob foelicem euentum scortationem sibi non este peccatum, & licere libi impune scortari. Ideo relicto fcorto Gazzo, diuertit ad fcortum no mine Delilam. Arq hoceff quod in Ecclefia sta cap. vin. scribitur: Quia, inquit Salomon, non proferi cito contra malos fentetia, abique timore ullo filij hominam perpetratmala. At tamen peccator ex eo q centies facit mali, & perpatientiam luftetatur, ego cognoui querit bonum

bonum timentibus Deu, qui uerentur faciem eius. Vnde & si Samson diu in scortatione to leretur, tamen eo grausori tandem supplicio afficietur, quo diutius peccatum impune tulit.

VENERVNTOVE AD EAM PRIN CIPES PHILISTINORVM) Principes Philistinorum uident se aduersus Samsonem nihilarmis autuiribus suis posse. Aggrediun sur igitur ipium aftutis dolis, & quod no polfune uirrute, hoc aftu efficere conantur. Arrie piunt auté duas res ad expugnandos animos hominum ualidiffimas, uidelicet, munera & mulierem, quibus Samsonem uincunt, &in fuam potestatem redigunt, Et muneribus qui dem corrumpunt mulierem Delilam, muliere autem uincunt Samsonem, persuade, inquiut ad mulierem, & uide in quo habeat tanta fortitudinem, & quomodo eum superare ualeas mus, & uindum affligere. Quod si feceris, da bimus tibi singuli mille & centum argenteos. Non funtautem aptiora organa chaurum feu munera & mulier, quibus mentes hominum expugnantur. De auro seu muneribus testan tur tam facræ oprophanæliteræ. Munerainquit Mole, excæcant oculos fapientum, & mu tantuerbaiustorum. Et apud Ethnicum: Munera crede mihi placant hoielce deolog.

Et Philippus rex Macedonum, cum arcem quandam ualde munitam oppugnare uellet, & exploratores retulissent, cam aditt prorsus ccxvin

difficilem & inexpugnabilem effe percons tatus eft, num & afinus auro onustus illucae cedere posser : significans nihil elle ram muni eum, quod auro non expugnetur, Demu-Heribus autem manifesta sunt exempla in Ada mo, Salomone, & hoc loco in Salone. Quod Satan in Adamo nulla potentia, nullis uitt busimpetraffer hocimpetrault per mullerem Euam. Ouod in Salomone nullus rex Babys lonius, collaris omnibus viribus fuis effectien hoc effeceruntin ipfo mulieres Ethnicae, 80 ab duxerunt eum auero cultu Dei ad idolattis am . Extaretiam declamatiuncula de mulies rum fortitudine, qua cunda superant, inter ilo libro Eldræ, qui est apocryphus, capite duarto. Hac autem recitantur, non ut admis remuraurum & mulieres, led ut admiremur nofframipforum imbeeillitatem, & agnofcamus eam, quo cauffam eius fcrutemur, ac me deamuripfi. Quid enim potest effeimbeelle lius humano animo, quod a rebus longe om rilum viliffimis & infirmiffimis expugnature Quid enim eft turum aut argentum ili tuim, folendidum quidem, lutum tamen terre! Befi fortirudinem respicias, ferrum longe for tius eft auro. Mulierum autem imbecilliras pu blico etiam dico notatur. Vos etenim inuehes animos geritis muliebres. Et Paulus mulierem docat was infirmum. Cum igitur anie mus humanus his cam utlibus & imbreilliz

bus

2

fi

ft

fi

fi

u

,1

bus rebus expugnatur, qd oblecro humano animo infirmius efte Sed unde hac animi infirmitas originem fuam ducit? certe non aliun de de expeccato, in quodauthore primo no stro parente coniecti sumus. Quare, ut huicin firmitati medeamur & animum nostrum obe firmemus, medendum est peccato. Huic autem non possumus mederi, nisi per Christum Jesum & per fidem que eft in ipsum, nimirum, ut credamus, quod Christus Ielus peccata no ftra expiauerit, & reconciliauerit nos cum Deo paire nostro. Sic enim dabitur nobis spi ritus lanctus, quo latis firmi aduer lus omnem huius mundi potentiam erimus. LOCV. TA ERGO EST DELILA) quæ sit sides scortorum. Scortum fit amatoris sui proditrix. Est autem hoc scriptum in no firidoctrinam, ut hoc exemplo a scortatione deterreamur. Quid enim amas, amando scor num c'amas serpentem, dulci ueneno te inficientem, amas proditricem tuam, si non cor poris & niræ corporalis, certe falutis animæ tuæ. Domus eius, inquit Salomon, uiæ inferorum funt, illac ad mortem iter eft. Samfon enim ingrediendo domum korti, quo obles cro ingreffus profecto in carceres, in excæcationem fuam, & in omnia genera malo rum, quæiplum mox conlequuntur.

CVI RESPONDIT SAMSON, SI SEPTEM RECENTIBUS) Samson pru

dentur admodum aliquoties Delilam elufit, et citra grande periculum fuum experimentum fidei eius sumpsit. Nam queadmodum hi qui noua uascula explorare uolunt, num qua per fluant, non uinum aut oleum, ne magno con fet experientia, fed aquam infundunt: ita pru dentia est, incontinentiam alterius re nec peri culofa nec magni momenti experiri. Cæterii, Dominus non confestim, perpetrata fcorta none aufert a Samfone prudentiam & fortie dinem,bonitas & toleratia eius eft, qua ad per cara conniuer, ut peccatores ad poenitentiam OVOMODO DICIS Q. A. MAS ME) Hæ funt solenes illæ querimo niæ,quibus mulieres uirorum animos aggrediuntur. Proponit aut eas nobis feriptura ut aliena fruamurinfanía, & caucamus ne ciufce modigrimonis expugnemur. ET CVM MOLESTA ESSET EI ET VRGE-RET EVM) Vide uerba Delilæ acutio ra elle erga Samfonem gladio ancipiti. Cum angerer, inquit scriptura, animam eius ad mor semulcy. Vindeigitur uerba Delilætam acuta reddebantur & certe non natura fua tam actua erant, sed peccatum Samsonis reddiderat ipsa acuta. Si Samfon a peccato scortationis rest puillet uerba mulieris fuillent obtulifima.

TVNC INDICAVIT EI COR SV-VM) E futi Samlon mulieri, quicquid ha bet lecreti. Quid ergo, inquies, num fortitu-

do

de

n

21

re

CL

ra

8

lib lifi

tui

be

an

DE

en

ni

ne

los

CO

do Samfonis latuit in crinibus eius, eo co fue rit Nazaræus & At fuerunt & muldalin Naza ræi, qui tamen non fuerunt tanta fortitudine præditi quanta Samfon Respondeo, Imma pisilla fortitudo qua Samfon præditus erat. donum Deifuit Samfoni collatum, non propter sanctitatem observantiz Nazarzorii, sed propter gratuitam Dei misericordiam. Et con ferebatur Samfoni tantisper, dum in uocatio ne sua ad quam ab utero matris uocatus erat ambulabat. Vocatio autem eius erat, ut uiueretiuxta leges Nazaræorum, hocest, ut noua cula non tangeret caput eius & ut liberaret Ilraelitas a Philiftinis. Cum igitur beneficio Dei accepisses admirandam uirium fortitudinem, & abuteretur ea, no ut iuxta uocationem fuã liberaret Ifraelitas, sed ut cu meretricibus Phie Listinorum scortaretur, ac se fortitudine sua tunum in scorratione sua servaret-& effutiret mus lieri, quod tacitum esse oportebat, futilitatece fua efficeret, ut contra of lex Nazaræorum ha bet, raderetur, iusto Dei iudicio factum est, ut amineret fortitudinem fuam, no quidem pro piter rafos per fe crines, fed propter inobedientia scortationem sutilitatem, & abusum do nia Deo collati. Cæterum amilla fortitudie nestatim capiunt eum Philistini seruunt ocus los eius, & duxerunt Gazam uinctum aneis compedibus, & clausum in carcere molere fecerunt. In illis enim gentibus crant mola in

ħ

ft

E.C

C

p

p

P

n

C

P

n

h

carceribus, quas capriui circuagere cogebant tur. ut & captiuitate & labore affligerentur. & utpanem gratis non absumerent. Memorabile & horrendum supplicium in Samsone,qu ab utero matris fanctificatus, Rupenda fortitu dine præditus, admirādis strategematibusda riffimus, & populi Dei princeps tam feda poe na & ignominia afficiatur, ut a scorto prodat, & hollium fuorum captions fiar, qui oculos eius eruunt, & concludunt eum in carcerem; ut necesse habeat, ueluti abiectissimus servus molere. Sed hoc exemplo declaratur ira Dei, primum aduerlus scortationem, ut scortato res hoc Samfonis supplicio admoniti, abiniquitate sua relipiscant. Hi enim, & sinon mox perpetrata scortatione afficiantur externa poè na, tamen hoc exemplum certum ligillum eft, ærernam maledictionem, nili relipuerint, eos manere. Dicitenim Paulus: Necofcortatores negadulteri regni Dei hæreditatem accipier. Deinde declaratur & ira Dei aduerfus futilent loquacitate. Postremo aduersus impium abu fum donoru Dei. Samfoni collarum erar do. num fortitudinis ad liberadum Ifraelitas. Sed is neglecta uocatione sua, abutebatur dono suo ad scorrandum. Iusto igitur iudicio Dei amittit donum fuum et affligirur. Sic magifira tus haber donum maiestatis & potentiæ ad de fendendos subditos suos autolentia hostium, & hominű facinoroforum. Si ergo abutitur. hoe dono ad opprimendos ciues & subditos suos, in propinquo est, utamitiat illud. Dives & sapiens habent dona, ut egenos & stultos adiquer. Si igitur donis suis ad uoluptates aut oppressiones pauperum abututur, nihil aliud reliquum est, nisi ut is turpiter destituantur.

ET PRINCIPES PHILISTINORVM CONVENERVNT) Descripta sunt pec cata & Supplicia Samfonis. Describunt nunc peccata & Impolicia Philistinorum. Ac primite guidem postquam Philistini clauserunt Sam fonem in carcerem, peccant impietate, immo lantenim Deo suo Dagon (de quo multa in priori libro Samuelis, capite quinto) hostias magnificas, & adscribunt el victoriam super Samfonem, adeogrprincipes & uulgus (hoc enim folet lefe ad mores & religionem princi pum suorum comparare) exclamant: Tradidit deus noster adversariff nostrumin manus noftras: Colere autem facticium deum & foeli cem rerum euetum ipli acceptum ferre,eft ver rum Dam Deum nostrum contemnere, abijcere & blasphemia afficere. Qua impietate, gd porest maius excogitari : Sicut em Dis Deus nofter folus eft creator omnium rerumita for lusiple colendus eft, & huic foli acceptum ferendum eft, quicquid prospera fortuna alicui arriferit. Sed habes in Philistinis hoc loco per Spicuum exemplum humanæimpieratis. Hæc enim fere eft hoium qui carent uerbo Dei im

pieras, pex forlici rerum euentu, qui ipliscon singit, non relipifcant ex impletate, nec perum Deum agnoscere discant, sed porius impietatem fuam iustificent, & eam maiori studio se ctentur, Nam querus Das Deus nofter Phili stinis uictoriam dederit luper, Samlonem, no ideo factum eft, quia deus coru Dagen uerus deus, & religio iplore uera religio fit, fed quia Samfon peccauerataideo traditus est Philisis nis utaffligeretur propter peccata. Adhec ma ditus eft Philiftinis, ut in iplo agnoscerent seue ritatemiræ Dei. Si enim Deus non parcit fan Aificato ab utero matris fuz, & principi electi populi sui, sed tradit eum alienigenis affligen dum, quid non suppliciorum inferet homini busimpfis, ab utero matris impuris, & idola colenubus : Attantum abeft, ut Philiftini hæs agnoscant, ut potius sibi omnia prospera pro pter captum Samsonem polliceant Sic Turce multas reportant uictorias a Christianis, non quia Mahumeth, quem colunt uerus deus sit, & Chriftus Das nofter facticius, Abfir, fed ga Christiani peccauerunt, & in supplicio Chri-Stianorum admoner Dis Deus noster Turca ut relipiscat & cogitet, si Deus non parcit eleto populo suo, quomodo parsurus estimpie genti Turcarum: Sed uide humanam impieta sem, Ex forlicitate enim sua non relipiscit Tur ca, fed potius arguit fuam impietatem & cray delisatem, elle lummam pietatem & iusticiam.

E

m

re

cfi

a

Gü

Co

de

E

Deinde peccant Philistini securitate. Nam cu comprehendissent Samsonem, ita secure epu lantur. & conginantur, utexistiment nullius bominis potentiam tantam elle, quæ pollit ip lis mali quidpiam inferre. Any hic morbusho minibus peculiaris elt, ofiance profpero reru eueru fecuri, fed hæc fecuriras fuum haber fup plicium, quemadmodum mox lequitur . Po-Gremo peccant eciam Philistini contemptu mileri & calamitoli hominis. Cum enim læta retur cor eorum, non funt contentisquod eruerint oculos Samfonis, & incluferint eum in carceres admolendum, fedoutaddantafflis ctionem afflictioni, & insultencei palam, pro ducunt ipum e carceribus, ut ante eosludat. Estair, arrox et immane crime, calamitofo ad dere calamiratem, & meretur crudele supplici um.In memoria, inquit Pialmus, redeat iniqui nas patrum eius in colpectu Domini, & petm matris eius non deleatur. Quarer quia non est recordatus facere mifericordiam, & perfecuto eft hominem inopem & mendicum, & copiidum corde mortificare, Sed quide num Phili ftini impune ferunt, ta atrocia crimina: Negua quam. Deus non pepercerat dilecto suo Sam ioni, & parceret impis illis nebulonibus. Vi deamus igitur quo lupplicio afficiantur, lam. ingt Criptura, capilli Safonis renasci ceperat. Ergone una cu capillis creuit fortitudo eius? Diximus antea, capillos non fuiffe caufam for

indinis, led forthudinem elle granitum do num Dei. Amilitigitur Samfon hoe donum, non quia amilit capillos, sed quia propter per catum amilit gratiam Dei. Cum autem effolfis oculis in carcerem coniectus effet, non fa tis fecit quidem poena fua pro peccatis fuis. (peccata enim uehementius irritant Deum, quam utpossint explari humanis uel operib. uel passionibus.) led tamen per poenamade monitus eft peccatorum, & ductus eft in agni tionem eorum. Agnitio uero peccatorum pri mus gradus est ad relipiscentiam. Agnitioni peccatorum addit Samfon fidem, & credit, quod habeat remissionem peccatorum pro pter semen Abrahæ. Nissenim fidem concer pifferin afflictione lua, non potuiffertam efficacem orationem coram Deo effundere, qua lem mox audiemus. Relipuit igitur Samfon a peccaris fuis in carcere, & reconciliatus effet DOMINO Deo suo. Reconciliarus autem cum Deo, crescente celarie, recepit & donum fortitudinis fuæ. Quare, cum ductus effer in theatrum Philiftinorum, & ad columnas, qui bus imminebat domus, politus effer, inuoca uit Deum dicens . DOMINE Deus, memen to mei, & conforta me modo Deus &c. Hec oratio nihil minus uidetur, quam ex fide profecta. Dicitenim Deus. Mea estultio & ego re pendam, Quomodo igitur posset Samionex tide dicere, Vlcifcar me de hoftibus meis, & pro

ui

texxvii

pro duobus oculis unam ultionem reciplante Hooperindeuidet, ac fi fur diceret, Domine, da mihi ut pipere furer. Aut latro Domine. fortunatum redde latrocinium meti , Sed ob fernandum est, o cum DOMINVS ait: Mea estulio, significar quidem in sua folius potesta repositam esse ultionem, & nulli hominum licere eam privata temeritate ulurpare, no aut negat, cam non posse homini ad hoc divinis sus ubcato & ordinato copetere, None & alias DONINV Sair, Prouer, cap vin, Meum efteonsilium, & æquitas, mea est prudentia, mez eft fortitudo : quibus uerbis hoc quidem Ognificatur quod fotus Deus anthor lit confi liporudemiz & fortindinis, non autem nega arr, quod hace dona non conferantur a Deo hoibus utiplisiuma diuinam uocatione utat. lam queadmodii forniudo corpalis dono dei collara erar Samfoni, ira eciam dono Dei uoca sus estadulciscendos Israelitas & fe, imprincipentiraelitarii, de Philiftinis. Ipfe em,ingtangelus, incipier liberare tfrael de manu Philiftinorum. Proinde o orauiout reciperet fua for mudine, & alcifcatur le de hoftibus fuis, pfedoex fide oravit & spulato . Acppemodu calis fuit oro in nocatioe fua glis fuitoro discipuloru Christi-Acripia estin Acrisapost.cap. 4. Dieingit, aspice in minas corum, & da fer uis mis, ut cu oi fiducia loquant fermone ruit manu ruam porrigendo in hoc ut fanatio & fi

ccxxviii

gna & prodigia ædantur per nomen fanctiff li milelu. Voenim discipuli uocati fuerunt ad predicandum Euangelion de Jesu Christos & ad redarguendam impierarem Pharifaicam ac potificiam unde & precant , ut Dominus uocationi corum afpiret, & fortunet cam : ita & Samfon uocatus erat ad pugnandum cum Philistinis, & ad inferenda iplis, quinq posset mala. Rede igitur peatur, ut Dominus largia. turipli uires ad exequendam hane uocatione & adultionem capiendam de hoftibus fuis. Sed quid illud eft, quod apprehensis columnis addit: Moriatur anima mea cum Philiftinist nunquid percat, fibi ipfi mortem inferendos Iterum observandumest, alivdeste, uocationi Dei oblequi, aliud le iplum, fua terrieritate, pe riculo morais obijcere. Qui enim fine uocatie one Deiperieulo mortis sese exponunt, hi cer te tentant Deum & peccant. Samion aut hoe loco feruit uocationi Dei-Quare, cum expos natfe perículo mortis cum Philiftinis, non pes cat, fed oblequitur Deo. Acidem facity quod hi, qui ex fide proficilcuntur in militiam cons tra Turcas. Quid enim hi aliud faciunt, & @ fuam witam morti uenalem ferar & fi pij funt. ficiecum coguare ferio folent. Libentifimo animo morici cum Turcis, cantummodo ut Imperator noster uictoria potiatur, & tranquillitas Reipulice Christianæ conserueur. Eadem plane est sententia uerborum Samsonis

t

id

fi

Se

m

nis.magna animi libentia una cum Philistinis uitam amittam, tantummodo ut ipsi interezant, & ego ao his probris, Israelite autem mei a tyrannide eorum liberemur. Hæccerte non est omnino impia, sed tum ex ingenti side, tum ex animo patriæ amantissimo profecta.

CONCVSSISOVE FORTITER CO. LVMNIS CECIDIT DOMVS) eftultio, quam Samfon de Philistinis recipit. Hoc est supplicit, quo afficienter Philistini propterimpietatem, fecuritatem, & crudelitaremipforum. Erantenim in ea domo oes prin eipes Philistinorum, & in tecto circiter triamitia uirorum & mulierum spectantium ludentem Samfon, Cecidit igitur domus super om ries principes & cæteram multitudinem, quæ ibi erat, Multock plures interfecir Samfon mo riens quam ante uiuus occiderat. Vides autem hicin Philistinis, quem exitum habeat primum dolus. Dolo enim comprehenderunt Samsonem, non virtute: & putabantse runc fortunatos, cum dolus promouisser. Sed nune uides quem exirum habeat impius dolus. Deinde uides eciam quo evadat impia Idololaria Adhac; quanta confusione pude fiat lecuritas. Postremo, crudelitas & immifericordia in milerum. Hac omnia habentin Philiftinis foediffimum exitum. Ac moriunt quidem simul Philistini & Samson, sed exitus mortis longe omniti diverliffimus eft. Philifti-

P in

ni moriuntur in impietate. Vnde & sempleterna internitione pereunt, Samson autem quia resipuerat in carcere, moritur in side & uocatione Dei. Vnde per mortem ingreditur in sempleternam scelicitatem. Et haud immerito in epistola ad Hebreos in catalogo san ctorum commemoratur.

CAP. XVII-

F VITOVE EO TEMPORE VIR QVIDAM) In his sequentibus car pitibus ulgad finem libri ludicum, feripuna uarija exemplis indicat, quam confuse, incom polite, inordinate, inciviliter, & impia omnia cam in ciuili politia, quam in religione, in eo populo,qui caret legittimo magistratu, geran tur. Et quanquam impius tyrannus ciuibus luis granis eft, ac propemodum intollerabilis, samen historiz qua nunc lequitur lignificant tyrannum magistratu sungentem, multo tolerabiliorem Reipublice elle, quam si populus able magistratu uiuat . Primum autem inordinationis & impletatie exemplum, quod hic scribitur, est Micha quidam Ephraita, qui instituir cultum divinum contra legem Dei,& fanctificauit filium luum in facrificulum con tra ordinatione diuine legie, Cateru Iolephus uidenursentre hanc historia facta esse, no post morrem Samionis, led polimone Iolua, ciin Ifraci

CCXXX)

Ifrael nondum uel Judex uel rex electus effet. Vicuncy autem hocfele habeat, certum eft, eo leu pre quo hac gefta funt, nullum fummit & publicum magiffratum Reipub. Ilraelitica præfuife. Sic enim hic fcribitur: In diebus illis non eracrex in Ifrael, led unufquifq quod fibi redum uidebatur hoc faciebat. Historia igitur de Micha fic fefe habet: Micha dixit matrifuz: Mille & ceniu argeteos quos separaueras &c. Hoc iuxta Hebraam ueritatem fic legendum est: Mille & centum argenteos qui sublati sunt tibi. & execratus es (furem) quemadmodum me audiente narrasti, ecce hi mecum sunt, ego Sustuli eos. Ex his & sequentibus verbis facile connei poteft hanc remita cotigiffe, o Micha clam fustulerit matri fuz mille & cetum argen teos, quos illa ad inftituendum cultum diuinu recondiderat. Cum uero mulier de furto con quereretur coram filio, & furem execraretur, ac indicaret le eam pecuniam ad cultum diuinum uouisse, Michareligione devotiois com morus, reddidit marri fublatos nummos, & admonuiteam-ut uotum suum impleat. Hos igitur mater recipiens, collaudato filio ob pie tatem, curauitsut sculptile & conflatile ex illis fieret. Quod cu accepiffet Michainftituit in do molua phanum, & ponens in illud imaginem conflatilem, parault uestimeta sacerdotalia. & impleuit, (hocelt, fanctificauit & confecrauit, quemadmodum habes in Exodo cap. xxix.

cexxxii

de consecratione sacerdotum) unius filiorum fuorum manum, & factus eft ei facerdos, Arch ita omnia, quæ ad peragenda facra prinere ui debanta Micha ermatre eius instituta sunta Pri mū igit uide mihi cauteriatā colcientiā Michel Ob furtu.n. quis lege diuina prohibitu, nulla colcientia mali afficit. Sed tum demu le Satane mancipium fore existimat, si furto suo impedi mento sit, ne cultus divinus, cora Deo trim pius instituat. Ide pene exeplum habes apud Matth.ca.xv. de liberis trafgredientibus præ ceprum Dei, propter traditione feniorum, Ex hac enim traditione liberi no reputabant pro peccato, si opibus suis parentum necessitati su sta legem no subuenirent. Sed tum demum fe pecçare putabăt, cum opibus fuis cultum Dei hypocriticu non coleruarent. Deindecuma ter dicit; Confectaui hocargentii Dño, exem plum obleruandu est quo coprobatur, o Ilrae lizeno hac opinione idola & facticia facraina ftiruerint, ut alienis dis, sed ut uero Deo servis rent: Dño, inquit, colecraui hocargentu, non dijs Gentiff. Quid ergor num idola & facra fa cticia ab idololatria & impierate excufant, co non uideant impia opinione fieri ? Nequaça. Etenim queadmodum Scythæ no exculanta parricidio, o pro more sugregionis, & amico animo, parentes luos fenio cofectos occiduit, machant, & deuorant,ita nec exculant ab ima pietate & idololatria, qui quantumuis bona.

ut

P

ŭ

T

CI

Sin

n

Ť

72

d

q

CI

9

rexxxin

te fibi uident, opinione, facra contra primum præcepti Dei observant. Primu enim præce più Dei est: Non habebis alienos deos corara me Alieni autem diffunt facra que non funt verbo Dñi instituta, Quare omnia facra a uer bo Deialiena, impia funt, quantucung bona opinione fiant. Q fi præterez & hæc opinio accedit, ut ea facra observentur tanci merita, quibus Deus placatur, & quibus peccara expiantur, ibi tum bis impia fiunt. Hec enim opi nio, co opera nostra satisfaciat pro peccatis, & placent Deum, tam impia est, utetiam ea ope ra & facraque a Deo precepta funt, impia red dat, lihat opinione fiant, quato magis reddit enam ea facra impia, que uerbo Dei non funt inflitura, Ex his nunc uiderelicet, Micham & matre eius tuclonge oium impiflime facere, com existimantse summa pieratem exercere. Faciant sculptile & conflatile in culti divinu. Sed lex Dñi prohibebat sculptilia & conflatilia:faciunt Ephod, hoc eft, superhumerale, ge nus est uestimenti facerdotalis, quemadmodu in Exodocap. xxviii, scribit, Facium & The raphim quod nostri interpretant idola, & ui dentur fuiffe instrumeta ad cultu divinum, de guibusetiam est apud Ofeam cap. in. Aln die cunt Theraphim fuisse, idola seu instrumenta, quæad cognoscenda exipsis futura instituebatur. V furpare autem uestes sacerdorales & inftrumeta diuini cultus extra locu a Deo elecexxxiii

etum, impieras est. Postremo Micha consecrat un vex siliis suis in sacerdotem, qui tamen non erat de genere Aheron. Hoc autem sex Domi ni aperte prohibet, & horrendo interitu. Kor rah declaratum est, impium esse aliunde esex familia Aheron sacerdotem eligere. Esti uero mater & silius eius Micha tantas impietates de signent, tamen existimăt sele sacere cultă Deo gratissimum. Quamobrem id sit; qui a in diebus illis non erat rex in strael, qui authoritate legis diuinz desenderet, sed unusquise; quod sibi, non quod Verbo Domini restum uidebatur, saciebat. FVIT QVOQVE IN TEM PORE ILLO ADOLESCENS)

.

4

1

v.

+

.

,a

.]

.

.

Tametli scriptura causam fuge adolescen tis huius Leuite non comemorettamen quan tum exincompolito eius temporis liatu conij cere licet, propter ea causam a Bethlehem alio peregrinatur, quulgus Ifraelincus Leuitisde cimas iuxta præscriptum legis non daret, nec wictum eis impenderet. Vbi enim non eft le gittima ordinatio magistratus, qui leges admi niftret, ibi no eft ofperes quicquam ciulisis fficiæ a uulgo, etiamli interim propolueriale ges fanctiffimas. Et in quauis Rep. bene confil tuta multo cofultius est paucissimas este leges, feuerissimos autem legum administratores, & plurimas leges, nullum autem legum admini firatorem. Non erat autem hoc tempore rex. hoc est, summus quispia magistratus in Israel,

fed unufquifa faciebas quod fibi rectum uide batur. Ecquid uulgo aliud rectum uidet g fua copendialectari, nihil quod debet exolueres Quare apparet hunc Leuită necessitate famis adactum utalias fedes quarerer. Cæterii, ma nifestum contemptus Dei signum est, si Eccle fiafticis ministris honestus nictus non exhibea tur. Contemptum aut Dei seguit impia idolo latria. Idololatria fequuntur fupplicia & capti witates. Hinceft & Ilraelitz poltmorte Iolua, postquadiximus hanc historiam contigisse. subinde alijs atchalijs captiuitatib obiecti fue rint, queadmodum in hoc Iudiculibro come moratum eff. Porro, quod hocloco Leuitis, poftqualfraelitæ ex delerto in terram Canaan uenissent accidit, idem postea accidit eis post qua ecapituitate Babylonica ad Hierusale rediffent. Sie enim Nehemiz cap.iij. scribit. Co gnoui, partes Leuitare no fuillent eis date. & fugifier unulquilatin fua regione de Leuieis & cantoribus. ET ILLE CEPIT MA NERE APVD HOMINEM) Leuitadi verticad Micha, qui paulo ante nouti cultum Dei fed contra lege Dni inftituerat, & coftitu to widu & amidu, fit facrificulus Micha. Hic adolescens, coru imaginem refert, qui in cultu Dei non diuinægloriæ, sed suo uentri seruitit, existimantes quæstum elle pietatem, docentes qua no oportet turpis lucri gratia, queadmo/ dum Paulus ait. Vide enim quata flagicia hic

adolescens contra legem Domini designess Primum, patitur le ungi & consecrari in facer dotem, cum non lit de genere Aheron, led tan tum Leuitarii. Deinde facrificatin eo locoin quo alege Dñiprohibituerat, uthabes Deutero. xij. Postremo conniuet immo approbat conflatile illud & sculptile quod Michain do mo fua inftituerat. Hec certe funt manifesta im pieratis opera. Ethacagitadolesces, compen dij & lucri fui gratia. Huius impietate imitant hoc tempore qui ob Euagelion in exiliumre iecti, & ad famemadacti, denuo ad vomitum Papisticum redeut, ut in ea impierate fami suz medeantur. Sed quis tandem finis eope pauco tempore uentri luo confulere uidentur sed in terim obijciunt tam corpus di animam fuam in hoc quidem faculo afflictionibus & angu ftis conscientiz, in futuro autem perpetuze in ternitioni. NVNC SCIO Q. BENE FACIAT MIHI DEVS) Ex his verbis apparet Micham hactenus propter impium Suum cultum multis aduersis maledictioibus afflictum fuille (quid enim pollet forlicitatis in impietate effe (") Nunc autem quia nactus eft facerdotem Leuitici generis, sperat fe foelicem fore. Primum ergo observa ingenium impie tatis, q: confidat opibus & cultibus fuis diuinis, ac polliceat sibi propter iusticia operti suo rum omnem fælicitatem. Sed hoeplane efta uero Deo deficere, et opera manuum fuarum adorare.

er

ui

ca

OF

te

di

TC:

Qu

cie

ccxxxvii

adorare. Nulla enim fœlicitas nobis contine git, nili propter folum Ielum Christum per fie dem. Deinde lignificatur & hocin Micha, o tanta fit infcitia humani ingenii, ut existimet opus aliquod elle totum perfectum acfanctus quod aliqua fui parte fanctum apparet. Sicut enim Micha existimat cultum suum divinum nunc totum fanctum effe anhabeat facerdo tem Leuinci generis, e quo genere familia A heron ad fungendum facerdorio fandificata eracinterim tamen no uidet alias impietates. uidelicet, quisadolescens non erat de familia Aheron o non licebatin quouis loco facrifie care, quino erat fas haberead cultum Dei con flatile, ita fere de omnibus bonis operibus iudicachomana ratio. Videns enim externam operis fpeciem bonam effe, putatopus ita per fectum & fanctum effe, ut pollir conftare in its dicio diuino. & fatisfacere propeccatis, acme reri uitam æternam. Sed hæc fiducia exemplo eniam huius Michæ uanifilma apparet . In fequenti enim capite describitur, 98 facerdos & idola a Danitis auferanturei. His autem ab latis, ubi manet fiducia eius, & quid reliquum eieftpræter desperationem ?

CAP, XVIII,

IN DIEBVS ILLIS NON ERAT REX IN ISRAEL) Iterum repetitur, cexxxviii

nullum fuillehoe tempore fummu magilita tumin Ifrael, ut hine intelligas, maximam tile fuille cofulionem inter Ifraelitas, tam in rebus ciullibus gin rebus ecclesiasticis. Cuius rei uel una tatum tribus, nomine Dan, exeplo eftette hac enim & politia ab hoftibus turbabaturies idololatria ab ipfis met Danitis inftituébante propterea qui erat magiftratus qui ipfosab hostibus detenderet; & religione iuxua legem Mosi administraret. Primu enim , tribus Dan coacta eft ab Amorraeis in montana, quemad modum fupra cap;]. fcriptum eft. Affixic tin quic (criptura) Amorraus filios Dan in mon re, nec dedireir locum; urad planiora descede rent. Vinde cirmoniana loca norroes Danitas caperent,necesse habuerunt nouas fedes quie rere, Habuerunrquide fili Dan fua fortem in Ifrael quemadmodifin Iofua capaxix, feribif-Sedpre potentia hostium non licutteis commit occupare. Quid ergo inum potena honium major est promissione & ordinatione diulnas Erarenim Daninis uralijs tribubus Ifrael fun parsin terra Caman, a Deo promiffa, & diul na forte tributa Curigitur quod Deus dedit hoftes auferunt None uulgo diciture Quod Christus dat, non pot S. Perrus auferre. Quo fignificat, nulla creatura tam potente effe que possita nobis idrollere de fauore & potentia Dei nobis darur Respodeo. Verissimi quide eft, Deum effe oipotentem, nec ulla creaturam polle

B

n

B

g

ab

tu

þi

ct

ra

CCXXXIX

polle potedam einsluperare, Sed beneficia dur largit Deus holbus, en largit mera & gra tutta milericordia & clemetia. Quis prior des die Illi, inquir Paulus, & reddeteir Er quid ha bes qd no accepifti (Q fi etia accepifti, quid doriaris quali non acceperis? Quod autem Deus gratuita clementialargitur, hocea conditione largitur, uraut non uelit iftud, quicquid eft benefich auferre, dum clementiam fer wavericaut fi auferat adhuc feruans clementiam welt centuplum iuxta promissionem sua reftimere. Qui li vero quis impletate fua feces ritfele clemenda Deifndignum, & prouocawerte ipfumad iracundiam, ric ira aufert Deus beneficia fua ab impio, ut non uelit amplius benefacere, nifi relipiscenti. Quare, si cui auto runtur beneficia diuina, non estimputandum potentia hoftium, autalteri infortunio, tanquam authori, fed respiciedum eft in manum Domini. Si enim is adhuc clemens eft, certe quod aufertur, centuplum reftituetur. Atque ita beneficia Dei non auferuntur, sed ponus ablatione augentur. Si autem impierate irrita tus eft, nunc agnoscenda eftimpietas, & relipiscendum . Kelipiscentia aute ita clemens & propinius reddit Deus, ut nihil no beneficion in relipifeente effundere uelit. Vnde fi hoc lo co Danice implemibus fuis Deum ad fracum diam provocauerut, manet quidem Deus ve rax & potes qui cum iplis parte terre Canana

promifert, prefitit quocheam, Danitz ament info fupplicio fortem funm amittit. & ab bo fibus pelluntur, quin ueritate promissionum Deinon confitterint. Si autem nullo impieta tis eortem merito hostes przeualent & enciunt eos e possessione sua qua diuino iure habent, profesto tantu abest, utbenesicias divistis pre uent, ut potius ea austiora accipiant. Pro pau ca enim portione terræ ab hostibus ablata, oc cupat mox totam regionem circa urbé. Lais, quemadmodum mox in hoc capite sequitur.

n

ft

n

9

MISERVNT ERGO FILILDAN STIRPIS ET FAMILIE SVE) Hiede exploratione quæri folet, num exploratio fit peccarum aduerfus hanclegem, non occidas quandoquidem per explorationem lapenus merosora urbs & regio cedibus & deuaffacio ni obneiture Observandum igitur est pexplo rationon fecundum le, led fecundum ipfum bellum, quod geritur, aut caulam explorandi confyderandum eftili bellum eft justum & le ginimum, nic & exploratio iufia ac legitima eft, Sic, quodad explorationem attiner, non peccant exploratores, quos Mole e delerto in terram Canaan mittit. Sic non peccantexplo ratores, quos lolua ad Iericho mittit, Si autem belluminiultű & impium fuerit, impia quoq erit exploratio. ET DIXERVNT EL INTERROGA DEVM) Inlibro Nume rorum cap, xxvij, ita scribitur : Eleazar, (qui crat

trat fummus facerdos) confulet pro lofua fex candum ritum Lucis coram DOMINO Inter welles enim facerdotales numeratur ecie am Holen judich. la quo erant Lux & Integri morunde DOMINVS oracula fua dabata quemadmodum alias pluribus oftendimus. Cumigitur Micha infittuerit in domo fua cul Tum diuinum, & confectauerit adolescentem Leufram in facerdorem, fecit quoch ei, ut ante dietum eft, ueftes facerdotales, non Ephod lo Jum, sed eciam Hosen, ut haberet, unde respo la Dévacciperer. Quare exploratores Danitæ mace facrificulum, iuberiplum consulere Dominum fecundum rirum facerdoralem num prosperumiter habituri sint. Et sacrificulus affirmatifier prosperum fore. Et quod affirmanique eda reipla evenit. Quid ergo dicemus? Numquia oraculum huius facrificuli uerum fuitideo sentiedum est Daniras ex pierate Do minum confuluiffe, & hunc divinum cultum Michae, Deo placere, & facrificulum, legittimum facerdorem effer Nequagira fentiendom eft. Danier enim non consuluerunt DO MINVM expicate, quippe quod tam locus qua cultus & facrificulus illegittima erant ad confulendum DOMINVM. Nechic culsus Deo placuit, nec fuit adolescens ifte legitt mus facerdos, ut antea demonstratu est. Qui ergo factum eft, poraculum facerdotis in hoc oco verum efertoc oraculum recenfendum

d

pl

de

RC

fu

fu

tai

25

tit

EH

M

qu

no

QU

no

ide

ie f

HI

CRI

tua

len

(er

aff

gu

estinter ea miracula, de quibus in Deuterono mio capite decimo tertio icribitur. Si furtexes ricinquit, in medio sui prophetes aut qui fom nium uidisse se diças, Es mox, Non audio uer ba prophetæ illius, quia tentat uos Dominus Deus uester &c. Habemus & nos Holen iudi chinquolefi Lux & Integritas. Hocautem eft lefus Christus DOMINVS nofter cuius Eu angelion noftra lux & integritas eft, lam, ecie amí angelus de colo nobis aliud Evangelion adnunciaret, & doceret non Christum elle ex piationem pro peccatio, fed Missam & alips quoidam cuitus divinos, & hanc do armam miraculis confirmaret, tamen non elles ei fides adhibenda, fed pro anathemate judicandusa PROFECTI IGITUR SYNT DE CO GNATIONE DAN ID EST DE ZAA REA ET ESTHAOL) Hicmibi uide co ingens beneficium Dei fit legitumus magiftre us. Quia enim non eratrexin Ifrael qui pua blicum ius administrares ac violentiam cohis beret, ideo Danitæ proficifcetes præter domi Michæad urbem Lais inuadendam, spolians Micham ornamentis templi fui, & abducunt fecum facrificulum eius. Quo exemplo manis festum est, ibi non elle nisi latrocinia, & viole tas prædas, quas non tam hoftes, quamici & ui cini agunt, ubi non est legittimus magistratus Quare si nobis publica tranquillitas, & nostra iplorum lecuritas cordielt, pro incolumitate legittimi

legittimilmagistratus ad DOMINVM orare debemus. Sed inquies, Micha idololatriz ope ram dedir. Quare non estiniquum, quod tem plum eius diripiatur. Respondeo: Scimus qui dem cultum Michæ fuisse idololatriam, actue Ro Dei supplicio factum est, o Michasin cultu fuo facticio confulus fir, ac ornamentis templi fui spoliatus, Estenim confusio, legitumum Impletatis supplicium, & opes quæ ad imple tarem & Saranam conferuniur, iusto iudicio a Sarana diripiuntur, Vix enim dignæ funt. min commodum quendam ulum transferan sura Attamen Danitæ nullo jure templum Miche ornamendis suis spoliant . Primum, quia non erant magistratus Michæ. Quare non licebateis uiolenter in templum Michae quamuis idololatræ graffari. Deinde, quia non fpoliant hoc templam ad abrogandam idololarriam, sed ad restituendam eam in suis familijs. Quare cum Michainstituen do cul sum fuum simpliciter tantum peccauerit, pec cancilii dupliciter, & quod idololatriam infti want, & quod eam ex alienis opibus & uiolenus prædis instituant. Hoc exemplum ob servandum est, unde discamus, aliud esse iuste affligi, aliud iufte affligere. Multi iufte atfliguntur, quos tamen aduerfari iniuste affligunt.

ET PLACVIT SACERDOTI ET TVLIT) Sacrificulus persuasus promissis

ti

C

n

P

n

T

ni

c

D

CL

8

q

PI

U

DI

ir

Se

k

Daniearum, confenticad predam, & una cum iplis aufugit. In hoc facrificulo pulchre admo dum declineatur ingenium impiornm facriff coloru. Cum enim hi serviant ventri suo, qui est Deus ipsgrum, nullam habent rationemie niftern fui, fed rantum reddituum, & eo fe con ferunt derelicta uocatione sua, ubi pinguiori bus, ut uocant, beneficijs saginantur, RESPONDIT, DEOS MEOS QUOS MIHI FECI, TULISTIS Micha abia sis idolis, & abducto facrificulo, de forlicirate & falute sua desperat. Sic enim ingenue faret dicens: Quid mihi reliquum eft fed hoc eft le gittimum supplicit confidentiz in cultus Del facticios, autin res carnales. Cum enim facti cij cultus ab hominibus excogitati & inflitus ti fine, neceste esteos perire. Pereuntibusau tem iplis, necelle eft cam fpem in iplos colloca tam, quam homines in iplos confidentes per rire. Vnde pfalmus air: Simulacra gentium argentum & auru, opera manuum hominum Os habent & non loquentur, oculos habent & non uidebunt. Similes illis fiunt, qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis. Hoc autem non tantum de idolis gentium, fed eciam de omnibus cultibus diuinis, qui ab hominibus ad consequendam iustificationem instituuntur intelligendum est.

POPVLVM QVIETVM ET SECVA

Expugnationis urbis Laismemi niceciam losua capite decimo nono. Et qua hoc loco uocatur Lais, ea in Iofuz uocatur Le lem.In expugnatione igitur huius urbis habes judicium carnalis securitatis. Ciues enim urbis Lais habitabant secure, uiuebantin sum ma omnium rerum abundantia, & dicebant, pax & lecuritas, led ecce, dum nihil tale metuunt, opprimuntur a Danitis, & urbs corum exuritur. Hic est euentus securitatis carnalis. Sicperierunt homines diluuio tempore Noha. Sic perierunt Zodoma & Gomorrha. Sic Paulusait: Diesille DOMINI, ut fur in noche, ita uenturus est. Cum enim dixerint pax & ruta omnia tunc repentinus eis immi-QVAM RVRSVM EX net interitus. TRVENTES, HABITABANT) Da nitæreportant uictoriame civibus Lais, urbem corum igni deuastant, nouam urbem condunt, quam uocant nomine patriarche fui Dan, ecomnino foelicem habent rerum suarti euentum. Quamobrem; num quia meliores & fanctiores erant ciuibus Lais mequack quia quemadmodum ciues Lais erant gentes impiz,ita Danitze erant Iudei impij. Nam spolia verunt Micham ornamentis templi sui contra publicum ius, & instituerunt in tribu fua conira legem Dñi, sculpule quod rapuerant, acco fecrarunt in facrificulos non filios Aheron, sedilios Gerson'e tribu Manasse. Quare.

quod ad pletatem attinebat, Danitæ nil meliores erant ciuibus Lais. Habent tamen fœli
cem rerum euentum & fuperant ciues Lais,
obalías causas, primum, quia Gentes Cananeæ erant a DOMINO in internitionem traditæ, & iudicium eorum iam appropinquauerat. Deinde, quia carnalís securitas soletrepentino interitu a DOMINO puniri. Quo
exemplo admonemur, ut rerum sælicitatem
non nostræ iusticiæ, sed diuinæ elementiæ nos
ad pænitentiam inuitantis adscribamus. Siem
no parcit gentibus peccantibus, quanto minnobis parsurus est, nist resipiscamus.

CAP. XIX

Aliud exemplum, quo primum com a probatur, quanta flagitia designentur, & impunita relinquantur, si legittimus magistratute desuerit. Desnde, quata mala ex impunitis flagicias oriantur. Describitur enim in hoc capit te adulterium uxoris Leuitæ, & uiolentia, qua a ciuibus Gibea huicmulieri illata est, que atro cia flagicia cum impunita relinquerentur, sa dum est, ut propemodum centum milia ui rorum in bello propter eam caussam exorto, trucidarentur, Observandum igitur est, quod

Ċ

cexton

guodubi uetus lectio hocloco habet, Acces bie unorem de Bethlehem Inda, ibi Hebraus lic habet, Accepit libi uxorem concubinam. Erpoftea ubi uems lectio haber: Que reliquit eum libi Hebræuslegit: Et fornicata est apud eum. Diximus autem capite octavo de con-Eubinatu, quod iuxta leges civiles apud uete res hoe folum legitimum matrimonium repurabaiur ; quod contrahebatur inter liberum & liberam. Nam fi feruus feruam, aut liberanellam ducebat, non dicebatur coniugium, fed contubernium aut concubinatus. Hoe autem sic intelligendum est, quod ancilla in matrimonium ducta, & concubina uocata non judicabantur scorta, fed erant coram Deo ueræ uxores. & licebat bona con scientia cum ipsis habitare. Hoc tantum dee rat eis; quod non habebant honorem ma erisfamilias. Liberi enim earum non erantle gittimi hæredes bonorum, sed dabantur eis legata & dona. Vnde & hoc loco Leuita di citur concubinam habuiffe, nimirum, non scortum, (quamuis postea scortabatur & adulterium committebat) fed feruam aut ancillam in matrimonium ductam, carentem ta men honore matrisfamilias. Quod autem dicitur: Fornicata estapud eum, & abijt ab eo. & reversa estad domum patris sui, indicatur caussa, quare a marito suo abierit, uidelicet. O iin

quia comiferat adulterium, & impatiens erat maricalisincrepationis, Hicergouides dinor dinatus fit fratus rerum publicase, ubi non fit magiftratus q publicas leges administrer, Erat enim lex: Adultera morte moriatur, lapidibus eam obruent. Contra hanc autem legempes cauerat uxor Leuitæ. Sedecce manet impuni 12 & in domo marid, & in domo parencum, quia non erat magistratus qui publicas leges administrabat, et privatis hominibus non lice bat pro ipforum arbitrio publica fupplicia all cui inferre. Oblerua præterea hoc in loco mo rolitatem hujus adulteræ, Erat juxta lege mor si obnoxia, nihilominus ramen cum impunia relinqueretur,tantum abelt,ut humiliet lefe co rammarito, & perferat increpationes eius ut porius aufugiatabeo. Quid ergo f num aufu git supplicium Dei nequace . Edi enimmon cum marito reconcilietur, & euadat supplicia bominum tamen no euadit supplicium Deis Quanta enim ignominia afficiatur, & chord biliter pereat, statimin hoc capite lequeine.

SECVTVS EST EAM VIR SVVS.
VOLENS EAM RECONCILIARE SI
BI) Magna est huius Leuitæ honestas, qure
concilietur cum adultera. Quanque nimiusta
lege liber eratab ipsa, tamen maluit saluti adul
teræ consulere, qua libertate uti. Gogitauit
enim, quide Si omnino eam repudies, sestabi
tur sonassis publicas scortationes, & peribit

tam

ccxlix

am corpore Ganima, Siaut reduxerle es. bo pa ipes ell iplam pornitentiam acturam, & ca feacpudice uichuram. Vulgatum dichum elt: Qui nunci cecidit, nunci relurrexit. Semellaplaeft in peccatum, quid fi firmior a peccato refurgeret : Nofti quidem adulteriti eius, fed mon uidifti luspiria autlachrymas quasobco millum adulterium fortallis effudit. Q. fi tu in hospeccatum laplus effes, an non uelles ut tibipornisentiamacturo ignosceresur s'An no Subinde precaris Dominum Deum tuum, ue peccara ma ubi reminan Curigit quoda Deo poltulas, tu idem non præltas conferuæ tuæ f His fortalle autaline rationibus perfualus Lewira quarit ucreconcilietur cum adultera. Od exemplum nobis ualde observandum est, ut admoneamur, ne in delictis aduer fura nos pe petratis fummu ius erga peccantes perlequamur Summi enim ius aiunt fumma iniuria. Ernamelex eft: Quod tibi non uis fieri, alteri ne feceris. Caterum, de adultera, habetur qui dem talis sententia in Proverbijs Salomonis capite xvin, Qui tenet adulteram, stultus & im piuseft, Sed hæc fententia non habetur apud Hebreos, & a græcis interpretibus addita eft. Bona tamen est sententia, sed recte intelligenda, non enim loquitur de adultera relipifcen te. sed de adultera subinde adulteria sectante. Hanc qui tenet stultus & impius est, quia con nivet ad scortatione uxoris, & uerius leno de

maritus dicendus eft. Vnde & Ecclefiafficin air, capite vicelimo fexto: Sicur boum inguit quod mouetur, lta mulier nequam. Qui tenet illam, quali qui apprehedit scorpionem. Qui autem inquiritiustas rationes quibus adultes ram corrigat, ad fectadam pudíciciam redus cat, & cum ipfa reconciliatur, is certe facit off cium Domino Deo nostro granssimum. DIXITOVE PVER ALL DOMINUM SVVM, VENI OBSECRO) Bene con fulit feruus domino fuo. Si enith Leuita fuiffet huic confilio oblecurus, profecto ceffiffet infa lutem, non folum uxoris eius, fed etiam totitis Ifraelis. Non fit autem citra confilium op Do minus Deus nofter interdum feruos pruden tiores reddat dominis fuis. Interhomines em nihil establectius aut contempilius feruis, ufce adeo ut ferui uix pro hominibus computena eur. Habebant quondam Dominitus uitæ & necis in feruos, Inter feruos non cenferur effe conjugium. Leges quædam dicum feruis no fierl iniuriam, flaut convicts aut pugnis impe tatur, quemadmodum, fi quis canem aut por cum pede pullet, no dicitur cani aut porco in iuriam feciffe. Item, Serui quicquid acquirunt domino acquirunt. Breuiter, Serui prope in iumentorum ordine quondam habiti funt? Quare cum coram hominibus ram contemprisint, honoranura Deo, prudenti spiritu confili & alijs donis præ dominis fuis, ut con temptus

dine nompéletur. Solet enim Dominus Deus noster unius rei desectum alterius abundantia compensare. Unde cum Lya uxor sacob de formis esset corpore, donata est sœcunditate. Contra, Rachel pulchra corpore, priuata est dono sœcunditatis. Sic Mose sermone incloques erat, sed donatus erat a Domino magna diuinarum rerum sapientia. Cotra frater etus Aheron uir eloques suit, sed deeratei tanta di uinarum rerum cognitio, quata Mosia Dão concessa erat. CVI RESPONDIT DO MINVS. NON DECLINABIMVS)

Confilium ferui widebatur & imprudes & lonauum collium aut dni Leuime uidebatur prudentiffimu. Non declinabimus inquit, in oppidű gentis alienz, que no eft de filis Ifrael. Sed fi euenturei confyderes, profecto confilit ferui prudentiffimu, Leuitzaut imprudentiff műfuir. Nam o relica Jebus, divertantad Gi bea, occasio est oium eoru malor que postea evenerunc lace od optime cogitati & conful tatuelt, hoc pellime cellit. Quid enim pruden tius of fugere hospicia hostifi & impiori, & di uertiad amicos, qui funt & eiufdem fanguinis & eiusdem religionis & Quid autem peius, ck uxorem rapi , prostitui , prostitutam turpissimemori, & multa milia hominum occidi, hec enim omnia mala e confilio Leuitæ prouenes runt. Cæterum, hoc exemplum no est nobis

propolicum utablecto dono fapientia; denos bus fultencremere confultemus, eftenim do no Del bene wiendum Sed quia exemplismie demus optima confilia sepe fallere, consulter mus quidem optime fuxta uocationem no firam & mensuram doni nostri, attamen non eft confidendum in prudencia ac ratione con filinoftri, fed inuocandus est Das ut confilia benedicar & fortunet. Quemadmodum enim frustra uigilat qui custodicurbem nisi Discu fodieriteam, ita frustra pruderer de rebusco fultat lapiene, nili Dis incrementum pruden pizdederit, Quarein folum Dam et no in pri dentiam noftram confidendum eft. ... SEDE BANT IN CIVITATE ET NULLUS EOS RECIPERE VOLEBAT HOSPIA Clou Describitur immifericordia & inho spitalitas ciuium Gibeatarum. Quanckenim Leuka uictum fecti aduexeras pro familia eriu mentisfuis, & hospicium tantum, non etiam uictum petebat, a nullo rame recipiebatur ho spicio. Talis autem immisericordia argumen tum eft maximæ impietatis, tum erga Deum, tum erga homines. Qui em ram immifericors In proximum eft, quomodo crederer Deum effe respicientem super egenos? Deum esse mi fericordem benefactore : Quomodo item fen tiret hominem alterum alterius carnem effe ? Qui autem tam improbe de Deo & proximo fentit, is certe totam lege præuaricatur . Quas re

reimmifericordia & inholpitalias taum pee cation eft, utuero opere oem lege Dei violet. Porro autem quantum peccarum chinholpie talleas, tantum bonum eft hofpicalias. Qui rei exempla habes in Abraz & Loth & Hebras. PEREGRINVS HABITABAT IN GI BBAD Leuita & familia eius recipiuntura peregrino in hofpicia. Peregrini fere contem on Be wiles habenrur. Sed uides hocloco pere grinum in Gibea honestiorem et magis pium elle oibus ciulbus, Horigitur exemplo difes mus aduenas non commere. Ide exemplum habes in Lothiqui & ipe erat aduena in Sodo mis fed juftior dibus ciuibus. Q aurem hicfe nex peregrinus recipiathofpicio peregrinos. mentweris naturam afferre, ut faucacius his gul eandem conditionem, eadem periculai éa dem aduerfa, quibus nos perfuncti fumus; fu Rineant Vnde Distories moner Ifrachitas hus ius naturalis affectus, & iubet peregrinos & aduenas amare, ga & iplisinquit, fuilits aduenæin terra Ægypit. Quare, cum animaduertis Disnos immifericordes effe erga miferos & afflictos folet & nosin mileriam & afflictione conficere, ut excitetur in nobis naturalis affer Etus, & discamus alis misericordiam exhibes re. Premit nos Das hisannis magna fame & reru caritate. Quamobrems certe præteralias causas eriam ob hanc, op erga pauperes & ege nos immiscricordes fuerimus. Sinitigit Domi

mis nos egere & inediam patizut fensiamus immobisfoliaqualis lie affectus corum qui famem parimmur, Beschaererum earitate dife musproximonofro egeno charitatem exhia! bered INTRODVXIT EVM IN DO MVM SVA More Videhumanitarem have ius fenis i Introducit peregninos in domini fuampræbet pabulum afinis laugt pedes per regrinorum, parat eisconniuium, ac magna animi læticia cum ipliacondinanir. Sed quad ta est huius fenis humanicas, tanta est crudelis tas ciuium fuorum, Qumenim fenex læranes tur cum hospitibus fuis circundederuns cie uesaliquot adolescentes, fili Belial, domuna fenis & magno dambre postulaverunt Leut tam uraburerentur eo Ofacinus nelandum O (celus abominabile. Idem facinus habes Gener decimo nonoin Sadoma: Quidhis adolescentibus curpius Primum fludent cra bulæ & ebrierati; deindembetu uagantur in plareis, & fores ciuium effringunt. Poftremo tanta fcelera audent, ut'ea nec nominare fas fit. Ethacinde adeo euenire folent dum nee parences liberos ad fectandam pieratem edus carie, nec magistratus publica stagicia legitis mepunit EGRESSVSQVE AD EOS SENEX) Magna eft huivs lenis pieras qua liserin Lothlegitur-Mauultenim luam iplius filiam probro exponere, cadarrociffimum ciuium suorum crimen conniuere. Sed quide annon

u

d

fe

M

PI

íu

Id

an non eft peccatum filiam fuam fluoro trade res & non funt facienda mala uteveniant bo nac Rece dieis, peccatum eftmagnum filiam fuam profituere & facere mala ut eueniar bo na: Athic fenex, no proftituit filiam fuam, nec recipitife quid mali facturum, fed uuleminus malum tolerare in fua filia, ut maius malum ca ucatur Minus malum eft, quamuis per fe ma goum fit, filia ftuprari, maius eft viro abutiad werfus nacuram. Tamechaute non funt facien da mala, tamen funtrolerada minora mala us majora caurantur. Quare utmaxima ita prudentillima eft pietas huius fenis, o porius uule foreconmediam familie luz, chin ram nefan du leelus confenire, AT MV LIER PRIA VSOVAM ILLVXIT. VENIT AD QSTIVM DOMVS) Concubina a (cele ravilimis civibus dimilla, ad ofiti domini in quam maritus eius Leulta diuerterat, mortue corruit. Quaquam autem ciues atrox facinus in hanc mulierem delignauerant chocamen nefandissimo & abominabili morris sgenere punis Dominus Deus noster adulterium hulus mulieris quodantea commilerate Habes igitur exemplum quo perspicue uides, o & le Supplicium maglitrarus in Iceleribus tuis effus gias, que magiftrafus cellauerit; non tamen cessat Deus, neceffugies supplicium Dei, Idem exemplum habes in Cain, qui cum occit differ frauem fuu, er non effer qui frauicidium

21/2:1

colve

punherabipfomer Deo ira punitus efteutad fonitum foly uolantis tanchad gladium ceruis chimminentem quouis momento trepidaus riu Quidergo, inquies: delignato fcelere non licet supplicium ratione aliqua effugerer Profecto mnisper non licer, dum non relipueris a scelere. Age uero pornitentia & relipitce, site no folum effugtes supplicium, presertim zees nædamnationis, fed erfam peccattim mum in oblinioni coram Deo madeiur, us perinde se finoweller perpetratum reputerur. Hiere: 10 Propiciaboriniquitati corumy& peccati com non manorabor amplius. Er vaibroini Signa mitentiam egeric gens ifta a malo fuo, quod to curus fum aduerlus ea, agam ocego pomien mam supermalo quod cogiraui un facertui el Eft preserva stiffed hoc loco observandum? minitarion fractius fit gandio huius faculii Namin locero hulus Loulez, in filia eius stin iplo Legita maximum erargaudium, o mari us cum unore fua reconciliatus effen Et huim gaudi argumentum est conuitium quod for cer inflituerat, quemadmodum lupra deferta prum eft. Nuncatir uide, in quantum luctum gaudium iftud uerrarur. Vxor Leuiza ciul bus Gibea rapitur, & nefando mortis genere perit. Quantum puras luctum hac fordiratem & parri & marito, adeocatori familie attulille! Bed hec eft fors rerum huius faculi. Quare in audio memineris luctus, & in luctu memi neris

cdvň

neris gaudij. Er quemadmodum Ecclelialticua feribit in die bonorum ne immemor lis malo rum, & in die malorum ne immemor fis boe BOTUM QVAM CVM ESSET IN GRESSVS. ARRIPVIT CVLTRVM) Leuita hoc confilio diffecat uxorem fuam morruam in duodecim partes, & mittit lingue las partes ad fingulas tribus, ut cum nerno in ter Mraelitas gravitate facinoris ad uindictam commoueretur, uel faltem spectaculi buius horrore & abominatione aliquiad ultionem inuitarentur. Neofruftraheum est huius Leuime confilium. Efficit enim hoc speciaculo, ut omnes Ifraelitæ uno animo ad uindicandum facinus istud pergant, quemadmodumin fee. quenticapite describitur, Huius autem Leuis tæ pietas supra commendata est. Quidergo ad hoc factum dicemus pieras ne est, quod appetat windictam; num innocens judicanduseft Leuita, quod in fua ipfius caufatatum bellumin Ifrael excitet, utin eo penecentum milia uirorum trucidentur & Annon Leuita uidetur omnium horum homicidiorum author elle, & culpa in caput eius recidere: Re-Ipondeo, Cum DOMINVS ait: Mihi uine dicam, & ego recribuam, non de publica & legittima, sed de privata vindicta loquitur. Hie autem Leuita non appetit priuatam uindica. Si enim hancappeinster, no mifister parces dife fecta uxoris ad tribus Ifrael, fed ipfe bellumin

disifier Gibeitis, & ciultatem corum, congreguis lamonibus, oppugnaffet, Nunc autem
nihil ipfe inturize infert Gibeitis, sed appetit uidictalegittima. Vnde & adeos partes uxons
distective intuit, quorum intererat legittimam
uindictam de sceleratis sumere. Czeterum legit
timam uindictam appetere non est impium,
sed est affectus legi diuinze conueniens. Qui
entin uult, ut atrocia flagitia adversus legem
commissa non puniantur, is & approbat sagi
cia, & legem Deiodio habet. Quare Leunz
nihil impie hoc socoagit, nec habet culpă horum homicidioru, quze in isto bello fiunt. Sed
eulpa vencienda estin sceleratos ciues Gibea,
qui officelerate secerunt, impie desendebant.

CAP. XX.

GRESSI ITAQVE SVNT FILH

ISRAEL) In hoc capite describiture
bellum intestinum, quod fili israel gesterum
aduersus Benjamitas. Quanci autem commo
moretur tale bellum, quod ad nos nihil persi
near, tamen multa ueniunt in eo observanda.
Primum, admonemur exemplo straestrarum,
quod non temere negocio inexplorato iu
dicandum sit. Deinde, quod innocens non sit
punieridus cum nocente. Tercio, quod que
approbat & desendir slagicium, & si opere no
designauerit illud, tamen eiusdem culpærepu

latur cum eo qui commilir iplum. Quarto, q nihil fie præfumendum fiducia iufticiænoftræ acuirium nostrarum, sed insticia quidem seeta daeft, attamen confidendum eft in folam eles mentiam Dei. Quinto, quod foelix rerum eu& tus non arguat æquitate cauffæ, ficut necinfoelix, iniquitatem. Postremo, quod iniquitas eciamfi diu prosperum habeat successum, candem tame grauissime & severissime puniatur. Hæc omnia ex ordine uidebimus, Principio, Hraelitæ congregantur ex omnibus finibus fu isa Dan ulig Berteba qui funt duo termini finium fraelitarum, & congregantur numero quadringenta milia peditum, necdum tamen quiequam grave adversus cives Gibea decernum Sed negocium, licur geltum eft ; antea,p beexplorant, quo explorato mittunt legatos adribum Beniamin, in qualita erat Gibea & postulanteos, qui tanti flagicium in uxore Le uitzerommiserungad supplicium. Prudenter sanesquod nec inexplorata caussa in tribum Beniamin graffantur, nec innocentem una cu nocente perdere cupiunt. Arquina hoc exemplum tam mägiftratus, quam privati imita rentur. QVI NOLVERVNT FRA TRVM SVORVM) Beniamitz nec pur niunt sceleratos ciues Gibea, nec Ifraelitis ad pænam legittime eos postulantibus tradunt. fed parant pro eis bellum aduerfus Ifraelitas. Hac igitur defensione faciunt se ipsos affines

culpa dus sceleris, quod ciues Gibea deligna runt . & nune iure reputantur , tance li ipli mle facinus opere fecifient. Non enim inquir Paulus, hi, qui talia faciunt digni funt morte. Berum eciam qui allenguntur ijs qui faciunt EGRESSIQUE FILII BENIAMIN DE GIBEA) Ifraeliue justiffimam habet caulam adverlus Beniamitas, vincuntur came fecundo a Beniamitis, & foeda multoru firage trucidantur. Cur itat Quia DOMINVS uoluit Ilraelitarum exemplo universum or bemadmonere, ne quism ullam æquitarem humanam, aur cauffæ jufticiam quantumuis rectam confidat. Sed in folam mifericordiam DOMINI Dei noftri . Ergo ne, inquies iu xız refert. vel iuftam, veliniuftam cavillam con tra hoftem habere modo confidas clementia Dei Ablic Omnino danda est opera di inte flam habeas caulam. Nam fiiniufta & iniqua habueris, non estaliud reliquum confilming quamut relipifcas ab eatin cauffa dero aqual & justa , hoc omni modo providendum est ne fiduciam tuam colloces in aquitatem caufe fæ fed in mifericordiam Deir Non enim eft in aliud fidendum, quamin DOMINVM Dee um noftrum, Equitas autem cauffæ noftræ non est Deus noster, sed creatura Dei. Cone funditur autem qui confidit creatura. Quare non eftconfidendum æquitate caussa. Acini caussa quideminiqua, nemo potest Deo con fidere

fidere, & Deum ex fide pro auxílio inuocare, proprerea quod Deus maledixerit iniquitatt, & reliftarei. Non Deus, inquit pfalmus, uolens iniquitatem tu es, In causa uero iusta & æqua, non folum licet, fed eciam oportet expræcepto DOMINI fidere promissione eius & inuocare auxilium ipfius. Promisit enim Deus omnibus ambulantibus in vocatione ipliuesle adfuturum, & feruaturum cos . Oui autem habent æquam caussam, ambulant in uocatione Dei. Proinde debent in ea DO MINVM inuocare, & auxilium eius ex fide expectare Deinde monernos DOMINVS in Ilraelitis fecundo uiclis, caussas negociorum non esse judicandas ex eventu. Ifraelitze enim non ideo habuerunt iniuftam cauffam contra Beniamitas, quod bis infæliciter pu> gnauerint. Sic non ideo iniquus est tolepha quod in carceres includitur. No ideo impius est David quod e regno expellitur. Etenim quæ maledictiones aduerlus iniustos perles gem pronunciatæ funt,hæ pro fortuna huius faculi, in pios porius quam in impios, donce reveleur judicium Dei recidunt. Revelance autem Deo tudicium fuum, tunc & pij benedicuntur. & impij maledicuntur.

RALL VENERVNT AD DOMVM DEI ET SEDENTES FLEBANT.)

in Mraelitis devictie, & Benjamitis victori

eclxij

bus pulcherrime depingirur, quomodo fefe gerat humanum ingenium in aduersa & pro spera fortuna. Si enim calamitas aliqua repen tina acciderit, ibi tum uides eos quoq qui ali oqui impi funt, religiosos fieri. Si autem foe licitas aliqua contingatibi nec modum, nec finem arrogantiz inuenias. Hinc est quodif rachte bis deuicti peregrinantur addomum Dei ubi erararca testamenti, flent coram DO MINO sieiunant ulquead uelperam, offer suntholocausta & Telerica, ac consulunt DO MINVM per sacerdotem Pinehas, quid faci endum lit. Contra Benjamitæ prioribus ui etoris elati Deum plane non requirunts sed su as uires & uirtutes admirantur, criftas attol lunt, securi e portis urbis suæ erumpunt, non sanguam ad prælium, fed ranguam ad præ dam festinantes . Quia enim, ut Ecclesiasticus inquit, non cito profertur contra malos fententia ,abice timere ullo fili hominum per perrantmala. Cæterum, quod Ifraelitæ dicuntur ieiunasse usq ad uelperam & obtulisse holocausta, ad eius temporis & Reipublica facra ac mores respicit. Holocausta enim & feiunia non erantapud Ifraelitas instituta ut dignitate & merito horum operum peccata expiarentur, hoc enim fuisset contra fidem quam exigebas promissio de semine Abrahæ. Infeminetuo benedicentur omnes gentes ter re. Sederant propter alias caussas inftituta. In afflictio

cclxin

afflictionibus enim tenatur coscientia de pec caris, de fra Dei & damnatione. Vbiaute con feientia tentatur ibi danda est opera ut confir metur sides de remissione peccatorum, de pla caro Deo & de salure. Sunt igitur holocausta institutain significatione facrifich Dni nostri Jesu Christi, quo peccatum per Christum expiatur espater placatur, ut Ilraelita holocausta offerens; non mereatur hoc opere peccatoru remissionem, sed cofirmet fidem suam, oppro pter seme Abrahæ habeat gratis remissionem peccatorum. Ieiunia autem ulca ad uelperam observata sunt, non ut expiatio pro peccatis, fed utdisciplina qua corpus in obsequio publicorum facroru, retineretur, de qua re alias Sepediatieft. CRAS TRADAM EOS IN MANVS VESTRAS) Hacpmillio Dei observanda est, utex hac judicare queamus quæ lituera caulla propter qua Distradiderit Benjamitas in manus Ifraelitarum, Ha bebantenim Ifraelite a parte fua primu iustam caussam aduersus Beniamiras, deinde eria ma iorem militum numerum. Postremo singularem prudentiam administrandæ rei militaris, id quod in hocapparet, dum infidias posturbem collocant & fugam simulat, quemadmo dum mox fequitur. Quantacuck aut hac fint, propter ea tri non contingit lfraelitis uictoria, sed tantum propter misericordia Dei. Promie titem Deus uictoriam. Vbi auteeft promiffio

Dei, ibi non est debitti, sed gratia & misericos dia: Ergo ne inges, non est curandu de iusticia cauffe. de multitudine militu. & de prudentia rei militaria Clmo maxime curandu est de infa caussa iusticia, ut in uocanoe Dei ambulem? & Deu inuocare, ac mifericordia ei fidere au deamus. Et me Deus tentet, utendum est bonis Dei creaturis, & rebus ad negocium nostrum accomodatis, ut in bello, utendu est militibus & prudena rei militaris. Hæ em creaturæ Del in hoc ordinate funt, ut in bello ipfis utamur. Sed his rebus non eft confidendum. Proinde Israelitæ utunt quidem rebus propositis, mul thudine uidelicet militum fuorum, infidis,fie mulatione fuga, & id genus alis. Sed confi dunt tanti promissione Dei, qua side etia efficitur, utuictoria potiantur. PERCVSSITA OVE DOMINUS BENIAMIN CO. RAM FILIIS ISRAEL) Hoc illudeft dd in Pfalmo >z. feribitur de impis. Vertiramen propter dolos posuisti eis, deiecisti eos di alle uaretur. Quomodo factifunt in desolatione. subito defecerunt, perierunt propter iniquita tem fua. Et Ecclefiafticus: Attame petor ex eq o centies facit malu & p patientia fuftentatur, ego cognoui querir bonum timentibus Deti. qui verentur faciem eius. Nam Benjamire ha etenus prosperrimu in inigeate sua successium habuerunt, fed ecce, uel tandem ad internitio nem ulcz czduntur, & exittum coru quo tar dius

dius eo gravius & atrocius venit . Admonea mur igitur hoc exeplo ut habentes iniqua cau fam no perfequamurea, fed in me ab ipla reff pifcamus, utiudiciü Dei effugientes, falutem sonfequamur. VERTIT AVTEM SE BENIAMIN ET FVGIT DESERTVM VERSVS) Qui incipiunta Dño affligishi no una, sed subinde alia atchalia calamitate ob ruuntur. Præterea quos judicium Dei copres hendit, hi nufqua inueniunt tutum afylum. Amos cap.ix. Non erit fuga eis &c. Vñ Ben Jamine in fugam versi ad deservi contendunt. Sed & illicab Ifraelitis trucidant. A deferto ad petram Rimon penetrant. Sed nec lie stragem effugiunt, adeoch tanta cæde percutiunt, ut de multis milibus fortiffimorum bellatorum. fex centi tantum superstites euadant. In urbe aute Gibea omnia tam homines & iumenta trucidantur, & alia quæ in urbe erantigni comburuntur. Tanta leueritate punitur scelus ciuit Gibea, & impium auxilium quod Benlamita sceleratis hominibus præstiterunt.

CAP, XXI.

T. VRAVERANT QVOQVE FILII ISRAEL) In hoc ultimo capite depingit chinfanus rerum confultor fit præceps ira, & quantum incommodi afferat zelus fine scien tia, Nam cu Israelitæ audirent horrendu faci-

cclxvl

nus civium Gibea, & uiderer Beniamiras non folum no punire facinus iftud, fed etiam fcele raros defendere tantaira exardefcunt, ut con tinuo iudicet totam familiam Beniamin internitione dignam. Quare non flattunt tantife tribum illam bello perfecuturos & oppreffu ros verumetiam iurat fe nulli ex ea tribu filiae fuas in uxorem tradituros, ut etiali aliquigla dium eualerini, ob penuriam tamen uxorum non queant tribum fuam prifting incolumin ti restituere, nece enim licebat per legem conu bia cum filiabus Canançoru iungere. Quand autem Beniamitæ propterfcelera fua,quæ par tim opere, partim consensu perpetrauerunt, tantam iræ ac supplici seueritatem optimeme ritifunt (cum enim fcelus corum no diffimile firsceleri Zodomitico, certe simile quoq sup plicium & internitio conveniteis) non tamen licuit Ifraelitis fine mandato Dei tanta crudeli tatein totam tribum Beniamin graffari, utinternitionem eius meditaretur. lustum est scele ratos punire, modif pænæ transgredi non eft iuftu. Hoftes wincere licet, utcoria ad crudelle ratem abuti no licet. Nebucad Nezari regi Ba bylonis concessum erat, ut uinceret Ifraelitas, & regionem corum devaltaret. Sed cum ille non feruaret modum uictoriaset ut propheta ait, non poneret eis milericordias, fed aggrawaret jugum fuum fuper fenem, audit: Veniet Tuper te mali. & nescies orti eius & irruet fun

per te calamitas, quam non poteris expiare. Eralius, pphera: Hæcdicit Dis Zebaoth, Ze latus fum Hierusalem & Zion zelo magno, et fra magna ego irafcor fuper gentes opuleras, quia ego iratus fum parum, ipli uero adiurauerunt in malum. Quare danda eft opera, ut cum in omnibus rebus, rum maxime in inferendis supplicis mediocritatem serves. Omni bus (inquitille) adde modum, modus est pul cherrima uirtus. Cæterum, qulfraelitæ juraue rint fe non daturos filias fuas in uxores Beniamids, quanquam sit iuramentum iniquum & iniuftum, quemadmodum poftea indicabi mus, tamen declarat, co eo tempore non lícue rit filiabus inscijs & inuitis parentibus, matrimoniu contrahere. Na si hoc filiabus licuisset, & matrimoniti clam initum ratum fuillet, pro fecto juramentum fraelitaru nihil periculi ha buillet, & uanus fuillet dolor, quo postea pro pter iuramentum afflicti funt. lam & Romane legesidem lentions, op ad contrahendu matri monium requiratur consensus parentum, Sic enim inquiunt: Confensum habeant parentu quorum in potestate sunt. Nam hoc fieri debe re & ciuilis & naturalis ratio fuadet, intantum utiullus parentis præcedere debeat. Sola papi ftica impietas ratu habet, quod necciuilis nec naturalis ratio ratum pronunciare potelt. VENERYNTQUE OMNES AD DO

MVM DEL IN SILO) Hiciam fequun

eclavin

tur iufta præcipitis iræ lupplicia. Ac antea qui dem Ifraelitæfatis magnas præcipitantiæ fuæ poenas dederunt, dum bis uicht a Benlamitis discesserunt. Nunc aut sequent alia supplicia. Primu magna pornitentia ducunt, & ingenti dolore afficiunt q in inferedo supplicio Benfamitis iram potius de uerbum Dei in confilii adhibuering Deinde hune dolorem eriam ex ternis operibus declarant. Corperunt magno ululatu flere, suum ipsoru furorem palam detestantur, & fortuna publicam questibus ites rant. Vides poenitentia elle præcipitis iræ comitem, quare iratus nihil aut dicas aut facias donecaffectus iræcoquiefcar. Nobiliseft uok illa Architæ Tarentini, qui cu animaduerteret uillici negligentia, intueretura male meriti-Sumerem,inquit, a te supplicit, nifi tibifratus effem, Celebre eft & illud Athenodori Philo Sophi dictum, quo docuit Cæsarem Augustis iram compelcere. Cum fueris, inquit ille, iratusine quid dixeris aurfeceris, priufqua grav carum literaru uiginti quatuor nomina apud te recensueris. Significans moram ire interpo nendam elle, Eftenim ira breuis infania, quid aure infania fani confulerece ET DIXB RVNT: OVIS NON ASCENDIT IN ECCLESIAM) Nunctande coguntifrae litæ multa follicitudine derestitueda tribu Ben lamin consultare. Qua consultatione prorsus non eguillent, li iultu bellu confilio potius de ira

ccixix

tra administraffent. Itacs cum videas Ifraelicas follicite occasionem quærere restaurandætri. bus Benlamin, memineris, giram non folum pornitentia, fed etia ingentes cura & follicita dines comitent. Quare nisi uolueris teiplum magnis doloribus, curis & follicirudinib ob ncere, fac iram deponas. Irafcimini, inquic Pfal muset nolite peccare. Et Paulus; Sol no cadat Sup iram veftra. Er Christys: Quisquis irascié fratri fuo obnoxius estiudicio, ET POE NITVIT FILIOS ISRAEL SVPER FRATRE SVO BENIAMIN) Ifraeline. renocantob oculos fuos temeritatem, qua no folum tota pene tribu Benlamin deleuerant. sed eua juraverat se supfittibus no daturos de filiabus fuis uxores, ut hoc pacto totă tribum funditus ex Ifrael tollerent. Videamus igit & nos quale fit huius iuramenti genus, ut & de observatioe aut violatione cius sudicare quea mus. Namlicita quide & pia iuramenta oino observari debentiuxta lege: Non assumes no men Dñi Dei tui frustra. No.n, habebit Dñe infonteeum gallumpferit nomen fuu fruftra Hocaut iuramentii od hocloco Ifraelitæ iura runnanec più neclicità fuit. Prima.n.iurarune abloquerbo Dñi exiræ precipitatia no igitpo therunt ex fide iurare, quicad aut non eftex fi de pamelt. Deindeiuraruit adversus ordine Dei, ordinauerat em Deus in Ifrael xij. tribus Interquas & Bentamin no minimas habebat:

benedictiones Dei p Molen pdicatas. Poftre mo iuraruraduerlus charitate proximi. Cum igit hoc iuramentu tot modis illicitu fit & im più nullo modo observari debuit. Vbi emiu ramentű est impiű & illicitű, ibi observatioei multo magis eft impia & illicita. Sed ur maxie tale juramentii no est observandii in no este mere & pfracte violandu, ne rudiores hoces emplo invitatidiscat nomen Difuile haberes & iuramēta ettā pia ac legittima utolare. Quan re lfraelitæ quanto imprudetius antea iuraues rant, tanto prudetius nuccofultant, fi q pado! fieri possir, ut & superstites Beniamitæ uxores nancifcant etipi no necesse habeariuramenti publice uiolare. Primuigit ingrunt, g Ifraelia! ruab exercitu abfuerint, et iurameto no obfirit & line, ut hom filias lupftitib Beniamitis, gra adhuc eraffexcen, in uxores tradat. Ecceaute inucti funt habitatores labes Gilead no fuiffe in exercitu. Quare mittunt duodecim milia ul ron, q pcuffis ciuib.labes, uxorib. & paruulis con, uirgines nubiles referuet; & inuera funti quadringentæ uirgines, q nescierunt chorusi ri, quæ & quadringens Beniamins in uxores traditæfunt. Quæ eftilla inquies barbaries, par retesiterficere, ut filias con abducas (Rndeo. Notta firmiuría ciuibo labes, fed iufte ac legito me abifraelitis plectunt in expeditione enim Ifraelitam aduerfus Beniamitas, oes Ifraelita ad bellű & uindicandű ta horrendű (celusuo) cati

cclxxi

cati funt,& iuratum eft, ut, li quis liraelham au xiliū fuum non conferat, no aliter reputet off eolentiatin facinus Beniamitanz. Vñ & tano Benjamira interficial, Hociuramenti & ppo firm no fuit nec impiù nec iniqui. Na qui in publicis diffentionibus nulli parti accedit, fed expectat rei euentum, is merito inter aduerla rios copuratur. Non aut loquor de his quose no interest fese alienis diffensionibus immisce re. Cur enim hi concerent lele able leginima mocatione in causam piculosam, q ad eos non prineat: Sed de his lograd quos officia & uo cationem prinet, huic autalteri partiin publicis diffentibibus accedere. Hi li ancipite aium interdinerfas partes gerüt, et potius ducut for tunaexpedare, q fidem & officiu luu lectari, optimo iure phoftibus habent. Sunt.n. offi> cioru fuom defercores, & fidei fuæ qua debene Reip violatores. Vnde cu Metius Suffecius ta ancipitem lele gerererinter rem Fidenatem & Romanam-quemadmodű scribit Livius, cor pus eius duabus quadrigis in diuerium diffra Aum eft. Er Solon prudentillimus Athenien fium legislator, publica lege eu honoribus ab dicar, qui orta feditione neutram partem fecu tus fit. Pompeius quoc cum in bello ciuili, ad Cæfar Iulius gerebat, a Roma cum aliquot Se natoribus fugeret, dixit, Se eum qui Romære maneret & fe non fequeretur, habiturum pro hofte & Cafariano . Sic & hi gin prafenti no

cclxxñ

Bræreligionis controuerlia (hæcem caula ad oes priner) sele medios gerut, & nec noua qua vocăt, nec vetere religione lectant, inter holtes religionis cemendi funt. In bello aut od Ifraett maduerfus Benjamitas gefferiir, ancipites ha buerutaios ciues urbis labes in Gilead. & nec Benlamitis nec Ifraelitis fua auxilia miferiit, cit id regreret officiñ eon, fed expectare uolebat euenti rei, & g fortuna cadat, eo inclinare au xilia fua. Quare ut publici hosteslegitijine ab Mraelius trucidant. Dein cu in labes 400, tanti uirginesinuenirent, & adhuczoo. Benlamire reliqui effent, g no habebatuxores inierut ma iores natu confilit de coniuedo ad rapit carti virginu, quæ ducebant solenimore choros in Slo, Arg hoc gdem non uidet iuxia externa specie uiolatio iuramenti, sed potius uiolentia aciniuria aducetis uiris illata. Si aut rem pbe pspicias, plus uiolatio iurametieft. Coniuent emad raptūuirginū, getiā tuxta leges gentiū capitalis est; arqua obieruado iuramentu, tan mabelt, ut obseruet, ut coniuendo ad raptu & exculando cum multo magis uiolet. Hocaut no fuit nec imprudeter nec impie consultatu. Maluerut, naminus malu tolerare ci temeraria iuramenti violatione nome Dfii giuratti erat contemptibile in uulgo reddere. Quare ne his periculolis colilis egeamus, danda est nobis opasut & a præcipitatia iræ, & ab illicitis ac im posiuramentis caucamus.

FINIS IVDICVM.

celxxiñ

RVTHAG

IBELLVS, QVI inscribitur Ruth, & si paruus admodum est, si externā ei? speciē co sideres, magnæt neaus læsunt, ob quas literis mandatus est. Primū em, scriptus est, ut proponeret nobis exem-

plu observate legis, que inbet fratre, aut cogna rum uxore defuncti fratris feu cognatiducere & semē ei fuscitare, glex habet in Deu. ca.zs. Deinde ut cognosceret genealogia regis Davidis. Hæc em Ruth, qin hoc libello describit, fuit auía Dauidis, Postremo, hic libello ad hoc Deipue utilis est, ut sciremus familia Ruth, quæ in genealogia Dñi nostri Iesu Christi comemo ratur, & haberemus ueluti comentarium eius. åd Matthæus in genealogia Christi scribit, Bo oz,ingens, genuit Obed e Ruth. Fuitaut Ruth non ex gente Ifrael, sed e gente Moabitica, qua cũ non prohibitu gdem erat Ifraelitis conubia lugere, attamé prohibitu erat lege ne quis Mo abita ecià post decima generatione intraret in Ecclesia Dni, hocest, ad fungendu publicu ma gistratu, aut dignitate aliquain populo Israel eligeretur. Etaddu lex caufam, ga noluerut uo bis occurrere cu pane & aqua qui egreffi eftis

cclexiin

ex Egypto. Ex hocigit libello magnitudo de mentiæ Dei maxime illustratur, Fuitem Ruth quemadmodu hec historia tradine Moab.ge. te,Ifraelitis abomin abili, adhae fuit mulierum oim ppemiferrima, & cotemptiffima . Primit ,n.ga nuplit Ifraelitæ, habita efta Moabitis fuis coteptui. Deide ga maritu morte amilit, & diuertituna cu focru ad Ifraelitas, duob, noibus milera fuit, & q uidua, & q peregrina inter hostes populi sui uixerit, atq adeo iuxta nome Suum, multis tremoribus & calamitatib. obno xia fuit, Ruth emstinter pieris, tremula fignifi cat. Nam TIT Rathat tremere eft, dd & nos uernacula lingua cii hebrea dictioe couenieti, den Ritten uocamus. Cum aut Dis Deus no fter hanc miferrima & afflictiffima muliere ita respexeritout feceritea auia, primu, clarissimo/ rum & potentissimorū regū Dauidis & Salomonis. Deinde, quod maximu eft, servatoris nostri, Dñi cœli & terræ, telu Christi, quis no admireturimmensam Dei clementia; quis in afflictione politus, hoc exemplo, ad cofirman damfide fua no aiaretur d'Hæc em poter Ruth tm nechacha, nech scripta funt, fed poullimu p pter nos, ut exeplis clemetiæ Dei, qua ille fusci tata terra inopem, & erigit de stercore pauperem,in fide nostra costrmati, bene in oibusaf flictionib, speremus. Postremo eciam illud in hoc loco observandu est, o Das Deus noster no frustra elegerit Ruth Moabitidem in auiam

13

a

ta

ra

d

cclxxv

Christi silifui, nech absocosilio spiritus Mattheus Euangelista hanc diserte in genealogia Christi exprimat. Hac em resignificatu est, qui selus Christus no im ad Israelitas, ueruecia ad gentes altenigenas pertineat, quado ex alienigenis qualdam auias suas elegerit.

CAP. I.

N DIEBVS, QVANDO IVDICES PRÆERANT) Hachistoria facta esse sub Eli facerdote, poft morte Samfonis, testat Iofephus. Iplædares geltæqin hoc libello deferi bunt, in ea tempa respiciunt. In ultimo em holi belli capite recenset, q Boas, qui Ruthin uxo rem duxit, genuerit Obed, Obed aut, Ifai patrem Davidis, q certe facta effe oportet circate pora lacerdotis Eli, de quo in priori libro Samuelis. Q aut eo tempe fames elle facta in ter ra Ifrael fcribitur, nihil noui est. Nam fcriptura idem de sub patriarchis Abraamo, Isaaco & Jacobo factum elle in terra Canaa testat. Ob fa me em necesse habuit Abraam cu familia sua e Canaan ad Ægyptű pegrinari. Ob famê Isaacabiftad rege Palæstinorii. Ob samem eciam tacob cu familia fua in Ægyptum pfectus eft. Hinc intelligis frequentiffima fuille fame in rer ra Canaã, qua Ilraelitæ occuparunt. Non mediocris hæc fuit rentatio aduerfus pmilliones Dei pmilerat em Die le daturu femini Abra

cclxxvi

hie terram fluente lacte & melle. Quis aut earn terram vocaret fluente lacte & melle, q cam fre quente habet fame, & e qua fames habitatores enciteIn fame & fterilitate ne fatis gdem aqua habet, & ru fluniu lactis sperares : led pmissio Dei no eftideo mendax. Primu em foler Dis post pmissiones suas diversum agere, utsidem nostra exerceat, Proinde tam frequente fame in ea terra milit qua pmiferat lacte et melle flue tem, niming, ut Ifraelie haberet occasione exer cendæ fidei suæ, Deinde eciamsi terra Canaan no fuerit ple feracissima oim regionu, & non nud fterilitate affecta fit, tñ quia Dñs addidit uerbum suu, redeiudicat ab oibus pijs ppiet verbum Dei,oim terraru nobilissima. Vbiem estuerbu Dei, credentib. eciam ipla sterilitas fit fertilitas, imo & ipía mors, fituita. QVI ACCEPERVNT VXORES MOABITI DAS) Ruth Moabiris nubir Ifraelicæ filio Eli melech. Vrigitur Spiritus fanctus illuftret inge tem clementia Dei, quaille Ruth mulierem co temptiffimă in fummă gloriz maiestate extulit, describunt ex ordine calamitates Ruth, gbus Subinde magis ac magis ita afflica est-ut existiv mares ea plane a Dño abiecam & Deti nulla prorsus rationem ei habere. Primti em tradit in uxorem Ifraelite, qui quaq fuerit de populo Deisinhoc Moabitis mínime uidebat, q poris se de Ifraelitas p populo Dei reputabat. Et erat hic Ifraelita exul, & exulis filius, tanta egeftate affectus

cclxxvq

affectus, ut p inopia necesse habuerite Bethle hem ad Moabitas migrare. Hoc igit matrimo niñ talem speciem habuit, qualem specie habe retillius Turcice puelle coiugium, q in regioe Turcarum nuberer hoi Christiano q ob same coactus fuillete terra Christianoruad Turcica migrare. Quid aut posset tali puella, iuxta externam speciem, in sua gente, calamitosius accideres Deinde maner cu coiuge Ilraelita dece anis sterilis. Hocauteratin illis gentib. magnu opprobriu. Post decem anos morit maritus eius & fit uidua. Hic ia multo calamitolior red dif qua un gantea fuerat. Quia emapparebat sterilis, & fuerat nupta Ifraelitæ, no inueniebat inter suos, nec maritum, nec tranquillu locu ui uendi. Adhæc cu iteru fames in terra Ifrael de lineret, instituitsocrus eius reuertiad sua patri am, & relinquere post se Ruth & alteram nurum. Hic uideas ingentes mulieru querelas,lu etus, lamentationes, & fletus, gbus fignificant fe loge omniu afflictillimas & milerrimas elles Ite ingt focrus, in domu matris uestræ. Ipse aut eleuata voce flere ceperunt, & dixerunt. Tecis pgemus ad populū taū, fed focrus oem exter ne fœlicitatis spem eis abnegat, Reuertimini,in quiens, filie meg, cur uenitis mecurnii ultra ha bebo filios in utero meo, q ducant uos? & reliqua q lequunt, Postremo Ruth, altera nuru ad Moabitas reversa, adhesit socrui sue & psicisci tur cuipla ad terra lirael. Hoc aut gdaliud erat

ín

fe

10

C

(

ano dico in exilium, sed uere in morte ipsam proficisci. Cogica em mihi, primi muliere, de inde Moabindem, adhæc sterile, pterea uidua, plicifcie patria lua, una cii locru, q lolent odil le nurus, ad terram & populir Ifrael, in quo & gens Moabitica & sterilitas & uidunas maxis mæ abominationi erāt, gd obsecro, hec sibi fœ licitatis in hoc exilio polliceri possett Habes ca lamitates iplius Ruth quas spiritus sanctus no ideo tam loga narratione cotentionum, grela rum & lamentationű, quas muliercule inter le habuerut, describit, co nou fir, si muliercule fle ant, aut rideat muliercularu fletus, sed ut aplificando miseriam Ruth, aplificet ecia clemetia Dei, qua Ruth ex infimis calamitatibus, in sup ma huius feculi foelicitate elata est, uidelicet, co facta sit auia clarissimoru regu Davidis & Iesu Christi Dñi nostri. Quidergo s'nu hocad sola Ruth priner nequati, fed ppter nos factum & scriptum est, ut hoc exeplo assuesceremusad uerlam fortunam no putare nostrum interitu. fed uiam & organii ad fælicitatem . Nisi Ruth p tantas calamitates deducta effet, no ueniffet in lineam genealogie Dauidis & Christi. Ita ni fi nos varas aduerlitatum pcellis lacemur, no peruenimus ad portum tranquillum. Paulus ait: Diligentibus Deu omnia adiumento funt in bonum. Da igitur operam, ut diligas Deum Sic enim aduerfa fortuna tibi in bonum cedit. Sed inquis quomodo diliga Deu me affligete & mukis aduerlis cocutientem Sic diliges, ff

primu agnoscas peccata tua, o meritus sis lon ge maiores calamitates. Deinde si credas co Deus littibi, ppicius, & remiserittibi peta gra tis propter Christum, nec quicos aduersi tibi immittat, nisi uelit maiorem fœlicitatem conferre. Hoc omnino exigit Deus ut de seita sen tiamus, & qui ita de ipfo fentit, is certe non po test se continere, quin tam clemente Deu amet accomplectatur. AVDIERAT ENIM Q. RESPEXIISSET DOMINUS PO-PVLVM SVVM) Exhocloco uides abun dantiam & uilitatem rerum esse donum Dñi. dicitem scriptura: Audierat, o respexisset Do minus populu fuum, & dediffet eis escas. Huc accedit, quod Pfalmus canit: Omnia a te expe cant, ut des illis escamin tempe. Dante te illis colligent, aperiente te manum tuam oia imple bunur bonitate, Auertete aute te facie, turba bunt. Quare in necessitate famis, non est aliud consiliu quo reru abundatia reducato di utler uientes uocationi nostræ relipiscamus & ad Dam clamemus, ac illud gdin orone Daica alias somnolenter comemoramus Panem no ftrű quotidianű da nobishodie, uigilantifide oremus. FACIAT DOMINVS VO-BISCVM MISERICORDIAM SICVT FECISTI CVM MORIVIS) Quidenii Sentit focr 2, the due nurus p maritis fuis mor tuis multa facrificauerint Nequaquam, sed lo quitur de honesta ipsarum uita post mortem

maritoru, & de offices suis q in socrum ppter maritos ia mortuos cotulerunt. Na milericor diam facere cum mortuis no est Missas p peis mortuoru istituere, sed est ppinquis & cogna tis mortuon adhuc uiueubus bnfacere, & ho nestă uită ducere, ne uel uxor defuncta, uel ma ritus uel parêtes uel amici mortui poter uiuen tiū cognatorū aut amicorū turpitudinē male QVOCVNQVE PERREXE RIS, PERGAM, ET VBI MORATA) Vulgatu est, oes socrus odere nurus. Sed hoc loco pponit nobis scriptura exemplu loge di uerlum, Naemi magno amore coplectit nuru fuã Ruth. Cotra, Ruth in tantu diligit focru fuã Naemi, ut no uelit nisi morte ab ipsa separari. Rarissimu exemplu, ideo observabile, ut tam focrus ch nurus ex hoc ronem uitæ fuæ petat. Nã p conjugit nurus fiunt filiæ, & locrus ma tres. Qua igit charitatem debet mater filiæ, ea debet socrus nurui, & qua observantia debet filia marri, eam debet nurus focrui. Quaresi exuant hos naturales affectus, & fiat assoggus, quid reliquum eft, nifi ut inter eas mulieres re censeant, q peiores sunt Ethnicis POPV. LVS TVVS, POPVLVS MEVS, DE VS TVVS DEVS MEVS) His uerbis abnegat Ruth sua getilitatem & idololatria,& tradit lein familia & religionem Ilraelis, quod certe facere no potuillet, nisimaxia fuisset fide pdita, qua fidem paulo post Boas probe com men

cclxxxi

mendabit. Sed cur non sentiamus som sanctil in his uerbis Ruth logius respicere "Na Ruth Moabitis recenset in Genealogia Christi, ut si gnificet Christi no ad Iudeos tanti, sed etiam ad Getes prinere. Vnde gd hoc loco dicit, po pulus tuus populus meus, deus tuus deus me us, quid aliud agit, & p lua uoce oes Gentes Dño Deo nostro offert, & facitexipfis Ifraele & populu Deir Huic uoci non dissimile est qd Plaias ca.n. scribit: Erit, inquies, in nouissimis diebus pparatus mons domus Dñi in uertice montiu, & elevabit sup colles. Et fluent ad eu oes getes, & ibût populi multi & dicet: Venite, ascendamus ad monte Dñi &c. Et Zacharias cap, vin, In diebus illis apphendent dece hoies ex oibus linguis gentit, & apphendent fimbria uiri Iudæi dicētes: Ibimus uobiscum, audiuimus em qm Deus uobiscum est. NE VOCETIS ME NAEMI, SED VOCA TE ME MARA) Naemiad patria fuam reuerfa oibus ciuibus stupori est, pegressa sit fælix marito & liberis, redierit aut infælicifima una tantu nuru comitata. Vñ & ipla luŭ iplius nomen abominat, dices: Ne uoceiis me Naemi, sed uocate me Mara. 7233 significatiucundam, pulchra & uenusta. N72 si gnificat amaram, acerba. Comutat aut Naemi fibi nomen ppter miferias et calamitates fuas, Vocate, inquit, me Mara, gaamaritudine ual de repleuit me oipotens. Egressa sum plena,

n

& uacua reduxit me Dñs. Proponuntautem hæc nobis, ut discamus alione leuiculas, pro ut nobis apparent afflictiones non irridere. Vni cuics.n.fua crux graviffima eft, & quod alteri effet consolatio, alteri fortallis est summa affli-Aio, Sunt mulieres quæ maritimorte & filiorum interitu etianum optent. Sed huic Naemi nihil potuitin hoc fæculo triftius accidere, de marin & liberoru interitus. Suntalie mulieres quæ fterilitatem tan Frequiem delyderet. Sed Saræ & Hannæ matri Samuelis, & Elifabethæ matri Iohanis Baptista nihil potuit calamito. fius contingere difterilitas. Quid ergo falienæ afflictiones no funt ple, lediuxta personacui acciducconsyderandæ. Quemadmodu enim si quis pauperi violenterabstulerit instrumēta arufich fui, tantum ei abstulit quantum auferretregishipm regno suo exuerer. Regnuquidem etinstrumenta artisici no possuntinter se æquari, attamen si ea ad personas suas contule ris, profecto quod regi est regnum, hoc artifici suntartis suæ instrumenta. Ita si afflictiones inter le iplas cotuleris, iudicabis eas maximas, quæ extrinsecus maiorem speciem habent. Si aute contuleris eas ad personas que affligunt, ea sepe afflictio maxima est, que minima appa ret. Quare nemo in sua calamitate deridendus est, sed potius opera nostra adiuuadus. Vnde & scriptura non ponit nobis tantu ob oculos hostiles regionum deuastationes, regum e regnis

gnis fuis eiectiones, & alias calamirates quas iudicamus esse maximas, sed eriam muliebria malaque uiris admodum leuia uident. Propo nitautnobis ea, ut significet Deum no solum magna, sed & parua respicere, & doceat Deti in oibus liue magnis liue paruis inuocandum elle. Nam li spus san Aus dignatus est ea literis mandare & conservare, cur non & Dis Deus noster ea respiceret, & precatem ex side in tali afflictione exaudiret & Deinde, & Naemi no men luum abominatur, fignificat afflicto & perturbato animo, omnia, quantuuis alioqui iucunda, abominationem este. Quare in afflietionibus, quærendum est, quomodo animus pacificetur. Non potest autem uere pacificari nisi per Verbum Domini, seu promissionem Dei. Quæramus igitur in afflictionibus Verbum Dei, & fidem promissioni eius adhibeamus, ut per fidem iustificati pacem habeamus erga Deum p Dnm nostru lesum Christu.

CAP, II.

AD SOCRVM SVAM) In prin cipio huius capitis alia calamitas Ruth describitur, sed p quam ad socicissima sortunam & gloria peruenit, Rogat enim Ruth socru sut pmissu suo ad colligendas spicas in agrum quempia prosiciscat, Quæres argumentu est,

o Ruth in paupereac poemodu medicorum ordine uita duxerit, id gd proculdubio & pe regrinæ & uiduæ grauissimű onus fuit. In Le ge em Deut, z4,ita scribit: Qñ messueris sege remin agrotuo, & oblitus manipulu relique ris, no reverteris ut tollas eum, sed adhena, pu pillu & uidua auferre patieris. Et ne quis exifti methocfibi dano effe, fi manipulos quofdam religrit, addit Lex: Vt bndicattibi Dns Deus euus in oi ope manuu tuaru. Na gd dat paupe ri, aduenæ, pupillo & uíduæ, hoc non hoibus fed Deo dat : fænerat Dño, ingt Salomon, g largit paupi. Qd'aut Deo dat, in remunerato rebnmemore confert. Quid.n.no largit nobis Deus, & immerenbus & nescietibus: Qui ergo fieri posser, utid no copiole copensaret, ådipliex fide & granarii actioe reddimuss Ce teru, o Ruth no nili pmillu focrus luæ i agros ad colligendas spicas egredit, exemplu obedi entiæ eft, qua uirgines & uiduæ maiorib. fuis ACCIDIT AVTEM VT A debent. GER ILLE HABERET DOMINVM NOMINE BOAS) Ruth uidet calu quo da diverni ad agru Boas, sed si exiturei cosyde raueris, inuenies ipsa quodamodo manu Dei in huncagruductă elle. Ac ducit ea Deus hoc confilio in agrii Boas, ut illic copulet ipfam in marrimoniticti Boas, adeog liberetea e mile ris fuis, & facierex ea mulierem clariffima. Ha bes itage exemplu q coprobat Dim Deii no ftrum

ccbxxxv.

ffru admirabile elle matrimonioru copulato re. Dicit. n. Christus: Quos Deus copulauit. hotno no separet, Significat ergo Defielle co iugn copulatore. Vnde & ex Adamo dormiente et nesciente format Eua, & adducit ipsi ni hil tale cogitanti, a Deo. Qua re lignificat, con juges a Dño mirabiliter & occulussimis opavionib. copulari. Similiter & Salomon ait: Do mus & divitiæ hæreditate obveniunt a paren tibus, a Dño aut prudens uxor. Hæc multum pdest scire, primu, ut q coniugiu inire uoluerit, no querat rapius, nugas & impolturas, qui bus pareclibi uxore. Sed cu Das lit coiugn co pulator, sinat etia Dim officiu suu administra reset quæratiustas & legittimas rones ducede uxoris. Dein necessarit og est scire conjugit a Dño este, uaria em sunt coiugh onera, que co iugibus no possunt patienter ferri, nili sciat se uerfari in eo genere uite qd Deus ordinaun & benedixir. DIXITOVE MESSORIBVS DOMINUS VOBISCUM) officu huanitaris & falurationis, dd eo diligen tius obieruandielt, q plures inueniant gpar um fentiunt, neminé effe falutandif, allegantes dica Christi: Nemine puia salutaueritis. Hoc genus hoim Anabapuftas uocat. Partim odio habet proximif.ideo muti eli ptereunt, ne uer bo quide aut nutu falute optantes. Quoru illi quidefananci junt, hi autinuidi. Na gel Christus dicit: Nemine puia salutaueritis, no uetat

cclxxxvi

officia humanitatis, sed comendat Apostolis munus Apostolicii adeo seueriter, ut sciant ni hil quantuuis humanu debere eos auocare ab eo officio. Etsi amica salutatio impediret eos in munere Apostolico, porius omítreda estfa lutatio opprædicatio Apostolica Cæteru si ea nihilimpediat, non folum non licer, fed eriam charitas requirit, ut proximum humaniter falutemus. Qui uero ex inuidia alterum no falu tat, sic violatlegem, non occidas, & sit obnoxius supplicio, quod huius legis uiolatoribus diuinitus decretum est. ET AIT BOAS AD RVTH, AVDI FILIA, NE VA DAS IN AGRVM ALTERVM) de quantam hominum gratiam pariat gratia Dei. Nam Ruth erat mulier pia, quæ habebat propitium Deum per fidem, & erat in confpe &u Dei gratiofa. Efficit igitur Dominus, ut & Ruth, quamuis misera & peregrina, inueniat gratiam hominii etia alienigenarum, adeogs maiora beneficia ab alienis accipiat, & inter fu os ne optare quidem aufa fuisset. Humaniter a dño Boas compellatur, inuitatur ad agrum, fubetur in eo folo spicas colligere, una cumfa milia sua edere ac bibere, & præcipit familiæ, ne quis eam molestia afficiar, sed sinant ipsam p sua uoluntate spicas, ubi uelit, colligere. Hec funt procemia, ac quodammodo sponsalia fu turarum nuptiarum inter Ruth & Boas, quae namen solus Dominus Deus noster intelligir. Nam

cclxxxvñ

Nam cũ Boas tam diligenter familia fua com mendatine Ruth molestia afficiat, sed pro sua uoluntate spicas & manipulos colligar, constituit Ruth ranguam dominam agri, Si autem fuerit domina huius agri, quid relinquitur, ni fiut lit uxor domini agri : Tata beneficia nurt quam cotigissent Ruth inter cognatos & sym patriotas luos. Monemur igitur hoc exemplo, ut si fuerimus peregrini, & desyderemus alienorum hominūgratiam,operam demus. quo per sidem habeamus propicium Deum. Tunc enim efficier Dominus ut longe maiorem gratia inveniamus apud alienos, capud nostros propings & amicos. CVIBLLE RESPONDIT, NVNCIATA SVNT MIHI OMNIA QVÆ FECERIS SO CRVI TVE) Hocloco comemoratur en comium Ruth. Acprimu commedatur afide. Plenam inquit Boas mercedem recipias a Do mino Deo Ifrael, ad quem uenisti, uthabeas fi duciam subter alas eius. Alæ Domini suntoo tentia, clementia & misericordia Dei, Ethæ alæ expanduntur, quando Deus manifestat uerbum & promissiones suas, ac reipsa decla rat potentiam & misericordiam suam . Vnde · Deut. 3z. ita dicitur: Sicur aquila prouocas aci uolandű pullos suos, & sup cos uolirans, expanditalas suas & assumpsiteum, & porcanis in humeris suis. Ex hac similitudine mutuatas postea spus sanctus sæpenumero metaphora

cdxxxvin

alaru, ut Pfal. xvi. Sub umbra alaru tuarum protegeme. Etin alio: In umbra alar utuarum fperabo donec transeat iniquitas, Etin Luca: Spus fanctus supueniet in te. & uirtus altissimi obumbrabit tibi. Comendatur igit hoc loco Ruth, ofiducia fuam habuerit subter alas Dñi Dei Ifrael, hoc eft, o fidem adhibuerit uerbo Dei, & promissioibus eius. Vnde supradixit Ruth ad focrum sua: Populus tuus, populus meus, & Deus tuus Deus meus. Deinde com mendat a fructibus sidei. Quia enim credidit Deo Ifrael & promissioibus eius, ideo benefe citpost morte uiri socrui suz, alioqui duobus noibus inuilæ, p Iudæa, & p locrus, quæ folet odisse nurus. Ad hæc reliquit paretes suos, pa triam & populum fuum, hoc est, abnegauit idololatria auitam, & ad fugienda idololatria reliquit patria, plectace eltad terra Ilrael. Qua re declaratingente fidem sua, sicut & Abraha, qui ad uocationem Dei maluit in aliena terra exul cum Deo uiuere, cin patria fua clarus cu idololatria haberi. Sed quid est q Boas addit: Reddat tibi Dñs pro ope tuo, & plenamerce dem recipias a Dño Deo Ifrael An non hac uerba uident merita operu affirmares Rndeo. Hæc uerba non comendant dignitatem open nostrorum, sed comendant misericordiam & promissiones Dei. Nasi ad opera nostrarespi cias,impfecta funt, & legi Dei non fatisfaciūt, quomo igitur possent benedictione mereri? Sed

cclxxxix

led firespicias misericordiam Dei tuncinuent es remita se habere, quod Deus gratis per fide propter femen Abrahæ, Iefum Chriftum, remittat peccata, &largiatur uita eternam, po> frea aute fructibus fidei uaria dona, & uarias mercedes promittatac preftet, non propter ip forum operum perfectionem, fed propter fue am milericordiam, qua credentes in iplum co plectitur. Vnde qui ex fide bona operatur, hic dicitur mereri dona Dei . Hinc & illæ uoces. Deus reddat tibi beneficiti tuum, Deus rependat uicem, Deus memor sit benefich wiin me collati &c. Huc pertinet ecia illud quod Chriftus ait: Omnis g reliquerit domos, aut fraires aut forores, aut patrem, aut matre, aut uxore aut filios, aut agros propter nomen meum, ces tuplum accipiet, & uitæ æternæ forcietur hære dicatem. Cuius rei exemplu habes in Ruth, de qua nunc nobis fermo eft. Hæc reliquit poter nomen Dni patriam, parentes, & omnia quae habebatin impio populo Moab. Invenit aute ea pluse centuplum in hoc feculo, dum poste ri eius facti funtreges in terra Ifrael, & in futuro fæculo accipit perpetuam fælicitatem, non propier dignitatem operii, sed propier Chriftű, cuius ipfa magna auia fuit. QVE AIT: INVENIAM GRACIAM CORAM O CVLIS TVIS) Exhisuerbisuides unde nobis detur spiritus cosolationis in affliction bus & dolorib, nostris, nimiru ex uerbo Dni, quod e proximi ore audimus. Sunt enim qui dam, qui quocies affliguntur, solitudinem q runt & lamentantur, ac expediant de cœlo, ne scio quos admirabiles spirito illapsus. Hic aute uidemus spiritum consolationis illabi in cor Ruth per uerbum Dei, quod de Boas audiuit, consolatus es me, inquit, & locutus es ad cor ancillæ tuæ. Quare si in afflictionibus egemus consolatione, petenda est e uerbo Dñi, Quæ cuç, inquit Paulus, pscripta sunt, in nostram doctrinam pscripta sunt, ut per patientiam & cosolationem scripturarum spem habeamus.

ATOVE INDESVRREXIT VT SPI CAS COLLIGERET) Sollicitudo & di ligentia Ruth describitur. Alie puelle ignauese dent polt sumptu cibum, & ignauiores labo. rem capellunt. Hæc autem mox ut edit, furrexit & ad lab orem redit. CVI'RESPON-DIT. NAEMI, BENEDICTY'S SIT A DOMINO) Eccequam ignoranter bene dicitur, qui benefacit egeno. Cum enim Boas misericordiam erga Ruth pftitiffet, comendat Dño a Naemi, nihil tale suspicans. Nam qui proximo benefacit, eciamfi uoces beneprecatium aut gratias agentiu non audiat, nihilomt nus ramen, uel iplum opus ex fide factum ad Deum clamat. Est enim sides tance vehiculum quo omnia nostra opera in conspectum Det feruntur. Hiob, xxxi. si non benedixerint mie hilateraeius &c. Interim observabis & hoclo o, gmodo mortuis bnfaciendu fit. Dicit enim

cexci

Naemi de Boas: Qm eande gratia, qua poue rat uiuis seruauit & mortuis. Hoc. n. est briface re mortuis, no si Missa defunctorias pro animabus eom instituas, sed si amicis eoru adhuc uiuetibus benefacias.

OST QVAM AVTEM REVERSA EST AD SOCRVM SVAM) Quid hoc Socrus ditura nurui luz maritu euque tulum, unde prole fuscipiat, ait feipsi regem q situra; num maritus uetulus & numerola pro tes possunt esse requies mulieri adolescentulas Sed longe alia ratio est pudica & piz mulieris Gimpudice & impiæ, Impudica, n. iuuene ma ritu drit,impia nulla prole exoprat, ne partus dolore & nutricationislabore affligat. Mulieri ivit fic affectæ maritus fenex & ples ingetudo porius & afflictio funt, & pax & requies. Ruth aute erat mulier ut pudicillima ita & piillima. Conditio uero pudiciciæ & pierais est, no fuam libidinem fed voluntate Dei fectari, Porro poluntas Dei eft, ut mulier paríat, & scortatio nem uitet. Creauitem Deus muliere ad partit & ad fanctification & fectanda. Volosingt Pau lus, iuniores viduas nubere, liberos gignere, domum administrare, nullam occasionem da re adversario, ut habeat maledicendi caussam. Etiterum, Multer salua fiet per filiorum generationem fi manseritin fide ac dilectione & 11:03

ccxcŋ

fanctificatione cu castitate. Igitur Ruth no hoe egit,ut haberet maritum iuuenem, led ut uoca tioni suæ obediret, liberos gigneret, castitatem fectaretur qualis qualis maritus fiue fenex fiue iuuenis contingeret. Ceterum ea demu in hoc fæculo requies est, non ociari, non uoluptates illicitas & ignauiam fectari, led fue uocationi feruire, ao officio, quantumuis laboriofo & molefto defungi. Vnde Dis Deus nofter dici tur leptimo die geuisse, no quia nihil operet, fed quia creauerit mundum, quem femperad ministret,& quo in uocationi quodamodo sue fine intermissione, utita dicam, seruiat. Socrus igitur nurum fuam nuptum traditura, apte die cirle requiemipli quærere, hoc nimiru ages, utilla liberos pariat, & cu marito caste uiuat: hæc enim funt mulieris officia. LAVARE IGITUR ET CONTEGARIS) mendata est & Naemi & Ruth a pudicicia & pictate, quidigitur uolunt fibi hec turpia & im pudica, que hoc loco comemorantur Anus em illa Naemi docer Ruth inveculam utlauet fe & induat uestes cultiores, & iubet eam abire ac observare lectuuiri Boas, acselein lectu eius reclinare. Iuuencula autem oblequitur. Quid hec aliud funt, quam impudicarum mu liercularum negocia, & turpium uetularuac lenarum copulationes, quibus iuueculæfedu cuntur, & impuris scorrationibus obniciuturs Sed tu interim observa mihi, o scriptura non conccxcin

comemorethæc, ut comenderaut doceatnos Jenocinium. Nam & alias recenset ebrietatem Notiz,incestum Loth, & scorrationem Iuda. non utapprobet ebrietatem, incestum, & scor tationem, led ut proponendo fanctorum erra ta,nos prudentiores reddat. Si enim tam fan-Al viri in tanta scelera ruerunt, quid nobis ma It non accidet, nisi cauerimus? Sic & commemorathocloco facta Naemi & Ruth no ut.p. ponat ea imitanda, led porius ut doceat fugien da. Erantenim hæ mulieres alioqui honeftiffimæ & pudicissimæ, & quæ hic faciunt, nulfo certæ impudiciciæ confilio faciunt. Ac Naemi quidem existimatse hac uia conjugium inter Boas & Ruth opportunissime copulaturam, Ruth aute putat simplicianimo sibi hacin par te focrui oblequendum elle Sed fi rem probe consideraueris, hoc muliercularum consilium fuit ualde imprudens & remerarium. No mate quidem cellit, diuina clementia, fed quanti attinetad muliercularum conatum, profecto dederunt occasionem multis persculis, & magnis sceleribus, ac potius, quantum in se fuir, impedierunt nupcias quam adiquertit. Quid enim, li Boas ex horno durno Ruth accellu iu dicaller iplam impudicam & odio eam propter impudicitiam relecisser Quid, siebrius cocubuillet cum ipla, & postea tanquam scortu repuliffer Nihil quidem tale factum est, sed ip la huius rei natura, uttale quid fiar, ferre folet,

ccxcilii

Quare quantum ad confilium mulierum aud net, coniecerunt fua temeritate le ipfas in maxi ma pericula, ftupra, & dedecora, Quod autem nihil cale acciderit, clementiæ & bonitati Dei adscribendum est, qui muliercularum temeritatem vertit in bonum. Nunquid ergo, quia Deus uerritmalum in bonum, malum fectandum eftrablit. Quid enim hoc aliud ellet, qua fi quis diceret. Quia Deus remittit peccata & peccatoremimilericordia complectitur, id eo peccandum eft. Item, Quia medicus zgrotan tem lanatideo ægrotandum eft. Quis lic inla niat ! Deus enim uertit hominum temerita. tem in bonum, non quia approbet temerita tem, sed ut oftendat bonitatis suz exemplum, qua eciam indignos complectitur & servat, De temeritate enim dicitur: Non tentabis DOMINYM Deum toum. Et Quiamat perículum peribitin illo. Exhac igitur hifto, ria nullam habent exculatioem temeritatis fue hæpuellæ, quæ coniugio nondum legitime inito cum adolescentibus concumbere solent. dicentes le non inhonesto sed honesto animo concumbere, uidelicet, ut legitumum contugium ineant. At tu noli teiplam decipere, Te merarius & impudicus est omnis iste concubi rus, qui fit coniugio nondum legitime inito & confirmato. Quare si eo concubitu decipiaris & pudiciciam amileris ac repuliam pa tiaris, tua culpa, & temeritas eft, & justo Dei iudicio

iudicio plecteris. Quare enim no lectata es iu. fram, pudicam & legitima incundi coniugi rationem; An nescis conjugit esse opus Deis & coinges a Dño dari : Igitur, si is qui placet tibi, a Dño in maritum ordinatus est, profecto non amittes eum, fi iuftas contrahendimatrimonij rationes lecteris, led eo magis acquires eum, quo magis legittime eum inquiras. Si au tem no est tibi in maritum ordinatus, tantum abelt, ut cladeftina impudicicia iplum tibi ma ritum pares, ut potius te omnibus probris ex ponas & facultatem acquirendi honesti mari titibi ipli auferas. ET AIT: BENEDI CTA ES A DOMINO) Quid Hecci ne benedica esta Domino, que noctu ad le-Aum uiri nondum coniugis fui divertit "Sed hic mihi confydera primum magnam honefarem Boas, ac deinde intelliges cur Ruth uo ceur benedicta a Domino. Principio enim tanta honestatis est Boas, o &si concubitus Ruth habebat magnam speciem impudicitiæ, en no interpratur iuxta speciem externam, led iuxta animum Ruth. Coniecturam aute hone flianimi eius sumittum ex eo, co cu socru sua semp honestissime et pudicissime uixerit, adeo utetpublicu uirtutis sue testimonium habeat. Omnis, inquit, populus scit, qui habitat intra portas urbis meæ, muliere te effe uirtutis, tum ex eo, o lentiebatiplamingeti tremore corre pta. Vnait: Nolimetuere, Timebatem Ruth,

ccxcvi:

ne obhocfactum iudicaret a Boas impudica, aut forcene pudicicia temere amittat. Denice exeo gaconncit honestate animi eius, o &fi ipfa effet mulier uenustillima, trinon fectabat maritumiuuene, sed sene prioris mariu ppini quum, or magis ordinationi legis divinæ obel diret a luglibidini feruiret, Boasigit hanc ani mi honestate confyderas. & coferens ea cum priori honestate qua Ruth socrum sectata fue raterumpirin hanc uocem & air. Bidica es a Dño hoceft, laudo te, & uideo te multis donis, multisuireutibus a Dño pdira effe. Quide num laudar ob temeritarem; nequage. Sed ob uirtutes honeftatis quas habebar Ruth. Imma ne, quantum nos nostris judiciis ab honestate Boas distemus. Hic.n.eifa id qd mala habebar specie, bene interpratus est, nos aftino tantum id gd mala, fed etia gd oprima & honeftiffima speciem haber, in pellima parte interprari fole mus. Hocautiplillimu Satanæopus eft, & pla ne ex diametro cii charitate pugnat. Charitas inquit Paulus, no cogitat malti, oia credit, oia sperar. Deinde uide etia hacin parte honestate & uerecundia Boas, quexpanelcarad plentia mulieris, & folus cu fola pudicicia fanctiffinie feruateNumhacinfigne uirtute cii multis non dicaadolescentibus, sed senib. ac pene decrepi tis habeat coem, unusquisque secum expendere por, Ille in media inhonestate honestate serua uit. Nos sæpenumero in media honestate me honesti

cexcyn

honefillumus. Postremo observa in Boas be ne collecta prudentia, Tametli em Ruth arris debataio suo in legittima uxorem, & poterat cuipla ltaum matrimoniu cotrahere, tino fe-Rinarimprudenter, led prive flatuit transigere ea negocia quæ uidebantelle coiugi impedis menta. Non abnuo, ingt, me, ppinquum elle, sed estali? me ppinquior. Quiesce hac noche: & facto mane, fite uoluerit ppinquitatisiure retinere &c. Hoc exeplo reprehendunt hi ,q caulla nondu explorata, matrimoni capiltro nimiti pracipites felealligat, & admonent, ut no ducat clam uxore abfor arbitris, fed explo rato undienegocio, coiugiu legittime ineat, ne quid diffidi aut controuerfiam fratim inito marrimonio oriai. Quo em firmior & durabi lior eft contractus matrimoni, co conctatiori & prudentiori confilio ad capescendu ipsum opus erit. Nece est o timeas ne tibi sponsa ob pauxillum legittimæ moræ eripiatur. Verillimum em est quod uulgari dicto effertur. Cui fortuna fauet, is sponsam abducet. Vxorem danura Dño. Vnde & Adamo dormieri crea tur & adducitur uxor a Dño, quo fignificatit elliconiuges contingere nobis non nostra electione, seduolurare & provideria Dei. Quare figuæpiam tibi in uxorem a Domino destina ta est, nemo eripiet tibi eam, etiamsi aliquantii moræintercesserit, donet eaquæ ad conjugis um legitume incundum, expedita fuerint.

Tv

cexevin

SVRREXIT ITAQVE ANTEQVAM HOMINES SE MYTYO) Hoceft.åd Paulus monet in priori epistola ad Thessaloni censes cap. v. uidelicet, ut non solum ab ipso malo, sed eua ab ipsa specie mali abstineamus. Cum igit Boas nihil mali ppetraffet cu Ruth, cauereria ne queng mala specie offendat, & di mittit a le Ruth priulquillucesceret Sufficit qui dem conscientia pura cora Deo. Non aut co ram Deo tantii uiuimus sed etia cora hoibus. Proinde etia hoc requirit Deus a nobis, ut ma la specie nemmem offendamus. Vnde Paulus n. Cor.iin.air: Comendantes nos iplos apud oem conscientă hominu in cospectu Dei . Et in. Cor. vin, Procurantes honefta no tantum coram Dño, sed etta coram hoibus. Huc perti neretiam uulgatum dichii: Qui abefta crimine furti, deberedam a specie furadi abstinere.

CAP. IIII-

A SCENDIT ERGO BOAS AD PORTAM) Quæ Boas se facturum receperat, ea nunc iuxta promissionem suam prestat. Exemplum servandæ sidei. Nam eiusmodi plerunce sunt hominum mores, ut quæ clam & remous arbitris promittant, ea palam postea negent. At hic Boas tantæ est constantiæ, ut quæ solus soli Ruth pollicitus sit, ea publice multis testibus servet, Cæterű, portā, ad quam

quam Boas ascedit, dom u publici iudicij, qua uocant prætoriff aut consistoriff, intellige, siue publica iudicia in portis urbiu exercebant, Tiue o eiulmodi domus amplas & spaciosas portas habebat. Seniores autem ciuitatis ii dicuntur, quos nos senatores uocamus, Graci presbyteri. PARTEM AGRI FRATRIS NOSTRI VENDET) Quæhic Boas cũ ppinquo suo cora senatu agit, ex ea lege quæ in Leuitico cap.xxv.fcribit, agit. Sicemingt lex: Si attenuatus frater tuus nediderit possessiunculă suam, & uoluerit ppinquus eius, põt redimere gd ille uendiderat. Scriptura uero hoc exemplumideo nobis comemorar, ut lignificet bono & honesto uiro licere uti cotra dibus ciuilibus iuxta leges ciuiles. Cum enim hæ sint ordinationes divinæ, consequitur, ijs quoq contractibus quos approbat utilicere.

Allegar Boas legem quæ est Deut. xxv. de ducenda mortui fratris uxore. Cæterű hæ am bæleges de redemptione bonorum propinqui, & de duceda uxore propinqui, apud nos abrogatælunz. Nece enim agnoscimus Molen ciuile nostrű legislatore & magistratű, & unaquis Resp. suas heil eges & ordinatioes ci uiles, gbus ueluti diuinis ordinationib. obediendű est. QVI RESPONDIT: NON POSSVM REDIMERE) Apparethűc su isse modestű ac minime cőtétiosű. Quia.n.

moluitincomodum od familiæ suæ imminere existimabat. Si ad priore qua habebat uxore, etia Ruth duceret, pro spo quoq comodo od sibi ex redemptione bonom Elimelech accide repoterat, minime cotendit, sed libenter ppin quo suo Boas cedit. Auari aut & cotentiosis la comoda sectant, relicto alis incomodo, od quid aliud est one con aturæ ductua e legem se charic Natura e mexigit, ut o sa quæcunquo luerimus ut saciat nobis hoses, sic & nos sacia mus illis. Nemo aut est qui ab alis incomoda tantum expectet. Quare nec o sa incomoda in alium transferenda sunt. HIC AVTEM MOS ANTIQVITVS IN ISRAEL)

Describit ritus, q quis in Israel significabat fe iuri suo cedere. Soluebat (inquit) homo cal ciamentum sui, & dabat ppinquo suo. Tale quid apud nos in emptionibus & uenditioni bus agroru est calami aut straminis exhibitio.

TESTES VOS HODIE) Peruentum est, uel tandem adid, propter quod priera oia diusinirus ordinata, et a scriptura comemorata sunt. Ducit enim Boas Ruth in uxore, ides co ram testibus. Exemplum est, quo monemur, ut & in contractioibus emptionum, & in contractioibus matrimonii nihil clam & inhoneste agamus. Sed quicquid id est rei, legitime coram testibus transigamus. Hæc honestas non instituta quide cora Deo, attamen habetalia præmia quæ Deus largit, uidelicet, og q nego

ela sua legittime transigat, possideat bona sua quiete & sinc cotentionibus forensibus. Quie tam aut & tranquilla uitam uivere magnii do nii Dei est. RESPONDIT OMNIS PO PVLVS QVI ERAT IN PORTA)

Qui huius negoci reftes funt, ndem etiam nupins bene precant. Duabus igitur de causis matrimonium non clam in angulo, sed publi ce coram hominibus contrahendum est. Prio riat hic contractus habeat publicum testimo nium, quod & si ad externa tantum tranquilli tatem & honestatem punere uidet, tamen no nihil etiam prodest conscientiæ in aduersis, ch habeamus nostri negocii publicos testes. Varia enim funtin matrimonio aduersa quæ sollicitant conscientiam, ut sentiat matrimonium nostrum non esse ex Deo. Ad excutiendaigit hancdubitatione, prodestaliqua ex parte libi ob oculos reuocare testimonium honestoris hominum, qui matrimoni în nostrum sua præ fentia confirmarunt. Posteriori, ut habeamus, qui bene optentac bene precentur nuptijs no stris. Nam cum conjugium sit genus uitæ mul tis periculis plenum, necessaria est diuina clementia, qua coniuges in aduersis suis conseruentur. Precationes aut & bonæ optiones ho minu nihilaliud funt onunciæ bonæ Dei uo luntatis erga nos. Itace, li eas fide excipiamus. colequemur quochfructum & effectu earum per fide, Vnde & Christus ad Apostolos air:

Cum intrabitis domum falutate eam. & flout dem fuerit domus digna, uenier pax uestra lu per eam. Quod Christus de saluratione dicit. hoc & de benedictione seu bona optione intelligendum est. Cæterum testes hoc in loco precant, ut Dominus faciat Ruth ficut Rachel & Lyam, & domus Boas fiat sicut domus seu familia Perez, quem Thamar peperit Inda. Qua precatione optant, ut Ruth fir foecunda. et habeat numerosam prolem. Per Rachel em & Lyam uxores Iacob, multiplicati funt filit Ifrael. Per Perezautem filium Thamar reftau ratum est genus & familia Iudæ. Quæ benedt cio hoc tempore maledicio potius reputat, id quod inde adeo accidit, quia multitudinem liberorum non aspicimus Verbo Dni per sie dem, sed aspicimus eam nostris opinionibus per moleftias in liberis contingetes. Verbum enim Domini est: Benedixitillis Deus & ait: Crescite & multiplicamini & replete terram &c. Et: Vxortua sicut uitis abundans in lateribus domus tuæ, Fili tui licut nouellæ olina rum in circuitu menfæ tuæ. Ecce fic benedice tur homo qui timet Dominum, DEDIT ILLI DOMINVS VT CONCIPERET)

Ex hocuides liberos esse donum Dei. Dedit (inquit) illi Dominus ut conciperet, non deditei maritus ut conciperet, sed Dominus. Vnde cũ Rachel ad Iacob diceret: Da mihi liberos, alioqui moriar. Respodit Iacob: Num

cccin

pro Deo ego sum, qui privault te fructu uen tris tui "Si autem liberi sunt dona Dei, certe non sunt maledictiones sed benedictiones.

SVSCEPTVMQVE NAEMI PVE-RVM) Describitur auiæ uiduæ officium. Sic enim docet Paulus j. Timo.v. Si qua uidua liberos aut nepotes habet, discat primum propriam domum pie tractare, & uicem rependere maioribus. Hoc enim est honestum & acceptum coram Deo. ET VOCA-VERVNT NOMEN EIVS OBED)

Obed Hebreis significat seruum seur agricolam. Inditur ergo hoc nome filio Ruth sortassis ideo, ut sit monumentum, quantize inter Boas & Ruth in agro inter seruos deme tentes segetem copulate sint, quemad modum supra descriptum est. HÆ SVNT GENERATIONES PEREZ) Hæc omnia ad uerbum in genealogiam Christia Mattheo translata sunt, ut sciamus hanc historiam non tam in Dauidem in sesum christiam respice

re,qui ab omnibus Prophetis adnuncia tus est faluator & redemptor humani generis, & ut discamus, ci admira bili clementia Dominus abie ctos & contemptos in maximam gloriam & maiestatem extollat.

FINIS RVTH.

door proles en fant proposition of the collection RVAN DE LE CONTRACTO DE LA CONTRACTOR DE LA CONTRACTOR DEL CONTRACTOR DE LA CONTRACTOR DE LA CONTRACTOR DE LA CONTRACTOR DELA CONTRACTOR DELA CONTRACTOR DELA CONTRACTOR DELA CONTRACTOR Sucommillace and a single of the soul Area Aid man Cold of the monders penderemandation, licentage commendate Territoria de la companya della companya della companya de la companya della comp with the state of alekali yeniemanir. The thing iongs Luca Me idec set erecent america con realist outsing the desire of the company of the hise man light in a congress on a There are as a second of the second oplus is said on the water the manth atum of the archive termina main Devider and hand hand an Stock On con required to be the second support me el falurent i ederigion bumini general College General Sections ods grainer in winehilled

TIME FORM

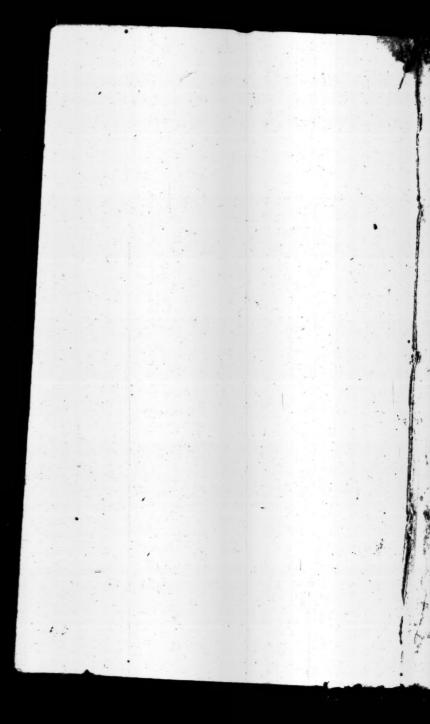
the committee of

Lin newes lied: Von dem süg des Sürch

leuchtigen Fürsten vnd Herrn/Herrn Philipsen Landgraven zu Hessenn/ Unnd Herwog Virschs von Wirtemberg/meldend den Scharmunel/so zu Lausse mit den Ferdinandischen Gehalten.

Im thon, wie das lied von der schlacht su Pauia/

Bann der Fuist het woln drüg Der Reisig zeug hets all ermore? Das keinr daruon wer komen? Er schonet seiner Landt schafft dran Er het noch manchen kunen man? Der edel Furst so frome.

Wie es sunft ging das lafich fthon/ Ich sag Gott lob/im hochsten tron. Das er dazu ist fomen/ Das onser Burst ist inn dem Lande/ Er thut den pfawn ab jr gewand/ Gewalt ist jn genomen.

DE dler Furft so hochgeborn/
Bie hand sie deine schaffgeschorn/
Sogar off durrer heide/
Du hast das schwerd inn deiner hand/
Das dir Gott hat von himel gfandt/
Fuer sie auffrechte weide/
Nach Christus wort und seine leer/
So Samlestu ein großes heer/
Die wölff treibs aus dem Lande/
Die deine schefflin hand verfurt/
Derlagt/erbissen und ermurt/
Neich in dein gnedig hannde/